

שלחן שמואל

שורשי הלכה וענפיה

אחרונים עד
אחרוני דורנו

מרחן השלחן ערוך
והרמ"א

מקרא, משנה, גמרא
ראשונים

על סדר השלחן ערוך

גיטין

אבן העזר סימנים: קיט - קנד

הסיכום מביא בשורשי הלכה את מקורות הדינים: מקרא, משנה, גמרא וראשונים (מהבית יוסף) ומראה את השתלשלות ההלכה (שו"ע והרמ"א) מתוך המקורות. משם בענפי ההלכה מובאים האחרונים ואחרוני האחרונים (המפרשים על הדף, כולל פתחי תשובה, קצות החושן ונתיבות ועוד) עד תשובות אחרוני דורנו, והכל בצורה בהירה וקלה להבנה.

נערך בס"ד על ידי:
שמואל ירושלמי

חסר הגהות סופיות

ניתן לרכוש את ספרי שלחן שמואל
ספרי עזר לבחינות ההסמכה לרבנות
בפלאפון 054-8456-923

S2079395&GMAIL.COM

הלכות גיטין : סימנים קיט - קנד

- סימן קיט:** מה דיבה ימצא באישה שתתגרש [שלא תדור עמו בחצר]. ובו י"א סעיפים
- סימן קכ:** שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש. ובו י"א סעיפים
- סימן קכא:** שצריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה. ובו ח סעיפים
- סימן קכב:** אמר לכתוב גט וטעה או נאבד. ובו ב סעיפים
- סימן קכג:** מי ראוי לכתוב גט, נכתב וניתן בשבת. ובו ה' סעיפים
- סימן קכד:** על מה נכתב הגט. ובו ט' סעיפים
- סימן קכה:** במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף. ובו כ"ג סעיפים
- סימן קכו:** נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו. ובו נ' סעיפים
- סימן קכז:** שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואיחור. ובו י"ג סעיפים
- סימן קכח:** שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים. ובו ז' סעיפים
- סימן קכט:** דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש. ובו ל"ד סעיפים
- סימן קל:** דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום. ובו כ"ב סעיפים
- סימן קלא:** צריך שיהיה כתיבתו וחתימתו לשמה. ובו ט' סעיפים
- סימן קלב:** שצריך להזכיר שם האיש ואשתו, והמביא גט ונפל ממנו. ובו ד' סעיפים
- סימן קלג:** צריך שימסור הגט בפני שני עדים כשרים. ובו ג' סעיפים
- סימן קלד:** צריך שיבטל הבעל כל המודעות. ובו י' סעיפים
- סימן קלה:** צריך לקרות הגט קודם נתינה ולאחריו. ובו ה' סעיפים
- סימן קלו:** דין איזה לשון צריך לומר בשעת הנתינה. והמגרש בשבת. ובו ז' סעיפים
- סימן קלז:** צריך שיתרנה היתר גמור. ובו ה' סעיפים
- סימן קלח:** דין נתינת גט מיד. ובו ד' סעיפים
- סימן קלט:** דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה. ובו י"ח סעיפים
- סימן קמ:** דין שליח הולכה וקבלה והובאה. ובו י"א סעיפים
- סימן קמא:** דין השליחות וחזרה ממנו. ובו ס"ט סעיפים
- סימן קמב:** דין המביא גט בחוצה לארץ. ובו י"ט סעיפים
- סימן קמג:** דין המגרש על תנאי. ובו כ"ג סעיפים
- סימן קמד:** דין התנאים, ואם יש טענות אונס בגט. ובו ז' סעיפים
- סימן קמה:** דין שכיב מרע, ואם עמד ומת מחמת מקרה רע. ובו י' סעיפים
- סימן קמו:** דין המגרש לאחר זמן, ומי שנתגרש על תנאי. ובו ה' סעיפים
- סימן קמז:** אין כותבין תנאי בגט, ואם כתבו מה דינו. ובו ג' סעיפים
- סימן קמח:** דין המגרש בגט ישן, והמגרש בתנאי, ושלא יתיחד עמה. ובו ב' סעיפים
- סימן קמט:** דין המגרש את אשתו ואחר כך בא עליה או נתייחד עמה. ובו ז' סעיפים
- סימן קנ:** דין פיסול גט שאם נשאת בהן. ובו ד' סעיפים
- סימן קנא:** הסופר שטעה בגט ובשובר. ובו סעיף אחד
- סימן קנב:** דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי ונתגרשתי.
- סימן קנג:** דין המוצא גט בשוק למי יחזיר אותו. ובו סעיף אחד
- סימן קנד:** למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא אישה שתתגרש [שלא תדור הגרושה עמו בחצר].

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא באישה שתתגרש [שלא תדור עמו בחצר].

ובו י"א סעיפים (יבמות: לז, סג, קיב. גיטין: סד, צ, קיג. כתובות: כז, כח.)

קיט - א

1. לא ישא אדם אישה ודעתו לגרשה, א. ואם הודיעה בתחילה שהוא נושא אותה לימים מותר.

1. יבמות (לז:): תניא – ראב"י אומר: לא ישא אדם אישה ודעתו לגרשה, משום שנאמר: "אל תהרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך" (משלי ג/כט).

א. רמב"ם – מיהו אם הודיעה בתחילה שהוא נושא אותה לימים מותר. כ"כ ר"י (הרמ"ה). והראיה יבמות (לז:): רב כי אילקע לדרדשיר מכריז "מאן הויא ליומא" (פירוש מי רוצה להינשא לי לכמה ימים שאתעכב כאן).

1 א. ואם הודיעה

ח"מ: וה"ד שהודיעה תחילה כשנשאה, שאז סברה וקיבלה שהוא לזמן מוגבל. אבל אם הודיעה אח"כ שדעתו לגרשה – לא מהני, דמה לה לעשות, וקרינן "אל תחרוש על רעך".

קיט - ב

1. לא תהיה יושבת תחתיו ומשמשו ודעתו לגרשה.

1. גיטין (צ:): לא תהיה יושבת תחתיו ומשמשו ודעתו לגרשה.

1. יושבת תחתיו

ח"מ: ומשמשו – ודוקא אם בא עליה יש איסור של "לא תחרוש", אבל אינו בא עליה אין איסור, אף שיושבת תחתיו לבטח.

מיהו יש לדחות.

ורעק"א (כנה"ג) – בשם הראב"ד, לא על ביאה לבד אמר, אלא אפילו על שימוש אחר צריך להודיעה, ואם כ"כ פר"ח.

ודעתו לגרשה

קשה: והרי אסור משום תשע מידות, בני גרושה הלב?

ב"ש – דווקא כשבא עליה אסור משום גרושת הלב, משא"כ כשלא בא עליה אסור משום "לא תחרוש" (שלא כח"מ), אא"כ הודיע לה.

ועוד שבני ט' מידות היינו שהבנים פגומים, וכאן מירי שעובר על "לא תחרוש" אם לא הודיע לה.

פ"ת (מל"מ) – גרושת הלב דווקא כשלא הודיע לה, אבל מודיע לה שרי.

קיט - ג

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא האשה שתתגרש [שלא תדור הגרשה עמו בחצר].

1. לא יגרש אדם אשתו ראשונה א"כ מצא בה ערות

דבר.

הגה אבל בלא"ה אמרינן כל המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות (טור).

2. ודוקא בימיהם שהיו מגרשין בע"כ, אבל אם מגרשה מדעתה מותר (אגודה, הר"ן).

3. ואין ראוי לו למהר לשלח אשתו ראשונה, אבל שנייה אם שנאה ישלחנה.

דאמר ר"א: כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות, שנאמר "וזאת שנית תעשו פסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין עוד פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם: ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך:" (מלאכי ב' ג' יד).

פרש"י: אף לב"ה (שיכול לגרשה על שהקדיחה תבשילו) ה"מ בזיווג שני. אבל בזיווג ראשון נקרא שנאו המשלח.

✓וב"ה – אפילו הקדיחה תבשילו. ולומדים "כי מצא בה ערות דבר" או מצא בה דבר אחר שפשעה כנגדו.

ור"ע – אפילו מצא אחרת נאה הימנה. ולמד "אם לא תמצא חן בעניו", פירוש חן של יופי או שמצא בה ערות דבר.

רמב"ם: הלכה כב"ה, שיכול לגרשה אף שפשעה כנגדו, אבל לא כדי לקחת יפה הימנה.

סיכום: מתי יכול לגרש – V יכול לגרשה. X – לא יכול לגרשה

כלומר:	זיווג ראשון	זיווג שני
מצא ערות דבר	יגרש	יגרש
הקדיחה תבשילו	לא ימהר לגרש	יגרש
יפה הימנה	לא יגרש	לא יגרש

1. לא יגרש

ב"ש: מתי מגרש

הטור מפרש – ב"ש וב"ה חולקים בזיווג שני

לפי ב"ה – מותר לגרש משום דבר (הקדיחה תבשילו).

ולפי ב"ש – רק משום ערות דבר.

אבל רש"י מפרש – שהמחלקות בזיווג ראשון.

0. דברים (כ"ד/א-ב): "כי יקח איש אשה

ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר פרישת ונתן בידה ושלחה מביתו: ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר."

גיטין (צ.): משנה – מתי מגרש?

ב"ש אומרים – לא יגרש א"כ מצא בה ערות דבר. ומפרשים "ואם לא תמצא חן בעניו" לפי שמצא בה ערות דבר יגרשה.

✓וב"ה – אפילו הקדיחה תבשילו. ולומדים "כי מצא בה ערות דבר" או מצא בה דבר אחר שפשעה כנגדו.

ור"ע – אפילו מצא אחרת נאה הימנה. ולמד "אם לא תמצא חן בעניו", פירוש חן של יופי או שמצא בה ערות דבר.

רמב"ם: הלכה כב"ה, שיכול לגרשה אף שפשעה כנגדו, אבל לא כדי לקחת יפה הימנה.

סיכום: מתי יכול לגרש

V – יכול לגרשה. X – לא יכול לגרשה

השיטות	מצא בה ערות דבר	הקדיחה תבשילו	מצא הימנה יפה
ב"ש	V	X	X
✓ב"ה	V	V	X
ר"ע	V	V	V

1. שם (צ.): "כי שנא שלח אמר ה'" (מלאכי

טו/ב).

א"ר יהודה – אם שנאתה שלח (גרש אותה כר"ע).

✓ורבי יוחנן – שנאו המגרש לפני המקום.

ולא פליגי: הא בזיווג ראשון (שנאו המשלח). הא בזיווג שני.

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא האישה שתתגרש [שלא תדור הגרושה עמו בחצר].

מצא בה ערוות דבר

ב"ש: ברמב"ם מסיים – כי מצא בה ערוות דבר.
וקשה: זו שיטת ב"ש שדוקא משום ערוות מגרש, אבל לב"ה אף משום דבר מגרש!
וכן מ"ש "לא ראוי למהר" מאחר שמצא בה ערוות דבר למה לא ימהר להוציא רשעה מביתו?
ואפשר ש"ערוות דבר" לשון הפסוק תפס היינו ערוות או דבר וכב"ה. ומ"ש "אין ראוי למהר" קאי על "דבר" שאף שיכול לגרשה משום דבר אין ראוי למהר.

ערוות דבר

באה"ט(רשד"ם): ולא יגרשנה כדי לקחת יפה ממנה. ודוקא בנשואה אבל בארוסה יכול לגרשה לקחת יפה ממנה (מל"מ – אף בלא יפה ממנה יכול לגרשה).

ערוות דבר

באה"ט: ואם עבר וגירשה אפילו בלא דבר אין כופין אותו להחזירה.

פר"ח: ואף שאין רק עד אחד שזינתה או מצינו בה איזה פריצות מצווה לגרשה (כדלקמן ס"ב).

3. אין ראוי למהר

ח"מ: על מה חוזר "אין ראוי למהר"?
א. שרוצה לגרש על דבר (הקדיחה תבשילו) וע"ז לא ימהר. הרי לפי הנביא (מלאכי) יש בזה ממש איסור? ואפשר שברצונה אין איסור מ"מ לא ימהר לגרשה.

ב. שרוצה לגרשה על דבר ערוות, כגון שהעיד עד אחד שאז מצווה לגרשה, מ"מ לא ימהר לגרשה, ואל יאמר אני מאמין לעד, אלא יהא מתון ויעשה חקירה יפה.

אין ראוי למהר

פ"ת: ח"מ – אף שמגרשה מרצונה שאין איסור בדבר ראוי להימנע.

בית מאיר – ודוקא שהוא תובע גירושין אף מרצונה רצוי להימנע (כיון שאין לה ברירה), אבל אם היא תובעת גירושין פשוט שמותר.

שנייה אם שנאה יגרשנה

ח"מ – אף ששנאה בלא דבר (שהקדיחה תבשילו) כגון שנמאסה עליו מגרשה, שהכל תלוי בשנאה. א"נ אף שיכול לגרשה בהקדיחה תבשילו יעבור על מידותיו ולא יגרשנה, ואם אינו יכול ושונא אותה יגרשנה.

לב"ה – זיווג ראשון מותר לגרש משום דבר, אלא שראוי להימנע לפי שמזבח מוריד דמעות. ולכן ב"ד לא כופין אותו שלא יגרש.
וכ"ד הרמב"ם, ב"ח.
ולב"ש – אין לגרש משום דבר, רק משום ערוות דבר.

כלומר: V – מגרש, X – לא מגרש

	זיווג ראשון		זיווג שני	
	ערוות	דבר	ערוות	דבר
טור:	מחלוקת ב"ש * ב"ה היא רק בזיווג שני			
ב"ה	V	X	V	X
ב"ש	V	X	V	X
רש"י:	מחלוקת ב"ש * ב"ה היא אף בזיווג ראשון			
ב"ה	V	V - ראוי להימנע	V	V
ב"ש	V	X	V	V
נ"מ להלכה (לפי ב"ה): לגרש משום שהקדיחה תבשילו: בזיווג שני – לכו"ע מגרש. בזיווג ראשון – לפי הטור – לא יגרש לפי רש"י – מגרש מ"מ ראוי להימנע				

לא יגרש

ערוה"ש: מה האיסור כשמגרש אשתו בלא סיבה מוצדקת (לבו"ש: רק לדבר ערוות, ולב"ה אף שסרחתה כנגדו)?

מל"מ(כנה"ג) – רק עצה טובה, ואין בו איסור לא דאורייתא ולא דרבנן.

אבל ש"פ – הוי איסור גמור.

כ"ד הרשב"א שכתב: לא מברכים על הגירושין לפי שהיא עבירה, ואף כשאין עבירה לא חלקו ולא תיקנו ברכה.

כ"ד הריב"ש – שהוא איסור דאורייתא.

כ"מ מהירושלמי.

כלל של דבר: כשמגרש אשתו בגלל שמצא יפה הימנה יש בזה איסור דאורייתא אפילו בזיווג שני.

אבל שנאה בלבד בגלל שפשעה כנגדו, וכ"ש מפני מום או מידה רעה – בזיווג שני רשאי לגרשה, בזיווג ראשון לא ימהר לשלחה.

בערוות דבר – מצווה לשלחה.

בדיעבד שעבר וגירשה בכל גוונא הוי גט ואינו חייב להחזירה, אא"כ נשאה בגלל שאנסה.

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא אישה שתתגרש [שלא תדור הגרושה עמו בחצר].

ערוה"ש: י"א שזיווג ראשון דווקא כשהייתה בתולה (שאין אישה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי) בזה אפילו מזבח מוריד דמעות, אבל בעולה דינו כזיווג שני (פר"ח).

ויש מדקדקים מרש"י – בתולה אף שאינה זיווג ראשון שלו דינו כראשון, ואשתו ראשונה אף שאינה בתולה דינו כזיווג ראשון (נודע בשערים).
[כלומר: בין לה הזיווג ראשון בין לו זיווג ראשון מקרי זיווג ראשון].

(כלומר: דווקא שפשעה כנגדו וגם שונא אותה מחמת זה – יגרשנה).

וב"כ ב"ש – בזיווג ראשון לא יגרשנה אא"כ שונאה בגלל שעשתה דבר (שמחלוקת ב"ש וב"ה בזיווג ראשון). אבל בזיווג שני אפילו שונאה בלא דבר יגרשנה.

והפר"ח – אף שמצא אחרת יפה ממנה יכול לגרשה (שב"ה משיבים לב"ש שאך אם שונאה בגלל דבר, וה"ה מצא יפה ממנה).

מ"מ מצא אחרת עשירה ממנה לא יגרשנה בגלל עושר בע"כ.

את השנייה (זיווג שני)

קיט - ד

1. אישה רעה בדעותיה א. ושאינה צנועה כבנות ישראל הכשרות מצוה לגרשה.

ומניחה.

ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך תמחוי מוצצו ואוכלו זו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ופרומה משני צדדיה ורוחצת במקום שבני אדם רוחצין - זו מצווה מן התורה לגרשה, שנאמר "כי מצא בה ערות וגו' ושלחה מביתו".

1. רעה בדעותיה

ח"מ: היינו שמציעה לו שולחן ומחזירה לו גבה (שלא רוצה לישב עמו) שהיא בעלת מריבה (כרבא שאף שלא מקללת אותו נקראת אישה רעה).

א. שאינה צנועה

ח"מ: שעוברת על דת יהודית.

מצווה לגרשה

ח"מ: אף באשתו ראשונה.

1. יבמות(סג): אמר רבא – אישה רעה מצווה לגרשה, דכתיב "גרש לך ויצא מדון וישבות דין וקלון". מאי אישה רעה?

אביי אמר – מקשטא ליה בתכא (מכירה לו שולחן לאכול) ומקשטא ליפומא (מקללתו).

רבא אמר – מקשטא ליה בתכא ומהדרא ליה גבא.

פרש"י: פומא – לקלל ולגדף כדי לצערו.

ומהדרא ליה גבא – שלא לאכול עמו ומצערתו.

א. גיטין(צ): תניא היה רבי מאיר אומר – כשם שהדעות במאכל כך דעות בנשים.

יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו וזו היא מדת פפוס בן יהודה שהיה נועל בפני אשתו ויוצא.

ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו - וזו היא מדת כל אדם שמדברת עם אחיה וקרוביה

קיט - ה

אישה שנתגרשה משום פריצות אין ראוי לאדם כשר שישאנה.

קיט - ו

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא האשה שתתגרש [שלא תדור הגרשה עמו בחצר].

1. יכול לגרשה בלא דעתה.

2. ההגה: ואפילו אין לו לשלם לה הכתובה ונדונייתה אינה יכולה לעכב משום זה הגירושין אלא תתגרש ותתבע אותו מה שחייב לה (תשובת הרא"ש וריב"ש).

3. וכל זה מדינא אבל רבנו גרשום החרים שלא לגרש אישה שלא מדעתה, א. אם לא שעברה על דת, וכמו שנתבאר לעיל סי' קט"ו/ד.

א. סמ"ק: ואפילו אם רוצה ליתן לה הכתובה אין לגרשה בזמן הזה שלא מדעתה.

וכ"ש שלפי הרא"ש על פי הראב"ד לא יכול לגרשה בגט מאוחר בע"כ.

לגרשה בלא דעתה

חכמת שלמה: כאשר הדין נותן שיכול לגרשה בע"כ רק שאין לו לשלם כתובתה – הדין עמה, ולא יוכל לגרשה בלי כתב חיוב זה, שהרי:

- א. י"א שאם אין לו לשלם כתובה לא יכול לגרשה.
- ב. אף לחולקים אם יש לו לשלם כתובה לא יכול לגרשה בלא כתובה, וכאן הרי יש בידו לתת לה קיומים שיפרע לה.
- ג. ועוד שבימנו שיד תורתנו לא תקיפה עליו לפרוע כתובתה כמו בימיהם ודאי שצריך לתת לה קיומים.

2. אפילו אין לו לשלם כתובתה

ח"מ: אין דין זה מוסכם –

שהרי הרשב"א ס"ל שלא יכול לגרשה אם אין לו לפרוע כתובתה. וכן מצאתי בת' הרי"ף. ואף לרא"ש דס"ל שיכול לגרשה ותישאר כתובתה כחוב, ה"מ במקום שחייבת לקבל הגט, אבל כשמוציא שלא לרצונה יודה לרשב"א. מיהו מהריב"ש משמע – שבכ"ג תקבל גיטה ואח"כ תתבע כתובתה. כ"פ הרמ"א. **והב"ש** – הרמ"א לא חולק על הרשב"א, שהרמ"א מיירי שיכול לגרשה ע"פ הדין (היינו ששונא אותה ובזיווג שני) שאז מגרשה אף שאין לו כתובה. והרשב"א – מיירי שאין ראוי לגרשה, כגון שחלתה שאין ראוי לגרשה. ולכן אם אין לו לשלם כתובה אין רשאי לגרשה. וכ"מ מהרא"ש – שאף לאחר תקנת רבנו גרשום כשהיא בעלת נכפה לא תיקן, ומגרשה אף בלא כתובה (כמו הרמ"א). וכ"ד הריב"ש (ואין כאן מחלוקת).

1. יבמות (קייב): משנה – אישה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה. והאיש אינו מוציא אלא לרצונה.

2. ת' הרשב"א: שמעתי משום גאון – שאין אדם רשאי לגרש את אשתו אם אין לו לפרוע את כתובתה.

וכ"מ מהרי"ף בת' – **והראיה** מדתנן (כתובות נא.) לקחה חייב לרפואתה, ואם א"ל הרי גיטך וכתובתך ותרפאי עצמך – רשאי. **משמע** בלא כתובה אינו רשאי. כ"כ הרשב"ץ.

✓ ויבד"ה – ואינו נראה, שהרי אף פוסק בר סמכה לא הזכירו, וכמה תשובות בשם גדולים ואינם שלהם (ויתכן שזו לא ת' הרי"ף).

ד"מ – וגם הרא"ש כתב שבמקום שמגרשה מהדין אף שאין לו לפרוע כתובתה מגרשה. וכ"ה בת' הרא"ש.

3. אבל רבנו גרשום: החרים שלא לגרש אישה בע"כ.

ד"מ (רשב"א): לא גזר רבנו גרשום כשמוציא מחשש זנות, כגון שנראו הדברים מכוערים. וכ"ה במרדכי, מהריק – העוברים על דת יהודית מגרשה בע"כ.

1. לגרשה בלא דעתה

פ"ת (ת' ברית אברהם): לפי הרא"ש אין יכול לגרש אישה בע"כ בתנאי, כגון מהיום אם לא מתתי תוך שנתיים, שהרי כשמגרש על תנאי אסור להתייחד עמה (קמח"ב), וא"כ מפסידה עונתה שלא מרצונה (פירוש שיש חיוב עונה ומפסידה בע"כ). **אלא** או יגרשנה מיד או יקיימנה, אבל אינו יכול לגרשה על תנאי שתהא קשורה בו בע"כ.

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא האישה שתתגרש [שלא תדור הגרשה עמו בחצר].

ויש שחלקו – ל"א אין שליח לדבר עבירה אלא שלא יתחייב השליח, אבל עיקר המעשה קיים.

מ"מ נו"ב – חלק עליהם באורך.

עוד כתב הנו"ב: דין חדש שלא הוזכר בפוסקים.

כתב הרא"ש – לא יכול לעשות שליח שיתפוס לו מבעל חובו במקום שחב לאחרים (שיש לבע"ח זה חובות גם לאחרים).

לפ"ז: אף לפני חרם רבנו גרשום אין יכול לגרש אישה בע"כ ע"י שליח, שלא יכול לעשות שליח לחוב את האישה (שאין יכול לעשות שליח כזה שגורם לחובה של משהו, וכ"ש לאישה עצמה).

ואף שיש חלוקים, שהרי מצינו בש"ס שליח להולכת הגט אף בע"כ! י"ל דמיירי בגוונא שאינו חוב לאישה (כגון ארוסה שממילא אינה זוכה בשום תנאי כתובה, או סוטה שהפסידה הכל וכו').

אולם ספר גט מקושר – חולק על הנו"ב, פשט הגמרא בכל גוונא יכול לגרשה בע"כ ע"י שליח (אף שחב לה). **ואף מ"ש** דהוי שליח לדבר עבירה, ה"מ שאמר שליח לגרשה בע"כ, אבל א"ל לגרשה סתם והשליח גרשה בע"כ – מעשיו קיימים (ולא מקרי שליח ששינה, שהרי לא א"ל אל תגרשה בע"כ).

* עבר וגירשה בע"כ בעצמו: עיין בהמשך (א.21).

שלא לגרש אישה

פ"ת: האם גם בחרשת גזר רבנו גרשום?

ת"נו"ב: שמא כמו שלא תיקנו כתובה לחרשת שלא ימנעו לשאתה, מה"ט לא גזר רבנו גרשום לא לגרשה בע"כ שלא ימנעו לשאתה, שאם ירצה יוכל לגרשה אף בע"כ.

ולכן מספק לא יכול לגרשה וספר חרם איסור דאורייתא.

מ"מ לפי הב"ש – כלה זמן החרם שלא לגרש בע"כ.

א. אפילו אם ירצה לתת כתובה

ב"ש: וכ"מ מסמ"ק ות' הרא"ש.

לאפוקי המרדכי דס"ל – שלא גזר רבנו גרשום כשמסלק הכתובה.

מקרים שיכול לגרשה בע"כ אף לרבנו

גרשום

א. העוברת על דת יהודית (קט/סס"ד).

ב. מה הדין כשמסלק כתובתה?

והפר"ח – חולק על הרמ"א, אם אין לו לשלם כתובתה לא יכול לגרשה.

והראיה יבמות (סג:) "נתנני ה' ביד לא אוכל קום" זו אישה רעה וכתובתה מרובה.

משמע כיון שכתובתה מרובה לא יכול לגרשה וזהו "נתנני ה' ביד לא אוכל קום".

מ"מ באה"ט – אין למדים מאגדות. כ"כ תו"ס, שבו"י.

והפ"ח – הכלל שלא לומדים ממדרשים דווקא לפסוק הלכה כמאן כשלא נפסקה הלכה בגמרא, אבל דין שלא נתפרש בגמרא לומדים ממדרשים (כ"כ הפר"ח).

וגם באר יעקב – דחה דברי הבאה"ט, לא לומדים ממדרשים רק כשסותרים הגמרא.

סיכום: לגרשה כשאין לו לשלם כתובתה

ת' הרשב"א (הרי"ף) – אין יכול לגרשה.

כ"פ התשב"ץ ופר"ח.

בד"ה – יכול לגרשה, שזה אינו מת' הרשב"א.

כ"כ ת' הרא"ש ובאה"ט.

ערוה"ש: ונ"ל דלא פליגי

כשיש ביכולתו לחיות עמה אף שהיא אישה רעה או ששונאה בזיווג שני – לא יגרשנה בלא כתובה.

אבל כשהיא בעלת מום כמו ניכפת שא"א לחיות עמה, וכ"ש בפרוצה – אין משגיחים על הכתובה.

וכן נראה מכמה גדולים.

3. רבנו גרשום החרים

ב"ח: אף שלא יכול לגרשה מ"מ לא מעלה לה מזונות. וכ"מ מהרא"ם.

ות"מ – אין דברי הב"ח ברורים (אלא חייב לזונה כל שלא גירשה).

רבנו גרשום החמיר

ערוה"ש: ותקנה זו נתפשטה בכל העולם, גם במקום שלא נתפשט חרם לישא שתי נשים תקנו זו נתפשטה.

החרים

פ"ת: עבר וגירשה בע"כ ע"י שליח:

ת'נו"ב: מעשה באחד שעבר וגירש את אשתו ע"י שליח בע"כ – כיון שיש כאן עבירה חמורה לעבור על חרם רבנו גרשום, אין שליח לדבר עבירה ובטלה השליחות, וממילא אינה מגורשת, והבעל חייב בכל חיובי הבעל לאשתו ואסור באישה אחרת (לפי חרם אחר של רבנו גרשום שלא לשאת שתי נשים).

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא האישה שתתגרש [שלא תדור הגרשה עמו בחצר].

ת' הרא"ש: אישה שניכפת או בעלת מום וכיו"ב יכול לגרשה בע"כ. כ"פ הרמ"א (ק"ז/א).

ה. במקרה של מצווה

- מהר"ם פדאוה: יכול לגרשה בע"כ. כ"פ הרמ"א (ק"ט/ו).

- אישה שלא יכולה להיטהר לבעלה:

תפארת ישראל (הרש"ל) – אסור לגרשה.

מהרח"ש ומים עמוקים – כי שאינו יכול לגור עמה מותר.

נ. התקדשה כשהיה חרש:

נ"ב: מסתפק, שמא אם יחול חרם ר"ג בכה"ג ימנעו מלשאתה, או לא?

מהמרדכי משמע – שמותר, שלא אסר ר"ג לגרשה בע"כ רק כשאינו נותן לה כתובתה.

אבל הסמ"ק והרא"ש – אף שנתן כתובתה אסור לגרשה בע"כ. כ"פ הרמ"א.

ג. גרשה מדעתה ונמצא הגט פסול, ורוצה לגרשה בגט אחר ועכשיו הוא בע"כ?

כלב – יכול לגרשה בע"כ. כ"פ הרמ"א.

כנה"ג – ממנה"מ מינץ משמע דוקא שלא ידעה האישה בפיסולו של ראשון, אבל ידעה אין לגרשה עכשיו שלא מדעתה.

@

ד. בעלת מום

קיט - 21

1. ד"מ (מהרי"ק): עבר וגירשה בע"כ בזמן הזה ונשאת - שוב אין האיש

נקרא עברייני.

א. גירשה מדעתה ונמצא פסול בגט - יכול אח"כ לגרשה בע"כ (ג"ר שם).

2. נולדו בה מומין - ע"ל ס"ס קי"ז אם יכול לגרשה בע"כ.

3. י"א שבמקום מצווה יכול לגרש אשתו בע"כ, א. או מתירים לו לישא ב' נשים (מוהר"ם פדאוה ס' י"ג) (וכמו שנתבאר לעיל ס' א').

א. לשאת אישה אחרת במקום מצווה (כגון

ששה עמה י' שנים ולא ילדה)

צמותר שבזה לא גזר רבנו גרשום – מרדכי, רשב"א ר"פ, מהרם פאדוה.

אסור אף כאן גזר – הגמ"ר, נמ"י.

1. שוב אין נקרא עברייני

פ"ת (גט פשוט): מ"מ צריך התרה על מה שכבר עבר.

עבר וגירשה

פ"ת: עבר וגירשה מה דינה?

ב"ש: אחרי חרם רבנו גרשום אם עבר וגירשה אינה מגורשת, אם חרם רבנו גרשום דומה לתקנת חז"ל.

מיהו הרמ"א (כאן) כתב – "עבר וגירשה... ונישאת", משמע שיכולה להתחתן ודינה כמגורשת.

כ"ד הב"ש עצמו (סע"ז), ב"מ.

כ"ד ערוה"ש שמגורשת, שהרי –

(א). מצינו שקידושין תופסים בחייבי לאוין אף שהתורה אסרה, וה"ה לגיטין שהוקש לקידושין.

2. ד"מ (מהרי"ק): אישה שנולדו בה מומין

אף שאינו יכול גרשה (לפי חרם רבנו גרשום) מ"מ לא כופים אותו להיות עמה ולתת לה כתובה, ודוקא שיש רגליים לדבר שמאוסה עליו.

כ"כ הרא"ש – מ"מ כל מום שאם היה באיש היו כופים אותו לגרש, כשנמצא באישה יכול לגרשה בע"כ.

שו"ע (ק"ז/א): מי שנודע לו שאשתו נכפת ורוצה לגרשה ואינו משיג כדי כתובתה כופין אותה לקבל גט (ואין בזה משום תקנת ר"ג) ויתן הנמצא בידו לכתובתה והמותר כשתשיג ידו ואם תמאן לקבל גט ימנע ממנה שאר כסות ועונה:

הגה ודוקא במום גדול כזה שאלו היה באיש היו כופין לגרש מדין התלמוד ולא תקן ר"ג שתהא האישה עדיפא מאיש (תשו' הרא"ש כלל מ"ב) אבל שאר מומין אינו יכול לגרשה בעל כרחו אבל מ"מ אין כופין אותו להיות עמה מאחר דמאיסה עליו ורוצה לגרשה ולתת כתובתה (מהרי"ק שורש כ"ז):

3. מהר"ם פאדוה: במקום מצווה יכול לגרשה בע"כ.

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא אישה שתתגרש [שלא תדור הגרושה עמו בחצר].

שקיבלה הגט מקודם לא בגלל שרצתה אלא שידעה שממילא הוא פסול).

גירשה מדעה ונמצא הגט פסול

חכמת שלמה: דווקא פסול מדרבנן, כיון שמהתורה הגט כשר (והסכימה להתגרש בו) לא החרים רבנו גרשום לאסור לגרשה בע"כ בגט השני.

אבל אם גט ראשון היה פסול מהתורה, כיון דלא הוי גט כלל (ולא מיקרי הסכימה להתגרש מדעתה) חזר תקנת רבנו גרשום שלא לגרש בע"כ בגט השני.

וכשהגט פסול רק מדרבנן (שיכול לגרשה בגט השני בע"כ) אם א"א לגרשה בע"כ (כגון כשאינה כאן או שוטה) מתירים לו לשאת אחרת אף בלא היתר מאה רבנים.

3. במקום מצווה יכול לגרשה בע"כ

פ"ת (תפארת ישראל): אישה שאינה יכולה להיטהר.

שו"ת הרש"ל – עכ"ז אסור לגרשה בע"כ.

שו"ת מהרש"ש – מותר לגרשה בע"כ.

וכנ"ל: שכל שלא יכול לחיות עמה מגרשה בע"כ, שהרי –

אם איש שאין לו גבורת אנשים כופים אותו לגרשה, כ"ש אישה, שלא גזר רבנו גרשום במקום מצווה.

ועוד שאף אם נאמר שגזר רבנו גרשום אף במקום מצווה, במקום עבירה לא גזר.

א. לישא שתי נשים

ח"מ: ולא התיר מהר"ם פדוואה רק לגרשה בע"כ ולא התיר לשאת שתי נשים.

ולכן אין להתיר שתי נשים רק בהסכמת 100 רבנים, כשהראשונה לא רצה להתגרש, אבל בשבויה אין להתיר.

ב"ש (ב"ח): מתירים בהסכמת 100 רבנים, ומשליש הכתובה והנדוניה, ויתן גט ביד שליח, וחייב ליחד לה בית בפ"ע, וחייב במזונותיה ושאר תנאי כתובה.

(ב.) אנס את הבתולה, אם גרשה הגט כשר אע"פ שהתורה אסרה לגרש.

ולכן אף שמחויב להחזירה מ"מ הגט כרש.

ב"מ (שו"ת שבסוף הספר): אף שדינה מגורשת מ"מ הבעל מחויב לחזור ולשאתה, וכיון שקי"ל כרבא (תמורה ד:) – "כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני", וכאן הוי קרוב לאיסור תורה שעבר על חרם רבנו גרשום, לכן אין להתיר לו לישא אחרת אא"כ נישאת לאחר (וכמו הרמ"א).

ובספר גט פשוט: בדיעבד הגט כשר.

אך ראיתי במהר"ם מינץ – שמפורש דתקנת רבנו גרשום שאף בדיעבד לא הוי גט. ותימה שבלשון התקנה לא כתוב כן.

וי"ל שלא ביטל מהר"ם מינץ הגט, רק לדונו כספק.

ונו"ב: כנה"ג – בדיעבד הגט כשר, ומהר"ם מינץ ס"ל שהגט פסול, דס"ל כרבא שאם עשה נגד מאמר התורה לא עשה כלום.

ונ"ל דעת מהר"ם מינץ "שהגט אינו כלום" לעניין חיובי הבעל לאשתו ולא שלא הואיל הגט.

סיכום:

עבר וגירשה

מגורשת – [הרמ"א], ב"מ, ב"ש (סע"ז), גט פשוט, כנה"ג, ערוה"ש.

אינה מגורשת – ב"ש (כאן).

אינו כלום – מהר"ם מינץ.

כנה"ג – פירוש פסול

נו"ב – אינו כלום לעניין כתיבה אבל הגט כשר.

גט פשוט – אינו כלום שהוא ספק פסול.

והב"מ: אף שהגט כשר והיא יכולה להינשא, הבעל לא יכול לקחת אישה אחרת, אא"כ הראשונה נישאת.

א. גירשה מדעתה ונמצא פיסול בגט

באה"ט (כנה"ג): דווקא שלא ידעה קודם שהגט היה פסול, אבל ידעה לא יכול לגרשה בע"כ (שמה

ק"ט - וז

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא האישה שתתגרש [שלא תדור הגרושה עמו בחצר].

1. לפיכך קטנה מתגרשת אע"פ שאין בה דעת גמורה אפילו אם קבל אביה קדושה שהם דאורייתא, א. או חרשת שנתקדשה כשהייתה פקחת ונתחרשה.
2. אבל אם נשתטית ואינה יודעת לשמור עצמה - אינה מוציאה עד שתבריא, שלא ינהגו בה מנהג הפקר.
- א. לפיכך מניחה (לפי שאין כוח בבה דעת לדור עם השוטים בבית אחד) ונושא אחרת, ומאכילה ומשקה משלה, ואין מחייבים אותו בשאר כסות ועונה ואינו חייב לרפואתה ולא לפדותה.
- ב. (וי"א דחייב במזונותיה ורפואתה) (ב"י בשם הרשב"א והטור בשם הרמ"ה והראב"ד) ג. (וכן פסק לעיל ע"י"א וכן עיקר).

באקראי בעלמא ונתרפאת הואיל ואין לה וסת אין לחוש שתחזור לשטותה ומתגרשת כל שלא הוחזקה (ג"פ) להיות שוטה.

ד"מ - מהת"ס משמע שאף בעיתים שוטה עיתים חלומה (אף שהוחזקה בכך) - מתגרשת. וכ"מ מהמרדכי. ומת' מהרי"ן - משמע לאסור כהרשב"א.

א. רמב"ם: לפיכך מניחה (לפי שאין כוח בבה דעת לדור עם השוטים בבית אחד) ונושא אחרת, ומאכילה ומשקה משלה, ואין מחייבים אותו בשאר כסות ועונה ואינו חייב לרפואתה ולא לפדותה.

ב. והטור - מדברי הרמ"ה נראה שחייב במזונותיה אפילו גירשה, וכל תנאי כתובה לבד מתשמיש המיטה: (1) שאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתם. (2) ועוד שפיר תקנו שלא יוכל להוציאה ולא גרעה ממגורשת ואינה מגורשת שחייב בכל.

ראב"ד: גם לענין רפואה, אם יכולה להתרפאות חייב לרפואתה, שהרי יש נשים שמשתטות מחמת חולי וחוזרות ומתרפאות. כ"ד הרשב"א.

מ"מ ה"ה - הליץ בעד הרמב"ם, אף שיכולה להתרפאות פטור מלרפאה.

1. חרשת

פ"ת: לגרש חרשת לאחר תקנת רבנו גרשום.

1. יבמות (ק"ב): משנה - האישה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה.

גיטין (סד): קטנה היודעת לשמור גיטה מתגרשת. טור: אפילו קידשה אביה שמקודשת מדאורייתא מגרשה בע"כ.

א. יבמות (ק"ב): חרשת שנתקדשה כשהייתה פיקחת ונתחרשה מתגרשת (שהרי לא בעינן מרצונה).

2. יבמות (ק"ב): משנה - נשטית לא יוציא.

ג"מ (ק"ג): דבר תורה שוטה מתגרשת, כמו שאפשר לגרש פיקחת בע"כ, מה טעם אמרו שוטה אינה מתגרשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר. ומיירי שאינה יודעת לשמור עצמה, אבל יודעת לשמור גיטה. אבל אם גם את גיטה לא יודעת שלמור אף ד"ת לא מתגרשת.

רבנו שמחה משפירא: שוטה - כל שמאבדת מה שנותנים לה ודאי שוטה היא, ואם לאו אפילו בדיקה א"צ דמסתמא פיקחת היא.

ת"ס (ירושלמי): שוטה (שאינה יודעת לשמור גיטה) אף שיש לה אב - אינה מתגרשת משום גרירה (שאביה לא יכול לשמור עליה כל הזמן שלא תגרר לזנות). ד"מ (מהרי"ו) - אף במקום שאין חשש שינהגו בה מנהג הפקר - אינה מתגרשת, דלא פלוג רבנן.

מ"כ (הרמ"מ) בשם הרשב"א: פעמים שוטה ופעמים בריאה - אינה מתגרשת אף כשהיא בריאה (לפי שכשתהיה שוטה ינהגו בה מנהג הפקר) אבל נשטית

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא האישה שתתגרש [שלא תדור הגרושה עמו בחצר].

ב"ש: דעת הרמב"ם – כיון שמהתרה מתגרשת ורק מתקנת חכמים שלא יגרשנה, לא תיקנו גם על הממון, כיון שהוא מוכן לגרש אלא שהוא אנוס מתקנת חז"ל. ומ"ש סימן ע' שחייב במזונותיה מיירי שאינה יכולה לשמור גיטה שאז חייב במזונותיה (שהרי אף מהתורה אינה מגורשת).

ואינו חייב לרפואתה... וי"א

ב"ש: הרמב"ם מיירי בשאר רפואות, אבל לרפואתה ממחלה זו חייב. ובחינם השיג עליו הראב"ד (לאפוקי ה"ה).

ב. וי"א שחייב במזונותיה

טור (הרמ"ה): אפילו יגרשה חייב בכל חוץ מתשמיש המיטה, לפי ש -

א. כיון שתקנו שלא יגרשנה חייב בכל, שאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתם.

ב. דלא גרע ממגורשת ואינה מגורשת שחייב בכל.

ב"ש – נ"מ בין הטעמים לאחר חרם רבנו גרשום לפי (א) – לא שייך, שהרי יש חרם ומסתמא לא יעבור על החרם והואילו בתקנתם. אבל לפי (ב) – יש לומר שחייב בכל.

חייב במזונותיה

ח"מ: דעתם – מאחר שלא יכול לגרשה נסתחפה שדהו וחייב בכל עד שיוכל לגרשה, אף שאיסור הגרושין מדרבנן לא פלוג רבנן.

ג. כן פסק לעיל (ע/ד)

ח"מ: שם פסק במחבר שחייב לרפואתה. ול"ק למחבר, דשם מיירי שלא רוצה לתת כתובתה ואז אף לרמב"ם צריך לקיים כל חיובי ממון, אבל כשתן כתובתה לא חייב.

וכן עיקר

ח"מ: ובימנו שאין מגרשין אישה אפילו פיקחת בע"כ משום חרם רבנו גרשום, אף הרמב"ם יודה שצריך לתת לה כל חיובי ממון.

הב"ש תירץ – בסימן ע' מדובר שנשתטית שאף אינה יכולה לשמור גיטה ולכן חייב לשלם כח חיובי ממון

ישועות עיקב (מהר"ם פדוואה) – אף לאחר תקנת רבנו גרשום שלא לגרש בע"כ, בחרשת אף שאין לה רצון מ"מ לא נקרא בע"כ. **ואני** עיינתי במהר"ם פדוואה – משמע שאין לסמוך ע"ז רק בגט של מצווה. ואם נתקדשה לו כשהייתה חרשת הסתפק נ"ב אם גזר ע"ז רבנו גרשום.

2. אינה יודעת לשמור עצמה

פר"ח: וא"ת למה בשוטה מעיקרא לא תיקנו בה נישואין שמא ינהגו בה מנהג הפקר, ובנשואה תיקנו שלא יגרשנה מחשש למנהג הפקר. ובקטנה הפוך מעיקרא תיקנו בה נישואין מחשש למנהג הפקר, אבל בנשואה אפשר לגרשה?

וי"ל בשוטה מעיקרא לא תיקנו נישואין כיון שאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת. משא"כ בפיקחת ונישטת שמזלו גרם לו ולא יכול לגרשה מחשש למנהג הפקר. משא"כ בקטנה שתיקנו נישואין מעיקרא שלא ינהגו בה מנהג הפקר, שאז הנישואין יתקיימו שהרי אינה שוטה. אבל לגרשה הוא דבר לא שכיח שהרי תבוא לכלל דעת, ובדבר שלא שכיח לא חששו.

אינה מוציאה

ב"י: עבר וגירשה מגורשת, וה"ד שיודעת לשמור גיטה (ואף שלא יודעת לשמו עצמה).

והב"ש: וי"א – שאף בדיעבד אינה מגורשת, כיון שתיקנו חז"ל לא לגרשה. וכיון שבזה"ז יש חרם לגרש בע"כ ודאי אינה מגורשת.

א. מניחה ונושא אחרת

ח"מ: היינו שנותן כתובתה ופטור משאר חיובי ממון. וה"ד מדין התלמוד אבל לאחר תקנת רבנו גרשום שאין מגרשה בע"כ אף את הפיקחת, א"כ אפילו בשוטה חייב בכל חיובי ממון (שהרי בשוטה מקרי בע"כ). ואם אינה יודעת לשמור גיטה שאף מהתורה אינה מגורשת אף לרמב"ם חייב בכל חיובי הממון, שנסתחפה שדהו.

ונושא אחרת.

ח"מ: והמנהג בימנו להתיר לו לשאת אחרת ע"י 100 רבנים.

אין מחייבים אותו בשאר כסות ועונה

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא האשה שתתגרש [שלא תדור הגרושה עמו בחצר].

וכן עיקר

כ"פ פר"ח.

לכו"ע. וכאן מדובר שיכולה לשמור גיטה רק עצמה אינה יכולה לשמור.

קיט - 41

1. רמב"ם: ואם גירשה - מגורשת א. והוא שתהיה

יודעת לשמור גיטה.

2. וי"א דאפילו בדיעבד אינה מגורשת (וכן משמע במהרי"ו סי' צ"ב).

3. פסקי מהרא"י: אבל בעתים שוטה ובעתים חלומה וגירשה בעת חלימתה מפני שהיה נראה שתישאר כך - לא מהדרינן עובדא (ועיין לקמן רכ"א/ג).

4. רמב"ם: ומוציאה מביתו ואינו חייב לחזור וליטפל בה.

1. יבמות (קיב:):

משנה – נעשתה שוטה לא יוציא.

ג"מ (קיג:): מהתורה שוטה מתגרשת, אלא שחכמים תיקנו שלא יגרשנה שמא ינהגו בה מנהג הפקר.

רמב"ם – עבר וגירשה מגורשת.

א. (שם): מיירי שידעת לשמור גיטה ולא את עצמה. אבל אם אף גיטה אינה יודעת אף לשמור דבר תורה אינה מגורשת.

אבל הר"ש – חולק על הרמב"ם, אף בדיעבד אינה מגורשת. כ"ד ראב"ה, וכ"מ במהרי"ו.

1. גירשה מגורשת

ב"ש (הב"ח): בזה"ז אפילו יכולה לשמור גיטה מ"מ מכח החרם אינה מגורשת וחייב בכל חיובי ממון.

מגורשת

פר"ח (ה"ה): וחייב לתת לה כתובתה שהרי נסתחפה שדהו. ה"ה נדוניה ותוספת.

שתהא יודעת לשמור גיטה

ח"מ: שאם אינה יודעת לשמור גיטה מהתורה אינה בת גירושין, דכתיב "ונתן בידה" יצאה זו שאין לה יד להתגרש. רבי ישמעאל אומר "ושילחה מביתו" יצאה זו שמשלחה וחוזרת (יבמות קיג:).

2. אפילו בדיעבד אינה מגורשת

ח"מ: שחז"ל גזרו משום חשש הפקרות שאפילו בדיעבד אינה מגורשת.

אפילו דיעבד

ח"מ (מהרי"ו): ואם הבעל ידע שאסור לגרשה ועבר וגירשה יש להסתפק אם נקרא דיעבד (ואולי אף למחבר אינה מגורשת).

אפילו דיעבד אינה מגורשת

ב"ש (מנחת עני): להלכה יש לצדד להקל (שדינה מגורשת) במקום דחק ועיגון, כגון שהרחיק בעלה נדוד, ובאופן שיסכימו עמי שני רבנים מובהקים. **וב"מ** – ואם עברה ונישאת ברור שלא תצא.

3. עיתים שוטה ועיתים חלומה

פ"ת (נו"ב): אפילו דיעבד אסור לגרשה (כ"מ מהרשב"א). כ"פ הרש"ל.

אבל באה"ט (מהר"ם מטראני) – אישה שימים חלומה וימים שוטה מותר לגרשה בימי חלומה.

והט"ז – מחלק

בזמן הגמרא שהיה מותר לשאת שתי נשים – אינה מגורשת כדי להצילה מקלקול אפילו לעתיד.

אבל לאחר החרם שאסור לו לשאת שתי נשים, נמצא שיהא מעוגן כל ימיו – יש להקל לגרשה.

שנראה שתישאר כך

ח"מ (ב"י): אם באקראי בעלמא נעשתה שוטה ונתרפאה (ב"פ), הואיל ואין לה חזקה בכל מיקרי

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא האישה שתתגרש [שלא תדור הגרושה עמו בחצר].

מיקרי עתים חלומה ועיתים שוטה (רשב"א).

אקראי בעלמא ואין לחשוש שתחזור לשטות, ולא

קיט - ז

1. מי שגירש אשתו מן הנישואין - לא תדור עמו בחצר

שמא יבואו לידי זנות.

א. ואם היה כהן - לא תדור עמו במבוי וכפר קטן נידון כמבוי.

ב. הגה ואם נשאת לאחר אפילו בישראל - לא תדור עמו במבוי (כמו בכהן) (טור).

2. וכל זה במבוי סתום אבל במבוי מפולש שדרך רבים עובר ביניהם - מותרים לדור (ב"י בשם הר"ן שכ"כ בשם התוס'). **א. ד"ק:** אם רה"ר מפסיק בין בתיהם.

3. תה"ד: אפילו אין בכל העיר שום יהודי רק הם לבדם - שרי.

4. י"ק: גירשה משום שאסורה עליו אפילו לא נשאת אסור לדור עמה כאלו נשאת לאחר.

אסור לדור עמה במבוי, דומיא דאשת כהן.

1. לא תדור עמו בחצר

ח"מ: טעמו - מאחר שלבו גס בה ומכרת רמיזותיו חיישינן שמא יבואו לידי זנות, שאף בפנויה גזרו על הייחוד.

מ"מ אם נזהרים שיהיו אחרים עימהם בחצר שרי, כמו ר' זכריה בן הקצב בשבועה (כתובות כז:).

כ"פ הר"ן - שאין איסור בגרושה יותר משבועה שהתירו בכה"ג.

אבל ב"ש - אף באשת ישראל הפנויה אסור אף שיזהרו.

שהרי בכתובות (כז:) התירו שבועה אם נזהרים ועכ"ז נשאלה השאלה באשת ישראל מהו? ונפשט לאסור.

לפי רש"י והר"ן - מיירי באשת ישראל שנישאה ולפ"ז בפנויה דינה כשבועה שמותר.

ולפי הרמב"ם - מיירי אף באשת ישראל הפנויה שאסור, והמחבר נקט לשון הרמב"ם.

בחצר

באה"ט (הראנ"ח): אף בחצר שלא משתמשים בו רק לכניסה ויציאה אסור.

ב"ש: שכיב מרע שגירש את אשתו ראשי להתייחד עמה כל שיש אחד אפילו שפחה, דשכיב מרע שאני.

ב. נשאת לאחר... לא תדור עמו במבוי

ב"ש: מיירי שנישאת ונתגרשה שצריך ריחוק מהמבוי, אבל אם היא עדיין נשואה לאחר צריך ריחוק

0. כתובות (כז:): המגרש את אשתו לא תינשא

בשכונתו לפי שמכירה ברמיזותיו ויבאו לדבר עבירה. וכן היה כהן לא תדור באותו מבוי, ואם היה כפר קטן נדון כשכונה.

הרא"ש: ושכונה גדולה ממבוי.

ולכן אם גירשה ונישאה - לא תגור בשכונתו, שהחמירו בא"א יותר מגרושה.

בגרושת כהן - שאם יבוא עליה רק בלאו לא תגור באותו מבוי, אבל באותה שכונה שרי.

וכן אשתו שגירשה ונישאת והתגרשה שנית דינה כאשת כהן שגירשה שהוא רק בלאו.

ב"י - משמע מדבריו שאשת ישראל שגירשה ועדיין לא נישאת מותר לגור עמו אף במבוי ורק באותו חצר אסור כיון שאף לאו ליכא. כ"כ ה"ה, הר"ן (ירושלמי).

סיכום: גירש את אשתו לא תדור עמו

1. אשת ישראל שלא נישאה - אסור באותו חצר

א. נישאת ונתגרשה, או אשת כהן שלא נישאה - אסור באותו מבוי.

ב. אם נישאה בשנית - אסור אף באותה שכונה. כ"פ הטור.

2. תו"ס (הר"י דאורליינש): מבוי היינו

מבוי סתום אבל מפולש שרבים בוקעים בו אין לחוש. כ"כ הריב"ש.

ריב"ש: הכנס מנקת חברו שכופים אותו לגרשה

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא האיש שנתגרש [שלא תדור הגרושה עמו בחצר].

מכל השכונה (שהיא גדולה ממבוי).

ות"מ(ר"י) – נישאת ונתגרשה שאף אם יבוא עליה אין איסור לאו מותרת לגור באותו מבוי. כ"כ הר"ן.

והב"ש – לא קי"ל כהר"ן.

שהרי אף לרמב"ם בכהן שגירש את אשתו ובא עליה אין לוקין, עכ"ז כאן פסק ריחוק ממבוי. משמע שלא תלוי במלקות, שאף כשאין מלקות מ"מ צריך ריחוק.

באה"ט(כנה"ג): ראובן גירש אשתו, והלכו הוא והיא ונשארו לאחרים וילדו בנים. מותר לילדיהם להינשא זה לזו ולא חיישינן שיבואו המחנות ליד איסור.

2 א. שדרך הרבים עובר בניהם

פר"ח: פירוש אף שבבתים הסמוכים זה לזה במבוי (בחצרות נפרדים), כיון שהמבוי מפולש וא"א לעבור מבית זה לזה אלא דרך המבוי קרינן שפיר רה"ר מפסיק מבית לבית.

לאפוקי אם יש כניסה בין החצרות שאסר.

קִיט - ח

1. היה לה מלוה אצלו - עושה שליח לתובעו.

2. הגה: ודוקא בכה"ג אבל מותר ליכנס לביתה אע"פ שנשאת הואיל ואינו דר שם ואינו נושא ונותן עמה (כך משמע בת"ה ס' רמ"ג) **א. ויש מחמירין** (ב").

3. נדה"י: ומותר לאדם לזון גרושתו ומצווה הוא יותר מבשאר עני (הגמ"י), **א. א"י**: ובלבד שלא יהא לו עסק עמה רק יזונה ע"י שליח.

1. כתובות(כת.): לזה הימנה אינה נפרעת

ממנו אלא ע"י שליח.

ב"י – אף הוא אינו נפרע ממנה אלא ע"י שליח.

2. תה"ד: וגם מה שנכנס לבית גרושתו

(כשנישאת) ושהה שם שעה שעתיים אין קפידא בזה, כיון שאינו דר שם.

א. והב"י – ואין הדברים נראים.

1. עושה שליח

ח"מ: וכ"ש שאסורה לדבר עמו בשוק.

לתובעו

ט"ז: נראה דווקא בעניין שהיא אסורה עליו להינשא

כ"כ ח"מ.

3. שום יהודי

ח"מ: כ"כ תה"ד.

מ"מ ראיותיו חלשות ואין להקל בשפיטות, ובפרט שלפרקים בעלה השני הולך לדרכו.

כ"כ פר"ח.

4. משום שאסורה עליו... אסור לדור עמה

ח"מ: אסור לדור עמה – באיסור דרבנן כגון שבויה אסור לדור עמה בחצר, אבל מבוי מותר.

באיסור דאורייתא, כגון סוטה רואה מחמת תשמיש – אף במבוי אסורה.

והב"ש – נשמט ממנו ת' הריב"ש שכתב: שאף באיסור דרבנן צריך ריחוק ממבוי, ורק בשבויה הקילו. כ"ד הפרח.

לו עוד.

אבל מלשון הרמב"ם שכתב סתם גרושה, משמע אף באשת ישראל שלא נישאת אסור.

2 א. ויש מחמירין

ח"מ: לא ידעתי טעם המחמירים. כן תמה הפר"ח.

והט"ז – ודאי איסור חמור הוא (ויש להחמיר) לפי שהיא מכירה ברמיזותיו. וגם לא מהני שיש שם אנשים אחרים לפי שאינם מבינים ברמיזותיו.

והראיה (ס"ט) – אם באו יחד לב"ד מגדים אותם אע"פ שיש שם אנשים רבים.

[תימה: הרי לפני שבאו לב"ד היו יחד לבד, ושמא ע"ז מגדים אותה שיש בניהם קשר ישיר].

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא האשה שתתגרש [שלא תדור הגרושה עמו בחצר].

לגרושתו. משמע ע"י עצמה ועי"ז ירדו גשמים. משמע
שלא עשה איסור.

3 א. רק יזונה ע"י שליח

ח"מ: ובמדרש מביא מעשה באדם אחד שנתן מעות

קיט - ט

גרושה שבאה עם המגרש לדין - מנדין אותם או מכין

אותם מכת מרדות.

(הגר"א).

גרושה שבאה

ב"ש: אף בגרושת ישראל אף שלא נישאת (כ"ד
הפר"ח).
משמע שה"ה אם דרים בחצר אחת (שנאסר בס"ז)
שמנדים אותם.

(שם): לזה הימנה אינה נפרעת אלא ע"י שליח.

ואם באו יחד לב"ד לא מזדקקין ליה

רב פפא אמר – מנדים אותם.

ר"ה ברי דרבי יהושע אמר – מקלים אותם.

✓הרמב"ם – פסק שמנדים אותם או מכין אותם
מכת מרדות.

ב"י לפי שפסק הלכה כמי שהניח הדבר לדעת ב"ד.

אבל התו"ס ורי"ף – פסקו שמנדים וגם מלקים

קיט - י

1. אם נתגרשה מן האירוסין - מותרת לתובעו לדין

ולדון עמו, ואם היה לבו גס בה אף מן האירוסין אסור.

להרחיק.

1. לתובעו לדין ולדור עמו

פר"ח: תביעה לדין ודירה עמו שווים, ומסתבר שאף
באשת כהן דינו כן.

1. (שם): תנא באבל רבתי – בד"א שנתגרשה

מן הנישואין, אבל נתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י
עצמה, שאין לסו גס בה.

א. אמר ליה ה"מ היכא דלא גייסי בהדדי אבל הני
קא חזינא להו דגייסי בהדדי לא תפרעה אלא ע"י
שליח.

ת' הרשב"א: חלוץ וחלוצתו אם לבם גס צריך

קיט - יא

מי נדחה מפני מי? היא נדחית מפניו, ואם היה החצר

שלה הוא ידחה מפניה.

אמר רב – טלטול הגבר קשה מטלטול האשה.

היא נידחת מפניו

ח"מ: פירוש כשדרים בשכירות או חצר של שניהם

כתובות (כת.): מי נדחה מפני מי?

היא נידחת מפניו, ואם היתה החצר שלה הוא נדחה
מפניה.

(שם): "הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר".

הלכות גיטין

סימן קי"ט: מה דיבה ימצא האשה שתתגרש [שלא תדור הגרושה עמו בחצר].

(וכ"ש אם החצר שלו).

נדחת מפניו

המבוי שדר המגרש, אלא היא ובעלה השני נדחים מפני המגרש. כ"כ הפר"ח.

ח"מ: אחר הגירושין אינה יכול להינשא לאחד מבני

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

ובו י"א סעיפים (ב"ב: קסז, גיטין: יח, סו, סז, עא, עב).

קכ - א

1. הגט צריך שיכתבנו הבעל או שלוחו.

2. ואף אם שלוחו כותבו צריך שיהיה משל הבעל. לכך נהגו כשהבעל מצוי שנותן לו הסופר הקלף והדיו. א. (וי"א דאף הקולמוס ושאר כלי הכתיבה) (הג"א, ובמרדכי) במתנה קודם כתיבה.

3. והבעל נותן שכרו (של הסופר), ומפני תקנת עגונות תקנו חכמים שהאשה תיתן שכר הסופר והקנוהו לבעל.

2. הרא"ש (סדר כתיבת הגט): ואף אם שלוחו

כותבו צריך שיהא משל הבעל, ולכן צריך שיתן הסופר הקלף והדיו במתנה לבעל.

והמרדכי – א"צ למסור כלום במתנה לבעל (לאפוקי הרא"ש). כ"ד ר"ו.

כ"ד הרמב"ן – א"צ להקנות כלום בפירוש לבעל, שהכל הוא מוכר לבעל באותו פשוט שנותנת אשתו לסופר, ורבונו הקנו לבעל וא"צ שום קניין.

והרא"ה (גיטין סה:) אומר אדם לשנים כתבו ותנו גט לאשתי והלך למדינת הים (ולא הקנו לו כלום).

ועוד שם (סו.) המושלך בבור ואומר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו – כותבים ונותנים. אף שהיתה שם שום הקנאה.

מיהו אם היה הכל של האשה צריכה להקנות הגט עצמו לבעל, שלא תיקנו שיקנה הבעל רק כשהיא נותנת פשיטי דספרא, אבל אם הכל שלה לא תקנו שיקנה לבעל.

כ"ד רש"י.

כ"כ הר"ן, ר"ו – שאם הקלף שלה צריכה להקנות לבעל.

והרמ"ה – אף שצריך שיהיו משל הבעל, א"צ דווקא שהבעל יזכה בזה או אחר יזכה לו, אלא כל שאמר לעדים קודם: כתבו גט ותנו לאשתי, כיון שבשליחותו נותנים לאישה, בקבלת הגט כאילו זוכה

0. הטור: אין האשה מתגרשת אלא בכתב,

שנאמר: "וּכְתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלְחָה מִבֵּיתוֹ", שיכתוב לה בכתב שהוא פוטר אותה ומתירה לכל, ונותנה בידה ואומר לה שהוא מתירה בו, וזה שנקרא גט.

וכתב לה ספר כריתות

ר"מ – ס"ל ש"כתב" הם החתימות (עדי חתימה כרתי) כדכתיב "וכתב בספר וחתום והעד עדים". ולכן כל דיני כתיבה (כתיבה לשמה, פסול, מחובר) אחתימות העדים קאי, ולא קפדין על הכתיבה אם אינו לשמה או פסול.

ולכן גט ללא חתימת עדים, אף שנמסר בעדים אינו כלום.

ר"א – ס"ל ש"כתב" חוזר על כתיבת הגט (שיכתבו לשמה וכו'), וא"צ כלל עדי חתימה לפי שעדי מסירה כרתי, אלא שחכמים הצריכו עדים מפני תיקון העולם (שמא ימותו עדי מסירה), ולכן אם הבעל יטען שמסר לה בלא עדי מסירה אמרינן כיון שיש עדי חתימה אינו נאמן.

וקי"ל כר"א שעדי מסירה כרתי (עיין קלג/א).

1. הטור: וצריך שיכתוב הבעל, דכתיב "וּכְתַב לָהּ" או שיצווה לסופר לכותבו, דשלוחו של אדם כמותו.

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

נשהייה.

פרש"י: דלא נשהייה – שיעכבה בשביל השכר ותתעגן.

הרא"ש – שחכמים הקנו כסף זה לבעל (וכאילו הבעל שילם לסופר) כדי שלא תתעגן.

שדיוהו רבנן אישה

רמב"ם – ולכן בכל מקום משלמת האישה .

אבל הרא"ש – לכתחילה ישלם הבעל ואם שילמה האישה הגט כשר וכ"מ מסמ"ג, הגמ"י, סה"ת, סמ"ק, ר"ו.

1. הגט

ירושלמי: מקור המילה גט – אבן אחת יש בכרכי הים וגיטא שמה, ומגרשת כל חברותיה (שליטי גיבורים).

ב"ש: האם צריך שליחות בכתובת הגט?

לפי הרמ"ה – צריך שליחות גמורה בכתובת הגט.

כ"מ מהב"י שהשליח יכול לכתוב הגט כיון "ששלוהו של אדם כמותו".

אבל התוס' – א"צ שליחות בכתובת הגט, "וכתב" קאי על הסופר ולא על הבעל. רק שהבעל צריך לצוות על הכתיבה.

והרא"ה גיטין (כב:) – חש"ו כותבים הגט כשגדול עומד על גביו, ואע"פ שאינן בני שליחות. ומחלוקת זו תלויה במחלוקת ר"מ * ר"א לפי ר"מ – "וכתב" קאי על החתימה ולפי ר"א – "וכתב" קאי על הכתיבה.

או שלוחו

רעק"א: לכתחילה לא יכתוב הבעל עצמו הגט, וגם לא יצווה לסופר **כיצד** לכתוב, אלא אומר לו סתם לכתוב (כמ"ש השו"ע בסדר הגט, והרמ"א קכד/א).

וטעמו כתב הט"ז – כיון שנתקלקלו הדורות חיישינן שמא יקלקל הבעל לומר שלא כתב לשמה, שהרי לפי בעה"ט כל דקדוקי הגט דווקא כשהבעל עצמו כתב הגט או הסופר מפי הבעל.

2. שיהיה משל הבעל

ב"ש: הכלל בזה הוא –

כשהקלף של הסופר והבעל משלם לסופר – צריך להקנות לבעל הקלף והדיו. ואפילו בדיעבד פסול אם לא הקנה לו.

בשביל הבעל בנייר, ומאחר שזכה הבעל בקבלתה נעשו גם הגירושין הכל בפעם אחד.

כ"ד מרדכי – שאם אמר לאחרים לכתוב ולתת הגט לאשתו, א"צ למסור לו, שבמקומו הם עומדים.

הט"ז: פירוש שהרמ"ה חולק על הרא"ש בשלוחו: שלפי הרא"ש – אף בשלוחו צריך להקנות לבעל. ולפי הרמ"ה – בשלוחו א"צ להקנות לבעל.

האם צריך להקנות הדיו והקלף לבעל?

רמב"ן – כשמשלם הבעל (או האישה) לסופר הכל מוקנה לבעל מתקנת חז"ל ע"י התשלום.

הר"ן (י"א) – כהרמב"ן שאם שילמו לסופר הכל מוקנה לבעל, אלא שיש לחלק – כשהסופר קנה הקלף והדיו – א"צ להקנות לבעל כלום.

אבל אם היה לו לסופר הקלף והדיו – צריך להקנות לבעל.

הרמ"ה – אף כשהקלף והדיו של הסופר יש לחלק: אם הסופר שליח הבעל לכתוב ולתת הגט לאישה – אז הוי כאילו הקנה לבעל, שהרי הוא שליח.

אבל אם שליח אחר מוסר הגט לאישה – צריך הסופר להקנות לבעל שאל"כ הגט פסול.

הרא"ש – בכל גוונא צריך הסופר להקנות לבעל.

א. מסירת הקולמוס

ר"ת – צריך למסור גם את הקולמוס במתנה לבעל.

כ"כ הג"א העיטור ובעה"ט בשם ר"ת.

והרא"ש – א"צ למסור. כ"ד סמ"ג, ובעה"ט עצמו.

ב"י: והמנהג כהרא"ש למסור לבעל הקלף והדיו, אבל הקולמוס אין חוששים, מ"מ טוב למסור אף הקולמוס, וכן אני נוהג. והבעל יגביהם לקנות.

בדיעבד שלא הקנה לבעל

ב"י: בקולמוס אף המצריכים להקנות מ"מ בדיעבד לא נפסל הגט. כ"כ המרדכי.

ובקלף ודיו אף בדיעבד שלא הקנה פסול. **כ"מ** מ – סמ"ג, תרומה, הגמ"י, מרדכי.

3. **ב"ב (קסז):** כותבים גט לאישה... והבעל נותן שכר הסופר.

ג"מ (קסח): והאידנא האישה נותנת השכר, שדיוהו רבנן לאישה נתינת השכר כי הכי דלא

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

ובספר ישועות יעקב: חילק בין קלף ודיו לקולמוס. לפי שמעות (שכר הסופר) אינו קונות מטלטלים רק במשיכה או הגבהה, ולכן צריך להגביה הקלף והדיו. מ"מ קולמוס שלא קונה גופו אלא שימושיו הוא רק שכירות, והרי שכירות נקנה בכסף (קצח/ו).

הקלף

פ"ת(שו"ת מנחת עני): האם לאחר כתיבת הגט

צריך הסופר להקנות הגט לבעל?

הגאון מהר"ם - צריך להקנות הגט גם אחר הכתיבה לבעל לחוש למ"ד אומן קונה בשבח כלי. ושו"ת מנחת עני - וא"צ לחוש לזה אף למ"ד אומן קונה בשבח כלי, שהרי אף בקלף להר"ן א"צ הקנאה רק כשהקלף היה קודם של האומן, אבל כשהאומן קנה הקלף בעד מעות הבעל נעשה שליח הבעל וזכה בו הבעל.

ה"ה בגט כיון שעכשיו כותב הגט לבעל בעד השכר נקנה לבעל דשלוחו של אדם כמותו.

3. הבעל נותן השכר

פ"ת: מחלוקת הרמב"ם * הרא"ש מי ישלם לכתחילה תורת גיטין: כשמגרשה בעל כורכה - הבעל ישלם ואין לאישה לשלם, שהתקנה לטובתה ויכולה לומר לא נוח לי בתקנה זו.

כששניהם מסכימים - ישלמו לפי מה שהסכימו. והמחלוקת כשאמר הבעל לסופר כתוב גט ותן לאשתי והלך למדינת הים -

להרא"ש - עיקר תשלומים חל על הבעל. לרמב"ם - עיקר תשלומים חל על האישה, ואם רוצה שלא תתעגן תשלם היא.

שהאישה תתן

פ"ת(ישועות יעקב): אם הסופר הקנה הקלף והדין לבעל, ואח"כ אין האישה רוצה לשלם, האם יכול הסופר לחזור בו מהקניין או דילמא כיון שהקנה סתם אין יכול לחזור בו?

נראה שיכול לחזור בו, והראיה(ב"ב קמו:) שמע שבנו מת ונתן נכסיו במתנה, אח"כ שמע שהוא חי יכול לחזור בו מהמתנה, שע"ד כן נתן שחשב שבנו מת.

והקנהו לבעל

ח"מ: כלומר חכמים הקנו שכר הסופר לבעל, ואין צריך שתקנה האישה בפירוש לבעל. אבל אם הקלף של האישה צריך להקנותו ממש לבעל.

ושאני מי שמושלך בבור שציווה לכתוב ולתת שכותבים ונותנים אף בלא הקנאה! לפי שציווה לכתוב וגם לתת שעשאם שליחים ואז הוי כהקנו לבעל (כמ"ש הרמ"ה). משא"כ כשהסופר כותב ואחר נותן שאז פסול.]

והרמב"ן ס"ל - שאף בכה"ג פסול, שמא לא נקנה לבעל במעות שמשלם.

ונ"מ: כשהסופר גם שליח נתינה ועושה בחינם - לפי הרמ"ה - כשר, אפילו לא הקנה לבעל (כיון שהוא גם שליח מסירה לאישה).

ולפי הרמב"ן - פסול, לפי שאין כאן מעות שישלם הבעל שיקנה לו.

והמחבר ס"ל שאף בשלוחו צריך שיקנה לבעל, והיינו לכתחילה אין לסמוך על הרמ"ה, מ"מ אם נתן הבעל מעות לסופר לקנות הקלף והדיו כשר, שהסופר מזכה לו כשקונה.

ואם הקלף של האישה - לכו"ע פסול אם לא הקנה לבעל.

ולכתחילה: צריך להקנות לבעל קודם כתיבה ואפילו קולמוס אפילו עשהו שליח מסירה, ואם לא הקנה קודם כתובה יקנו לו אחר כתיבה.

משל הבעל

פ"ת: כתב הגט על קלף של הפקר ולא זכה בה לבעל: לפי רש"י - כשר, לפי שהעיקר שלא יהא של אחרים. לפי הב"י - פסול, בעינן דוקא של הבעל. וכן עיקר.

משל הבעל

פר"ח: ולא בעינן מעיקרא שיהא הקלף של הבעל, אלא לפני שניתן לאישה צריך שיהיה של הבעל אבל בשעת כתיבה א"צ.

לאפוקי הב"י שהבין בדעת הרא"ש - שצריך שיהא של הבעל כבר משעת הכתיבה. וליכא.

כשהבעל מצוי

ח"מ: אבל כשאינו מצוי, כגון מושלך בבור או הלך למדינת הים שאמר כתבו ותנו גן לאשתי - כותבים ונותנים, דביעבד כשר, דשלוחו של אדם כמותו. ורק לכתחילה צריך שיתן הסופר הכל קודם כתיבה, ואם לא תנו קודם כתיבה יתן אחר כתיבה.

א. הקלף והדיו

פ"ת: פמ"א - מיהו הקולמוס אין קפידא בדיעבד.

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

לבעל

גט פשוט: ואם אחר משלם לסופר (ולא הבעל או האישה) צריך להקנות המעות שכר הסופר לבעל, שאל"כ אינה מגורשת.

פ"ת – דווקא האישה עצמה משלמת לסופר א"צ הקנאה בפירוש, אבל אם פרעו אחרים לסופר בשבילם צריך הקנאה ממש לבעל שישלם הוא לסופר, ואפילו בדיעבד אינה מגורשת (ולא תיקנו הקנאה אוטומטית רק כשהאישה משלמת לסופר).

קכ - ב

1. גזל נייר וכתב בו גט ונתנו לה - כשר אפילו קודם

יאוש.

א. הגה אבל גזל גט כגון שכתב לו הסופר גט וגזלו ממנו ולא פרע לו וגירש בו - לא הוא מגורשת (דבעינן "ונתן" וליכא, שהרי אינו שלו ולא שייך בו נתינה) (ב"י).

לא יפרע ויהיה מוכר "עייל ונפיק אזוזי" ויתבטל המקח למפרע (כמ"ש בחו"מ קצ"ז) ויהיו הבנים ממזרים. ואף אם תרצה האישה לתת מעות הקלף בעצמה לא מהני, דבכה"ג לא הקנו לו הקלף שיוכל לגרש בו. כ"כ גט מקושר (ב"מ).

מ"מ גט מקושר עצמו – חולק ע"ז, שהרי מוכר שדה מפני רעתה אף ב "עייל ונפיק אזוזי" קנה (שם י"א) וכ"ש כאן שהגט אינו שווה כלום לסופר ועיקרו בגלל שכר טרחו ואינו דומה לחפץ.

א. גזל גט

ח"מ: ולכן אם נתן לו הסופר גט ע"מ שישלם לו מיד ולא פרע לו שכר טרחו הוא גזל, אבל נתן לו בהקפה ועדיין לא פרע לא הוא גזל.

כ"פ הב"ש.

פר"ת – אף בהקפה, אם דעת הבעל היתה מתחילה שלא לפרוע נמצא שבאיסור בא לידו הגט ואינה מגורשת אף שאח"כ חזר ופרע.

ולא פרע

פ"ת (ב"מ): ולא פרע – ל"ד, אלא אף שפרע כל שגזלו שלא מרצונו הוא גזל ולא קנה (ואינה מגורשת).

ולא פרעו... לא מגורשת

הט"ז: טעמו לפי הב"י דלא הוא שינוי השם ולא שינוי מעשה.

ולא נ"ל – כאן ששכר הסופר לכתוב לו, הוא שכר הפעולה אצל בעל כתוב שצריך לשלם לסופר, שהרי אף אם יחזיר הבעל הגט לסופר עדיין חייב לשלם לו שכרו, ולכן קנה הבעל ואשתו מגורשת.

1. **בעה"ת:** גזל נייר וכתב בו גט ונתנו לה - כשר אפילו קודם יאוש.

טור – לפי שיש כאן שינוי השם (קודם נייר ועכשיו גט) ושינוי מעשה בגוף הנייר אינו חייב להחזיר הנייר לגזלן (אלא חייב בדמים).

1. גזל נייר

ח"מ: ול"ד לגזל נסכא ועשה מטבע דהוי שינוי החומר לברייתו (חו"מ ס"ה) ! שכאן אף אם ימחוק הגט לא נקרא שמו הראשון אלא נייר מחוק.

ב"ש – וכן גזל הדיו כשר.

גזל נייר... כשר

ח"מ: דהוי שינוי השם ומעשה (הרמ"ה).

פר"ת – וא"צ שניהם אלא מספיק או שינוי השם או שינוי מעשה.

כשר

פ"ת: דהוי דבר שאינו חוזר לברייתו

ובספר תורת גיטין – אם נשאר בסוף הגט קלף גדול חלק שלא נכתב עליו הגט (שלא נשתנה) שלא נתבטל לגט לא קנה הגזלן ופסול ופוסל כל הגט למ"ד מחוסר קציצה אף בתלוש פסול.

ה"ה אם גזל דבר שיכול להזדייף וכתב עליו הגט פסול, לפי שיכול למוחקו ויחזור לברייתו ולא הוא שינוי.

אפילו קודם יאוש

פ"ת (תורת גיטין): אף כשלקח הקלף בהקפה רק שקבע לו זמן פרעון, לא תינשא עד שיעבור הזמן, שמא

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

אומנם ספר תורת גיטין – חולק בתרתי (והאישא מגורשת):

א. אף למ"ד אומן קונה בשבח כלי, כאן דמי לנותן צמר וסממנים לצבע לצבוע לו, שהצבע נוטל רק שכר צביעתו ולא שבח כלי, שהרי הסממנים עשו השבח (ול"ד לנותן לאומן עצים לעשות לו תיבה, שאומנתו של האומן השביח התיבה ולכן יש לו שבח בכלי).

ולכן גם כאן בגט כיון שהאומן צריך לדיו של הבעל אמרינן שהדיו עשה השבח והסופר נוטל שכר הטרחה, ולכן קנה הבעל.

ב. בעניין העדים: י"ל שהאיסור לקבל שכר הוא דווקא להעיד בע"פ, אבל לחתום שיעמוד שנים רבות דומה לכתובת הגט ע"י הסופר שרשאי ליטול שכר, וא"כ הוי שבח כלי, מ"מ כבר כתבו דלא שייך כאן אומן קונה בשבח כלי (כמ"ש ב א).

ואף שאיני ראוי לחלוק על גדולים מ"מ הוי ספקא, שאם הלכה ונתקדשה לאחר יש ספק אם נתקדשה לו לחומרה וצריכה ממנו גט.

וגירשה בו

פ"ת(גט פשוט): ואם נתן הבעל הקלף והדיו לסופר שיכתוב לו, ולבסוף לקח ממנו הגט בכוח ולא רצה לפרוע שכר הכתיבה, צ"ע לדינא.

למ"ד אומן קונה בשבח כלי, הרי הגט של הסופר ולא קנה הבעל.

ולמ"ד אין אומן קונה בשבח כלי – קנה הבעל.

ולהלכה: הוי ספקא דדינא, ודינה כספק מגורשת.

אבל שכר עדים שיחתמו לו ולבסוף חטף הגט ולא רצה לשלם לעדים, אף למ"ד אומן קונה בשבח כלי – **קנה** הבעל, ששכר העדים הוי שכר בטלה ולא שכר בעד החתימה גופה (שהרי אסור ליטול שכר להעיד).

@

קכ - ג

1. כותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו,

א. והוא שיהיו העדים שחתמו בו מכירים ויודעים שזה פלוני ואשתו

פלונית ב. (וי"א דגם הסופר צריך להכירן - טור, וכן נ"ל).

2. והכרה זו אפילו ע"פ עד אחד ואפילו ע"פ אישה וקרוב.

3. הגה: (ד.) וצריך להכיר שם האיש והאישה ושם אביהם, (ג.) וכל שהוחזקו ל' יום בעיר אין חוששים להם יותר, (ה.) ושם אביו נהגו לכתוב על פי עצמו (וא"צ שיכירו) (ב"י ממשמעות ל' הרמב"ם).

4. ואם היו באותו מקום שנים ששמותיהם שווים ושמות נשותיהן שווים - אין מגרש אחד מהם אלא במעמד חברו, שמא יכתוב גט ויוליכנו לאשת חבירו ויגרשנה עליו.

א. ובשעת הסכנה כותבין ונותנין אע"פ שאין מכירים.

נמ"י – ולא מפסיק שיכירם בהכרת פנים (ויסמוך שזה שמם משום שזה גבר העשוי להתגלות) אלא צריך שיכיר גם בשמותם.

ב"י – פירוש אם אינו מכיר שמותם אף שמכירם לא יכתוב דחיישין שמא החליפו שמותם ויכתוב גט לאשת חברו. מ"מ אם שאלנו אחרים בשמותם אפשר לסמוך.

1. ב"ב(קסז): משנה – כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו, ושובר לאישה אע"פ שאין בעלה עמה, ובלבד שיהא מכירן.

ג"מ(קסז): שיהא מכירן – פירוש שיכירו שם האישה ושם האיש בגט.

פרש"י: **שיהא מכירן** – הסופר והעדים צריך שיכירו שמה ושמו.

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

י"ד.

4. ב"ב(קסז): וליחוש לשני יוסף בן שמעון

באותה העיר (ששמו ושם אשתו כשם חברו ואשת חברו) וילך ויתן הגט לאשת חברו?

א"ר אחא בר הונא – שני יוסף בן שמעון בעיר

אחת אין מגרשין נשותיהם אלא זה בפני זה.

ושמא ילך לעיר אחרת יחזיק שמו ביוסף בן שמעון ויכתוב גט ויביא לאשת חברו? כל שהחזק בעיר ל' יום אין חוששים לו.

א. גיטין(סו.): משנה – מי שהיה מושלך בביר ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי – הרי אלו יכתבו ויתנו.

פרש"י: השומע קלי – ופירש שמו ושם עירו.

ג"מ: ודילמא (זה שבביר) צרה היא (ורוצה להכשיל

את צרתה)?

תני רבי ישמעאל – בשעת סכנה כותבים אף שאין מכירים.

פרש"י: צרה היא – שמתכוונת לקלקלה שתצא

בגט זה ותיאסר על בעלה.

בשעת הסכנה – כגון זה שמסוכן למות כותבים אף

שאין מכירים זה שפירש שמו.

1. כותבין גט לאישה

ח"מ: ולא חיישינן שמא יכתוב בניסן ולא יגרש עד

תשרי (ונמצאת טורפת שלא כדין מלקוחות מניסן)!

כמ"ש התו"ס – שאין אדם מקדים פורענות (גירושין)

לפני שמתכוון לגרש.

כ"כ הב"ש.

א. מכירים

ח"מ: אף אשתו עמו צריך שיהיו מכירים (ב"י).

ב"ש: כשאין אשתו עמו צריך לדעת את שמה.

האם זהו דווקא קודם שהחזק עוד אדם ששמו

כשמו.

תו"ס – דווקא כשהחזק עוד אדם באותו שם, אז צריך

להכיר שם אשתו.

אבל מש"פ משמע – שבכל גוונא צריך לדעת שם

אשתו, דחיישינן שיש אחר ששמו כשמו.

ב. גם הסופר צריך להכיר

פ"ת: ובגט פסק כהב"י

שיהא מכירן

רש"י – הסופר והעדים.

א. והב"י(רמב"ם) – רק העדים שחותמים צריכים להכיר, כמו בממונות, ולא הסופר, אא"כ גם הוא חותם כעד.

ב. וד"מ(רמב"ם) – גם הסופר צריך להכיר, ול"ד לממונות שבגט הכתובה עיקר. וכדעת רשב"ם.

2. ב"ב(קסז): אותו שובר שחתם עליו רבי

ירמיה בר אבא (שהאישה קבלה כתובתה) לאחר זמן באה האישה ותובעת כתובתה, ואומרת: "זו לא אני שכתבתי השובר שקבלתי כתובתי".

אמר רבי ירמיה בר אבא: אף אני אמרתי שזו לא ההיא שכתבה השובר, ואמרו לי שזו היא אלא שקולה השתנה מחמת זקנה.

אמר אביי: אע"פ שאמרו דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד (א"כ ר' ירמיה לא יכול לחזור בו) ת"ח אין דרכו למידק (ולכן יכול לחזור ולומר).

וכתב הרא"ש – מכאן שלהיכר איש ואישה סומכים אף על עד אחד ואפילו קרוב ואישה, שזה דבר העשוי להתגלות.

כ"כ נמ"י(רשב"א, ריטב"א), ה"ה(רשב"א), ר"ו.

סיכום: על פי מה אפשר להכיר הבעל

(א.) כשהחזק שמו בעיר ל' יום (ב"ב קסז:).

(ב.) על פי עד אחד, קרוב או אישה או ע"פ שטר.

(ג.) בשעת הסכנה אף שאין מכירים.

3. רמב"ם: אחד שטרות שנכתבים לאדם שלא

בפניו, ואחד שטר שנכתבים (א.) ע"ד שניהם צרכים

(ב.) העדים להכיר בשטר שמות שניהם, (ד.) פלוני בן

פלוני, שמא יבואו שנים ויעשו קנוניא וישנו שמותם

בשמות אחרים וידוד זה לזה (בחוב). (ג.) כל מי

שהחזק שמו בעיר ל' יום אין חוששים שמא שם אחר

יש לו ושינה שמו לרמות.

ב"י – תדקדק בדברי הרמב"ם ויאורו עינך:

(א.) ל"ד איש ואין אשתו עמו, אלא אף שאשתו עמו

צריך להכירם.

(ב.) א"צ שיכירו רק העדים ולא הסופר (לאפוקי

רש"י).

(ג.) כל שהחזק בעיר ל' יום שוב אין חשש אף

שהחזק ע"פ עצמו.

(ד.) צריך להכיר גם שם אביהם.

(ה.) גם שם אביו כותבים ע"פ אם החזק בעיר ל' יום

אף שאינו עשוי להתגלות כמו שמו, שאל"כ אין לדבר

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

אין לסמוך, שצריך הכרת שמם, אף שהאישה וקרוב נאמנים. וה"ה בשטר ה"מ בשטר של צד שלישי, אבל שטר היוצא מתחת ידיהם לא עדיף ממה שהיא תעיד דלא מהני. ואין להם תקנה אלא לשהות בעיר ל' יום ויוחזקו בשמותיהם.

(ה.) ושם אביו... על פיו.

ח"מ: מהרמ"א משמע – אף שלא הוחזק ל' יום בשם אביו.

אבל הב"י – גם שם אביו על פיו רק שהחזק בעיר ל' יום (שמו ושם אביו, ולא כמו שדקדק בב"י כאן, שהוא ט"ס). וכ"ה בד"מ.

מ"מ הב"י (קכט) – ראיתי שנוהגים שלכתוב שם אביו על פיו.

כ"פ הב"ש – שכותבים שם אביו על פי עצמו.

ותורת גיטין – מחלק בשם אביו על פיו:

כשהמגרש בפניו ויודעים שזו אשתו – סומכים על המגרש מה הוא שם אביו, לפי שאז אין חיוב לכתוב מדינא שם אביו.

אבל כשלא יודעים שזו אשתו – לא סומכים עליו, לפי שאז צריך לכתוב שם האב מדינא לשם סימן, וצריכים עדים לדעת הסימן.

ופ"ת – מחלק אחרת:

כשלא הוחזק עד זוג באותם שמות – סומכים על הבעל בשם אביו.

אבל כשהוחזק – אז כותבים על פי, רק בהכרח ע"י אחר.

4. אלא במעמד חברו

גט מקושר: וא"צ בפניו ממש, רק שיודיעוהו.

רעק"א (דבר שמואל): שמות שווים – פירוש ששוים בכתיבה, אף שלא שווים במבטא, כגון: שָׁל מ' ה, שְׁלָמָה.

א. ובשעת הסכנה

פ"ת (ת' הב"ת החדשות): פרש"י – בשעת סכנה כגון שמסוכן למות, ואם לא עכשיו אמתי.

מ"מ נראה שכל שיש לחוש שתשב עגונה (כגון שהבעל יעלם) דינו כשעת סכנה.

ומטעם זה כותב כאן הבעל גט לאשתו ושולחים למדינת הים אף שאנו לא מכירים אשתו אלא ע"פ הבעל, לפי שנחשב כשעת הסכנה שאל"כ תשב עגונה.

והנ"ב – דווקא בשעת סכנה שימות הבעל.

ובספר תורת גיטין פסק כהרמ"א רק מחומרה.

והפר"ת פסק – שגם בסופר צריך להכיר (כהרמ"א), שהרי קי"ל כר"א שעדי מסירה כרתי וא"כ צריך גם כתיבה לשמה וצריך הסופר לדעת להכירה כדי שיכתוב לשמה.

מכירים ויודעים

ח"מ: לתחילה צריך שיכירו משום חשש לרמאות (שיתן גט לאשת חברו), אבל בדיעבד שלא הכירו בשעת חתימה כשר כל שידעו אח"כ, שהרי בשעת סכנה כותבים אף שאין מכירים.

כ"כ הב"ש.

שזה פלוני

ב"ש: צריך להכיר שזה שמו כך וכך, וזו אשתו ששמה כו"כ. ואם אין אשתו כאן צריך לדעת שזה שמו ויש לו אישה ששמה כו"כ.

2. אפילו ע"פ עד אחד

ב"ש: וטעמו – שהוא דבר העשוי להתגלות. ולכן אף השליח נאמן אף שמגיע לו הנאה כיון שעשוי להתגלות.

ע"פ עד אחד

תורת גיטין: ומה דמהני ע"פ עד אחד, קרוב או אישה, דווקא כשמכירים הבעל ולא יודעים מה שמו, ואומר הבעל השם, כאן מספיק עד אחד שנאמין שהבעל לא שיקר, כיון שמהתורה הבעל נאמן.

אבל כשלא מכירים הבעל, כגון ששלח מכתב שיגרשו אשתו – אין מועילה עדות של עד אחד אישה או קרוב.

ב"מ (רשד"ם): שטר דינו כעד אחד קרוב או אישה.

ב"מ – ודוקא שהשטר יוצר מתחת יד אחר, אבל כתובה היוצאת מתחת יד האישה לא מהני (דהוי עדות אישה על בעלה או הפוך דלא מהני).

ופ"ת – וצ"ע, שהרי כיון שעל פיהם ידענו שהיא נשואה, הפה שאסר הוא הפה שהתיר.

3 (ד.) להכיר שם האיש והאישה

פ"ת (ב"מ): איש ואישה באו משוטטים ונתרצו להתגרש. הראתה האישה כתובה שנכתב בה שם בעלה בנימין בר יהושע. האם אפשר לסמוך על השם שבשטר?

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

קכ - ד

1. לא יכתבנו הסופר ולא יחתמו בו העדים עד שיאמר

להם הבעל לכתוב ולחתום. א. (ולכתחילה יאמר לסופר לפני העדים) (בסדר הגט למהר"א מרגליות).

2. וכשיאמר להם הבעל יכתבוהו הם בעצמם ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום.

3. אפילו אמר לבית דין "תנו גט לאשתי" - לא יאמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום (אלא יכתבו ויחתמו הם עצמם).

א. ואפילו אמר להם "אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו" - לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפיו.

ב. הגה: עבר וגירשה ע"י "אומר אמרו לסופר ויכתוב כו' " - הוי ספק מגורשת (טור בשם הרמ"ה וב"י בשם הר"ן וב"ה וסמ"ג והמרדכי וכל בו).

להלכה: באומר "אמרו"

רי"ף, רא"ש - פסקו לגמרי כרבי יוסי, שאף באומר "אמרו" הגט בטל. כ"כ הר"ן (בה"ג, ר"ח).

ב. הר"ן - מסופק באומר "אמרו" שיש ספק אם לפסוק כשמואל.

כ"ד הר"ן+[ר"י, רמב"ן], בעה"ת, מרדכי, סמ"ג, סמ"ק, כלבו, הרמ"ה.

הרמב"ם - הגט פסול

ב"י: משמע שגם הרמב"ם מסתפק אם הלכה כשמואל או לא.

כ"כ הרד"ך - הרמב"ם מסתפק אם הגט בטל או רק פסול.

אבל מהר"ם אלשקר - הרמב"ם מסתפק אם הגט כשר או פסול.

האומר לשולשה תנו גט לאשתי... ר' יוסי

אוסר לומר לאחרים

הר"ן (רמב"ן) - טעמו, דמילי לא ממסרן לשליח, אבל באומר "אמרו" לא נפסל משום מילי לא ממסרן לשליח, שהרי לא מסר להם מילים אלא עשה פלוני ופלוני שליח לכתוב ולחתום.

והטעם שפסול שעשאו שליחים שלא בפניהם שהרי בגט צריך לכתוב לשמה ואין הסופר והעדים במקום הבעל (שליחים שלו) אלא כששמעו ממנו, ואפילו לא

1. גיטין (עא:): משנה - הרי הגט פסול עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו.

2. גיטין (סו:): משנה - אמר לשנים תנו גט לאשתי (אף שלא אמר כתבו) או לג' כתבו ותנו - הרי אלו יכתבו ויתנו (ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולתת).

פרש"י: לג' כתבו ותנו - אף שהם ב"ד יכולים לצוות לאחרים כיון שאמר כתבו צריכים הם עצמם לכתוב.

3. גיטין (סו:): אמר לשלושה תנו גט לאשתי:

רמ"א - כיון ששלושה ב"ד הם, ולא אמר כתבו (שמשמע שהם צריכים לכתוב) אלא אמר תנו (שמשמע שידאגו שיכתבו ויתנו גט שלאשתו) - יכולים לומר לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו.

✓ ורבי יוסי - אינם יכולים לצוות לאחרים לכתוב ולחתום.

א. ג"מ: לרבי יוסי - אף שאמר "אמרו לסופר שיכתוב ולעדים לחתום" - לא מהני.

ושמואל: סבר כרבי יוסי באחד ופליג בחדא.

סבר בחדא - כשלא אמר להם "אמרו לסופר", שאינם יכולים לומר לסופר... דמילי לא מימסרן לשליח.

ופליג בחדא - אם אמר להם "אמרו לסופר" - מהני (לאפוקי ר' יוסי שאף בכה"ג לא מהני).

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

וי"א – שהוא ספק מגורשת.
וי"א – הגט פסול מדרבנן, דחיישנן שמא תשכור עדים.
וכ"ד ה"ה [רמב"ם].
ב"ש: אמר "אמרו לסופר פלוני בשמי שיכתוב" (שעשה פלוני שליח):
לפי הרא"ה והר"ן – כשר, שלא פסל רבי יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם לפלוני שאז יש חשש לחורבה (שיאמרו לאחר), אבל בממנה סופר ועדים במפורש אין חשש.
והרד"ך: כ"ה להלכה ולא למעשה.
ולפי הרמב"ן – הגט בטל מהתורה, דכתיב "וכתב" ואין הסופר נעשה שליח אא"כ שמע מהבעל, לפי שצריך שליחות לכתובת הגט (אבל בממונות אומר אמרו – מהני).
לאפוקי התו"ס – דס"ל שא"צ שליחות בכתובת הגט, ואם כתב הסופר בלי שישמע מהבעל פסול משום דלא הוי לשמה (שפסול רק מדרבנן).
כ"ד הב"י [הרא"ש].
ובדיני ממונות פסק המחבר חו"מ (רמד"א) – דמהני אמר "אמרו". כ"כ ח"מ.
ב. אומר אמרו – הוי ספק מגורשת
ח"מ: אבל אמר להם שיתנו והם אמרו לסופר – הגט פסול מהתורה לכו"ע.
פר"ח: סיכום –
■ אמרו לשנים או שלושה כתבו ותנו גט לאשתי – הם עצמם יכתבו ויתנו, ואם כתבו או חתמו אחרים בטל מהתורה.
■ אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי (שברור שצריך אדם נוסף, שהרי הסופר לא חותם). אם הם חתמו ואחר כתב, או אחד מהם כתב ואחד חתם עם אחר: לפי התו"ס – הוי ספק מגורשת, שלא ברור למה התכוון הבעל באחר האם יחתום או יכתוב.
ולפי רש"י – אם חתם אחר פסול מהתורה, שסתם "כתבו" שאמר הבעל משמע חתימה (שהם יחתמו) ואם אחר כתב והם חתמו הו ספק (שמא הקפיד שהכל יעשו הם).
■ אמר "אמרו לסופר..." – ה"ז ספק מגורשת, ואפילו אמר "אמרו לסופר פלוני..." ואפילו ממנה להדיא "אני ממנה את פלוני לכתוב..."

אמר "אמרו" אלא מינה אותם בפירוש לשליחים לא מהני כל שלא שמעו ממנו.
כ"ד הרשב"א, רמב"ם.
והרא"ה – חולק, רק באמר "אמרו" חולק ר' יוסי, אבל במינה שליח שלא בפניו לא חולק ר' יוסי.
כ"ד הר"ן – דדוקא שאמר "אמרו לפלוני ולפלוני" חולק ר' יוסי שמא יחשבו של"ד פלוני ופלוני וישנו לאחרים שלא חשב עליהם הבעל ותצא חורבה, אבל בממנה בפירוש פלוני ופלוני שליחים – אין לחשוש.
[כלומר:] אמר "אמרו לפלוני ופלוני" – פסול.
אבל מינה את פלוני ופלוני – כשר [.
ב"י: ונ"מ אם אמר "אמרו לפלוני ופלוני" ובאמת לא שינו ופלוני ופלוני כתבו וחתמו –
לפי הר"ן – פסול מדרבנן, מיו אינו בטל, שמהתורה כשר הוא.
ולפי הרמב"ן – בכל גוונא בטל הגט מהתורה.

1. ולכתחילה יאמר לסופר

ח"מ: ויאמר לעדים שמעו מה שאני מצוה לו (מהר"ל מרגליות). ופשוט שאינו לעיכובא (ד"מ).

3. לא יאמרו לסופר

ב"ש: ואם אמר "אמרו לסופר" וכתב הסופר – הגט בטל (נפסל מדאורייתא) משום דהוי מילי דלא ממסר לשליח.
אבל אם כתבו בעצמם, רק שהם אמרו לעדים וחתמו – אינו בטל אלא פסול, דלא גרע מאם חתמו העדים פסולים שפסול ולא בטל (כמ"ש קל"ז).
כ"כ הרד"ך.

ואם אמר לב"ד "כתבו" והם ציוו לסופר לכתוב אלא שחתמו בעצמם – יש בזה ספק בגמרא:
האם "כתבו" הכוונה לכתובת הגט והם שינו שאמרו לסופר והגט בטל?
או דילמא "כתבו" היינו חתמו, ואז הוי כאומר "אמרו לסופר שיכתוב"?

א. אמרו לסופר ויכתוב

ב"ש: כאן רבו הדעות:
י"א – שכתובת הגט בטל, אבל בחתימה רק פסול.
כ"מ מהרמ"א.

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

קכ - ה

1. אפילו כתב בכתב ידו לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו - לא יכתבו ולא יחתמו עד שישמעו מפיו, בין שהוא פקח ובין שנשתתק בין שמדבר ואינו שומע בין שאינו שומע ולא מדבר.
2. ויש מכשירין במי שנשתתק לכתוב ולחתום על פי כתב ידו שיכתוב לסופר "כתוב" ולעדים "חיתומו" והוא שתהא דעתו מיושבת עליו.

1. בין נשתתק

ב"ש: לפי הרמב"ם הברייתא (עד שישמעו בקולו) ממעט רק חרש אילם, אבל נשתתק מהני כתיבתו כמו אם הרכין ראשו. וגם בפיקח: י"א - שיכול לגרש ע"פ כתבו והרכינו. וי"א - שאינו יכול לגרש.

ודעת התוס' והרא"ש - דשאני הרכינו שהוא עדיף מכת"י משום שהוא מעשה בגופו, ולכן כתיבה לא מהני לא בפיקח ולא בנשתתק, והגט בטל.

להלכה: אם כתבו הפיקח או הנשתתק הוי ספק דאורייתא

ובאה"ט(רד"ך, הר"ם מטהראני) - במקום עיגון יש לסמוך על המקלים (רמב"ם) בכת"י הפיקח או משומד בארץ מרחקים. כ"פ שבו"י.

כ"פ פ"ת(מהר"ם מבריסק) - מעשה באישה שנסע בעלה למרחקים, לאחר השתדלות השיגו כתבים מהרב דקהילת הקודש "מעץ" שבעלה שם. יש להתיר במקום עיגון גדול בכת"י של פיקח וכמו שהתיר גט פשוט במקום עיגון.

ועדיף טרם שיכתוב הבעל יאמר בע"פ שממנה סופר פלוני ועדיף פלוני ופלוני, שבוזה יש סעד לפי הרא"ה והר"ן כשממנה שליח שלא בפניו דמועיל, שהרי הרש"ל סמל ע"ז (אף הב"י הביאו להלכה ולא למעשה).

0. גיטין(עב): ברייתא - כתב הסופר לשמה

וחתמו העדים לשמה (עכ"ז) הגט פסול עד שישמעו קולו שיאמר לסופר לכתוב ולעדים לחתום.

✓ שישמעו קולו - לאפוקי מרב כהנא א"ר חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבים ונותנים גט לאשתו.

פרש"י: חרש - שהיה פיקח כשקידש ונתחרש או נשתטה לא יוציא עולמית.

אולם אם כתב "כתבו ותנו גט לאשתי אתם פלוני ופלוני" ומסר להם - ה"ז פיקח גמור וכותבים ונותנים. כ"פ הרי"ף והרא"ש.

סיכום השיטות: כתב שיכתבו גט לאשתו

רמב"ם - חרש שאינו שומע ואינו מדבר אינו יכול לגרש ע"י הכתב ולא ע"י הרכנת ראשו.

✓ **תו"ס רא"ש** - יש לחלק בין הרכנה לבין כתב: בהרכנה מהני (דהוי מעשה בגופו).

בכתב שיכתבו גט לאשתו אין כותבין עד שישמעו מפיו, בין שהו אפיקח או מדבר ואינו שומע או אינו מדבר ואינו שומע ובין שנשתתק. כ"כ הרשב"א.

2. **אבל הרמב"ם** - התיר בנשתתק וכתב בכת"י לכתוב ולתת גט לאשתו, ובלבד שדעתו מיושבת עליו.

גם הרא"ש בתירוצו נוסף כתב - א"נ בנשתתק כיון שא"א בענין אחר מתירים משום תקנת עגונות. ב"י: לתירוצו זה משמע שגם כת"י מתירים בנשתתק, כיון שא"א בענין אחר. כ"כ רי"ו.

קכ - ו

מי שנשתתק ושאלוהו אם רוצה שיכתבו גט לאשתו והרכין בראשו יתבאר בסימן שאחר זה.

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

קכ - ז

בשביל כולם, ואם אמר: "כולכם כתובו" - אחד כותב במעמד כולם.
אמר לעשרה: "כתבו גט לאשתי" - אחד כותב

אחד כותב בשביל כולם

ח"מ: שכוונתו היתה שאחד מהם יכתוב מי שירצה וא"צ לכתוב במעמד כולם. ואם כולם ירצו לכתוב כ"א מקצת הגט פסול, שהפסוק "וכתב" לשון יחיד הוא.

קכ - ח

1. אמר לעשרה: "כתבו וחתמו ותנו גט לאשתי" - אחד כותב ושנים חותמים א. ואחד נותן.

והפמ"א(מהר"י מרגליות) - אין לעשות עד שליח, שהרי צריך לומר "בפני נחתם" וכאן יאמר "בפני חתם עד אחד ואני חתמתי עד שני" (או כולו בתקנת חכמים "בפני נחתם" או כולו בקיום השטר, ולא חצי חצי). ולפ"ז: ה"ה שאין לעשות סופר שליח שהרי צ"ל "בפני נכתב" וכאן אומר "אני כתבתי" שאינו תקנת חכמים. מיהו מה"ר דוד אופנהיים - הסופר יכול להיות שליח ואף שיאמר "אני כתבתי ובפני נחתם", שהרי כל החיוב לומר "בפני נכתב" הוא רק כדי שלא יחליפו בקיום שטרות (שאם היה אומר רק "בפני נחתם", גם בקיום שטרות יסמכו רק על עד אחד). לכן אף שמשנה "אני כתבי" מהני.

אך עדיין לא יכול להיות שליח. שיש קפידא בנוסח - בפני נחתם". ולכן גם האו"ז כתב רק לעשות העד שליח (ולא כ"כ על הסופר).

מ"מ במקום עיגון ודאי שאין להחמיר כלל. **מ"מ הפמ"א** - אין להקל כנגד מה"ר מרגליות, ובנדון דידן יתקיים הגט בחותמיו (ע"פ שני עדים) ונמצא כולו בקיום הגט (ולא בנוסח בפני נכתב...).

ובספר ישועות יעקב - פסק כמהר"י דוד אופנהיים בשעת הדחק.

ושנים חותמים

פר"ח: כיון שיש ספק כשחתם סופר כעד, צריך להיזהר שהסופר לא יחתום. לפיכך אם מתו מקצתם צריך שיישארו לפחות ג' (א' לכתוב ושנים לחתום).

1. גיטין(סז): משנה - אמר לעשרה "כתבו גט ותנו לאשתי" - אחד כותב ושנים חותמים.
א. תניא(שם): אמר לעשרה: "הוליכו גט לאשתי" א' מוליך ע"י כולם (פרש"י - בשביל כולם).

1. אחד כותב שנים חותמים

ח"מ: ואין הכותב רשאי לחתום, שהרי יש בזה מחלוקת כשחתם הסופר ב (קלו/ח). אבל הנותן יכול להיות הסופר או העד, שלשליחות גט הכל כשרים. כ"כ פר"ח.

כתבו וחתמו

ב"י: ובמשנה נזכר רק "כתבו ותנו" ולא הוזכר "חתמו". ומדכתב הרמב"ם "כתבו וחתמו ותנו" משמע שאם לא אמר "וחתמו" לא מהני. והמשנה נקטה לשון קטיעא.

אך הט"ז - אף שלא אמר "וחתמו". שאף בלא זה שנים מהם חותמים. והרמב"ם קמ"ל שאף שאמר לעשרה חתמו וה"א שכולם יחתמו, קמ"ל ששנים חותמים.

ושנים חותמים

פ"ת: בחו"ל שצריך הנותן לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" -

לפי ח"מ והב"ש - משמע שאף בכה"ג יכול עד או הסופר להיות שליח הנתינה. וכ"מ מת' הרדב"ז.

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

ושנים חותמים

פר"ח: ואם רצו כולם לחתום (חוץ מהסופר) – יכולים.

ובינן שקי"ל שלכתחילה לכו"ע לא יחתום סופר, יש להסתפק אם אמר לשנים, האם זה נקרא לכתחילה שעל דעת כן לא ציווה הבעל, או נקרא בדיעבד? ומסתבר שדינו לכתחילה ולא מהני.

קכ - ט

- 1. אמר: "כולכם חתמו" או שמנאם, בין שמנה כולם בין שמנה מקצתם ואמר להם: "חתמו" - הרי זה כאומר כולכם חתמו וכולם צריכים לחתום בו.**
- 2. ושנים שחותמים בו תחלה הם משום עדים, וצריך שלא יהא שום אחד מהם פסול, והאחרים משום תנאי לפיכך אם היו השאר פסולים או שחתמו זה היום וזה למחר או אחר כמה ימים – כשר.**
 - א. והוא שיחתמו כל אחד בפני כולם, ואפילו חתמו השאר אחר נתינת הגט, ב. (ואפילו אחר שנשאת) (הר"ן פ"ק דגיטין) – כשר.**
- 3. ואם מת אחד מהם קודם החתימה - הרי הגט בטל.**
- 4. (ועיין לקמן בסמוך סעיף ט').**

וכ"ד העיטור רי"ו והטור.
גם הרמב"ם פסק לחומרה – ואם מנאם, בין מנאם כולם או מקצתם ה"ז כאומר כולכם חתמו.

2. גיטין (יח): איתמר – אמר לעשרה "כולכם כתבו גט לאשתי".

רבי יוחנן – שנים משום עדים והשאר לקיים תנאו.

ור"ל – כולם משום עדים. כ"ד ריב"ל.

איכא בנייהו: שנים חתמו באותו היום והשאר לאחר 10 ימים. א"נ שנמצא בשאר קרוב או פסול. לרבי יוחנן – כשר, שהשאר רק משום תנאי. לר"ל – פסול.

להלכה:

✓הרי"ף – כרבי יוחנן, שכן משמע מסתם גמרא. כ"ד הרא"ש והרמב"ם.

רשב"א (בה"ג) – כר"ל, לפי ריב"ל כמותו. כ"כ רי"ו (תו"ס), הגהות, ד"מ (להחמיר).

א. תו"ס: מכאן ועד 10 ימים – מ"מ צריכים לחתום בפני כולם, שעדי הגט לא חותמים זה בלא זה.

1. גיטין (סו): משנה – כולכם חתמו, א' כותב וכולם חותמים. לפיכך אם מת א' מהם הגט בטל.

א. גיטין (סז): איבעיא להו – מנה אותם מהו? ר"ה אמר – אינו ככולכם.

רבי יוחנן – הרי הוא ככולכם.

א"ר פפא: ולא פליגי הא דמנה כולם הא דמנה מקצתם.

פרש"י: מנה אותם – לא אמר כולם, אלא מנאם: א' ב' ג' ואמר כתבו גט לאשתי. מהו? כיון שמנה אותם התכוון לכולם, או שמא רק למי שמנה?

להאי גיטא – מנה כולם התכוון על כולם, אבל מנה מקצתם לא הקפיד אלא רק על המנויים.

ולהאי גיטא – מנה מקצתם גילה דעתו שעל אלו הקפיד וצריכים המנויים לחתום, אבל כשמנה כולם כיון שלא אמר כולם לא הקפיד אלא שיחתמו חלק בפני המנויים ולא שכולם יחתמו.

הרא"ש: להלכה – כיון שיש שני לשונות דינו ככולכם (וכולם צריכים לחתום).

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

ח"מ: אף ששאר עדים חותמים רק משום תנאי, חיישינן שלא יחתמו כולם, ד"כולכם" לא משמע לאנשים שכולם צריכים לחתום, ואם לא יחתמו כולם אין הגט כשר.

לפיכך: לכתחילה צריכים נמי לחתום ביום א' כדי לקיים התנאי מיד, ובדיעבד אף לאחר זמן סגי. ומשמע מהר"ן – שאם לא חתמו ביום א' אין קפידא לחתום בפני כולם.

אולם מהתוס'ס והרא"ש – משמע שאף בכה"ג צריך לחתום בפני כולם אף לאחר זמן. ואפשר שאף בדיעבד אם לא חתמו בפני כולם הגט פסול.

ב"ש – ודעת הראב"ד והרמב"ן שעדי התנאי א"צ לחתום בפני עדי העדות.

ולבעל המאור – גם עדי העדות א"צ לחתום זה בפני זה, רק שיהיו מזומנים לחתום.

✓ ודעת הרמב"ם – כל העדים צריכים לחתום זה בפני זה שאל"כ הגט פסול.

ב. ואפילו אחר שנישאת

ח"מ: חולק על הרמ"א, אף שתקיים התנאי מ"מ תצא מבעלה, שהרי התנאי לא היה "ע"מ שכולם יחתמו" רק סתם "כולם חתמו" וא"כ מגורשת רק לאחר קיום התנאי (ולא משעת הגט). ונמצא שעדיין לא היתה מגורשת כשנישאה לאחר, ולכן תצא ממנו. ותימה על הרמ"א!

ואף שכתב כן הר"ן, לחזק הקשיה כתב, שע"פ הדין כל אימת שמקיימת התנאי מגורשת, אבל באמת תצא ממנו.

כ"כ ה"ה, כ"מ מהשו"ע (קמג/ב).

ב"ש – ובאמת לא על הרמ"א קשה, שהרי גם הרמב"ם והמחבר והטור (קמג) קשה.

3. מת קודם חתימה

ח"מ: ודאי הוא שאם מת קודם חתימה הגט בטל, שהרי לא קיים התנאי. אבל מת אחר שחתם אלא שעדיין לא חתמו כולם:

לפי הר"ן – הגט כשר (לפי שבדיעבד א"צ לחתום זה בפני זה).

אבל לפי התוס'ס – אפשר שפסול מדרבנן כל שלא חתמו א' בפני חברו.

4. עיין לקמן (סעיף ט)

ח"מ: ר"ל שסעיף זה למאן דפסק כרבי יוחנן (גיטין

כ"כ הרא"ש – טעם הדבר, גזרה משום כולכם (שאז כולם משום עדים, ואם נאמר שחותמים זה שלא בפני זה, שמא יחתמו שנים ותיטול הגט ותחשוב שהוא כשר, ועדיין לא נתקיים התנאי).

אבל הרשב"א (הראב"ד) – חולק, שנים חותמים בו ביום במעד כולם, אבל השאר שהם רק משום תנאי יכולים לחתום אף לאחר 10 ימים ואף שלא זה בפני זה.

כ"כ הר"ן (רמב"ן) – גזרה משום כולכם רק בשנים שהם משום עדות, אבל בשאר א"צ לחתום בפני כולם. כ"ד ר"ו.

ב. הר"ן: כיון ששאר העדים הם משום תנאי, אפילו חתמו לאחר שנישאת נתקיים התנאי וכשר, וה"ד בדיעבד אבל לכתחילה כל שלא חתמו כולם פסול.

3. (שם): משנה – לפיכך מת אחד מהעדים הגט בטל.

1א. או מנא

ח"מ: ה"ה מנה א' ב' ג' ד' כתבו (בלא חתמו).

ה"ז כאומר כולכם חתמו

ח"מ: זוהי דעת הרמב"ם, שאף שמנה מקצתם כאילו מנה כולם, דלאו כרוכלא בעי למימני וכוונתו לכולם.

אבל לשיטת רש"י והר"ן – מנה מקצתם כוונתו רק למקצתם שמנה ולא יותר. כ"פ הטור.

אבל הב"ש – רק המנויים צריכים לחתום וכדעת רש"י והר"ן. וכן יש לפרש דברי הרמב"ם שלא כהב"י. ובדיעבד שלא חתמו המנויים משמע מהרמב"ם שהגט בטל.

ואינו מוכרח, אלא הוי ספק מגורשת כמ"ש הר"ן.

2. שחותמים בו תחילה הם משום עדים.

ח"מ: ואף בשאר שטרות (חו"מ מה"ב) כשנמצא עדים הראשונים פסולים אמרינן שחתמו שלא מדעת הכשרים והשטר כשר בשאר עדים הכשרים! שאני הכא שא"ל "כולכם".

בשאר שטרות שאמר "כולכם" אין אומרים מקצתם לעדים אלא כולם לעדים וכשאחד מהם קרוב או פסול בטלה כל העדות, ולכן גזרו בגיטין משום שאר שטרות שאם הראשונים פסולים ל"א משום תנאי חתם.

אבל כשחתם לבסוף לא גזרו משום שאר שטרות.

א. שיחתמו כ"א בפני כולם

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

יח: אבל בס"ט מביא שיש פוסקים כר"ל שכולם משום עדים (ולא משום תנאי).

קכ - י

- 1. ואם אמר כולכם חתמו משום עדים - צריך שיהיו כולן כשרים, ושיחתמו כולם בו ביום.**
- 2. וי"א שאפילו אמר סתם "כולכם חתמו" - דינו כמפרש ואומר "כולכם חתמו משום עדים".**
- א. (ונ"ל דיש להחמיר כסברא זו).**

2 א. להחמיר

ח"מ: מד"מ משמע שיש להחמיר לעניין קרוב או פסול, שהרי כולם משום עדים. ואף לרבי יוחנן שמא קי"ל כהפוסקים שקרוב או פסול פסולים באמצע ובסוף.

אבל לעניין שצריכים כולם לחתום ביום אחד אפשר שקי"ל כרו"פ שפסקו כרבי יוחנן שהשאר משום תנאי. **מיהו הב"ש** – כיון שבה"ג, רשב"א ורי"ו (תו"ס) – פסקו לגמרי כר"ל שכולם משום עדים אין להקל בשום גוונא.

פר"ח: ודע שאין הבעל צריך לומר לשני העדים ביחד שיחתמו, אלא אפילו אמר לזה לחתום ואח"כ אמר לאחר בפ"ע לחתום – מצטרפים.

1. טור, ב"י: עד כאן לא חולק רבי יוחנן על ר"ל (שם יח:) אלא שאמר להם סתם "כולכם חתמו" אבל אמר בפירוש כולכם חתמו משום עדים – לכו"ע הוי משום עדים (וצ"ל כשרים ושיחתמו בו ביום).

2. לעי"ל סעיף ט.2 כריש לקיש.

כ"פ הרשב"א (בה"ג), רי"ו (תו"ס), הגהות – שאף אמר סתם "כולם חתמו" הוי כמפרש וכולם משום עדים.

א. ד"מ – ויש להחמיר כסברא זו.

1. שיחתמו כולם בו ביום.

ח"מ: שאל"כ הוי מוקדם, שכל העדים צריכים לחתום בזמן הכתוב בגט.

קכ - יא

תיקנו חכמים שהאומר לרבים לכתוב גט או לחתום או להוליך גט לאשתו - אם לכתובה יאמר להם כל אחד מכם יכתוב גט לאשתו, וכן להולכה כל אחד מכם יוליך, ואם לחתימה יאמר להם כל שנים מכם יחתמו בגט זה.

ומפרש הר"ן: תיקנו חכמים בגט שאדם אומר במעמד רבים לא יאמר "כתבו" או "הוליכו" סתם לפי שיש לחוש שמא יאמר כולם ולא יחתמו כולם ונמצא הגט פסול. אלא כך יאמר "כתבו כל אחד מכם וכו'". **✓כ"כ הרמב"ם** – התקנה היתה שיפרש דבריו לומר כל אחד יכתוב... וכנ"ד רש"י ולא כמו שהבין הטור.

גיטין (סז:): אתקין רב יהודה בגיטא דכולם כתבו – או כולם או כל חד מכם.

אמר רבא – זמנין דגאיז ליה לדבוריה ואמר כולם ולא אמר כל חד מינכון ואתי לאפסולי.

✓אלא אמר רבא: "כתבו" – וכל חד מינכון, "חתמו" כל תרי מינכון, "אובילון" – כל חד מינכון.

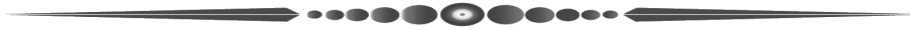

הלכות גיטין

סימן קכ: שאין לכתוב גט אם לא שמע מפי המגרש.

הטור (גאון): אף לאחר תקנה אם בכל זאת אמר סתם (לפני רבים כתבו) לא אמר כולם – כשר. כ"כ העיטור, ח"מ, ב"ש.
ב"ש – מ"מ אם אמר בפירוש "כולכם חתמו" פסול אם לא חתמו כולם אף אחר התקנה (לאפוקי רי"ו).

רי"ו – תיקנו חכמים בגט שאם אמר כולכם כתבו רוצה לומר אחד מכם יכתוב (שאנו מפרשים דבריו). **ב"י**: ופירוש זה לא יתכן שתקנו חכמים להכשיר גט שלא נחתם שציוה הבעל שהרי הוא בטל מהתורה. **ואפשר** שהכי קאמר – תיקנו חכמים שלא יאמר כולכם. ועכשיו שאומר כולכם לא חיישין שעובר על דברי חכמים ונפרש דבריו כולכם היינו כל אחד מכם. **והלשון** דחוק לפירוש זה.

הלכות גיטין

סימן קכא: שצריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה.

סימן קכא: שצריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה.

ובו ח סעיפים (יבמות: קיב. גיטין: נט, סז, ע, עא. ערובין: סה. ר"ה: כח. תגינה: ג)

קכא - א

1. צריך שיהיה בדעתו בשעה שמצוה לכתבו, לפיכך אם אחזו רוח רעה בשעה שמצוה לכתבו - אין כותבין אותו א. אפילו לכשיבריא.
2. וכן השיכור שהגיע לשכרותו של לוט ואמר כתבו - אין כותבין, א. ואם לא הגיע הרי זה ספק.

ואפשר שאף גרסה ראשונה משמעה כגרסת הטור, והכי פירושה: "אם לא הגיע" פירוש שאין ברור לנו שהגיע, אלא אנו מסופקים "הרי זה ספק".

1. אין כותבין

ב"ש: ולא מהני בדיקה כי מחזיקים אותו בשוטה ודאי. ואם כתבו הגט לכו"ע הגט בטל (כהר"ן).

א. אפילו לכשיבריא

פר"ח: אפילו כתבו ונתנו אחר שהבריא ע"פ ציווי בשעת חוליו (והבעל מסכים) – אינו כלום, שהרי לא נכתב במצוות הבעל.

2. שהגיע לשכרותו של לוט

ב"ש: אם בשעה שצוה לא היה שיכור אלא שאח"כ נשתכר – מותר לכתוב הגט בשעת שכרותו: שהרי גיטין(ע). אמר כתבו גו אחזרו קורדייקוס: לר"ל – כותבים, שדינו כישן.

לרבי יוחנן – אין כותבים שאין דינו כישן, שהרי ממילא מתעורר מעצמו, משאכ"כ בקורדייקוס. משמע: כל שיתרפא מעצמו ש"ד, א"כ גם השיכור יתפקח מעצמו לאחר זמן (כמו ישן) וש"ד לכתוב בעת שכרותו כל שצוהו בעת פקחותו. כ"פ פר"ח, באה"ט.

א. אם לא הגיע – ה"ז ספק

ח"מ: קשה – ערובין(סה). שיכור שלא הגיע

1. גיטין(סז): מי שאחזו קורדייקוס (רוח רעה)

ואמר "כתבו גט לאשתי" – לא אמר כלום.

פירש הרמב"ם: קורדייקוס – והוא חולי המתחדש ממילוי חדרי המוח ומתבלבל הדעת, והוא מין ממיני חולי הנפש.

א. ב"י: לא אמר כלום – משמע אף לכשיבריא אין כותבים (ע"ס אמירה ההיא). ואם כתבו ונתנו לה (כשהיה חולה) אינו כלום.

2. ערובין(סה): שיכור מקחו מקח וממכרו

מכר... הרי הוא פיקח לכל דבריו.

א"ר חנינא – והוא שלא הגיע לשכרותו של לוט, אבל הגיע פטור מכלום.

כ"פ רמב"ם: וכן השיכור שהגיע לשכרותו של לוט ואמר כתבו - אין כותבין, א. ואם לא הגיע הרי זה ספק.

וכן גרסת ה"ה והב"י ברמב"ם.

וגרסת הטור ברמב"ם – היה הדבר ספק אם הגיע לשכרותו של לוט – ה"ז ספק.

ב"י: ונ"מ בין הגרסאות – אם השתכר הרבה אבל ברור שלא הגיע לשכרותו של לוט.

לפי גרסה ראשונה – הוי ספק.

לפי גרסת הטור – אינו ספק אף ששתה הרבה (רק כשאנו מסופקים אם הגיע לשכרותו של לוט אז הוי ספק).

ואפשר שאף לטור כל שנשתכר הרבה אנו מסתפקים שמה הגיע לשכרותו של לוט.

הלכות גיטין

סימן קכא: שצריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה.

לוט – ה"ז ספק.
וכן פירש הב"י אף לגרסת הרמב"ם. כ"פ פר"ח.
ב"ש: ולפ"ז יש לסמוך למנוע הבעל מלשותות ביום
הגט דברים המשכרים. כ"כ בשם מהר"מ.
כ"כ באה"ט (תורת ישרים) – נהגו להתענות ביום
שנותן גט.

לשכרותו של לוט הרי הוא פיקח, ואם עבר עבירה
ממתים אותו, ואין כאן ספק.
ואילו כאן פסק הרמב"ם שהוא רק ספק?
וה"ה נדחק – הספק הוא אם דינו כבריא דצ"ל "כתבו
ותנו", או דינו כמסוכן שמספיק שיאמר רק "כתבו"
(ומיירי בשיכור ששתה הרבה), אבל אם אמר "כתבו
ותנו" פשוט שהוא פיקח לכל דבריו.
ואין זה משמע מלשון הרמב"ם.
והטור גורס – אם היה ספק אם הגיע לשכרותו של

קכא - ב

- 1. היה בריא בשעה שציוה לכתבו, ואח"כ אחזו החולי
אין כותבים אותו בעודו בחוליו.**
- 2. ואם כתבוהו ונתנוהו קודם שיבריא: אם הוא חולי דסמיה בידן - ה"ז
פסול, ואם לאו - אינו גט.**
- 3. הגה ה"ז:** אבל לאחר שנתרפא כותבין ונותנין, אפילו מיחה בחוליו שלא ליתנו.

2. חולי דסמיה בידן

ח"מ(הב"ח) – אין לחלק, ובכל גוונא פסול רק
מדרבנן, דקי"ל כרבי יוחנן שחולק על ר"ל.
וכ"ד הרמב"ם – שפסול רק מדרבנן ולא חילק.
לאפוקי המחבר – שמחלק, וכן מחלק בדעת הרמב"ם.
ב"ש(הטור) – בכל גוונא הגט פסול מהתורה.
כ"פ שלטי גיבורים.
סיכום: ציוה כשהיה בריא ואחזו חולי, אם כתבו
ונתנו בעת חוליו – בדעת הרמב"ם :

אין רפואתו בידנו	רפואתו בידנו	
פסול מהתורה	פסול מדרבנן	המחבר
פסול מדרבנן	פסול מדרבנן	ב"ח, ח"מ והב"ש
פסול מהתורה	פסול מהתורה	שלטי גיבורים

אינו גט

חכמת שלמה: ולפי הרמב"ם בכל גוונא פסול רק

- 1. גיטין(סז): משנה** – מי שאחזו קורדייקוס
ואמר כתבו גט לאשתי - לא אמר כלום.
אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר
לא תכתבנו - אין דבריו האחרונים כלום (ויכול לכתוב
לתת לה).
3. גמרא(ע): אין בדבריו האחרונים כלום –
ר"ל אמר – וכותבין ונותנין לאלתר (אף בעת חוליו).
✓ורבי יוחנן אמר – אין כותבין אלא אחר שיבריא,
ואז לא מתחשבים בדברים שאמר בעת חוליו (אין
דבריו כלום). כ"פ הטור.
- 2. (שם): טעמו** של ר"ל שכותבים ונותנים – לפי
דסמיה (רפואתו) בידן, ודמי לישן ולא לשוטה (וא"כ
לרבי יוחנן שחולק, כשהסם בידנו פסול רק מדרבנן, ואם
לא בידנו בטל מהתורה).
ב"י – משמע שאם אין רפואתו בידנו (כגון שאר
אחוזי רוח רעה) מודה ר"ל שמדמים לשוטה, וא"כ
לכו"ע הגט אינו כלום.
וקשה על הרמב"ם שכתב: אם כתבו ונתנו קודם
שיבריא ה"ז פסול.
✓והיה על הרמב"ם לחלק: אם הוא חולי דסמיה
בידן - ה"ז פסול, ואם לאו - אינו גט.

הלכות גיטין

סימן קכא: שצריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה.

תתגרשי בו עד לאחר ל' יום, וביום ל' אחזו חולי – יש לפסלו מהתורה. שדוקא במינה שליח ואחזו חולי השליח עומד במקמו, אבל כשהוא עצמו מגרש צריך להיות ראוי בשעה שחל הגט.

3. לאחר שנתרפא כותבים

ב"ש: ואם צוה ואח"כ נשתכר כלוט, נראה שכותבים אף בשעת שכרותו, לפי שישן ושיכור שניהם אינם מחוסרים מעשה, שהרי השיכור יתפקח והישן יתעורר מאליהו (כמ"ש רבי יוחנן).

מדרבנן.

ובספר גט פשוט הביא רמב"ם – שאם נאמר שהגט פסול מהתורה כשכתב בעת חוליו, א"כ בטלה השליחות, א"כ כשיבירא הבעל איך יהיה שליח (הסופר והעדים) לכתוב ולתת הרי השליחות בטלה. אלא ע"כ הגט פסול רק מדרבנן והשליחות לא בטלה, לכן כשיבירא הבעל יכתוב הגט ויתן, שהרי נשאר השליחות.

אינו גט

הגר"א: יש להסתפק אם נתן גט לאשתו וא"ל אל

קכא - ג

1. **מי שהוא עתים חלים (פירש בריא מן ותחלימני ותחייני)**

עתים שוטה: כשהוא חלים - הרי הוא כפקח לכל דבריו, ואם גירש באותה שעה גטו גט א. ואפילו חלים בעלמא (פר"ח - שהוא תשוש ועדיין סמני חוליו ניכרים בגופו) שאינו שפוי לגמרי.

2. (וע"ל סי' קי"ט סעיף ו').

0. השוטה

חגיגה (ג): איזהו שוטה –

(א). היוצא יחידי בלילה. (ב). והלן בבית הקברות. (ג). והמאבד את כסותו.

איתמר: ר"ה אומר – עד שיהיו כולם בבת אחת.

ר' יוחנן אומר – אפילו אחת מהן.

ודוקא שעושה אותם דרך שטות.

ותניא תו: (ד). והמאבד כל מה שנותנים לו.

השיטות:

הרא"ש – הלכה כרבי יוחנן, שאף באחת מהם נקרא שוטה.

כ"כ הרמב"ם – כל שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים – ה"ז בכלל שוטה. **ב"י:** דס"ל כרבי יוחנן שאף בדבר אחד נקרא שוטה.

ורבנו שמתה משפירא – כר"ה, עד שיהיו בו כל ג' סימנים. וכ"מ מהירושלמי.

1. **ר"ה (כת.):** עתים חלים עתים שוטה, כשהוא

חלים – ה"ז פיקח לכל דבריו.

הלכות גיטין

סימן קכא: שצריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה.

1. עתים חלים

ב"ש: היינו שידוע הזמן שהוא בריא אז דינו כפיקח.

פ"ת: תח"ס – הקשה רב אחד, מהב"ש משמע שדוקא כשיש לו זמן קבוע (וסת) לחלימתו שאל"כ אף שהוא חלים לא מהני גיטו. וא"כ נמצא שגט חמור מעדות (שבעדות חו"מ(לה/ט) – הנכפה בעת שהוא בריא כשר לעדות אף הנכפה מזמן לזמן). ומאידך הקל הגט שא"צ לחזור לשפיותו לגמרי (שכתב אפילו חלים בעלמא...) ואילו בעדות (שם) כתב "צריך לחקור היטב שמה בסוף שטותו הוא"?

ויש לחלק: כשהוא עצמו מגרש או מגרש ע"י שליח – צריך שיהא שפוי לגמרי, וסגי בחלים אף שאין לו וסת קבוע.

אבל כשמצווה לכתוב בעת שהוא חלים ושלחו למקום אחר – אז המוסר צריך לדעת שבשעה שנותן הגט לידיה שהבעל בריא. והיינו שידוע ווסתו שלא הגיע זמן

קכא - ד

1. שכיב מרע שמצוה לכתוב גט צריך לדקדק בו שיהא

שפוי בשעת כתיבה ובשעת נתינה.

2. הגה וא"צ בדיקה כמו נשתתק, אלא בודקין אותו קצת לראות אם דעתו מיושבת עליו (ב"י).

כ"כ סמ"ג, מרדכי, רשב"א, הר"ן בשם הר"י.
וד"מ – מהתו"ס משמע שגם בין כתיבה לנתינה צל שפוי. וכ"ה במרדכי.

2. הרא"ש: צריך להיזהר בשכיב מרע שתהא דעתו מיושבת עליו אף בשעת כתיבה, משום שחולה פעמים דעתו מטורפת עליו.
צ"ב"י – לפי דעת הרא"ש א"צ בדיקה ג"פ אלא להיזהר בבדיקה קצת.
וכ"מ מרי"ו שהצריך בדיקה רק בגוסס.

אבל בעה"ט – חולק מעיקרא, כיון שציוה השכ"מ לכתוב – כותבים, אפילו נשתתק וא"צ לבדוק שלא התקלקל, ול"ד לקורדיקוס שדעתו חלשה (שגשתה), משא"כ בשכיב מרע שדעתו צלולה עד נטילת נשמה.
אבל הרא"ש – סובר כסברא ראשונה.

1. תו"ס(ר"י): בשכיב מרע שציוה לכתוב גט לאשתו צריך להיזהר שלא יתקלקל (שלא יהא בדעתו) אפילו נתפקח לבסוף אינו מועיל, שלפעמים אינו בדעתו והוי ספק.

צ"ב"י – ואין כוונתו שנתקלקל אחר כתיבה וחזר ונעשה שפוי ונתנו לה, שהרי אף בקורדיקוס מהני. **אלא** כוונתו שנתקלקל לאחר כתיבה ונתן לה **בעודו** מקולקל, אף שנשתפה אח"כ ל"א איגלי מילתא למפרע דשפוי היה כשנותנו לה ורק חלישות תפסו.

ואף הרא"ש שכתב – יזהר הסופר שיהיה החולה שפוי בדעתו מתחילת כתיבה עד גמר נתינה. שמשמע שאף שנתקלקל בינתיים פסול הגט! שם ט"ס הוא וצ"ל "עד גמר כתיבה" היינו שיהא מיושב כל זמן הכתיבה.

כ"כ רי"ו והרא"ש עצמו בת' – שצריך שיהא מיושב כ"ז הכתיבה והנתינה, אבל בין כתיבה למסירה א"צ. **כ"כ** הגהות(תרומה).

הלכות גיטין

סימן קכא: שצריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה.

ואם לא היה שפוי בשעת הכתיבה – לכו"ע פסול רק מדרבנן.

נשתתק בחוליו:

ע"פ הירושלמי – נשתתק צריך בדיקה ג"פ, היינו נשתתק מתוך בוריו (שהיה בריא קודם), אבל נשתתק מתוך חולי א"צ, דאמרינן נשתתק מחמת חולשה (ולא מפני שנשתתק). כ"ד בעה"ט.

ומוסיף בעה"ט – אף שנשתתק מתוך בוריו שצריך בדיקה ג"פ לא מחשש שנשתתק, שאם נשתתק לא מהני בדיקה שמא בשעת הבדיקה חלים ואח"כ מיד נשתתק. אלא הבדיקה לדעת שלא תפס שיחיא דהן הן (שגעון שכל הזמן עושה סימן להן).

ולכן: אם ציוה לכתוב כשהיה בריא אף שנשתתק אח"כ א"צ לבדוקו (ולא כהב"י שהבין שבעה"ט מצריך בדיקה מספק).

אבל ש"פ (החולקים על בעה"ט) – אף שציוה כשהיה בריא ונשתתק מתוך בוריו צריך בדיקה (אבל מתוך חוליו א"צ בדיקה).

ודעת רש"י והר"ן – אף נשתתק מתוך חוליו צריך בדיקה, כ"ש נשתתק מתוך בוריו.

ולפ"ז: כשציוה לכתוב כשהיה מדבר ואח"כ נשתתק אין להקל כלל (לאפוקי הב"י שמקל בדיעבד).

שכ"מ שלא נבדק וכתבו גט על פיו, האם

כשר?

ב"י: מהתוס' והרא"ש שכתבו "צריך להיזהר" משמע שבדיעבד כשר.

מ"מ בריא שנשתתק (ס"ה) ולא בדקוהו אף לבהע"ט שאין מצריך בדיקה בנשתתק מתוך חוליו, כאן (שנשתתק מתוך בוריו) צריך בדיקה, ואף בדיעבד מספק לא יצאנו.

1. שיהא שפוי בשעת כתיבה

ח"מ: וכ"ש בשעה שמצווה לכתוב שזה העיקר, אבל בין כתיבה למסירה ליכא קפידא (ב"י).

ואפשר אף שלא בדקה את השכ"מ וכתבו הגט על פיו שכשר בדיעבד, ואפשר אף בנשתתק מתוך חוליו ולא בדקוהו, וכמו שעשה בעה"ט הלכה למעשה.

ב"י – נטרפה דעתו באמצע הכתיבה והניחו מלכתוב וחזר ונשפתה וגמרו – הגט כשר.

בשעת הכתיבה

ב"ש: ואם לא היה שפוי בשעת הכתיבה:

לרמב"ם – פסול רק מדרבנן.

ולטור ולשליטי גיבורים – פסול מדאורייתא.

נשתתק מתוך בוריו

קכא - ה

1. מי שנשתתק ושאלוהו אם רוצה שיכתבו גט לאשתו

והרכין בראשו לומר הן - בודקין אותו בדברים אחרים א. בסירוגין, חד הן ותריין לאו חד לאו ותריין הן, אם הרכין בראשו על לאו ולא על הן הן - הרי אלו יכתבו ויתנו:

2. הגה: וי"א דבודקין אותו ע"י פירות שאינם נמצאים אלא בקיץ, ושואלין אותו בימות החורף (טור) אם רוצה שילקטו לו מן האילן או להיפך (כך פ' התוס').

ירושלמי – והרכנת הראש הוי כשמעו קולו כיון שעושה מעשה בגופו מוכיח שמצווה שיכתבו ויתנו.

א. ג"מ(ע): וליחוש דילמא שחייא דלאו לאו נקטיה? (פרש"י – חולי שגעון המלמדו להרכין ראשו).

אר"נ – דאמרי ליה בסירוגין, חד לאו ותרי הן, תרי הן וחד לאו.

פרש"י: ואין דרך למינקט כי האי שיחיא.

1. גיטין(סז): משנה - נשתתק (פירוש נעשה

אילים) ואמרו לו "כתוב גט לאשתך?" והרכין בראשו - בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו.

פרש"י: ג"פ – היינו ג"פ לאו וג"פ הן שהן שישה. כ"כ התוס', רשב"א, ר"ן, וכ"ה בירושלמי.

הלכות גיטין

סימן קכא: שצריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה.

ב"ש – אף שבכת"י אין מגרשים (לדעה ראשונה ב קכה/ה) מ"מ הרכין ראשו עדיף.

נפיקת שהרכין ראשו לרו"פ מגרשים (לאפוקי תירוץ ראשון ברא"ש שאין מגרשים לפי שאפשר בדיבור).

א . בסירוגין

ב"ש: ורש"י פירוש היינו בשוהה בין שאלה לשאלה, ויש לחוש לדבריו.

חד הן תרי לאו, חד לאו תרי הן

ב"ש: לפי המחבר הסדר הוא XXV, VVX נמצא שיש ג"פ לאו (X) רצופים.

ולפי התו"ס משמע ששואלים אותו XXV, XXV כך שלא יהיו ג"פ לאו רצופים.

חד הן ותרי לאו

ב"ש: אם שאלו אותו ג"פ הן וג"פ לאו רצופים (VVV, XXX) – לא מהני, דשמא שיחיא דהן הן נקטי ליה.

ואפשר שאם השיב על הן לאו (שלא בסירוגין) לא מחזיקים אותו לשוטה שמא שיחיא דלאו לאו נקטי ליה, אלא ממשיכים לבדוק אותו.

אבל אם שאלוהו בסירוגין, בטעות אחד מחזיקים אותו לשוטה ולא ממשיכים לבדוק.

2. על ידי פירות

ב"ש: ואף בפירות צריך לבדוק 6 בדיקות בסירוגין. והפ"ח – בדיקות פירות א"צ סירוגין.

ב"י: וכן להלכה לאפוקי הירושלמי שכתב חד הן וחד לאו, חד הן וחד לאו.

2. (שם): דבי ר' ישמעאל תנא – אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה. ולא מיירי בבגדים חמים בקיץ שמא קור תפסו, או בגדי קיץ בחורף שמא חום תפסו. אלא מיירי בפירות.

פרש"י: בפירות – שאינם מצויים באותה תקופה.

תו"ס: פירוש ששואלים אותו אם רוצה שנקלוט מהעצים פירות של קיץ בחורף או הפוך, אבל לא ששואלים אותו אם רוצה פירות קיץ בחורף, לפי שאפשר למצוא כאלה בשימורים.

ב"י: הרי"ף והרא"ש הביאו את שני הבדיקות (של ר"נ ושל ר' ישמעאל), משמע שס"ל שאינם חולקים. אלא צריך לבדוק בפירות או שאר דברים בסירוגין (חד הן ותרי לאו...) ואין לחלק בניהם.

והתו"ס – ר' ישמעאל לא חולק על ר"נ אלא בא להוסיף בדיקה **טובה יותר** שא"צ סירוגין (שבבדיקה זו חיישין "שחייא דלאו נקטיה") כיון שהיא חוכמה גדולה להבין בין קיץ לחורף.

ורי"ו – בבדיקה זו (של פירות) א"צ ג"פ אלא מספיק רק פ"א. כ"כ הסמ"ק.

ב"י: וקו"ל כל בדיקה מהני אפילו בדיקת פירות ובעי ג"פ בסירוגין.

1. והרכין בראשו

ח"מ(ירושלמי): אף שאסור לכתוב גט עד שישמעו קולו של הבעל (גיטין עב.) ! ורכנת ראשו הוי כשמיעת קול, לפי שעשה מעשה בגופו.

קכא - ו

1. ודוקא כשנשתק או אילם השומע ואינו מדבר

סומכין על רמיזתו להוציא.

2. אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר - אינו מוציא את אשתו ברמיזה

אם נשאה כשהיה פקח, או שנפלה לו יבמה מאחיו פקח. א. (pe): אבל

הלכות גיטין

סימן קכא: שצריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה.

אם נשא אישה כשהוא חרש אפילו היא פקחת מוציא ברמיזה.

ב. (ועיין בחו"מ סי' רל"ה סעיף י"ט).

להלכה:

בעה"ט(ר"ח) – כבן בתירא שרק ברמיזה מוציא ולא בקפיצה.
כ"ד הרמב"ם כת"ק שרק ברמיזה.

1. אילם השומע ואינו מדבר

ח"מ: אילם – פירוש אילם מתחילת ברייתו, וכשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה וא"צ בדיקה (ב"י).

סומכים על רמיזתו

ב"ח: אבל נפלה לו יבמתו מאחיו שיש כאן זיקה דאורייתא צריך בדיקה כמו נשתתק שקידש קידושי דאורייתא.
כ"כ ח"מ.

2. אבל חרש

פ"ת: מסתמיות השו"ע משמע שבחרש גמור או שוטה גמור אינו גט כלל ואין חוששים לו אף לחומרא, ואם פשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר אינה צריכה גט מהשני.

כ"כ ספר ישועות יעקב:

חכם א' רצה לומר שחרש ושוטה גמור שגירשו בב"ד, והב"ד הודיע להם עניים הגט – מגורשת.

ע"פ הירושלמי – הכל כשרים לכתוב גט, חש"ו. וכרבי ישמעאל בן ר' יוחנן בן ברוקא דאמר – חש"י שקידש בינו לבין עצמו אין קידושיו קידושין, בינו לבין אחרים קידושיו קידושין.

ולכן הוי ספק מגורשת.

ואין בדבריו כלום, שהרי התלמוד שלנו חולק על הירושלמי.

שאינו שומע ואינו מדבר

ח"מ: וכשם שברמיזה לא מהני כ"ש שבכת"י לא מהני.

אפילו פקחת מוציא ברמיזה

ח"מ: פירוש שרומז באצבעותיו, אבל בפיו לא.

ומשמע שא"צ בדיקה וכמו באילם (ב"י) – לאפוקי מרי"ו שמצריך בדיקה) שמצבו בשעת קידושין כמו

1. גיטין(עא.): נשתתק ואמרו לו "כתוב גט לאשתך?" והרכין בראשו - בודקין אותו שלשה פעמים...

א"ר זירא: אילם קאמרת, שאני אילם דתניא – המדבר ואינו שומע או השומע ואינו מדבר הרי הם כפיקחים לכל דבריהם.

פרש"י: אילם קאמרת – דכיון ששומע פיקח הוא, אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר, אם אינו יכול לדבר מתוך הכתב אינו מגרש.

ב"י – נ"ל שאילם מעיקרא יכול לגרש בלא בדיקה, כשם שכינסה ברמיזה כך מוציא ברמיזה. וכ"מ מהפוסקים.
ור"ן ס"ל – שאף בחרש צריך בדיקה כמו נשתתק. וכ"ד הרשב"א.

2. יבמות(ק"ב): משנה – חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת: אם רצה להוציא יוציא ואם רצה לקיים יקיים, כשם שהוא כונס ברמיזה כך הוא מוציא ברמיזה.

פקח שנשא פקחת ונתחרשה: אם רצה יוציא ואם רצה יקיים.
נשתתית לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה אינו מוציאה עולמית.

פרש"י: נתחרש הוא – אחר קידושין, הואיל וקידושין גמורים היו לא יוציא עולמית.

ב"י: ואפילו כתב "כתבו גט לאשתי" אין כותבים לו עד שישמעו קולו (לאפוקי רב כהנא דס"ל שחרש יכול לדבר מתוך הכתב), לפי שחרש אינו שומע ואינו מדבר דעתו קלושה.

להוציא בקפיצה

גיטין(נט.): חרש רומז ונרמז.

בן בתירא אומר – קופץ ונקפץ במטלטלים.

פרש"י: רמיזה – בידו ובראשו.

בקפיצה – עקימת שפתיו.

ג"מ: קופץ ונקפץ במטלטלים –

אר"נ מחלוקת במטלטלים, אבל בגיטין לכו"ע ברמיזה.

א"ד אר"נ – מחלוקת גם בגיטין.

הלכות גיטין

סימן קכא: שצריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה.

ב"ש: חרש המגרש כותבים גט כשאר נוסח הגט אלא שנותנים לאישה כתב אחר שגירש אותה בב"ד ברמיזה.

פ"ת: נוסח גט

"בכל וכך... אנחנו ב"ד דחתמי לתתא, במוטב תלתא כחד הוינא, ואתא קדמנא פלוני בר פלוני ורמיזנא ליה ורמז להוציא פלונית בת פלוני דאינסבא ליה ברמיזה, ומדרמז לנא כתבנו לה גט להיות גרושה גמורה... בתקנתא דרבנן".

צמת צדק – ומיירי שנותן לה כתב זה ב**נוסף** לגט גמור.

אבל ת' שבו"י – ס"ל שזהו נוסח כל הגט, ואינו גט נוסף.

בשעת גירושין (ולא נאמר שאז היה בריא ועכשיו שוטה).

אבל רש"י ומקצת מפרשים כתבו שצריך בדיקה (רשב"א בשם הגמ"י בשם הרי"ף). ולכן אין להקל.

מוציא ברמיזה

ב"ש: ובכתב ידו –

לרמב"ם – דינו כרמיזה דמהני.

אבל ש"פ – ס"ל דלא מהני, שרמיזה שהוא בגופו עדיף.

מיהו אם כנס ע"י כתיבה כן מגרש בכתיבה, וכן אם כנס בקפיצת פיו מגרש ע"י קפיצה.

אבל פ"ת (תורת גיטין) – אפילו קידש ע"י כת"י אינו מוציא רק ברמיזה.

קכא - ז

1. גוסס (פי' תרגום על צד תאמנה על גססיהן כלו' על חזה שלהן

וענין גוסס הוא שהקרוב למיתה מעלה ליחה בגרונו מפני צרות החזה) **הרי הוא כחי ויכול לגרש.**

א. ההגה וי"א דווקא גוסס שמדבר, אבל אינו מדבר לא (סמ"ג וסמ"ק והמרדכי) ויש להחמיר.

1. גוסס

ב"ש: גוסס שאינו מדבר –

כתב הב"י – אין מחלוקת פוסקים, אלא כל שיש שהות לבדוקו יכול לגרש לכו"ע אפילו אינו מדבר. וכאן שפסק שדינו כחי מיירי שיש שהות לבדוקו.

והרמ"א – ס"ל שאף שיש שהות לבדוקו לא מהני בלא מדבר, ולא מפני שחיישינן שנטרפה דעתו (וא"א לבדוקו). אלא כיון שהיה חולה ועכשיו הוא גוסס ואינו מדבר חשוב כמת. משא"כ בבריא שנשחט בו רוב שנים שדינו כחי אף שאינו מדבר מהני בדיקה, לפי שהיה בריא עד שנשחט.

א. אבל אינו מדבר לא

ח"מ: אף שבנשחט רוב שנים ברמז סגי! שאני התם שנשחט מתוך בוריו ודעתו צלולה, אבל גוסס מתוך חוליו אין דעתו צלולה כשניטל ממנו כח הדיבור, וע"כ יש להחמיר (וכמ"ש הב"ש).

ויש להחמיר

1. דין הגוסס

רש"י – דין הגוסס חשוב כמת ואינו מגרש את אשתו. כ"פ פר"ח.

אבל ר"י – חשוב כחי ויכול לגרש את אשתו. כ"ד הרא"ש, רשב"ם, סמ"ג, סמ"ק, רי"ו.

א. ב"י: מהמרדכי סמ"ג וסמ"ק משמע – דווקא מדבר אבל אינו מדבר לא יכול לגרש אשתו.

ולא נראה לי – כיון שדינו כחי דינו כשכיב מרע שנשתתק (שמגרש ברמיזה).

ומ"ש התוס', רשב"א והר"ן – גוסס דינו כחי לכל דבריו, וכל שהוא **מדבר** ודעתו לא מיושבת עליו מתנתו מתנה וגיטו גט (שמשמע שצ"ל מדבר)!

משום מתנה כתבו **מדבר** (שמתנה מועיל רק בדיבור) אבל גט א"צ מדבר.

והרא"ה גיטין(ע): שהביאה ראיה שגוסס דינו כחי "שחט בו שנים או רוב שנים ורמז לכתוב – כותבים", ואין לך גוסס גדול מה, ושם ע"י רמז הוא ומהני.

הלכות גיטין

סימן קכא: שצריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה.

(שלא נראו בו סימני גסיסה כמ"ש הרמ"א)?
תשובה: יש להקל מטעם שלא היה גוסס ודאי בשעה
שנשתתק ויש כאם ס"ס: ספק אם גוסס צריך לדבר
(מרדכי*ב"י), וספק שמא לא היה גוסס.
ואף להט"ז שס"ס לא מהני במקום שהתחזקה שזקוקה
לייבם, מ"מ כאן בנוסד לס"ס היה מעשה גט.

פ"ת: ת' פרי תבואה – שכיב מרע שצוה לסופר
לכתוב ולעדים לחתום גט לאשתו ולפטרה מייבום,
וקודם נתינה הוכבד חוליו ונשתתק, והרכין ראשו לתת
הגט ואחרי כן חי כחצי שעה ונפטר.
האם הגט (שנמסר כבר) כשר? האם דומה לדינו של
הרמ"א שבגוסס שאינו מדבר אפילו בבדיקה לא מהני
(כיון שאינו מדבר), כיון שמתוך חוליו נשתתק אין לו
דעת צלולה.
או דילמא באותה שעה לא היה גוסס אלא רק נשתתק

קכא - ח

- 1. שחטו בו שנים או רוב שנים, א. וכן אם היה מגויד
או צלוב והחיה אוכלת בו ורמז ואמר כתבו גט לאשתי - כותבין ונותנין כל
עוד שנשמתו בו, ב. וה"ה לנפל מן הגג.**
- 2. (מיהו צריך בדיקה ג"פ כשנשתתק) (הר"ן).**

- 1. ורמז ואמר**
ב"ש: פירוש שאמרו לו נכתב גט לאשתך? והרכין
ראשו (כ"כ התוס').
והתוס' עצמם ס"ל שא"צ בדיקה כלל. כ"מ מהרמב"ם
והטור.
ובדיעבד אף שלא בדקו כותבים ונותנים הגט (אף
לר"ן).
כ"פ פר"ח – לכתחילה לחוש לסברת הר"ן להצריך
בדיקה ג"פ, ובדיעבד שלא בדקו כשר.
2. צריך בדיקה ג"פ
ב"ת: כל דבר שצריך בדיקה אין אנו בקיאים לבדוק.
ח"מ – ולא משמע כן מהרמ"א. ע"כ צריך להתיישב
בדבר.
ב"ש – מיהו בחולה המדבר מודה הב"ח, שהרי מעיקר
הדין א"צ בדיקה ממש.
וכן הנשחט לר"ן א"צ בדיקה כלל.

- 1. גיטין(ע): אמר רב יהודה אמר שמואל**
- שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט
לאשתי - הרי אלו יכתבו ויתנו.
א. תניא ראוהו מגויד או צלוב על הצליבה ורמז
ואמר כתבו גט לאשתי - הרי אלו יכתבו ויתנו.
ב. הר"ן(תוספתא): נפל מן הגג כותבים
ונותנים כל שיש בו נשמה.
- 2. תו"ס:** ורמז כתבו גט לאשתי – כגון ששאלוהו
האם לכתוב והרכין ראשו.
ושמא א"צ לבדוקו כיון שדעתו צלולה אלא שכחש
כוחו מלהוציא דבר מפיו.
כ"פ ר"ן – שא"צ בדיקה.
אבל הר"ן – צריך בדיקה כמו נשתתק, לפי
הירושלמי מספיק בדיקה פ"א, מיהו לפי התוספתא
משמע שצריך ג"פ.

הלכות גיטין

סימן קכב: אמר לכתוב גט וטעה או נאבד.

סימן קכב: אמר לכתוב גט וטעה או נאבד.

ובו ב' סעיפים (גיטין: סג.)

קכב - א1

1. אמר לסופר ולעדים לכתוב ולחתום וליתן גט לאשתו, וכתבו וחתמו ונתנו לה ונמצא פסול, או שכתבוהו ונאבד - יכולים לכתוב גט אחר (שהרי עדיין לא גמרו שליחותם).
2. ואם לא נאבד והם מסופקים אם הוא כשר מכמה חומרות שנהגו להחמיר - הרי עשו שליחותם וצריך לחזור הבעל לומר להם לכתוב ולחתום.
3. הגה: ואם העדים רוצים לכתוב אחר וליתן לה שניהם הרשות בידם ואין צריכים לשאול לבעל (תשובת הרשב"א הובאה בב"י).

מהבעל.
וצריך לתת לה שני הגיטין ותתגרש ממ"נ (האם הראשון כשר השני אינו כלום. ואם הראשון פסול הרי לא עשו שליחותם ויכלו לכתוב גט שני).
אבל לא יתנו רק גט שני שמא הראשון היה כשר וכבר עשו שליחותם וגט שני אינו בציווי הבעל, אלא יתנו שניהם.

1. לכתוב ולחתום ולתת

פ"ת(תורת גיטין): דווקא כה"ג שעשה אותם שלוחים על הכתיבה והחתימה ונתינה אז אם נאבד לפני נתינה עדיין לא גמרו שליחותם וכותבים מחדש.
אבל אם מינה סופר לכתוב ועדים לחתום ומינה אחר לתת, ברגע שכתב הסופר גמר שליחותו ואף אם נאבד אח"כ שוב אינו חוזר וכותב, וכן בעדים.
כ"כ גט פשוט.

פ"ת(גט פשוט): אם נודע שהבעל שינה שמו, הרי ניכר שלא עשאו שלוחים לתת גט כשר, ואין להם לכתוב גט אחר.

ונמצא פסול

ב"ש: אף שפסול מדרבנן, כי פסולי דרבנן תורה היא, ושאיני (2). חומרה שנהגו להחמיר.

1. גיטין(סג): ההוא דקרו ליה נפאתא וכתבו העדים השם תפאתה:
א"ר יצחק בר שמואל – עשו העדים שליחותם.
מתקיף ליה רבה – וכי אמר להם כתבו חרס ותנו לה?
אלא ודאי לא עשו שליחותם, אבל כתבו גט כשר ונאבד עשו שליחותם.
מתקיף ליה ר"נ – מי קאמר להו כתבו והניחו בכיסיכו?
אלא כותבים ונותנים לה אפילו מאה פעמים.
משמע: אפילו נמצא פסול מדרבנן כיון שדינו כחפא חוזרים וכותבים לא אחר.
כ"כ הרמב"ם – בין פסול דאורייתא או דרבנן כותבים גט אחר.
כ"מ מהרא"ש.

2. הרא"ש: מיהו אם לא נאבד אלא מסופקים בו אם כשר מחומרות שנהגו להחמיר ואין להם שורש מהתורה – הרי עשו שליחותם ואין יכולים לכתוב גט אחר בלא צווי הבעל.
כ"כ התוס' (ר"י), הר"ן.

3. רשב"א: גט ארוסה שכתבו בו "שהיית אשתי" (והיא רק ארוסתו), הגט כשר, מ"מ אם רוצים העדים לכתוב גט אחר מספק יכולים, וא"צ ליטול רשות

הלכות גיטין

סימן קכב: אמר לכתוב גט ושעה או נאבד.

מכמה חומרות

פ"ת(תורת גיטין): בספק דאורייתא –

הש"ך – פסק בחו"מ מ"ט: ה"ה אם אינו ספק מכוח חומרא רק מחמת ספק דאורייתא, כיון שאינו ודאי פסול אמרינן שעשו שליחותם.

וקצת"ח – השיג על הש"ך, ודאי ספק דאורייתא חמור מפסול דרבנן (ולא הוי גמר שליחות).

ונ"ל לישב דעת הש"ך – יש לחלק:

אם הפסק הוא ספק שהניחו בש"ס שאז הוא ספק לכל הדורות – גרע מפסול דרבנן (והשליחות לא בטלה).

אבל אם הספק לחכם שבעיר – הוי ספק חסרון ידיעה שמא לחכם גדול ממנו אינו ספק (בזה אמרינן עשו שליחותם).

3. וליתן להם שניהם

פ"ת: מכח מה נפשך:

(אם הראשון כשר הרי מגורשת בו ובשני לא היו שלוחים.

ואם הראשון פסול הרי הם עדיין שלוחים בשני ותתגרש בשני).

ובמקום שצריכה ב' גיטין מדינא, כגון בספק שמות: גרשום, גרשון, צריך הבעל לומר שיהיו שלוחים על שני גיטין ואין לסמוך על ה"ממה נפשך" (תורת גיטין).

הרשות בידם

ב"ש: מיהו לקמן (קכט/ט) כתבתי שאין לתת שני גיטין אלא מדוחק (ד"כ כתב"ס ספר אחד ואל שנים). ושמא דעתו על הגט הלא כשר ועוד שמא אין ברירה.

ולכן כתבו הפוסקים שטוב שיאמר הבעל לסופר דיכתוב מאחד עד מאה שיצא לכו"ע.

וגט פשוט – מעיקר הדין אין לחוש לתת שני גיטין, והרוצה לצאת לכל בדעות יעשה כמו אביו של הרש"ל שתחילה יתן שניהם בב"א, ואח"כ חוזר ולקוח ונותן בזה אחר זה.

ובספר ב"מ – עדיף לעשות כמו השו"ע(קכט/ט) לתת בזה אחר זה.

ופר"ח – אף שאינו פסול לגמרי אלא שהדין שלא יתן לה, חרס בעלמא הוא לפי שאין ראוי לגרש בו לכתחילה.

ונמצא פסול

פ"ת: ונמצא פסול –

גט פשוט: אף שנמצא הגט פסול מדרבנן הגט בטל מהתורה, שהרי לא עשו שליחותם (לפי ששינו ממה שאמר הבעל לתת גט כשר), וכאילו לא נכתב בשליחות הבעל שבטל מהתורה.

תורת גיטין – ותימה שלפ"ז אם אמרו לפי הנוסח המקובל "עד שיהיה כשר בלי שום פקפוק" אם היה איזה פקפוק בטל מהתורה.

וא"א לומר כן – שלא היתה כוונת הבעל שלא לעשותם שלוחים בגט פסול, אלא כוונתו שתמיד יהיו שלוחיו כמוהו עד שיגיע הגט לידה. ונמצא שלעולם הם עומדים במקום הבעל אף שכתבו גט פסול.

ולכן כמו בבעל שהגט פסול מדרבנן אף שמגורשת מהתורה, ה"ה בשליח (ולכן גט שפסול רק מחומרות ונתנו השליח לאישה מגורשת והשליחות לא בטלה).

או שכתבו ונאבד

פ"ת(תורת גיטין): ואם נמצא הגט הראשון אף שיכולים לגרשה באיזה שירצו, עדיף לגרש בראשון.

או שכתבו ונאבד

פר"ח: ונ"ל שאף אם איבדוהו בידיים או אפילו לא נאבד ונמצא אצלם כיון שעדיין לא נתנו מיקרי לא גמרו שליחותם ויכולים לכתוב גט אחר.

כ"כ ריא"ז כסברתי – אף שבגט כשר כל שלא נתנו לה יכולים לכתוב אחר.

אא"כ היו שלוחים רק לכתובה וחתימה (ולא לנתינה) אז כשכתבו וחתמו מיד גמרו שליחותם ושוב אין יכולים לכתוב גט אחר בלא רשות הבעל. כ"כ גט פשוט ותורת גיטין.

2. ואם לא נאבדה

פ"ת: אף גט שנקרע שדינו כנאבד שאפשר לכתוב אחר, מ"מ להם אסור לקרוע הגט כדי לכתוב אחר, אלא צריך רשות מהבעל.

קכב - א2

1. ולכן אם הבעל הולך מהעיר – יאמר שהוא נותן להם

רשות לכתוב ולחתום גט מאחד עד ק' עד שיהא א' כשר בין בכתובה בין בחתימה א. לדעת הרב שבעיר בלי שום פקפוק.

הלכות גיטין

סימן קכב: אמר לכתוב גט ושעה או נאבד.

ב. הגה מהר"י ארכ"ל: ולכל מי שמראה אותו (בסדר גיטין).

2. אבל אם הבעל בעיר אין לסמוך על זה, ויש לבעל לחזור ולצוות כל פעם לעדים ולסופר (ב"י בשם ר"ת), וכן נוהגין שחוזר ומצווה כמו בראשונה.

א. גם מקנה להם הקלף והדיו (שנית, אחר שציווה שוב הבעל) אם לא נשאר לסופר ממה שהקנה לו בראשונה (כן נמצא בסדר גיטין).

3. וי"א הא דאמרינן עשו עדים וסופר שליחותן וצריך לחזור ולצוות, היינו דווקא אם כבר נחתם ונפסל אבל אם עדיין לא נחתם יכולין לכתוב אחר ואין הבעל צריך לצוות (ב"י בשם הרשב"ץ), אבל נהגו להחמיר בכל ענין.

שהרי לא סיימו שליחותם, ואפילו חתם רק עד אחד עדיין לא סיימו שליחותם.

1 ב. ולכל מי שמראה אותו

ב"ש: ובד"מ הוסיף "לכל מי שמראה אותו ולב", ואז יוכל למשוך האותיות בלי רשות הרב.

כ"כ ח"מ – שלא יתקן האותיות בלי רשות הרב. **ופ"ת (ס' תורת גיטין)** – תימה, כיון שהוא כשר מה מזיק שתקן הסופר ומשך האותיות בחינם?

וי"ל שודאי אם הגט כשר יכול הסופר למשוך האותיות ולייפותן, רק דחיישינן שהוא פסול בלא תיקון, רק שהרב טעה ופסק שהוא כשר, ואם הסופר יתקן בעצמו נמצא שתקן בלא רשות הבעל.

משמע מדבריו – שכל שהגט כשר יכול אף אדם אחר לייפות האותיות.

2. אין לסמוך ע"ז

ח"מ: טעמן – למ"ד אין אומרים הוברר הדבר למפרע שעל זה הגט שמכשיר הרב עתה ציווה הבעל.

ב"ש – ולכן גם אם הבעל בעיר אין תקנה לכתוב גט אחר ולתת להם שניהם, אא"כ הראשון נפסל מדינא.

כ"פ פר"ח – אנו קי"ל שאין ברירה בדאורייתא ל"א הוברר הדבר למפרע שעל זה הגט שמכשיר הרב ציווה הבעל.

3. עדיין לא נחתם

ב"ש: מת' הרשב"ץ משמע ה"ד למ"ד עדי חתימה כרתי, אבל למ"ד עדי מסירה כרתי כבר עשה הסופר שלחותו.

כ"כ הט"ז.

אבל ב"מ – אפילו למ"ד עדי מסירה כרתי, כיון שא"א לתת הגט ללא עדי חתימה מכח התקנה הוי כעדי חתימה כרתי ועדיין לא גמרו שליחותם.

1. הרא"ש: לפיכך טוב להנהיג שיאמר הבעל לעדים ולסופר לכתוב ולחתום שיהא הגט כשר לפי דעתם בלא שום פקפוק. כ"כ התו"ס (ר"י).

א. הגמ"י (סה"ת, סמ"ג): יאמר אני נותן לך רשות לכתוב הרבה גיטין עד שיהיה לדעתך או לדעת הרב שבעיר, וכן יאמר לעדים.

מהרא"י – ויאמר שיהיה כשר... ביו בכתיבה בין בחתימה.

ב. ד"מ: סדר גיטין – "או לדעת הרב", אם ראה הסופר שחיסר בגט, כגון שצריך למשוך אות, או אותיות שניטשטשו – לא יתקן בלא רשות הרב, שמא הוא כשר וכבר עשה הסופר שליחותו.

ו"כ יש בקצת טופסי גיטין שיאמר תחילה לסופר שיהא כשר בעיני הרב ולמי שמראה אותו או לך.

2. קונטרסים: נמצא כתוב בשם רבי יחיאל ור"י קלזון, שאין לעשות כן שיש מחלוקת אם יש ברירה: שלר"י – יש ברירה ולכן יכול לכתוב כמה גיטין ויתברר למפרע שהבעל התכוון לכשר.

אבל לר"ת – אין הלכה כראב"י, ולכן יש לחוש שיחזור הבעל לצוות הסופר והעדים בכל פעם.

ב"י: אף שהפוסקים פסקו כר"י, מ"מ אם הבעל בעיר יש להחמיר שיצווה שנית כשאפשר לחוש לר"ת.

רשב"א: אם כתבו בגט ארוסה "שהיתה לי לאישה" (שאינו נכון שהיא רק ארוסה) אם ירצו העדים לכתוב גן אחר ללא ציווי הבעל – יכולים מיהו צריך לתת לה שני הגיטין, שאם יתנו רק השני יתכן שהראשון כשר נמצא שסיימו שליחותם וגט שני אינו בציווי הבעל והוא בטל.

3. רשב"ץ: ודוקא שנכתב ונחתם אמרינן עשו שליחותם, אבל כ"ז שלא נחתם יכולים לכתוב גט אחר,

הלכות גיטין

סימן קכב: אמר לכתוב גט ושעה או נאבד.

להחמיר בכל עניין

ח"מ: משמע אפילו שכתב רק מקצת הגט ואירע פסול צריך הבעל לחזור ולצוות, כיון שעשה מקצת השליחות.

קכב - ב

1. אמר להם כתבו וחתמו ותנו לשליח ויוליך לה, וכתבו ותנו לשליח ונמצא הגט פסול או בטל - אין כותבין גט אחר עד שימלכו בבעל. ואם לא נמלכו בו וכתבו גט אחר כשר ונתנוהו לשליח ונתנו לה - הרי זו ספק מגורשת.

א. הגה וי"א - דכל שנמצא הגט בטל או פסול - כותבין גט אחר, אלא שאם נאבד מיד השליח דינו כמו שנתבאר (טור).

2. וכל זה שאמר להם לכתוב וליתן, אבל נתן לשליח גט להוליכו ונמצא פסול - פשיטא שאינן יכולין לכתוב אחר בלא רשות שלו (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א וכן משמע מתשובת הרמב"ן סי' קמ"ה).

כשנמצא גט פסול

א. מרש"י משמע - שהשאלה דווקא כשנאבד מיד שליח, אבל אם נמצא הגט בטל פשוט שיכולים לחזור ולכתוב גט אחר, שהרי לא ציווה שיכתבו חספא ויתנו לה (אלא התכוון לגט כשר, וזה עדיין לא עשו).

אבל לפי הרמב"ם - דווקא כשנמצא פסול בעיא (והוי ספקא), די"ל שאין מוטל עליהם אלא לתת לשליח וזה עשו. אבל בגט כשר ונאבד אצל השליח פשוט שעשו שליחותם, ואם יכתבו גט אחר בטל הוא.

אבל רי"ן: מבין שאין מחלוקת רש"י * רמב"ם, אלא בין נאבד או נמצא פסול הוי ספקא.

טור: אבל אם כתבו גט פסול ונתנו לשליח ודאי יכולים לכתוב אחר (ורק כשנתנו לו גט כשר ונמצא פסול, או נאבד הוי ספקא).

ב"י(רשב"א): לקח הבעל גט מהסופר ונתן לשליח וא"ל הילך גט זה לאשתי, ונמצא פסול - בודאי שאין יכול הסופר לכתוב גט חדש ולתת לשליח, שהרי השליח נעשה שליח רק לגט זה ולא לאחר.

ח"מ - מ"מ אם אמר הבעל לשליח: "הילך כך וכך גיטין עד שיהא אחד מהם כשר" - לכו"ע מהני וכמו בסופר. כ"כ הב"ש (ד"מ).

1. יתנו לשליח

פ"ת: כתב רש"י: ותנו לשליח שלי שמיניתי, וכן עשו. מדייק בת' הרדב"ן - דווקא כשהבעל מינה השליח, אבל אם אמר להם כתבו ותנו גט לאשתי והם עשו שליח הולכה

1. גיטין(סג): בעי רבא מר"נ - כתבו ותנו לשליח, מהו? סלוקי סליק להו (ועשו שליחתם אחר שכתבו), א"ד לטירחא דידהו חייש (באמת עשאו שליח עד שיבוא הגט לידה, אלא שלא רצה להטריחם בהולכה)? אמר ליה רבינא - "ויוליך לה" מהו? - תיקו.

על מה השאלות

רי"ף - לעניין אם יכולים העדים להיות שליח הולכה.

✓ אבל רש"י - לעניין אם נאבד הגט ביד שליח, האם אמרינן שמינה אותם שלוחים עד שיבוא הגט לידה ויכולים לכתוב גט אחר או לא? כ"ד העיטור ל (רי"ף, הר"ח), רמב"ם.

להלכה

רש"י: שאלה שנייה על רבינא היא באת"ל. שאת"ל כשאמר "כתבו ותנו לשליח" ונתנו לשליח יאבד ממנו שעשו שליחותם, שהרי נתנו לשליח לפי ציוויו, אבל כשאמר להם "כתבו ותנו לשליח ויוליך", האם עשאו שליחו עד שיגיע לידה או לא?

✓ ב"י: ואף שרש"י מפרש השאלות באת"ל (וא"כ שאלה ראשונה נפשטה שעשו שליחותם) כאן כיון שה - את"ל לא מפורש, לא פוסקים כאת"ל ולכן שני שאלות נשארו בספק.

ולכן אם כתבו לה גט אחר ונתנו לה - ה"ז ספק מגורשת.

אבל ח"מ והט"ז - חולקים על הבנת הב"י בדעת הטור. שאלה ראשונה של הגמ' (כתבו גט ותנו לשליח) נפטרה, וכמ"ש רש"י, ולכן אם אבד מיד שליח אינם יכולים לכתוב גט אחר ורק כשאמר "ויוליך לה" הוי ספק.

הלכות גיטין

סימן קכב: אמר לכתוב גט ושעה או נאבד.

אמר הבעל לסופר ולעדים: "כתבו גט וחתמו ושילחו לה הגט". ואבד הגט ביד שליח. האם יכולים לכתוב אחר?

רדב"ז – אפשר.

שמרש"י משמע שהספק של הגמרא דווקא כשמינה הבעל שליח מסוים ואמר לסופר שיתן הגט לשליח, שיש להסתפק אולי סילק הבעל הסופר והעדים מהשליחות.

אבל כשא"ל: "ושילחו" הגט לאשתי" ודאי לא הסתלקו הסופר והעדים ומותר להם לכתוב גט אחר, שהרי לא עשו שליחותם עד שיגיע הגט לידה.

אבל ספר ב"מ – מהרמב"ם והטור שלא פירשו כן, משמע שחולקים על רש"י.

מ"מ בשע"ה יש לסמוך על הרדב"ז.

רדב"ז: העדים הסופר שכתבו הגט ונתנו לאישה

ונתגרשה, ואבד הגט ורוצה שיכתבו לה גט אחר לראיה – אסור להם לכתוב גט אחר, דהוי עדות שקר.

מ"מ יכולים עדי המסירה

להעיד בב"ד שנתגרשה, וב"ד יכתבו לה שטר שנתגרשה.

ודאי לא גמרו שליחותם עד שיגיע הגט לידה ואם נאבד ביד שליח כותבים גט אחר.

מ"מ ספר גט פשוט – כיון שש"פ (רמב"ם טור ור"י) העתיקו סתם "ותנו לשליח" ולא פירשו בשליח שהבעל מינה, משמע בכל גוונא הוי ספק.

מ"מ בשע"ה יש לסמוך על רש"י ורדב"ז, ותו דהוי ס"ס (שמא הבעיה של הגמרא שלא סיימו שליחותם, ושמא הלכה כרש"י ורדב"ז).

ונמצא גט פסול

ח"מ: אף שלא התכוון הבעל לכתוב חספא לפי הרמב"ם, ה"מ כשאמר "תנו לה" שאז מתגרשת מיד ולא התכוון לחספא. **אבל** אמר תנו לשליח אפילו בחספא יש להסתפק אם עשו שליחותם.

2. שאמר להם לכתוב ולתת

ח"מ: כלומר השאלה דווקא שאמר תנו לפלוני ויוליך שלט עשאו שליח לגט מסוים רק לגט סתם שיכתבו ויתנו לה, שאז נמצא פסול אמרינן לא ציוה לתת גט פסול.

אבל אם לקח הגט מיד הסופר ונתן לשליח להוליך לה ונמצא פסול – אין לסופר לכתוב גט אחר.

כ"כ ד"מ.

הלכות גיטין

סימן קכג: מי ראוי לכתוב גט, ונכתב וניתן בשבת.

סימן קכג: מי ראוי לכתוב גט, נכתב וניתן בשבת.

ובו ה' סעיפים (גיטין: כב, כג.)

קכג - א

- הכל כשרים לכתוב הגט חוץ מחמשה: א. כותב.
ב. ועבד ג. וחרש שוטה וקטן.
- אפילו האישה בעצמה א. אם אמר לה הבעל לכתבו - יכולה לכתבו.
ב. ותקנה אותו לבעלה וחוזר ונותנו לה:
- הגה א3א בבב בבב: והבעל לכתחילה לא יכתוב הגט בעצמו, גם לא יצווה לסופר כיצד יכתוב, אלא אומר לו סתם לכתוב.
- וי"א - דיש להחמיר שגם קרוב לא יכתוב לכתחילה היכא דאפשר באחר (מהרי"ק שורש ק"ו)
- א3א כתוב בבב בבב: ולכתחילה יכתוב הסופר בידו הימנית ואם הוא איטר יד יכתוב בשמאלו.

כ"כ הרא"ה לפי רש"י - דלא בעינן בני כריתות אלא רק בעינן לשמה.

ג. חש"ו

ג"מ: חש"ו - הרי אינם בני דעת? ...
ולכן פסק הרמב"ם - חש"ו פסולים לכתוב גט.
כ"פ הטור.

- גיטין (כב:) משנה - האישה כותבת את גיטה והבעל את שוברו, שאין קיום הגט אלא בחותמיו.
ב. פרש"י: כותבת גיטה - וחוזרת ומקנה לבעלה וחוזר הבעל ומוסר לאשתו לגירושין.
כ"ד הר"ן ורי"ו.

ב"י - ואף שהקנו חכמים שכר הסופר שהאישה נותנת, לבעל (גיטין סח.), מ"מ כשהיא עצמה כותבת גיטה לא תיקנו (וצריכה היא עצמה להקנות לבעל).

הר"ן: אף שמחוסר הקנאה בין כתיבה לנתינה - לא הוי מחוסר מעשה כיון שאינו מעשה בגופו של גט דומיה דקציצה.

א. הרמ"ה: ודוקא שיאמר הבעל תחילה לאישה

- גיטין (כב:) משנה - הכל כשרים לכתוב את הגט, אפילו חש"ו.

א. לגבי כותב

(שם): פריך לר"ה (שמתייר בגדול עומד על גביו).
והתניא - נוכרי פסול. משמע אפילו גדול עומד על גביו? ומשאני - נוכרי ע"ד עצמו עושה (ולא מהני גדול ע"ג).

ואם כתב הנוכרי הטופס (ולא הטורף):

כתב הרמב"ם - כשר בדיעבד (אפילו אין אין גדול ע"ג).
והר"ן כתב בדעת הר"ף ורמב"ם - לא מהני מידי.

ב. לגבי עבד

רמב"ם: עבד פסול לכתובה כיון שאינו בתורת גיטין וקידושין ודינו כגוי.

בן פסל הרא"ש - לפי ר"י דבעינן שליחות בכתובה הגט.

והר"ן (רמב"ן) - חולק על הרמב"ם, לא קפדינן בני כריתות בכתובה הגט, הילכך עבד כשר כישראל.
כ"כ ה"ה (רשב"א).

הלכות גיטין

סימן קכג: מי ראוי לכתוב גט, ונכתב וניתן בשבת.

3. הבעל לא יכתוב הגט בעצמו

ב"י: לפי שיש דקדוקים שפוסלים הגט, ודוקא כשהבעל עצמו כתב הגט או סופר שכתב מפי הבעל (כדלקמן קכו), אלא ימנה הסופר לכתוב סתם.

5. בידו הימנית

ח"מ: משמע שבדיעבד כשר כשכתב בשמאל אף שאינו שולט בשני ידיו. אף שלעניין שבת כתיבה בשמאל לא מקרי כתיבה, שאני שבת דבעינן מלאכת מחשבת, אבל לעניין גט מקרי כתיבה.
מ"מ ב"ש כתב – אין להקל אלא במקום עיגון או בדיעבד שכבר ניתן, שהרי אף בכתיבת תפילין מכשירים רק בדיעבד (או"ח לב/ה).

לכותבו שהרי הבעל צריך לכותבו או שליח שהוא מינה, שאל"כ אפילו ריח הגט אין כאן.

4. **מהרי"ק:** כשיש סופר אחר רחוק טוב יותר מקרוב מפני מראית עין, או שמא יבוא הקרוב גם לחתום כעד. ולכן כשא"א אין להקפיד.
ב"י – ואין מקום אפילו לחומרא.

2 א. אפילו א"ל הבעל לכותבו

ב"ש: זוהי שיטת הרמ"ה דס"ל דבעינן שליחות בכתיבת הגט, שמ"ש התורה "וכתב" קאי על הבעל (שיכתוב הוא או ימנה שליח שיכתוב לו) והיא שיטת ר"א (גיטין ג:).
אבל לשיטת ר"מ – "וכתב" קאי על ההתימנות, ולכן אפילו מצא גט באשפה כשר (ולאר שיחתמנו).
כ"ד התו"ס – שא"צ שליחות בכתיבת הגט, רק שיהא לשמה.

קכג - ב

1. רמב"ם: ישראל שהמיר או שהוא מחלל שבת בפרהסיא

הרי הוא ככותי לכל דבר (ולא יכתוב הגט, ואף שהוא בן כריתות מ"מ כותב על דעת נפשו):

1. ישראל שנשתמד

פר"ח: משומד לע"ז או לחלל שבתות שדינו כגוי ה"ד כשעשה אחר ב"פ, אבל פעם ראשונה עדיין אינו גוי. ולכן אם כתב גט בשבת בפרהסיה פעם ראשונה הגט כשר. אף שאין נראה כן מהב"י.

מחלל שבת

בהא"ט (רדב"ז): אוכל נבלות להכעיס ומחלל שבת בצנעא כשר לכתחילה לכתוב הגט.

קכג - ג

1. כתב הגט אחד מאלו החמשה - אינו גט אע"פ שחתמו

בו עדים כשרים ונמסר לה בכשרים.

2. בד"א כשכתב התורף, אבל אם לא כתב אלא הטופס והניח מקום התורף שהוא מקום האיש והאישה והזמן והרי את מותרת לכל אדם וכתבו הפקח הגדול הישראלי לשמו - ה"ז גט כשר (הט"ז – בדיעבד, אבל לכתחילה צריך גדול עומד על גביו).

3. (וי"א דאפילו בכה"ג פסול מדרבנן) (טור בשם ר"י).

הלכות גיטין

סימן קכג: מי ראוי לכתוב גט, ונכתב וניתן בשבת.

סיכום הדעות: כתיבת גט ע"י חש"ו

גדול עומד על גביו		אין גדול עומד על גביו	
טופס	תורף	טופס	תורף
רמב"ם והמחבר	כשר לכתחילה	פסול	פסול
העיסור	כשר	כשר	פסול
סמ"ג והתורמה	כשר	פסול	פסול
הר"י הרמ"א	פסול	בטל	בטל

1. מאלו חמישה – אינו גט

ח"מ: כיון שאין זה מוסכם (שהגט בטל לגמרי) ע"כ למעשה מחמירים דהוי ספק מגורשת. ובספר הגהות מעשה ניסים (תורת גיטין) – ה"מ חש"ו שגדול עומד על גביו הוי ספק מגורשת, אבל בלא גדול עומד על גביו בטל לגמרי לכו"ע.

2. כתב טופס... כשר

ח"מ: כ"ד הרמב"ם, וכמו בפסול מחובר (ס"ה) שכשר בטופס.

והזמן

ב"ש(ב"י): אף שהזמן בגט מדרבנן, מ"מ אלמזה כאילו היה ד"א.

הנוסח "הרי את מותרת" לא היה בטופסי גיטין ראשונים (הג' מעשה ניסים – וא"כ אפשר שאינו בכלל התורף).

3. פסול מדרבנן

ח"מ: דגזרינן טופס אטו תורף, והתורף אפשר שבטל, דבעי שליחות וליכא.

ואף שבפסול מחובר לא גזרינן טופס אטו תורף שאני מחובר לפי שאינו שכיח.

כתיבת גט ע"י גוי, עבד ומומר

הדרישות מכותב הגט

- האם צריך הכותב להיות ראוי לשליחות
- האם צריך להיות בתורת גיטין וקידושין
- האם צריך כתיבה לשמה.

1. רמב"ם: כתב הגט אחד מאלו החמשה – אינו

גט אע"פ שחתמו בו עדים כשרים ונמסר לה בכשרים. כיון דבעינן כתיבה לשמה (שלא כר"מ): וחש"ו – לא בני דעה נינהו. גוי – כותב ע"ד עצמו, עבד – אינו בתורת גיטין וקידושין.

2. גיטין(כג.): חש"ו – הרי אינם בני דעה?

אר"ה – והוא שגדול עומד על גביו.

א"ר יהודה אמר שמואל – והוא ששיר מקום התורף (פירוש כתבו רק טופס והתורף כתבו גדולים בני דעה).

כתיבת הגט על ידי חש"ו

✓ **הרמב"ם והרי"ף** – חש"ו יכולים לכתוב לכתחילה רק את טופס גט, ובתנאי שגדול עומד על גביו.

דס"ל: דצריך שניהם, שיוור מקום התורף וגם גדול ע"ג, שר"ה ור"י לא חולקים. ראש-ר"י[הרי"ף], הרמ"ה.

• **העיסור** – יכולים לכתחילה לכתוב אף את התורף אם גדול עומד על גביו. ואם אין גדול עומד על גביו כותבים רק את הטופס.

דס"ל: ד סגי בחד מניהו או שייר מקום התורף או גדול ע"ג, שר"ה ור"י לא חולקים לדינא, אלא כ"א אמר דבר אחר. כ"ד הר"ן, ואפשר שזוהי גם דעת הרי"ף.

• **סמ"ג והתורמה** – כשאין גדול עומד על גביו יאן יכולים לכתוב כלל. ואם גדול עומד על גביו כותבים אף התורף.

דס"ל: שהר"י ור"ה חולקים והלכה כר"ה המצריך גדול עומד על גביו.

• **הר"י** – כל הסוגיה היא אליבא דר"מ הסובר שא"צ כתיבה לשמה (שלא כהדעות לע"ל), אבל לר"א דקי"ל כמותו בכל גוונא אין חש"ו כותבים הגט אף שגדול עומד על גביו.

ולכן אם כתבו התורף – פסול מהתורה. ואם כתבו הטופס פסול מדרבנן, גזרה אטו תורף.

הלכות גיטין

סימן קכג: מי ראוי לכתוב גט, ונכתב וניתן בשבת.

והתו"ס: שליחות ותורת גיטין הם עניין אחד, ולא בעינן ראוי לשליחות או תורת גיטין. ולכן: גוי – פסול מטעם שאינו לשמה (שכותב ע"ד עצמו). ועבד – כשר (דהוי שלמה), שלא אמרה הגמרא ע"ד עצמו כותב רק בגוי ולא בעבד.

רמב"ם: ס"ל שא"צ להיות ראוי לשליחות מ"מ צריך להיות בתורת גיטין וקידושין. ולכן: עבד וגוי פסולים. שאינם בתורת גיטין. גם מומר פסול לפי שאינו כותב לשמו. כ"פ המחבר (א,ג).

סיכום: כתיבת גט ע"י גוי, עבד ומומר

	הדרישות מכותב הגט			מי כותב הגט		
	ראוי לשליחות	בתורת גיטין	לשמה	עבד	גוי	מומר
רמב"ם	X	✓	✓	פסול. אינו בתורת גיטין	פסול. אינו בתורת גיטין	כשר
תו"ס	X	X	✓	פסול. אינו לשמה	כשר	?

קכג - ה

1. הכף הראשונה: הכותב גט בשבת או ביום הכיפורים בשוגג ונתנו לה - ה"ז מגורשת. כתבו וחתמו בזדון בו ביום או ביו"ט ונתנו לה - אינה מגורשת, שהרי העדים פסולים מן התורה.
א. כתבו ביו"ט בזדון ונמסר לה בפני עדים כשרים - ה"ז גט פסול.
ב. הגה אבל כתבו בזדון ביו"כ ושבת - ה"ז בטל מדאורייתא (כן דקדק הב"י).
2. ואין לגרש בלילה, ואם גירש בלילה: י"א - דהוי גט פסול (ר"י מינץ).
ולכן לאחר שהתפללו הקהל ערבית אע"פ שעדיין היום גדול - אין לגרש (בת"ה ס' רמ"ח).
(וע"ל ס"ס קנ"ד/פ"ח ופ"ט).

2. ד"מ: מרדכי - מותר לגרש בלילה.
אומנם תה"ד - ראיתי א' מהגדולים שפסל גט שניתן לאחר שהתפללו הקהל ערבית אע"פ שעודנו יום.
כ"ד האו"ז, מהר"י מינץ.
כ"כ מהרי"ל - כשהתפללו הקהל ערבית אף שהוא לא התפלל והיום גדול אין לתת גט.
ב"י: שמעתי טעמו - דהוי כמו דין, ואין דנים בלילה.
ואינו יודע מה עניין דין לגט.
כ"פ ב"י (קנד) - בשעה מותר לתת גט בלילה.
וכן התירו - רדב"ז, מהר"ש.
מ"מ נ"ב - האריך להעמיד דברי תה"ד (או"ז).
1. כתבו וחתמו
ב"ש: הכלל הוא -

בשבת ויום הכיפורים אם נכתב בפרהסיה במזיד נעשה הסופר משומד. ואף שקי"ל שלא נעשה משומד בפעם ראשונה, שאני כתיבה שכל ב' אותיות הוי כמו מעשה אחר (כבר לא נקרא פעם ראשונה).
ביום טוב לא נעשה משומד אלא רשע, ולכן:
בסופר - לא נפסל רשע
בעדים - נפסלו רשעים, מ"מ הגט אינו בטל כיון שיש עדי מסירה.
כ"כ ח"מ.
א. **כתבו ביו"ט בזדון... גם פסול**
ח"מ: פירוש כתבו וחתמו בזדון דהו"ל מזויף מתוכו, אבל אם לא חתמו העדים כלל אלא נמסר בעדי מסירה - כשר.

הלכות גיטין

סימן קכג: מי ראוי לכתוב גט, ונכתב וניתן בשבת.

כ"כ ב"ש.

אין לגרש בלילה

ב"י: בשע"ה אפילו בלילה ממש יכול לגרש.

קובץ מפרשים – אומנם שליח שמביא גט שצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" הוי כקיום שטרות שפסול בלילה.

ב. שבת יוה"כ – ה"ז בטל

פ"ת(ס' רביד הזהב): יש להסתפק אם כתב בשמאל שפטור בשבת, אולי רק פסול ולא בטל?

2. אין לגרש בלילה

ח"מ: הקפידא היא על הנתינה, אבל רק לכתוב ולחתום בלילה מותר (כמ"ש קכז/ב).

הלכות גיטין

סימן קכד: על מה נכתב הגט.

סימן קכד: על מה נכתב הגט.

ובו ט' סעיפים (גיטין: יט – כב.)

קכד - א

1. גט שכתבו על איסורי הנאה – כשר.

א. מיהו בדבר שצריך ביעור מן העולם וצריך שריפה אם כתב עליו - הגט בטל (הר"ן פ"ב דגיטין).

וה"מ – אף שמהרמב"ם משמע שמותר אף לכתחילה, היינו מצד איסור גט, אבל מצד איסורי הנאה אין להתיר לכתחילה.

א. שצריך ביעור מהעולם... בטל

ח"מ: כ"כ הר"ן, למ"ד כל העומד להישרף כשרוף דמי, וזו שיטת רבי שמעון ולא קי"ל הכי אלא כרבנן שחולקים וכמו שפסק הרמב"ם.

והב"ש – רש"י פסק כר"ש, ואף דעת הרמב"ם כן (ולא כמ"ש ח"מ).

והבאה"ט – חלוק על הב"ש, ראיתו אינם כלום, ואדרבא הרמב"ם בפירוש פסק שלא כר"ש. כ"פ הפר"ח – שהגט כשר.

כ"פ הרמב"ם – כל העומד להישרף לאו כשרוף דמי.

פ"ת(גט פשוט): כיון שהדבר שנוי במחלוקת לכתחילה לא יכתוב הגט על איסורי הנאה.

1. גיטין(כ): שלחו מתם – כתב על איסורי

הנאה כשר.

מחלוקת אחרונים: כתיבת גט באיסורי הנאה

✓תו"ס – כשר בדיעבד, אבל לכתחילה לא יכתוב שהרי נהנה מאיסור הנאה.

אבל הרמב"ם – מותר אף לכתחילה. כ"פ הטור.

א. הר"ן – ואע"פ שאיסורי הנאה מכתת כתותי שיעוריהו, ה"ד בדבר שצריך שיעור כשפור ולולב.

✓מיהו אותם שצריכים להתבער מהעולם, למ"ד כל העומד להישרף כשרוף דמי, הוי כאילו האותיות פורחות באוויר – לא הוי גט (ר"ש במנחות קב:).

1. גט שכתבו על איסורי הנאה

ב"ש: משמע דווקא בדיעבד, והיינו כדעת התו"ס, כיון שנהנה מאיסורי הנאה.

אבל הרמב"ם והטור – מכשירים אף לכתחילה.

ב"ח – נראה עיקר שאף לכתחילה שרי.

קכד - ב

1. כותבין הגט על דבר שיכול להזדייף א. והוא שיתננו לה

בעידי מסירה.

כיצד: כותב על הנייר המחוק ועל הדפתרא ועל החרס ועל העלין ועל יד העבד ועל קרן הפרה, ומוסר לה העבד והפרה או שאר דברים בפני עדים.

2. אבל לא יחתוך יד העבד וקרן הפרה ויתן לה א. ואם כתב (וחתך) ונתן לה אינו גט, משום דבעינן שלא תהא קציצה בין כתיבה לנתינה.

הלכות גיטין

סימן קכד: על מה נכתב הגט.

ונותן לה העבד

האם צריך לתת לה העבד והפרה בפירוש במתנה?

רי"ן (הרמ"ה) – צריך לתת לה בפירוש למתנה, אבל נתן לה סתם ואמר ה"ז גיטך " הגט בטל, דלא משמע שנתן לה משהו.

והרשב"א – בירושלמי משמע שכל שנתן לה סתם הכל שלה. ולכן מגורשת.

ובשו"ע שכתב סתם "ומוסר לה העבד" משמע שפסק כהרשב"א.

2. שם (כא.): ויתן לה העבד – בשלמא עבד א"א לקצוץ היד ולתת לה (ולכן נותן לה העבד) אבל שור יקצוץ הקרן ויתן לה?

אמר קרא "וכתב ונתן לה" מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה, יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה.

א. ב"י – משמע שהלימוד דאורייתא ולכן גט בטל לגמרי. וכ"מ מהר"ן והרמב"ם.

הר"ן (הרמ"ה): צריך שיתן העבד והפרה בפירוש, אבל א"ל ה"ז גיטך סתם אין משמעו שנותן לה גם העבד והגט בטל.

כ"כ הרשב"א: אלא שבירושלמי משמע שאף מסתמא כשר.

ב"י: כיון שקי"ל גודרות אין להם חזקה, אם היה העבד או פרה מוחזקים ביד הבעל בעיני עדי מסירה שמסרם לאישה, שאל"כ חיישינן שמא הלכו מעצמם לאישה ולא שהבעל מסר לה (ואף שאינם יכולים להזדייף).

1 א. שיתנונו בעדי מסירה

ח"מ: טור – שיהיו עדי מסירה לפנינו, אבל עדי חתימה אפילו הם לפנינו פסול.

וקשה: למה בעדי חתימה לפנינו שמעידים שלא נעשה זיוף פסול, מ"ש מעדי מסירה?

ב"י – הרא"ש ס"ל שצריך עדי מסירה ובלא עדי מסירה אינו גט. אבל כשאין ידוע אם היו עדי מסירה אם יש עדי חתימה אמרינן מסתמא היו עדי מסירה.

אבל כשהגט כתוב על דבר שיכול להזדייף אף שיש עדי חתימה הורע חזקתו וחיישינן שלא היו עדי מסירה.

ואף לדעת הרי"ף והרמב"ם שבדיעבד כשר אף בעדי חתימה לבד, מ"מ כאן שנכתב על דבר המזדייף צריך עדי מסירה, ולא מהני עדי חתימה אף שהם לפנינו.

1. גיטין (יט.) משנה – על הכל כותבין: על עלה

של זית ועל קרן של פרה ונותן לה הפרה, ועל יד של עבד ונותן לה העבד.

פרש"י: על עלה של זית – תלוש.

ותו"ס: ודוקא שמסר לה בעדי מסירה, אבל רק בעדי חתימה לא. כ"כ הרא"ש, רשב"א והר"ן.

הר"ן – וה"מ לרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי, אף בעלה זית שיכול להזדייף, מ"מ בעיני דבר המתקיים, כגון עלה זית, אבל עלי ירקנות פסול לפי שאינו מתקיים.

כ"פ הטור: אפילו בדבר שיכול להזדייף כשר, ולא חיישינן שהיה בו תנאי ונמחק, והוא שיהיו עדי מסירה (שאז אם היה בו תנאי הם זוכים).

אבל בעדי חתימה אף שהם לפנינו פסול, אבל בדבר שאינו יכול להזדייף כשר בעדי חתימה.

ב"י – מה שפסול אף בעדי חתימה לפנינו דכיון שהוא דבר היכול להזדייף הו"ל כמזוייף מתוכה, א"נ גזרינן אטו כשאין עדי חתימה לפנינו ואחרים מעידים על חתימתן שאז ודאי יש לחשוש שמא היה בו תנאי ומחקו.

ונותן לה

שם (כב.): אמר רבי אלעזר לא הכשיר ר"א (לכתוב על דבר היכול להזדייף בעדי מסירה) אלא לאלתר אבל מכאן ועד י' ימים לא, שמא היה בו תנאי ומחקו.

ורבי יוחנן – אף לאחר י' ימים הכשיר ר"א, שאם היה בו תנאי היו העדים זוכרים.

להלכה:

רא"ש, רשב"א – כרבי יוחנן.

והרי"ף – לא הזכיר מחלוקת זו. משמע דס"ל כרבי יוחנן. כ"מ דעת השו"ע שכתב ההיתר ולא הגביל בזמן.

על יד העבד

האם העבד צריך להיות כפות?

רי"ן – דווקא כשהעבד כפות

רשב"א – א"צ להיות כפות, דמ"ש הגמרא (גיטין כא.) "הילכתא בכפות" מיירי כשנתן לעבד הגט ומקנה העבד לאישה שאז מגיע הגט לאישה מדין חצר, וחצר המהלכת אינה קונה ולכן צ"ל כפות.

משאכ"כ שהעבד עצמו הוא הגט ולא חצר, ולכן א"צ להיות כפות.

ובשו"ע סתם ולא הזכיר שהעבד צריך להיות כפות, משמע שפסק כהרשב"א.

הלכות גיטין

סימן קכד: על מה נכתב הגט.

על הנייר המחוק

ח"מ(ב"י): אם הגט ועדיו על הנייר המחוק כשר לכו"ע בלא עדי מסירה (שאם ימחוק פעם שנייה יהא ניכר בין מחירה של פעם למחיקה ב"פ). כ"ד התו"ס הרא"ש לאפוקי רש"י והעיטור.

על קרן הפרה

ב"ש(ד"מ): ואם חקק הגט על יד האישה - אינה מגורשת דלא נתן לה כלום.

2 א. אינו גט

ב"ש: אינו גט - שפסול מהתורה, דכתיב "וכתב ונתן" שאין מחוסר בין כתיבה לנתינה.

ח"מ: אפילו לרמב"ם שא"צ עדי מסירה כשר בעדי חתימה אם הם לפנינו. ומ"ש "שיתנו לה בעדי מסירה" ל"ד.

ועוד מתרץ הב"י - ואפשר שאף למכשירים בעדי חתימה לחוד יפסלו כאן (בלא עדי מסירה) דהרי מזויף מתוכו.

ח"מ: לא מזויף ממש (שאז אף עדי מסירה לא מהני) אלא כמזויף.

קכד - ב2

1. **הגה פסול:** וכותבין על כל דבר תלוש.

2. **וי"א דווקא בדבר שהוא של קיימא, אבל אם כתב בעלה של בצלים או ירקות וכדומה לזה - פסול** (הר"ן פ"ב).

3. **נ"כ בסדר גיטין אהר"י מרא"י:** ולכתחילה יש לכותבו על קלף מתוקן לס"ת תפילין ומזוזות אבל לא בעינן מעובד לשמו, אבל אין עיכוב בדבר זה. **א. (pe):** ואפילו אם נכתב על נייר שקורין פפ"ר בכל כתב - כשר. וע"ל ר"ס קכ"ו.

2. **הר"ן:** ובעינן דבר שיכול להתקיים.

כמ"ש בתוספתא: על עליית זית על עלה של דלעת על חרוב וכל דבר המתקיים - כשר, על עלה בצלים עלי ירקות וכל דבר שאינו מתקיים - פסול. כ"כ התו"ס, ר"ו.

אבל הרמב"ם והרי"ף - לא הביאו ברייתא זו.

להלכה:

המחבר - סתם "ועל עליו" ולא כתב שאין מתקיימים.

אבל הרמ"א - דווקא בדבר שהוא של קיימא

1. דבר תלוש

פ"ת(גט פשוט): בא לרבות שכותבים על אוכלים (כמו תפוח) בין אוכלי אדם או אוכלי בהמה.

קכד - ג

1. **טוב לחתוך הנייר למדת הגט שלא יצטרך לחתוך ממנו**

אחר כתיבה.

הלכות גיטין

סימן קכד: על מה נכתב הגט.

2. ואם טעה הסופר לאחר שכתב קצתו ורוצה להתחיל באותו נייר עצמו יחתוך תחילה המועט שכתב.

3. הגה אם כתבו על נייר גדול וחתכו לאחר הכתיבה קודם הנתינה – פסול, אבל אם חתך ממנו מעט כדי לייפותו לא מיקרי קציצה (טור בשם הרא"ש, תוס').

א. וכל שלא חתך ממנו הרבה יותר מכתבת הגט הוי כלייפותו (כן משמע בסה"ת). **ב. אבל** לכתחילה חותכים ממנו הכל קודם הכתיבה אפילו הנקבים שעושים כדי לשרטט על ידן ושאר הדברים יחתוך הכל קודם השרטוט דהשרטוט צורך כתיבה הוא (סדר גיטין למה"ר מרגליות).

4. הצ"ח: כתבו על ספר אע"פ שיש בו עניינים אחרים ונתן לה הכל כשר.

0. לחתוך מדבר שאינו מחובר

רשב"ם – דווקא בבעל חי ומחובר שעוקר דבר מגידולו פסול, אבל אחר לא.

וכן רש"י – היה מתיר גט שנכתב בקלף גדול ונחתך ממנו.

ואפ בני דורו של ר"י ברבי מנחם שרצה לפסול נחלקו עליו.

כ"ד בעה"ט.

והראיה גיטין(כא): נחלקו בגט שנכתב על עלה של עציץ נקוב. **משמע** שבעציץ שאינו נקוב (שדינו כתלוש) אף שיכתוב על העלה ואח"כ יקטמנו כשר. ורק כשעוקר דבר מגידולו נחשב מחוסר קציצה.

אבל בה"ג – פסל אם נחתך ממנו כלום.

כ"ד ר"ת והרא"ש.

כ"כ הר"ן דעת הרב האי – לפסול כל שהיתה דעתו קודם הכתיבה לגזוז.

השיטות

למ"ד יש מחוסר קציצה בתלוש

3. **הרא"ש** – מיהו דווקא כשנחתך מקלף גדול שאז נחשב מחוסר קציצה, אבל אם חתך ממנו דבר מועט לייפותו – לא מיקרי מחוסר קציצה.

כ"ד התוס', הר"ן [גמרא].

1. **מ"מ סדר כתיבת הגט** – יחתוך הסופר הקלף למידת הגט שלא יצטרך לחות עוד ממנו.

בה"ג – אפילו קצץ ממנו מעט, נחשב כמחוסר קציצה.

2. **בעה"ת**: ואם טעה הסופר לאחר שכתב קצתו ורוצה להתחיל באותו נייר עצמו יחתוך תחילה המועט שכתב.

4. **העיטור**: כתבו על ספר אע"פ שיש בו עניינים אחרים ונתן לה הכל כשר.

1. שלא יצטרך לחתוך ממנו

ח"מ: לא שחייב לחתוך ממנו שאם יתן לה כמות שהוא אף שהוא גדול כשר, אלא שחיישינן שמא יעלה בדעתו לחותכה ונמצא מחוסר קציצה.

שלא יצטרך לחתוך

פ"ת: מחוסר קציצה בתלוש

ספר גט פשוט: הדבר שנוי במחלוקת –

לפי הרשב"ם – אין קציצה בתלוש.

לפי ר"ת – יש קציצה בתלוש.

להלכה: ספק מגורשת.

ספר גט פשוט: מהתוס' שכתוב "לא יהא מחוסר קציצה" משמע אף שלא קצץ כל שדעתו לקצוץ לפני נתינה מחוסר קציצה מיקרי, שכל העומד להיקצץ כקצוץ דמי. **ובספר גט מקושר** – לא הוי מחוסר קציצה.

3. וחתכו לאחר כתיבה... פסול

ח"מ, ב"ש: ולאוסרים אף אינו גט מהתורה.

לאפוקי הב"ח – שאינו בטל מהתורה.

כ"פ פר"ח – כ"ה הסכמת ר"פ שאף בתלישת תלוש יש מחוסר קציצה מהתורה.

ב"ש(הר"ן) – מ"מ מותר לכתוב על נייר גדול ולא חיישינן שמא יחתוך, שבתלוש לא חיישינן שמא יחתוך, שהדרך למסור לה התלוש.

לאפוקי הט"ז שמחמיר לכתחילה.

פ"ת(גט פשוט) – ואף אם כתב בדף גדול בצידו והניח למטה או למעלה הרבה חלק – יש להכשיר ולא חיישינן שמא יתלוש, דכיון שהוא איסור דרבנן לא חיישינן.

הלכות גיטין

סימן קכד: על מה נכתב הגט.

כדי לייפותו

פ"ת(גט פשוט): וכשהוא חותך כדי לייפותו צריך להיזהר לחתוך אותו מעט לחתיכות דקות שאז נראה שאינו לצורך הקלף הנשאר. כ"כ בפר קורבן נתנאל.

כדי לייפותו – לא מיקרי קציצה (תו"ס)

פ"ת(גט פשוט): כ"כ התו"ס. וכ"ד הרא"ש, טור, ב"י, הרמ"א.
מ"מ י"ח – בה"ג, ר הא"י.
להלכה: אם לא היה דעתו מכתחילה לקצוץ כשר מס"ס (שמא הלכה כרשב"ם שמותר לקצוץ מתלוש, ושמא כהתו"ס שדבר קטן לייפותו מותר, ושמא אם לא היה דעתו קודם כשר).

קכד - ד

1. אין כותבין גט במחובר א. אפילו יתן לה המחובר כמו שהוא, דבעינן ונתן בידה (דבר הניתן מיד ליד).
2. ואפילו חתמו העדים אחר שתלשו ואח"כ נתנו לה - אינו גט.
3. ואם כתבו על העלה הזרוע בעציץ (פירוש כעין חצי קדרה של חרס שזורעים בה) נקוב, אע"פ שנתן לה העציץ כולו – פסול, שמא יקטום.
א. **הגה** - וה"ה בעציץ שאינו נקוב, ב. וי"א שבשאינו נקוב לא גזרינן שמא יקטום (תמצא מבואר ב' הסברות ב").
4. אבל כותב הוא על חרסו של עציץ ונותן לה, א. והוא שיהיה עדי מסירה לפנינו שחרס דבר המזדייף הוא.

ר"ת: יש להחמיר שלא לקטום אף באינו נקוב, ומ"ש עציץ נקוב משום רבנות דאב"י שאף שהוא נקוב מכשיר. כ"ד בה"ג.
א. **טור** – ולפי שיטה זו אף שלא קטם פסול שמא יקטום, ולכן אף אם כתבו בעלה עציץ שאינו נקוב – פסול.
ב. **אבל הרשב"א** – דווקא בעציץ נקוב חיישין שמא יתלוש אבל בעציץ שאינו נקוב לא חיישין. ולפ"ז אף לר"ת ובה"ג כשלא תלש מעציץ שאינו נקוב אין לחשוש.
[**כלומר:** דעת ר"ת ובה"ג בעציץ שאינו נקוב - לקטום - אסור כשלא קטם.
ר"ת – פוסל דחיישין שמא יקטום.
ורשב"א – כשר, לא חיישין].

4. **(שם):** כתבו על חרס עציץ נקוב – כשר, דשקיל ליה לכוליה עציץ ויהיב ליה.
פרש"י: ויהיב ליה לכוליה – שלגבי החרס אין מחוסר קציצה, ואין לחוש שישבור החרס ויתן לה

1. **גיטין(כא:): משנה** – אין כותבים במחובר לקרקע.
פירש הרא"ש: משום שמחוסר קציצה.
א. **אפילו** אם ירצה לתת אותו מחובר לא מהני, דכתיב "ונתן בידה" דבר הניתן מיד ליד, היינו תלוש.
כ"כ **הרשב"א** – טעם הירושלמי כתב הטעם דכתיב "ספר" מה ספר תלוש אף כל תלוש.
2. **מדנין** הגמרא שם(כא:): לפי ר"א שעדי מסירה כרתי, הרי עדי השטר אינם מהתורה, ולא מציל כשחתמו אחר התלישה.
3. **(שם):** כתבו על עלה של עציץ נקוב: אב"י מכשיר, ✓ ורבא פוסל.
ואם נתן לה כל העציץ: ✓ רבא פוסל, שמא יקטום.
- ופסק הרמב"ם:** כרבא, כתבו על עלה עציץ נקוב אף שנתן לה העציץ כולו – הגט פסול, גזרה שמא יקטום (לאפוקי העיטור שמכשיר בדיעבד כשלא קטם).

הלכות גיטין

סימן קכד: על מה נכתב הגט.

פסול שמא יקטום

ח"מ: פירוש שמא יקטום קודם פסיקת היניקה, דאז הוי תולש מהמחובר שלכו"ע פסול, וכ"ש למאן שפסול אף הקוצץ מהתלוש.

שמא יקטום

ב"ש: דעציץ נקוב דינו כמחובר, מ"מ אם עשתה האישה חזקה מגורשת (מהתורה) שהרי קנתה בחזקה וניתן מיד ליד.

לאפוקי טעם הרשב"א (דילפינן מ"ספר") שבכל גוונא אינו גט.

ואם בעת הכתיבה עדיין לא פסק ואח"כ פסק לא הוי מחוסר מעשה (דפסיקה לא הוי מעשה לעניין זה) – תו"ס. ומה שלא חוששים שמא לא יפסיק (כמו שחוששים שמא יקטום) משום כשנותן לידה מסתמא מפסיק היניקה.

שמא יקטום

ב"ש: למאן דפסול אף מהתלוש, אף שפיוסוק היניקה פוסל ולמאן דמכשיר בתלוש כאן החרש שמא לא יפסוק ויקטום העלה (שאז לכו"ע פסול).

א. ה"ה בעציץ שאינו נקוב

ח"מ: דחיישינן שמא יקטום אף בתלוש, דס"ל שאסור לקטום אף בתלוש.

ומה שלא גוזרים (לדעה זו) בקלף גדול אם נותן לה הכל שמא יחתוך! דקטימת עלה הוא דבר רגיל, משא"כ בחיתוך הנייר, שדמי לקרן של פסול שלא גוזרים שמא יחתוך הקרן.

ב. לא גוזרין שמא יקטום

ח"מ: אף שלא גוזרין שמא יקטום, מ"מ אם לבסוף תלשו נפסל למאן שפוסל קציצה בתלוש.

4. כותב על חרסו של עציץ ונותן לה

ב"ש: ואף באינו פוסק היניקה בעציץ נקוב כשר, שהחרס עצמו דינו כתלוש (ול"ד לעלה שדינו כמחובר), ולא חיישינן שמא ישבור מהחרס.

תלוש ולבסוף חברו

ב"ש: עיין בב"י.

ביו"ד (יב) סכין תלוש ולבסוף חברו (וסכין מחובר פסול לשחיטה), אף שבטלו לקרקע – בדיעבד כשר. וא"כ גם כאן נכשיר?

והב"ח – ל"ד לשחיטה, שכאן מ"מ צריך חפירה תלישה ונתינה לכן הוי מחוסר תלישה.

החתיכה והוי קציצה (שאוסרים קציצה בתלוש)! דלא מפסיד ליה לעציץ.

ב"י – כ"ש אם כתבו על חרס עציץ שאינו נקוב שכשר אם נותן לה כל העציץ.

תלוש ולבסוף חברו

הרמ"ה: כל שפסול במחובר, אם היה מתחילה תלוש וחברו (וכתב עליו הגט) – פסול.

ב"י – משמע אף שלא ביטלו לקרקע.

וזה אינו, אלא רק כשבטלו לקרקע דהוי כקרקע פסול. כ"כ הרשב"א.

מיהו אם כבר השריש אף שלא בטלו פסול. וכ"נ מהעיסור.

אם כתבו וחתמו בתלוש ואח"כ חברו

הרמ"ה: ואפילו כתבו וחתמו בתלוש ואח"כ חברו ותלשו ונתנו – גם פסול, אף שלא השריש כיון שמחוסר מעשה (התלישה מהקרקע) לפני הנתינה.

והרשב"א – חולק, דווקא אם בשעת כתיבת הגט היה מחוסר קציצה אז פסול, אבל אם בשעת כתיבה לא היה חסר קציצה אף שבשעת נתינה חסר קציצה – לא נפסל. **ב"י:** ולפי הרשב"א אף אם השריש כיון שבשעת כתיבה לא היה חסר קציצה – כשר.

1. אין כותבין גט במחובר

ב"ש: ובטל מהתורה, וטעמו –

א. דכתיב "וְנָתַן בְּיָדָהּ", ומחובר לא ניתן מיד ליד.

ב. "וְנָתַתָּ לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָתָהּ", מה ספר תלוש אף גט תלוש (רשב"א).

נ"מ ביו הטעמים: עציץ שאינו נקוב ועשתה בו האישה חזקה.

לפי (א) – קנתה לפי שנתן מיד ליד, ומגורשת מהתורה (אבל מדרבנן לא גזרה שמא תקטום).

לפי (ב) – אינו גט, לפי שצ"ל כמו ספר.

אין כותבין גט במחובר

פר"ח: אם נתן לה במחובר בטל מהתורה, משום שכתוב "ונתן לה" דבר הניתן מיד ליד. ואף אם תלשו ונתן לה נפסל מטעם מחוסר קציצה (וכתב ונתן).

3. שנתן לה העציץ כולו

ח"מ: כלומר הגביה העציץ מהקרקע במקום שפסקה היניקה, אבל אם לא פסקה היניקה עדיין מחובר הוא ומהתורה אינו גט.

הלכות גיטין

סימן קכד: על מה נכתב הגט.

קכד - ה

1. אין כותבין במחובר אפילו טופס.

א. כתב הטופס במחובר ותלשו ואח"כ כתב התורף וחתמו ונתנו לה כשר.

לשמה.

ולכן אם כתב אפילו הטופס במחובר פסול.

• **רמב"ם, רי"ף והרא"ש** – הלכה כת"ק במשנה ולפי ר"י אליבא דשמואל, שאין כותבים לכתחילה אף הטופס במחובר, ובדיעבד שכתב טופס במחובר ותלשו וכתב התורף כשר. כ"פ בשו"ע.

1. אין כותבים במחובר

ב"ש(ת' רש"ל): יש להסתפק אם מותר לכתוב לכתחילה הטופס על קרן הפרה, ואח"כ יקצצו ויכתוב התורף, שכאן אף שיכתוב התורף במחובר יש לו תקנה למסור לה הפרה (ולא חיישינן שיקצוץ ויתן לה).

א. כתב הטופס במחובר ותלשו

ח"מ: וכ"ש בדבר התלוש שאם כתב הטופס תחילה ואח"כ חתכו וכתב התורף שכשר.

כשר

ח"מ(הר"ן): וא"ת מה החילוק בין המקרים :

א. כאן שנכתב הטופס במחובר שכשר רק בדיעבד.

ב. בחש"ו שאף לכתחילה אפשר לכתוב הטופס.

ג. וסופר הכותב טופסי גיטין אפילו בדיעבד אסור?

ויש לומר:

גבי סופר (ג.) שהוא דבר שכיח (שעושים כן להשתכר) גזרו אפילו ביעבד.

לגבי מחובר (א.) שלא שכיח לא גזרו.

לגבי חש"ו(ב.) דלא שכיח כלל התירו אף לכתחילה.

כ"כ הב"י והב"ח.

1. גיטין(כא:): משנה – אין כותבים במחובר

לקרקע.

א. **כתבו** במחובר ותלשו וחתמו ונתנו – כשר. **רבי** יהודה – פסול, עד שתהא כתיבתו וחתמתו בתלוש.

ג"מ: כתבו במחובר – והאמרת רישא(1). אין כותבין במחובר [הר"ן] – וכיון שהוא פסול מהתורה אף בדיעבד פסול?

אר"י א"ש – מיירי ששייר מקום התורף ור"א היא דאמר עדי מסירה כרתי.

ור"ל אמר – "חתמו" שנינו (תשלו וחתמו ונתנו לה, אבל הכתיבה היתה המחובר ועכ"ז כשר), דס"ל כר"מ שעדי חתימה כרתי (ומ"ש התורה "וכתב" היינו החתימה, שצ"ל בתלוש).

ב"י: דר"א ס"ל מה שכתוב "וכתב" היינו על הגט ולא על החתימות, ולכן לכתחילה אין לכתוב אפילו טופס במחובר שמא יכתוב התורף, אבל בדיעבד שכתב הטופס תלש וכתב התורף ונתן לה כשר.

רשב"א – והלשון "תלשו וחתמו" פירוש חתמו השלים כתיבת הגט היינו התורף.

ב"י: פיסול מחובר הוא דאורייתא, הילכך כל שכתב התורף במחובר בטל הגט.

מיהו אם כתב הזמן לבד במחובר אפשר שאינו בטל, שזמן אינו דאורייתא, ואפילו שבטל מהתורה שנתנו לו חז"ל כוח כמו דאורייתא.

להלכה:

• **הרמ"ה** – הלכה כרבי יהודה במשנה שהגט פסול עד שיכתוב כולו בתלוש (כולל הטופס).

ב"י: דגזרינן טופס במחובר אטו תורף מחובר, כמו שאסור לכתוב טופס שלא לשמה אטו טורף שלא

קכד - ו

1. היה הגט חקוק על ידו של עבד בכתובת קעקע והיה

יוצא מתחת ידה והיו העדים חקוקים על ידו - ה"ז מגורשת, אע"פ שאין שם עדי מסירה, שהרי אינו יכול להזדייף.

הלכות גיטין

סימן קכד: על מה נכתב הגט.

א. ואם היו מוחזקים בעבד שהוא שלו וגט חקוק על ידו והוא יוצא מתחת ידה והיא אומרת בעדים נמסר לי - ה"ז ספק מגורשת, שמא מעצמו נכנס לה שהגודרות (פי' כל דבר שמהלך בדרכים ובשוקים שיתכן לומר מעצמו נכנס) אין להם חזקה.

הגה - ודוקא במקום שאין להם חזקה, אבל במקום שיש להם חזקה מגורשת (ב"י ועיין בח"ה בדיני חזקות).

וכן בפרה שהיו מוחזקים בה שהוא שלו שספק מגורשת, אם הוא במקום שמוסרים הבהמות לרועה ואין חשש שילך מעצמו - ה"ז מגורשת, שאם נמצא בידה ודאי מסר לה בעלה.

ד"מ(או"ז): כתב היד על יד אשתו - אינה מגורשת, שאינו נותן לה כלום, ובעיני "וכתב ונתן". כ"כ הסמ"ע.

1. והוא יוצא מתחת ידה

ב"ש: אף שהיה מוחזק שהוא שלה הרי נתנה לו כדי שיגרשנה בזה, הרי מודה שנתנה לו העבד וגודרות אין להם חזקה?

והיו העדים חקוקים

ב"ש: וקשה - אם חתמו העדים בכתובת קעקע הרי נעשו רשעים ופסולים לעדות (אבל הסופר אף שכתב כתובת קעקע ונעשה רשע אינו נפסל לכתובה) ? ואפשר - שהיו העדים שוגגים.

והפ"ח מת"ח - כיון שהפסול רק מדרבנן צריך הכרזה לפוסלם, וכאן עדיין לא הכריזו.

א"נ לא משמע לאנשים שיש איסור בכתובת קעקע כשעושה זאת לאחרים (כמו שמשמע מהפסוק "לא תתנו בבשרכם") וא"כ אף מדרבנן לא נפסל.

והעדים חקוקים

ח"מ: שאם רק הגט חקוק והעדים חתמו בלא חקיקה הוי כגט שכתוב על המחק ועדיו על הנייר שפסול.

אע"פ שאין עדי מסירה

ח"מ: ואין הבעל יכול לטעון שלא נתן לה העבד אלא שהוא הלך מעצמו, דכיון שאין לו ראיה שהעבד שלו אם היו דנים למי שייך העבד היינו פוסקים שהוא של מי שעתה הוא תח"י. וא"כ גם בגט הוא בחזקתה. וכ"ש אם ידוע שהעבד שלה אמרינן ודאי הקנתה לו כמו טבלא (ס"ז).

0. גיטין(כ): בעי רמי בר חמא - היו מוחזקים בעבד שהוא שלו וגט כתוב על ידו והרי הוא יוצא מתחת ידה מהו? מי אמרינן אקנוי אקני לה או דלמא הוא מנפשיה עייל?

אמר רבא ותיפוק ליה דכתב שיכול להזדייף הוא (ושמא תנאי היה בו ומחקה וחזר וכתבה)?

ומסקינן: דמיירי בעדי מסירה א"נ בכתובת קעקע שאינה יכולה להזדייף.

לעיקר השאלה: אר"ל גודרות אין להם חזקה (ולא מגורשת).

1. ב"י: ולכן אם יש עדי מסירה שמעידים שלא היה בהם תנאי, או שכתב בכתובת קעקע אף שאין עדי מסירה כשר.

א. אבל אם היו מוחזקים בעבד ושור שהוא שלו צריך בנוסף לכתובת קרקע גם עדים שראו שנמסר לה, שאל"כ גודרות אין להם חזקה, ושמא נכנס העבד מעצמו אליה.

ואם אין עדי מסירה רק שהיא אומרת שנמסר לה: **טור** - אינה מגורשת, שאינה נאמנת שמא נכנס העבד מעצמו בלי שימסור לה.

והרמ"ה - הוי ספק מגורשת לחמורה, ואם נישאת לאחר תצא ממנו בגט. כ"ד הרמב"ם.

2. דוגמאות שיש חזקה (אף בעבד):

ב"י: מ"ש שאם היו מוחזקים בעבד שהוא שלו ולא היו עדי מסירה בכתובת קעקע שספק מגורשת - **דווקא** עבד גדול שיכול ללכת מעצמו, אבל קטן המוטל בעריסה וכתובת קעקע על ידו - מגורשת (שהרי אינו יכול ללכת מעצמו, ואין לו דין גודרות).

וכן אם העבד אצלה ג' שנים **מזמן** כתיבת הגט ולא מיחה בה - ה"ז מגורשת, ומה שהיה אצלה **קודם** כתיבת הגט אינה עולה ל' ג' שנים, שהרי אין לאישה חזקה בנכסי בעלה.

הלכות גיטין

סימן קכד: על מה נכתב הגט.

והקשה הב"י – הרי אין לאישה חזקה בנכסי בעלה, ושמא כתב לגרשה ולא גירשה וע"כ לא מיחה?
ותירץ הב"י – דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה.
והב"ת תירץ – כיון שהגט כתוב על יד העבד היה צריך הבעל למחות באשתו שלא תחזיק בעבד ותאמר גרשתני, ומדלא מיחה ש"מ שהעבד שלה.
ולי נראה – שאין כלל קושיה, שגודרות לאחר ג' שנים הוי כמטלטלים ומטלטלים ודאי יש להם חזקה אף שהיו שלו. שאל"כ בכל גט נאמר שהיה שלו ושמא לקחה ממנו (ולא תהיה מגורשת) וא"כ מה מהני עדי חתימה (שהרי אינם עדי מסירה).

אבל אם היו מוחזקים בעבד שהוא של הבעל, אם היינו דנים על העבד היינו פוסקים שהוא שלו אף שהוא תחת ידה שגודרות אין להם חזקה. א"כ גם הגט אינו גט, מ"מ כיון שהוא עניין של איסור ה"ז ספק מגורשת.
מ"מ אם הבעל מודה שנתן לה העבד – פשוט שמגורשת.
חוכמת שלמה – ולפי זה מתורץ קושיית הב"ש, דאמרינן מסתמא הקנתה לו בשעת גירושין כדי שתוכל להתגרש בו, וע"ד זה הקנתה לו שיחזור ויקנה לה עם הגירושין, ומסתמא אמרינן שקיים תנאו והחזיר לה לשם גירושין. שאם לא קיים תנאו מעולם לא היה שלו ולא שייך גודרות אין להם חזקה.

2. אבל במקום שיש להם חזקה

ח"מ: כגון ג' שנים מזמן הכתיבה בגט (שהעבד היה אצלה ג' שנים דהוי חזקה).

קכד - ז

1. היה הגט חקוק על הטבלא והעדים עליו והוא יוצא מתחת ידה ואומרת שנתנתו לו וחזר ונתנו לה, אע"פ שהם מוחזקים בטבלא שהיא שלה - הרי זו מגורשת שהאישה עצמה כותבת את גיטה.

1. על הטבלא

ב"ש: בכל דבר שאינו גודרות אפילו הוא מוחזק שהוא שלו כיון שיוצא מתחת ידה – מגורשת. ולא חיישינן שמא לקחה ממנו.

אע"פ שמוחזקים בטבלא שהוא שלה

ח"מ: ול"א שהאישה לא יודעת להקנות לבעלה דבר שהוא מחזיר לה, ורק משאילה לו.

ב"ש – ואם ידוע שלא הקנתה לו – אינה מגורשת. ול"א בזה שחז"ל הקנו לו (כמו שכתבתי ב - קכ/א).
ובתשובת הרש"ך (הרשב"א) – אף כאן הקנו לבעל שיוכל לגרש. וכ"ד הרמב"ם.

ואין נראה לי.

כ"כ פר"ח – צריכה להקנות לבעלה שיגרשנה.

1. גיטין (כ:): בעי רמיבר חמא – היו מוחזקים

בטבלא שהוא שלה, וגט יוצא מתחת ידו, מהו?
מי אמרינן שהאישה הקנתה לבעלה, א"ד אישה לא יודעת להקנות?

✓הרא"ש – גורס "הגט יוצא מתחת ידה". כ"כ הטור.

(שם): מתרצת הגמרא – האישה כותבת את גיטה והאיש את שוברו, שאין קיום הגט אלא בחותמיו.

פרש"י: כותבת גיטה – ומקנה לבעלה שיגרש אותה.

קכד - ח

1. חקק הגט על טס של זהב ונתנו לה ואמר לה הרי זה גיטך וכתובתיך - ה"ז מגורשת ונתקבלה כתובתה בכדי שווי הטס.

הלכות גיטין

סימן קכד: על מה נכתב הגט.

א. הגה: אבל נתן לה סתם הרי הכל שלה מכח נתינת הגט, וצריך ליתן לה כתובתה משלם. וכן משמע בגמרא וכ"כ הר"ן.

1. גיטין(כ): כתב לה גט על טס זהב וא"ל:

התקבלי גיטך והתקבלי כתובתך, מהו?

אמר לו: התקבלה גיטה, נתקבלה כתובתה.

רמב"ם – נתקבלה כתובתה עד שווי הטס, ואם אין

בטס כדי שווי כתובה ישלים לה כתובתה.

רשב"א: נתקבלה כתובתה – אמאי? הוי גט פורח

באוור (שהרי גוף הטס הוא כתובתה וא"כ אותיות

פורחות)?

וי"ל דהוי כאומר: התקבלי גיטך ומחלי לי כתובתך.
ב"ש – ולפ"ז דווקא כשגירשה מדעתה, אבל גירשה
בע"כ לא הסכימה למחול.

1. ה"ז מגורשת ונתקבלה כתובתה

ב"ש: ול"א אם הטס לכתובתה הוי אותיות פורחות
באוור! ד"ל דהוי כאומר לה: מחלי לי כדי שווי הטס.
כ"כ ח"מ.

קכד - ט

לא יתנו לה עד שתתיבש הכתיבה *כ"ה"ת, ס"ח"ג, ה"ח"י:*
והחתימה יפה, פן יהא קרוי כתב שיכול להזדייף.

ואף בעפרות זהב שלא ניכר הדיו אין לפסול, שכל
שאפשר להעביר הזהב כשר, ול"ד לתפילין שצריך
להעביר הזהב שדין הדיו הלכה למשה מסיני.

כתב שיכול להזדייף

ח"מ: הרי הדבר שיכול להזדייף אם נותן בעדי מסירה -
כשר?

ומרדכי כתב – יש להיזהר שלא לתת גט לאישה כשהוא
לח, מטעם שאינו של קיימא (א"כ גם בעדי מסירה לא
מהני).

ואפשר שאינו אלא לשון זהורית בלבד (שהרי אחר
שנתיבש הוי של קיימא).

שיכול להזדייף

פ"ת(גט פשוט): טעמו של מרדכי משום דהוי דבר
שאינו של קיימא (כמו מי פירות).

ויש לדחות טעם זה – שמי פירות עצמן אינם מתקיימים,
משא"כ בדיו שאם יישאר יהיה של קיימא.

ולכן נראה שהטעם לפי שיכול להזדייף, ולכן אם נתן לה
בעדי מסירה כשר אף שהכתב הי הלח.
כ"ד הפר"ח.

לא יתנו לה

פ"ת(גט פשוט): משמע שרק בשעת נתינה צריך
להיות הכתב יבש, אבל בשעת חתימת העדים לא איכפת
לן.

וקשה משו"ע(קל/כב): י"א שצריך שיתייבש הגט קודם
שיחתמו העדים?

וכתב בב"י שכאן היא סברת – סמ"ג, סה"ת והגמ"י.
ובסימן ק"ל – היא סברת הקודרים.

ולכן כתב בסימן ק"ל בשם י"א שהיא סברא חולקת.

מ"מ לכתחילה טוב לחוש לדברי הקונדרים.

עד שיתייבש

פ"ת: זרק חול או אבק זהב כדי לייבש הכתיבה –

גט פשוט – נראה שיש להחמיר, משום שאותו עפר
מבטל כתב ראשון, והוי ככתב ע"ג כתב דאזלינן לחומרא.
וכה"ג בס"ת שזרק עפרות זהב ע"ג האותיות פסולים.

ואף אם חזר וגרר עפרות הזהב ונשארו האותיות
כבראשונה צ"ע אם כשר, דאפשר דהוי חק תוכות שפסול.

ותימה הרי בשו"ע או"ח(לב/ג) פסק שאם העביר הזהב
כשר. וכן תמה ספר גט פשוט?

והגט מקושר – אף שלא גרר כשר, ולא הוי כתב ע"ג
כתב, של"ד לדיו ע"ג סיקרא ששם באו פנים חדשות, אבל
חול אינו כתב כלל, ועוד שהדיו ניכר אף על גבי החול.

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

סימו קכה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף

ובו כ"ג סעיפים (גיטין: יט, כ, פב).

קכה - א

1. אין כותבין את הגט אלא בדבר שרישומו עומד, כגון דיו וסיקרא וקומס וקנקנתום (פי' מיני צבעים) וכיוצא בהם, אבל אם כתבו בדבר שאינו עומד כגון משקין ומי פירות וכיוצא בהם אינו גט.

פ"ת(גט פשוט): יש דיו גסה ומבהקת שקורים "פאפיל" שדרכו כשתייבש יפה אחר כמה ימים, מכוח גסות הדיו נושרים וקופצים ממנו האותיות – נראה שנקרא שאינו מתקיים ויש להיזהר מלכתוב בו. **מיהו גט מקושר** – חולק עליו, דיו זה לא קופץ אא"כ ע"י טלטול, אבל מעצמה אינה עוברת ושפיר מיקרי מתקיים. ובפרט שגם אחר שקופצת נשאר הרושם ובגט סגי רושם. כ"ד ספר תורת הגט.

בדבר שאינו עומד

ח"מ: דווקא משקים שאין סופן להיות עומד (כשמתייבש אין רישומו ניכר) אבל דיו לחה סופה להתקיים אף שעתה לח הוא (ואפשר להעבירה) הו גט, רק שיש להיזהר לכתחילה (כיון שעתה אינו של קיימא). מ"מ אינו מוכרח, שאפשר שבדיו לח אינו גט, ועכ"פ הוי פסול (מדרבנן).

1. גיטין(יט): בכל כותבים - בדיו, בסם, בסיקרא, ובקומס, ובקנקנתום, ובכל דבר שהוא של קימא. אין כותבין לא במשקים, ולא במי פרות, ולא בכל דבר שאינו מתקיים.

1. שרישומו ניכר

ב"ש: כ"כ הרמב"ם – רישומו עומד. והטור כתב – רישומו ניכר. משמע אפילו אינו עומד הוי כתב. **ופ"ת(גט פשוט)** – אף הטור מודה לרמב"ם שצריך שיהא עומד ומתקיים, אלא שהוא מצריך תרתין: שיהא גם מתקיים וגם ניכר. אבל מתקיים ואינו ניכר – כגון מי עפצים על קלף מעופץ שאינו ניכר כ"כ – לא. **אן** ניכר ואינו מתקיים – כגון מי פירות, לא. כ"כ פר"ח.

קכה - ב

1. כתבו בדיעבד באבר, בשחור, בשיחור - כשר (פי' אבר עופרת ושחור הוא כלי של ברזל שרושמין בו ושיחור הוא הפחם. ערוך).
א. הגה: י"א הא דבאבר כשר, היינו חתוכי אבר מעורבים במים (הטור והרא"ש), אבל אם כתב באבר עצמו - פסול ויש לחוש לזה.
2. ולכתחילה נוהגין לכתבו בדיו טובה כמו שכותבין ספרים (סדר גיטין) ואין לשנות.
א. ויש מחמירין עוד לומר דהסופר יקרא כל אות תחלה קודם שיכתוב כמו בספרים (ג"ר שם):

1. גיטין(יט): כתבו באבר, שחור ובשיחור – כשר.

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

2. ד"מ(סדר גיטין שלנו):

לכתוב גט אלא בדיו מבושל יפה שיתקיים וידבק האותיות היטב ושלא יהא ראוי להזדייף.

א. ויש מחמירין עוד לומר דהסופר יקרא כל אות תחלה קודם שיכתוב כמו בספרים.

1. חיתוכי אבר מעורבים

ח"מ: ולפ"ז שחור (אבר) דווקא פחמים המעורבים במים, אבל לשפשף פחם על הקלף אינו כתב. כ"ד הב"ש.

ערוה"ש – כיון שי"א (ב"ח, לח"מ) שלפי הרמב"ם מי אבר פסול, לכתחילה יש להחמיר בכל מקרה.

באבר עצמו פסול

ב"ש: לא רק פסול אלא אפילו בטל הגט מהתורה, שי"א אלו ס"ל כשמואל שכתבה באבר אינו כתיבה כלל.

כ"פ הרמב"ם: כתבו בדיעבד באבר, בשחור, בשיחור – כשר.

ב"י – טעמו לפי שלשון "כתבו" משמע דיעבד. כ"כ ה"ה, הר"ן.

א. (שם): נחלקו רב ושמואל בעדים שלא יודעים לכתוב. ששמואל ס"ל – שכותבים להם באבר (דלא מיקרי כתב) והעדים חוזרים על הכתב. אבל במי אבר לא לפי שהוא כתב כשר.

כ"כ הרא"ש – באבר כשר, היינו חתוכי אבר מעורבים במים, אבל אם כתב באבר עצמו פסול.

אבל הרמב"ם והרי"ף – כתבו סתם.

משמע שבכל עניין כשר, דס"ל דשם רב חולק על שמואל וקי"ל כרב באיסורים (הגר"א). כ"ד הב"י, פר"ח.

[לאפוקי הב"ח ולח"מ – לפי הרמב"ם מי אבר פסול ואבר עצמו כשר].

קכה - ג

כותבין אותו במי עפצים, והוא שלא יהיה הקלף מעופץ מפני שאין מי עפצים ניכר בו. ואם כתב - אינו גט, וכן כל כיוצא בו.

שלא יהא הקלף מעופץ

פ"ת(ת' נו"ב): בדיו שלנו שמעורב קנקנתום עם עפצים כותב בו אף על קלף מעופץ, לפי שמשחיר וניכר הכתב.

גיטין(יט.): תני רבי חייא – כתבו בטריא ומי עפצים כשר, וה"מ בקלף דלא עפיץ.

פרש"י: במי טריא - מי גשמים. לשון מורי מי טריא מים ששורים בו פרי שהוא כעין עפצים.

קכה - ד

1. חקק גט על הלוח או על האבן או על טס של מתכת: אם חפר יריכי האותיות – כשר. וכן אם חקק יריכי האותיות מאחורי הטס עד שבלטו בפני הטס.

אבל אם חפר תוך האות עד שיראו היריכות גבוהות מכאן ומכאן, או שהכה על פני הטס בחותם עד שנמצאו האותיות בולטות כדרך שעושין דינר זהב - אינו גט.

2. הגה - י"א דלכתחילה יש להחמיר שלא לכתוב בקולמוס של ברזל שלא לבא לידי חקיקה (סדר גיטין). וע"ל סי' זה סעיף כ"ב.

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

א. תה"ד: ולא מקרי חק תוכות אלא כשכל האות נעשה כך אבל אם צריך עדיין לתקן שיהיה אות כשר.

1. גיטין(כ.): תנו רבנן - "וכתב" ולא חקק.
ורמינוהו עבד שיצא בכתב שעל גבי טבלא ופינקס (שבהם חוקקים הכתב) - יצא לחירות (משמע שדינו ככתב)?
ל"ק: הא דחק תוכות - פסול. הא דחק ירכות - כשר.
פרש"י: **חק תוכות** - חקק תוך האותיות וצידיהן והאותיות בולטות ממילא - אינו כתב, לפי שלא צייר האותיות אלא חקק סביבותיה ונשאר האות מאיליו, פסול.
חק ירכות - חקק ירכות האותיות שישקע האות, היא כתיבה.

2. בקולמוס של ברזל שלא יבוא לידי חקיקה
תימה על הטעם מחשש לחקיקה, שהרי חק ירכות כשר אף שהוא חקיקה?

הב"ש - אף שכותב בקולמוס של ברזל הוי חק ירכות שכשר, מ"מ חשש הרמ"א שמא יבוא לידי חק תוכות. **והלבוש** - ונ"ל טעמו, דהוי כתב ע"ג כתב שפסול (כדלקמן ס"י) שהקולמוס חוקק תוך הקלף דהוי כתב, ואח"כ בא הדיו לתוך החקיקה והוי כתב ע"ג כתב. **ובספר גט פשוט** - חולק על הלבוש, לא ידעתי מניין לו שכתב ע"ג כתב פסול (שאינו פסול רק אם כתב ראשון לא לשמה והשני לשמה. אבל כאן כשר). **אלא יש לפרש** דהרמ"א חשש שמא חודו של הקולמוס יחקק הנייר וינקוב האות בנקב מפולש.

ותורת גיטין - יש חשש שהקולמוס יחקק על הקלף שדינו ככתב כשר, ואז כבר עשו שליחותם, וכשאחר כך ממלא מקום החקיקה דיו שוב אינם שלוחים והגט בטל.

א. אלא שכל אות נעשה כך

ח"מ: כיון שגורר מסביב לא עושה מעשה בגוף האות, הוי חק תוכות ופסול.

אבל כל שעוד צריך לכתוב ולהוסיף אחר שגרד ומחק כדי לעשותו אות - אין זה חק תוכות.

אף שלתה"ד - לא ברור ההיתר, שהרי מ"מ מקצת האות נעשה מעצמו. אבל הב"י - מתיר, כל שאין האות נעשה ממילא לא מיקר חק תוכות.

כ"פ להתיר מהרי"ן בפשיטות.

הט"ז - לפ"ז אות מ' פתוחה שנסתמה (לקמן ט'), שלא יכול לגרור הסתימה דהוי חק תוכות) אם סתם המ"ם

1. גיטין(כ.): תנו רבנן - "וכתב" ולא חקק.
ורמינוהו עבד שיצא בכתב שעל גבי טבלא ופינקס (שבהם חוקקים הכתב) - יצא לחירות (משמע שדינו ככתב)?

ל"ק: הא דחק תוכות - פסול. הא דחק ירכות - כשר.
פרש"י: **חק תוכות** - חקק תוך האותיות וצידיהן והאותיות בולטות ממילא - אינו כתב, לפי שלא צייר האותיות אלא חקק סביבותיה ונשאר האות מאיליו, פסול.

חק ירכות - חקק ירכות האותיות שישקע האות, היא כתיבה.

כ"פ הרמב"ם: חקק גט על הלוח או על האבן או על טס של מתכת: אם חפר ירכי האותיות - כשר. וכן אם חקק ירכי האותיות מאחורי הטס עד שבלטו בפני הטס.

אבל אם חפר תוך האות עד שיראו היריכות גבוהות מכאן ומכאן, או שהכה על פני הטס בחותם עד שנמצאו האותיות בולטות כדרך שעושין דינר זהב - אינו גט.

ב"י - ומה שהכשיר בחקק אחורי הטס עד שבלטו פני הטס מבואר בגמרא שם.

2. ד"מ(סדר גיטין): קולמוס שכותבים בו נהגו לכתוב בקנה ולא בברזל דהוי חקיקה, ואף שגם ירכות שהוא חקיקה כשר, טוב שלא לחקוק כלל.

1. אינו גט

ב"ש: אינו גט מהתורה, דכתיב "וכתב" ולא חקק. אף לעניין שבת (חק תוכות) הוי כתב [דקי"ל שבת(קד): אם נטל גובהו של האות ח' ונשארו שני זי"ן חייב] ! שאני שבת שלומדים ממשכן שבה היו רושמים על הקרשים.

כתיבת גט בדפוס

ט"ז: בדפוס הוי כתיבה ממש ואין כאן חקיקה, דמה לי אם דוחק העט לנייר או הנייר על אותיות העופרת של הדפוס. מ"מ ראוי להחמיר בגט שדומה קצת לחקיקה.

ב"ש - נראה לכאורה שבדיעבד שניתן כבר כשר, דהוי ככתב ממש (הרמ"ע).

כ"כ פר"ח - ולפי הרמ"ע כשר אף לכתחילה.

ערוה"ש: **להלכה** הסכימו הרבה גדולים שגט הנדפס וכיוונו לשמה ולשמו ונתנו לה - שכשר, לפי שהדפוס הוי

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

שכל האות נעשה

ב"ש: ואם כתב אדם פסול האות ועדיין לא נשלמה, גומר הכשר – וכשר. ויש לדחות.

והפר"ח – יש לפסול בשפיטות.

אבל עדיין צריך לתקן

ב"מ: הפר"ח חולק על כל דין הרמ"א. צריך כל האות להיכתב בלי שום חק תוכות.

וכן המ"א (הרד"ק) – פוסל בטיפת דיו שתיקנה, דבעינן כל האות ע"י כתיבה.

מ"מ המ"א עצמו – הסכים עם הב"י.

קודם גמר האות יכול לגרור הסתימה ואח"כ להשלים האות.

שכל האות

ב"ש(ב"י): נפל מעט דיו על הקלף יכול להוסיף דיו לעשות משניהם אות יו"ד או וא"ו ולא הוי חק תוכות, אף שמתחילת האות נעשה ע"י דיו שנפל, מ"מ כיון שצריך לסייע לגמור האות – כשר.

פ"ת – ודוקא שנפל הדיו קודם ואח"כ נגמר האות ע"י כתיבת הכשר, אבל אם הטיפה השלימה האות בודאי שפסול, שהכל הולך אחר החיתום. **והפר"ח** – לא מהני, ובכל גוונא פסול.

קכה - ה

1. הקורע על העור תבנית כתב – כשר. אבל הרושם על

העור תבנית כתב – פסול.

2. וי"א בהפך.

3. ויש מי שמכשיר בשניהם (וע"ל קל/טז).

1. **ה"ה** – הלכה כרב, שמקרעים להם הנייר, אבל לא רושם על העור.

כ"כ הר"ן (ירושלמי).

2. **ה"ה-ה"ה"ן (תוספתא)** – הלכה כשמואל.

3. **רמב"ם** – הלכה כרב ושמואל, שאינו חלוקים וכל אחד אמר דבר אחר.

0. **גיטין(יט.)**: איתמר - עדים שאין יודעים לחתום

אמר רב – מקרעים להם נייר והעדים ממלאים את הקרעים דיו (פרש"י – מסרטיין).

ושמואל אמר – באבר (פרש"י – לשפשף הקלף באבר ומשחיר, ואינו כתב).

להלכה:

קכה - ו

1. נהגו להחמיר שיהיו האותיות מוקפות גוויל, ואם יש בו

אותיות דבוקות יגרור ביניהם להפרידם.

2. **הגה** וי"א דאין להפריד האותיות אם נוגעין (מחשש לחק תוכות) (כן הוא בסדר גיטין). וכן נוהגין.

3. ויש מקילין בשעת הדחק (תשובת הרא"ש) לתקן קודם שיחתמו העדים (מהרא"י פאדווה) כשהבעל מצוה לתקן (ב"י לדעת הרא"ש).

תיפוק ליה ד"ספר" אמר רחמנא ולא כמה ספרים? ל"צ: דמעורה.

1. **תו"ס:** מכאן דקדק ריב"ם שבגט א"צ להיות כל אות מוקפת גוויל מארבע רוחותיה.

אותיות דבוקות

0. **גיטין(כ):** ה"ז גיטך והנייר שבין שיטה לשיטה שלי, מהו?

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

ובגט פשוט – כיון שהמילה "דהוית" הוי מטופס הגט ולא מהתורף, אפילו דילג תיבה זו לגמרי כשר, וכ"ש שאין לפוסל כשתינוק לא יכול לקרותו.

פ"ת(נו"ב): מעשה שבא הגט ע"י שליח, ומחמת שנפל למים ניטשטשו האותיות והדיו נתפשט חוץ לאותיות, מ"מ האותיות ניכרות כי גוף האות שחור יותר ממה שחוץ לאותיות יותר: זו מחלוקת רש"י*ר"ח בעניין אפיצא – רש"י פירוש – דאפיצא מראה הקלף כמראה הכתב ואינו ניכר (כ"כ שו"ע כאן ס"ג).

משמע: שאם ניכר נחשב כתב וכשר.

ור"ל פירוש – אף בכתב ניכר אין להתיר.

וקי"ל כרש"י, ולכן כאן יש להתיר בשעת הדחק ועיגון, כיון שהאותיות ניכרות.

וכתב עוד נו"ב: אם נראה דיבוק בין שני אותיות, והדיבוק הוא השחור שבנייר עצמו ולא מחמת הדיו – אין לחשוש לזה.

פ"ת(גט פשוט): ואם נדבק האות בעצמו, כגון שיו"ד של האל"ף נדבק בגוף האל"ף:

הרלב"ח (הרב מנחם) – התיר בס"ת, שדוקא אות שנדבקה באחרת פסול, אבל נדבקה בעצמה כשר (כל שלא נפסלה צורת האות).
והרלב"ח עצמו – צריך תיקון.

ב"ש: ואם תינוק לא יכול לקרותו

ה"ה: דווקא כשתינוק יכול לקרותו מתירים לדעת המכשירים, שאל"כ פסול.

מכלל שלדעת המחמירים אף שתינוק יכול לקרותו פסול (ואי אפשר לתקנו). כ"מ מהסמ"ג והריב"ש.

לכאורה לא משמע כן מהרא"ש – ואף שאין האותיות ניכרות יכול לתקן.

יגרור בניהם להפרידן

ח"מ: ואין בזה משום חק תוכות, שהרי בגרירה אין נוגע בגוף האות אלא מפריד בלבד.

2. וי"א שאין להפריד

ב"ש: לפי הרמ"א אין להקל אא"כ –

א. הוא שעת דחק (עיגון וכיו"ב בזה).

ב. וברצון הבעל.

ג. וגם קודם חתימת העדים.

מיהו הב"י – מתיר כשניתן לה הגט אף בלא עיגון או כשיש עיגון אף שלא ניתן יכול לתת.

משמע: שאף לכתחילה אין קפידה.

כ"כ ה"ה[רמב"ם, רמב"ן, רמ"ה, ורו"פ].

המשך התו"ס – אבל ר"כ כתב: אין מכאן ראיה, "דמעורה" היינו רגל האות "ן" של שורה עליונה נכנסת לאות "ט" של שורה תחתונה, אבל לא נוגעת.
מ"מ בגט ליכא קפידא להיות מוקף גוויל כמו בס"ת, לפי שבס"ת כתוב "וכתבתם" שתהא כתיבה תמה.
משמע: אף לכתחילה ליכא קפידא.

✓ אבל הרא"ש – מ"מ נהגו להחמיר לעשותו מוקף גוויל. ואם יש בו אותיות דבוקות – יכול לגרר הדיו שבניהם ולהבדילם, ול"ד לחק תוכות.

3. אבל בעה"ת – לא הכשיר ר"י רק בדיעבד, אבל לכתחילה צריך שיהיו מוקפות גוויל, אבל כשכבר ניתן יש להקל.
כ"ד סמ"ג, סמ"ק, כלבו. כ"ד הרא"ש (להתיר במקום עיגון).

ב"י – ואיני יודע מניין להם לפרש "ליכא קפידא" רק בדיעבד.

2. ז"מ – ויש פוסלים כשאין מוקף גוויל.

כ"כ מהר"י מינץ (או"ז, ראבי"ה), סדר הגט.
ונ"ל: שבמקום עיגון יש לסמוך על המקילים.

1. נהגו להחמיר

ח"מ: אף שבס"ת לומדים הקף גוויל מדכתיב "וכתבתם" שתהא כתיבה תמה, ואילו בגט כתוב "וכתב" – אפ"ה מחמירים לכתחילה כמו בס"ת, לפי שאין האות נקראת יפה כשהיא דבוקה.

כ"כ הב"ש – להחמיר לפי שאין האות נראית יפה (כ"כ סמ"ג, רא"ש, רשב"א).

ולפ"ז: כתב אות בסוף הדף ואינו מגלגלים למטה – כשר, שאז האות נראית יפה.

מיהו הרא"ש – כתב הטעם להחמיר לפי שעושים לכתחילה כמו ס"ת.

ולפ"ז: אפילו אות בסוף הדף צריך מגלגלים.

מוקפת גוויל

פ"ת: גט שניתן כבר ונמצא בו דבקות בין האותיות ד,ה השל המילה "דהוית":

מהר"ם לובלין – כיון שרו"פ הפוסקים מתירים אחר שניתן, א"צ לחוש לסברת או"ז והראב"ה שהם מיעוט. ובתנאי שתינוק קורא אותו, שאל"כ צריך גט אחר.

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

משמע מהרמ"א – שאם הוא אחר חתימת העדים או כשאין בעל מצוה (אף קודם החתימה) הגט פסול אף במקום עיגון.

אבל הרא"ש בת' – במקום עיגון שבא הגט מארץ רחוקה ואין שיירות מצויות להביא גט אחר – כשר. משמע אף אחר חתימה ואין הבעל מצוה יש להכשיר במקום עיגון.

להלכה: כיון שרו"פ מכשירים יש להקל בשעת הדחק. ובתנאי שהאות נקראת ע"י תיגוק, שאל"כ פסול ולא מועיל תיקון, דמקרי חק תוכות.

פ"ת (תורת גיטין): ואם יש בגט פיסול לגמרי, כדון שיש יתור אות בתורף – אינו מועיל לגרור ע"י אחר אפילו בשעת הדחק. דכיון שאינו גט כלל ואם כן לא עשה הסופר שליחותו והוי גט שלא נכתב בשליחות הבעל, וכשהאחר מתקנו פסול שאינו שליח הבעל.

אבל הסופר יכול לגרור וכשר, ואף אין בו משום חק תוכות אף שע"י גרירת האות נתקן הכתיבה, שאין דין חק תוכות רק באות ולא בתיבות.

וכן עיקר (שבעיגון או כשניתן כשר), ואז טוב לתקן מפני מראית עין. ואם עדיין לא חתמו העדים יש לתקן אף בלא עיגון כשהבעל מצוי.

פ"ת (מהר"ש זלמן מלאדי): מה שהרמ"א מתיר רק ב'ג' תנאים, ה"מ כשיש שעת הדחק לכתוב גט אחר, אבל אפשר לכתוב (בהוצאות גדולות). אבל כשאי אפשר לכתוב כלל אף הרמ"א יתיר במקום עיגון (אף בלא ג' תנאים). וכ"ה בד"מ והלבוש.

וכן נוהגים

ח"מ: אף שבתפילין וס"ת גורדים (ולא מחמירים!) שאני התם שאם לא יגרוד צריך לגנוז דבר שבקדושה. אבל גט שאין בו קדושה דינו כתחילה ויכתוב גט אחר.

3. קודם שיחתמו העדים

ח"מ: טעמו, שאם כבר חתמו העדים לא מועיל תיקון כיון שחתמו בפיסול.

ודוקא כשהבעל מצוה שאל"כ א"א לתקן הגט (לפי שכבר עשו שליחותם).

אם יש מי שרוצה לזיין האותיות מוחין בידו:

קכה - ז

מוחין בידם

ח"מ: בשעת הדחק או דיעבד שתייג – כשר. כ"פ הב"ש.

מוחין בידו

פ"ת (גט פשוט): ה"ה שלא עושים חוטרת בחי"ת. כ"כ מהרי"ק וסדר הגט.

מוחין בידו

ב"ש: שלא להוציא לעז על הראשונים. פ"ת (ת' ראנ"ח) – ודוקא באישות לפי שמוציא לעז על זרעם, אבל שאר איסורים לא חוששים ללעז.

בעה"ת: לענין זיון אותיות שעטנ"ז ג"ץ:

ריב"א – היה מדקדק לזיין, והראיה בשבת שכתב אות בלא זיון לא חייב. א"כ לא מקרי אות בלא זיון.

מכל מקום אין לזיין האותיות

- לפי שאין רגילות לעשותם, ואין לשנות מהמנהג כדי לא להוציא לעז על הראשונים
 - ועוד שיהיו סופרים שיעשו התגים שלא כדין ויתקלקל הכתב.
- כ"ד המרדכי, הגמ"י וסמ"ג.

קכה - ח

1. אם נפלה טיפת דיו (ה'טו': בתוך האות) ו, (והאות) אינה

ניכרת אינו יכול להעביר הדיו ולתקן האות, דהוה ליה חק תוכות.

א. אהר"ק: ויש מחמירין אפילו האות ניכר. וכן נוהגין.

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

ב"ש: טיפת דיו שנפלה על אות יבשה, האם מועיל לספוג הדיו?

הלבוש – אם נתייבש האות ואח"כ נפל עליו הדיו נוטל הדיו וכשר, שלא עשה כלום רק גילה הכיסוי [אבל בלח נתערבו הדיו יחד ולא הוי "מגלה הכיסוי"].

והב"ח – אין לחלק בין אותיות לחות ליבשות ובסדר מהר"ם מפרש – שהלבוש מיירי שנפלה טיפת הדיו על האות (מקום שכתוב) ולא נתפשט לקלף, שאז כשמוריד הדיו הוי מגלה הכיסוי, דקי"ל (או"ח לב/ג) שיכול לגרד הזהב מעל האותיות. אבל אם נפל לתוך חלל האות על הקלף, הדיו מקלקל הקלף.

מיהו הט"ז גם השיג על הלבוש (אף שלא נתפשט הדיו לאפוקי מהר"ם).

סיכום: נפלה טיפת דיו

הלבוש – אם נתייבשה האות קודם נפילת הדיו, נוטל הסופר וכשר שהרי רק "גילה את הכיסוי".

סדר מהר"ם: ומיירי שלא נתפשט הדיו רק על הכתב.

אבל הב"ח – אין לחלק ובכל גוונא הוי חק תוכות. כ"ד הט"ז.

חק תוכות

ח"מ, ב"ש: ובמקום שאפשר לתקן (כגון במקום עיגון), צריך לתקן לפני חתימת העדים, אבל לאחר החתימה שוב לא יועיל תיקון כיון שנחתם בפיסול. וכן דווקא הסופר שהוא שליח הבעל יכול לתקן ולא אחרים.

חק תוכות

פ"ת(ב"ש קל/סק"כ): ואם אירע חק תוכות בשם אבי העד – כשר בשעת הדחק או עיגון, ואם אירע במילת "עד" כשר אף בלא דחק ועיגון. וגט פשוט – בשם אבי העד יש להקל אף שלא בשעת הדחק או עיגון.

פ"ת: ואם נפל שעווה על האות

באה"ט – יכול לגרור השעווה. כ"פ הפר"ח.

מ"מ גט פשוט – חוכך להחמיר דלא מהני, דאפשר שהוא חק תוכות.

אד גט מקושר – אף בלא העברת השעווה, כל שאפשר להעבירה – כשר.

ולהלכה: אין להכשיר עד שיעביר השעווה.

1. הרא"ש: אם נפלה טיפת דיו בתוך האות ואינה ניכרת – אינו יכול להעביר הדיו ולתקן האות, דהוה ליה חק תוכות.

משמע – שאם האות ניכרת מהני מחיקה ולא מקרי חק תוכות מאחר שצורת האות ניכרת וכ"מ מלשון סמ"ג ובעה"ת.

א. אבל מהרי"ק – אסור לתקן אף שאות ניכרת. כ"כ כלבו – מנהג העולם.

והסמ"ק – אם נפל הדיו לאחר שנעשתה האות כתיקונה – אין לחוש בזה.

תה"ד: כל פיסול חק תוכות הוא רק כאשר ע"י מחיקה לבד נוצרת האות, אבל כאשר צריך עדיין להוסיף לכתוב ולתקנו בכתיבה נוספת לא מיקרי חק תוכות.

1. אינו יכול להעביר הדיו

ב"ח: ואין לו תקנה אלא לגרור כל האות ולכתוב לידה שוב, שעל הגרד אסור לכתוב לפי שיכול להזדייף.

ח"מ – ול"נ שתקנה זו לא מועילה, לפי שאסור שיהא גרד בגט בין האותיות משום חשש זיוף.

ב"ש – מ"מ במקום עיגון יש תקנה בכל טעות ואפילו טעות גמור יכול לגרד ולכתוב, ואפילו שנזכר לאחר שסיים הגט יכול לחזור ולתקן שאין פסול "כסדרן" רק בתפילין. כ"כ הט"ז.

הו"ל חק תוכות

ב"ש: משמע שהגט בטל מהתורה, אפילו אם נפלה טיפת הדיו אחר שנגמר האות. לאפוקי סמ"ק.

והפ"ת(ב"מ) – העיקר כהרשב"א ורו"פ שכל שנעשה האות ע"י כתיבה אף שנעשה בפיסול כיון שאינו ממילא אינו חק תוכות רק מדרבנן.

וכתב גט פשוט – נקטינן כרו"פ שחולקים על הסמ"ק, מ"מ אם נתגרשה בו הוי ספק מגורשת.

ועוד שאפשר לצרף סברת סמ"ק לסניף, כגון שנדבקו האותיות בעצמן עם היודי"ן אחר גמר האות וגרר, הוי כס"ס ויש לסמוך על הסמ"ק במקום עיגון.

ועוד לפי הנמ"י – אם נדבקו האותיות זו בזו שמדינא אין לפסול הגט (ס"ו) אלא שנהגו להחמיר, אם הדיבוק למטה (אחר גמר האות) יש להקל.

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

חק תוכות

פ"ת(הריק"ש): כתב תיבה עם ריווח באמצע, וכדי לתקן זאת הוסיף לאות **ש** שלפני הריווח עוד ראש משמאל כדי למלאות הריווח, וחזר ומחק הראש האמצעי ונשארה שי"ן עם שלושה ראשים מאליה – נ"ל דכשר, שהרי אף שי"ן של ד' ראשים כשר ולא נעשה אות מחדש במחיקה. מ"מ טוב יותר למחוק תחילה הראש האמצעי ולהוסיף ראש השני. **ול"נ** שי"ן של ד' ראשים אינו שי"ן ולכן כשמחק נמצא שנעשה כשר ממילא והוי חק תוכות. ולכן טוב לכתחילה למחוק הרא"ש ואחר להוסיף.

חק תוכות

פ"ת: גט פשוט(מהריב"ל) – חק תוכות פסול דווקא בתורף אבל בטופס לא. **פ"ת:** העברת קולמוס על האות לתקן פיסול חק תוכות: **גט פשוט(מהרי"י מינץ)** – לא מהני. כ"כ סה"ת, הג"א. מ"מ לפי התו"ס – אפשר דמהני, ולכן חוששים לזה. כ"כ ד"מ – אף שהעברת קולמוס לא מהני לעשותו לשמה, מ"מ מהני לתקן חק תוכות.

קכה - ט

1. **סה"ת והרא"ש:** אם רוצה לעשות מ"ס פתוחה ונמשכה ידו

ונסתמה - אינו יכול לגרור הדבקות דהו"ל חק תוכות.

א. (ועיין באו"ח סי' ל"ב).

1. נסתמה

פ"ת(גט פשוט): ואם כתב אות פתוחה במקום סתומה, או סתומה במקום תפוחה (באותיות מנצפ"ך) : בתורף - פסול ולא תינשא. בטופס – כשר בדיעבד. ובמקום עיגון גדול או שכבר נישאת יש להתיר אף בתורף.

א. עיין או"ח סימן ל"ב

ב"ש: דשם מבואר שיש למחוק על החרטום (וישאר כעין נו"ן). **לאפוקי** הגמ"י שמצריך למחוק כל המ"ם. ובשעת הדחק שמחק רק החרטום כשרה (אבל לכתחילה לא עושים שום גרר בגט – ח"מ). ואף שיש להיזהר ממחקים בגט מ"מ בשעת הדחק יש להקל, **לאפוקי** סדר מהר"מ שפוסל אף בשעת הדחק.

קכה - י

1. נוהגין לשרטטו, ויש ליזהר מלשרטט באבר מפני שהוא

צובע והוי ככתב על כתב.

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

1. נוהגין לשרטטו

ב"ש: ואף משום שגט נקרא ספר, ואף ש "ספר" לספירת דברים אתא (גיטין סא:) מ"מ עושים כעין ספר.

א. להיזהר מלשרטט באבר

ח"מ: ואף שהשרטוט מבחוץ (מעבר לדף) כמו שיתבאר ברמ"א (יב) אפ"ה פעמים נראה מבפנים. אבל בברזל וקנה שמשרטטים מבחוץ אין נראה. כ"כ הב"ש – מיהו בדיעבד שכבר כתב – אין קפידא.

מלשרטט באבר

פ"ת(ת' הרדב"ז): נהגו הסופרים לכתוב הנייר בצדדים במקום השרטוט של הצד, אם הכפלים ניכרים סגי בהכי וא"צ לשרטט, שהרי הטעם שתהיה כתיבה ישרה ואיכא. כ"כ גט פשוט – שכן נתפשט המנהג.

1. ר"ב האי: נוהגים לשרטטו לפי שנקרא ספר:

"וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָתָה".
כ"פ סה"ת – שצריך לשרטטו.

והרשב"א – א"צ לשרטט, שהרי בגיטין(יט.): כותבים על יד העבד ואין משרטין יד העבד. ועוד ששרטוט משום כתיבה תמה, ובגט א"צ כתיבה תמה.

א. במה משרטים

מרדכי: מסרגלין בקנה, לאפוקי עופרת שמשרטט ע"י צבע. כ"כ הכלבו.
גד הב"י(רי"ף, רמב"ם) – ששרטוט ע"י אבר מיקרי כתיבה ואם שרטט באבר פסול.

קכה - יא

נוהגין לעשותו שנים עשר שיטין.

ור"י שמע מרב האי ורב סעדיה – משום שכתוב "ספר כריתות" כשיעור י"ב שורות המפסיקים בין ארבע חומשים (4 שורות בין חומש לחומש) ובין במדבר לדברים א"צ הפסק.

סמ"ג: ונוהגים לשעות י"ב שורות.

כ"כ התרומה, מרדכי, תוס"ס(ב.) והרא"ש.

טור – ואם חיסר או יתר מי"ב שיטין לא נפסל.

תו"ס: וטעמו של דבר

פר"ת – משום שהמילה "גט" גימטריה י"ב.

קכה - יב

1. נוהגין לעשות שיטה י"ג, וחולקים אותה לשנים שבה

חותמים העדים זה תחת זה. הגה: ומשרטטין אותו ב' שורות קטנות (היינו לא עבות) ג"כ.

2. **סדר גיטין:** וישרטט הכל קודם שיתחיל לכתוב הגט, גם ישרטט מן הצדדין, ויהיו שורות הגט שוות לא אחת ארוכה ואחת קצרה.

1. וחולקים אותה לשנים

ש"י: ושורה י"ג תהיה רחבה כמו שורה רגילה אלא שחוצים אותה לאורכה לשני שורות (כל אחת עובי חצי שורה), דכל מה שאפשר לקרב העדים לגט מקרבים.

1. כתוב בקונטרסים: ויש משרטטים י"ג שיטין,

ושיטה אחרונה מחלק אותה לשתי שורות קצרות בעובי, ובה חותמים.

כ"כ סדר הגט – שרוב שתי השורות כרוחב שורה אחת, דכל מה שיכולים לקרבה העדים אצל הגט עושים.

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

א. אם כתב לצד שער... יש פוסלים

ח"מ: כתב הד"מ – וצ"ע, שהרי אף בס"ת יש מכשירים, ועוד דלא גרע משאר דבר תלוש שכתב עליו. ולכן אין להחמיר במקום עיגון או דיעבד.

קכה - יג

1. נוהגין לעשותו שיהיה ארכו א. (עם הגליון של מטה) יתר על

רחבו.

נקרא ספר (ולא מגילה), ואנן ס"ל ד "ספר" לספירת דברים ולא שיהא כספר.

1 א. עם הגליון של מטה

ח"מ: המחבר השמיט זה במתכוון, כיון שיש בזה מחלקות:

סמ"ק כתב – שצריך שיהא אורכו יתר על רחבו מהי"ב שיטין.

ואילו בקונדסים כתב – שהמגילה צ"ל אורכה יתר על רוחבה.

ולכן סתם המחבר: לכל מרק כדאית ליה.

יתר על רוחבו

ב"ש: ויש קפידא בדבר כמו בשרטוט.

פ"ת (רדב"ז) – ואם לא נכתב אורכו יתר על רוחבו מגרשים בו לכתחילה.

1. סמ"ג: ויחתוך הקלף שיהא אורכו יתר על רוחבו.

סה"ת – טעמו, שיהא כדין ספר ולא איגרת (כמו מגילת אסתר).

טור: ונקרא אורכו דרך קריאתו מתחילה לסופו (לכיון העדים למטה).

א. אורכו יתר על רוחבו

קונדסים: עם הגליון יהא אורכו יתר על רוחבו (כלומר מסתכלים על הקלף ולא על הכתב).

וכ"מ מראבי"ה והטור.

אבל סמ"ק (ר' פרץ) – צריך יהא רוכו יתר על רוחבו מן י"ב השיטין (שמסתכלים על אורך הכתב).

קונדסים: לבי מגמגם אם נהגו להקפיד לכתחילה.

ב"י – וטעמו שלא הקפידו, לפי שטעם המקפידים מפני שגט

קכה - יד

1. נוהגין שלא יהיו האותיות עוברות מהשיטין בימין

ובשמאל.

א. הגה: ואם כתב חוץ לשיטין: י"א - דאפילו אות אחת שיצא לחוץ פסול. ב. ובמקום עיגון ושעת הדחק יש להקל (סברת הרב):

סה"ת – רק בתיבה שלמה נהגו להקפיד.

ב. עוברות

ומסמ"ג משמע שאין להקפיד אף לכתחילה. כ"ד סה"ת.

מיהו הגמ"י – נהגו לפסול אף באות אחת העוברת.

1. סה"ת: לא יהיו האותיות עוברות מהשיטין מימין ומשמאל.

כ"כ סמ"ג, תקנת גאונים, מרדכי והראב"ן.

א. שלא יהיו האותיות עוברות

סמ"ק – שלא יעברו שתי אותיות.

והר"פ – נהגו להקפיד אף באות אחת.

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

1. שלא יהיו האותיות עוברות

ח"מ: וטעמו – שיכול לזייף ולהוסיף בשורות הקצרות אותיות. ולכן אפילו אות אחת שיוצאת יכול להוסיף בכל שורה קצרה ופסול. מ"מ בשעת הדחק או מקום עיגון יש להקל אף שיצאו הרבה אותיות.

שיצא לחוץ פסול

ב"ש(הרשב"ץ): בטופס יש להכשיר. **אולם קובץ מפרשים** – לפי טעם הח"מ יש לפסול אף בטופס, לפי שיכול להוסיף אותיות בשורות הקצרות שהם בתורף (יד אפרם).

קכה - טו

1. סה"ת, סח"ט, סח"ק: לא יהא בו שום טשטוש ולא יכתבו על

המחק.

2. הגה אם בא זבוב ומשך הדיו לא ימחק (בסדר גיטין), א. ולא יכתוב על שום נקב שאין הדיו עובר (עליו) (שם).

כ"כ הב"ש – ואף שמעיקר הדין מותר לכתוב ע"ג דבר שיכול להזדייף ע"י עדי מסירה (קכד/ב), מ"מ לכתחילה יש להיזהר, שמא ימותו עדי המסירה.

2. ואם בא זבוב... לא ימחק

ב"ש: טעמו – שלא יהא מחק בין תיבה לתיבה, ולכן אין כותבין ע"ד דבר גרד. מ"מ במקום עיגון כשר.

א. שאין בדיו עובר עליו.

פ"ת: גט פשוט – פירוש דיו עובר עליו שהנקב קטן כחודה של מחט עד שכשמעביר עליו הקולמוס בדיו נסתם, שאין האות נחלקת לשנים (ב"י). ואם החור גדול יותר שהאות נראית חלוקה לשנים בתורף פסול, אבל בטופס יש להקל.

2. ד"מ(סדר גיטין): ויזהר מכל מחק, ואפילו אם בא זבוב על האות ומשך הדיו לא ימחק. וגם יזהר שלא ירד שום זילוף או לחלוחית על הקלף, לפי שכשיכתבו עליו יראה מחוק.

כתב הרב פריץ: כשנפלו על הגט גשמים במקום הכתיבה טוב שלא ליתנו, לפי שנעשה שחור, ובכל שחור יכול לזייף. כ"פ ח"מ, ב"ש.

א. סדר גיטין: ויזהר שלא לכתוב על שום נקב אא"כ הוא קטן שהדיו עובר עליו. וכן אם היה הנקב בצד האות ולא באות עצמה לא היה נפסל.

1. שום טשטוש

ח"מ: וטעמו משום חשש זיוף.

קכה - טז

1. לא יהא הכתב מעוקם ולא מבולבל שמא תדמה אות

לאות ונמצא העניין משתנה.

2. הגה **תה"ד:** רגלי ה"א וקו"ף שנוגעין (בתקרה) - יש לפסול אפילו בדיעבד. א. **מהרי"ק:** מיהו אם תינוק יכול לקרותו יש מכשירין במקום עיגון. ב. **מהרי"ק:** ולכתחילה אסור להפריד בסכין אלא יכתוב גט אחר.

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

- ג. ד"ח: ודוקא שלא במקום עיגון, אבל במקום הדחק שיש לחוש לעיגון יתקן כסברת הרב.
ד. (ועין באו"ח סי' ל"ב/יח: כיצד יתקן. ובסימן קכו/מח).

א. יש מכשירין במקום עיגון

ב"ש: אם כבר ניתן בלי תיקון יש להקל במקום הדחק, ואף שלא ניתן עדיין מ"מ בשעת הדחק יתקן ויתן הגט. כ"ד הח"מ.

במקום עיגון

ב"ש: ת' מ"ב – אפילו קודם חתימת העדים לא יכול לתקן אא"כ במקום עיגון, ואף שבדיבוק אותיות יכול לתקן קודם חתימה, בדיבור ה' ו ק' אין להקל לפי שהוא תיקון בגוף האות.

ג. שיש לחוש לעיגון – יתקן

ח"מ: ואף שתינוק לא יכול לקרותו כלל, או בטעות גדולה כגון ששינה שמם – יכול למחוק מה שכתב ויכתוב מה שצריך.

ובסימן קכו/מח

ח"מ: דשם נתבאר – שאפילו בתורף יש להכשיר.

1. כתב הרמב"ם: צריך שיהא כתיבת הגט

מבוארת היטב עד שידעו לקרותו הקטנים שאינם נבונים ולא סכלים.

ולא יהא הכתב מעוקם ולא מבולבל שמא תדמה אות לאות ונמצא העניין משתנה.

ד"מ(תיקון ישן) – וא"צ לכסות התיבות שלפניו ואחריו, רק מראים לו הגט ואם יוכל לקרות סגי.

ובספר האגודה – ובתינוק היודע אותיות ולא יודע לצרף האותיות לתיבות.

והתו"ס – תינוק היודע לקרות אותה תיבה.

2. לפסול אפילו דיעבד

ח"מ: אפילו תינוק יכול לקרותו, שכל שאין צורת האות עליו אין לו שם אות עליו. כ"כ ב"ש.

קכה - טז

1. הגה סדר גיטין מהר"י מראפ"ק: ואם צריך לתקן אותיות, כגון

שלא נוגעים במקום שראוי ליגע, או שהיו קצרים וצריך להאריך – יתקן קודם שיכתוב: "כדת משה וישראל" (בהגהות סדר גיטין בקבלה משם מהר"י כן מ"כ בשם מהר"ם מאור עינים). א. מהר"ם פאד"ק: או לכל הפחות קודם החתימה.

2. סדר גיטין מהר"י מראפ"ק: וצריך לזהר שיגע כל מה שראוי ליגע, ושלא יגע מה שראוי שלא ליגע כס"ת ותפילין ומזוזות.

3. ואם אינו נוגע מה שראוי ליגע, כגון באחורי הצדי"ק ויו"ד שבאלף וכיוצא בזה:

א. תה"ד: י"א דאפילו תינוק דלא חכים ולא טיפש קורא אותו - פסול אפילו בדיעבד.

ב. פ"י: וי"א דבמקום עיגון יש להכשיר בכה"ג. ואם הוא בטופס הגט אפילו בלא עיגון יש להקל.

א. או לפחות קודם החתימה

ח"מ: אלא אחר חתימה אין מועיל שום תיקון כיון שנחתם בפיסול.

3. וי"א שבמקום עיגון – יש להכשיר

ח"מ: ודוקא בתינוק דלא חכים יכול לקרותו.

ב"ש – לדעת הרמ"א דווקא בשעת הדחק.

1. קודם שיכתוב "כדת משה וישראל"

ב"ש: כתב הט"ז – טעמו, שלא יהיה מחוסר מעשה אחר גמר כתיבה קודם נתינה.

כיון שאין תיקון כל כך, ול"ד לפירוד אותיות דהוי חק תוכות. ולכן יכול לתקן כ"ז שלא חתמו העדים (ובתנאי שציוה הבעל).

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

א, ב. וי"א שפסול. ויש להכשיר

פ"ת: להכשיר במקום עיגון (כשלא נוגע) הביא הרמ"א ב' דעות ולא הכריע.

וקשה: שבסעיף קכ"ו/מז – סתם המחבר להכשיר אף בתורף במקום עיגון והרמ"א לא הגיה (משמע שמסכים להכשיר)?

הב"ש – לא הכשיר המחבר במקום עיגון אלא בדעבד שכבר ניתן ול"נ להקל במקום עיגון אף שלא ניתן עדיין (לאפוקי הב"ש).

ג. ובטופס הגט... אף בלא עיגון כשר

ח"מ: דלא גרע מחסרה כל האות בטופס שיש להכשיר. **פ"ת(תורת גיטין)** – ובזמן שבגט אף שהוא מהתורף אין לפוסלו בפיסולים אלו, שהרי נתבאר (קכו/כא) שאפילו דילג תיבה שלמה כל שמוכח הטעות אינו נפסל. וכ"ד הב"ש, ופיסול נגיעה לא גרע מחסר.

ובטופס... אף בלא עיגון להקל

פ"ת(ת' גבעת שאול): דווקא בדיעבד שכבר נתן הגט, אבל לכתחילה שיכול הבעל לתת גט אחר אין להקל לתת הגט אא"כ במקום עיגון.

ומ"ש (1) "אם צריך לתקן כגון שלא נוגעים... יתקן" שמשמע אף שלא בשעת הדחק, מיירי קודם חתימה, אבל אחר חתימה אין לו תקנה אל בשעת הדחק. כ"כ בסדר מהר"מ – דיבוק אותיות או נגיעות ה' ו ק' אף קודם חתימה אין לתקן אא"כ במקום עיגון. אבל אינו נוגע יש לתקן קודם חתימה אף בלא עיגון.

סיכום: אם אינו נוגע (יו"ד שאחרי הצדי"ק)

אחר חתימה – אינו מהני אלא בשעת הדחק ותינוק קורא. לפני חתימה – יתקן אף שלא בשעת הדחק. דיבוק אותיות (ה' ו ק' שנוגעות בגג) – אף קודם חתימה לא יתקן אא"כ בשעת הדחק.

כלומר	אינו נודע (יו"ד שאחרי הצדי"ק)	דיבוק אותיות (ה' ו ק' שנוגעות בגג)
לפני חתימה	יתקן	לא יתקן
אחר חתימה	יתקן רק בשע"ה	אף שלא בשע"ה

קצה - טז

1. **הגה ת' הרא"ע:** כתב למ"ד אל"ף של ישראל ביחד - י"א דכשר

אם הוא בטופס. ובמקום עיגון יש להקל.

2. **מהר"א מפארק:** היה קוצו של יו"ד שעל האל"ף נוגע גם מלפניו כזה - כשר.

3. **מהר"א פרי"ן:** נתפשטו האותיות מכח לחות הדיו שקורין גיפלאס"ן עד שנראין כדבוקין, ומ"מ

נראה שאין האותיות נוגעין – כשר.

3. שאין האותיות נוגעין – כשר

ב"ש: משמע שאם האותיות נוגעות פסול, אף שנעשה כן אחר הכתיבה מחמת לחות.

אף שבאונ"ח (לב/טז) פסק: נפסק או שאינו מוקף גוויל אחר הכתיבה – כשר! שם מיירי שאינו מוקף גוויל למטה, אבל אינו מוקף גוויל בין אות לאות (דיבוק) גרע טפי ופסול, אף שנעשה אחר כתיבה.

1. כשר אם הוא בטופס

ח"מ: קשה, הרי "ישראל" הוא בטופס (כדת משה

קוצו של יו"ד שנוגע

דעת הרמ"א – כשר, שהרי אף בלא קוץ של היו"ד כשר. כ"ד המ"א, הב"ש.

וח"מ – חולק על הרמ"א, אין להתיר אלא במקום עיגון. **והפרי"ת** – אף במקום עיגון אין להקל אף שנקרא יו"ד, לפי שזה מיקרי דיבור אותיות.

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

קכה - יז

קכ"ה - יז: רמ"ט: היה בו משמעות שני עניינים, או שהיה בכתבו עיקום או בלבול, או שאפשר שיקרא ממנו ענין אחר – הרי זה פסול.

עיקום או בלבול

ת"מ: כך הגרסה ברמב"ם "או שהיה בכתבו עיקום או בלבול עד שאפשר שיקרא ממנו ענינים אחרים" במקום "או אפשר"

הרי זה פסול

באה"ט: ואינו בטל (מהתורה) הואיל ונקרא עניין גירושין ויש בו משמעות גירושין, אבל אם נשתנה עד שאין בו משמעות גירושין כלל ה"ז אינו גט כלל (רמב"ם).
כ"כ ח"מ, ב"ש.

קכה - יח

- 1. צריך שיהא הגט נקרא במקום נתינתו, לתינוק דלא חכים ולא טיפש. א. ויש מי שאומר שאף במקום כתיבתו צריך שיהיה נקרא כן.**
2. הגה תיקון יע: וא"צ לכסות מן הצדדין של האות שיש בו ספק אלא מראין לו כך ואם יוכל לקרותו כשר.
3. ונוהגין לערות השיטות דהיינו שימשוך נ' או ד' שבשיטה עליונה עד שיטה שלמטה ממנה או ראש למ"ד שבתחתונה לשורה שלמעלה ממנה.

בשני בשבת שבעה ועשרים יום לירח אב שנת חמשת אלפים ושבע מאות וחמש לבריאת עולם למונין שאנו מניין כאן במתא ירושלם דיתבא על מי שלח

- א. ואם לא עירה – י"א שהוא פסול. ול"נ דבמקום עיגון אין להחמיר.**
4. ויזהר שלא ימשוך ראש אות שלמטה לתוך חלל אות שלמעלה או להיפך. ואם עשה כך ונשתנה צורת האות, כגון: שמשך ראש למ"ד לחלל ד' שאז נראה כה"א – פסול (סברת הרב דוקא בכי האי גוונא וכן משמע בהגהות סמ"ק).

ואפשר ששניהם בעינן, שיהא ניכר גם במקום כתיבתו וגם במקום נתינתו.
ודעת הרמב"ן – שהעיקר הוא במקום הגירושין.
3. הר"ן (הר"י): יכול לערות האותיות ולהמשיך ראשה של ל' לחלל א' או חזקה שמעליו.
ו"א שזה יותר קרוב להיפסל מפני שמשנתה צורת האות.
וכ"ה בתוספת (גיטין פה.), ומרדכי.

- 1. הרא"ש בת':** גט שהאותיות משתנות ממדינה למדינה, שיש מקומות שכותבין נו"ן זקופה כמו זי"ן ורי"ש כותבים הגג שלה קצר עד שנראה כמו יו"ד:
א. צריך שיהא נקרא כתב הגט במקום כתיבתו לתינוק לא חכם ולא טיפש, שאל"כ אינו גט כלל.
והב"י – ובסוף התשובה משמע שצריך שיהא נקרא במקום נתינתו שהוא העיקר, ושם ט"ס ברישא.

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

והתו"ס כתבו – היודע לקרוא אותה תיבה.
כ"כ הב"ש.

3. נוהגים לערות השיטות

ח"מ: ונוהגים שכל השיטות יהיו מעורות (ד"מ)

ב"ש (ד"מ) – טעמו, כדי שלא יבוא לזייף
וזה שלא כהב"ח שהוכיח מהש"ס שא"צ לערות, כי בודאי
לדינא דש"ס א"צ לערות, שהרי מותר לכתוב על דבר
שיכול להזדייף, אבל לדידן שאין כותבים על דבר שיכול
להזדייף צריך לערות, ואין להקל.
והב"ח – ועוד שיהא נקרא טפי ספר אחד.

א. ואם לא עירה... במקום עיגון אין להחמיר

והח"מ (ב"ח): אף שלא במקום עיגון יש להקל, וא"צ
לכתוב גט אחר.

וכן נוהגים בשאר מלכויות שאין כותבים כלל גט מעורה
לכתחילה.

4. ונשתנה צורת האות... פסול

ח"מ: ד"מ – משך האות לתוך חלל האל"ף שאין לחוש
לשום טעות – לא פוסלים. וכ"נ מהר"י.
אבל הר"ן כתב על דברי הר"י שכתב "ראש ל" שנכנס
לתוך ה'... ואחרים אומרים שזה קרוב יותר לפסול מפני
שמבטל צורת האות". ע"כ אם רואים שנתבטל צורת
האות וכ"ש שתינוק לא יכול לקרוא הגט – פסול.
ולכן לכתחילה יש להיזהר בכל האותיות.

✓סדר גיטין – כן נוהגים בימנו שימשוך ראש ל'
לשיטה שמעליו, ו' לשיטה שתחתיו.

וטעמו כדי שלא יוכל להוסיף שורה בנתיים לזייף הגט.
ו' פשוטה של "פטורין" יעקם קצת לצד ימין כדי שיוכל
להאריך ראש הלמ"ד של "ישראל" למעלה.

ד"מ – ולכן יש לדקדק שכל השורות יהיו מעורות, וכן
נוהגים.

4. ד"מ (הג' סמ"ק): מעשה שבא לפני סמ"ק
בגט שהגיע קוצו של למ"ד לתוך ד' של מעלה ופסל
(לפי שנראה כה"א).

ודוקא כה"ג שנשתנה האות, אבל משך ראש אות
לתוך חלל א' לא פוסלים. וכ"נ מר"י.

1. וי"א אף במקום כתיבתו

ח"מ: והוא הגרסה של הב"י ברא"ש.

בראב"ח כתב – ט"ס ברא"ש וצ"ל במקום נתינתו.
כ"כ הב"ח.

מ"מ לכתחילה יכתוב כתב שנקרא בשני המקומות, דאין
יחתמו העדים (במקום כתיבתו) כשאין יכולים לקרוא
הגט. ואם אינו נקרא ע"י תינוק במקום הכתיבה ודאי
פסול, דאין יחתמו העדים.

2. א"צ לכסות הצדדים

ח"מ: אבל באגודה כתב – תינוק היודע אותיות ואינו
יודע לצרף התיבות (שאל"כ לא מקרי תינוק, לאפוקי
הרמ"א).

קצה - יט

1. גט שמחק בו אות או תיבה או שתלה בין השיטין: אם מטופס הגט - ה"ז כשר. ואם מן התורף - אינו גט.
2. ואם חזר ופירש בסוף הגט שאות פלונית תלויה או על המחק, אפילו מתורף הגט - כשר כשאר שטרות.
- א. והקיום יכתבנו קודם "כדת משה וישראל".
- ב. ועכשיו נהגו להחמיר שלא לקיים מחק הגט.

פסול.

1. לפ"ז פסק הרמב"ם: גט שמחק בו אות או
תיבה או שתלה בין השיטין: אם מטופס הגט - ה"ז
כשר. ואם מן התורף - אינו גט.

2. גיטין (פב.): המגרש את אשתו וא"ל: הרי את
מותרת לכל אדם אלא לפלוני (מחלוקת)... אלא יטול
ממנה ויחזור ויתן לה ויאמר: הרי את מותרת לכל אדם.
ואם כתב (חוץ מפלוני) בתוך הגט, אף שחזר ומחקו –

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

מהתורף, או שחזר וקיימו אף כשהוא מהתורף.

והתו"ס (פד): ואם כתב בתוכו – לפי שנכתב הגט על תנאי.

משמע שאר מחקים כשר, א. רק שיעשה קיום המחק לפני "שריר וקיים". ב. מ"מ נהגו להחמיר. כ"כ הר"ן.

ה"ה: כמ"ש הרמב"ם נמצא בתוספתא והירושלמי: אם יש מחק בתורף פסול, בטופס כשר, ואם החזירו למטה – אף בתורף כשר.

ב"י: ולפ"ז מה שדייקו התו"ס מהמשנה שבשאר מחקים כשר מיירי באחד משני אופנים: או שאינו

1. מטופס הגט – כשר.

ח"מ: ובטופס אף שחסר ממש כשר.

2. נהגו להחמיר

ח"מ: מיהו במקום עיגון או דיעבד – כשר אף בתורף אפילו אינו מקוים, כיון שיש עדי מסירה (ולכא חשש לדיוף). כ"כ הב"ש.

קכה - כ

1. גט שנמצא קרוע שתי וערב, שהוא קרע של בית דין - ה"ז גט בטל כשאר שטרות. אבל אם נתקרע ואינו קרע של ב"ד – כשר.
2. **הפסוק הראב"ם**: נימוק או שהרקיב או שנעשה ככברה – כשר. נמחק או שנטשטש ובבואה שלו קיימת: אם יכול לקרות - כשר ואם לאו - אינו גט.

1. שנמצא קרוע

ב"ש: כשהקרע אינו שתי וערב אבל נמחק אות מהתורף:

משאת בנימין – כשר, ודוקא כשהאות לא השתנה. ואף שעכשיו אינו מוקף גויל – כשר כיון שנעשה אחר הכתיבה. מ"מ למעשה אין להקל אא"כ בשעת הדחק.

קרוע שתי וערב

ח"מ: ואם הגט מקוים, הוכחה שבא לידה שלם לפי שהאישה מקיימת הגט ולא הבעל (ראב"ד).

1. רמב"ם: גט שנמצא קרוע שתי וערב, שהוא קרע של בית דין - ה"ז גט בטל כשאר שטרות. אבל אם נתקרע ואינו קרע של ב"ד – כשר. כ"כ הר"ן וה"ה (תוספתא).

הר"ן: והראב"ד - השיג עליו. אם הגט מקוים למה יפסל שלא תהא מגורשת, שלא אמר שהגט פסול רק לעניין שלא תגבה בו כתובתה, שמא כבר גבתה וב"ד קרעו הגט.

והרשב"א – אף הרמב"ם מודה לזה, ולא מיירי הרמב"ם אלא שאינו מקוים, אבל כשיש בו קיום (הנפק) זו הוכחה שקיבלה את הגט שלם.

קכה - כא

1. **כאב"ם**: בד"א (שמחקים בתורף או קרע שתי וערב פסול) כשהיה הגט יוצא מתחת ידה בעדי חתימה ואין שם עדי מסירה, אבל אם יש עדים שנמסר לה הגט בפניהם והיה כשר - ה"ז כשר, אע"פ שהיה תורף הגט על המחק או בין השיטין או שהיה קרוע שתי וערב כשנתן לה בפניהם.
- א. ויש מי שפוסל בקרוע שתי וערב ב. (וה"ה כשנטשטש עד שאינן יכולים לקרותו).

הלכות גיטין

סימן קכ"ה: במה נכתב הגט ותיקון הכתיבה והקלף.

אח"כ בעדי מסירה – אינו כלום, שהרי אינו כתב.

ורב סעדיה כתב: אם המחק הוא בשמו ושמה פסול אף שהוא מקוים, ואף בשאר מחקים אם נתקיים כשר בדיעבד אבל לא לכתחילה.

ורבנו ניסים והרא"ש – קי"ל כהרמב"ם שבכל מקום שנמחק ונתקיים כשר, ובטופס כשר אף בלא קיום.

1 ב. ה"ה כשנטשטש

ח"מ: מהרמ"א משמע שבגט "יש פוסלים" אבל ה"ה – לכו"ע פסול. כ"כ הב"ש.

1. **רמב"ם:** בד"א (שמחקים בתורף או קרע שתי וערב

פסול) כשהיה הגט יוצא מתחת ידה בעדי חתימה ואין שם עדי מסירה, אבל אם יש עדים שנמסר לה הגט בפניהם והיה כשר - ה"ז כשר, אע"פ שהיה תורף הגט על המחק או בין השיטין או שהיה קרוע שתי וערב כשנתן לה בפניהם.

הר"ן וה"ה – טעמו, כיון דקי"ל עדי מסירה כרתי, אפילו הגט על הנייר מחוק כשר (גיטין כא:), ולכן מה שהתוספתא פוסלת י"ל שמירי שאין עדי מסירה. וכן בנקרע שתי וערב ראוי להכשיר.

א. אבל הרשב"א – חולק, כיון שקרוע שתי וערב הרי הוא כחרס.

ב. ה"ה: לכו"ע אם נטשטש שאינו יכול לקרותו ומסרו

קכה - כב

1. יש מי שכתב שיש להקפיד מלכתוב הגט בקולמוס של

כנף אלא בשל קנה. **א.** (וע"ל סימן זה ס"ד).

כאן סעיף ד' – לא פסול רק בברזל.

וכמדומה – שאף בס"ת מקילים לכתוב בקולמוס של כנף לכתחילה.

כ"פ הב"ש – והבא להחמיר אין שומעים לו, שלא להוציא לעז על גיטין ראשונים.

1. **מרדכי:** בהגה לרבנו שמשון משנ"ץ – שאין

כותב גט בקולמוס של כנף.

א. הרמ"א (קכה/ד): י"א שלכתחילה לא יכתוב בקולמוס של ברזל, שלא לבוא לידי חקיקה.

בקולמוס של כנף

ח"מ: כ"פ בהלכות סת"ם (יו"ד הרמ"א רע"ז). אבל

קכה - כג

אם רקם או ארג או עשה כמעשה מחט אותיות הגט -

י"א דלאו כתב הוא.

ופירש הערוך – אם רקם או ארג או עשה כמעשה מחט אותיות הגט - י"א דלאו כתב הוא.

גיטין (כ): עבד שיצא בכתב שע"ג טבלא או פנקס – יצא לחירות. אבל לא בכתב שע"ג כפה ואנדוכתרי. וה"ה בגט אישה.

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

ובו נ' סעיפים (גיטין: סה, פה, פז. נדרים: סג.)

קכ"ו - א

1. כותבין הגט בכל כתב ובכל לשון, בין שהוא כתב הכותים בין שהוא כתב ישראל, א. כגון פרובינצאל (כתב רש"י) וכיוצא בו.
2. אבל אם היה מקצת הגט כתוב בלשון אחד ומקצתו בלשון אחר – פסול. א. הגה ויש מכשירין (הראב"ד).

מקצתו לשון הקודש ומקצתו ארמית

3. פ"ח: ונ"ל דאפילו למאן דפוסל, מודה דמקצתו לשון הקדש ומקצתו לשון ארמי כשר:
א. דשניהם נתנו בסיני, והוי קרובים בלשון, וכלשון אחד דמי. ולכן נוהגין עכשיו לכתוב בגט מקצת מלות לשון הקדש ורובו לשון ארמית
אי נמי: מאחר דרובו לשון ארמית ואין בו רק מלות לשון הקדש אין זה מקצתו בל"א.
אי נמי: דדוקא בתורף הצריך קאמר, אבל מה שמוסיפין בתורף "הרי את מותרת לכל אדם", או שאר מלות אינן צריכין ואין רק כפל דברים שנוהגים לכתחלה.
כנ"ל ליישב המנהג.

ומקצתו בלשון אחרת – פסול.
ולמד כן מהתוספתא – גט שכתבו בחמישה לשונות וחתמו עליו חמישה עדים בחמישה לשונות – פסול.
א. והראב"ד – השיגו, לא שמענו רק כתב בחמישה לשונות וחתמו עליו עדים בחמישה לשונות. אבל אם חתמו כולם בלשון אחד (אף שהגט בחמישה לשונות) לא שמענו שפסול.
ואפשר שחתימה בלשון אחד מצטרפים.

1. כתב של גויים

ב"ש: אף שכתוב בתורה "וכתב". ש"מ כתב של גויים כתב הוא, ונ"מ לאיסור שבת דהוי מלאכה גמורה ואמירה לגוי לכתוב בכתב שלהם לא הוי שבות דשבות.
וכ"מ מהרמב"ם, תו"ס והברטנורה.
לאפוקי הע"ש באו"ח סימן ש"ו.

1. גיטין(פז): גט שכתבו עברית ועדיו יוונית או הפוך – כשר.

כתב אשורי:

תה"ד(או"ז) – דווקא אשורית.
כ"ד כבלו, רא"ש(במקום עיגון יש להקל).
והרשב"א – כל כתב וכל לשון כשר, ול"ד יוונית.
כ"כ ת' לרמב"ן, מהרי"ק, רי"ו.

- א. ב"י: בכתב פרובינצאל יש מפקקים:
שסוברים שלא נקרא כתב, שלא דומה כלל לכתב אשורי, שאינו אלא כתב שבדו הדיוטות מלבם.
וואינו מחזור – שהרי כבר נהגו לכתוב כן בכתבים שטרות וספרים. וכ"נ מהרמב"ם.
2. רמב"ם: אבל אם היה מקצת הגט בלשון אחת

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

מיהו באות ו עד כל החתימה צ"ל באותה שפה.

בלשון אחר

ב"ש(לבוש): ושני מיני כתבים נמי יש קפידא.

וכמו בסימן קל(ס"ק ל"ו) – משום דהוי כשני ספרים ורחמנא אמר ספר אחד ולא שנים.

וח"מ - אין קפידא בשני מיני כתב.

א. ויש מכשירים (ראב"ד)

וח"מ: הראב"ד לא פסק כן בברור אלא בלשון "אפשר", וע"כ לה היה לרמ"א לכתוב "ויש מכשירים".

אומנם חכמת שלמה – חולק על הב"ש, מה עניין שבת לגט. בשעת בעינן מלאכת מחשבת וכתב שאינו של ישראל לא הוי מלאכת מחשבת, וגם ל"ד למשכן שהיה כתב ישראל. אבל גט לא בעינן מלאכת מחשבת. ולכן אף שלעניין שבת לא הוי כתב לעניין גט הוי כתב. שהרי בחו"מ (קכג סק"ה) – כתב הגט בשמאל כשר, אף שלעניין שבת פטור.

2. מקצת הגט בלשון אחד

ב"ש: אבל חתימת העדים יכול כל עד לחתום בשפה אחרת, שכל חתימה עניין בפני עצמו.

קכו - א2

1. פסוק: ונהגו לכתבו בלשון ארמית ובכתב אשורי.

2. הגה ת' הרא"ש: ואין להכשיר בכתב אחר רק במקום עגון ושעת הדחק, כגון שהובא ממרחקים ואין שיירות מצויות. (וע"ל קכ"ה/ט"ז).

אבל לסברת הב"י – עדיף פרובינצאל, שכתב בפ"ע הוא, ולא גרע מכתב של גויים. משא"כ בכתב משק"י כיון שהוא כתב אשורי אפילו קוצו של יו"ד מעכב. להלכה: מסתבר כהב"י – שבכתב משק"י כיון שאין האותיות כתיקונן שמא יקרא הקורא ב' במקום כ', משא"כ בכתב פרובינצאל אומנם אם הוא כתב אשורי ממש ואין האותיות דומות זל"ז אף שאינו מיושר הוא עדיף.

נמצאנו למדים:

- גיטין(פז): גט שכתבו עברית ועדין יוונית – כשר.
- כ"פ מרן: כותבים הגט בכל לשון ובכל כתב.
- ב"י: כתב פרובינצאל (רש"י) יש מפקקים שלא נקרא כתב צואינו מחזור, שהרי כותבים בכל השטרות. וכ"נ מהרמב"ם. כ"פ מרן.
- מקצתו בלשון אחד ומקצתו בלשון אחר רמב"ם – פוסל. כ"פ מרן.
- ראב"ד – השיגו. כ"פ הרמ"א.
- ב"ש: אבל עיגון יכול לחתום בכל שפה.

2. אין להכשיר בכתב אחר

ח"מ: וכ"ש שאין להכשיר בלשון אחר, כי מי יוכל לסדר נוסח אחר בגט. כ"כ הב"ש.

בכתב אחר

ב"ש: לפי שלכתחילה כותבים כמו שכתוב בס"ת (כתב אשורי).

במקום עיגון

ב"ש: ואם ניתן כבר הגט דינו כבמקום עיגון וכשר.

במקום עיגון

פ"ת(גט פשוט): במקום שלא נמצא מי שיוודע לכתוב רק כתב אשורי משובש שנקרא משק"י (שדומה לכתב אשורי) או בכתב פרובינצאל (כתב רש"י) יפה, והוא במקום עיגון כגון שכיב מרע, מה עדיף לכתוב? והנה בזה יש מחלוקת כפי שהביא הב"י: לסברת יש מגמגמים על כתב פרובינצאל, עדיף לכתוב בכתב משק"י שדומה לאשורית.

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

קכו - ב

סמ"ק, רא"ע, e"פ: "בשלישי", "ברביעי", "בחמישי" -

מלאים יו"ד "בשני", ו"בששי" - חסרים.

בשלישי

ב"ש: ומה שלא כותבים בגט לשון זכרון עדות (לשון העדים כמו בשטרות) לפי שבגט אינו לשון העדים אלא לשון הבעל.

שלישי רביעי חמישי

ח"מ(סדר ר"י ממינץ): סימנא רח"ל (ר' - רביעי, חזקה - חמישי, ל' - שלישי) ברחל כתוב "מלא שבוע זו, שהוא בכתב מלא. מ"מ בדיעבד שכתב מלא חסר או הפוך - כשר.

קכג - ג

כ"פ: **יום ראשון יכתוב באחד בשבת.**

בשבת

ב"ש: ולא יכתוב "לשבת" כי יש מקום לטעות שאם יכתוב שלישי לשבת יאמרו יום שני הוא, ועם השבת הוא יום שלישי, אבל "לירח" אין מקום לטעות (ד"מ).

פ"ת(גט פשוט) - ואם כתב "ברביעי לשבת" - הגט פסול, שיבינו שכוונתו יום ג' שהוא רביעי למניין השבת שעברה והוי גט מוקדם. מ"מ בדיעבד יש להכשיר.

קכד - ד

ראש חודש יום אחד.

1. הרב פר"י: **ביום ר"ח יכתוב ביום ראשון לירח פלוני.**

א. **הגה** מרדכי: וי"א דכותבין "באחד לירח" (בלי "יום". דכתיב בספר במדבר: "באחד לחודש השני"). מהר"י מרדכי: ומכוח זה יש נמנעים לתת גט בר"ח (כך כתב בסדר גיטין).

2. הרב פר"י: **בשני יכתוב: "בשני ימים (לירח פלוני), בשלשה, בארבעה" כולם לשון זכר בה"א לבסוף.**

3. הגה: ויכתוב ימים עד עשרה: בשני ימים בשלשה ימים וכו' (בסדר גיטין). ומכאן ואילך יכתוב: יום אחד עשר, יום שנים עשר וכו' (מרדכי פ' המגרש).

א מהר"י: כתב ימים לא נפסל בדיעבד אם כבר ניתן, וכ"ש בשעת הדחק (ב"י).

ב. כתב שלשה או שמונה מלא בוי"ו (בסדר ר"י מינץ) או שלא כתב בשני רק שני (בסדר גיטין) או שכתב ר"ת, כגון שהיה לו לכתוב שנים עשר וכתב י"ב (בשם הרב מטרונים) - כשר.

4. הרב פר"י: **וכן באחד ועשרים בשנים ועשרים בשלשה ועשרים וכן כולם.**

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

1 א. ויש נמנעים לתת גט בר"ח

ב"ש: ובעת הצורך נותנים גט בר"ח וכותבים "ביום אחד לירח..." (ב"ח). כ"כ ח"מ.
ובנחלת שבעה – יכתוב "באחד לירח" בלי "ביום"

2. לשון נקבה בה"א לבסוף

ב"ש: סימנך "ימים ימימה" פירוש במקום ימים כותבים בה"א בסוף כמו "ימימה" (לבוש, ט"ז).

קכו - ה

1. טור(הר"פ וסא"ק): בחשבון השנים יכתוב לשון נקבה:

"בשנת חמשת אלפים ואחת לבריאת עולם", שנים שלש ארבע, כולם בלא ה"א לבסוף. וכן "אחת עשרה, שנים עשרה, עד עשרים". ומשם ואילך "עשרים ואחת, עשרים ושנים, עשרים ושלוש", המניין המועט לשון נקבה וכן לעולם.

2. הגה ויכתוב בשנים מנין המרובה קודם, אבל בימים יכתוב מנין המועט קודם (וכן משמע בטור, וכן היא בסדרים): "אחד ועשרים, שנים ועשרים וכו'".

א. ואם כתב מנין המרובה קודם, או להיפך שכתב בשנים מנין המועט קודם - כשר (ב"י).

ב. כתב לשון זכר במקום לשון נקבה: כגון שהיה לו לכתוב "חמש" וכתב "חמשה" - כשר (בשם מהרי"ל).

קכו - ו

ראש חודש שני ימים.

1. אם יכתוב גט ביום ראשון של חדש אייר, יכתוב "ביום

שלשים לחדש ניסן שהוא ר"ח אייר", וכן בכל ראשי חדשים שהם שני ימים. וביום שני של ר"ח יכתוב "באחד לירח פלוני", כי חשבונו מיום השני.

2. הגה: וי"א שאין ליתן גט בשום ר"ח (סדר הגיטין בשם סמ"ק ומרדכי והג"מ וכל בו), וטוב לחוש לזה אם לא במקום שיש חשש לעיגון.

אבל הר"ן – כתבו להפך. לא יכתוב חודש קודם (ל" לחודש ניסן) רק ר"ח אייר.

ב"י: ואם עבר וכתב "ביום ראש חודש" ולא כתב ביום שלושים לחודש הקודם, משמע מהתוס' שכשר.

2. סמ"ק: נראה מהרב פרץ שראוי למנוע לכתוב בראש חודש גט, שלא יכניס עצמו למחלוקת.

1. טור(הרב פרץ): אם יכתוב גט ביום ראשון

של חדש אייר, יכתוב "ביום שלשים לחדש ניסן שהוא ר"ח אייר", וכן בכל ראשי חדשים שהם שני ימים. וביום שני של ר"ח יכתוב "באחד לירח פלוני", כי חשבונו מיום השני.

כ"כ הרא"ש – המנהג. כ"כ התוס', רשב"א.

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

כ"כ כלבו והלכות גט דמרכי.

✓ והב"י – חומרא יתרה, וראיתי של חוששים לזה. כ"ד המחבר.

1. ל' ניסן שהוא ר"ח אייר

ח"מ: ה"ה אם היפך ביום א' לירח אייר שהוא ל' ניסן. ואם כתב רק "ראש חודש אייר" ולא כתב שהוא ל' לחודש ניסן – בדיעבד כשר.

2. וי"א שאין לתת גט בר"ח

ח"מ: טעמו – כיון שיש מחלוקת איך לכתוב (ל' לחודש קודם או א' לחודש זה).
והב"ש – כיון שצריך לכתוב ל' של חודש קודם ושםא יאמרו מוקדם הוא.

מה הדין לתת גט ביום ב' דר"ח

ח"מ: ביום א' דר"ח מותר רק במקום עיגון. וביום ב' דר"ח שאינו אלא חששא בעלמא – שרי בכלל גוונא.

שני אדרים

קכו - ז

0. אם השנה מעוברת: 1. יכתוב באדר ראשון - "לירח

אדר ראשון", ובשני יכתוב - "לירח אדר השני".

2. **הגה:** ואם כתב באדר הראשון "אדר" סתם – כשר. אבל אם כתב בשני סתם – הגט פסול.

3. ומילת "ראשון" יכתוב מלא וי"ו (מ"כ בתיקון) "ניסן" מלא.

4. "אייר" בשני יודין (הכל בסדר), ואם כתב בחד יו"ד – פסול אם לא בשעת הדחק (תה"ד).

א. ויש נמנעים ליתן גט באייר, אך במקום הדחק נותנים וכותבין בב' יודין (תה"ד).

5. "סיון" מלא יו"ד (ג"ז בסדר גטין), "תמוז" מלא וי"ו, "אלול" מלא וי"ו, "תשרי" בחד יו"ד,

"מרחשון" חד וי"ו (דברי הרב) "כסלו" חסר יו"ד (תה"ד).

6. ועיין לקמן סימן רל"ג, ועיין למטה סעיף כ"ג וכ"ד.

וש"פ.

דינו כאדר שני – רבי מאיר. כ"פ הרמב"ם.

1. **ולכן בשו"ע** פסק כהטור: שיכתוב בפירוש

באיזה אדר. כדי לצאת מהמחלוקת

יד"מ – מצאתי בתיקון ישן: שהולכים אחר המנהג ואם שינה מהמנהג לכתחילה פסול, שכ"ז שלא נישאת יתן גט אחר.

4. ירח אייר

תה"ד: יש לכותבו בשני יודין, ובדיעבד יש להכשיר

ביו"ד אחד.

כ"כ סדר הגט.

0. **נדרים (סג.):** בשנה מעוברת שכתב "אדר"

סתם:

רמ"א – אדר שני,

✓ רבי יהודה אומר – אדר ראשון.

2. **הר"ן:** כיון שקי"ל כר"י שסתם "אדר" – אדר

ראשון הוא, אם עומד באדר ב' וכתב אדר סתם שטר מוקדם הוא ופסול. בין בשטרות בין בגיטין.

ד"מ – כמ"ש בחו"מ (מג"ב) לענין שטרות.

אבל מהרמב"ם משמע – שפסק כר"מ, שסתם "אדר" הוא אדר ב'.

סיכום: כתב "אדר" סתם, מה דינו?

דינו כאדר ראשון – רבי יהודה. כ"פ הר"ן, רא"ש

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

ואם כתב רק "חשון" במקום "מר חשון" כשר בדיעבד.

4. אייר שני יודי"ן

ח"מ(תה"ד): ואם כתב "איר" ביו"ד אחד ונתן ובו ביום נודע הטעות – יש לכתוב גט אחר, שאין לעז על ב"ד. אבל אם עברו כמה ימים שיצא עליה שם מגורשת, אם יכתוב גט אחר יצא זילותא לב"ד. ולכן כשר בדיעבד. **וד"מ** – מצאתי בשם מהרי"ל שיתן גט שני מספק.

5. כסלו חסק יו"ד (תה"ד)

ח"מ(תה"ד): לפי התרגום "כיסלו" מלא, אבל בפסוק "כסלו" חסר יו"ד ויש ללכת אחר הפסוק, אף שרוב הגט בארמית הזמן הוא בעברית.

מר חשון חד וי"ו

ב"ש: "מרחשון" תיבת אחת.

גט פשוט – ואם כתב שתי תיבות צ"ע אם כשר. ואת"ל כשר יש להסתפק אם כתב בשתי שורות אם כשר?

2. כתב באדר ראשון "אדר" סתם - כשר

והב"ח מקשה על הרמ"א: והרי הרמב"ם פוסק כר"מ, דסתם אדר אדר שני הוא, וא"כ נמצא הגט מאוחר ופסול למקצת הפוסקים?

ולכן אם ידע שהשנה מעוברת הוי ספק גט, אבל לא ידע שהיא מעוברת כשר.

והח"מ – לא קשה

א. אף אם נאמר שהרמב"ם פסק כר"מ מ"מ ר"פ פסקו כר"י: סה"ת, אגודה, ר"ן, רי"ו, מרדכי.

ב. ובאמת הראב"ד גם פסקו כר"י.

כ"כ הב"ש כהרמ"א שאין לחשוש לרמב"ם.

א. ניסן מלא

פ"ת(גט פשוט): אם כתב את החודשים: ירח ראשון, ירח שני ולא כתב תשרי חשון – כשר גמור הוא שבתורה כתוב כן.

ואם נכתב "לירח מנחם" ולא הזכיר "אב" – כשר בדיעבד שידוע שלאב קוראים מנחם.

קכו - ח

1. יש נוסחי גיטין שכתוב בהם: "איך אנא פלוני בן

פלוני" - ואינו מכוון (פירוש אינו נכון), ויש ליזהר מלכתוב תיבת איך.

א. וכן יש נוסחאות שכתוב בהם: "ולאתריהון דאבהתיכו" - ויש ליזהר מלכתבם.

1. איך אנא

ח"מ: הילכך לכתחילה אין לכתוב כן, ואם כתב כן הגט כשר, שהרי בגיטין (פה:) מוכח שהיו כותבים "איך". וכ"ה ברי"ף והרמב"ם. כ"כ הב"ש.

ואינו מכוון

פ"ת(גט פשוט): הגט שנכתב בלשון עדים "בפנינו עדים, פלוני פור ותרקית..." וחתמו העדים בסוף. או שכתב "אנא פלוני פטרית פלונית..." שאינו לשון נוכח, אלא בלשון הודאה לפני העדים שעשה כן:

מבואר ברדב"ז – שאינה מגורשת

ואינו נראה – שיש מכשירים.

1. הרא"ש: בנוסח גט של הרי"ף כתוב: "איך אנא פלוני בן פלוני".

ולשון "איך" שייך רק כשהעדים כותבים איך הדבר התקיים לפניהם, אבל בגט שהוא ספירת דברים שהבעל מספר שבזמן הזה גירש אשתו לא שייך לשון "איך".

א. **ויש נוהגים** לכתוב: "ולאתריהון דאבהתיכו". ותימה הוא. שלא נהגו כן מאחר שאין מזכירים מקום בית דירת אביו ומקום דירת אבי אשתו.

ב"י: ובטופס גיטין שברמב"ם כתוב "איך" וגם "ולאתריהון דאבהתיכו" כמו בהרי"ף.

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

קכו - ט

לא יכתוב "ודין" מלא, אלא חסר יו"ד ("ודן" פירוש וזה) .

ולא יכתוב "ואיגרת" מלא יו"ד אלא "ואגרת".

ולפי הרמב"ם – פסול, לפי שמתבטל משמעות תיבת ודן, ש "דן" פירושו שבגט הזה מגרשה ובעיני ידיים המוכיחות.

ולא יכתוב איגרת

רש"י – משמע איגרא לשון גג.

והרמב"ם – הוא לשון זנות: אי גרת. פירוש אם זנית שיהא גט ואם לא אינו גט.

והתו"ם – ויכתוב "ואגרת" בוי"ו שאל"כ משמע ששולח לה אגרת בעלמא ולא לשם גירושין.

גיטין (פה:): אמר אביי האי מאן דכתב גיטא לא לכתוב "דין" דמשמע ודין, אלא ודן. ולא לכתוב "איגרת" דמשמע איגרת, אלא "אגרת".

ולא יכתוב "דין"

פרש"י – שאם יכתוב "דין" משמע שכותב לה שלפי הדין הוא צריך לגרשה, ואינו חייב לגרשה מדינא.

והרמב"ם פירש – שמא יקרא הקורא "ודין", כלומר משפט יהיה בנינו, ונמצא מתבטל ממשמעותו.

פ"ת (גט פשוט): ונ"מ אם אותה אישה אסורה עליו ומן הדין לגרשה: לפי רש"י – הגט כשר.

קכו - י

1. גיטין (פה:): ע"פ פרש"י: **"דיתהויין דתיצביין" שלש יודין רצופין, א. תו"ס (פה:):** והרא"ש (ר' יוסף סוב אצלם): **ונהגו לכתבם בחמשה יודין "דיתהויין דתיצביין".**

2. הגה **מהר"י ארכא"ות, מהר"ן, מהר"ל:** ויש לכתוב הכל בשיטה אחת "דיתהויין דתיצביין", אבל אם כתב "די" בשיטה אחת והשאר בשיטה שנייה - יש פוסלין.

1. שלושה יודי"ן – טעמו:

לרש"י – אם יכתוב רק שני יודי"ן אז הוא נקרא "דיתהויין" שפרושו נשים בעלמא, וכן "דתיצביין". אבל שלושה יודי"ן משמע שתהיה רשאה להינשא לכל מי שתרצה.

והרמב"ם – בשני יודי"ן משמע שמדבר עם שני נשים, ונמצא שאינו מגרש את זאת אלא לשתיים אחרות. ואף שמילים אלו רק מטופס הגט, גרע שינוי מחסרון ממש לפי שהשינוי מבטל עניין הגט. וכ"ד ח"מ.

1. א. ונהגו לכתוב בחמישה יודי"ן

ת"מ: ובדיעבד אין להקפיד.

2. אם כתב "די" בשיטה אחת (תו"ס)

ב"ש: ודייק מהר"ל מהתו"ס שהכל תיבה אחת, דאל"כ לא שייך חמישה יודי"ן.

אבל בתו"ס – תרגום של "די" אשר, והם שתי תיבות.

וכ"מ מהרא"ש והטור. ולפ"ז התו"ס סותרים זה את זה?

וי"ל: אף שהן שתי תיבות מ"מ כותבים בשיטה אחת, דהמשמעות סובל ג"כ תיבה אחת. אבל אם יכתבו בשתי תיבות משמעותו רק שתי תיבות.

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

מיהו בשעת הדחק שכבר ניתן כשר. שאין שינוי במשמעות הגט. כ"ד הט"ז.

קכו - יא

1. יאריך וי"ו דתירוכין, וי"ו דשיבוקין, וי"ו שניה דוכדו

שמא ידמו ליו"ד.

א. הגה: נהגו להאריך אלו הווי"ן יותר מווי"ן אחרים קצת, אבל לא יאריכו יותר מדאי (כל בו).

עזובות דעלמא. וכדי – משמע בלא כלום.
והרמב"ם כתב - "דוכדי" משמע שבתנאי זה אפסור
אותך, וכן "תריכין ושיבוקין" משמע שהיא גרשה אותו.

1. **גיטין(סה:)**: אמר אביי - יאריך וי"ו דתירוכין,
וי"ו דשיבוקין, וי"ו שניה דוכדו.

פרש"י: שאם לא יאריך מחזי כיו"ד ואז משתנה
המשמעות: תריכין – גרושות דעלמא. שביקין – נשים

קכו - יב

1. **הרא"ש**: יכתוב: "תרוכין שבוקין" חסר יו"ד ראשונה. אבל

"פיטורין" מלא בשני יודי"ן:

א. **הגה** **מכרי"ק**: וי"א דפטורין ג"כ חסר יו"ד ראשונה. וכן נוהגין.
מרדכי: ולכן צריך להאריך ג"כ ו' של פטורין.

2. ונהגו לכתוב בגט בתחילה "שבוקין פטורין תרוכין" ואח"כ פש"ת (פטורין, שבוקין, תרוכין) ואח"כ
תש"פ ואם שינה בזה אין עיכוב בדבר.

קכו - יג

גיטין(פה:): אמר אביי - למהך חסר יו"ד (רש"י - שאל"כ משמע "לי מהך" לי
תהי מכאן ואילך).

קכו - יד

1. יזהר יפה ברגל של ה"א של "למהך" שירחיקנה מגגה.

א. **הרא"ש**: וכן בכל ההי"ן צריך ליזהר, אלא שבזה צריך ליזהר יותר.

1. **גיטין(פה:)**: אמר אביי - לא לכתוב "למחק" **פירוש** - שלא ידבק רגל הה"א בגגה ויהא ח.
דמשמע כי חוכא (צחוק).

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

קכו - טו

1. א"כ (pe): לא יכתוב "לאתנסבא" אלא "להתנסבא".

א. א"כ (pe): "ואנש" חסר יו"ד מרדכי. ב. א"כ (pe): דילג ה' דלהתנסבא וכתב לתנסבא כשר.

1. לא יכתוב לאתנסבא

ח"מ: שמא ירחיק "לא" מן "יתנסבא" שמשמע שלא תינשא (רש"י).

אלא להתנסבא

פ"ת: מפרש"י שמא ירחיק, משמע שאם כתב לאתנסבא ולא הרחיק – כשר. מ"מ גט פשוט – פסל.

א. "ואנש" חסר יו"ד

פ"ת (גט פשוט): ובדיעבד כשר.

ב. דילג ה"א... כשר

פ"ת (ת' הרשב"א): ואפילו דילג כל התיבה כשר, שהרי כותב "הרי את מותרת לכל אדם".

גט פשוט (מהריב"ל) – אף לרשב"א לכתחילה לא תתגרש בו, רק שאם נתגרשה בו תינשא לכתחילה.

אך הר"ן – צריך לכתוב "התנסבא לכל גבר" שאל"כ משמע שתהיה פנויה ומותרת לכל אדם ולא תינשא לאף אחד.

ולפ"ז: יש להחמיר שלא תינשא בו לכתחילה.

קכו - טז

על דרך זה צריך בכל לשון ובכל כתב שיכתוב שלא

יהא בו משמע ב' עניינות.

קכו - יז

1. "לא ימחא" באלף.

א. הגה ואם כתב בה"א וכבר ניתן הגט כשר (ב"י). ב. ד"מ (ת' קון י"ע): ואם נכתב "ימחיי" ביו"ד פסול אם לא בשעת הדחק ובמקום עיגון.

0. לא ימחא/ימחה

טופסי גיטין של הרי"ף רא"ש והרמב"ם – לא ימחה. הרא"ש: לכתחילה יכתוב בה"א, ואם כתב באל"ף כל שלא ניתן יכתוב גט אחר.

כ"ד הכלבו (ר' יחיאל), העיטור.

מרדכי – יש כותבים בה"א ויש כותבים באל"ף, והוא פסוק בדניאל (ד, לב).

כ"כ האורבלי – שניהם פסוקים בדניאל.

טופסי הגט בסמ"ג – באל"ף.

כ"כ סה"ת, כלבו (לשון מחאה), הר"פ (ר' יקר), מהרי"ק.

1. ב"י: להלכה – לכתחילה יש לכתוב באל"ף לפי

שכן המנהג, ואם כתב בה"א אין לפוסלו ויכול ליתנו.

מ"מ מהיות טוב יכתוב אחר.

א. ואם כתב נתן - אין לחוש.

קכו - יח

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

1. צריך שלא יהא בשיטה אחרונה לא "ספר תרוכין" ולא "גט פטורין" ולא "אגרת שבוקין", אלא "כדת משה וישראל" לבד.
2. ויעשה ממנה אותיות גדולות כדי שלא יסיים באמצע שיטה משום דאיכא למיחש שיחתמו בחצי שיטה הנשארת, ואין ראוי לעשות כן.
3. ת' הרא"ש: ואם כתב בשיטה אחרונה יותר מכדת משה וישראל לא נפסל בכך.

משמע שספר תרוכין הוי תורף. ונ"מ אם נחסרו כל השלושה פסול.

2. אותיות גדולות

פ"ת (גט פשוט): לא יאריך בגג האותיות: כ, מ, ש, א שאז מפסיד צורתן. אלא יאריך באותיות: ד, ת, ה, ר, ז.

שיחתמו בחצי השורה הנשארת

ב"ש: ואז אין למדים משיטה שלמה שלפניה שהיא סמוכה לעדים.

ואם יחתמו תחת חצי השורה יש לחשוש שתזייף תוך חצי השורה ובין השורה לעדים.

3. לא נפסל בכך

ב"ש: לפי ש"כדת משה וישראל" הוא כמו "שריר וקיים" בשאר שטרות, ואז למדים משורה אחרונה (כמ"ש בחו"מ מד/ד).

ואע"פ שר"ת חשש שאינו כ"שריר וקיים", מ"מ בדיעבד כשר.

לא נפסל

ב"ש: ב"י – אם נכתב בשורה אחרונה "ספר תרוכין וגט פיטורין ואגרת שבוקין" – אם עדי מסירה לפנינו כשר, כמו בכל דבר שיכול להזדיף אם עדי מסירה לפנינו ומעידים שלא זייף – כשר.

1. הטור: צריך שלא יהא בשיטה אחרונה לא "ספר

תרוכין" ולא "גט פטורין" ולא "אגרת שבוקין", אלא "כדת משה וישראל" לבד.

כ"כ הרא"ש, בעה"ת, מרדכי, סמ"ג. וכ"ד התוס' (ב"ב קסב.).

טעמו: אנו מסתפקים אם צריך לכתוב "ודין יהוי ליכי... תרוכין...", ושמא צריך לכותבו וא"כ כיון שלא למדים משיטה אחרונה לא ילמדו ממנו.

2. סמ"ג: ולא יסיים שיטה אחרונה באמצע שיטה,

אלא ימלא באותיות ארוכות, פן יחתמו העדים בחצי השיטה הנשארת ושוב לא נלמד משיטה השנייה שמעל החתימות, מאחר והיא סמוכה לעדים ויש לחוש שהוסיפו בעל השטר בין העדים לכתב (לפי שהעדים לא חותמים תמיד סמוך לסיום הכתב).

וגם אין לו תקנה להחתיים העדים תחת הכתב של חצי השורה, שיש לחוש שימלא חצי השורה מה שירצה ויוסיף שורה נוספת בין הכתב לחתימות.

1. שלא יהא בשיטה אחרונה

ב"ש: ודעת התוס' כיון שכתב "ספר תרוכין גט פטורין ואגרת שבוקין", יכול לכתוב בשורה האחרונה שאינם אלא חזרת דברים.

קכו - יט

אם כתב "וישראל" אלף למד כאחד לא נפסל בכך.

ודוקא בדיעבד או במקום עגון כמו שנתבאר לעיל קכ"ה/טז.

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

ואף שבס"ת פסול, שאני ס"ת שצריך כתיבה תמה משאכ"כ בגט.

הרא"ש בתשובה: אם כתב "וישראל" אלף למד כאחד לא נפסל בכך, לפי שרגילים לכתוב כף והתינוק קוראו.

קכו - כ

כיון שאנו מכירין סגנון הדבר אין לפוסלו בשביל דילוג

אות אחת.

בשביל דילוג אות אחת

ב"ש: עיין סעיף ל"ט, שבטופס אפילו דילג תיבה אחת כשר.

וכתב הב"י (העיטור) – כל שניכר שההוא ט"ס, כגון נחסר שי"ן בשישי, או רי"ש של רביעי – כשר, חוץ משם הבעל והאישה, לפי שבתורף צריך להקפיד בחסר ויתר (כמ"ש רש"י).

הרא"ש: כיון שאנו מכירין סגנון הדבר אין לפוסלו בשביל דילוג אות אחת.

כגון שכתב "למנין אנו מונין" ודילג ש', וכן לא כתב בשבת לפי שרביעי (בלי שבת) אין לו פירוש אחר אלא בשבת.

קכו - כא

1. אם כתב "ברביעי עשרים יום לירח שבט", ודילג ולא

כתב "בשבת", וגם יום רביעי היה כ"א לשבט והוא כתב עשרים - הגט כשר.

2. **ריב"ז:** וי"ח ופוסלין בכה"ג.

ת' הרא"ש: משום שרביעי אין לו פירוש אחר אלא בשבת, כיון שכתוב אחריו "עשרים לירח..."

ובפרישה – ועוד שאם רביעי כוונתו ליום בחודש, היה צ"ל בארבעה ולא ברביעי.

פ"ת (גט פשוט) – מ"מ אם דילג גם מילת "עשרים יום" (שכתב ברביעי לירח פלוני) אף שאם כוונתו ליום בחודש היה צ"ל בארבעה לירח פלוני – מ"מ יש לפסול.

פ"ת: ודילג

גט פשוט: ואפילו כתב – בארבעה (במקום רביעי) עשרים יום לירח" – כשר, לפי שאין פירושו אלא בשבת כיון שכתב אחריו "עשרים יום" (לפי טעם הרא"ש לבדו).

1. **ת' הרא"ש:** אם כתב "ברביעי עשרים יום לירח שבט", ודילג ולא כתב "בשבת" – כשר, כי רביעי אין לו פירוש אחר אלא בשבת.

א. וכן אם יום רביעי היה כ"א לשבט והוא כתב עשרים - הגט כשר, ול"א שהקדים הגט יום אחד ופסול, לפי שא"א להיות כתובה ביום רביעי תלינן בטעות סופר (שהרי רואים סתירה). לפי שבימי החודש טועים אבל בימי השבוע לא טועים. ולכן תולים שצ"ל כ"א לשבט.

2. **והריב"ז** – אם טעה בתאריך החודש הגט מוקדם ופסול, שעיקר הזמן בגט הוא ימי החודש. אבל טעה בימי השבוע לא מעלה ולא מוריד. כ"פ הרמ"א.

1. **כתב ברביעי... ודילג בשבת**

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

ואם נכתב הגט באלול וכתב בו "ברביעי שנת ה' אלפים..." ודילג תיבת "בשבת" וגם שם החודש – יש להכשיר, ואין לחשוש שיבואו לפרש "רביעי" הכוונה לחודש תמוז, לפי שלא נהגו לכתוב מספר החודש אלא שם החודש. ולכן ברביעי פירושו בשבת.

ודילג

פ"ת: גט שנמצא במילת שנת "שנת" ג' במקום נ' והתינוק קראו "שנת":

הגאון מהר"ר יהושע – פשוט להכשיר, כיון שניכר שט"ס הוא (כמ"ש הב"י בשם העיטור).

והגאון מהר"ם כ"ץ – פסול, שכאן יש שינוי במשמעות, שמשמע בשוגג הוי ה' אלפים ולא אמת, והוי כמו שכתב למחך במקום למהך, דהוי כמו חוכא ופסול.

מ"מ במקום עיגון יש להכשיר.

2. ויש חולקין

הגהות מעשה ניסים: דווקא שכתב "עשרים לחודש" במקום כ"א יש חולקין. אבל במה שלא כתב "רביעי בשבת" לכו"ע כשר (שמן למאור).

ופוסלים

פ"ת (שו"ת שבספר גבורת אנשים): בשעת הדחק יש להכשיר.

פ"ת (בגדי כהונה): ודוקא שטעה בין כתובה לכ"א שהוא אחר רוב החודש, אבל טעה בתחילת החודש (בין ג' ל ד') לכו"ע כשר.

וגם אין לומר ש "בארבעה עשרים יום לירח" כוונתו לכ"ד לירח פלוני, שא"כ היה לו לכתוב בארבעה ועשרים בוי"ו.

וגם כשדילג תיבת שנת וכתב ד' אלפים – כשר, שסתמו פירוש חשבון השנים.

מ"מ בשו"ת שבספר גבורת אנשים הביא מחלוקת אם השמיט תיבת שנת:

הגאון מהר"ר יהושע – כשר, דלא גרע מדילג "בשבת" (כמ"ש הרא"ש), שפשוט שפירוש שנת ארבעת אלפים. שאם כוונתו לימים וחודשים היה צריך לסכמם ולעשות מהם שנים.

ועוד כיון שדרך למנות לבריאת העולם אין לחוש שמונה חודשים, ואין לחוש שיטען שום סכל למנות כן.

והגאון מהרבר"ץ – חולק אם דילג מילת שנת, הוי גט שאין בו זמן ויש לחוש שמונה לחודשים והוי מוקדם.

- מהרא"ש שדילג "בשבת" משמע הפוך, דווקא שם שכתב אחריו "כ' ימים לירח" שא"א לפרשו אחרת. משאכ"כ שאפשר לפרשו אחרת – פסול.

- ועוד שאפשר לפרש ש "חמשת אלפים" חוזר על לפניו, "כ' ימים לירח פלוני חמשת אלפים" פירוש שהוא חודש החמשת אלפים לבריאת העולם.

מ"מ במקום עיגון גדול יש להכשיר.

ודילג

פ"ת (ראנ"ח): גט שנכתב בו "בשלישי בשבת ימים לירח פלוני" ודילג סך הימים – ה"ז כשר (הר"מ אלשיך).

קכו - כב

1. ראמ"פ: אם לא האריך ווי"ן שאמרנו, או שכתב היודי"ן שאמרנו שלא יכתבו, או שלא כתב היודי"ן היתירות - הרי זה גט פסול. **א. הרא"ש:** חוץ מב' יודי"ן הנוספות ב' דיתיהוויין' ו' דיצבייין' שאינו אלא מנהג.

2. (הר"ן, פצח"ט): וי"א דאם לא כתב "דיתיהוויין רשאה" רק כתב "זאת תהא רשאה" - עדיף טפי.

3. ראמ"ד: וי"א שאם לא ערער הבעל – כשר.

4. ויש מי שאומר: שאין ערעורו מועיל, אא"כ כתבו הוא (הבעל) או שהסופר כותבו מפיו.

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

לכתחילה.

הסבר בדעת העיטור:

ב"ש והב"ח – ישנם ג' מצבים:

- א. כתבו הבעל או הסופר מפי הבעל וגם הבעל מערער – אפילו נישאת תצא.
- ב. כשהבעל כתב או הסופר מפי הבעל ואין הבעל מערער, או שכתבו הסופר מעצמו והבעל מערער – לא תינשא ואם נישאת לא תצא.
- ג. סופר כתבו מעצמו והבעל לא מערער – כשר לכתחילה.

ולפ"ז: בעה"ט חולק על הרמב"ם בתרתי:

- מצב (א).** כשנישאת: לרמב"ם – לא תצא, לעיטור – תצא.
- מצב (ג).** לרמב"ם – לא תינשא לכתחילה, לעיטור – תינשא לכתחילה.

✓ אבל שיטת הב"י והשו"ע (4.)

- רק כשהבעל כתב הגט ומערער – לא תינשא, ואם נישאת לא תצא.
- אבל** אמר לסופר סתם אף שמערער, או שהבעל כתב הגט ואינו מערער, וכ"ש שלא כתבו ולא מערער – תינשא לכתחילה.
- לדעת הרמב"ם** (ראשונה במחבר 1.) – אפילו לא כתב הבעל ולא מערער לעולם הגט פסול ואם נישאת לא תצא.

1. רמב"ם: אם לא האריך ווי"ן שאמרנו, או שכתב היודי"ן שאמרנו שלא יכתבו, או שלא כתב היודי"ן היתירות – הרי זה גט פסול.

לא האריך הוי"ו

תו"ס והריב"ש – פירוש לא האריך שכתב בצורת יו"ד אז פסול, אבל כתב בגודלו הרגיל רק שלא האריך כשר.

כ"כ הב"ש בדעת הרא"ש – כוונת הרא"ש שלא האריך שכתב בצורת יו"ד אז יש להקל רק בחשש עיגון, אבל אם כתב בגודל הרגיל כשר אף לכתחילה.

אבל הב"י הבין בדעת הרא"ש – לא האריך שכתב בגודל הרגיל – לא יתן הגט אכ"כ בחשש עיגון ויתקנו ב"ד ויתנו לה. ואם כבר נתן והבעל רחוק – כשר.

ב"ש: להלכה – אף שלא האריך הוי"ו, אלא כתבו בגולו הרגיל (ואין לו צורת יו"ד) – כשר. כ"פ פ"ת(פמ"א) – להכשיר אף שלא במקום עיגון.

מתי נפסל בווי"ו-ם ויוד"י-ם לעי"ל

רמב"ם – אפילו לא ערער הבעל, ואפילו כתבו הסופר הגט פסול, ולא תינשא (ה"ה – ואם נישאת תצא).

3. רב האי – אם הבעל מערער (ולא משנה מי כתבו) הגט – פסול. לא ערער – כשר.

4. העיטור – כשהבעל כתב הגט או כתבו הסופר מפי והבעל מערער שכוונתו היתה לקלקלה – פסול. אבל אמר לסופר לכתוב ואינו מערער – כשר.

סיכום: לא כתב היודי"ן והווי"ן כדין

כתבו הבעל או סופר מפיו		כתבו הסופר סתם		הפוסקים
הבעל מערער	הבעל לא מערער	הבעל מערער	הבעל לא מערער	
לא תינשא נישאת תצא	לא תינשא נישאת לא תצא	לא תינשא נישאת לא תצא	לא תינשא לכתחילה	ב"ש, ב"ח לפי העיטור
לא תינשא נישאת לא תצא	לא תינשא לכתחילה	תינשא לכתחילה		4. ב"י והשו"ע לפי העיטור
לא תינשא, ואם נישאת לא תצא				1. רמב"ם

מהריב"ל – פסול בדוגמא: כתב במקום "וכדו" וכו",
אא"כ נתן כבר או במקום עיגון.

לא האריך וי"ו

פ"ת: האריך הוי"ו ונקרא כמו נ' סופית –

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

והריב"ל – חילק, אם ויו-ים אלו בטופס יש להכשיר במקום עיגון, ובתורף יש לפסול.

גם מהר"י סגל – פסול והוסיף שאף אם כתב "מהד" במקום "מהך" גם פסול.

כשקראם תינוק

רשד"ם – גם ויו-ים שקראם התינוק נוני-ים פסול אף במקום עיגון.

אייר יש לכתבו לכתחילה בב' יודין (וע"ל סעיף ז').

קכו - כג

ואם כתב בחד יו"ד - פסול אם לא בשעת הדחק (תה"ד).

ויש נמנעים ליתן גט באייר, אך במקום הדחק נותנים וכותבין בב' יודין (תה"ד).

תה"ד: אייר יש לכותבו בשני יודין, ובדיעבד יש להכשיר ביו"ד אחד. כ"כ סדר הגט.

כ"פ הרמ"א (סעיף ז): "אייר" בשני יודין (הכל בסדר),

תה"ד: "כסלו" חסר יו"ד.

קכז - כד

הכ"מ: אם הוה ליה לכתוב בשנים עשר וכתב בי"ב כשר.

קכו - כה

כ"פ: למנין בחד יו"ד. (גט פשוט – לאפוקי מניין או מינין. ובדיעבד כשר).

קכו - כו

קכו - כז

1. **כ"פ**: "שאנו מנין" - בלא וי"ו (שאם יכתוב בוי"ו (מונין) יש במשמעות

לשון אונאה – ב"ש).

2. **הגה** **רי"ב**: ואם כתב ו' אין לפוסלו בשעת הדחק, ואם נהגו לכתוב כך - אין לפוסלו. וה"ה אם כתב למנין שאנו מונין במתא (ולא כתב "כאן") וכל כיוצא בזה.

כ"פ: "דיתבא על נהר פלוני" בחד יו"ד (ואם כתב "די יתבא" כשר) (ב"י):

קכו - כח

מה"ר ישרא"ל: "במתא פלונית דמתקריא פלונית" בלשון נקבה.

קכו - כט

1. **ספ"י** **ה"ס** **פ"א** **ה"א**: נהגו לכתוב "העומד במקום

פלוני" קודם "וכל שום".

קכו - ל

הגה **ספ"י** **ה"ס** **פ"א** **ה"א**: וי"א דיש לכתוב החניכה קודם "העומד במקום פלוני" (עיין בפסקי מהרא"י סי'

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

נהגו לכתוב "מן שמי", "מן יומא דנן ולעלם". *ראב האיטין:*

וי"א דאין כותבין מן שמי (סמ"ג וסמ"ק ותשו' רשב"א) וכן נוהגין במדינות אלו.

קכו - מא

1. צריך לכתוב "והרי את מותרת לכל אדם".

2. (מהרא"י): ולכתחילה טוב ליזהר לכתוב "הרי את" בשיטה אחת, אבל אם כבר נכתב הגט בשתי שורות כשר לתנו.

1. הרי את מותרת

ב"ש: ואף שכותבים "פטריה שבקית תרוכית" ג"פ, מ"מ "הרי את מותרת" עיקר הטורף. ולפי הרמב"ן – אם לא כתב כן אפילו נישאת קרוב הדבר שתצא.

הרי את מותרת

פ"ת(גט פשוט): לכתחילה אף שכתב "למהך להתנסבא" צריך לכתוב גם "הרי את מותרת". ואם לא כתב, יכתוב גט אחר, אא"כ שניתן הגט והוא במקום עיגון יש להכשיר כרו"פ כיון שכתוב בו "למהך להתנסבא". **פ"ת(גט פשוט):** ואם כתב "הרי את מותרת" ולא כתב "למהך להתנסבא" – יש להתיר במקום עיגון.

2. בשיטה אחת

ב"ש: כדי שיהא נקרא בב"א ולא יפסיק, שאם יפסיק יכול השומע לסבור שלא התירה לכל אדם (לבוש).

1. משנה גיטין(פה): גופו של גט "הרי את

מותרת לכל אדם".

רבי יהודה אומר – ודין ליכי מיחנאי ספר תרוכין..

בימנו שכותב "ודין ליכי..." אם צריך לכתוב בנוסף "הרי את מותרת..."?

טופס גט דרש"י – א"צ לכתוב "הרי את מותרת"

✓העיסור – צריך לכותבו. כ"ד המרדכי.

כ"כ התוס' – ר"ת הנהיג לכותבו, מ"מ אין להוציא לעז כל גיטין ראשונים.

אבל מהרא"ש משמע – שיש חיוב לכותבו.

וכנ"ד הרמב"ם הר"ן וה"ה.

כ"ד הרשב"א והר"ן(רמב"ן) – ואם לא כתבו קרוב הדבר שאפילו אם נשיאת תצא.

קכו - מב

מהרא"י: "מותרת" בוי"ו.

קכו - מג

רי"ף, ראב"ם והרא"ש: "די יהוי" נהגו לכתבו ב' תיבות.

(**מהרא"י:** אמנם אם כתב "דיהוי" תיבה אחת – כשר. **ריב"ש:** ואף אם לא כתב רק "דהוי" – כשר בשעת הדחק במקום עגון (שאינו לשון עבר אלא הוה)).

קכו - מד

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

כָּלֵךְ, מִרְדְּכֵי וְשִׁפּוֹ: "מִנְאִי" נִהְגוּ לִכְתֹּבוּ בְּלֹא יו"ד אַחֲרֵי הַמ"ס.

(פ"י פֶּשֶׁט הַר"ן וְהַרְשֵׁק"א: וְאִם כָּתַב יו"ד אַחֲרֵי הַמ"ס - לֹא נִפְסַל בְּדִיעֲבַד).

ת' מִהֲרִיב"ל - שֶׁלֹּא יִשְׁמַע שִׁישׁ אָדָם שֶׁנִּקְרָא מִנְאִי וְהִגִּט מִמֶּנּוּ וְלֹא מִהֲבַעַל.

"מִנְאִי" בְּלֹא יו"ד

ב"ש(לבוש) - לִפִּי שִׁבּוּי"ד מִשְׁמַע דֶּרֶךְ מִינּוּת.

נִהְגוּ לִכְתֹּבוּ "תְּרוּכִין שְׁבוּקִין פִּיטוּרִין".

פֶּסֶט 68 דְּהַרְשֵׁק"א: e

קכו - מה

קכו - מו

1. בִּגְט אֲרוּסָה כּוֹתְבִין: "דְּהוּיַת אֲרוּסָתִי", וְאִם כָּתַב

"דְּהוּיַת אֲנִתִּי" - כָּשֶׁר.

א. וי"א דה"ה להפך שכתב לאשתו ארוסתי - כשר בדיעבד (ב"י).

וְעַכְשֵׁי רֹצֵה לְגַרְשָׁה, אֵיךְ יִכְתּוֹב הַגֵּט (אֲרוּסָתִי אוֹ אֲנִתִּי)?

שֶׁאִם הַגֵּט הִיָּה פְּסוּל, לֹא חָלוּ קִידוּשֵׁין וְהָיָה אִשְׁתּוֹ וְצָרִיךְ לִכְתּוֹב "אֲנִתִּי", וְאִם הַגֵּט הִיָּה כָּשֶׁר, חָלוּ הַקִּידוּשֵׁין וְצָרִיךְ לִכְתּוֹב "אֲרוּסָתִי"?

רבי חיים שִׁבְתִּי עָשָׂה מַעֲשֶׂה וְהַצְרִיךְ שְׁנֵי גִיטִין. וְלֹא נִרְאָה לִי.

2. ה"ה להפך, כשר בדיעבד

ב"ש: ב"י כָּתַב דִּין זֶה בִּלְשׁוֹן "אֲפֻשֶׁר" וּבִד"מ - הֵנִיחַ דִּין זֶה בְּצ"ע. וְהִלְבּוֹשׁ - חוֹלֵק עַל הַב"י.

1. רי"ו: בִּגְט אֲרוּסָה כּוֹתְבִין: "דְּהוּיַת אֲרוּסָתִי", וְאִם

כָּתַב "דְּהוּיַת אֲנִתִּי" - כָּשֶׁר.

וְהִרְאִיָּה קִידוּשֵׁין (ו): הִרִי אֶת אֲשֵׁתִי, הִרִי אֶת אֲרוּסָתִי - ה"ז מְקוּדָּשֶׁת.

משמע שֶׁאֲרוּסָה נִקְרָאת אִשָּׁה.

ב. ב"י: וי"א דה"ה להפך שכתב לאשתו ארוסתי - כשר בדיעבד.

וְהִרְאִיָּה גִיטִין (כו): הָאוֹמֵר כָּתַב גֵּט לְאֲרוּסָתִי לְכַשְׁאֲכַנְסָנָה אֲגַרְשָׁנָה.

אלאמא אִשָּׁה נִקְרָאת אֲרוּסָה.

1. דְּהוּיַת אֲרוּסָתִי

פ"ת(גט פשוט): אִשָּׁה שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה בִּפְנֵי ב"ד שֶׁל

הַדִּיּוּטוֹת וְנִפְלַס סִפְקָ בִּגְט, וְחָזַר הַבַּעַל וּקִידְשָׁה (אֲרוּסִין),

קכו - מז

שִׁי"ן וְעִי"ן שֶׁלֹּא הָיוּ הַיּוֹדִי"ן נוֹגְעִין בָּהֶם וְכֵן

פ"י אַתָּה"ד:

הַיּוֹדִ"ד שֶׁע"ג הָאֵלֶף וְשֶׁאֲחֹרֵי הַצַּד"י שֶׁאֵינָם נוֹגְעִים בָּאוֹת - אִם הִתִּינוּק קוֹרָא אוֹתָם יִפָּה אֶפִּילוֹ הֵם בְּתוֹרֵף יֵשׁ לְהַכְשִׁיר בַּמָּקוֹם עֵיגוֹן.

קכו - מח

1. אִם נִדְּבָקוּ רַגְלֵי הַיּוֹדִ"ן לַגִּיּוֹן: א. אִם תִּינוּק דְּלֹא חֲכִים

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

ולא טיפש קורא אותם - יש להכשיר במקום עיגון, אפילו אם הוא בתורף, ויפריד בסכין. ב. (וע"ל קכ"ה/טז).

אם תינוק קורא ח': בתורף - פסול בטופס - לא פסול.
ב. ע"ל קכ"ה
הרמ"א (קכט/טז): **תה"ד:** רגלי ה"א וקו"ף שנוגעין (בתקרה) - יש לפסול אפילו בדיעבד.
מהרי"ק: מיהו אם תינוק יכול לקרותו יש מכשירין במקום עיגון.
מהרי"ק: ולכתחילה אסור להפריד בסכין אלא יכתוב גט אחר.
ד"ע: ודוקא שלא במקום עיגון, אבל במקום הדחק שיש לחוש לעיגון יתקן כסברת הרב.

1. הרא"ש: צריך להזהר בה"א שלא ידבק הרגל

בגג.

כ"כ סמ"ק - יזהר ברגלי ה' ו' ק' שלא ידבקו לגג.

א. ואם נדבקו

תה"ד הרא"ש: - פסול.

אבל מהרי"ק - אם תינוק דלא חכים ולא טיפש קורא אותם - יש להכשיר במקום עיגון, אפילו אם הוא בתורף, ויפריד בסכין.
ב"י: אבל שלא במקום עיגון לא מתיר המהרי"ק.
הרשב"ע - אין לפסול כ"ז שתינוק קורא.
הרב שלמה (בנו של הרשב"ע) - ב' ק' כשר, אבל ב' ה',

קכו - מט

1. אם חיסר תיבה א' מהטופס - לא נפסל בכך.

2. וכ"ש אם חסר וי"ו שנייה של "וכדו" וכתב וכד (ב"י בשם תשו' הרשב"א), א. דמאחר שאין העניין משתנה אין פסול בחסרון זה (כ"כ הרא"ש בתשובה).

3. הרי"ב"ע: וה"ה אם היו אותיות יתירות כל שאין העניין משתנה. **ה"ת ה"ד"ק:** אבל אם נשתנה העניין - פסול. ולכן י"א דאם כתב "לבריא עלמה (במקום העולם) "בה"א שהגט פסול, דעלמה לשון נערה.

ב. פנ'מ"ן לאב: ויש מכשירין בשעת הדחק.

2. "וכדו" וכתב "כד"

פ"ת: והגט מקושר מפקפק בזה, דודאי העניין משתנה, ד"וכדו" משמע שעכשיו פוטר, אבל "וכד" משמע שפטר מכל.

אותיות יתרות

פ"ת (פמ"א): ה"ה אם הוסיפו יו"ד במילים הבאות, יש להכשיר.

ציביתי במקום צביתי. אינתתי במקום אנתתי. פיתורין במקום פטורין. ותירוכין ושיבוקין במקום ותרוכין ושבוקין. מינאי במקום מנאי.

דעלמא לשון נערה

1. רמב"ן: ואם חיסר הסופר ולא כתב "להתנסבא"

- אינו רואה בו פיסול, שהרי כתב בו "הרי את מותרת".
ב"י - משמע שאם חיסר תיבה מהטופס אין הגט נפסל בכך.
[*] ואולי באמת גם הטופס פסול, ושאינו כן שהדבר חוזר על עצמו?]

2. רשב"א בת': ואם חיסר וי"ו של "כדו" לא

נפסל בכך לפי שאינו מעיקר הגט.

א. כ"ה בת' הרא"ש - כל שאין העניין משתנה אין לפסול בחסרון כזה.

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

ואם כתב "בעלמא" במקום "עולם" כשר אפילו לכתחילה (נחלת שבעה).

ב"ש: והגט פסול אפילו הבעל אינו מערער. וגרע טפי מ"מונין" (במקום מנין) שכשר בשעת הדחק אף שיש בו משמעות אונאה, לפי שיותר משמע לשון מנין. משא"כ עלמה שמשמע יותר לשון נערה.

קכו - נ

אין לכתוב בגט בביטול מיני מודעי (שאין כותבים בגט שום תנאי בעולם

אלא הגט לבד).

(ועיין נוסח הגט לקמן בסי' קנ"ד).

נוסח גט אשכנזי

בשני בשבת ושבעה ועשרים יום לירח אב שנת חמשת אלפים ושבע מאות
וחמש לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן במתא ירושלם דיתבא על מי שלח
ועל מי בורות אנה העומר היום בירושלם הנזכרת וכל שום אחר
וחניכה דאית לי ולאבהתי ולאיתי צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ושבקית
ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת אנתתי העומר היום בירושלם הנזכרת
בירושלם הנזכרת וכל שום אחר וחרוכית דאית ליכי ולאבהתי ולאיתי צביתי
דהוית אנתתי מן קרבות דנא וכדו פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי
דיתיהוין רשאה ושלטאה בנפשיכי למחר להנשבא לכל גבר
דיתיהוין ואנש לא ימחא בדיכי מן שמי מן יומא דין ולעולם
והיה ארץ מור נרדן כל אדם ודן די יהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין ונט פטור
כד שמואל ברוך בן יוסף עד
רחמים המכונה בכור בן אברהם עד

נוסח זה נהוג בכל בתי הדין בעיקרית קראת קדישאה דירושלם,
כמוסכם מדורות צ"י רבני ארז"ק גאונים ישראל
והדפסנו אותו עבור סופרי גיטין.

נוסח גט ספרדי

בשני בשבת ושבעה ועשרים יום לירח אב שנת חמשת אלפים ושבע מאות
וחמש לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן במתא ירושלם דיתבא על מי שלח
ועל מי בורות אנה העומר היום בירושלם הנזכרת וכל שום אחר
וחניכה דאית לי ולאבהתי ולאיתי צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ושבקית
ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת אנתתי העומר היום בירושלם הנזכרת
בירושלם הנזכרת וכל שום אחר וחרוכית דאית ליכי ולאבהתי ולאיתי צביתי
דהוית אנתתי מן קרבות דנא וכדו פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי
דיתיהוין רשאה ושלטאה בנפשיכי למחר להנשבא לכל גבר
דיתיהוין ואנש לא ימחא בדיכי מן שמי מן יומא דין ולעולם
והיה ארץ מור נרדן כל אדם ודן די יהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין ונט פטור
כד שמואל ברוך בן יוסף עד
רחמים המכונה בכור בן אברהם עד

נוסח זה נהוג בכל בתי הדין בעיקרית קראת קדישאה דירושלם,
כמוסכם מדורות צ"י רבני ארז"ק גאונים ישראל
והדפסנו אותו עבור סופרי גיטין.

סיכום טעויות בנוסח הגט

נוסח הגט: תורף וטופס

be'fei be'fat, ימים **le'rah si'on,** שנת **channet alef pite efei** מאות וארבעים לבריאת עולם למנין שאנו
מנין כאן **be'fat,** דמתקריא **קאנימל,** מתא דיתבא על נהר **ויסלא** ואל **נהר וילא** ואל **מי מנינות,** אנה
פאנוי מן פאנוי, המכונה **פאנוי** העומד היום **קאנימל** דמתקריא **קאנימל** מתא, דיתבא על נהר **ויסלא** ואל
נהר וילא ואל **מי מנינות,** צביתי ברעות נפשי בדלא אניסא, ושבקיה ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת אנתתי

הלכות גיטין

סימן קכ"ו: נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו.

פלוני המכונה פלוני בת פלוני המכונה פלוני העומדת היום בקאמנר דמתקריא קאזימירל מתא, דיתבא על נהר ויסלא ואל נהר וילאא ואל מי מצילות, דהוית אנתתי מן קדמת דנא וכדו פטרית ושבקית וחרוכית יתיכי ליכי דיתיהוין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר דיתיציין, ואנש לא ימחא בידיכי מן יומא דנן ולעלם, והרי את מותרת לכל אדם, ודן די יהוי ליכי מנאי ספר חרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין, כדת משה וישראל.

פלוני בן פלוני עד
פלוני בן פלוני עד

טעויות בטופס:

נוסח הטופס: דהוית אנתתי מן קדמת דנא וכדו (פירוש ועכשיו) פטרית ושבקית וחרוכית (פירוש גירשתי) יתיכי ליכי דיתיהוין (פירוש תהי) רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך (פירושלך תהיה) להתנסבא לכל גבר דיתיציין (פירוש שתרצי), ואנש לא ימחא בידיכי מן יומא דנן ולעלם, והרי את מותרת לכל אדם, ודן די יהוי ליכי מנאי ספר חרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין, כדת משה וישראל.

שינה בנוסח הטופס

- (א). חיסרון מילה (לא כתב "להתנסבא") – כשר (שו"ע מט ע"פ הרמב"ן).
- (ב). חיסר אות (במקום להתנסבא כתב לתנסבא) – לא נפסל (הרמ"א טו, מט) ע"פ ת' הרשב"א.
- (ג). האריך הווין
- תו"ס ריב"ש – שכתב את הווין בוצרת יו"ד פסול, אבל כתב בגודל רגיל – כשר.
- ת' הרא"ש – לא האריך הווין אלא כצרותה – לא יתן הגט, אא"כ במקום עיגון.
- (ה). האריך הווין כנו"ן סופית (וכדן במקום כדו) מהריב"ל – כשר בדיעבד או במקום עיגון אף לכתחילה. מהרי"סגל – פסול.

טעויות בתורף:

נוסח התורף: בפלישי בשבת, בפעם ימים ליכח סיון, שנת חמשת אלפים ושל מאות וארבעים לבריאת עלמא למנין שאנו מנין כאן בקאמנר, דמתקריא קאזימירל, מתא דיתבא על נהר ויסלא ואל נהר וילאא ואל מי מצילות, אנא פלוני בן פלוני, המכונה פלוני העומד היום בקאמנר דמתקריא קאזימירל מתא, דיתבא על נהר ויסלא ואל נהר וילאא ואל מי מצילות, צביתי ברעות נפשי בדלא אניסא, ושבקה ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת אנתתי פלוני המכונה פלוני בת פלוני המכונה פלוני העומדת היום בקאמנר דמתקריא קאזימירל מתא, דיתבא על נהר ויסלא ואל נהר וילאא ואל מי מצילות.

שינוי בנוסח הגט:

- (א). חסר או יתר אות שלא משתנה העניין – אין לפוסלו (רשב"א, רא"ש).
- (ב). אם העיניים משתנה – פסול (הרמ"א קכו/מט).

הלכות גיטין

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואיחור.

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואיחור.

ובו י"ג סעיפים (גיטין: יז, יח, פו. ב"ב: קעב.)

קכז - א

1. צריך לכתוב זמן בגט.

2. ואם נתגרשה בגט שאין בו זמן א. לא תינשא, ואם נשאת לא תצא אפילו אין לה בנים.

הרי"ף, רמב"ם והרא"ש: הלכה כרבי יוחנן.

כ"פ הטור: צריך לכתוב זמן בגט שלא יחפה על בת אחותו, אבל לא הוצרכו לכתוב זמן לדעת מתי תיטול פירות מנכסיה שהיו בידו, דק"ל יש לבעל פירות עד זמן מסירה, ובזה יכולה לקבל מב"ד כתב זמן שנתגרשה.

הרא"ש: אף בזה"ז דליכא למיחש שיחפה על בת אחותו שלא תחנק, שהרי אין דין מיתה, מ"מ יש לחוש שיחפה על בניה שלא יהיו ממזרים. א"נ שלא תאסר עליו קודם גירושין (ולא יוכל להחזירה).

כ"כ התוס'.

2. גיטין(פו.): גיטין (גיטין פסולין, ואם נישאת

הוולד כשר. וחד מנייהו גט שאין בו זמן.

שם(פו.): הוולד כשר –

אמר רב – יש לה בנים לא תצא, אין לה בנים תצא.

וילוי אמר – לעולם לא תצא. כן אמר רבי יוחנן.

הרי"ף: הלכה כלוי שלעולם לא תצא.

כ"פ הרא"ש רמב"ם והטור.

א. נתנו לה גט בלא זמן

הגמ"י(העיטור): לר"א (שקי"ל כמותו) אם נתנו

לה בעדי מסירה (גט ללא זמן) תינשא בו לכתחילה.

והרא"ה גיטין(פו.): ר"א – אע"פ שאין בו עדים אלא

נתנו לה בפני עדים – כשר, שאין העדים חותמים רק

מפני תיקון העולם.

משמע שכל שהוא מפני תיקון העולם כשר בפני עדי

1. גיטין(יז.): איתמר – מפני מה תקנו זמן

בגיטין?

רבי יוחנן אמר – משום בת אחותו.

ר"ל אמר – משום פירות.

פרש"י: משום בת אחותו – שהיא אשתו ושמה

תזנה תחתיו וחס עליה שלא תיחנק, וכותב לה גט בלא זמן, ומוציאה גיטה ואומרת גרושה הייתי באותה שעה.

משום פירות – שמזמן הג אין לבעל פירות, ואם ימכור תגבם. ואם לא יהא הוא זמן יאמר הבעל קודם גירושין מכרתי, וידה על התחתונה.

(שם): רבי יוחנן מ"ט לא קאמר כר"ל (משום

פירות)?

ס"ל שיש לבעל פירות עד שעת נתינת הגט [רש"י –

הילכך לא מהני זמן כתיבת הגט, וכשבאה לטרוף צריכה להביא ראיה עדי מסירה].

ור"ל מ"ט לא קאמר כרבי יוחנן? – ס"ל זנות לא

שכיחא.

משמע מרש"י – שאף בגט שיש בו זמן (סתם גט) צריכה

האישה להביא ראיה מתי נתגרשה.

וחלקו עליו התוס' – כל שיש בו זמן חזקה ביום שנכתב בגט נתגרשה.

אלא הכי פירושו: לא הצריכו לתקן זמן משום פירות לפי שתביא עדים מתי נתגרשה.

וכ"ד הרא"ש, רשב"א והר"ן – כל שיש בו זמן חזקה נתגרשה בזמן הכתוב בגט.

הלכות גיטין

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואחר.

ב. כשאין לה ילדים – אין טעם שמץ פיסול.
ולכן אם הוא כהן או אין לה ילדים – שמא הגט כשר, או
שמא לא פלוג רבנן.]

מ"ש הב"ש: שמץ פיסול, הרי רוב בעילות אחר
הבעל ?

תורת גיטין – מיירי במקום שאין הבעל בביתו ולא שייך
"רוב בעילות אחר הבעל", שאל"כ אין שמץ פיסול.
מחצית השקל – אף שרוב בעילות אחר הבעל, מ"מ יש
שמץ פיסול שיהיו בניה פגומים.

2 א. לא תצא

פ"ת: אם נישאת אף שעדיין לא נבעלה לא תצא.
לא תצא – וכותבים לה גט כשר מבעלה הראשון ונותנים
לה והיא תחת בעלה.

מסירה, וכיון שהזמן תיקון העולם הוא – כשר אף בלא
זמן מפני עדי מסירה.
כ"כ הרשב"ם, ד"מ(הג' אלפסי).
אבל הרמב"ן – דחה דבריו, לא תינשא בו
וכ"ד הרמב"ם.

1. זמן בגט

ב"ש: אף בזה"ז שאין דנים דיני נפשות מ"מ יש נ"מ:
א. שלא תהא אסורה עליו.

ב. שלא יהיה על הבנים שמץ פיסול.
אבל עכשיו שתיקנו זמן בגט אינה נאמנת לומר שנתן לה
גט קודם שזינתה עד שתביא ראיה כיון שהגט נכתב שלא
כתיקון חז"ל.

]
לפי טעמי הב"ש יש נ"מ:
א. כשהבעל כהן – שאין טעם "שלא תאסר עליו",
שהרי אסור בגרושה.

קכז - ב

1. אם היה מוקדם, או נכתב ביום ונחתם בלילה שלאחריו

פסול. א. אפילו היו עסוקים באותו ענין.

2. וי"א דנכתב ביום ונחתם בלילה שלאחריו - בשעת הדחק כשר.

3. הגה: וגט מוקדם אע"פ שפסול, אם קדשה אחר (ב"ש – ורוצה לגרשה) - צריכה גט משני, ואסור
לחזור לראשון (פסקי מהרא"י לדעת הרמב"ם, ב"י בשם הר"ן והרשב"א).

לעניין גט

הרא"ש – ר"א בר צדוק איירי אף בגיטין.
כ"ד הרשב"א, תו"ס.

והרמב"ם – בגיטין אף עסוקים באותו ענין אם
כתבו ביום וחתמו בלילה פסול.
ב"י: דס"ל לרמב"ם שר"א בר צדוק לא קאי אגיטין אלא
בשטרות דעלמא. דשאני בגיטין שאף שכתבו הגט לא
ימנע הלוקח לקנות מהבעל עד שידע שנתן לה הגט,
שהרי יש לבעל פירות עד שעת נתינה.

2. שם(יח): ההוא דא"ל לעשרה – כתבו גט
לאשתי. חתמו שנים באותו יום והשאר לאחר 10 ימים:
אריב"ל: כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק (שם)
כתב ביום וחתם בלילה שכשר.

1. גיטין(יז): משנה – נכתב ביום ונחתם בלילה
פסול. ר"ש – מכשיר.

ביאור הגר"א: וכ"ש המוקדם (שלו"ע פסול), שאפילו
ר"ש שמכשיר כתב ביום וחתם בלילה, משום דס"ל כיון
שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות, משא"כ שהקדים הזמן
(שכתב וחתם הגט היום וכתב תאריך של 5 ימים קודם).

א. שם(יח): והא כתובתיה דחייא בר רב נכתב
ביום ונחתם בלילה, והיה שם רב ולא אמר כלום?
לימא כשמואל ס"ל שעסוקים באותו ענין היו.
דתניא: אר"א בר צדוק – ל"ש אלא שאין עסוקים באותו
ענין, אבל עסוקים באותו ענין כשר.

הלכות גיטין

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואיחור.

א. אפילו עסוקים באותו עניין (רמב"ם)

ב"ש: אף שבשטרות מהני עסוקים באותו עניין (חו"מ מג/טז) לפי ששם תלוי בקול, משא"כ בגיטין.

לאפוקי הרא"ש - שאף בגיטין מכשיר בעסוקים באותו עניין.

2. ונחתם בלילה – בשעת הדחק כשר

ב"ש: אפילו נכתב לאחר כמה ימים, וכ"ש נכתב ונחתם היום ונמסר לאחר כמה ימים יש להכשיר בדיעבד.

שהרי סומכים על ר"ש בשעת הדחק, דס"ל כיון שנתן עניו לגרשה (שכתב הגט) שוב אין לו פירות וגם מטעם זנות לא חשש שזנות לא שכיחה, ואם כן הכל מאותו טעם וכשר בשעת הדחק.

משמע דווקא כשידע הבעל שהקדימו, אבל לא ידע שהקדימו פסול אף בשעת הדחק, שהרי לא שייך שנתן עניו לגרשה שאין לו פירות.

ולפי הב"י הטעם – לפי שמוקדם שלא ידע הבעל הרי נכתב בשקר והוא פסול.

ולפי רש"י – שעת הדחק הוא שנישאת או הלך בעלה. ולפ"ז כשלא ידע הבעל הוא מוקדם ופסול אך בשעת הדחק, אף שנישאת תצא לאפוקי הפסוקים ב (1. פסול).

3. אם קדשה אחר

פ"ת (גט פשוט): בשעת הדחק שהלך בעלה וא"א להשיג גט אחר, האם נותנים לה הגט לכתחילה?

מהב"ת – משמע שאין להקל אא"כ כבר נתנו לא אז יכולה להינשא.

ומהרי"ט – נותנים לה הגט לכתחילה. כ"ד הרח"ש.

צריכה גט מהשני

ב"ש: לפי שפיסול זה רק מדרבנן קידושי אחר תופסים, ואין לחלק אם ידעה ראשון מהפיסול או לא.

ומה שצריכה גט מהשני, ה"ד כשרוצה לגרשה (לאפוקי הרא"ש דס"ל שגט מוקדם פסול לגמרי), אבל אם רוצה לקיימה תלוי במחלוקת 1. פסול.

צריכה גט מהשני (אם רוצה לגרשה)

פ"ת (גט פשוט): יש לחוש לחומרה לשיטת הרא"ש (כשהקדמת הזמן הוא שקר) שתצא מהשני (שלא יכול לקיימה) ואסורה לראשון. ודנים אותה כספק מגורשת.

כ"כ הב"מ – להחמיר כהרא"ש שתצא מהשני.

והגמרא מסיימת: סמך ריב"ל על ר"ש אף שחתמו שנים ביום, כיון שהולך לשיטת ר"ל שכולם צריכים לחתום משום עדים (דאילו לרבי יוחנן שרק שנים משום עדים והשאר משום תנאי – כשר אף בלי לסמול על ר"ש).

כ"פ הרא"ש – נכתב ביום ונחתם בלילה כשר בדיעבד כר"ש, ואף נכתב ונחתם לאחר 10 ימים כשר כרבי יוחנן [דס"ל שר"ש מכשיר אף לאחר 10 ימים], **לאפוקי** מוקדם שפסול.

כ"פ רב האי, העיטור, הגמ"י, ר"י.

אבל הרי"ף – לא הביא את ריב"ל כלל. **משמע** שלא סובר כמותו ואף בדיעבד אין לסמוך על ר"ש. וכ"ד הרמב"ם, הרמ"ה.

כ"פ המחבר בסתם.

3. הרא"ש: נתגרשה בגט מוקדם (שכתב וחתם

היום עם תאריך לפני 10 ימים) ולא נודע פיסולו עד שקידשה אחר – **אינו כלום** (שבטל מהתורה), דלא תפסו בה קידושי שני ומותרת לחזור לראשון בלי גט מהשני.

ב"י – ומה שהכשיר בדיעבד הרא"ש נכתב ביום ונחתם בלילה (או לאחר 10 ימים) אף שהגט מוקדם! כיון שתאריך הגט אינו שקר, שהוא תאריך שנכתב הגט.

משאכ"כ כשכתב היום תאריך של לפני 10 ימים הוי כתב **שקר**, ונפסל לגמרי.

ותימה על הרא"ש – דס"ל שגט מוקדם בטל מהתורה, שהרי משמע שפיסול מוקדם רק מדרבנן.

וכונ"ד הרמב"ם – שבכל גוונא דמוקדם פסול רק מדרבנן.

כ"כ תה"ד [הרמב"ם], הר"ן והרשב"א.

1. אם היה מוקדם

***:** שכתב הגט היום עם תאריך של לפני 10 ימים – פסול (אף בשעת הדחק, אא"כ נישאת. ראה לקמן 3.).

פסול

ב"ש: ולא תינשא בו.

ב"ש: ואם נישאת בו?

שו"ע (קנ"א): לא תצא אפילו במוקדם (וכ"ש נכתב ביום ונחתם בלילה, שאינו שקר). וצריכה גט אחר מבעלה הראשון.

אבל הר"ן – אפילו נישאת אם אין לה בנים ממנו תצא.

והרא"ש – תצא אף שיש לה בנים ממנו (ואף א"צ גט מבעלה השני).

הלכות גיטין

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואיחור.

קכז - ג

נכתב ביום ולא הספיקו לחתמו עד הלילה: אם כתבו בו קודם חתימה "גיטא דנן איכתוב ביום פלן ולא הספיקו סהדי למחתמיה עד ליליא" (פירוש גט זה נכתב ביום ולא הספיקו העדים לחתום עד הלילה) וחתמו העדים אחר כך כשר (שהרי אין חשש לפירות ולא לזנות שהרי כתבו שנחתם בלילה. מ"מ אם כתבו זה אחר חתימת העדים – לא מהני).

אם כתבו בו

פ"ת(גט פשוט): בשעת הדחק כגון שכיב מרע שלא תזדקק ליבם קטן אף לכתחילה מותר לכתוב כן. אף שמוסיף על י"ב שטין, אבל בלא"ה אין להתיר לכתחילה רק בדיעבד שכבר ניתן יש להכשיר. ועוד שאין להתיר לכתוב כן רק לפני חתימת העדים, אבל אחר חתימה לא מהני, דחיישינן שיגזוז מה שאחר העדים.

בד"ה(ה"ה): ואם כתב הגט בתשרי וכתב הזמן מר חשוון שאחריו, ולא חתמו העדים אלא במר חשוון – לא מיקרי מוקדם, שהיתה החתימה בתאריך שכתוב בגט.

קכז - ד

השולח גט ממקום למקום, אע"פ שמקדים הזמן שהרי כותבין הזמן מיום הכתיבה ואינו מגיע לידה עד אחר זמן - כשר משום דאית ליה קלא.

השולח גט

פ"ת: הבעל עצמו שהביא גט ממדינת הים לאשתו (שזמנו מוקדם) ורוצה לתת לאשתו (בלי שליח): **י"א** – שאין להכשירו אלא ע"י שליח. כ"ד הגט פשוט. **והרדב"ן** – כל הגיטין הבאים ממדינת הים יש להם קול ויכול הבעל עצמו לגרש בו. **כ"כ ב"מ:** כ"פ יש"ש, ואילו ראה הגט פשוט דברי היש"ש לא היה מפקפק בזה.

קלא אית ליה

ב"ש: כשרואים העדים שזמן הכתיבה קודם המסירה נותנים דעתם ליום המסירה. כ"כ התו"ס (ר"י). **וכתב הר"ן** – ועל קול זה סומכים **דווקא** בגט הבא ממדינת הים שא"א לכתוב אחר, וכן המשליש גט והלך למדינת הים. **אבל** סתם גט מוקדם פסול כיון שאפשר לכתוב גט אחר, ולא מהני ע"י שליח.

גיטין(יח.): גיטין הבאים ממדינת הים (שהגט מוקדם) מה הואיל חכמים בתקנתם? א"ל הוא קלא אית ליה.

פירוש: כשמגיע גט ע"י שליח ממדינת הים יש לדבר קול, ושמים לב לתאריך שקיבלה הגט.

ור"י פירש – כשרואים העדים שזמן הכתיבה קודם לזמן המסירה אית ליה קלא וישמו לב על זמן המסירה.

פרש"י: **קלא** – בין לזנות בין לפירות צריכה להביא עדים מתי נתגרשה (כיון שיש קול תמצא עדים בקלות). (והתו"ס – חולקים. ראה סעיף ה הרמ"א)

רשב"א: ה"ה למשליש גט לאשתו יש לו קול (והמוקדם כשר).

אבל הר"ן – במשליש כשר דווקא שהלך בעלה למדינת הים (שדומה לשולח ממדינת הים), אבל כשהוא פה לא. כ"ד רש"י.

הלכות גיטין

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואיחור.

– כשר ע"י שליח (כלומר שנכתב ונחתם בכשרות אז סומכים על הקול, אבל במקודם אפשר שלא מקילים). וכ"מ מהרמב"ם.

והרשב"א – אפילו סתם גט מוקדם מהני ע"י שליח (אף שנכתב בשקר, שכתב היום תאריך מוקדם). והתוס' והרא"ש – גט שלא נמסר ביום הכתיבה והחתימה

קכז - ה

1. גט שלא נמסר ביום הכתיבה אין תקנה להכשירו אלא

שישלחנה לה ע"י שליח.

- א. הגה:** מיהו נהגו להחמיר ולכתוב אחר (כן משמע מדברי הרי"ף שהביא הא"ח).
2. וסתם גט שיצא מיד אישה אמרין שנמסר ביום שנכתב, ואינה צריכה ראייה א"כ היה בו ריעותא כגון שהיה מושלך (טור והתוספת והרא"ש).

✓ד"מ: ונראה מהר"פ שאפילו רוצה למוסרו ע"י שליח נוהגים להחמיר, הואיל ואפשר לכתוב אחר. וכן נוהגים.

2. גיטין (יז): תיקנו זמן בגיטין משום פירות או משום בת אחותו?
רבי יוחנן סבר – יש לבעל פירות עד שעת נתינה (ולכן אין בעיה של פירות רק משום בת אחותו).
ר"ל סבר – משום פירות, שזנות לא שכיחא.

פרש"י: עד שעת נתינה – הילכך זמן בגיטין לא מהני לפירות, וכשבאה לטרוף צריכה להביא עדי מסירה.
משמע שכל גט היוצא צריכה להביא עדי מסירה.

והקשו התו"ס – ב"מ (יט). מצא גט אישה, בזמן שהבעל מודה יחזיר לאישה. ופריך: ניחוש דילמא כתב לתת בניסן ולא נתן עד תשרי (והוי מוקדם)? כשבאה לטרוף מראה עדי מסירה.

✓משמע: דווקא בגט הנמצא, דאיתרע בנפילה ולכן צריכה עדי מסירה. אבל בגט סתם היוצא סתמא אמרין נמסר ביום הכתיבה ואין לחשוש.
כ"ד הרא"ש, רשב"א והר"ן.

1. שישלחנו על יד שליח

ב"ש: כבר נתבאר שדעת הר"ן דלא מהני תקנה זו. ולהרמב"ם – כותבים וחתמים לו גט והוא מגרש בכל עת שירצה.

משמע: שס"ל כתירוצו ראשון של הרא"ש, שגט מוקדם יכול למסור לאשתו, כי עדי מסירה זוכרים יום המסירה.

1. גט שלא נמסר ביום הכתיבה

הרא"ש: קשה – כותבים גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו (ב"ב קסז). למה לא נחשוש שכתב בניסן ולא מסר עד אייר?

וי"ל – משום שגט צריך למוסרו בעדים, וכיון שיש עדים רואים תאריך הכתיבה שהוא מוקדם ומוציאים קול.

✓ועוד יש לומר – שיש לו תקנה למסור לה ע"י שליח, דהוי כגיטין הבאים ממדינת הים שיש להם קול. כ"ד הטור, מהר"ר ישראל, תו"ס (ר"י).

הטור – ואין נראה כן מדברי הרמב"ם (שבסעיף ו).
והב"י – אין דברי הרמב"ם עניין למ"ש הרא"ש (ראה הסבר ס"ו)

ב"ש: לדעת הר"ן לא מהני ע"י שליח.

סיכום: גט מוקדם שלא נכתב בשקר (שתאריך הגט הוא תאריך הכתיבה):

✓לפי ר"י – מהני ע"י שליח. כ"כ תו"ס והרא"ש.
והר"ן – אין לו תקנה (ע"י שליח מהני רק גט המגיע ממדינת הים).

א. א"ת: נכתב ביום ונחתם בלילה פסול, אבל נכתב ונחתם ביום אפילו נתן לה לאחר כמה ימים – כשר, ואין לחשוש לזה משום מוקדם (כיון שלא נכתב ונחתם בשקר).

והרב פרץ – מיהו נהגו להקפיד שיתן באותו היום, ורק בגט ששולח האדם ממקום אחר יש להקל לפי שאי אפשר.

הלכות גיטין

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואיחור.

הרשב"א בתשובה חזר בו ממ"ש בחידושו ואסר. כ"ד הרש"ל.

לכן אין להקל אף במקום עיגון.

אלא ע"י שליח

פ"ת: שליח שמגרשה באותו מקום שנכתב הגט (ולא שליח הבא ממקום אחר), האם יש בו חשש של מוקדם? **ת' ברית אברהם** – אין שום חשש. שדברי השו"ע "אין לו תקנה רק" ע"י שליח", מיירי אף בשליח באותו מקום (שאם רק ממקום אחר אף ע"י הבעל מהני).

כ"ד רי"ו ות' הרדב"ז – שע"י שליח מהני אף באותו מקום.

וכן מצאתי במהרש"ד (שנקרא ריח השדה) שכתב:

בספר תומת ישרים – משמע ממצת מפרשים שע"י שליח באותו העיר פסול. וכ"מ מהרא"ש שיש קול **להולכת השליח**, משמע דווקא כשבא מעיר אחרת. וזה אינו:

- הרי בשליח (גיטין יח.) מהני אף באותה העיר.
- תו"ס, רא"ש והרשב"א כתבו: שאין לו תקנה רק ע"י שליח, ולא חילקו מעיר אחרת או מאותה העיר.
- ומ"ש הרא"ש: "שיש לו קול **להולכת השליח**" גם בעיר אחת יש הולכה והבאה.

לכן: יש להקל בפשיטות אף בשליח באותה העיר.

א. נהגו להתמיר (ד"מ)

ב"ש: ויש לדחות הדיוק של הד"מ מרבנו פרץ (עיין הדיוק לעיל א.1), דשם לא איירי בשליח אלא מידו לידה ולכן החמיר. ועוד ששם מיירי לכתחילה שיתן ביומו, אבל בדיעבד שנתאחר מודה שא"צ גט אחר.

אבל הגות מעשה ניסים (ארץ צבי) – מיישב שיטת הרמ"א:

האונ"ח כתב שאפילו נתן לה לאחר כמה ימים כשר. משמע דאיירי בדיעבד. וע"ז חלק הר"פ שאף בדיעבד להתמיר. גם מה שסיים הר"פ "רק מגט שאדם שולח ממקום אחר יש להקל, **דלא אפשר**". משמע במקום שאפשר אין להקל אפילו ע"י שליח.

כ"כ שו"ת שמן רוקח.

נהגו להתמיר

פ"ת: גט מוקדם שהביא הבעל ממקום הכתיבה למקום אחר ומסרו לאשתו ע"י עצמו:

ת' שמן רוקח: קשה – שמהרמ"א (קמב/יד) משמע שאף הבעל עצמו יכול למסור לאשתו אף בלא שליח? ויש לחלק:

ואף שנכתב ביום ונמסר בלילה פוסל הרמב"ם, לפי שנחתם בפיסול (כשנחתם היה מוקדם).

סיכום: גט מוקדם (שלא נחתם בפיסול)

רמב"ם, רא"ש (1) – יכול הבעל עצמו לתת לאשתו (וא"צ שליח) לפי שעדי מסירה וזכרים יום המסירה.

✓לפי הרא"ש (2) – יכול לגרש ע"י שליח (ולא הוא בעצמו).

הר"ן – אף ע"י שליח לא מהני.

אלא ישלחנו

פ"ת: **רמב"ם** – כותבים וחותמים הגט והוא יגרש בכל עת שירצה.

ב"ש – משמע שס"ל כתירוץ הראשון של הרא"ש.

גט פשוט: כ"כ נמ"י (רמב"ן) – משום דמילתא דלא שכיחא היא (שלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה).

כ"כ תומת ישרים (רמב"ן, בעה"ט, בעל ההשלמה, כלבו). **ספר בית מאיר:** ולכן במקום עיגון (כגון משומד) יש לסמוך על הרמב"ם רמב"ן וסייעתם.

על ידי שליח

פ"ת: גט מוקדם בשקר (שכתבו וחתמו היום עם

תאריך שלפני 10 ימים):

ב"ש: רשב"א – אף גט מוקדם בשקר יש תקנה ע"י שליח. אבל מהרשב"א בתשובה משמע – נראה שאין דעתו כן?

והגט פשוט: ויש לחלק –

אם הקדים הזמן בכוונה ויש בו עדי חתימה – אין לו תקנה ע"י שליח, מפני שחתמו בשקר.

ואם אין עדי חתימה או שטעה בעיבור החודש או טעה וכתב יום שאמר לו הבעל באופן שעדי חתימה לא נפסלו, יש להכשיר ע"י שליח כיון שיש קול.

ואף שיש חולקים, יש להתיר, שהרי –

א. אף שהר"ן לא מתיר ע"י שליח, לא קי"ל כוותיה.

ב. ואף שהרשב"א בתשובה פוסל כשכתבו יום האמירה של הבעל, הרי בחידושו מתיר, והחידושים עיקר.

ועוד שמא הרשב"א בתשובה שפוסל דווקא ע"י עצמו אבל ע"י שליח יתיר.

ג. אף שהרמ"א מחמיר בכה"ג לכתוב גט אחר, דווקא כשהבעל והאישה בעיר ויכולים לכתוב גט אחר, שאל"כ יש להתיר.

ולכן: בדיעבד ניתן לגרש בגט זה ע"י שליח.

אבל הבית מאיר – חולק על הגט פשוט.

הלכות גיטין

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואחר.

- א.** גט שלא נמסר ביום כתיבה, כל שלא היה בפסול (בשקר) אין ברור שפסול. אף מרן והרא"ש (שכתוב אין תקנה רק ע"י שליח) ה"מ לכתחילה.
ב. ועוד כאן שהביא הבעל גט ממקום אחר יש צד להתיר אף לכתחילה, שאף ע"י הבעל יש קול כשמביאו ממקום אחר (ואף באותו העיר ע"י שליח יש קול).
ג. וכן מבואר ברדב"ז להתיר כשהבעל מביא ממקום רחוק אף לכתחילה (ולכן לפחות בדיעבד יש להכשיר).
וכן התיר מהר"א כהן מפינטשוב (בעל כתב כהונה) להתיר בלא גט אחר.
ד. בנדון דנן שהכתיבה היתה במקום הקהילה שאינו מקום כתיבה והוי מילתא תמיהא יש קולט לדבר.
- 2. שנמסר ביום שנכתב**
ב"ש: ולא חיישינן שכתב בניסן ולא נתן עד תשרי, דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה (תו"ס, רא"ש).

שכאן מיירי שנתכוון למסור במקום הכתיבה ביומו אלא שנתאחר הדבר ומסרו ביום אחר. ולכן החמיר הרמ"א אף ע"י שליח.
אבל ב (קמב) מיירי שנכתב בעיר אחרת, שאז יכול אף הבעל עצמו למסור למרות שהוא מוקדם, כיון שהביא הבעל ממקום בכתיבה למקום אחר.
ולפ"ז: עכ"פ בדיעבד שכבר נתן הבעל לאשתו יש לסמוך להכשיר. ואף שעדיין לא נתן המיקל לתת יש לו על מה לסמוך. אומנם לכתחילה אין להתיר לכתוב כדי למסור ביום אחר.
והפ"ת עצמו – כבר כתבתי שדעת הרדב"ז מהרא"י והמהרש"ל – להכשיר אף לכתחילה.
גם ת' ברית אברהם דן במעשה כעין זה ממש:
שמהר"ר יצחק בלוי מקרקא – הצריכה אף בדיעבד גט אחר.
והוא עצמו – חולק. יש להתיר עכ"פ כשכבר ניתן הגט:

קכז - ו

- 1. ראמ"פ: אמר לשנים לכתוב גט ולחתום וליתנו לאשתו, ונתאחר הדבר ימים או שנים, או שנמצא הגט פסול והוצרכו לכתוב לה גט אחר: כשכותבין הזמן והמקום - אין כותבין לא הזמן שאמר להם הבעל לכתוב בו, ולא אותו המקום.**
א. כיצד: היה בירושלים כשאמר להם הבעל, והיו עומדים בתשרי ונתאחר עד ניסן, והרי הם בלוד - כותבין הזמן מניסן ובלוד.

- 1. רמב"ם: אמר לשנים...**
ב"י: הטור – מבין שהרמב"ם חולק על הר"י והרא"ש שמתירים גט מוקדם ע"י שליח, שהרי כתב שמחויב לכתוב גט עם תאריך של היום.
✓ וזה אינו – הרמב"ם מיירי כשבא לכתוב גט חדש או שהבעל צוה לפני ימים וכותבים הגט היום, או שהתבטל הגט וכותבים גט חדש – שצריך תאריך של היום.
ובזה אף הר"י והרא"ש מודים שצריך לכתוב בגט תאריך של היום.
אבל גט מוקדם שכבר נכתב – גם הרמב"ם יתיר ע"י שליח.
- 1. אמר לשנים לכתוב ולחתום**
פ"ת (גט פשוט): כאן משמע שאחד מהשניים כותב והשניים חותמים. משמע שסופר נעשה עד.
מ"מ לפי מה שפסק מרן (קל"ח) שיש להיזהר שסופר לא יחתום – ג"כ יש להיזהר, ו"שניים" ל"ד.
ונתאחר הדבר
ב"ש: פירוש שנתאחר גם הכתיבה ולא נכתב ביומו, ולכן כשבא לכתוב עכשיו יכתוב תאריך של היום, שאם יכתוב תאריך האמירה הוי מוקדם גמור ולא מהני ע"י שליח.
וכן עיקר, דלא כהבנת הטור.

הלכות גיטין

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואחר.

שנמצא הגט בטל

פ"ת(גט פשוט): ל"ד בטל אלא ה"ה נפסל מדרבנן.

א. הזמן מניסן ובלוד

פ"ת(גט פשוט): הדין בדיעבד

כתב מקום וזמן האמירה, אף בדיעבד פסול, שמקום האמירה פוסל אף בדיעבד.

כתב זמן האמירה (והמקום כתב מקום הכתיבה):
אם המקום השתנה, כיון שצריך לכתוב מקום הכתיבה גם הזמן מעכב אף בדיעבד.

ואם לא השתנה המקום, בדיעבד שכתב זמן האמירה כשר, אחר שכבר נתנו ע"י שליח. דלא מחזי כשיקרא שהרי עומדים במקום שצויה להם הבעל ויש קול ע"י שליח.

[וכבר כתב הגט פשוט – שכל שלא הקדים בכוונה לא מקרי שקר, ושם הב"מ חלק עליו].
ולכן: יש להכשיר בשעת הדחק במקום עיגון.

מניסן ובלוד

פ"ת(גט פשוט): כיון שיש חולקים – לכתחילה יכתוב הזמן מניסן ובלוד, אבל בסוף הגט לפני החתימה יוסיפו "גט זה צויה הבעל לכתוב בתשרי בירושלים ונתאחר כתיבו עד ניסן בעיר לוד".

מניסן ובלוד

פ"ת: אמר לשנים לכתוב בלילה ובבוקר הלך הבעל למקום אחר, וכתבו הגט למחרתו.

לעניין הזמן – היום הולך אחר הלילה, ויכתבו זמן של אותו יום. אבל לעניין המקום יש חולקים:

ריק"ש – יכתבו מקום הכתיבה, שהרי בלילה (שנקרא אותו היום) היה הבעל כאן.

אבל גט פשוט – כיון שבשעת כתיבה הבעל לא כאן א"א לכתוב מקום הכתיבה, שאיך יכתבו "העומד היום כאן" והבעל אינו כאן. ולכן עדיף לא לכתוב המקום כלל שאינו מעכב (כמ"ש קכח/ב).

קכח - ז

1. גט שלא כתב בו שם היום, אלא בשבת ראשונה או שנייה מחדש פלוני, או בחדש פלוני או בשנה פלונית, ולא הזכיר החדש, אפילו כתב בשבוע פלוני – כשר.
2. וכן אם כתב בו היום גירשתיה כשר שמשמעו היום הזה שיצא בו הגט.

1. גיטין(יז): כתוב בו: שבוע, שנה, חודש, שבת כשר.

א"כ מה הואילו חכמים בתקנתם? אהני לשבוע דלקמיה ולשבוע דלבתריה, שהרי אף באותו היום עצמו מי ידעין אי מצפרא אי מפניא.

פרש"י: כתוב – זמנו בשבוע פלוני של יובל ולא כתב איזה שנה, או כתב שנה ולא כתב חודש, או כתב חודש ולא כתב שבוע, או כתב שבוע ולא כתב יום.

כשר – לכתחילה

לשבוע דלקמיה – שאם זינתה תיהרג, ולשבוע דלבתריה לפירות שאם ימכור תוציא גיטה ותגבם.

אבל לשון הרמב"ם – "כשר", דילמא רק דיעבד כשר ולא לכתחילה, או ל"ש.

2. ב"ב(קעב): גט שיש בו עיגון ואין בו זמן:

אבא שאול אומר: אם כתבו בו "גרשתיה היום" – כשר. טעמו:

✓דההוא יומא דנפק ביה הוא זמן הגט.

וי"מ "גרשתיה היום" לא נחשב זמן, ואב"ש ס"ל כר"א שמכשיר אף בלא זמן.

ופסק הרמב"ם: כתירוץ ראשון – כשר, שאותו היום שיוצא בו משמע, והוי כאילו כתב בו זמן של היום הזה.

ב"י: לרש"י גם כאן אף לכתחילה יכול לכתוב בו "היום גרשתיה", ולרמב"ם יש להסתפק.

1. שלא נכתב היום

ב"ש(ריב"ש): והיום השבוע לא מעלה ולא מוריד.

הלכות גיטין

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואחר.

בשבוע פלוני

מהר"ם שיף: קשה, סוף סוף מה הועילו? הרי אם תזנה יכתוב לה מיד גט ויכתוב שבוע פלוני (ביובל), ולעולם לא תיהרג?

וי"ל דמסתמא לא נודע הזנות לבעל מיד, ואף אם נודע לו שומר הדבר בסתר ולא חושש שיתגלה לב"ד, והרבה פעמים שיעברו חודשים ושנים ושמיות קודם שנודע לבעל.

שבוע פלוני

תורת גיטין: דווקא שבוע ביובל שהוא זמן שקבעו חז"ל לחקירת העדים, אבל זמן שיותר משבוע, כגון יובל לא חשיב זמן.

כשר

ב"ש: ול"ד למוקדם או נכתב ביום ונחתם בלילה! דשם לא כתב כתיקון חז"ל, שנכתב בשקר. משאכ"כ שאין שקר.

קכז - ח

1. כתב בו זמן וחתך ממנו הזמן, ואח"כ נתנו לה – כשר.

2. ויש פוסלים.

ופסול גרש בו לכתחילה.

1. **אבל הרמב"ם פירוש:** לרמאי לא חיישין וכשר. כ"ד הר"ח.

ומפרשים הרשב"א והר"ן – קושיה ראשונה אמרין דאהני לכתחילה שלא תינשא. ומקשה הגמרא: חתן הזמן ונתן לה ונישאת בו לכתחילה מאי? ומתרת הגמרא שלא חששו לרמאות כזו (ואף לכתחילה תינשא). שאם גם כן מיירי דאהני שלכתחילה לא תינשא, מאי קמ"ל.

מ"מ הרשב"א והר"ן עצמם פסקו כרש"י – שלכתחילה לא תינשא.

2. **ויש פוסלים**

ב"ש: כ"פ ר"פ כרש"י – ראב"ד, רשב"א, ר"ן הטור, שלכתחילה לא תינשא בו.

0. **גיטין (יז):** הא דתנן (פו.) ואם נישאת (בלא זמן) הוולד כשר, מה הועילו חכמים בתקנתם (הרי יכול לחפות על בת אחותו, ומשום פירות)? אהני שלכתחילה לא תינשא.

גזייה לזמן ונתנו לה מאי? א"ל לרמאי לא חיישין. **פירוש:** לרמאות גדולה כזו שהוא ניכר ונגלה לא עבדו אינשי ולא חשו רנבן להכי.

פירוט השיטות

1. **לפי רש"י:** קושיה ראשונה "נישאת הוולד כשר, מאי אהני?", הגמרא מתרצת: "שלכתחילה לא תינשא". כלומר שלא יכתבו הסופרים ולא יחתמו בגט ללא זמן. וע"ז שואלת הגמרא: כתבו לזמן וחתכו ונתנו לה מה אהני? שהרי כאן הסופרים כתבו הזמן וחתמו כהוגן, רק שהבעל חתכו ונתנו לה, מאי אהני? ומתרת הגמרא: לרמאות כזו לא חשו רנבן, מ"מ דינו כגט שאין בו זמן

הלכות גיטין

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואיחור.

קכז - ט

1. גט שזמנו מאוחר - כשר לגרש בו, ואפילו נתנו לה מיד
אין הגירושין חלין עד הזמן הכתוב בו. 2. ויש פוסלין גט מאוחר.

1. גט שזמנו מאוחר

והתו"ס(יז): גט מאוחר כשר. ומגורשת מזמן הכתוב בגט.

והרא"ה ב"ב(קס): גט מקושר (שזמנו אחרי זמן גט רגיל) שעשאו פשוט - כשר. אף שזמנו מאוחר. וא"ת למה לא יפסל משום פירות (שהבעל יאכל פירות עד הזמן המאוחר)?

ואומר ר"י - שהגרשין חלים רק בזמנו אף שנתנו לה מיד. ולכן הבעל אוכל פירות עד הזמן. כ"ד הרא"ש.

אבל הראב"ד - הגט כשר, ומגורשת בו מיד. וכ"ד הרשב"א.

רשב"א והרא"ש: לפי הראב"ד אין בעיה של פירות לפי שהבעל רשאי לאכול עד הזמן שכתוב בגט, וטעמו: כיון שנכתב זמן המאוחר לדעתה, מחלה פירותיה לבעלה עד הזמן שבגט.

ב"י: וקשה לראב"ד, אף שאין בעיה של פירות (כמ"ש הרשב"א והרא"ש) מ"מ יש עדיין חשש שיחפה על בת אחותו, שיכתוב לה גט מאוחר, ותוציא הגט לפני שיגיע הזמן ותאמר שזינתה אחר שנתגרשה, וזמנו של הגט אינו מוכיח, שהרי רואים שהוא מאוחר, והו"ל כגט בלא זמן?

ו"ל: כיון שאחר שיגיע זמנו לא תוכל לטעון שהזנות שלפני הזמן, הרי אהני הזמן כמו שכתב שבוע בלא שנה וחודש.

2. והרמב"ם - פסל גט מאוחר.

כ"ד הר"ן.

סיכום: גט מאוחר

1. תו"ס - כשר ומגורשת כשיגיע הזמן.

כ"פ המחבר בסתם

ראב"ד - כשר, ומגורשת מיד.

2. רמב"ם - פסול. כ"פ המחבר בשם י"א.

1. גט מאוחר

ב"ש: פירוש שנכתב ונחתם בחשוון וכתב זמנו בכסלו.

גט מאוחר - כשר

ב"ש: לראב"ד מגורשת מיד. וקשה הרי יש בעיה של פירות וזנות?

ותירץ הב"י - לפירות לא חיישינן דס"ל כיון שגירשה מדעתה בחשוון עם תאריך של כסלו מחלה לבעליה הפירות.

ומשום זנות - י"ל כאילו היה כתוב הזמן שבוע של יובל דמהני.

לכאורה: אין לו דמיון לשבוע ושנה, דבשבוע יש זמן ומהני אם זינתה לפני השבוע. אבל כאן אין בו כלל זמן מבורר, וכל זמן שתזנה תאמר אחר הגט היה (שהרי הזמן בגט עתידי ואינו מבורר).

ואפשר דס"ל כל שאין הזמן מבורר עליה להביא ראיה מתי נתגרשה.

כשר

ב"ש: והרא"ש חושש לראב"ד לחומרה, שאם אחר נתן לה קידושין לפני כסלו (שלפי הראב"ד מקודשת) שצריכה גט מהשני. וחושש גם לשיטת התו"ס שאסור לה להינשא תוך הזמן (וחייבת לצאת מהשני).

מחה"ש(גט פשוט): אף לראב"ד שהגט חל מיד ה"ד שהתברר בעדים שנתן לה הבעל הגט מעכשיו, אבל מסתמא דנים שהוא כתנאי עד הזמן.

ויש פוסלים (רמב"ם)

ב"ש: טעמו של הרמב"ם -

ה"ה - לא משום שמא יחפה, אלא גזרינן אטו מוקדם.

ובכ"מ - הרמב"ם ס"ל שהגט חל מיד, ומפני שיש חשש שמא יחפה פסול.

יותר מסתבר - דס"ל כהראב"ד, וטעמו מחשש לפירות. ולא ס"ל טעם שמחלה לו. ולכן פסל, שיש חשש שתפסיד פירות עד הזמן.

הלכות גיטין

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואיחור.

ויש פוסלים

ב"ש(ה"ה): כתב בחשוון (תאריך של כסלו), וחתם ונתן לה בכסלו – כשר אף לרמב"ם. כיון שהחתימה והנתינה היתה באותו זמן.
והגהות רע"א – נראה שהרשב"א חולק על ה"ה בזה. שאף בכה"ג פסול.
והראיה: יבמות (נב.) – אמר לסופר כתבו גט לארוסתי לכשאכנס אותה אגרש אותה. – ה"ז גט.
וכתב הרשב"א על הרמב"ם – היינו שכותבים הגט אחר הנישואין

ולא כתב שכותבים הגט מיד ומאחרים הזמן וחותמים בזמן. משמע שגם בזה פסול.

ויש פוסלים

פ"ת(גט פשוט): אפילו נכתב ונחתם בחשוון ולא ניתן עד כסלו – כשר.
אבל שער המלך – מדברי הרמב"ן והכ"מ מוכח דלא ס"ל כהגט שפוט ולא כה"ה, אלא בכל עניין פסול.

קכז - י

אם דילג הסופר לבריאת עולם כשר. ת"ס, רא"ע, סה"ת:

לבריאת העולם

ב"ש: ועכשיו מונים לבריאת העולם

כשר

ב"י(רמב"ם): אם מנה לשם מלכות אחרת שאין לה רשות במדינה זו – הגט פסול.

קכז - יא

אם דילג האלפים והמאות, רק שכתב בכך ת"ס, רא"ע, סה"ת:

וכך לפרט – כשר. ואפילו אם דילג גם בריאת עולם (כלומר במקום ה'תשסח כתב סח).

בכך בכל לפרט

ב"ש: אפילו רק כתב הפרט האחרון כגון שלוש – כשר (ב"ד חו"מ מגה).
וה' מעשה ניסים(תורת גיטין) – והוא תימה מאוד. דשאני שט"ח שא"א לבוא לטריפה שלא כדין, שיאמרו לו

הלקוחות הבא ריאה. משא"כ בגט שאם תאמר האשה שנתגרשה עשר שנים קודם (במקום כ"ג תאמר שהיה בשנת י"ג) מספק לא נהרגנה ואיכא חשש חיפוי על בת אחותו.

קכז - יב

אם דילג "חמשת" ולא כתב רק "אלפים" – כשר.

כשר

פ"ת(גט פשוט): ואם כתב "חמשת וארבע מאות ולח" כשר, שודאי כוונתו ל"חמשת אלפים".
ה"ה כתב מאות ודילג ארבע שאין לומר מיעוט מאות שנים, שאז היה צריך לכתוב "מאתיים". אלא אמרינן

מרדכי: ואם דילג "ארבעת" ולא כתב רק "אלפים" – כשר בדיעבד, דסתם "אלפים" משמע ארבעת אלפים. ואין לומר דמיעוט אלפים שנים (והרי הגט מוקדם ופסול), שהרי לא כתב "אלפיים" בשני יודין.

הלכות גיטין

סימן קכ"ז: שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואיחור.

שדילג תיבת ארבע [ול"א שמא הוא שלוש מאות, שהספק

הוא המאה שהוא נמצא או מיעוט מאות שנים].

קכז - יג

1. אם כתב הכלל והפרט הקטן ודילג הפרט האמצעי, כגון: שכתב ה' אלפים וי"ז ודילג וג' מאות – פסול, ואם נשאת - לא תצא. א. ויש מי שאומר שמצריכים לה גט כשר מבעלה הראשון, ותשב תחת השני.

1. פסול

פ"ת(גט פשוט): פסול מחומרה שיש צדדים להקל והוי ספקא. ולכן אם יש צד נוסף להקל, כגון ע"י שליח (שי"א שגט מוקדם כשר ע"י שליח) – יש להכשיר מס"ס בדרבנן.

לא תצא

ב"ש: ואם דילג רק הפרט האחרון (כגון שכתב ה'תשס ודילג ח') – י"ל שדומה למוקדם. **לבוש** – לפי שאין בו הוכחה שט"ס הוא, כיון שהוא כאן הרבה שנים.

1. מה"ר ישראל: אם כתב הכלל והפרט הקטן

ודילג הפרט האמצעי, כגון: שכתב ה' אלפים וי"ז ודילג וג' מאות – פסול. ואם נישאת לא תצא. **ול"ד** להיכא שלא כתב אלפים או גם המאות שכשר, לפי שרגילות הוא לדלגם ולכתוב רק הפרט. אבל אין רגילות לכתוב האלפים ולדלג המאות ולחזור ולכתוב הפרט. שיאמרו ודאי קודם 200 שנה נכתב והגט פסול. מ"מ אם נשיאת לא תצא.

א. ובתשובה אחרת כתב – נראה להצריכה גט כשר מבעלה הראשון ותשב תחת השני.

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

ובו ז' סעיפים (גיטין: לד, עט, פ.)

קכח - א

1. צריך להזכיר בגט שם המקום שהעדים עומדים שם בשעת חתימה: "למנין שאנו מונין בו כאן במתא פלונית". 2. ואם שינה והזכיר שם מקום אחר – פסול, ואם נשאת לא תצא. 3. אבל על מקום עמידת הסופר בשעת כתיבה אין לחוש לפיכך, אם נכתב במקום אחד ונחתם במקום אחר - יזכיר שם המקום שנחתם בו. א. וי"א שגם על מקום עמידת הסופר יש להקפיד, וצריך שיעמדו הסופר והעדים במקום אחד.

מודים לר"מ שהוולד כשר.

והרמ"ה – אפילו נישאת תצא מ"מ הוולד כשר. ואם חזרה לראשון ודאי הוולד ממזר.

ב"י: דס"ל הרמ"ה כחכמים שהוולד כשר, מ"מ אם נישאת תצא. ואם החזירה הראשון בלא גט מהשני ודאי הוולד ממנו ממזר.

והטור לפי רש"י – תינשא בו אפילו לכתחילה.

וכ"ד הרי"ף.

ב"י ע"פ הרא"ש: שרש"י מפרש שחכמים חולקים על ר"מ ב "שלום מלכות" שהוולד כשר ולכתחילה לא תינשא, אבל בשאר הבבות חולקים עליו לגמרי שאף לכתחילה תינשא.

סיכום: שינה מקום העדים

	דין הוולד	אם נישאת	לכתחילה
✓ שיטת ר"ת	כשר	לא תצא	לא תינשא
שיטת ר"ח	ממזר	תצא	לא תינשא
הרמ"ה	כשר	תצא	לא תינשא
רש"י	כשר	לא תצא	תינשא

1. גיטין(עט:): משנה – היה במזרח וכתב

במערב, במערב וכתב במזרח – תצא מזה ומזה וכל הדברים האלו בה.

ג"מ(פ.): מאז? אלמא בעל, היינו שינה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה? אלא לאו סופר.

2. ואם שינה מקום עמידת העדים

גמ(פ.): אמר רבינא – זו דברי ר"מ, אבל חכמים אומרים – הוולד כשר. ומודים חכמים לר"מ שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהוולד ממזר.

השיטות:

✓תו"ס(ר"ת) – חכמים חולקים על ר"מ על "היה במזרח וכתב במערב", וס"ל שהוולד כשר. מ"מ לכתחילה לא תינשא.

כ"ד הרמב"ם – שהגט רק פסול ולכן אם נישאת לא תצא.

כ"ד הר"ן(הרי"ף), רי"ז הר"ן(רובנו הא"י).

ור"ת – פסק כר"מ שהוולד ממזר. וחכמים שחולקים על ר"מ חולקים רק ברישא, "שלום מלכות" (שכתב תאריך למניין מלכות אחרות). אבל בשינה מקום העדים

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

שהעדים עומדים שם

ב"ש: ואם מגרש תוך עיבור של עיר (פירוש שכותב הגט חוץ לעיר תוך עיבורה) עכ"ז כותבים העומד כאן, שתוך עיבורה של עיר כעיר (מהרי"ו).

פ"ת – אך במהרי"ו עצמו מיירי שכתבו תוך העיר אלא שהאישה היתה תוך עיבורה של עיר, אף שכתבו "העומדת כאן במתא פלוני" – כשר, שתוך עיבורה של עיר כעיר.

מ"מ משמע מדבריו שאף אם כתבו תוך עיבורה של עיר – כשר. ואפשר שט"ס בב"ש וצ"ל המגרש (פ' שהבעל או האישה תוך עיבורה של עיר).

פ"ת (גט פשוט): נהר שהוא חוץ לעיבורו של עיר אבל הוא תוך תחומה:

רבנו שמשון: נהר שהוא חוץ לעיבורו של עיר אבל נמצא תוך תחומה מזכירים אותו בגט, דחשיב כעיר, שהרי **א.** חולין (ק:): רמי בר תמרי אכל כחלי (במקום שנהגו איסור) חוץ לתחומה. משמע שתוך תחומה דינה כעיר.

ב. ר"ה (ל:): גבי שתוקעים בשבת בירושלים – קרובה פרט ליושבת חוץ לתחומה. משמע שתוך תחומה כעיר.

ג. מכות (יא:): כשם שעיר מקלט קולטת (רוצח בשגגה) אף תוך תחומה קולטת. גם משמע שתוך תחומה כעיר ולפ"ז: יש להקל לגט שנכתב תוך תחומה של עיר לכתוב שם העיר.

כ"כ בנימין זאב, מהריו – והוסיפו, אף חוץ לתחומה. **מ"מ** מרדכי – ס"ל שחוץ לעיבורה של עיר אינו כעיר ויש לחוש לדבריו, **מ"מ** בדיעבד יש להקל. ובשעת הדחק יש להקל אף חוץ לתחומה כמו שהתירו בנימין זאב.

בשעת החתימה

ב"ש: אף שהכתיבה היתה במקום אחר צריך להזכיר מקום החתימה, שלא יאמרו לעדים "עמנו הייתם במקום אחר".

ואף למ"ד גט מאוחר כשר ואין חשש "עמנו הייתם" (לפי שיאמרו אחרונהו וכתבנהו, ובשעת החתימה היינו באותו מקום), **מ"מ** מחזי כשיקרא.

2. שינה והזכיר מקום אחר

פ"ת: דווקא שינה, אבל לא כתבו כלל- אין קפידא וכשר בדיעבד (ב"ש).

כ"פ שו"ת שבספר גבורת אנשים.

3. אלא לאו סופר

✓הרא"ש – סופר ל"ד, אלא מקום עמידת העדים, שצריך לכתוב שם העיר שהעדים חתמו בו אפילו נכתב בעיר אחרת.

כ"כ מרדכי – בסופר אין חשש פיסול, ורק בעדים שיאמרו עמנו הייתם ביום פלוני ולא חתמתם בגט. וכנ"ד הרמב"ם.

א. אבל סה"ת – צריך לכתוב מקום כתיבת הגט, שהרי הגמרא מעמידה בסופר, וכ"ש שיש לכתוב מקום חתימת העדים. ולכן יעמדו העדים בשעת החתימה במקום שנכתב הגט. כ"כ סמ"ג, הגהות. כ"ד התו"ס והרמ"ה.

1. צריך להזכיר

מחצית השקל (ב"מ): טעם תקנת מקום העדים – גיטין (לו). בראשונה היה חותם "אני פלוני חתמתי עד", ואם אין כתב ידו יוצא ממקום אחר פסול. התקין ר"ג שיהיו מפרשים שמותיהם.

ופרש"י: מפרשים שמותיהם – שאז ימצאו בקלות מי שיכיר החתימות.

ולכן גם במקום עמידת העדים, כיון שאם לא יכתבו המקום קשה לדעת מי לשאול, ולכן תיקן שיכתבו מקום עמידת העדים, שאז קל לחזר אחריהם.

צריך להזכיר

ב"ש: משמע שיש קפידא אם לא הזכיר אף בדיעבד (שכתב לשון "צריך").

מיהו לפי הרא"ש ורו"פ כשלא הזכיר מקום האיש והאישה אין קפידא ולא נפסל (אא"כ בשינוי, ס"ב) **כ"ש** במקום עמידת העדים שלא נפסל.

הגהות מעשה ניסים: בפירוש דברי הב"ש "כל שכן במקום העדים", מהו הק"ו?

במחברת הקודש כתב – שק"ו הוא, שהרי אם שינה במקום עמידת הבעל אף שנשיאת תצא, **מ"מ** אם לא כתב כלל כשר. ק"ו במקום עמידת העדים שאם שינה לא תצא ק"ו שאם לא כתב שכשר.

ומחצית השקל – ומה במקום האיש והאישה שיש תועלת לעניין שני יוסף בן שמעון אפ"ה אין קפידא אם לא כתב, ק"ו במקום העדים שאין תועלת בכתיבתו שאם לא כתב כשר.

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

ואם נישאת לא תצא

ב"ש: כ"ד הרמב"ם, ר' האי, רא"ש והטור – דפסולי דרבנן אם נישאת לא תצא.
כ"ד הר"ן, כ"כ הרא"ש (ר"ת).
מיהו הר"ח – פסק שתצא, שפוסק כר"מ שהולד ממזר.
כ"פ הרמ"ה, בעל המאור, ר"ן (ר"ת) – שתצא.
וכ"ד הרמב"ן – ואף בפסולי דרבנן תצא. כ"כ הרי"ף.
ולמעשה: צ"ע אם תצא.
והגט פשוט – העיקר כמרחן שלכתחילה לא תינשא אף במקום עיגון ואם נישאת לא תצא. כ"ד הגט מקושר והב"ח.

3. מקום עמידת הסופר

פ"ת (גט פשוט): בשעת הדחק ומקום עיגון יש להקל, ואם נתגרשה בו תינשא.

שגם מקום עמידת הסופר

ביאור הגר"א: כ"ש מקום עמידת העדים.

כ"פ מהר"ם כץ – ואף לכתחילה נותנים אותו.

כ"פ גט פשוט – להכשיר במקום עיגון.

פ"ת (גט פשוט): ואם נכתב בלוד וכתב "למניין שמנין בירושלים" (ולא כתב "שאנו מנין כאן") – כשר, שלא נחשב שינוי מקום עמידת העדים.

הזכיר מקום אחר

פ"ת: ואם בילבל שום המקום, כגון "תונס" כתב "תנס".
ב"י (רשב"ץ) – פסול, כמו בשינה שם האישה (נפתא במקום תפתא שפסול גיטין (עט:)).
כ"כ גט פשוט.

ובספר בית מאיר – צ"ע, שלשון המשנה (עט:), הרמב"ם והמחבר ברישא ("והזכיר שם מקום אחר פסול") משמע דווקא שינה לשם עיר אחרת. אבל בלבל בכתיבה לעיר שלא קיים – דינו כלא נכתב כלל שלא נפסל.
וכן מסקנת גט פשוט, והרשב"ץ מירי שינה לשם עיר אחרת (שקיימת) ששמה תנס.
וכ"ש אם כתב שם העיר אלא שטעה באות אחת, ובעובדה של הנו"ב שבמקום לכתוב "פילטץ" כתב "פילץ" אף לגט פשוט יש להכשיר, ויש לעיין אם נפסל בדיעבד.
כ"כ גט מקושר.

קכח - ב

1. כותבין שם עירו ושם עירה.

2. ואין כותבין שם מקום הלידה, ואע"פ שאם שינה לא פסל מ"מ מוטב שלא לכתוב כדי שלא יבואו לטעות ומחזי כמשנה.

3. וגם אין כותבין שם מקום הדירה מפני שאנו גולים ומטולטלים ומקום דירתנו מרופה בידינו.

א. אבל כותבין שם מקום עמידת האיש "העומד היום במתא פלונית", אם הוא מצוי במקום חתימת הגט, ואם אינו מצוי שם אין כותבין מקומו כלל. וכן באשה אם היא עומדת במקום חתימת הגט כותבין מקום עמידתה העומדת היום במתא פלונית, ואם לאו אין כותבין מקומה כלל.

העומדת היום בירושלם הנזכרת

ס' 38

אנת אנתתי

וכל שום אחרץ וחתיכה דאית ליכי ולאבהתיכי ולאיתריכי דהוית אנתתי מן

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

1. גיטין(לד): משנה – בראשונה היה משנה

שמו ושמה, שם עירו ושם עירה. התקין רבן גמליאל הזקן שיהא כותב, איש פלוני וכל שם שיש לו, אישה פלונית וכל שם שיש לה, מפני תיקון העולם.

רשב"א – מכאן שצריך לכתוב בגט אף שם העיר שהיה הוא והיא שם.

כ"כ הרא"ש והטור – כותבים שם מקום הבעל והאישה, פירוש מקום עיקר דירתו.

2. מקום הלידה

הרמ"ה: מעיקר הדין צריך לכתוב מקום הלידה. ודבר זה לא הוזכר במשנה ובגמרא, דחיישינן שמא יטעה.

והרא"ש – א"צ לכתוב מקום הלידה אלא שם מקום עיקר דירתו, ואם כתב ושינה מקום הלידה – כשר.

כ"כ תוס', סמ"ג, הגמ"י, מרדכי והטור(ר"ת).

מרדכי – כתב ראב"ה משום אביו שא"צ לכתוב מקום לידה, אבל אם כתב ושינה – פסול.

כ"ד הרשב"א לפסול – דהא קתני "שינה שם עירו ועירה תצא...".

כ"כ מהרי"ק (י"א).

3. מקום הדירה

הרא"ש – אם לא כתב מקום הדירה, כשר.

כ"כ רי"ו(תוס'), סמ"ג(ר' יחיאל), הגמ"י, בעה"ט, כלבו, סמ"ק.

אבל הראב"ד – פסול. כ"כ ה"ה, מרדכי(ר"ת).

והרשב"א – הסתפק.

ומהר"א ישראל: אף שנהגו הקדמונים לכותבו,

אעפ"כ אין אנו נוהגים לכותבו, לפי שאנו גולים ומטולטלים ומקום דירתנו מרופה בידנו, לכן לא נהגו לכותבו.

כ"כ ד"מ המנהג.

א. מקום העמידה

הרא"ש – א"צ לכתוב מקום העמידה, אלא רק מקום הדירה.

כ"כ סה"ת.

והתוס' – צריך לכתוב.

כ"מ מהסמ"ק שכותבים מקום העמידה.

סיכום: פירוש המקומות בגט

(א). מקום הדירה:

לפי הגמרא – צריך לכתוב

כ"פ הרא"ש – ואם לא כתב כשר.

כ"פ הראב"ד – ואם לא כתב פסול.

ומהר"א ישראל – בימנו אין כותבים מקום הדירה.

(ב). מקום העמידה:

הרא"ש – א"צ לכתוב רק מקום הדירה. כ"כ סה"ת.

והתוס' – צריך לכתוב.

(ג). מקום העמידה: א"צ לכתוב

והרא"ש – ואם כתב ושינה כשר.

והמרדכי(ראב"ה) – כתב ושינה פסול

כ"ד הרשב"א, מהרי"ק(י"א).

1. שם עירו ושם עירה

***:** תחילה כתב מרן דין המשנה שצריך לכתוב שם עירו.

אח"כ(3). כתב שבימנו אין כותבים שם העיר שגרים בו לפי שאנו גולים ומטולטלים וכו', מ"מ יכתוב מקום עמידת האיש והאישה שגם זה בכלל שם עירו.

שם עירו

ב"ש: ואם לא כתב המקום כלל –

הרא"ש ורו"פ פסקו – כשר.

הראב"ד, רשב"א וזר"ן פסקו – פסול, אפילו כתב

מקום לידה או עמידה.

ושלטי גיבורים פסק – שבטל לגמרי.

שם עירה

ב"ש: ואם שינה שם המקום

מקום לידה ועמידה:

• **תוס' ורא"ש** – א"צ לכתוב ולכן אין שינוי פוסל בהם, לפי שאינם נקראים על שם מקום לידה או עמידה, ואין חשש שיאמרו אחר הוא המגרש.

וגם אין לפסול מחמת העדים שחתמו שקר, משום שכל דבר שאינו עיקר הגט לא חתמו עליו העדים אלא על עיקר הגט.

• **וי"א** – ששינוי מקום העמידה פוסל ולא שינוי מקום הלידה.

• **וראב"ה ורשב"א** – פוסלים אף בשינוי מקום הלידה.

מקום הדירה: א"צ לכתוב אבל אם כתב ושינה פסול, משום שהוא נקרא ע"ש מקום הדירה (תוס' ורא"ש).

3. אין כותבים מקום הדירה

פ"ת: לתרץ המנהג למה שלא כותבים –

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

מקום הדירה

פ"ת(תורת גיטין): אם כתבו מקום עמידתו (בלא מקום הדירה) וטוען הבעל שאומנם זהו מקום דירתו אבל לא הוא גירשה – האישה נאמנת, דאמרינן כאן נמצא כאן היה.

ולכן איש שבא לגרש ממקום אחר, אם יש כאן אדם באותו השם צריך לשלש בשם, שלא יהא חשש שיתן הגט לאישה אחרת.

גט פשוט: דעת שלטי גיבורים שבלא מקום הדירה הגט בטל, הוא דעת יחיד ובטלה דעתו.

אבל גט מקושר וסדר גט ראשון – אין דברי גט פשוט מספיקים ליישב המנהג שלפי הראב"ד והר"ן – יש לחוש שיגרש את אשת חברו, שהרי ודאי הוחזקו בכל העולם כמה יוסף בן שמעון.

ויש ליישב המנהג – לפי שקורעים הגט אחר נתינה ונותנים לה מעשה ב"ד שנתגרשה כדת, ושם מפרשים המקומות.

קכח - ב

1. הגה ואם כתב שם הלידה או שם הדירה ולא שינה כשר (ריב"ש ס' ש"ד).

2. ואם שינה מקום העמידה (של הבעל):

א. יש מכשירין כמו במקום הלידה, דכל דבר שאינו צריך לכתוב אף אם שינה בו כשר.

ב. ויש פוסלין. במקום הדחק יש להקל.

3. אבל אם שינה במקום דירה פסול לכו"ע, ואפילו אם נישאת תצא.

4. וכותבין "מתא פלונית" בין שהעיר גדולה או קטנה.

5. ולא יכתוב "פלונית מתא", אלא "מתא פלונית".

6. מהר"ם פדארה: ואם דילג מלת "מתא" – כשר.

5. הגמ"ר: לעניין להקדים שם העיר למילת "מתא"

(פלונית מתא) או לאחר (מתא פלונית) – אין קפידא.

ובד"מ: בסדר הגט – מקום שכותבים מדינה כותבים "מדינה פלונית דיתבא על הנהר" כדי שמילת "דיתבא" תהיה ע"ש המדינה (מדינה פלונית דיתבא), ולא נטעה לומר שכל המדינה יושבת על הנהר. ובמקום שכותב "מתא" (עיר) כותב "פלונית מתא" לומר שהעיר יושבת על הנהר.

והרמ"א פסק: ולא יכתוב "פלונית מתא", אלא "מתא פלונית".

וקשה: כמי פסק הרמ"א כאן?

ב"ש – הרמ"א מיירי דווקא שכותב "דיתבא על הנהר" אז יכתוב דווקא "מתא פלונית" ולא הפוך, כמ"ש בסדר הגט.

והוסיף ביאור הגר"א – כ"ה בסדר הגט של הרא"ש

1. הרמ"ה: מעיקר הדין א"צ לכתוב שם עיר

הלידה שמא יטעה. ואם כתב ולא טעה – כשר.

ב"י – קמ"ל שאף שלא נזכר בש"ס מקום הלידה וא"צ לכותבו, מ"מ אם כתב ולא טעה כשר, ולא פוסלים בגלל ששינה ממטבע שטבען חכמים. כ"פ רמב"ם והרא"ש.

2. שינה מקום העמידה

א. סמ"ג – כשר, שכל שאין חובה לכותבו אם שינה כשר.

ב. אבל סה"ת – מסתפק, אפשר שאף בשינה מקום הלידה כשר (כהת"ס), מ"מ מקום העמידה שאני שהוא ניכר יותר משינוי מקום הלידה.

3. גיטין(פ): משנה – שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה, תצא מזה ומזה, וכל הדרכים האלו בה.

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

והר"ף וש"פ.

3. שינה מקום הדירה... אפילו נישאת תצא

ב"ש: רש"י כתב שהגט בטל מהתורה והוולד מהשני ממזר.

מיהן י"ל שכתב כן אליבא דר"מ שבמשנה, אבל לרבנן פסול רק מדרבנן. אף שרבנן מודים לר"מ בשינה שם עירו, היינו שפסול רק מדרבנן.

אבל הרמב"ם כתב – שאינו גט, היינו שבטל מהתורה.

כ"כ שליטי גיבורים.

וצ"ע לדינא.

מקום הדירה

ב"ש(ב"י): ואם עקר דירתו ובא למקום אחר, אחר ל' יום נקרא אותו מקום דירתו.

ואם רגיל בשני מקומות, מקום שגר בו יב"ח נקרא דירתו.

2. שינה מקום העמידה

פ"ת: תורת גיטין – וה"ד דווקא בזמן המשנה שהיו כותבים מקום הדירה, אבל בימנו שאין כותבים מקום הדירה, אך במקום השינוי יש איש אחר ששמו כשמו – פסול, שעיקר תקנת שם העיר נתקן מחשש זה.

מ"מ גט מקושר – חולק.

במקום הדתק יש להקל

כ"פ גט פשוט.

גט פשוט(הרא"ם): ואם שינה מקום העמידה וגם לא כתב מקום הדירה – פסול, שאז נקרא ע"ש מקום העמידה.

ולכן אין להתיר בכה"ג אף במקום עיגון אא"כ נישאת כבר.

קכח - ג

1. יכתוב: "וכל שום דאית לי ולא תרי", א. ומלבד זה אם

יש לעיר ב' שמות יכתוב: "מתא פלונית דמתקריא פלונית".

2. הגה מהר"י ארכולות: ולא יכתוב יו"ד אצל המ"ם (דמתקריא ולא דמיתקריא). מהר"י מ'נ"ץ: מיהו אם כתב יו"ד דמתקריא כשר.

3. פסק' מהרא"ם: ואנו לא נהגין לכתוב "וכל שום דאית לי ולא תרי", אלא אם יש לעיר ב' שמות כותבין מתא פלונית דמתקריא פלונית או דמתקריא פלונית. **א. פ"י**: וה"ה אם יש לנהר ב' שמות.

***:** לשון "דמתקריא" הוא לשון נקבה, ולשון "דמתקרי" הוא לשון זכר.

פ"ת: ויש לחקור אם בשם הנהר יש לכתוב "דמתקריא" או "דמתקרי":

נו"ב – נהר לשון זכר, דכתיב "ונהר יוצא מעדן", ולכן יש לכתוב "דמתקרי".

כ"כ ת' ברית אברהם.

אבל ת' שיבת ציון בשם רב אחד כתב – הלשון צ"ל לפי

שם הנהר, אם הוא לשון זכר כמר "דער ריין" יכתוב "דמתקרי" ואם הוא לשון נקבה כגון "עלבא" יכתוב "דמתקריא".

והראיה ממ"ש שכתבו מהר"ם פדואה וד"מ – במקום

1. גיטין(לד): משנה – בראשונה היה משנה

שמו ושמה שם עירו ושם עירה. התקין ר"ג שיהא כותב: איש פלוני וכל שם שי שלו. אישה פלונית וכל שם שיש לה.

פרש"י: מיירי כשהיו לבעל ב' שמות.

✓תו"ס – ה"ה בשם העיר (שיכתוב עיר פלונית וכל שום דאית לה).

א. פ' הראב"ד: כל שום דאית לה – תרתי בעינן: שיכתוב כל השמות הידועים, ויכתוב גם כל שום וכו'.

3. דמתקריא... ה"ה לנהר

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

השם הראשון, אלא על מילת נהר, והנר תמיד לשון זכר, מ"מ בדיעבד שכתב דמתקריא אין קפידא.
מ"מ בספר טיב גיטין (ת' ר' משה סופר) – כתב לצדד שהולכים לפי שם הנהר אם הוא זכר או נקבה. ומה שנהר הוא לשון זכר, ה"ד נהר ללא שם, אבל כשמזכירים "נהר פלוני" הכל הולך לפי שם הנהר.

לכתוב "נהר פו" כתב "נהר פאוה" הוי שינוי, שזה לשון זכר וזה לשון נקבה.

ות' שיבת ציון עצמו – זה אינו נכון, דכשכתב "דיתבא על נהר פלוני דמתקרי פלוני" הך שמתקרי אינו חוזר על

קכח - ג2

הרא"ע והר"ן: ואם יש להן שם במקום הכתיבה ושם אחר במקום הנתינה

דינן כמו בשמות הבעל. וע"ל סי' קכ"ט/ד.

כמו שמות הבעל

פ"ת: יש להסתפק אם שינה מקום עמידת העדים (שכתב שם מקום שנקרא במקום הכתיבה, במקום שם המקום שנקרא במקום הנתינה), שהרי הב"ש הכשיר רק אם שינה מקום עמידת הבעל:

דעת הד"מ – להכשיר במקום עמידת העדים אף בשינוי השם ממש, כל שלא שינה לשם עיר אחרת.
כ"ד הגט מקושר – להכשיר בפשיטות אף בטעות, שכתב השם שבמקום הכתיבה (במקום השם שבמקום הנתינה) אף במקום עמידת העדים, ורק בשינוי ממש פסל. שהרי לא שייך הטעם שיוזמו העדים שאפילו יחשבו בני מקום הנתינה שנכתב במקום אחר אין הגט נגרע בשביל זה, שיודעים שזהו שם המקום במקום הכתיבה. וכנ"ד התו"ס.

מ"מ לכתחילה ברור שכותבים השם כפי שנקרא במקום בכתיבה.

אך עדיין קשה: ראיתי גיטין שכותבים בהם מקום הכתיבה (ולא מקום הנתינה)?

ומצאתי בשו"ת גברות אנשים – אם הלשונות קרובים אין לחוש.

אך עדיין קשה שיש גיטין עם לשונות לא קרובים ועדיין כותבים שם מקום הכתיבה?

עד שמצאתי בכנסת יחזקאל – כיון שכיום כותבים שיתן לה שליח "בכל מקום שימצאנה" שמקום הנתינה לא ברור אין קפידא, ובסברא נתיישב המנהג.

ואם יש להם שם אחד במקום הכתיבה ושם אחד במקום הנתינה:

קכט/ד: בשמות הבעל – כותב שם מקום הנתינה, ושם מקום הכתיבה יכתוב דמקרי (פלוני דמקרי פלוני). ואם כתב שם מקום הנתינה, וכלל שם מקום הכתיבה ב"וכל שם" – כשר.

הגה: אבל אם כתב מקום הכתיבה עיקר ומקום הנתינה ב"דמקרי" או "בכל שום" – פסול.

במקום הכתיבה

ב"ש: ואם נקרא שמה "טונס" וכתב "טנס" – פסול, מ"מ אם אינו נקרא יפה (אף שכתב "טונס") כגון שהוא מטושטש, כאילו לא נכתב כלל.

והד"מ (לעיל ס"א) – דווקא ששינה לעיר אחרת שקיימת, אבל אם טעה ובלבל האותיות לשם עיר שלא קיימת – כשר.

ותורת גיטין – כל שחיסר אות שמחמת זה משתנה המבטא – פסול, ואם אינו משתנה כשר.

דינן כמו שמות הבעל

ב"ש: לפי פירוש הפ"ת: אם כתב מקום הכתיבה פסול ה"ד שכתב מקום הדירה. אבל לפי המנהג שכותבים רק מקום עמידת הבעל – אינו כשמות הבעל וכשר בשעת הדחק. כ"ד הגט פשוט.

קכח - ג3

1. פסק' מהרא"י ומהר"ק: ואם יש לעיר ב' שמות, א' נקרא כפי ישראל

ואחד בלשון כותי - שם שקורים לו ישראל עיקר, וכותבין כפי משמעות לשונם.

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

2. פסקי מהרא"י: ואם הב' לשונות קרובים זה לזה ושם שקורים לו ישראל אינו אלא קיצור לשון, כגון: עיר שכותים קורין הרעדי"ש וישראל רעדי"ש - אין כותבין רק שם ישראל. אבל בלא"ה כותבין שניהם שם ישראל תחילה (כן משמע שם) ועל שם כותים "דמתקריא".

1. שני שמות

ח"מ (הובא בשם רבנו): שאלה - כאן העיר נקראת בפי היהודים "ארלא" אבל בספר הערכי של הגויים (כעין טבאו) נקרא "ארלע" בעי"ן. וידוע שיש הבדל בביטוי שאלף בסול תיבה נקרא בפתח, ועי"ן בסוף תיבה נקרא סגול?

תשובה: שם הקבוע בפי היהודים הוא העיקר (כפי שמשמע בפסקי מהרא"י).

שקורין לו ישראל - עיקר

פ"ת (ת' הגאון מלאדי): עיר שיש לה שני שמות, אחת בשם ישראל (אמטטיסלאוו) והאחת בשם הגויים (מסטיסלאוו) וכתבו רק שם הגוי - איננו נכון אלא צ"ל שם ישראל דמתקרי שם הגוי. מ"מ בדיעבד יש להקל, משום דמסתמא נתיסדה העיר שנים רבות קודם שנתיישבו ישראל בתוכה, ואז שמה היה רק שם הגויים, וכמו בגר בשם גויים שכשר בדיעבד (כמ"ש הלבוש).

כפי משמעות לשונם

פ"ת (פמ"א): גט שניכתב וניתן ב "טעמשוואר" וכתב הסופר "טישמשבאר" כמו שכותבים הספרדים - יש להכשיר, כיון שרוב הקהל ספרדים והם כותבים כך אנו נגרר אחריהם.

2. רק שם ישראל

באה"ט: גויים קוראים לעיר "רוטנבורג" וישראל קוראים לה "רוטנבורק" - כיון שאינם מחלוקים רק קצת - כותבים שם הישראל. אבל שם אחר (שיש הבדלים רבים) כותבים שניהם (ב"ש).

כותבים שניהם

פ"ת (גט מקושר): אם יש ספק איך לכתוב שם של גויים, יכתוב רק שם ישראל בלא "מתקרי" כלל. שהרי

בשם הבעל אם כתב רק שם חניכה כשר, וכ"ש שכאן אין להחמיר, ואין חייב לכתוב "דמתקרי" והכניס עצמו לספק.

ועל שם גויים "דמתקריא"

וקשה: **הרמ"א** (קכ"ט): בעניין שמות הבעל - כל ששני השמות הם לשון הקודש יכתוב "דמתקרי", ואם אחד לשון לעז יכתוב "המוכנה".

וכאן כתב אף השם הגוי "דמתקריא".

באה"ט - בשמות המקומות כותבים "דמתקריא" ובשמות הבעל (שהם בלעז) כותבים "המוכנה".

והרי"מ מבריסק - לא קשה כלל:

שהרי הב"ש כתב: כשהשם הראשון קודש והשני לעז כותב "המוכנה", אבל כששניהם לעז כותב "דמתקרי". ושמות המקומות כולם תמיד בלשון לעז, ולכן כותב "דמתקריא".

"דמתקריא"

ב"ש: עיר שנשתקע ממנה שמה הראשון - א"צ לכתוב רק שמו השני.

פ"ת (גט פשוט) - "שנשתקע כותב שני השמות", ה"ד שגירשו את היהודים מהעיר ואח"כ נשתקע השם הראשון ואח"כ חזרו לעיר, אז כותבים שם השני (לפי שעכשיו כשבאו לעיר מחדש יש לה שם חדש).

אבל לא נתגרשו מהעיר כלל אף שנשתנה השם בפי כל העולם - א"צ לשנות בגיטין ממה שהיו רגילים לכתוב, דלא נשתקע שם ראשון, לפי שכל הגיטין והכתובות והשטרות כתבו בשם הראשון.

כ"כ ת' מהרי"מ.

ת' מהר"מ - מ"מ אם הרסו את העיר הישנה ובנו עיר חדשה רחוקה תחום שבת - ודאי יכתבו את השם החדש, וטוב שיכריזו בעיר ל' יום לכתוב שם העיר החדשה בנוסח הגיטין.

קכח - 17

1. א"צ לכתוב שם הנהר. א. אבל נהגו לכתבו.

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

2. ואם יש שנים או שלשה נהרות כותבין כלם: "דיתבא על נהר פלוני ופלונני".

3. הגה - הרא"ש: ואם לא כתב שם הנהר כלל, מהרי"ל: או ששינה בו – כשר.

4. וכל נהר שהיא חוץ לתחום העיר אין לכתבו כלל, אפילו מסתפקים ממנו, ואפילו בדיעבד אם כתבו - יש פוסלים.

א. ואפילו הוא תוך התחום חוץ לעיבור העיר אין כותבין אלא א"כ כל תשמישי העיר ממנו.

שנהרות ממילא אין חייב לכתוב ואפילו שינה כשר (לרבנו שמחה).

ולכן נהר חדש שמסתפקים ממנו כותבים ולא חוששים. ואם הנהר קטן יכתבו "על מי מעיינות" או "מי בארות".

1. אבל נהגו לכותבו

ב"ש: טעמו – שלא יאמרו עיר אחרת היא, ולכן כותבים שם הנהר.

משמע שאף שלא הוזקו בעוד עיר אחרת מ"מ חיישינן.

2. כותבים כולם

ב"ש: אף שרוב מסתפקים מאחד ומיעוט מהשני – עכ"ז כותבים שניהם (כ"כ בסדר מהר"מ).

ובלבד – הביא דעת מהרי"ק שאם הרוב מסתפקים מן המעיינות ומיעוט מן הבארות או הפוך הולכים אחר הרוב ולא יכתבו המיעוט. ואם כתב המיעוט יש פוסלים.

לכאורה משמע שגם בנהרות הדין כן שאם הרוב מסתפקים מנהר אחד והמיעוט מנהר שני שכותבים רק הרוב, והרמ"א (ס"ו) חולק ומצריך לכתוב הכל. ולפי ה"רמ"א אף במעיינות ובארות כותבים הכל.

אבל הגהות מעשה ניסים בשם חזו"א ובחבל יוסף כתבו שמהר"מ כתב בפירוש על מעיינות ובארות שהולכים לפי הרוב. ויש לומר דל"ד לנהרות שאף בשימוש מיעוט כותבים.

כולם

פ"ת (גט פשוט): ולכתחילה יש לכתוב סדר הנהרות כסדר שנהגו, ראשון ראשון ואחרון אחרון. בדיעבד ששינה הסדר אין להקפיד. ומסתבר שנהר שמסתפקים בו ביותר יקדמו.

על נהר פלוני ופלונני

פ"ת (גט פשוט): משמע שמספיק להזכיר רק בתחילה "נהר" (על נהר פלוני ופלונני), ואומנם יש טופסי גיטין

1. יבמות (קטני): אותו גט שנמצא בנהרדעא שכתבו בו "בכד קלוניא (שם העיר)..."

ב"י – ולא כתבו בו שם הנהר אף שהיו שם נהרות. משמע שא"צ להזכיר שם הנהר.

כ"כ ת' ר"י (בנו של הרא"ש) – מה שלא כתבו שם הנהר אין לפסול הגט, ופה בטוליטולה אין כותבים שם הנהר בגט.

א. הגמ"י – ואין כותבים שם הנהר אלא לסימן שלא לטעות בעיר אחרת ששמה כשמה.

כ"כ הר"ן, מרדכי, רא"ש – אין חשש בכתיבת שם הנהר.

4. נהר שהוא חוץ לעיר

כלבו – אף שהוא חוץ לתחום שבת, כל שמסתפקים ממנו בני העיר צריך לכותבו.

מהגהות בשם הרשב"א (ר' שמעון ב"ר אברהם) משמע – חוץ לתחום אין לכתוב אף שמסתפקים ממנו בני העיר.

א. אבל אם הוא רק חוץ לעיבור של עיר אבל תוך תחומה: אם מסתפקים ממנו כותבים, ואם לאו אין כותבים כלל.

ואפילו חוץ לתחום אם נראה עמה לא חשוב שינה אם כתב (ב"י – ואם אינו נראה עמה אף בדיעבד פסול).

כ"ד תה"ד – כהרשב"א.

מה"ר ישראל: נהר שמסתפקים ממנו לצורך כרמים – לא נקרא תשמיש העיר, שאין בני העיר יוצאים שם בשביל הנהר (לשדות ממנו או לכבס) אלא בשביל הכרמים.

ת' מהרי"ל: עיר שנוסף בה נהר מחדש, אין לחוש ללעז לגיטין ראשונים אם יכתבו שם הנהר. והראיה סוכה (לד): בבל בורסיף התחלפו שמותיהם, ונ"מ לגיטין.

משמע שכותבים שם החדש ולא חוששים ללעז. ועוד

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

גט פשוט (הרד"ך): אם נהגו לכתבו שם הנהר, וכתב סתם "דיתבא על נהרא" בלא שם הנהר – כשר.

ויש טופסי גיטין (של הרמ"א) שמזכירים הנהר ג"פ: בתחילה אצל הזמן, גבי עמידת האיש, וגבי עמידת האישה.

וטופס גיטין של הספרדים כותבים רק בתחילה בזמן. ואצל האיש והאישה כותבים "העומד בירושלים הנזכרת". ונהרא ונהרא ופשיטה.

כשר

גט פשוט: כתב בספר מקור ברוך – אף שנחלקו בשינה מקום לידה/עמידה, בשינה שם הנהר יש לפסול לכו"ע, דשאני מקום לידה/עמידה שאין אדם נקרא על שמם ליכא לעז. אבל שינה שם הנהר יאמרו שעיר אחרת היא. ולי נראה – שאם היו כותבים בגט עיר הדירה ושינה שם הנהר יש מקום לחילוק זה, אבל אם רק נכתב עיר הלידה/עמידה ושינה שם הנהר אין טעם לחילוק זה ואין להחמיר.

4. כל נהר שהוא חוץ לתחום

פ"ת(ת' משכונות יעקב): גט שנכתב בכפר פאזירקא וכתבו שהוא סמוך לעיר אנטפאלא שהוא חוץ לתחום העיר, ופקפקו לפוסלו.

תשובה: אין שום חשש, שמצינו כמה מקומות בש"ס שסמוך נקרא אפילו סמוך כמה פרסאות. והעיקר מה שנקרא בלשון בנ"א סמוך.

ומ"ש במגילה (ב:) שסמוך עד תחום שבת, ה"מ לעניין שיחשב כעיר ממש.

ומה שמחמירים שלא לכתוב נהר שחוץ לתחום, שאני התם שכותב "דיתבא על נהר", ו"על" סמוך ממש ולכן בעינן נהר תוך התחום, משא"כ כשכותב "סמוך".

סניף נוסף להתיר – שיטת הכלבו שמתיר לכתוב אף נהר שחוץ לתחום.

אפילו בדיעבד

קשה: למה בשינה שם הנהר יש מכישירן, וכאן פסול?

ב"ש – בנהר שחוץ לתחום לא שייך לומר "דיתבא על נהר", כי עיר זו אינה יושבת על הנהר. משא"כ ביושבת על הנהר רק בשינה שם הנהר, שיש מכשירים.

ותורת גיטין(גט פשוט) – באמת בדיעבד שכתב נהר שחוץ לתחום כשר כמו בשינה. ומ"ש הרמ"א כאן "אפילו בדיעבד יש פוסלים" בא לחזק למה לא לכתוב כן לכתחילה, כיון שיש פוסלים אפילו בדיעבד. אבל להלכה ודאי אם כתב כשר בדיעבד (גט פשוט – בשעת הדחק).

שכותבים "על נהר פלוני ועל נהר פלוני" (כ"כ סדר הגט להרמ"א ולסמ"ק).

ויש שכותבים: "נהרי (ביו"ד) פלוני ופלוני". ויש לפקפק אם כותב "נהר (בלא יו"ד) פלוני ופלוני" לפי שמשמע שנהר אחד הוא ויש לו כמה שמות.

3. לא כתב שם הנהר ... כשר

ב"ש: אף שבשינוי מקום העמידה, הביא הרמ"א (ס"ב) שיש פוסלים! שאני שינוי נהר שאינו רק מחשש שיאמרו שהיא עיר אחרת, אבל אין כאן שינוי העיר, ול"ד לס"ב ששם שינה המקום (העיר).

פ"ת: ובגט פשוט – לא מקבל חילוק זה, כמחלוקת בשינה מקום לידה/עמידה (ס"ב) כן המחלוקת בשינה שם הנהר. והרמ"א רומז כאן שתי הדעות: דעת המכשירים בשינה (כאן), ודעת הפוסלים בכתב שם הנהר שחוץ לתחום, וכ"ש שינה ממש. ולהלכה: יש להקל בשעת הדחק.

לא כתב

ב"ש: (ממשיך בשיטתו לאפוקי הגט פשוט לעיל), אף שבסמוך פסל אפילו בדיעבד כשכתב שיושבת על הנהר שהוא חוץ לתחום! **מתרץ הלבוש** – כשכותב שיושב על נהר חוץ לתחום לא שייך "דיתבא על הנהר", כי עיר זו לא יושבת על הנהר והוי שינוי העיר. משא"כ שיושבת על הנהר ורק שינה שם הנהר הוי שינוי בנהר שכשר.

לא כתב שם הנהר

פ"ת: כתב הר"ן – אף שמקצת הראשונים הזכירו בטופסי גיטין שלהם לכתוב שם הנהר, לרווחא דמילתא תיקנו, מפני שפעמים ששני המקומות עם אותו שם, ושם הנהר מפריד בניהם. אבל שאר מקומות שאין ידועים בכל לא מעכב.

גט פשוט – משמע שאם יש שני מקומות עם אותו שם צריך לכתוב שם הנהר והוא לעיכובא, אא"כ במקום עיגון.

שם הנהר

פ"ת(גט פשוט): בעיר נהגו לכתוב שם הנהר, ויצא גט שלא כתבו – יש להסתפק שמא פסול הוא, שהרואה גט בלא שם הנהר יחשוב שעיר אחרת היא ששמה כשם עיר זו. מ"מ יש להכשיר במקום עיגון.

פ"ת – ולפי מ"ש הב"ש פשוט שכשר (אף בלא עיגון) דלא גרע משינה שם הנהר.

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

ובסדר הגט של מהר"מ כתב – מעין או באר אף שהוא תוך העיבור אין כותבים אא"כ מסתפקים ממנו כל התשמישים. וכ"מ מהב"י.

ול"ד לנהרות שאפילו לא מסתפקים ממנו כלל אם הם תוך העיבור כותבים, ובזה הנהר עדיף מבארות ומעינות.

כל תשמישי העיר

ב"ש: היינו משרה, כביסה וטחינה.

אין כותבים

גט פשוט: מקום שכבר נהגו לכתובו אף שמסתפקים ממנו רק קצת – אין מוחים בידם מלכתוב.

ואם נראה מהעיר אף שאין מסתפקים ממנו רק לצורך בית השלחין והוא תוך תחום העיר – כותבים לכתחילה (כיון שנראה מהעיר).

גט פשוט – אם הנהר נראה מהעיר בדיעבד יש לסמוך על ת' הרשב"א, מהרי"ו ומהריק"ש דלא חשיב שינוי (אף שלא בשעת הדחק – פ"ת).

ויש פוסלים

פ"ת(נו"ב): גט שהובא ע"י שליח ומחמת חום הדרך נפרד קצת הדיו איזה אות ונדבק באות יו"ד של "מעיינות" ונעשה כעין זי"ן ונקרא "מעזבות" – לא נפסל הגט, כי אין שינוי העיר כלל, שזה דומה לשינה שם הנהר שלא נפסל, ויש להקל בשעת הדחק.

א. חוץ לעיבור

ב"ש: משמע שתוך עיבור העיר כותבים אף במקצת תשמישים (כ"מ מהב"י).

קכח - ד

1. תו"ס, רא"ע: וכותבים "דיתבא" בחד יו"ד.

2. פ"י – ראיתי נהלים: ואם יושבת על חוף הים נהגו לכתוב: "דעל כיף ימא מותבא".

3. פ"י: ועיר שסיפוקה ממי בארות כותבין: "על מי בארות". ועיר שסיפוקה ממי מעיינות כותבין: "מי מעיינות", ובחד יו"ד.

4. הגה סדר גיטין אפר"י מרדכי'ות: וכותבין "בארת" בלא וי"ו.

5. תיקון יע: ואם המעיין מים חמין כותבין: "על מי מעיינות חמין".

2. חוף הים... "כיף ימא"

3. מי מעינות

פ"ת(גט פשוט): ואם יש בעיר מעיין אחד, לא יכתוב מי מעינות בלשון רבים. ואם כתב מעינות פסול למי שפוסל שינה שם הנהר.

באה"ט: אף שאינה יושבת על הים ממש, אלא ישוב אותה העיר (פירוש שיש שם כרמים סמוכים לים – רדב"ז).

קכח - ה

אם יש בעיר בארות נובעים, וכתב "דיתבא על מי

בורות" – כשר.

פ"ת(גט פשוט): עיר שיש בה בורות מי גשמים

שכותבים: "דיתבא על מי בורות" כמו שכותבים בים, אם

מי בורות – כשר

פ"ת(גט פשוט): וה"מ בדיעבד שכבר ניתן הגט.

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

ואף אם המשיכו מעיין ע"י בנ"א שעשו צינור ממקום נביעתו לתוך העיר ושם נכנס לשוקת שהכינו – עדיין נקרא מעיין.
וגומות הנובעות ובנו עליו בניין (כמו מי הבורות) נקרא בארות.

כתב "מי בארות", מהו?

מעירובין (יח.) משמע שבורות לא מיקרי בארות. מ"מ במקום עיגון ושעה' יש להכשיר מטעם מה שפסק הר"י כיון ששינה בדבר שא"צ לכותבו.

מהו נהר, ומהו מעיין

פ"ת לפי רש"י – כל שזורם הלאה נקרא נהר, ואם אינו מושך נקרא מעיין.

קכח - ו

1. אם העיר יושבת על הנהר - אין לכתוב לא בארות ולא

מעיינות כי אם הנהר.

א. הגה: ויש חולקין וס"ל דיש לכתוב כל סיפוקי העיר, וכן נוהגין במדינות אלו כאשר יתבאר לך מנוסח הגט (שכתבתי סוף סי' קנ"ד).

ותירץ הנו"ב: מ"ש הב"ש שבארות בכלל מעיינות דווקא במקום שיש נהר, וכיון שהמנהג לכתוב כל סיפוקי העיר כותבים גם מעיינות אבל לא בארות, כיון שבאר חורפים עד שמגיעים למעיין.
אבל בעיר שיש רק בארות וכתב מעיינות ודאי פסול.
ואומנם קשה: לדברי המהרי"ק למה יחשב שינוי שכתב מעיינות במקום בארות (כמ"ש הב"ש)?
ובמהרי"ק (שורש קי) ביאר שבאר יש לו דין מעיין גמור, ולכן אין לסמוך על המהרי"ק בשורש ק"ו שאותה תשובה חסרה.

סיפוקי העיר

פ"ת(מהרי"מ מבריסק): עיר חדשה בבריסק ואין שם מעיינות, ונמצא שם מעיין שלא נודע קודם, ורוב העיר מסתפקים מבארות – אין להזכיר רק בארות, ואין לסמוך על הב"ש (שלא להזכיר בארות).
ועוד שכתב הנו"ב דלא קאמר הב"ש שבארות בכלל מעיינות אלא במקום שיש נהר.

סיפוקי העיר

באה"ט(ס' משפטי שמואל): נהר שלפעמים נפסק, אם רוב ימות השנה זורם שם נהר עליו.
גט פשוט – ודוקא שבשעת כתיבת הגט הנהר זורם, אבל אם בשעת הכתיבה הנהר יבש, לא יכתוב "דיתבא על הנהר".

1. **קונטרסים (מהרי"ק):** בעיר שיש כמה מימות שמסתפקים מהם, יכתוב רק מים שרוב סיפוקו ממנו.
וכ"כ בשם הרב פרץ והר"י מקורויל שלא לכתב כלל מי בארות או מעות רק הנהר.
א. והגמ"ר כתב – יש לכתוב כל סיפוקי העיר. כ"כ סדק הגט.

1 א. כל סיפוקי העיר

ב"ש: ואפילו הרוב מסתפקים מאחד, יכתוב כולם.

סיפוקי העיר

ב"ש: וכתב הבית הלל – כותבים נהרות ומעיינות, אבל לא כותבים מי בארות.
ואפשר משום שפעמים מתקלקלים (ונשפך העפר מהקירות חזרה פנימה ונסתם), ולכן לא כותבים כלל כדי שלא לחלק בין גיטין אלו לגיטין ראשונים.
אן אפשר שנכלל בכלל מי מעיינות, שהרי באר חורפים עד שנמצא מעיין.
פ"ת – משמע אף בעיר שיש בה רק בארות, אם כתב מעיינות כשר, שבארות הם גם מעיינות.
לכאורה קשה: ממהרי"ק (שורש ק"ו) – שפסל אם כתב מעיינות במקום בארות?

הלכות גיטין

סימן קכ"ח: שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל והאישה והעדים.

קכח - ז

1. הלכה (ק"ק): עיר שאין בה אלא בורות ואגמים - לא יזכירם כלל, שלא לחלק בין גיטין שנכתבו קודם שנעשו לנכתבו אחר שנעשו.

2. הגה: שתי נהרות השופכין זו לזו:
א. אם קרוב לעיר אבד אחד שמו - אין כותבין אלא האחד.
ב. ואם שם שניהם עליהם - כותבין שניהם.
ג. ואם יש ספק בדבר - אין כותבין אלא אחד. וכן תמיד יותר יש ליכנס לספק חסרון מלספק שנוי.

ב"ש: נהר או עיר ששמה ב' תיבות כמו "רעגין שפורג", שם אחד הוא וצריך לכתוב בתיבה אחת.

ב"ש(ד"מ): נתפשט המנהג לכתוב בגט שני נהרות דתו ששוב אין לחוש שיזדמן עיר אחרת עם שני נהרות אלו. מיהו במקום שאין שני נהרות ויש לחוש לעיגון או דיעבד אין לחוש.

פ"ת(נו"ב): - מנהג זה לא הביאו הרמ"א בשו"ע, מכלל שלא היה המנהג ברור כל כך. מ"מ לכתחילה טוב לכתוב שני סימנים לעיר, כגון נהר ושאר מעיינות, וכן אם יש נהר ויש גם שם נוסף לעיר מקרי שני סימנים.

ג. **ואם יש ספק**

פ"ת: עיר שיש בה נהר שאין לה שם ידוע, ויש שם בארות ומעיינות -

נו"ב - יש לכתוב "דיתבא על מי מעיינות ועל מי בארות".

וטיב גיטין - ותימה למה להשמיט הנהר, ראוי לכתוב "דיתבא על מי נהר וכל מי נעיינות". כ"ד פמ"א.

2. מהרי"ק: שני נהרות מרצאנו"ו (הקטן) ואיימוני (הגדול) שנתעברו קרוב לעיר:

א. **אם** כאן נקרא ר קאיימוני - פשוט שיכתוב רק איימוני, ואין להזכיר מרצאנו כלל.

ב. **ואם** נקרא רק מרצאנו - יש לכתוב שניהם (גם שם הגדול יכתוב אף שלא קוראים בשם זה).

ג. **ואם** ספק, כגון שקצת קוראים לו איימוני וקצת קוראים לו מרצאנו - אין להזכיר רק איימוני שהוא עיקר סיפוק מימיו.

וטוב להיכנס לספק חיסור מספק שינוי, שבחסר כשר לכו"ע ובשינוי י שפוסלים.

1. לא יזכירם כלל

ב"ש: לבוש(מהרי"ל) - אם נוסף נהר מחדש כותבים הנהר ואין חוששים ללעז הראשונים. דשאני נהר שיש לו פרסום.

2. אבל אחד שמו

ב"ש: ודוקא אבד שם הקטן, אבל אבד שם הגדול מזכירים שניהם, דגדול אינו נדחה (לבוש).

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

סימו קכט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

ובו ל"ד סעיפים (גיטין: לד, עט, פ, פז, פח. תולין: סה)

קכט - א

כשיש לו שני שמות במקום אחד

1. כותבין שם האיש והאישה בגט.
2. ואם יש לאחד מהם שני שמות - כותבין שם שהם רגילים בו ויודעים בו ביותר, וכותבין "איש פלוני וכל שם שיש לו גירש אישה פלונית וכל שום שיש לה".
3. ואם כתב חניכתו (שם הכינוי) וחניכתה כשר.
 - א. הגה וכ"ש אם כתב עיקר השם לבד דכשר, ולכן אין להקפיד על הכינויים כל כך.
 4. וי"א דאין לכתוב "כל שום שיש לו", אלא אם יש לו ב' שמות יכתוב פלוני דמתקרי פלוני (ר"ת ובי" בשם הרמב"ן והרשב"א). וכן נוהגין ואין לשנות.
 - א. ואפילו נכתב הגט - אין לגרש בו, אע"פ שכתב "כל שם", עד שיכתוב שני השמות (בקונטרס).
 5. לא כתב אלא שם האחד אפילו הוא שם הטפל וגירש בו כשר (טור).

✓ ככך גרסת רש"י והרמב"ם - שבחניכה כשר רק בדיעבד.

ד"מ: אבל לכתחילה אף חניכה הידועה לא יכתוב.
וגרסת תוס' (ר"ת, ר"ת) - "חניכתו וחניכתה כשר, וכן היו נקיי הדעת בירושלים עושים". משמע שכשר לכתחילה.

כ"פ הרא"ש - אף לכתחילה כשר, ובלבד שמכירים אותה בכל מקום והכל קורים אותה שבם זה, אלא כשהוא קורא בתורה או חותם בשטרות קורים אותו בשם המובהק.

גיטין (פח): ת"ר - חניכת אבות עד י" דורות, רשב"א אומר עד שלושה, מכאן ואילך פסול.
הרי"ף והרא"ש: הלכה כרשב"א עד ג' דורות.

חניכת אבות

ר"ת, ר"ת - שני חניכות יש, א' שם לוי של האיש עצמו וזו

1. גיטין (לד): משנה - בראשונה היה משנה שמו ושמה... התקין ר"ג שיהא כותב: "איש פלוני וכל שום דאית ליה..."

משמע שהשמות הם תורף הגט.

2. (שם): ההוא דקרי לה רובא דעלמא מרים, ופותרא שרה:

אמרי נהרדעי - יכתוב "מרים וכל שום דאית לה", ולא "שרה וכל שום דאית לה".

פרש"י: פורתא שרה - מיעוט בני העיר קוראים לה שרה.

מרים וכל שום - צריך לכתוב בגט "מרים" שהוא השם העיקרי ואח"כ "כל שום דאית ליה".

3. גיטין (פז): משנה - עד שחתם "איש פלוני בן פלוני" ולא כתב "עד" - כשר. וכן היו נקיי הדעת בירושלים עושים. כתב חניכתו וחניכתה - כשר.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

והרא"ש – פסק שכתב. כ"פ הרמ"א כאן.

ב"י: מה שפוסל הרמב"ם שם הטפל לבד, ה"ד כשהוסיף "וכל שום", שאז מגרע הדבר (שהזכיר שם העיקר רק ב"וכל שום"), אבל כתב שם טפל לבד, אף הרמב"ם מכשיר.

אבל הטור – הבין שיש מחלקת רמב"ם*רא"ש בכל גוונא.

סיכום: כתב השם הטפל לבד (בדיעבד)

גיטין (לד): רובא מרים ומיעוטא שרה, יכתוב: "מרים וכל שום" ולא "שרה וכל שום".

להלכה:

רמב"ם – כתב שם הטפל וכל שום – פסול.

והרא"ש – בדיעבד כשר.

מחלוקת רמב"ם*רא"ש

ב"י: אם כתב שם הטפל בלא "וכל שום" כשר. ואם כתב עם "כל שום":

לרמב"ם – פסול.

לרא"ש – אפשר שפוסל כהרמב"ם.

ואפשר שבכ"ג כשר.

והב"ש – חלוק על הב"י:

לרמב"ם – שם טפל פסול בכל גוונא (בין כתב "כל שום" או לא). וכן נראה להלכה.

לרא"ש – בכל גוונא כשר.

כלומר:

לדעת <		רמב"ם		הרא"ש	
השיטות	בלא כל שום	עם כל שום	בלא כל שום	עם כל שום	כל שום
ב"י	כשר	פסול	כשר	כשר	כשר? פסול
ב"ש	כ"פ הב"ש להלכה	פסול	כשר	כשר	כשר

אפילו בשם הטפל

הדין בשם העיקרי:

הב"ש: פסק שבשם הטפל פסול.

פ"ת – משמע שאם כתב רק שם העיקרי כשר. וכ"ד הב"ח.

אך הגט פשוט – כתב להחמיר אף בשם העיקרי, וכשיטת הרא"ש בדעת הרמב"ם.

וסיים הגט פשוט להלכה: בשעת הדחק כשא"א להשיג

ששנויה במשנה, והשני חניכת בית אבות שנקרא ע"ש ראש המשפחה.

אבל רש"י מפרש – שיש רק חניכה אחת, והיא חניכת בית אבות.

4. גיטין (לד): וכל שום דאית ליה

תו"ס: בטופסי גיטין של **בה"ג** כתב – צריך לכתוב בגט – "כל שום וחניכה דאית ליה ולא תראי" **משמע** שנוסח זה היו כותבים בכל גט. כ"כ הטור ה"ה. כ"פ המחבר (2).

ואין נראה לר"ת – שפעמים שיבוא לידי תקלה, כשאין לו רק שם הכתוב בגט ואין לו חניכה, וכשכותב "וכל שום וחניכה" נראה שזה גט של אדם אחר שיש לו שום וחניכה.

ולכן: נראה לר"ת פירוש "כל שום וחניכה" היינו לפרט את כל שמותיו: "אני פלוני **דמתקרי** פלוני...", **כדאמרינן** (בגיטין לה). "מרים אחא בר הדיא דמתקרי איה מרי". כ"כ רמב"ן, רשב"א.

א. וכתב הרמ"א (קונטרסים): וכן נוהגים ואין לשנות, ואפילו נכתב הגט אין לגרש בו... **ב"ש** – משמע מהרמ"א שאם כבר ניתן הגט (כשכתב "וכל שום") – הגט כשר, כיון שלפי ר"פ כותבים "וכל ושם".

5. לא כתב אלא שם אחד

והטור – בדיעבד שלא כתב רק שם אחד כשר. כ"כ התו"ס והרא"ש – גבי רובא מרים ומיעוטא שרה שיכתוב "מרים וכל שום", היינו לכתחילה, אבל בדיעבד אפילו חניכה כשר.

כ"כ ה"ה [רמב"ן], רשב"א (ירושלמי, תוספתא ור"ת).

והרשב"א – אף לכתחילה מגרש בשם אחד אם השמות הוחזקו באותו מקום.

שהרי גיטין (פז): נקיי הדעת היו כותבים לכתחילה חניכה (לפי גרסת ר"ת שם), ושם לא גרע מחניכה.

ועוד שתקנת ר"ג שיכתוב כל שמותיו ה"ד כשהוחזק **בשני מקומות** אבל הוחזק במקום אחד די בשם אחד. וכן נראה עיקר.

א. טור: ואפילו כתב רק שם הטפל – כשר.

והרמב"ם – כתב שם שאינם יודעים בו ביותר וכתב "וכל שום וחניכה" – ה"ז פסול. כ"פ המחבר סעיף ב.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

● משומד כותב שם ישראל וכל שום דאית ליה כדי לכלול את שם הגוי, כמ"ש הרמ"א (סעיף ה).

אע"פ שכתב "כל שום" (אין לגרש בו)

ב"ש: מהרי"ו – אם שולחים גט למקום אחר אין כותבים "וכל שום" לא על שם האישה ולא על מקומה. וטעמו – כיון שכותבים באותו משפט "וכל שום דאית לך ולמקומכי", וכיון שבגט הנשלח לא כותבים שם המקום שהאישה עומדת (שלא יודעים היכן היא עומדת) גם אין לכתוב "וכל שום דאית לך".

וכן המנהג באשכנז.

ופ"ת (גט פשוט) – תמה ע"ז, אף שאין כול לכתוב "וכל שום" על מקום האישה, למה לא יכתוב "וכל שום" על שם האישה, וצ"ע?
ור"ל שיש ט"ס במהרי"ו, וצ"ל "אין לכתוב שום וחניכה על מקום האישה".

"כל שום"

ב"ש: ואם שולח הגט ממקום שכותבים "כל שום" למקום שאין כותבים:

אם ידוע כאן שבאותו מקום אין כותבים – לא יכתוב.
אם לא יודעים – וכתב "כל שום" כשר. ובנחלת שבעה – פוסל.

ולהלכה: במקום עיגון יש להכשיר.

והפוך: במקום שאין כותבים ושולח למקום שכותבים ולא כתב "כל שום" אלא פירט השמות – לכו"ע כשר.

5 א. אפילו שם הטפל

ב"ש: וקשה המחבר (ב) פסק שאם כתב השם שאינו ידוע ביותר, וכתב "כל שום" – פסול. וכאן פסק הרמ"א שכשר?

תירץ הב"י – כשכותב שם הטפל בלי "כל שום" עדיף טפי. משא"כ כשכותב שם הטפל וכולל שם העיקר ב "כל שום".

שהרי הרמב"ם בחניכה מכשיר אף שהוא שם טפל, ובשם טפל עם "כל שום" פוסל.

ואין פירושו בדעת הרמב"ם מוכח – שמה שמכשיר הרמב"ם בחניכה לא מיירי בחניכה שהיא שם טפל אלא בחניכה ידועה ומפורסמת שדינה כשם עיקר (כמו שפרשתי לעיל בדעת הרמב"ם).

ולפ"י: אין הפרש בשם הטפל ביו כתב "כל שום" או לא ובכל גוונא פוסל הרמב"ם, והרא"ש מכשיר.

ולהלכה כהרמב"ם שפוסל בשם הטפל. כ"ד הרמ"ה והלבוש.

בקלות גט אחר – כשר, ובשם הטפל יש להכשיר רק במקום עיגון גדול.

3. חניכתה הידועה לפי הרמב"ם

ב"י – אף בחניכה הידועה אין לכתוב לכתחילה לפי הרמב"ם רק בדיעבד כשר.

אבל הב"ש – בחניכה הידועה מודה הרמב"ם שכשר אף לכתחילה, ומה שאמנו במשנה (פז): (לפי גרסתו) שכשר רק בדיעבד היינו חניכה לא ידועה.
כ"כ הדרישה.

ב"ש: ומה שמכשירים במשומד (ס"ה) לכתוב שם ישראל לכתחילה, וכל הפוסקים מדמים שם ישראל במשומד לחניכה (לפי הב"י בדעת הרמב"ם) צ"ל דשאני משומד שדינו כדיעבד לפי שאסור להזכיר שם גויים בגט ואין לו תקנה אחרת.

חניכתו

פ"ת: גט מקושר – להלכה כהב"ש שחניכה ידועה מותר לכתחילה (לאפוקי הב"י).

כ"פ התו"ס והרא"ש – להכשיר.

ולכן: מי שידוע בשם **"לייב"** (אריה בלשון אשכנז) ואין ידוע מה שם הקודש שלו: אריה או יהודה (שגם יהודה הוא אריה כמ"ש גור אריה יהודה) – יכתוב רק הכינוי **לייב**.

כ"פ גט פשוט – מי ששמו **עובדי** ולא יודעים אם שם הקודש **עובד** או **עובדיה** – יכתוב רק שם הכינוי עובדי.

כ"פ שו"ת תשובה מאהבה.

כ"כ ספר טיב גיטין – וסיים, ומ"מ אם מזדמן ספק נוסף שגם שם אביו א"א לכתוב ורוצים לכתוב חניכתו – אין להקל כולי האי, ובשעת הדחק גדול יש להקל.

4 א. אין לגרש בו

ב"ש: ואם כבר גירש בו כשר, שהרי לפי רו"פ כותבים "כל שום".

מקרים מיוחדים שכותבים "כל שום" אף

לרמ"א.

● **הט"ז:** ידוע במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום אחר, אך אין ידוע השם – בכה"ג יש לכתוב "וכל שום".

● **ב"ש:** אם במקום הכתיבה המנהג לכתוב "כל שום" ובמקום הנתינה אין כותבים, לא יכתוב (כמנהג מקום הנתינה). ואם לא ידעו על המנהג במקום הנתינה וכתבו "כל שום" כשר.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

(כגון יהודה ומשה) אבל כאן לייב הוא כינוי לאריה וליהודה.

(ב). ואף אם נאמר שאריה הוא שם הטפל, הרי הרמ"א מכשיר בשם טפל. וכ"ד הב"י [רמב"ם].

וא"כ הוי ס"ס: שמא שם אריה עיקר, ואת"ל שהוא טפל שמא אף שם הטפל כשר, כהרמ"א.

(ג). הואיל והגט נכתב במקום אחר אשר שם לא נודע שם יהודה כלל רק שם לייב, ומה שקוראים אותו במקומו יהודה אינו מזיק, וע"כ שם אריה שחותם בו הוא עיקר.

ובפרט שהקלקול בשם אבי המתגרשת, דלא גרע מלא נכתב כלל שכשר.

(ד). גם שינוי ממש בשם אבי המתגרשת יש מחלוקת:

הטור – מתיר. והרשב"א – מסתפק.

וכתב הב"י: ששם אבי המגרש דמי יותר לשם מקום הדירה שידוע לכל ויש לפוסלו, ול"ד למקום הלידה שאינו ידוע. א"כ אצלנו ששם הקודש לא ידוע (לפי שהוא שם אבי המתגרשת) יש לדמותו למקום לידה שכשר אף בשינה ממש.

ולכן: יש להכשיר. ולכתחילה עדיף לכתוב רק שם הכינוי "לייב" שהוא כשר לכו"ע בדיעבד.

פ"ת(ת' חמדת שלמה): לייב אריה/יהודה

מעשה באישה שקיבלה גט שנכתב בו שם אביה "אריה המכונה לייב". ובאמת שמו הנקרא בפי כל "לייב", אך שם הקודש שלו בילדותו היה "יהודה" אלא שבן י"ח שנים שינה שמו ל"אריה", מאז חתם בכל השטרות "אריה לייב".

אחר רבות בשנים חזרו לקרוא לו כשעלה לתורה בשם "יהודה", אבל הוא המשיך לחתום בשטרות "אריה", וכששואלים אותו לעליה לתורה אומר "אריה".

לאחר ל' שנה נתרצה בעל אחותה לאחר מות אחותה לקחתה לאישה והחלו שואלים על כשרות הגט, מחמת שם אביה שבגט "אריה", הואיל וקוראים אותו לתורה בשם יהודה, ולהשיג גט אחר יש יגיעה גדולה (לפי שבעלה הלך למדינת הים) וגם תצטרך להמתין ג' חודשים ועלול השידוך להתפרק:

תשובה: הגט כשר –

(א). שמא השם אריה עיקר כיון שחותם עצמו כך.

ואף שהגט פשוט כתב: כששם בחתימתו סותר שם עלייתו לתורה הולכים לפי הרוב, ועלייתו לתורה מרובה מחתימתו על השטרות! **ל"ל** שדוקא בשני שמות חלוקים

קכט - ב

1. רמב"ם: כתב השם שאינם ידועים בו ביותר, וכתב "כל

שם שיש לו" - הרי זה פסול.

2 ריב"ז: אבל אם השני שמות כתובים בפירוש בגט - אין הפרש בין שכותב

זה ראשון או זה.

לכאורה נ"ל כשאינו במקום עיגון כל שלא ניתן הגט (אף שנכתב) אם נכתב הטפל דמיתקרי העיקר – לא יתן הגט, הואיל וי"מ "ולא לשרה וכל שום" שאפילו בדיעבד פסול. **והראיה** מ"ש הב"י (הרב פרץ) – במקרה שהיה מסופק מהו השם העיקרי בכתב "פלוגי דמיתקרי אלמוני", והצריך שני גיטין.

וגם גט פשוט הביא דברי הראנ"ח – לפסול אף בדיעבד, שמפרש "ולא שרה..." לפסול אפילו בדיעבד לאפוקי הריב"ש.

מ"מ להלכה: יש להקל בדיעבד משום ס"ס.

וספר ב"מ – פוסק כהריב"ש שאף אם החליף טפל בעיקר כשר. כ"ד גט מקושר.

2. שני השמות כתובים

ב"ש: וכותב שם השמות בלשון "דמיתקרי" (כר"ח).

וה"ד בדיעבד, אבל לכתחילה כותב שם העיקר דמיתקרי שם הטפל.

והראיה דתניא(לד:): מרים וכל שום דאית ליה, ולא שרה וכל שום דאית ליה. ולפי שיטת ר"ת שקי"ל כוותיה מיירי שמפרט השמות. **שמע** מניה שלכתחילה צריך לכתוב "מרים דמיתקרי שרה" ולא "שרה דמיתקרי מרים", **מ"מ** בדיעבד שהפך כשר (שמה שמקדמים את מרים ה"ד לכתחילה). כ"כ הריב"ש.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

קכט - ג

1. שינה שמו או שמה, או שם עירו או שם עירה, אף על פי שכתב "כל שם שיש לו", "וכל שם שיש לה" – אינו גט.

ממזר מדרבנן).

אבל מהתו"ס – מוכח שאף בשינה לגמרי פסול רק מדרבנן (שהרי כתב לה ונתן לה).

1 א. בטל לגמרי (רמב"ם)

ב"ש: משמע שאף שנמסר בעדי מסירה בטל מהתורה, מדלא חילק.

ואף שכתבתי (ס"א) שאם לא כתב כלל השמות כל שנמסר בעדי מסירה יש מכשירים! מ"מ שינה גרוע יותר.

1. גיטין(עט): משנה – שנה שמו שומה שם

עירו ושם עירה – תצא מזה ומזה וכל הדברים האלה בה ("ג דברים שקונסים את האישה כמבואר במשנה).

ג"מ(פ): מודים חכמים לר"מ (במשנה) בשינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהוולד ממזר.

תו"ס: שינה שמו ושמה – לא בשינה ממש (שזה פשיטא) אלא שכתב שמו שביהודה ולא שמו שבגליל (כלומר לא כתב שני שמותיו שבשני המקומות).

א. כשישינה השם לגמרי

✓רמב"ם והתרומה – בטל לגמרי, שהרי הגט לא נכתב כלל לשם האיש והאישה. אבל אם רק כתב שמו שביהודה ללא השם שבגליל פסול רק מדרבנן (הוולד

קכט - ד

כשיש לו שני שמות בשני מקומות

1. אם עומד במקום אחד ושולח הגט למקום אחר, ובכל מקום מהם יש לו שם אחר א. כותב שם מקום הנתינה, ב. ויכתוב שם מקום הכתיבה דמתקרי.

ג. ואם כתב שם מקום הנתינה וכולל שם מקום הכתיבה ב"וכל שום" כשר.

2. הגה: אבל אם עשה שם מקום הכתיבה עיקר וכתב על שם מקום הנתינה דמתקרי או "כל שום" – פסול (הב"י כתב שכן משמע מלשון הטור).

כלומר:

לכתחילה יכתוב: שם מקום הנתינה דמתקרי מקום הכתיבה

בדיעבד שכתב: שם מקום הנתינה וכל שום – כשר

אבל כתב: שם מקום הכתיבה דמתקרי מקום הנתינה או כל שום – פסול.

כלומר: מי שיש לו שני שמות בשני מקומות – צריך לכתוב בגט שני שמותיו, ודוקא דאתחזק בתרי שמי.

איתחזק בתרי שני

הרא"ש – פירוש שבמקום הכתיבה יודעים שיש לו שם אחר במקום הנתינה, אז צריך לכתוב שני השמות, שאל"כ פסול.

1. גיטין(לד): משנה – בראשונה היה משנה

שמו ושמה (פירוש שהיו לו שני בשני מקומות, והיה מגרשה בשם שבמקום כתיבת ולא כתב שני שמותיו).

התקין ר"ג לכתוב: איש פלוני וכל שום שיש לו.

גמ': אר"י א"ש – והוא דאחזיק בתרי שמי (אבל לא התחזק כאן שיש לו שני שמות – א"צ לכתוב "כל שום").

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

תו"ס: אפילו כתב רק מקום הנתינה פסול (וכ"ש אם כתב רק מקום הכתיבה).
כ"כ הר"ן והטור.

סמ"ג, מרדכי ובעה"ת – איתחזק בשני שמות א' במקום הכתיבה ואחד במקום הנתינה (אבל לא יודעים במקום הכתיבה על השם שבמקום הנתינה) וכתבו לו שם אחד – פסול.

לא איתחזק בתי שמי – פירוש שיש לו שם אחד בשני המקומות אבל במקום שלישי יש לו שם אחר – יכול לכתוב רק השם שבמקום כתיבה/נתינה.

כלומר: אם יש לו שם במקום הכתיבה ושם אחר במקום הנתינה, אך במקום הכתיבה לא יודעים שיש לו שם אחר במקום הנתינה, וכתב שם מקום הכתיבה:

לפי הרא"ש וסייעתו – כשר.

ולפי סמ"ג וסייעתו – פסול.

והשו"ע: לא הזכיר שבמקום הכתיבה יודעים שיש לו השם מקום הנתינה.

א. מהן השם העיקרי – כתיבה/נתינה

רשב"א והרא"ש – מקום הנתינה עיקר ומקום הכתיבה כולל ב' כל שום". ואף שבמקום הכתיבה לא מכירים שם מקום הנתינה ליכא לעז שכותב "כל שום".
והראיה (גיטין לד:): עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו שביהודה (מקום הנתינה) ושם דגליל עמו.
ואף שבגליל לא מכירים שם דיהודה.

והתוספתא – מקום כתיבה עיקר.

אבל רשב"א והרא"ש – מ"מ קי"ל כגמרא שלנו.

ב. הרמ"ה: ויכתוב שני השמות, שם העיקרי

דמתקרי שם הטפל.

טעמ: שיכירו בשני המקומות בשמו, שאל"כ יש חשש קלקלו.

ג. הטור – ואם כתב שם עיקרי ו"כל שום" – כשר.

2. כתב שם מקום כתיבה ו"כל שום"

הטור – פסול, ואם נישאת הוולד ממזמר (מדרבנן).

כ"ד הרמב"ם. כ"פ הרמ"א.

הר"ן ורי"ן – כיון שהוסיף "וכל שום" כשר.

כ"פ המהרש"ל.

1. שם מקום הנתינה

ב"ש: קשה הרי לפי המחבר (ס"א) מספיק לכתוב "וכל שום", למה כאן הצריך לפרט השמות?

וי"ל דשני מקומות שאני.

והט"ז – בשניהם (ס"א וכאן) מיירי שיודעים שיש לו שם אחר.

אלא שבס"א – לא יודעים מהו שמו האחר ולכן כתב "וכל שום".

וכאן מיירי – שיודעים השם האחר ולכן צריך לפרט.

והטור (הרמ"ה) – כאן בשני מקומות פירט השמות, שיש ספק מהו מקום העיקרי (מקום הכתיבה או הנתינה) לכן מפרט שניהם, משא"כ בס"א שהוא מקום אחד וידוע מהו השם העיקרי ומהו הטפל, ולכן כותב העיקרי וכל שום.

2. מקום הכתיבה דמתקרי... – פסול

ב"ש: כיון שקי"ל מקום הנתינה עיקר.

קכט - ה

1. משומד אין לו לגרש בשם עכו"ם אלא בשם ישראל.

א. ואם כתב שם עכו"ם עיקרי ושם ישראל בלשון דמתקרי כשר.

ב. הגה: ולכתחילה כותבים שם ישראל וכל שום וחניכה דאית ליה (סמ"ג וסמ"ק וכל בו ות"ה ס' רל"ה).

2. ואם כתב שם של עכו"ם וכתבו "כל שום וחניכה דאית ליה" – פסול (ריב"ש ס' מ"ג וטור).

3. היה לו שם כינוי כשהיה יהודי כותבין לו "שם ישראל המכונה פלוני וכל שום וחניכה דאית ליה" (סדר הגיטין).

ישראל בלבד.

כ"כ הראש, רשב"א והר"ן.

א. הר"ן: חולק על ר"ת, עדיף לכתוב שם יהודי וגם

1. תו"ס שם לד: כתב ר"ת – משומד שמגרש

חלילה להזכיר שם גיות בתורת ישראל, אלא כותב שם

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

וכן אם קיבל קידושי בתו ביהדותו (שתפסו קידושין מהתורה) יכול לקבל עכשיו גיטה (כשהיא קטנה).
ופ"ת(גט פשוט) – כשקיבל אביה משומד גיטה, לא תינשא בו (מספק), שמא נתבטלה הזכייה שזיכתה התורה לאב בביתו כשנשתמד, מ"מ אם נישאת לא תצא.

בשם גיות

אם קיבל המשומד שם שאינו מיוחד לגויים, כגון יוסף, האיזה שם יגרש?

גט פשוט – יכול גרש בשם יוסף, שהוראה אומר שמא ביהדותו נשתנה שמו.

אכן הט"ז – הטעם שלא כותבים שם גיות בגר לא מפני שהשם הוא שם גוי (שהרי בחו"ל יש ליהודים שמות גויים) אלא טעמו כיון שהגויים קראו לו שם זה בשעה שנשתמד ובטלו שמו הישראלי אסור להזכיר שם זה בגט. ולכן גם ביוסף אין להזכיר בגט. כ"פ ישועות יעקב ותורת גיטין.

אלא בשם ישראל

ב"ש: שהרי שם ישראל עיקר.

ואף את"ל ששווה כמו שם הגוי, הרי אף בחניכה לבד כשר, (אף שבחניכה כשר רק בדיעבד, כאן כיון שא"א להזכיר שם גוי דינו כדיעבד).
ולפ"ז: אף בלא "כל שום" כשר (שהרי בחניכה כשר אף בלא "כל שום").

כשנשתקע ממנו שם היהודי

מהרי"ק: אף שנשתקע שם ישראל ממנו, כותבים שם ישראל ואין להזכיר שם הגוי בגט.

ב"י – ותימה, שהרי טעמו של ר"ת משום דשם יהדות לא גרע מחניכתו דכשר (כ"כ התו"ס, רשב"א, הרא"ש והר"ן), **משמע** שאם נשתקע שם ישראל לגמרי לא מהני. גם תימה עליו לעניין גר שנשתקע שם הגר שפסק דמהני.
ב"ש: ותימה על המחבר, שבסעיף ו' לעניין גר פסק כמהרי"ק: גר שכתב שם גיותו כשר, אף שנשתקע ממנו האם חזר בו ממ"ש בב"י?

וי"ל שהב"י חזר בו ממה שהשיג על המהרי"ק בגר, ולפ"ז אף במומר י"ל שחזר בו.

ואפשר שלכתחילה אין להזכיר שם שנשתקע (כמו שהשיג בב"י) רק בדיעבד מתיר.

להלכה: מומר שנשתקע ממנו שם היהודי

הב"ש – יכתוב שם הגוי, ול"ד לחניכה שלא נשתקע, אלא דמי למי שהחליף שמו והוחזק בשם האחר שכותבים שמו האחרון, כמ"ש מרדכי והג"א.

שם גוי במפורש (שם יהודי דמתקרי שם גוי).

לפי ר"ת האם צריך להוסיף "כל שום"

✓סמ"ק וסמ"ג – אף שכתב שם יהודי בלבד בלי "כל שום" כשר.

ב. מ"מ טוב לכתוב "כל שום" לכלול שם הגוי.

כ"כ כבלבו הרמ"ה והרשב"א.

והר"ן – דווקא כשמוסיף "כל שום" כדי לכלול שם הגוי.

2. הרמ"ה: ואם כתב שם גוי אע"פ שכתב "וכל

שום" פסול.

ב"י – לא מטעם ששם הגוי טפל ושם ישראל עיקר וכאן הפך, דמי אומר ששם הגוי טפל?

אלא טעמו לפי שאין להזכיר שם גיות בגט, וכשהזכיר שינה ממטבע חכמים ולכן פסול מדרבנן (ולפ"ז אף שהזכיר שם גוי לבד פסול).

ולפי דברי הר"ן וה"ה – כשר, שהרי ס"ל שאין קפידא להזכיר שם גוי בגט.

ומדברי התו"ס והרא"ש – אין הוכחה לפסול הגט.

אבל ד"מ(ריב"ש) – טעמו משום ששם גוי טפל ושם יהדות עיקר. ולכן פסול אף לר"ן וה"ה (אבל שם גוי לבד כשר, שהרי לא הקדים טפל לעיקר).

ולפ"ז: הזכיר בגט רק שם גיות

ב"י: לפי הרמ"ה – פסול. לפי הר"ן וה"ה – כשר.

והד"מ: אין מחלוקת, ולכו"ע כשר.

מה שפסל הרמ"ה מטעם ששם יהודית עיקר והוא הפך העיקר לטפל. אבל כשהזכיר רק שם גוי אפשר שלכו"ע כשר.

ב"י: איכא למידק על דברי הרמ"ה – מדוע במשומד

כשכתב שם גיות פסל ובגר הכשיר?

ואפשר שמשומד ששמו הגוי בא לאחר שנתחייב במצוות לא שייך שם כזה בתורת משה. אבל גר ששם גיותו היה קודם שנתחייב במצוות, אין תורת משה מונעו, שהרי אין חיוב על הגוי להתגייר.

1. משומד

ב"ש(ב"י): ואף שקידש לא היה משומד, מ"מ יכול לגרש כשהוא משומד.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

2. כתב שם גיות... פסול

דעת המחבר:

ב"ש: לפי שיטת הב"י שטעם הפיסול כיון שהזכיר שם גיות בגט (ולא מטעם שהקדים טפל לעיקר), אף שהזכיר רק שן הגוי לבד – פסול.

וקשה: שלפ"ז אף שכתב שם גוי דמתקרי ישראל פסול לפי הב"י, שהרי הזכיר שם גוי. אבל המחבר פסק כאן (1) שכשר?

וי"ל: שהמחבר חוזר בו מטעם שכתב בב"י, והסכים שהטעם משום דשם גיות טפל (כמ"ש הד"מ (ריב"ש)). ולכן גם כשכתב רק שם גוי הטפל – כשר.

ואם יש באותו העיר עוד אדם ששמו (היהודי) כשם המשומד

ב"ש: ישלש (שיזכיר שם סבו). ואף שבמשומד כותב "כל שום" לסימן, לא סגי וצריך סימן אחר. כ"כ ח' משאבת בנימין.

פ"ת – וטעמו, לפי שיש מקומות שכותבים תמיד "כל שום", וא"כ אינו ניכר שהוא משומד.

והגמ"ר – הטעם תמוה, שהרי במקום שכותבים הגט יודעים מנהג המקום אם כותבים "כל שום" לכל מגרש או רק למומר, ולכן ידעו אם "כל שום" הוא סימן למומר או לא?

ויתכן שמשאת בנימין מיירי ששולחים הגט ע"י שליח, ואז יתכן שלא יודעים המנהגים.

לאפוקי הב"י שמצריך שני גיטין (במי שהחליף שמו ונשתקע שם ראשון).

הט"ז – אף שנשתקע שם יהודי יכתוב בגט שם היהודי. ול"ד למחליף שמו שכותבים רק שם השני! דשאני שם שיש לו עכשיו שם יהודי הוא, ואם יגרש בשם הקודם יאמרו שאין זה המגרש.

משא"כ במומר שאין לו עכשיו שם יהודי אחר, ואם יגרש בשם היהודי לא יאמרו שאין זה המגרש.

ב. וכל שום וחניכה

ב"ש: אף לפי הרמ"א (א) שלא כותבים "כל שום", ה"מ בעלמא שאפשר לפרט כל השמות, אבל במשומד שא"א לכתוב שם הגוי כותבים ו"כל שום".

ב"ש: אם אבי המגרש משומד אין לכתוב בגט תוספת ו"כל שום" לשם אביו (שהרי רק במשומד כותבים "כל שום"), כדי לא לבייש אותו (ט"ז). כ"כ הב"מ – לא לכתוב.

לאפוקי הרש"ל – דס"ל שכותבים "כל שום".

כ"פ ת' מהר"ם פדואה – לכתוב "כל שום".

כ"פ סדר הגט ופמ"א.

כל שום וחניכה

פ"ת: מתי כותב "כל שום", אחר שם המגרש או

אחר שם אביו של המגרש?

סדר הגט דמהר"י מינץ – קודם שם אביו ("ראובן וכל שום דאית ליה בן יעקב").

כ"כ מהר"ם פדואה.

ת' גאוני בתראי מהב"ח – אחר שם אביו ("ראובן בן יעקב וכל שום דאית ליה").

קכט - ו

1. גר שכתב שם גיותו – כשר. א. אפילו אם נשתקע ממנו.

אבל גר שהיה לו השם בגיותו קודם שנתחייב במצוות אין תורת משה מונעו שהרי לא היה חייב להתגייר.

א. מהרי"ק: אפילו נשתקע ממנו שם גיותו אם כתבו כשר.

ב"י – ותימה (כמ"ש במשומד ס"ה).

מ"מ בשו"ע פסק כמותו.

1. הרמ"ה: גר ששינה וכתב שמון של הגיות – כשר.

ב"י – וצריך לחלק בין משומד שפסול לגר שכשר:

לפי שמשומד שכותב של גיות שבא לו אחר שנתחייב במצוות לא שייך בישראל (ולכן פסול).

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

קכט - ז

1. פ"א"ה: אם כתב "פלוני החכם" או "הרב, הנשיא", אף על פי שאין קורין אותו כן, וגם אינו בר הכי - הגט כשר, כיון שהזכיר שמו בפירוש.

א. הגה - סד' פ"א: אבל לכתחילה אין כותבין רב או חכם, אפילו הוא אביו רב או חכם ומוחזק בכך, אלא כותבין "פלוני או בן פלוני". וכן אין כותבין "בן הקדוש" (ר"י מינץ).

2. סד' פ"א: אבל כותבין כהן או לוי, "פלוני בן פלוני הכהן", או הלוי. **א. ואם יש להם כינוי כותבין אח"כ** (סדר גיטין), אבל אם יש ב' שמות שכותבין על א' דמתקריא - כותבין אח"כ כהן או לוי ("אהרון דמתקרי אלעזר הכהן") (שם בשם מהרי"ק).

3. ואם לא כתב כהן או לוי:

א. י"א דפסול (פסקי מהרא"י סימן ד'), מאחר שנהגו לכתבו.

ב. ויש מכשירין (מ"כ בתיקון ו"כ הב"י). ונראה לי לסמוך להקל במקום הדחק.

ג. אבל לכתחילה יש לכתבו.

4. פ"א"ה: ואם יש ספק אם הוא כהן או לוי - יש ליתן ב' גיטין.

5. אין כותבין בגט "פלוני בר פלוני", אלא כותבים "פלוני בן פלוני" (סדר גיטין).

3. אם לא כתב בגט כהן או לוי

א. תה"ד - יש לפסול הגט. והראיה (כתובות כ"ד): אין מעלין משטרות ליוחסין (כלומר כשכתוב בשטר "כהן" אין מעלים ע"ס זה את האדם לכהונה).

משמע שכבר בזמן הגמרא נהגו לכתוב כהן (וזה שלא כתב יאמרו אחר הוא שגירש ולא הוא).

ב. ב"י, והד"מ (תיקון ישן) - הגט כשר, ואין ראיה מהגמרא שאף שנהגו לכתוב אין ראיה שפסלו הגט כשלא נכתב בו כהן. ועוד שהרי כתב חניכתו כשר אף בלא כהן.

וכתב הב"ש: היש מכשירים (ב"י וד"מ) מקילים דווקא במקום שכבר ניתן הגט והוא שעת הדחק (שא"א לכתוב גט אחר) ואפשר שבשעת הדחק מתירים לתת הגט אף לכתחילה.

ג. הדין לכתחילה

בד"ה - עכשיו נהגו שלא לכתוב כהן או לוי בגט, ולא שם כינוי, אלא "פלוני בו פלוני וכל שום וחניכה דאית ליה לאבהתי".

כ"פ בשו"ע (קכט/ט).

אך הרמ"א (כאן) - הביא שני הדעות, ופסק שלכתחילה יש לכתוב אבל בדיעבד שלא כתב כשר.

1. אין כותבים "רב"

ב"ש: קשה הרי נקרא רב ואם לא יקרא לו רב הוי שינוי השם?

כ"כ שליטי גיבורים - אם לא כתב רב חוששים לשינוי השם!

לכן נראה אם יש עוד אחד בעיר ששמו כשמו והוא נקרא רב, יכתבו בר לסימן. כ"כ נחלת שבעה.

2. ואם יש להם

ב"ש: פירוש שיש לאביו כינוי יכתוב אח"כ. כגון "אברהם בן שלמה הכהן והמכונה זלמן" (זלמן כינוי אביו).

שאם יכתוב "אברהם בן שלמה המכונה זלמן הכהן", יאמרו שהכינוי של שלמה הוא "זלמן הכהן" ולא שהוא כהן, וא"כ איש אחר גירש.

אבל אם יש למגרש שני שמות שאז כותב "דמתקריא אז יכתוב כהן אחר שם השני" ("אברהם דמתקרי משה הכהן") - כ"כ מהרי"ק.

וטעמו - שאין חשש שיאמרו שנקרא כך, שהרי באמת

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

הוא נקרא משה כהן.

הכהן או הלוי

פ"ת: כתב הגט פשוט – משמע שכותב הכהן (בה"א), מיהו כתב כהן אינו מעכב.

ולכן לא יכתוב "לבית לוי" אף שכותב כן בשטרות.

3. לא כתב כהן

ב"ש(לבוש): ואם אבי האישה כהן, ולא כתב כהן, אם נתן הגט יש להכשיר (שאין מקפדים כ"כ בכינוי אבות).

ב"ש: כשהוא כהן (שגם אביו כהן) כותב כהן אחר שם אביו, "יצחק בן אברהם הכהן".

נו"ב: ואם כתב שם אבי האישה שהוא כהן, והוא אינו כהן – הגט פסול (כ"ש אם כתב שהבעל כהן והוא אינו כהן שפסול).

4. שני גיטין

הט"ז: דווקא כשיש קצת עדות שהוא כהן אלא שאינה ברורה. אבל כשאין עדות כלל אין כל חשש, דסתם אדם ישראל הוא.

ועוד שאפילו הוא כהן ולא כתב כהן – כשר בדיעבד.

4. אין כותבים "פלוני בר פלוני"

ב"ש: לפי שהלשון "בר" יש לפרשו חוץ, ובגיטין כתבים לשון הברור, מיהו בדיעבד כשר. כ"כ הרמ"א(קכו/ל).

קכט - ח

1. הנוסח בתו"ס(גיטין 77): *השם הנוסף שאלו נאמנים (כמ"ש הב"י בשם ה"ה ונמ"י), עכשיו נהגו*

שבכל הגיטין כותבין: "וכל שום דאית לי ולאבהתי ולארתיי".

א. (ובמדינות אלו אין נוהגין, אלא אם יש לו שתי שמות כותבין בפירוש, כמו שנתבאר):

השם הנוסף שאלו נאמנים (כמ"ש הב"י בשם ה"ה ונמ"י), לפי שהוא דבר העשוי להתגלות (ואין חשש שישקרו), מ"מ הבעל עצמו לא נאמן על השם הנוסף שלו, ולכן יכתוב "כל שום".

וכתב הרש"ל – אבל על שם אביו נאמן הבעל.

שני שמות כותבים בפירוש

ט"ז: ואם ידוע שיש לו שם נוסף אלא שלא יודעים מהו, כאן אף לדידן (שלא כותבים "כל שום") כותב השם הידוע "וכל שום", וכדעת התוס'. כיון שא"א לפרט השמות.

וכל שידוע השם הנוסף אפילו ע"י אישה או קרוב כותבים

קכט - ט

1. אם לא הזכיר שם אבי האיש או שם אבי האישה,

כשר:

א. הנהגה - וכל שכן אם הזכיר שמו ולא הזכיר שם כינוי שלו. אבל לכתחלה כותבין אפילו כינוין שם אביו (בסדרים ובמהרי"ו סימן כ"ג).

2. ואם יש לאב ולבן כינוי אחד לכתחילה **א.** כותבין הכינוי אצל כל אחד. **ב.** מיהו אם לא כתבו רק לבסוף, פלוני בן פלוני המכונה פלוני - כשר.

ג. אבל אם הכינוי לבן לחוד, יכתוב הכינוי קודם שיזכיר שם האב, ואם כתבו לבסוף – פסול.

3. ת' הרשב"א: k **ולפיכך גר או שתוקי או אסופי, אין כותבין אלא שמותיהם בלבד.**

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

באה"ט והרש"ך: כשיש ספק בשם האב, יכתוב רק שם המגרש והמתגרשת.

שם אבי האישה

ב"י: ה"ה לאבי האיש. כ"כ ת' הרשב"א.

פ"ת(ת' נו"ב): מעשה באישה חסרת מזל שבעלה ברח למקום רחוק, ולאחר ששלחו שליחים וכתב גט היה חסר בו שם האב של המגרש?

תשובה: לא פשוט להתיר. ומ"ש הב"י שמחת תורה הרשב"א כתב ה"ה לאבי באיש, לא נמצא כן ברשב"א. ויש לחלק בין אבי האישה לאבי האיש. ולי נראה להתיר: שיש לסמוך על הב"י שמצא כן ברשב"א (ואין לחלק בין אבי האיש לאבי האישה). אלא שיש לחלק בין כשהאיש עצמו מגרש, למגרש ע"י שליח:

שג"ת שניתן במקומו וכותבים מקום עמידת האיש והאישה בזה פשוט שמכשיר (כשלא הזכיר שם אבי האישה) לפי שכאן לא הוחזקו שמות שווים.

אבל גט שבא ע"י שליח שלא נזכר בו מקום עמידת האישה פסול אם לא הזכיר שם אביה.

וכן יש שני חששות – ויש להתיר בשניהם:

א. שמא הגט הוא מאיש אחר (שהרי כתב רק יוסף ולא הזכיר שם אביו) והוא חמור מאוד. אלא שמ"מ במעשה זה היה הרשאה מהבעל בה כתוב שם הבעל ושם אביו לכן יש להקל.

ב. למ"ד דבעינן מוכח מתוכו, כאן לא מוכח מתוך הגט מי המגרש (ששם הבעל לבד לא נקרא מוכח מתוכו).

ומה שמכשיר הרשב"א והרא"ש, ה"מ בזמננו שהיו כותבים עיר הדירה, אבל בימנו שכותבין מקום עמידה לא מיקרי מוכח, לפי שמקום עמידה הוא מקרי.

אומנם לר"א שעדי מסירה כרתי (והם מכירים את הבעל) אף שלא נזכר בגט שם אבי הבעל – כשר בדיעבד לפי ר"א אף בהחזקו שני יוסף בן שמעון מהני (אף שלא מוכח מתוכו), רק לר"מ (לפי התוס') בעינן מוכח מתוכו.

כ"כ ב"ש – שאף בימנו מוכח מתוכו (בעדי מסירה) מתיר להינשא לכתחילה, ובמקום עיגון אף ניתן לכתחילה.

[כלומר:] כשיש עדי מסירה לא בעינן מוכח מתוכו ויש להתיר בשעת הדחק.

מה הדין בשינה שם האב?

ב"ש: מיהו אם שינה שם האב פסול, כמ"ש המחבר(י).

ול"ד לשינה מקום העמידה שכשר (קכח/ב) ששם אין

1. הרא"ש בתשובה: אם לא הזכיר שם אבי

האישה - הגט כשר.

ב"י – ה"ה לא הזכיר שם אבי הבעל.

כ"כ הרשב"א – שהרי רק "שינה שמו ושמה... פסול" ולא בשמות האבות.

והמהרא"י כתב – אם לא כתב שם אבי הבעל הגט פסול.

3. רשב"א: בגר, שתוקי או אסופי כותבים רק שמו.

2. מ"כ(ת' אשכנזית): גט שכתב "משולם בן

אורי המכונה וויפש" – ג. פסלו המהרי"ל, לפי שהכינוי חוזר על אביו ולא עליו. אלא יש לכתוב "משום המכונה וויפש בן אורי".

ב. ואם לאב ולבן אותו כינוי יכתוב הכינוי בסופו (משולם בן אורי המוכנה וויפש).

א. מ"ה ד"מ(סדר הגט) – יכתוב הכינוי אצל כ"א.

1. שם אבי האיש

באה"ט: כשמסופקים בשם אבי המגרש או המתגרשת אין כותבים אותו (רש"ך, מהר"מ מלובלין וכנה"ג).

ופ"ת(ת' בגדי כהונה) – כשלא כתב שם האב, אזי בקטע "וכל שם וחינה שיש לי ולאבותי ולמקומי" ישמט "ולאבותי" כיון שלא הזכיר שם אביו. כ"כ ספר גט פשוט.

לא הזכיר שם אבי האיש

נו"ב: יש לחלק בין גט הניתן מיד הבעל לגט הניתן ע"י שליח:

גט הניתן ע"י הבעל במקומו, שכתוב בו מקום עמידת האיש והאישה – בזה הכשיר הרא"ש כשלא הזכיר שם האב, כיון שלא הוחזקה אישה אחרת מהני שמה לבד.

אבל גט הבא ע"י שליח שלא מזכירים מקום עמידת האישה (כמנהג בסימן קכח/ב) גם לרא"ש פסול שיש לחוש שמא אין זו המתגרשת.

אהבי האיש או האישה

נו"ב: אף שברור שמתוך ההרשאה מי היא המתגרשת, מ"מ בעינן שיהא מוכח מתוך הגט מי היא המתגרשת וליכא.

מ"מ במקום עיגון יש לסמוך על ר"א שעדי מסירה כרתי אף שאינו מוכח מתוכו.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

2 א. כתבה לבסוף – פסול

ב"ש: שאם כתבה לבסוף ודאי חוזר הכינוי על האב ולא על הבן.

וקשה: ב"י בחו"מ(מט): אם כתב בשטר "יוסף בן שמעון נר'ו", ויש כאן שני יוסף בן שמעון אחד אביו חי ואחד אביו מת – ל"א ששטר זה (שכתוב נר'ו) ודאי הוא זה שאביו חי (ונר'ו חוזר על שם אביו) אלא נר'ו חוזר על הבן.

ואילו כאן שהכינוי לבסוף אמרינן שחוזר על האב? **וי"ל:** דלעניין ברכה (שכתוב נר'ו) מברכים אותו שעוסקים בו, היינו הבן ולא על אביו. משא"כ בגט. **ועוד** שבשטר הוא לשון העדים, שאז שייך דקאי על אותו שעוסקים בו, אבל בגט הוא לשון הבעל אמרינן ודאי חוזר על האב (שהוא עצמו לא יברך את עצמו). **מ"מ הש"ך(שם)** – פסק שאם א"א בגט אחר הגט כשר.

3. או שתוקי

פ"ת(דגמ"ר): לכאורה נראה שיכתוב שם אמו (שהרי שתוקי אמו ידועה) כדאשכחן (יבמות מה:): מרי בת רחל. **ואפשר** דשאני שם שבשעת העיבור היה האבא גוי, וא"כ אינו אביו כלל. משאכ"כ בשתוקי שיש לו אב רק ששמו אינו ידוע ולכן לא יכתוב שם אמו.

חשש שיאמרו שאין זה המגרש שאין אדם נקרא ע"ש מקום עמידתו. אבל בשינוי השם יאמרו אין זה המגרש.

ות' עבודת הגרשוני – גט שבא ע"י שליח ממרחקים ונכתב שם אבי האישה יצחק במקום נתן – יש להקל. **והראיה** תו"ס(גיטין פ.): שינוי פסול דווקא בעיר שדרים בה, אבל שינה עיר שנולד בה כשר, כיון שא"צ לכותבו כלל.

ותדע כי כותבים מקום הלידה ע"פ דברי הבעל. ואם נאמר שינה מקום הלידה פסול, איך סומכים לכותבו ע"פ הבעל. **והרמ"א(קכ"ג)** פסק: שכותבים שם האב ע"פ עצמם. ואם שינה שם האב פסול איך סומכים לכתוב ע"פ עצמם. אלא ודאי שינה שם האב כשר.

אכן ת' צ"צ – חולק על עבה"ג, ופוסק לפסול. **אפילו** למהרא"י שמקל כיון שא"צ לכתוב שם האב בגט גם שינוי אינו פסול, ה"מ כשהבעל עצמו מגרש אשתו שאז באמת נתגרשה רק יש מקום לטעות. אבל כשמגרשה ע"י שליח, שליח גירש פלוגית בת יצחק ולא בת נתן. **גם** ת' כנסת יחזקאל – חולק על עבה"ג ודחה ראייתו מהתו"ס.

כן חלק ת' רעק"א. **מ"מ ת' תולדת יצחק** – מקל לסמוך במקום עיגון על ת' עבה"ג.

מ"מ שאר האחרונים – חלקו על ת' עבה"ג.

קמא - י

1. יוסף בן שמעון ששינה וכתב: יוסף בן שמואל – פסול.

2. ויש מי שאומר שאם נשאת, לא תצא. א. הגה – סד"כ יו"ט: ודוקא אם הוחזק

בשם השני, אבל בלאו הכי, תצא (משמע בב").

3. סד"כ יו"ט: כשכותבין גט לבן מומר לעבודת כוכבים, כותבים לו על שם אביו, אע"פ כשעולה לספר תורה או חותם בשטרות חותם עצמו על שם אבי אביו.

4. סד"כ יו"ט: ואין לחתום בגט לעד, בן מומר לע"ג.

לאביו ל' יום הגט פסול, שיכול לשנות שמו ולא שם אביו.

2. ואורחות חיים (רש"י) – לכתחילה יכתוב גט

אחר, בדיעבד שנשאת לא תצא, א. כיון שהחזיק שמו ושם אביו במדינה.

1. הרא"ש: אחד שמו יוסף בן שמעון ונשתמד

אביו. כשבא לגרש לא רצה להזכיר שם אביו שמעון, וכתב "יוסף בן שמואל" – הגט פסול, שהרואה יאמר אין יוסף בן שמעון מגרש אלא יוסף בן שמואל שהוא אחר.

כ"כ מהרא"י – אפילו החזיק בשם החדש ששינה

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

פסול

ב"ש: כתב מהרא"י – דבשלמא שם של עצמו יכול לשנות לשם אחר, אבל שם אביו אינו יכול לעלות שם אחר.

פסול

ב"ש: כשלא הוחזק שם הקודם של אביו כאן: מהרא"י – פסול, אף שבכה"ג בשמו כשר. אכן ת' הרדב"ז (הרא"ש) – כשר, כיון שכאן שמכירים רק בשם החדש (יוסף בן שמואל).
והגט מקושר – חולק על עיקר דינו של הרא"ש, גם בשם אביו מהני חזקה שהחזיק לאביו בשם זה, וצ"ע.
פ"ת (שו"ת ב"ד): גט שנותר במקום הכתיבה, ונכתב בו שם אבי המגרש "זאב המוכנה וולף", ואחר כתיבת הגט התברר ששם אביו כשהיה גא בעיר אחרת "בנימין זאב", ומסתבר שמאז שבא המגרש לכאן (מקום הכתיבה והנתינה) היה מוחזק בשם אביו "זאב וולף", וכן קראו לו כשעלה לס"ת וכן חתם בשטרות ולא ידעו שיש לו שם אחר – יש להכשיר הגט, ולא בגלל דברי הגט פשוט (שיכול לשנות של אביו) אלא כיון שכאן לא ידעו כלל על שם האחר, וכאן שהוא כתיבה ונתינה החוזק בשם אביו "זאב".
ולשם שבמקום אחר אין לחשוש (שהרי אף בשמו כה"ג לא חוששים). והרא"ש שפסל מיירי שהחזק שם האמיתי של אביו כאן.

כ"ד הרדב"ז. וכן כתב להתיר בת' הרלב"ח. ואף שהמהרא"י הבין שאף שלא הוחזק כאן שמו האמיתי של אביו יש לפסול, כיון הולך הוא לשיטתו שאם לא כתב שם אביו פסול, אבל אנן קי"ל שכשר. ולכן להלכה: יש להתיר אם יסכימו לכך עוד שני רבנים.
והפ"ת – לענ"ד בנדון זה בלא"ה יש להכשיר, דאין זה מקרי שינוי, שהרי לפי הב"ח: אם כתב חניכה שאינה ניכרת בשם של אביו לא נפסל, דלא גרע משם טפל. גם כאן לא גרע מחניכה שאינה ניכרת (שהרי כאן נקרא זאב).

פסול

ב"ש (מהרא"י): אף אם עד אחד מעיד ששינה שם אביו – פסול.
פ"ת (מו"ה ברוד מרדכי) – טעמו, משום דהוי מילתא דעבידא לגלויי, וכמו שסומכים אף לכתחילה לכתוב שם אביו ע"פ עד אחד ואישה וקרוב.

ומהרא"י (חכם אחד) – הגט כשר, שהמשנה (גיטין פ.) פסל רק "שינה שמו ושמה..." וכיון שאם לא כתב שם האב לא פסול גם שינוי לא פסול.

1. יוסף בן שמואל

ב"ש: אף שאבי אביו נקרא שמואל אין אומרים בזה בני בנים כבנים (רא"ש).
והמהרש"ל – יש להכשיר משום חשש עיגון, אפילו לא ניתן הגט. וכ"ש אם הוחזק לקרוא לס"ת כן.

שינה וכתב יוסף בן שמואל

פ"ת (ת' ב"ח החדשות): מאיר בא לגרש אשתו, התברר ששינה שם אביו בקרקא לאברהם וכן כתב בכתובה "מאיר בן אברהם", ושם אביו הוא יהושע, וכן העידו עדים.
פשוט לי שאין לכתוב בגט "מאיר בן אברהם" אף שהוחזק כן בקרקא, שאינו יכול לשנות שם אביו. כ"כ הרא"ש.
וכן לכתוב מאיר בן יהושע ולשלוח הגט לאישה בקרקא ששם לא מכירים שם זה – אפילו בדיעבד פסול.
ולכן עדיף לא לכתוב שם אביו כלל, כדין אסופי ושתוקי (ס"ט). **ונה** להלכה ולא למעשה. ובטלתי דעתי וסדרתי עוד גט עם השם מאיר בן יהושע.
ואם אפשר יצא הבעל והאישה למקום אחר שלא הוחזק בשם "בן אברהם" ויכתוב "מאיר בן שמואל" ואז א"צ גט שני.

יוסף בן שמואל

פ"ת (גט פשוט): ואם כתב של אמו של המגרש במקום שם אביו:
אם שם אמו הוא שם של נשים בלבד (יוסף בן שרה) – יש להכשיר.
ואם שמו אמו "שמחה" וכיו"ב, שגם אנשים נקראים כן – אפשר שיש בזה לעז.
ואפשר שגם "יוסף בן שרה" יש לעז, שיאמרו שהמגרש הוא שתוקי או אסופי שלא נודע שם אביו, ולכן כתב שם אמו.

אומנם מי שהוא מפורסם על שם אמו, כגון "יואב בן צרויה (צרויה היתה אחות דוד) או "מרי בת רחל" – הגט כשר, ואפילו לכתחילה יכול לכתוב כן.

ששינה... פסול

ב"ש: ודוקא שברור שהוא שקר, אבל מסתמא לא חיישין שהוא משקר.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

ואם בעל נפש הוא יחוש לעצמו, ואם לא רצה לגרש נכון שבעל הראשון יכתוב גט עם השם האמיתי של אביו.

שינה השם של אבי האישה?

גט פשוט: אם לא הייתי פוחד מחברי הייתי מתיר. דלא פסק מהריב"ל שתצא רק' בשינוי שם אבי המגרש דומה לשינה מקום הדירה, שאדם נקרא ע"ש מקום דירתו, וכן אדם נקרא ע"ש אביו.

אבל האישה בהיותה קטנה אינה חותמת בשטרות ומשנישאת נקראת ע"ש בעלה: "אשת פלוני, אלמנת פלוני" ודמי לשינה מקום לידה שכשר.

אבל מה אעשה שבת' רא"ם – לא חילק בן שם אבי האישה לאבי האישה.

ספק אם שינה שם אביו?

גט פשוט: אף מהריב"ל שפוסק שתצא, ה"ד בודאי שינה שם אביו, אבל בספק אם שינה לא תצא, לפי שאף בודאי שינה תצא רק מדרבנן (משום לעז).

3. יכתוב ע"ש אביו

פ"ת(גט פשוט): ואם יכתבו פלוני נכדו של פלוני, או פלוני בן בנו של פלוני – כשר, ואפשר שאף לכתחילה שרי.

4. בן משומד

באה"ט(מהריב"ל): עד שאביו לא היה ביהדות והחזיק שמו "יעקב" – אין לחתום "בן יעקב" אלא יחתום "עד" בלי שם אביו ככל.

כ"כ גט פשוט.

גט פשוט: אף שפסק מהריב"ל במגרש ששינה שם אביו ונישאת שתצא, מ"מ בעד החתום ששינה שם אביו ונתגרשה ונישאת – לא תצא.

ולפי זה: אף אישה וקרוב יכולים לפסול גט אם אומרים ששינה שם אביו.

במקום עיגון האם אפשר לגרש בגט שבא ע"י

שליח, כששינה שם אבי המגרש?

שו"ת עבה"ג – במקום חשש עיגון יש להקל לגרש בו, שהרי מהרא"י הביא חכם א' שמתיר.

והצ"צ – הגט פסול, ויש לשורפו שלא תצא תקלה על ידו. ואף החכם שהביא מהרא"י מתיר רק אם הבעל מגרש בעצמו ולא ע"י שליח, שאל"כ יש חשש שלא אמר הבעל לגרש אישה זו (שהרי שם אביה שונה).

או יש לחוש שהגט לא נשלח ע"י בעלה אלא מבעל אחר ששמו כשם בעלה (רעק"א).

נו"ב: גט שכתבו בו על המתגרשת "בת פלוני הכהן" והאמת שאביה אינו כהן – הגט פסול.

פסול

גט פשוט: אביו שינה שמו מחמת חולי, ונשתקע שמו הראשון, מ"מ הבן ממשיך לחתם בשטרות ולעלות לס"ת בשם הראשון, וכתב גט על שם הראשון של אביו – יש להסתפק אם כשר להינשא בו. מ"מ במקום עיגון יש להקל, דזה לא מקיר נשתקע לגמרי. אבל לכתחילה יכתוב שם אביו החדש דמתקרי השם הראשון.

מהר"מ בריסק – ואם אביו שמואל הוסיף לו שם נוסף יצחק, וגירש בשם אביו שמואל לבד – כשר.

2. ויש... שאם נישאת לא תצא

פ"ת: לכאורה משמע שדעת מרן בסתם שאף שנישאת תצא.

אך בת' ב"י – פסק, כיש מי שאומר (רש"י) שלא תצא.

אף בת' מהריב"ל – פסק שתצא.

כ"כ גט פשוט – פעמים אף בפסול מדרבנן פסקו חז"ל שתצא.

להלכה פסק הגט פשוט: כיון שיש בזה מחלוקת אין כוח בידנו לכופ הבעל השני לגרשה, מ"מ יגלו הדבר לבעל

קכט - יא

אם לא כתב שם האיש והאישה בגט - פסול, והבנים

ממזרים.

כ"מ מהתוס' (כ.): אותו אדם שלקח ס"ת מבית הכנסת ונתן אותו לאשתו לגירושין שאינו כלום.

לא כתב שם האיש והאישה

הג"א (או"ז) – הגט פסול והבנים ממזרים.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

פסול

ב"י[התו"ס] – פסול מהתורה.

ב"ש – פסול מדרבנן, ואין ראיה מהתו"ס שכתבו זאת אליבא דר"מ דעדי חתימה כרתי וצריך שיהא מוכח מתוך הגט. אבל אנו דקי"ל כר"א שעדי מסירה כרתי א"צ להיות מוכח מתוכו וכשר, מ"מ לכתחילה צריך שיהא מוכח מתוכו.

מיהו שליטי גיבורים- פסק שפסול מהתורה.

להלכה פסק הגט פשוט: דהוי ספק מגורשת מהתורה כיון שיש מחלוקת בזה.

משמע כהאו"ז שבטל מהתורה.

והמרדכי (ר' יואל הלוי) – הגט כשר.

פסול

ב"ש: אע"פ שעדי מסירה מעידים שזהו המגרש, מ"מ בעינן מוכח מתוכו וליכא.
ובמרדכי – מכשיר.

קכט - יב

1. תו"ס[ירושלמי]: מי שיש לו שם אחד בגליל ושם אחד

ביהודה, והוא ואשתו במקום שאין מכירין בו אלא בשם אחד, בין שהוא אחד מהשני שמות בין שהוא שם אחד, ויכתוב: "וכל שום", לכלול שמות דשאר מקומות.

א. ואם לא כתב אלא שם שיש לו במקום שהוא ואשתו שם (המקום השלישי) – **כשר** (ולא חיישינן ללעז דשאר מקומות) (כ"כ הרא"ש, רשב"א, ר"ן, סמ"ג ובעה"ת).

ולפי מל"מ – כשר, וכ"מ מה"ה.

א. כשר

ב"ש: משמע – שאפילו יודעים שיש לו שם אחר במקום אחר – כשר, כיון שנותן הגט כאן בשם שיש לו כאן.

1. שיש לו שם אחד

פ"ת(גט פשוט): ויקדם שם שיש לו שם (במקום השלישי שהוא שם) שיכתבו "פלוני דמתקרי פלוני דמתקרי פלוני".

ואם הקדים שם מקום האחר לפי גט פשוט – פסול

קכט - יג

הר"ן: אם כתב שם שיש לו במקום אחר, וכתב: "וכל שם",

בשביל מקום כתיבה ונתינה – בטל.

כאן שכתב שם אחר (שאינו מקום הכתיבה או הנתינה) הוי כשינה ממש שבטל.

בטל

פ"ת(גט פשוט): מסתבר שאף אחר נתינה תלך למקום השלישי ששם מכירים השם – לא הוכשר הגט, כיון

בטל

ב"ש: אף שהרמ"א(ד) כתב: שאם כתב מקום הכתיבה עיקר וכלל "כל שם" מקום הנתינה – הגט פסול רק מדרבנן ולא בטל! משום שעכ"פ כתב מקום הנתינה, אבל

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

מ"מ יש להסתפק שמא כיון שמעיקרא נכתב הגט בפסול
לא מהני. וצ"ע.

שבשעה שבא לידה הוי כחספא.
אומנם אם הלכו היא ובעלה לאותו מקום וחזר הבעל
ומסר לה הגט באופן שאינו מוקדם – כשר.

קכט - יד

- 1. מי שיש לו שני שמות, כותבין: "ראובן דמתקרי שמעון". א. ואם כתב: "ראובן שמעון" - יש מי שאומר שהוא פסול.**
ב. הגה - אבל אם נקרא בשני השמות ביחד, או שעולה כן לספר תורה – כשר.
2. ה"ה (ראמ"ן): אם נקרא בפי ישראל בשם אחד, ובפי עובדי כוכבים בשם אחר - כותבין שם ישראל דמתקרי על שם עבודת כוכבים.
א. אפרא"י: אבל אם עניינם כמעט אחד - אין כותבין רק שם ישראל, כמו שנתבאר לעיל סימן קכ"ח סעיף ג' לענין הנהרות.

לפי הד"מ – הגט פסול, כיון שאינו עולה לס"ת בשני שמותיו].

1 א. שני שמות... פסול

ב"ש: היינו שיש לו שם במקום הכתיבה ושם במקום הנתינה מש"ה אם כתב "ראובן שמעון" – פסול, כיון שבמקום אחד אין לו שני משות ויאמרו שאין זה המגרש.
משמע מהב"ש – שאם יש לו שני שמות במקום אחד (חלק קוראים לו ראובן וחלק שמעון) וכתב "ראובן שמעון" כשר.

אבל ת' פרח שושן – ישנה סתירה בין הב"י לשו"ע.
שבב"י כתב שאין מחלוקת בין תה"ד למהרי"ק ואילו בשו"ע משמע שיש מחלוקת (שכתב "יש מי שאומר") ופסק כהמחמירים (מהרי"ק).
אלא כוונת השו"ע (לא כמ"ש הב"ש) שיש מחלוקת כשהוא נקרא בשני שמות במקום אחד ופסק כמהרי"ק שפוסל, אבל כשיש שם במקום כתיבה ושם אחר במקום הנתינה וכתב "ראובן שמעון" – לכו"ע פסול.
ובספר גט פשוט – לפי השו"ע מחלוקת תה"ד * מהרי"ק בין במקום א' בין בשני מקומות ובשניהם פסק לחומרא כמהרי"ק

1. גיטין (לד:) משנה – התקין ר"ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שום שיש לו".

✓תו"ס (ר"ת): ויכתוב כל שמותיו: "ראובן דמתקרי שמעון", ולא יכתוב "וכל שום דאית ליה".

א. ואם כתב "ראובן שמעון" בלי דמתקרי?

תה"ד – לא פוסלים.

✓מהרי"ק – פסול, שנראה ששמו הוא "ראובן שמעון" ואינו כן, שבמקום הנתינה נקרא רק שמעון ובמקום בכתיבה נקרא רק ראובן.
ב"י: ואפשר דלא פליגי:
דתה"ד שמכשיר – מיירי שנקרא בשני השמות בשני במקום אחד ולכן מכשיר.
ומהרי"ק – מיירי שבכל מקום נקרא בשם אחר ולכן פסול.

ב. וד"מ: אינו נראה.

אלא שתה"ד מיירי באדם שנשתנה שמו מחמת חולי, שעולה לס"ת בשני השמות ולכן יש להכשיר אף שכתב "ראובן שמעון".
ואילו מהרי"ק – מיירי שאינו עולה לס"ת בשני שמות ולכן יש לפסול.

נ"מ בין הב"י וד"מ בדעת תה"ד: אם במקום א' חלק קוראים לו ראובן וחלק קוראים לו שמעון:
לפי הב"י – הגט כשר, כיון שבמקום זה נקרא בשני שמות.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

פ"ת: לאפקוי הב"ש דס"ל שאף שלא נקרא בשני השמות מהלידה, כיון שעכשיו נקרא בשני שמות יכתוב "ראובן שמעון".

פ"ת: נקרא בפי כל "ראובן" רק כשעולה לס"ת או חותם בשטרות בשני השמות "ראובן שמעון", איך יכתוב בגט?

סדר מהר"ם – יכתוב "ראובן דמתקרי שמעון", שיש כאן גילוי מילתא שאינו שם אחד שהרי נקרא בפי כל רק "ראובן" או "שמעון".

אבל אם גם בפי כל נקרא "ראובן שמעון" יכתוב שני השמות ברצף.

כ"כ תורת גיטין.

ספר בית מאיר – אם שם עריסתו (כשנולד) "ראובן שמעון" יכתוב "ראובן שמעון" ואם כתב "ראובן דמתקרי שמעון" כשר.

ואם כתב ראובן שמעון דמתקרי שמעון פסול אפילו בדיעבד.

והמהר"ז מרגליות – יכתוב "ראובן שמעון דמתקרי שמעון", ואם כתב רק "ראובן דמתקרי שמעון" פסול.

ת' גליא מסכת – אם בפי כל נקרא "שמעון" יש להכשיר "ראובן דמתקרי שמעון" (כהבית מאיר).

או בשיטת מהר"ז מרגליות "ראובן שמעון דמתקרי שמעון" לפי שהלשון "דמתקרי" מתפרש גם "שנקרא גם".

ואם נקרא בפי כל בשני השמות שניתנו לו משנולד – לא יכתוב "דמתקרי".

ואם נקרא בפי כל בשני השמות אלא ששם השני ניתן אח"כ – יכתוב "דמתקרי".

מי שיש לו שני שמות קודש (משה יהודה) ולאחד מהם נוהגים להוסיף כינוי בלעז (משה לייב), כיצד יכתוב בגט?

ב"ש – יכתוב "משה יהודה דמתקרי לייב" ואין לכתוב "משה דמתקרי יהודה", שהרי שמו "משה יהודה".

נו"ב – יכתוב "משה יהודה דמתקרי משה לייב", שאם יכתוב "משה יהודה המכונה לייב" יחשבו ששמו "משה יהודה" או שמכנים אותו "לייב" לבד (ולא משה יהודה לייב).

ישועות יעקב – כמו הנו"ב, אלא שיכתוב "המכונה" ולא "דמתקרי".

סיכום: כתב "ראובן שמעון", בלי "דמתקרי" – פסק כמהרי"ק לחומרא :

	ראובן במקום כתיבה שמעון במקום הנתינה	במקום אחד, חלק ראובן וחלק שמעון
ב"ש	פסול	כשר
פרה שושן	לכו"ע פסול	✓מהרי"ק – פוסל תה"ד – מכשיר
גט פשוט	✓מהרי"ק – פוסל תה"ד – מכשיר	✓מהרי"ק – פוסל תה"ד – מכשיר

שני שמות

ב"ש: ואפשר אפילו יודעים שיש לו שם אחר במקום אחר גם פסול, הואיל ואינו נקרא במקום אחד בשני שמות.

ואם נקרא במקום זה בשני שמות וכתב "ראובן דמתקרי שמעון" הוי שינוי ופסול. וכ"מ מת' הרמ"א.

מהרמ"א שכתב כאן שאם כתב "ראובן שמעון" כשר, משמע רק בדיעבד. וליתא אם נקרא בשני שמות לכתחילה יכתוב שני השמות ברצף.

ואם נשתנה שמו מחמת חולי, וכשעולה לס"ת נקרא בשניהם אבל נקרא בשם הראשון שמחמת החולי: לכתחילה יכתוב שם שמחמת החולי דמתקרי שם הקודם. ובדיעבד שכתב שניהם בלא מתקרי – כשר.

ואם נקרא בשני השמות ואחד מהם לע"ז, כדון "משה לייב" אז כותבים "משה יהודה המכונה לייב" הואיל ושם הקודש של לייב הוא יהודה נמצא ששמו "משה יהודה". ואם כתב "משה דמתקרי יהודה" אפשר שפסול.

ב. שני שמות יחד... כשר

האחרונים נחלקו בכוונת הרמ"א:

ב"ש – הרמ"א מכשיר רק בדיעבד. אבל להלכה אף לכתחילה כותבים "ראובן שמעון" ברצף.

גט פשוט – באמת הרמ"א מכשיר רק בדיעבד, ויש לחלק:

אם נקרא "ראובן שמעון" משעת הלידה – צ"ל את שני השמות בלי ""דמתקרי". וכתב "דמתקרי" אף בדיעבד פסול.

אבל אם בשעת הלידה נקרא רק ראובן ואח"כ נשתנה שמו לשמעון, אף שעתה נקרא בשני השמות יחד "ראובן שמעון" – יכתוב "ראובן דמתקרי שמעון". ובדיעבד שכתב "ראובן שמעון" – ע"ז כתב הרמ"א כשר.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

שני הכינויים נקרא בהם יחד (במקום אחד) "משה יצחק המכונה לימא לעבליג".

2. דמתקרי ע"ש הגויים

ב"ש: קשה הט"ז כתב כשהשם השני בלעז צ"ל "המכונה" ולא "דמתקרי", וכן הקשה הב"ח? וי"ל ששני השמות הם בלעז (אף השם שנקרא בפי ישראל) ואז כשכותבים "דמתקרי" כמ"ש ת' מהר"מ מלובלין.

דמתקרי

ב"ש: בזכר כותבים "דמתקרי" ובנקבה כותבים "דמתקריא".

מי שנקרא "ראובן שמעון" וכתב בגט "שמעון ראובן", מה דינו?

ישועות יעקב – יש להכשיר בדיעבד.

גט פשוט – אם נקרא מלידה "ראובן שמעון" והפך – פסול.

מהר"ם מינץ: אם יש לו שם א' ושני כינויים, כגון ששמו משולם והכינוי זלמן, ולאחר זמן נקרא "זעמיל" ע"ש יופיו – יכתוב "משולם המכונה זלמן המכונה זעמיל".

ואם יש לו שני שמות ושני כינויים יכתוב "משה המכונה לימא דמתקרי יצחק המכונה לעבליג".

פ"ת – וה"מ שכל שם במקום אחר, אבל שני השמות או

קכט - טו

השם השני יוצא מהשם הראשון

1. מי שיש לו שני שמות, והשם השני יוצא מהשם הראשון בשם הנערות, כגון: "יצחק חקין", "אהרן ארנין", וכיוצא בזה – אין צריך לכתוב שם הנערות כלל, אלא אם כן יש אחד ששמו "יצחק" או "אהרן". **א. הגה** – והוא הדין "ליעקב יעקל" (פסקי מהרא"י סימן ק"ה), "פרץ פרצין" (ב"י). ונראה דהוא הדין "אברהם אברלן", וכיוצא בזה. **ב.** מיהו אם רוצה לכתוב אינו מזיק.

2. מיהו כל קיצור שם שהוא שם בפני עצמו, כמו "אלחנן חנן", כותבין, כיוצא בזה.

מי שיש לו שני שמות והשם השני יוצא

מהשם הראשון

1. **אם הוא** קיצור השם, כגון: "בילא – בולטא", "שמואל – מואל", "מרגלית – מרגליתא" "צפורה – פורה", "יצחק – חקין" – א"צ לכתוב שם שני כלל, דאין זה כינוי ולא שינוי. כ"כ מרדכי(ר"ת). **הגמ"י** – קורא שם דנערות ליצחק חקין – אצ"ל אותו. **א. ככ קונטרסים** – "פרץ – פרצין", "אהרן – אתנין" אצ"ל.

מהרא"י: מיהו אם יש בעיר איש אחר כשמו ראוי לכתבו. [מקרים נוספים ראה בהמשך סעיפים טז, יז].

1. אא"כ יש אחר ששמו

ב"ש: אם הוא כהן או לוי שוב א"צ לכתוב קיצור השם לסימן, דכהן או לוי הוי סימן (מהרא"י). והב"י כתב – שאף כה"ג כותבים הקיצור. **משמע** שאף המגרש בפני חברו (כשיש שני בנ"א עם אותו שם) אינו מספיק לזיהוי וצריך לכתוב גם הסימן. וכן הפוך אף שכתב הסימן בגט יגרש בפני חברו. והדגמ"ר – תמה ע"ז.

א. ה"ה ליעקב יעקל (שאצ"ל)

ב"ש(מהרש"ל): כיון שגם אליקום נקרא יעקל יש לכתוב גם קיצור השם יעקל (שידעו שיעקב הוא יעקל זה, ולא יחשבו שרק אליקום הוא יעקל). וכן כל כינוי שבא גם משם קודש אחר צריך לכתוב הכינוי.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

ב. אם רצה לכתוב

ב"ש: ש"מ אין קפידא לכתוב רק שא"צ לכתוב. נ"מ כשיש ספק אם הוא קיצור השם (ואצ"ל) או שם אחר הוא וצריך לכתוב.

2. אלחנן – חנו, כותבין

ב"ש: ואם לא כתב כשר (גט פשוט).
וטעמו: כיון שיעקל הוא קיצור גם לשם האחר, כשכותב רק יעקב לא מוכח מיהו, שמא יאמר אותו שקורים יעקל הוא אליקום ויעקב זה אדם אחר (ואינו יעקל שמוכר לנו) – הג' מעשה ניסים.

שם שני יוצא משם העברי

קכט - טז

1. אם השם השני יוצא משם העברי, כגון "יהודה ליאו"ן", כותבים: "יהודה דמתקרי ליאו"ן".
ואם אינו דומה קצת לשם העברי, יכתוב: המכונה.

הגה - פירוש דבריו: כי ליאו"ן הוא פירוש אריה, ויהודה נקרא כך על שם "גור אריה יהודה" (בראשית מט, ט), ולפי זה יש לכתוב: יהודה דמתקרי ליב.

2. אבל יש אומרים: דכל ששני השמות הם בלשון הקודש, כותבין: "דמתקרי". ואם האחד בלשון לעז, כותבין: "המכונה" (הגהות מיימוני פ"ג סמ"ק וכל בו).
ואין חלוק בין אם הוא יוצא מן השם או לא. ולכן כותבין: "יהודה המכונה ליב", וכל כיוצא בזה, וכן נוהגין במדינות אלו.

כותבים המכונה

ב"ש: וקשה מהרמ"א (יד) שכתב: אם נקרא בפי ישראל בשם אחד ובפי הגויים שם אחר, יכתוב שם ישראל דמתקרי שם הגויים, וכאן כתב לכתוב "המוכנה"?
וי"ל: שבסעיף י"ד מיירי שגם השם שבפי ישראל הוא שם לעז (פירוש שני השמות לעז) לכן כותב דמתקרי.

המכונה

באה"ט: דוגמאות נוספות

- ◆ כשיש לו שני שמות ולכל שם כינוי, יכתוב: "משה המכונה לימא דמתקרי יצחק המוכנה לעבליג" (מהר"ם מינץ).
- ◆ כשיש לו ג' שמות בלשון הקודש יכתוב: "משה דמתקרי יעקב דמתקרי שמואל".
- ◆ כשיש לו שם אחד בלשון הקודש ושני כינויים יכתוב: "משולם המוכנה זלמן והמכונה זעמיל".
- ◆ כינוי שנשתקע לגמרי א"צ לכתוב, ולרווחא דמילתא יכתוב ב' גיטין, באחד יכתוב השם העיקרי, ובשני יכתוב שם העיקרי המכונה פלוני (מהר"ם מינץ).

0. **מקרה שני:** אם השם השני יוצא ממשמעות השם העברי, כגון שקוראים לו יהודה ליאון על שם "גור אריה יהודה".

1. **מהרי"ק והקונטרסים** – כותבים "יהודה דמתקרי ליאון", אבל כשהשם הלועזי אינו דומה אפילו במקצת לשם העברי – יכתוב "פלוני המוכנה פלוני".
כ"פ המחבר.

2. **הגמ"י, סמ"ק והכלבו** – לעולם בשם לעז כותב "יהודה המכונה לייב", ובשני שמות קודש יכתוב "דמתקרי".
כ"פ הרמ"א.

2. ואם אחד לעז

ת' מהר"ם מינץ: אחד ששמו משולם והכינוי זלמן ואח"כ היה נקרא זעמיל (פירוש סולת נקיה) ע"ש יופיו. כותבים: "משולם" שהוא עיקר שמו ובו עולה לס"ת, "המכונה זלמן והמכונה זעמיל", ומקדים "המכונה זלמן" שהוא כינוי של משולם, ואע"פ שרבו העולם קוראים לו זעמיל.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

שלפי הב"ש הכינוי חוזר על השם ולא על האדם, ולכן אף שיכתוב "אליעזר המכונה ליברמן, זאב המכונה וולף" אין בזה כ"כ חשש שלכל שם יש כינוי.
ולפי הנ"ב שהכינוי חוזר על האדם הרי הכינוי של האדם הוא ליברמן וולף והוי שינוי.

וא"כ קשה על טיב גיטין שפסק כהב"ש וכאן פוסל אפילו בדיעבד.

ב. ת' בגדי ישע פסק בשם כמה גדולי הדור שאין לפסול בדיעבד אם כתב שם קודש ובצמוד לו הכינוי ושוב שם הקודם (בלי דמתקרי) והכינוי.

כ"כ ת' ברית אברהם, ישועות יעקב וש"פ.

וכן נוהגים במדינות אלו

פ"ת (גט פשוט): אם שולחים גט מספרד לאשכנז, שבספרד כותבים "יהודה דמתקרי ליאון" ובאשכנז כותבים "יהודה המכונה ליאון", אף שלענין שינוי שמות מקום הנתינה עיקר, מ"מ לענין "המוכנה" כיון "דמתקרי" הוא כולל יותר עדיף לכתוב "דמתקרי".

פ"ת: כשיש לו שמי שמות קודש ולכל שם כינוי

מהר"ם מיניץ: יכתוב כל שם והכינוי שלו דמתקרי שם והכינוי שלו. כגון: "משה המכונה לימא דמתקרי יצחק המוכנה לעבליג".

שני שמות במקום אחד:

ת' נו"ב – מהר"ם מיניץ מירי שיש לו שם אחד במקום הכתיבה ושם שני במקום הנתינה. אבל אם במקום אחד יש לו שני שמות, ונקרא בהם יחד וכן הכינויים יחד יכתוב בצמוד: "מאיר יהודה המוכנה מייאר ליב".

הדין בדיעבד שלא כתב בצמוד:

ספר טיב גיטין – אם כתב "מאיר המכונה מייאר, יהודה המכונה ליב" (בלי דמתקרי) פסול אפילו בדיעבד ובמקום עיגון, וצריך לחזור ולתת לה גט אחר ויכתוב "מאיר יהודה המוכנה מייאר ליב".

והפ"ת – הפריז על המידה לפסול אף בדיעבד ואף במקום עיגון, שהרי –

א. הדבר תלוי במחלוקת ב"ש * נו"ב:

קכט - טזג

1. הגה – דבר ט"ז: וכל כינוי משפחה - אין לכתבו כלל, בין שהוא

לשון עברי או לעז, והכי נהוג.

2. מי שיש לו שם עברי שעולה בו לקרוא בתורה, ויש לו נמי שם בלשון לעז - עושין שם העברי עיקר, ועל השני כותבין דמתקרי. וה"ה באשה, עושין שם העברי עיקר.

3. דבר ט"ז: י"א דמי שיש לו שני שמות:

אם רגיל בשניהם ומ"מ האחד הוא יותר עיקר - כותבין: "פלוגי דאתקרי פלוגי".

ואם אינו רגיל בשני - כותבין "דמתקרי".

4. ד"ח: כל כינוי שהוא גנאי למגרש - אין כותבין אותו בגט. **א.** ולכן מומר שעשה תשובה, אין כותבין לו: וכל שום וחניכא דאית ליה (מצא כתוב בתיקון).

5. תה"ד: וכל שם כינוי שאינו נקרא בכינוי ההוא לבד, אלא קורין אותו עם עיקר השם - אין צריך לכתוב הכינוי.

א. אבל אם הגויים קורין אותו בכינוי לחוד, אע"פ שאין ישראל קורין אותו כן:

י"א - דכותבין: "וכל שום וחניכא", אע"פ שבשאר גיטין אין כותבין כן. וכן בכינוי משפחה.

ולי נראה - דאין לכתוב לכינוי כלל, כמו שנוהגין בכינוי משפחה.

להסתפק אם לכתוב "וכל שום וחניכא".

והד"מ – ול"נ שאין לכתוב הכינוי כלל, שהרי תה"ד בתשובה מדמה זאת לכינוי משפחה שלא כותבין כלל.

5. מקרה חמישי: מי שיש לו שם כינוי, אבל אף

פעם לא קוראים לו בכינוי (כגון "שמעון בויך") א"צ לכתוב הכינוי בויך כלל (תה"ד).

א. תה"ד: ואם הגויים מזכירים אותו בכינוי לבד יש

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

לעז. ואין לומר שלא נקרא כלל "אסתר" שאז לא מזכיר כלל שם אסתר?

ותירץ פ"ת(תורת גיטין) – יש לחלק, מה שכתב הרמ"א להקדים שם עברי דווקא בשם לעז שהוא פירוש השם העברי, כגון יהודה לאון, וכן שמחה פריידיל (פריידיל הוא שמחה באשכנז).

אבל כשכל שם בפני עצמו מקדימים שם הנקרא בפי הרוב אף שהוא לעז, ולכן כותב "פעסלין אסתר" ששני השמות הם ונקראת בפי הרוב "פעסלין".

לסיכום: נשתנה שמו

אם מחמת חולי – מקדים שם החולי אף שהוא לעז ואף שהרוב קוראים לו בשם הקודם.

ואם נשתנה שלא מחמת חולי:

לב"י והלבוש – הולכים לפי הרוב, אפילו הוא שם לעז.

ולרמ"א – מקדים שם הקודש.

ותורת גיטין לפי הרמ"א – שם לעז שהוא פירוש שם העברי מקדים שם עברי. אבל כשם הלעז שם בפני עצמו מקדים השם שנקרא בפי הרוב.

3. מתקרי / אתקרי

אומנם הט"ז: חולק על הרמ"א (סדר גיטין), אין חילוק בין אתקרי למתקרי.

4. משומד שעשה תשובה

ב"ש: בן משומד שמגרש, אך יכתוב שם אביו?

רש"ל – כותב שם אביו "וכל שום" (אף שמבינים שהוא משומד).

והט"ז – אין לכתוב "וכל שום" מפני כבוד הבן.

ת' שבות יעקב: מחלוקתם רק בבן שרגילים לקרותו לתורה ע"ש אביו, אבל מי שרגילים לקרותו לתורה ע"ש סבו צ"ע איך לכתוב. ולדינא יכתוב שם אביו וכל שום".

1. כינוי שמפחה – אין לכותבו

פ"ת(גט מקושר): ואף שנקרא רק בשם בכינוי, כמו שמצוי במדינות אלו: פייגין, רוזין – אין לחוש מאחר שידוע לכל שאין זה עיקר שמו ואינו עולה לס"ת רק בשם ישראל.

2. ועל השני "דמתקרי"

ב"ש: סותר למ"ש בסמוך כשאחד משמות הוא לעז שכותבים "המכונה"?

הב"ח – מחלק

אם שני השמות ניתנו בברית אז יש לחלק בין שם הלעז לשם קודש.

אבל אם נתחדש לו אח"כ כותבים לעולם דמתקרי אף על שם הלעז.

ויותר מסתבר – שלא נכנס הרמ"א איך יכתוב אלא כוונתו ששם העברי עיקר. כ"כ הט"ז ונחלת שבעה.

ולדינא: כשיש ספק איך לכתוב עדיף לכתוב "דמתקרי" כמ"ש ת' הרמ"א שעל כינוי גם שייך "דמתקרי" אבל הפוך "המכונה" על שם עברי לא שייך.

ה"ה באישה

ב"ש: אישה שנקראת משעת לידה "שמחה" ואח"כ "וריידיל" שלא מחמת חולי:

ב"י – הולכים לפי רוב העולם, אם הרוב קוראים לה "שמחה" יכתוב "שמחה המכונה וריידיל". ואם הרוב קוראים לה "וריידיל" יכתוב "וריידיל שמתקריא שמחה" כ"כ הלבוש.

אבל הד"מ – לעולם מקדים שם עברי ועל שם לועזי יכתוב "המכונה". כ"פ הרמ"א כאן.

וקשה מ"ש בת' הרמ"א: אישה שנקראת "פעסלין אסתר" מקדים "פעסלין" כיון שהכל קוראים בו אף שהוא שם

קכט - יז

1. קונטרס ופאט"ל: מקרה יפה: **אם השם השני בלשון לעז,**

והכל אחד, כגון חיים ביבאנט (שביאנט"ט הוא לעז ממש של חיים), **כותבין: "חיים דמתקרי ביבאנט".**

2. כל חניכא כותבין: "המכונה", בין שהוא בלשון עברי בין שהוא בלשון לעז.

א. (וכבר נתבאר (r"uo) שאין נוהגין כן).

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

ד"מ – נראה מהב"י שסובר שכל שנשתנה שמו מצד עצמו כותבים תמיד "דמתקרי", וכשהכינוי מצד משפחה כותבים תמיד "המכונה".
א. ואין נוהגים כן, אלא כמ"ש בסדר גיטין שאין לכתוב שם משפחה כלל.

1. ובכל אחד

ביאור הגר"א: פירוש שהוא השם הראשון (כמ"ש מהרי"ק).

ביבאנט

ט"ז: אף לדידן כותבים "דמתקרי" כמ"ש בשם רש"ל, ולכן גם "צבי הירש" יכתוב דמתקרי כיון שהוא ביאור של צבי.
אבל לרמ"א בכל לע"ז כותבים "המכונה".

1. מקרה שלישי:

שם השני הוא תרגום הלעז של שם הראשון, כגון חיים שקוראים בביאנט: **קונטרסים (1)** – יכתוב רק שם העברי, "חיים".
קונטרסים (1) והגמ"י – יכתוב "חיים דמתקרי ביבאנט".

ב"י: ואם אין קוראים אותו חיים כלל אין כותבים אלא ביבאנט, ואם כתב חיים משמע שהקונטרסים שאינה מגורשת.

ואם עולה לס"ת וחותר בשטרות ביבאנט, שם ביבאנט עיקר וכותב "ביבאנט דמתקרי חיים".

2. מקרה רביעי:

שם שני יוצא ממשמעות שם הראשון אלא שנקרא כן ע"ש משפחה.
מהרי"ק – יכתוב "המכונה" ולא "דמתקרי".
ב"י: בין שם שני לעז או עברי, כיון שנקרא כן ע"ש משפחתו.

נשתנה שמו מחמת חולי

קכט - יח1

1. מי שנשתנה שמו מחמת חולי, **אע"פ שקורין אותו תמיד בשם ראשון, מכל מקום שם השינוי עיקר**, **א. (סדכ' ט"ז: אפילו הוא לעז ושם ראשון עברי)**, **ב. וכותבין אותו קודם, ואח"כ: דמתקרי פלוני, שם ראשון.**
2. **ודוקא כשקורין אותו לפעמים בשם שני, אבל אם אין קורין אותו בשם שני כלל - אינו כותב אלא שם ראשון בלבד.**
א. ויש מי שמצריך שני גיטין בשני שמות.
ב. ואם יש לו שם מובהק שבו עולה לספר תורה וחותר כתביו ושטרותיו, אותו שם הוא עיקר.
- ג. **הגה:** ואם עולה לס"ת בשניהם - כותבין השני עיקר, ועל הראשון "דמתקרי".

כ"כ תה"ד – אף שמנהג אושטריך לכתוב שני השמות בלא דמתקרי ("יעקב משה") אפשר שמנהג לעלות לס"ת כך "יעקב משה", מ"מ עיקר לכתוב דמתקרי.

ואם כתב "יעקב משה" בלא דמתקרי

ת' אשכנזית – פסול וצריך לכתוב גט אחר.

ובת' אחרת – בדיעבד לא פסולין.

מהרי"ק: הר"פ מיירי שהכתיבה והנתינה במקום אחד שאז מכירים שם השני, א"נ שבמקום הנתינה

1. מרדכי:

מי שנשתנה שמו מחמת חולי, אע"פ שקורין אותו תמיד בשם ראשון, מכל מקום שם השינוי עיקר.
כ"כ הגמ"י (סמ"ג), כלבו והסמ"ק.

כ"כ הקונטרסים – והוסיף, וכותבים שם שני קודם ואח"כ דמתקרי פלוני שם הראשון.

כ"כ מהרי"ק (הר"פ) – לכתוב דמתקרי ולא טוב לכתוב שני שמות בלא דמתקרי.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

– צריך שני גיטין.

ב. קונטרסים: מ"ש כששם השני לא נקרא כלל אין לכותבו – דווקא בנשים, אבל גברים שעולים לס"ת וחותרים בשטרות – אותו השם מובהק הוא.

כ"ד המהרי"ק – ששם שעולה לס"ת וחותר בשטרות הוא עיקר. וכ"מ מהרא"ש.

ומה שמצריך הר"פ שני גיטין ה"מ שעדיין לא הוחזק עדיין בקריאה בתורה וחתימה בשטרות, כגון שבא לגרש מתוך חוליו (שאל"כ הולכים אחר השם שעולה לס"ת).

1. נשתנה שמו מחמת חולי

ואם נשתנה שלא מחמת חולי?

• **מת' מהרי"ק ות' מהר"ם מינץ** משמע – דווקא כשנשתנה מחמת חולי מקדים שם החדש, אבל נשתנה מחמת דבר אחר לא.

• **אבל ת' הרמ"א** – אף שנשתנה מחמת שחוק, מקדימים השם החדש. **והרא"ה** (גטין לד:) יוף שקוראים אותו יוחנן (פירוש הרא"ש שהחליפו שמו מחמת חובות) מקדימים שם האחרון.

ולכן אישה ששמה אסתר וע"י שחוק נשתרבה למלכה – מקדימים מלכה לאסתר.

• **ובגט פשוט** – מחלק, אם שינה שמו מחמת סיבה חזקה, כגון שברח מחמת ממון ומתכוון שלא יכירוהו וכיו"ב שכוונתו לעקור שם ראשון – דינו כמחמת חולי ששם שני עיקר. **ואם** שינה מסיבה קלה – הולכים לפי הרוב והוא העיקר.

נשתנה שמו

ב"ש(ת' הרמ"א): מי ששמו ישעיה ועלה לס"ת בשם סעדיה לפי שכל ישעיה עולה לס"ת בשם סעדיה, ואח"כ נשתנה שמו מחמת חולי לאהרן – כותבים: "אהרן דמתקרי סעדיה דמתקרי ישעיה".

שם שני עיקר

ת' נו"ב: מי שנקראה הינדל ומחמת חולי הוחלף לשרה, ובפי כל נקראת הינדל מ"מ חותרת בשטרות "שרה הינדל" – יכתוב: "שרה דמתקריא הינדל" ולא "המכונה" אף שהינדל שם לעז.

וכ"ד מהרח"ש – שמי שנקרא בשם לעז מלידה ואח"כ נשתנה שמו לשם עברי, כותב: שם עברי דמתקרי שם לעז (ולא מכונה) כיון ששם הלעז הוא שמו המקורי.

מכירים שם שני. **אבל** כשבמקום הנתינה לא מכירים שם שני שהנקבע מחמת חולי – פשוט שצריך לכתוב מקום הנתינה עיקר.

ובסדר גיטין מצריך כה"ג שני גיטין.

2. קונטרסים: אישה ששמה רבקה ונשתנה מחמת חולי לחנה, וכל העולם קורים לה רבקה (השם הקודם) – אין לכתוב חנה בגט, דשם הקודם רבקה לא גרע מחניכה הידועה שכשר.

כ"כ ת' אשכנזית – נכתב בגט מרים ואח"כ הוציאה אמה לעז שהיתה נקראת עד גיל שתים לאה, ואח"כ נשתנה שמה מחמת חולי למרים – אין לפסול הגט, ואפילו לכתחילה יש לכתוב רק מרים כיון שהשם הראשון נשתקע.

ב"י: ומזה נלמד כשאין קוראים לה בשם השני כלל, שאין להזכירו בגט. כ"כ תה"ד.

א. אבל בשם הר"פ: א' שהיה חולה והחליפו שמו בחוליו והיו קוראים אותו שם הראשון לגמרי – צריך שני גיטין: אחד – בשם הראשון, והשני – בשם האחרון, ולתת שניהם יחד.

האם הקונטרסים והר"פ חולקים?

ב"י(1) – הם חולקים:

לפי הר"פ – אף שאין נקרא בשם החדש כלל (ב"ש – ה"ה שנקרא רק בחדש ולא בישן כלל) יכתוב שני גיטין. **ולפי** הקונטרסים – כותב רק שם שני בגט אחד.

ב"י(2) – אינו חולקים:

הר"פ – מיירי שנתן גט בחוליו, אף שעדיין לא הוחזק השם החדש אפשר שיוחזק אח"כ בעליה לס"ת. ולכן יתן שני גיטין.

והקונטרסים – מיירי שלא הוחזק אח"כ.

ולפ"ז: באישה שלא יתברר אח"כ או באיש שמת בחוליו שלא יוחזק – מודה הר"פ שיתן רק גט אחד עם השם הוקדם.

ב"ש: המחבר פסק כתירוץ הראשון שהקונטרסים והר"פ חולקים וס"ל לר"פ שאף שנקרא רק בשם ראשון צריך שני גיטין.

מ"מ לדינא: כתירוץ השני – שאם לא קוראים אותו בשם השני כלל – לכו"ע כותבים רק גט אחד עם שם הקודם. **ורק** אם מגרש בחוליו צריך שני גיטין (כר"פ – שמא יוחזק אח"כ).

ואפ כן בדיעבד שגירש בגט אחד עם שם ראשון כשר.

כ"ד הגט פשוט – והוסיף, ל"ד מגרש בחוליו, אלא אפילו גירש אחר שהבריא כל שלא הוחזק השינוי ל"יום

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

2. אבל אם אין קורין אותו

ב"ש (לבוש): ואם כתב שם שנשתקע – פסול. (פ"ת: פירוש שכתב גם שם שנשתקע, שכתב שניהם, פסול). ובג"ר שכתב שם שנשתקע – כשר.

אין קורין אותו בשם השני

פ"ת גט שהגיע ע"י שליח ממקום קרוב ונכתב שם האישה "וריימט בת אליעזר המכונה זוסמן" והעידו אנשים שאביה שינה שמו בחוליו ל"ישראל" ומת בחוליו. האם צריך לכתוב "ישראל דמתקרי אליעזר המכונה זוסמן" (ת' חוט השני)?

השיב הגאון ר' ישעיה: אין שום פקפוק במה שלא הוזכר שמו שמחמת חולי –

(א). הר"פ שמצריך שני גיטין מיירי ששינה שמו בחוליו ולא מת החולה, ואז ישנה אפשרות ששמו יתפרסם אף שעכשיו אינו מפורסם. משאכ"כ כשמת בחוליו אין שמו עתיד להתפרסם וא"צ לכתוב שם זה.

(ב). כ"ש כאן שזה רק שם אבי המתגרשת ולא שם המגרש.

(ג). ואף ששמו החדש של הנפטר מוזכר בספר הזכרונות ועל המצבה – אינו כולם, שאדם שקורא לא שם לבו מי הוא זה מאחר שהשם לא נודע בחייו.

(ד). ויתרה מזו אם יזכיר השם החדש קרוב הדבר להיות פסול.

א. שני גיטין

קשה על הרמ"א: כיון שנקרא שני שמות ברצף למה יכתוב דמתקרי בניהם?

• **ב"ש** – הרמ"א מיירי שעולה לס"ת בשני שמות ברצף אבל בעלמא נקרא רק בשם אחד ולכן יכתוב דמתקרי בניהם.

אבל אם גם בעלמא נקרא בשני שמות ברצף יכתוב שני השמות ברצף.

והב"ח – חולק על חילוק זה של הב"ש.

• **גט פשוט** – הרמ"א מיירי שעולה לס"ת פעם בשם זה ופעם בשם זה, לכן שם החולי הוא העיקר דמתקרי ע"ש הקודם.

והיותר נכון – אם בעליה לס"ת וחתימתו מקפיד תמיד להקדים שם ראשון לשם שני – יכתוב שם ראשון דמתקרי שם שני, אף שנשתנה מחמת חולי.

אבל אם אינו מקפיד על הסדר – יכתוב שם החולי דמתקרי שם הראשון.

שכיב מרא ששינה שמו וכתבו בגט שני שמות

בלא מתקרי ומת.

בעל תיו"ט: יש להסתפק בדברי המבי"ט, שמשמע מדבריו כיון שמת אין שם השני שמו, וכיון שכתבו כן בגט גרע, ויש להסתפק אם הוא פסול.

והח"מ – יש להכשיר הגט, לפי ש –

(א). אין כוונת המבי"ט ששם שני אין שמו כלל, אלא רק דרך דחיה.

(ב). ועוד דהב"י חולק על המבי"ט

שלפי הב"י (1) – שם שני עיקר לגמרי, כלומר כשעבר זמן והשם לא התקבל. אבל המגרש בחוליו עדיין לא התברר שלא נתקבל השם.

ולתירוץ ב"י (2) – זהו הספק של הר"פ אם שם שני עיקר, וקי"ל כתב שני השמות לא פסל.

ב. וכותבים אותו קודם

ב"ש: כתב מהרי"ק – ואם שולח הגט למקום אחר ושם אין ידוע שמו החדש – יכתוב השם הקודם דמתקרי השם החדש.

משמע שאין לסמוך על שיכתבו להודיע למקום הנתינה שנשתנה שמו.

מיהו מהרש"ל – מכשיר אם חכם מסדר הגט יכתוב למקום הכתיבה שנשתנה שמו מחמת חולי.

והט"ז – לכתחילה יכתוב שם החולי דמתקרי שם הקודם, אף ששולח למקום אחר, והרוצה לחוש למהרי"ק יכתוב גט שני.

כותבים אותו קודם

ב"ש: ואם כאן עולה לס"ת בשני שמות בלא דמתקרי ורוצה לשלוח הגט למקום אחר – אינו פשוט לכתוב שני השמות ברצף אף שידוע במקום הנתינה שנשתנה שמו, כיון שלא בכל מקום עולים לס"ת בשני שמות ברצף.

פ"ת (יד אפרים) – טעמו, אף שידועים שנשתנה שמו אם יכתבו שני השמות ברצף יחשבו שאדם אחר הוא ולא יעלו על דעתם שבמקום הכתיבה עולים לס"ת עם שני השמות ברצף.

בפר טיב גיטין – מקומות שנהגו בשמות מחמת חולי לברך ברצף [כגון שנקרא יוסף ומחמת חולי נשתנה לחיים ומברכים "חיים יוסף"] – יש לכתוב בגט "חיים יוסף דמתקרי יוסף" [פירוש שהשם "יוסף" נתחלף מחמת חולי "לחיים יוסף" (שהוסיפו שם ולא החליפו) וא"כ יש לו שם חדש "חיים יוסף" ושם ישן "יוסף"].

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

• **גט פשוט** – אם בעליה לס"ת ובשטרות מקפיד לקרוא בסדר מסוים – יש להקפיד כן גם בגט, ורק שלא מקפיד על הסדר יקדים שם החולי בגט.

נשתנה שמו מחמת חולי ומשתמשים רק בשם השני ולא בראשון.

- **ב"ר** – צריך לתת שני גיטין ובכל גט יכתוב שם אחר, ואם כתב רק שם שני – כשר. כ"מ מרבי מנחם מלוניש.
- **מרדכי ות' אשכנזית** – אין לגרש רק בשם שני, שהראשון בטל לגמרי. כ"כ לבוש, סדר מהר"ם והב"ש.
- לבוש:** ואם כתבו שם הראשון בגט פסול, מ"מ בגר כשר בדיעבד.
- **והפ"ת בדעת הב"ש** – ואם כתב שני השמות כשר, לאפוקי הלבוש שפוסל.

טיב גיטין: מי שנקרא מיום הלידה בשני שמות יחד – אין להפוך את השמות, משום שהם נחשבים כשם אחד ממש, ואם יהפוך השמות הוי שינוי. אבל מי שנשתנה שמו מחמת חולי והוא נקרא לס"ת בשני השמות יחד, שם שני עיקר וכתוב אותו ראשון. ובמקום שגם כשנשתנה מחמת חולי קורין שני השמות יחד – יכתוב בלא דמתקרי, ושם הקודם חולי יכתוב דמתקרי (כגון חיי משה דמתקרי משה).

אם עולה לס"ת בשני השמות

(שאחד מהם מחמת חולי)

- **ב"ש** – אם בעליה לתורה ובשטרות תמיד שני השמות יחד אבל בפי כל נקרא בשם אחד – יקדים שם החולי. כ"כ סדר מהר"ם – להקדים שם חולי ואף שבעליה לס"ת מקדים שם ראשון. כ"כ טיב גיטין.

נשתנה שמו מחמת חולי

קכט - יח2

1. פ"ח: אבל עד החותם עצמו ויש לו ב' שמות, יחתום עצמו בשני

השמות בלא מתקרי.

2. סדר ט"ו: מי שנשתנה שמו מחמת חולי, ויש לו כינוי מחמת שם השני - כותבין השם עם כינויו קודם שם הראשון.

א. ואם יש לו גם כן כינוי מחמת שם הראשון - כותבין אותו ג"כ לבסוף.
ב. ואם נשתנה שמו שני פעמים - כותבין שם השלישי תחלה, ואחר כך השני, ואח"כ הראשון, וכותבין כל שם עם כינוי שלו.

1. עד החותם

ב"ש: טעמו – מה שמפרשים שמות העדים בגט הוא רק משום תיקון העולם.

ועוד שלא שייך שיאמרו שזה אינו העד (כיון שכתבו בלא מתקרי), שהרי מ"מ הוא כשר לעדות.

2. נשתנה שמו שני פעמים

ב"ש: וכותבים "דמתקרי" ולא "ודמתקרי" (כגון "חיים דמתקרי שמעון דמתקרי לוי" בלא וי"ו), לפי ששם אחרון עוקר שמות קודמים ולא שייך לומר "ודמתקרי" (שמשמע ששניהם שמות מובהקים).

אבל בכינויים כותב "והמכונה", כגון "המכונה זלמן והמכונה זעמיל".

כל שם עם כינוי שלו

פ"ת: כלומר אם נקרא תחילה צבי וכינויו הירש ושם שני אריה עם כינוי לייב, יכתוב: "אריה המכונה לייב דמתקרי צבי המונה הירש".

טיב גיטין: מי שנשתקע שמו אבל הכינוי לא נשתקע, כגון שנקרא "צבי המוכנה הירש", ושם צבי נשתקע, אף שהירש הוא לעז של צבי לא יכתוב "צבי" דחשיב נשתקע (פירוש הכינוי לא מציל שם צבי).

נשתקע שמו אבל קיצור שמו לא נשתקע, כגון יצחק שנקרא בפי כל איציק:

גט מקושר – נחשב שהשם יצחק לא נשתקע.

ב"ש – נחשב ששם יצחק נשתקע, ויכתוב רק הקיצור.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

קכט - יט

1. ויש מי שאומר שכשנותן שני גיטין לאישה, לא יתן

לה שניהם בבת אחת, אלא זה אחר זה.

א. הגה: ואין לתת שני גיטין אלא מדוחק.

2. סדר מהר"י מנ"ץ: ויתן אותו גט שנראה לו לרב יותר כשר בתחילה, עם כל שאלותיו וקריאתו בסדר הגט, ואחר כך יתן השני גם כן בסדר הגט. **א.** ויאמר לעומדים בשעת הניתנה טעם למה נותן שני גיטין. **ב.** ויאמר לבעל שיכווין לגרשה בכל א' מן הגיטין.

3. (pe): ואם נתן שניהם בזה אחר זה בסדר אחד, כשר.

4. קד"ה: **לא נהגו לכתוב בגט לא כהן ולא לוי ולא שום כינוי, אלא: פלוני בן**

פלוני וכל שם אחרון וחניכא דאית לי ולאבהתי. **א.** (וכבר נתבאר (סעיפים: א, ז, ח) דבמדינות אלו אין נוהגין כן).

2 ב. שיכוון לגרשה בכל אחד מהגיטין

פ"ת: ת' נו"ב – כשאני נותן ב' גיטין אין אני מגלה לבעל כלל שיש ספק בגט, אלא מסדר גט ראשון. ולאחר שנתן הבעל הגט אני אומר שצריך גט נוסף לפי שהיה טעות בראשון, ואז בכל פעם הבעל נותן גט מוחלט ואין חשש ברירה.

מ"מ כשהגט בא ע"י שליח אי אפשר לעשות תקנה זו, אלא צריך להגיד לבעל שיכוון לפטור בגט המועיל, וע"ז יחול השליחות, ויאמר לשליח לכוון לגרשה בגט המועיל, אבל א' חוזרת בעיית הברירה.

ולכן אני מונע עצמו לסדר גט כזה ע"י שליח, אלא אני מכריע הספק ומגרשה בגט אחד. גם גט פשוט, סדר הגט ותורת גיטין - כתבו תקנה זו.

4 א. אין נוהגים כן

ב"ש: והרמ"א חולק בתרתי –

(א). כן כותבים כהן ולוי (ס"ז).

(ב). אין כותבין "כל שום" (סא, סח).

1. ת' מהר"י ווילא: כשנותן שני גיטין לאישה

אחת, יתן בזה אחר זה. וטעמו:

■ **דאם** יתן בב"א חוששים שדעתו תהיה על גט אחד והוא הפסול.

■ **והד"מ** כתב טעמו – שלא יתן בב"א לפי שאין ברירה בגיטין.

■ **ועוד** שהתוס' כתבו – המגרש בשני גיטין כשרים פסול מהתורה, שכתוב "ספר" ולא שני ספרים.

גם אצלנו שנותנים מספק חיישין שלפעמים שניהם יהיו כשרים ורק מחומרה נתנו שני גיטין והוי פסול מהתורה. וע"כ אין ליתנם בב"א.

■ **והב"ח** (רש"ל) – משום חציצה (שגט אחד יחצוץ בין ידה לגט שני).

מיהו מתה"ד משמע – שיכול ליתנם בב"א. וכ"מ ממהר"י מינץ.

כ"כ הקונטרסים – שהר"פ נתן שניהם בב"א.

מ"מ לכתחילה טוב לחוש.

1 א. אלא מדוחק

ט"ז: לפ"ז מ"ש השו"ע (יח. 1 בשם הר"פ) להצריך שני

גיטין כיון שאינה הלכה פסוקה (שהרי הרש"ל חלוק) – אין לתת בשם גיטין, כיון שאין נותנים אלא מדוחק.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

קכט - כ

ת' הרא"ש: בגט גר כותב: "פלוני בן אברהם אבינו".

אברהם" מחזי כשיקרא והוי מזויף מתוכו.
כ"כ הריב"ש – שהוא פסול
אבל הרשב"א – א"צ לכתוב בגט "בן אברהם".

✓ ת' הרא"ש: בגט גר כותב: "פלוני בן אברהם אבינו".

כ"כ ת' אשכנזית – בגר יכתוב שיהא ברור שהוא גר, כיון "הגר" או "בן אברהם אבינו". ואם כתב רק "בן

קכט - כא

מי ששמו גרשום, וכתבו בגט: גרשון. או שהיה שמו גרשון, וכתבו: גרשום - אינו גט.

גרשום

באה"ט (כנה"ג): ואם ירצה להחמיר יכתוב שני גיטין: אחד ע"ש גרשום עם וי"ו ואחד ע"ש גרשם בלי וי"ו ואם יש ספק מה השם גרשון או גרשום – יכתוב ג' גיטין: גרשון, גרשום וגרשם.

מהר"ר ישראל: גרשום וגרשון שני שמות נפרדים הם.

גרשון בנו של משה הוא לשון גירות. וגרשום בן לוי הוא לשון גירושין. לפיכך: אם ידוע ששמו גרשום וכתב גרשון לא הוי גט כלל ותצא, ואם אין ידוע – כל שלא נישאת לא תינשא.

קכט - כב

1. אם לא נודע אם שמו אליה או אליהו - יכתוב: אליהו. א. ואם כתב: אליה - לא פסל:

2. הגה: ואם חותם עצמו או עולה לספר תורה: אליה, כותבין - אליה, וכל כיוצא בזה (מפי הקבלה מר"א מפרא"ג).

לס"ת וחותרם כך כותבים גם בגט.

1. יכתוב אליהו

ב"ש: דמסתמא אדם קורא לבנו ע"ש אליהו הנביא.
באה"ט (מהרי"ו): והשם ירמיהו יש להסתפק אם לכתוב ירמיהו או ירמיה – ולכן יתן שני גיטין.

1. מהר"ר ישראל: אם לא נודע אם שמו אליה או אליהו - יכתוב: אליהו. כח ברוב המקומות נכתב אליהו לבד מ 5 מקומות.

א. ב"י – ונראה שאם כתב: אליה - לא פסל, כיון שיש אחרים שנקראים כן, וכן אליהו נקרא פעמים אליה.

2. תה"ד: כל הכללים איך לכתוב השם ה"ד כשלא יודעים איך הוא חותם או עולה לס"ת (כגון אבי המתגרשת שלא הכרנו אותו). אבל כשידוע איך עולה

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

קכט - כג

תה"ד: שם שמריה - אין לכתוב שמריהו בוי"ו.

***:** השם "שמריה" מופיע בתנ"ך 17 פעמים, ואילו השם שמריהו לא מופיע כלל.

ב"י – ואם כתב שמריהו – יש להסתפק.

אין לכתוב שמריהו

באה"ט(מהרי"ו): ויש לכתוב שני גיטין

קכט - כד

שם מתתיה - אין לכתוב "מתתיהו" בוי"ו.

תה"ד: מתתיהו יכתוב עם וי"ו, אף שמופיע בתנ"ך בלא וי"ו, כיון שבחננוה מזכירים בוי"ו כן נוהגים.

ב"י – וא"כ לדין שמזכירים בחנוכה בלא וי"ו – יכתוב מתתיה.

מתתיה

ב"ש: ולדין (האשכנזים) יכתוב מתתיהו כמו בחנוכה. כ"כ הלבוש.

והרש"ל כתב – לתת שני גיטין.

מהריב"ל: ואם כתב "מתתיא" באל"ף – כשר בדיעבד או בשע"ה אף לכתחילה.

קכט - כה

תה"ד: שם יונתן, לא יכתוב יהונתן (שבש"ס מופיע בלא ה"א),

אא"כ ידוע שחותם שמו כן או עולה בו לקרות בתורה.

קכט - כו

תה"ד: שם דוד, כותבין בלא יו"ד (כיון שבתהילים מופיע תמיד חסר).

(א3א תי כתא: גדליהו, אם לא שאומר בודאי ששמו גדליה).

קכט - כז

תה"ד: שם חזקיה יש לכתבו בלא יו"ד בתחילת התיבה

ובלא וי"ו בסופה (כלומר: לא "יחזקיהו").

(אם לא שידוע ששמו חזקיהו. ואפ"ה אם כתב חזקיה - כשר, אבל לא איפכא (שאם ידוע ששמו חזקיהו וכתב חזקיה פסול).)

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

קכט - כח

שם הילל, יש מי שאומר שיש לכותבו מלא ביו"ד:

הגה - וכן יש לכתוב בכל כיוצא בזה, אע"פ שדינו לכתוב חסר, אינו מזיק אם כתבו מלא.

מלא יו"ד

ח"מ: "מלכא" הסכימו לכותבו חסר יו"ד אחר המ"ם.

מלא יו"ד

ב"ש: כיון שבמבטא יש יו"ד. וכן צפורה כותבים מלא וי"ו כיון שבמבטא הוא כאילו בוי"ו לבוש – ואם כתב חסר כשר

מהר"י מרגליות: שם הלל כתוב בספר שופטים

(יב,יג) "עבדין בן הלל" בלא יו"ד.

וכתב עליו המסורת שאינו חסר. משמע שיש לכותבו "הילל" עם יו"ד.

מלא יו"ד

פ"ת: אבל בשאילת יעב"ץ – עדיף לכתוב חסר יו"ד.

כ"כ גט פשוט – ואם נכתב מלא כשר.

קכט - כט

כ"א מהת"ו"ס (ד"סין י.א.): שם שבת, יש לכתבו בלא אל"ף:

קכט - ל

שם בנימן יש לכתבו חסר יו"ד בתרא.

קכט - לא

1. שם ירחמאל, אע"פ שלא נמצא בכתובים, מ"מ אם החזיק עצמו לקרות עצמו ירחמיאל ודחק בלשונו החירק, כך כותבים.

2. הגה - מהר"י מרגליות: ודבר הנמצא בכתוב לפעמים חסר ולפעמים מלא, הולכים אחר הרוב.

3. תה"ד: כל כינוי שהוא בלשון לע"ז, כגון בלשון אשכנז, וצריך לכתוב תי"ו או טי"ת, כותבין טי"ת, כי תי"ו יכולין לקרות רפויה, וכל כיוצא בזה.

4. תה"ד: כל תיבה שיש להסתפק בה אם כותבין חי"ת או כ"ף, כותבים כ"ף (שם), כגון מיכל איכל, דקורין בכנויי חי"ת כמו כ"ף.

א. מהר"י: אמנם בשם אישה שקורין רעכליין, כותבין רק רחל, שהוא עיקר השם, וכל כיוצא בזה. ואם שינה, בדיעבד כשר.

4. כותבים כ"ף

ב"ש: שאם יכתוב בחי"ת יש מקומות שקורין החי"ת כמו ה"א. ולא חיישינן שיקרא בדגש, דא"כ היה לו לכתוב קו"ף

א. רק רחל שהיא עיקר השם רעכיל

ב"ש: כיון שהחי"ת כמו כ"ף רפויה נשתרבה רעכיל.

1. מהר"ר ישראל: שם ירחמיאל. שאלתי

פעמים את שמו כן לפי שלא נמצא שם זה בכתובים (רק ירחמאל בלא יו"ד) ואמר ששמו ירחמיאל ודחק בלשונו חיריק. וכן העידו חבריו שכל עולה לס"ת – וכתב האשרי שדבר זה תלוי איך שמחזיק עצמו, ומה בכך שלא נמצא כן בכתובים, שהרי בכתוב מופיע נחמני ואילו בגמרא יש אמוראים בשם נחמן.

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

קכט - לב

1. אין פוסקים שם האיש ולא שם האישה בשני שיטין, אבל בשיטה אחת אפשר שפוסקין קצת שמות שסובלין כן, דומיא דכדרלעומר.

2. (מהר"י ארכ"ל: וכן עמנואל. א. פסקי מהרא"י: ואם כתב תיבה אחת, לא הפסיד).

כיו"ב כתבו – רמב"ן, קונטרסין (רשב"א, רי"ו).

1. חולין (סה.): השם כדרלעומר פסיק ליה ספרא

בתרי תיבי (כדר לעומר), אבל בתרי שיטי לא.

הר"ן: מכאן שאין להפסיק בגיטין שם האיש והאישה בשני שורות, אבל בשורה אחת אפשר שפוסקים קצת שמות הסובלים כן, כגון כדר לעומר.

קכט - לג

שם ידידיה, אם (יש הגורסים – ירצה) יחלוק לשתי תיבות (כשר, פ"י - ובלבד בשיטה אחת). ופדהצור ועמינדב, תיבה אחת.

ב"י: ידידיה שתי תיבות – וה"ד בשורה אחת, שאם יחלק לשתי שורות פסול.

מהר"ר ישראל: שם "ידידיה" אם ירצה יחלק לשתי תיבות, ואם יכתוב תיבה אחת ש"ד. "פדצור", "עמינדב" – תיבה אחת.

קכט - לד1

1. קונטרסים: המנהג בשמות הנשים, יש מי שאומר שיש לכתוב בילא באל"ף, וכן כל שם שאינו בלשון הקודש. אבל כשהוא לשון הקודש, כותבין בה"א, כמו חומה דביתהו דאביי, או חובה, שהשם הוא לשון הקודש. אבל כשאינו לשון הקודש, כותבין באל"ף.
א. פ"י: והוא הדין לכינוי האנשים, כל כינוי שהוא בלשון הקודש כותבין בה"א. ושאינו בלשון הקודש, כותבין באל"ף.
ב. הגה - מיהו אם שינה וכתב ה"א במקום אל"ף, כשר.

במקום ה"א כשר.

ב. ה"א במקום אל"ף – כשר.

ב"ש: ה"ה הפוך אל"ף במקום ה"א (לבוש).

לאפוקי זכרון משה – שפוסל.

מ"מ נראה כהלבוש. כ"כ ב"ח, מהרשד"ם.

מ"מ אם ידוע איך חתימתו אם שינה פסול.

1. ב"י: לשון הקודש בה"א – מיהו יש לדחות,

שהרי רבה ורבא שניהם שמות בבליים, ואחד כתוב בה"א וחד באל"ף.

לכן נראה כל שאינו לשון הקודש יכול לכתוב אל"ף או ה"א.

כ"כ מהר"ך – אם בסוף המילה שינה וכתב אל"ף

הלכות גיטין

סימן קכ"ט: דיני שם האיש והאישה וחתימת הגט, ודין משומד המגרש.

קכט - לד2

כל כינוי שמשנתנה מכח לשון המדינות, כגון: ליב, שיש מדינות מדברים לשון קלילא: ליב, ובמקצת מדינות מדברים: ליוא או ליבא, וכן בכינוי וואלף, שקורין אותו במדינות אלו כך, ובמדינות אחרות וואלפ"א או וואלבלין או וואלפליין, או בכינוי מענדל, שיש מדברים: מנדיל, וכל כיוצא בזה, וכן בקריאת התיבות, כגון בקצת מדינות שקורין גומפרעכט גומפרחט, או שהלשונות מתחלפות בקריאת הב' או פ' או ו', כגון זנביל או זנוויל פייפש ווייבש, שמקצת מדינות מדברים יותר בלשון רפה – הולכין אחר לשון בני אדם במדינה שנותנין בו הגט, ואין להקפיד בזה איך נמצאו השמות והכינויין כתובים, כי כל אחד כתב כפי לשון מדינתו. ולכן סדר הגיטין משונים זה מזה בענין זה, והעיקר כאשר כתבתי כן נראה לי להורות. אמנם אם אין ידוע לשון המדינות – אין לשנות ממה שנמצא בדברי הקדמונים, ומכל מקום בדיעבד אם שינה באחד מאלו הדברים, כשר, כן נ"ל.

ובלשון הקודש יסיים בה"א, כגון חובה (שוע"ל"ד בשם הקונטרסים).

- אם חותם יהודא – כן יכתוב בגט (ב"ש).
- אין ידוע שמו – הולכים לפי השם שבכתובה.

אחר לשון בני אדם במדינה

ב"ש: משמע אפילו אם כותבים במקום אחד ושולחים למקום אחר – כותבים כמו במקום הנתינה.

סיכום: איות בכתיבת השמות (סעיפים: כא-לד).

- כל כינוי שהוא לשון לע"ז – יכתוב תי"ו טי"ת (הרמ"א ל"א בשם תה"ד)..
- כשיש ספק אן לכתוב חי"ת או כ"ף – יכתוב כ"ף, ואם שינה כשר (הרמ"א ל"ד בשם מהרי"ו).
- לפסוק שם לשני שמות אפשר להתיר אם הדבר סובל כן. כגון כדר לעומר, עמנו א-ל (שו"ע ל"ב בשם הר"ן).
- שמות נשים בלע"ז יסיים באלף ולא בה"א, כגון ביל"א.

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

סימן ק"ל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

ובו כ"ב סעיפים (גיטין: י, יא, יט, כח, לו, סו, פו, פז).

קל - א

- 1. צריך שיחתמו שני עדים כשרים, א. (אכ"מ: זה תחת זה)**
 - ב. למטה משיטה אחרונה של גט.**
 - 2. ולא יניחו כדי אויר שני שיטין בין שיטה אחרונה לחתימתם.**
- הגה** ואם הניחו - הגט פסול (טור), **א.** ויש חולקין ומכשירין ע"י עדי מסירה (הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והר"ן).

באותם שני שורות ותוציא גיטה בעדי חתימה ונמצא זה כמזויף מתוכו.
כ"ד המרדכי.

1. שיחתמו שני עדים

ב"ש: גיטין (לו.) – רבן גמליאל תיקן שיחתמו עדים. היינו לר"א שעדי מסירה כרתי תיקן ר"ג בנוסף עדי חתימה שמא ימותו עדי מסירה אבל לר"מ שעדי חתימה כרתי צריכים לחתום ע"פ דין אלא שר"ג תיקן שיפרשו שמותם. ואף לדידן (ע"פ סדר הגט קנד/פו) שקורעים הגט מיד ולא שייך טעמים אלו – מ"מ לכתחילה צריך עדי חתימה.

ב"ש: לעניין לפרש שמותם

רשב"א ור"ן – א"צ לפרש שמות העדים (שהרי ממילא קורעים הגט וא"צ לקיימו אח"כ).
והרמב"ם והטור – צריך לפרש שמותם, (מובא בסעיף י"א).

וצ"ע למה מצריך הרמב"ם לפרש השמות, האידנא שקורעים הגט?

שיחתמו

ב"ש(תו"ס): הא שתיקן ר"ג לחתום בגט הוא רק מבחינת עצה טובה ולא חיוב.

אבל הפ"ת(יש"ש) – לדינא בלא עדי חתימה אין להכשיר הגט לכתחילה, שהוא נגד התקנה ואינה רק עצה

1. גיטין(פו.): משנה – ג' גיטין פסולים, ואם נשיאת הולד כשר... גט שאין עליו עדים.

ב. שם(פז.): משנה – חתמו העדים בראש הדף, מן הצד או מאחוריו – פסול.

פרש"י: מן הצד – בגיליון הגט.

✓טור: אלא צריך לחתום למטה משיטה אחרונה של הגט, וצריך שיהיו שני העדים כשרים.

הרשב"ץ: חתם יוסף בן ראובן במקום יוסף בן שמעון וחזר וחתם יוסף בן שמעון, הגט פסול דהו"ל מזויף מתוכו.

רשב"ץ: מה שנהגו לחתום בכתב אשורי אין קפידא בדבר. אלא שנהגו למ"ד עדי חתימה כרתי, ו"כתב" חוזר על החתימה וצריך כתיבה הנקראת.

מ"מ אינו מוכרח, דתנן (פז): גט שכתבו עברית ועדיו יוונית כשר.

ואף א"צ שתהא הכתיבה נקראת לתינוק, דאף למ"ד עדי חתימה כרתי א"צ לפרש שמותיהם בגט מהתורה.

2. ב"ב(קסב.): הרחיק עדיו מהכתב ב' שיטין פסול.

ואסיק ר"נ (קסג.) ב' שיטין הן ואוירן.

א. רמב"ם: פסול – מ"מ אם יש עדי מסירה כשר, שאף בלא עדי חתימה כלל כשר.
כ"כ רמב"ן והרשב"א.

והראב"ד – השיג על הרמב"ם, שמא תכתוב תנאי

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

ואז אין סומכים על עדי חתימה, אבל כאן שיש לחוש שמא מילאה הריווח ולא יהא ניכר – פסול.

באה"ט(הר"ם מטאלין, רשד"ם): גט שהיה בו ספק אם היו עדיו מרוחקים שיעור שני שיטין – יש להכשיר בשעת הדחק.

טובה. ומאחר שנהגו להחתים, אם יתנו הגט בלא חתימה נמצא מוציא לעז על הראשונים.

ולכן: כל זמן שלא נתנו הגט יש לכתוב גט אחר אף במקום עיגון, ורק אם כבר נתנו ראוי לחוש לעיגון ותינשא בו.

2. הגט פסול

ב"ש: ואף שגט הכתוב על דבר שיכול להזדייף כשר בעדי מסירה (קכד/ב)! שאני התם שניכר שיכול להזדייף

קל - א

1. סדר גיטין: ואם חתם העד האחרון תחילה (שהשאר שורה רווח) ואח"כ חתם הראשון (בשורה רווח) – כשר, אע"פ דמתחלה היה השני חתום שני שיטות מן הגט. ומ"מ לכתחילה לא יעשו.
2. סדר גיטין (מהרי"ף): י"א שלכתחילה אין לחתום בגט אפילו קרוב ונתרחק או מחותנים בעלמא.
3. מהרי"ק: וטוב להדר אחר הסופר שלא יהיה קרוב לאיש ולאשה אבל היכא דלא אפשר אין קפידא בדבר.
4. סדר גיטין: ולא יהא אחד מן העדים חשוד בעריות (דחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו).
5. סדר גיטין: ויש מחמירין שלא יהיו בעל מום, ושלא יהיו העדים קרובים לסופר, וכולם לא יהיו קרובים לרב המסדר הגט. וטוב לחוש לכל זה לכתחילה.
6. נדהכ"ב: גם נוהגין ליקח (את) עדי חתימה לעדי מסירה, והם יראו שהבעל ציוה לסופר לכתוב, כדי שיהיה הכל נעשה בפני כת אחד של עדים. ולא יחתמו העדים רק בדיו וקולמוס של בעל כמו הסופר (בסדרים) וכמו שנתבאר לעיל ריש סי' ק"ב.

אבל הב"י – דוחה סברה זו, וכי העדים מעידים על הסופר, על ציווי הבעל מעידים. **והרמ"א:** הביא בשם י"א להחמיר כהקונטרסים. **והפ"ת** – אף הקונטרסים לא החמירו רק כשנוטלים שכר יותר מהראוי, ועוד שהב"י חולק. **וברית אברהם** – ולכן כשא"א למצוא עדות אחרים אין להקפיד.

3. סופר לא יהיה קרוב לאיש ולאשה

פ"ת(ישועות יעקב): טעמו – לפי שדעת כמה פוסקים שכתב סופר ועד כשר בדיעבד (פירוש שהסופר מצטרף לעד). וא"כ נחשב הסופר כעד ונמצא א' מהם קרוב או פסול. מ"מ בדיעבד אין לפסול הגט מחמת זה.

5. שלא יהיו עדים קרובים לסופר

קונטרסים: האידנא שהסופר נוטל שכר הרבה, יש להזהר שלא יהיו עדים קרובים לסופר (שמא יעידו כדי שהסופר ירוויח שכרו).

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

קל - ב

ת"ו"ס (מ"ב ס"ד): יתחיל בראש שיטה שלא יישאר חלק

בגיליון הגט לפני חתימתו.

קל - ג

1. לא יהיה בין הגט לחתימת העדים כתוב דבר שאינו מענין הגט. ואם כתוב כן, כגון שכתוב: "שאלו בשלומה" – פסול, שמא לא חתמו אלא על שאלת שלום. אבל אם כתב "ושאלו בשלומה" (בוי"ו) – כשר, שהיא מדובק עם של מעלה ועל הכל חתמו.

אם מוכח שאלו העדים החתומים לא קאי על גט זה – אינו גט כלל.

אבל אם אינו מוכח, כגון שאילת שלום (אפילו בלא וי"ו) או השאיר מקצת הגט וכתב בדף השני – הוי ספק (ולא פסול ודאי).

ולכן בסעיף ד' שכתב פסול, הוא לגמרי בטל שהוא מוכח שלא חתם על הגט.

ולפ"ז בס"ו שכתב אם יש עדי מסירה כשר, שמשמע דקאי אף על סעיף ד' שחתמו בראש הגט (ושם הרי בטל לגמרי)! צ"ל ה"ד בדיעבד שנישאת, שהרי לכתחילה בעינן גם עדי מסירה וגם עדי חתימה.

1. גיטין(פז). ב"ב(קעו.): עדי החתומים על

שאילת שלום – פסול, חיישין שמא על שאילת שלום חתמו.

א"ר אבהו א"ר יוחנן – ואם כתבו "ושאלו" (בוי"ו) כשר.

רמב"ם: ואם נמסר בפני עדים בין כך ובין כך – כשר.

1. פסול

ב"ש: ולפי הרמב"ם שיד בעדי חתימה, אם אין עדי מסירה יש חילוק בדבר:

קל - ד

חז"ל (פ"ד ס"ד): חתמו בראש הגט או מצידו או בימינו או

בשמאלו או מאחוריו – פסול.

והט"ז – פוסל אף בכה"ג, ורק שמקצת הגט בדף שלידו (מצדו) כשר, אבל לאחוריו בכל גוונא פסול.

או מאחוריו

ב"ש: פירוש שהגט מסתיים בדף זה, והעדים חתומים מאחוריו – ולכן פסול.

אבל אם קצת הגט נכתב גם מאחוריו ואח"כ החתימות – כשר כמ"ש ס"ז.

קל - ה

אף כשחותמין למטה צריך שיהיה גב החתימה כלפי הגט

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

ואם היו רגלי החתימה כלפי הגט – פסול.

✓הטור: אף כשחותמים למטה צריך שיהיה גב החתימה כלפי הגט ואם היו רגלי החתימה כלפי הגט – פסול.

המשך המשנה (לפי לשון הטור): ואם כתבן זה תחת זה כסדר, והעדים חתמו באמצע – העליון כשר.

משנה גיטין(פז): הקיף ראשו של זה (הגט) בצד ראשו של זה והעדים באמצע – שניהם פסולים.

פירוש: גט העליון נכתב הפוך והשני ישר כך שראשיהם זה כנגד זה והעדים חתמו באמצע. נמצא שהחתימה צמודה לשני הראשים, ולכן שניהם פסולים (שאינן להם עדי חתימה).

קל - ו

כל אלו שאמרנו פסול אם יש כאן עדי מסירה - כשר.

כשר

ב"ש: משום שנראה שאין כאן עדי חתימה, וע"כ צריך עדי מסירה. ודמי לכתב על דבר שיכול להזדייף שכשר בעדי מסירה.

✓רמב"ם: כל אלו שאמרנו פסול אם יש כאן עדי מסירה - כשר.

ב"י – משום דלא גרע מאם לא היו שם עדי חתימה.

קל - ז

1. שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני (הסמוך לו) והעדים

מלמטה בסוף הדף השני – כשר.

א. והוא שיהיה במגילה שניכר שלא נחתך, ושלכך נתכוון הסופר שישלים בדף השני.

ב. אבל אם אינו ניכר, אע"פ שנמסר בעדים – הרי זו ספק מגורשת, שמא שני גיטין היו ונחתך מקצת זה מסוף הדף ומקצת השני מראש הדף.

ג. **הגה** מיהו אם יש עדים שגט אחד היה מתחלה ונמסר לה בעדים כשר (המ"מ פ"ד).

2. דיבק שני עורות ביחד ע"י דבק וכתב עליהם גט - פסול מספק.

שכל הצדדים הם סופי הקלף).

כ"פ הרי"ף, רא"ש והרמב"ם: דברי רב אשי בלבד.

ב. כ"פ הטור: והוא שיהא ניכר, שאם אינו ניכר יש לחשוש שמא היו שני גיטין בקלף זה בצד זה, השמאלי גבוה מהימני, והיה בימנו תנאי למטה וחתכו (כולל את העדים) וכיוון אותם יחד.

רמב"ם – אפילו נמסר בעדים הוי ספק מגורשת (טור: שחוששים שהסופר עצמו עשה כן מפני שמדמן לו כן).

ג. ה"ה: היו עדים שגט האחד היה ונמסר בעדים – כשר.

1. **משנה גיטין(פז):** שייר מקצת הגט וכתבו

בדף השני והעדים חתמו למטה – כשר.

וניחוש שמא גט זה בא משני גיטין ולקח מאחד הזמן (החלק העליון) ומהשני העדים?
(פרש"י: ונמצא מגרשה בשני חצאי גיטין והעדים לא חתמו על שלו)

אמר רב – מיירי שיש בסוף דף ראשון רווח (שאינן חשש שהיה לו המשך אחר).
ועוד מקשה הגמרא:

א. ומתריץ רב אשי: שניכר מתיחת הקלף (לפי עיבוד הקלף) סביב סביב כל הגט שלא היה בו המשך (כלומר

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

ד"מ: ופסול אף שיש עדי מסירה דלאו משני גיטין הוא. דמ"מ "ספר" כתוב ולא שני ספרים.

ב"ש – ואף ש"ספר" בא לסיפור דברים, מ"מ לומדים ממנו גם למעט שני ספרים (לבוש).

ב"ש: למה לא מהני דבוק או תפירה?

הרי במנחות(לד): דרש רבי יהודה – "והיה לך לאות" שיהא הקלף אות אחד (קלף אחד). ולכן בתפילין שני קלפים פסול. ואם דבק כשר. כ"פ הפוסקים.

וא"כ למה בגט פסול? וצ"ע.

פ"ת: ובספר ביאור מרדכי והב"מ – תמהו על הב"ש ופסקו כהרמ"א שפסול מספק.

ומזה יש לישב המנהג שלא כותבים גט על נייר כדמשמע מת' מהר"מ לובלין, לפי שנייר הוא דיבוק עשבים.

2. ד"מ(או"ז): אם תפר ב' עורות או דבקם יחד וכתב עליהם – צ"ע אם כשר?

1. שמא שני גיטין

ב"ש: אבל ניכר שלא נחתך לא חיישינן שמא התחיל לכתוב לשם פלוני וסיים לשם אחר, כיון שאין גריעותא לפנינו (גיטין פח).

ג. **מיהו אם יש עדים** (ה"ה)

והב"ח: כיון שיש עדים שלא נעשה זיוף א"צ לדעת שנמסר בעדים.

והב"ש – ואפשר כיון שנראה כמזויף צריך לדעת שנמסר בעדים.

2. דבק שני עורות

קל - ח

1. טור אהנה גיטין(פג): כתב שני

גיטין בשני דפים במגילה אחת זה אצל זה, והעדים מתחת זה לתחת זה:

א. ששם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני, וכן העד השני תחתיו – את ששמות העדים חתומים תחתיו – כשר.

ב. ואם כתב "ראובן בן" תחת הראשון, "יעקב עד" תחת השני – פסול השני.

ג. ואם כתב "ראובן" תחת הראשון, "ובן יעקב עד" תחת השני, אף השני כשר.

2. הגה - ראמ"ט: ואם נמסר בעדים ליד אותה שאין עליו עדים – כשר בדיעבד, דהא לא גרע מאלו לא היו עליו עדים כלל (ב"י בשם הרמב"ם). וע"ל סי' קל"ג.

ג. "בן יעקב" תחת השני

ב"ש: שניהם כשרים – הראשון כשר ש"ראובן" קאי על "בן יעקב" שתחת השני.

גם השני כשר – שהרי חתם עצמו "בן יעקב עד". כ"ד הב"י, רש"ל פרישה והב"ח.

1. ראובן בן

ב"ש: אף שבעלמא שחתם "ראובן בן" פסול! שאני הכא דקאי על ההמשך "יעקב עד".

אבל א"א על גט שני שיש תחתיו "יעקב עד" שחוזר על "ראובן בן" שלפניו (בגט ראשון) – תו"ס.

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

קל - ט

0. רמב"ם: חמישה שכתבו גט אחד לחמש נשותיהם:

1. אם כתבוהו בכלל, כגון שכתבוהו בו: "כך וכך לשבת גירש פלוני לפלונית, ופלוני לפלונית", וכן אמר כל א' מהם לאשתו "ליכי דיתיהויין" וכל טופס הגט ושני עדים חותמים מלמטה - ה"ז גט כשר, וינתן לכל אחת בעדי מסירה. א. ואם אין שם עדי מסירה - כל מי שתצא מגילה זו מתחת ידה מגורשת.

2. אבל אם כתב: "בכך בשבת גירש פלוני לפלונית" והשלים הגט, והתחיל תחתיו גט אחר באותה מגילה, וכתב "וביום זה גירש פלוני לפלונית" והשלים הגט השני, וכן עד שהשלים כל הגיטין, והעדים מלמטה:

א. אם נתנה מגילה זו לכל אחת מהן בעדי מסירה - הרי כולם מגורשות.

ב. ואם אין שם עדי מסירה והיתה מגילה זו יוצאה מתחת יד אחת מהן:

(1). אם היתה זו שגיטה באחרונה שהעדים נקראים עמו - הרי זו מגורשת.

(2). ואם היתה המגילה יוצאה מתחת יד אחת מן הראשונות - ספק מגורשת.

3. הגה – הטור: וכל זה שכתב "ופלוני לפלונית וכו'", אבל אם כתב בשני וכן באחרים "פלוני לפלונית" (בלא וי"ו) – אינו כשר רק האחרון.

סיכום:

1. גט כשר

2. ?

א. בכל וכך לשבת	בכך וכך לשבת
ב. גירש יעקב לרחל, ויצחק ללאה...	גירש יעקב לרחל
ג. וכן אמר כ"א לאשתו "לכי דיתיהויין..."	וכן אמר לה לאשתו "לכי דיתיהויין..."
	(וכן בגט שאחריו)
	בכך וכך לשבת
	גירש יצחק ללאה
	וכן אמר לה לאשתו "לכי דיתיהויין..."
	חתימת העדים.

כלומר קטע ג:

אם צירפם יחד – כשר.

אבל אם כל אחד בנפרד - פסול

חתימת העדים

ד.

0. משנה גיטין (פו:): חמשה שכתבו כלל בתוך

הגט: "איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית", והעדים מלמטה - כולן כשרין, וינתן לכל אחת ואחת.

היה כותב טופס לכל אחד ואחד, והעדים מלמטה את שהעדים ניקרין עמו כשר.

גמ': היכי דמי כלל היכי דמי טופס?

אמר רבי יוחנן - זמן אחד לכולן זהו כלל, זמן לכל

אחד ואחד זהו טופס

וריש לקיש אמר - אפילו זמן אחד לכולן נמי הוי

טופס.

אלא היכי דמי כלל? דכתב אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית.

להלכה: כרבי יוחנן. שאם יש זמן אחד לכולם כשר.

כ"פ הרי"ף הרא"ש והרמב"ם.

שיטות הפוסקים:

רמב"ם: חמישה שכתבו גט אחד לחמש נשותיהם:

אם כתבוהו בכלל, כגון שכתבוהו בו: "כך וכך לשבת גירש פלוני לפלונית, ופלוני לפלונית", וכן אמר כל א' מהם לאשתו "ליכי דיתיהויין" וכל טופס הגט ושני עדים

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

ובדרישה והט"ז – דווקא זו שיוצא מתחת ידה ולא אחרת, ואף שתיתן לה חברתה.
מיהן כל שבאה האישה והגט בידה א"צ לשאול אותה אם חברתה נתנה לה.

2. וביום הזה

ב"ש: שכל שכתב הזמן אצל כ"א הוי פרט ופסול, דאמרינן שהעדים חתמו רק על האחרונה (אא"כ מסרו לכ"א בעדי מסירה כמ"ש בהמשך).
ואפילו שלא כתב שוב תאריך אלא "וביום הזה" הוי פירוש (כ"כ הב"ח).

א. אם ניתנה מגילה זו

ב"ש: ניתנה – היינו בדיעבד שכבר ניתנה.
וטעמין שמא לא חתמו העדים אלא על האחרון ועל הראשונים אין עדי חתימה לכתחילה לא מגרשים בלא עדי חתימה.
ובסמוך (1). כתב "ויינתן" אף לכתחילה (שהרי יש עדי חתימה ועדי מסירה).

3. רק אחרון

ב"ש: וקשה, כיון שהאחרון גט בפ"ע נמצא שהוא גט בלא זמן שלכתחילה לא תינשא, ולמה כתב "כשר לאחרון"?
והב"מ תירץ – כאן הוי ספק אין בו זמן (שמא העדים חתמו על הכל והוי זמן אף לאחרון). וגט שאין בו זמן פסול מדרבנן, וספק דרבנן לקולא.
מ"מ צ"ע, שכאן הוחזק איסורא של אשת איש.

חותמים מלמטה - ה"ז גט כשר.

והטור – כתבו כלל היינו שכתב: ראובן גירש את רבקה וכך א"ל: צביתי ברעות נפשי נפטרי... יתיכי וליכי... ודין יהיו לכיכ מינאי...
ויעקב גירש את רחל וכל א"ל: צביתי...
כ"ד הרמ"ה.

ב"י: פירוש דברי הטור – אחר שכתב הראשון גירש פלוני את פלונית מסיים כל ענין הגט, ואח"כ כותב לשני ואפשר שאף דברי הרמב"ם מתפרשים כן.

1. וכן אמר כ"א לאשתו

ב"ש (לפי פירוש הטור): כלומר שכתב "פלוני גירש פלונית" וכתב כל נוסח הגט "לכי דיתיהויין..." לכל אחד.
ובדרישה כתב – א"צ לסיים כל נוסח הגט, אלא כותב לכל אחת עד "ליכי" ולבסוף מסיים כל הנוסח (כלומר כותב לכ"א עיקר הגט, התורף, ולבסוף שאר הגט).
ואם כתב נוסח אחד לכולן הגט בטל מהתורה, דהוי שתי נשים יוצאות בגט אחד.
וכן יש לפרש דברי המחבר (רמב"ם).

א. אין שם עדי מסירה

ב"ש: כ"כ הרמב"ם. ואזיל לשיטתו שאף אם ידוע שלא נמסר בעדי מסירה כשר בעדי חתימה. וכ"ד המחבר (קלג/א).
לדעת ה"א (שם) – שאם אין עדי מסירה פסול, צריך לפרש כאן "אין עדי מסירה" אין ידוע בודאי שהיו עדי מסירה, ולכן אם יש עדי חתימה אמרינן ודאי שהיו עד מסירה.

מגילה זו תחת ידה – מגורשת

ב"ש: ב"י מפרש דברי הרמב"ם – כל מי שתצא מגילה זו תחת ידה מגורשת, ואם רצונה למסור גט זה לאחרת גם האחרת מגורשת.

קל - י

1. כתב: "אני פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית" והשלים הגט, אע"פ שנמסר לכל אחד מהן בעדי מסירה - אינו גט, שאין ב' נשים מתגרשות בגט א', שנאמר: "וכתב לה" ולא לה ולחברתה.

א. חזר ופרטן בתוך הגט וכתב: "פלוני גירש פלונית, ופלוני גירש פלונית

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

בזמן הזה" - הרי אלו כשרים.

1. גיטין (פז): א"ל רבינא לרב אשי – לר"ל דאמר

זמן אחד לכולם נמי טופס (ופסול), ה"ד כלל (שכשר)?
דכתב: "אני פלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית
ופלונית".

א"כ נמצאו שתי נשים מתגרשות בגט אחד, והתורה
אמרה "וכתב לה" ולא לה ולחברתה?

א. דהדר וכתב "פלוני גירש פלונית ופלוני גירש
פלונית".

1 א. בזמן הזה

ב"ש: ודוקא שכתב זמן אחד לכולם. אבל כתב לכ"א
זמן, אף שכללם תחילה כיון שיש לכ"א זמן הוי פירוש
(רשב"א אליבא דר"ל).

קל - יא1

1. כשחותם העד צריך לכתוב שמו ושם אביו, כגון: "יוסף

בן יעקב עד".

א. כתב "יוסף עד", או "בן יעקב עד", או "יוסף בן יעקב" ולא כתב עד -
כשר.

2. הגה תה"ד: י"א מאחר דסגי אם כתב "יוסף עד", א"כ "בן יעקב" לא צריך למכתב, ואם טעה
או שינה בו אין לפסול. וכמו שנתבאר לעיל סי' קכ"ח בכיוצא בזה.
תה"ד בפסק'ו: ואין לסמוך ע"ז רק בשעת הדחק ובמקום עגון.

1. גיטין (לו): העדים חותמים בגט מפני תיקון

העולם.

בראשונה היה כותב "אני פלוני חתמתי עד", אם כת"י
יוצא ממקום אחר כשר ואל לאו פסול.

אמר ר"ג תקנה גדולה התקינו שיהיו מפרשים
שמותיהם מפני תיקון העולם.

מפרשים שמותיהם

רש"י – בתחילה לא היו חותמים שמו, אלא "אני פלוני
חתמתי עד" (ולכן תיקן שיכתבו שמותם).

לפי הטור – תחילה היה חתם שמו "אני ראובן",
ומתוך שיש הרבה ראובן וקשה לחפש אנשים שמכירים
החתימה התקינו שיפרשו שמותם, "אני ראובן בן יעקב
עד" ומתוך כך יכירו שמותם.

א. גיטין (פז): משנה - "איש פלוני עד" – כשר.
וכן "בן איש פלוני עד" או "איש פלוני בן איש פלוני" בלא
"עד" כשר.

גיטין (לו): ובסימנא לא (שלא יחתמו בסימן).

והרי רב צייר דג במקום חתימה, ורבי חנינא צייר ענף של
דקל...?

שאני רבנן שחתימתם מפורסמת.

משמע שחתימה כמו שחותמים בצ'ק (בלי לפרט השם) – לא
מהני.

וכ"ד השו"ע שצריך לפרש שמו ושם אביו, ואם לא פירש
(אלא חתם כמו בצ'ק) לא יתן הגט.

אבל הב"ש – אם חתם בסימן (כמו בצ'ק) יכול לגרש בו, אלא
שלכתחילה יפרש שמו ושם אביו.

1. ושם אביו

ב"ש: לכתחילה צריך עדי חתימה ומסירה, ובלא עדי
חתימה לא יתן הגט לכתחילה. אבל אם יש עדי חתימה
אלא שלא פירשו לגמרי (כמ"ש המחבר "יוסף עד") עכ"ז
כשר לכתחילה.

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

עד

ב"ש: ומה שצריך לכתוב בגט "עד" משא"כ בשאר שטרות, לפי שהגט הכל לשון הבעל, מש"ה חותם "עד" כלומר שהוא מעיד שהבעל אמר כל זאת לפניו (לבוש).

2. טעה או שינה

ב"ש: אף שהטעות (בשם אביו) מפסיק בין שמו לתיבת "עד", מ"מ מוכח דקאי על העד, וכשר.

או שינה (תה"ד)

ב"ש: כלומר שהעלה לאביו שם אחר.

ולא משמע כן מהרשב"ץ.

ופ"ת(ב"מ) – שינה שם אביו לכו"ע (אף לתה"ד) פסול, דהוי מזויף מתוכו. וכאן מיירי שטעה בשם אביו באותיות לשם שלא קיים שאז דינו כחסר שכשר.

טעה או שינה (תה"ד)

ב"ש: ונראה גם אם טעה בשמו ולא בשם אביו כשר, שהרי אם כתב רק "בן פלוני" כשר. ואף שתה"ד

קל - יא

1. הגה – עיין לעיל הרמ"א(קכט/יח) עד שיש לו ב' שמות כיצד יחתום

עצמו.

2. ואין העד צריך לחתום עצמו בחניכתו (שם סי' רל"ד).

3. סדר טיטל: אפילו לכתחילה גם לא יחתום עצמו או אביו בשם רב או חכם, רק "פלוני בן פלוני עד".

4. נ"ל: וכל דבר שיש בו קצת ספק כיצד כותבין - אין ראוי לכתחילה לחתמו, כי אין ליכנס לספיקות לכתחילה בלא צורך. ולכן אין חותמין לעד מי שאביו מומר כמו שנתבאר לעיל סימן קכ"ח וה"ה לכל כיוצא בזה.

5 פ"ק(קט"ו/ס): ולכתחלה נזהרין בחתימת העדים בכל דבר שנזהרין בכתבת הגט הן דבעינן כתיבה תמה ומוקף גוויל, וכל כיוצא בזה.

מהרא"י – יכול לחתום.

סדר הגט(מהרי"ל) – מחמיר. כ"פ הרמ"א (א).

(ג). כשהעדים קרובים לסופר לא כדאי להחתימם, כמ"ש הרמ"א (קל"א).

(ד). עדים החשודים על העריות או בעלי מומים לא יחתמו. הרמ"א(קל"א).

(ה). לכתחילה לא יחתום הסופר בגט (סי"ח).

1. הרמ"א(קכט/יח): ... עד החותם עצמו ויש

לו ב' שמות יחתום עצמו בשני השמות בלא מתקרי ("אברהם יצחק בן יוסף עד").

4. סוגי עדים שיש בהם ספק, כיצד יחתום (שראוי

להימנע להחתימם בגט)

(א). ולכן לא מחתימים בן של מומר (הרמ"א קכט/י).

(ב). קרוב שנרחק (סנהדרין כז:).

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

ראיתי גט שנשלח מצפת לירושלים והיו עדיו בכתב פרוכניצאל (כתב רש"י), וכן נוהגים לכתחילה שיהא יותר קל למצוא קיום לעדים כיון שרגילים לחתום כן בשאר שטרות.

כ"כ זכור לאברהם – מנהג איזמיר

ב"ש (תשב"ץ) – ע"פ דין א"צ לחתום באשורית, וכל שתינוק אף שהוא חריף יכול לקרותו כשר. ולכן אין לדקדק כ"כ בחתימת העדים, וכל שאנו יכולים לקרותו כשר.

מי שאביו משומד

הרמ"א (קכט/י): כשכותבין גט לבן מומר לעכו"ם כותבין לו על שם אביו אע"פ כשעולה לס"ת או חותם בשטרות חותם עצמו על שם אבי אביו. ואין לחתום בגט לעד בן מומר (הכל בסדר גיטין).

5. כתיבה תמה

פ"ת (גט פשוט): כ"פ – תומת ישרים ושלטי גיבורים.

קל - יב

1. אבל כתב "יוסף" לבד ולא כתב "עד" – פסול.

א. (וכ"ש אם כתב בן פלוני ולא כתב עד דפסול) (ב"י).

1. ולא כתב "עד" – פסול

ב"ש: שי"ל שלא חתם עצמו לשם עדות. אבל חתם שמו ושם אביו כשר, כיון שהזכיר שם אביו ודאי לשם חתימה חתם.

פסול

ב"ש: ומיירי שלא היו עדי מסירה (לרמב"ם). ואף אם ספק אם הו' עדי מסירה פסול (לש"פ), כיון שחתימה זו חלשה ל"א מסתמא היו עדי מסירה (כמו שאומרים בחתימה כשרה).

1. גיטין (פז): שני גיטין זה בצד זה – שיהא כשר

בחתימת "יעקב עד" (שהרי "איש פלוני עד" – כשר)? דלא כתב "עד"

ב"י – כלומר המשנה נקטה "איש פלוני עד" דווקא, אבל בלא "עד" פסול.

כ"פ הטור: "יוסף" בלא "עד" פסול.

א. **הריב"ש בתשובה:** כתב "יוסף בן יעקב" ולא כתב "עד" כשר. שדוקא כשכותב רק "יוסף" או "בן יעקב" צריך לכתוב "עד".

קל - יג

1. עדי הגט אין חותמים אלא זה בפני זה, ואם חתמו זה

שלא בפני זה – פסול.

2. הגה: ויש מכשירים אם חתמו שנים בזה אחר זה והשלישי שלא בפניהם.

כל העדים יחד בעת החתימה שאז לא ישכחו לחתום כולם.

2. והר"ת: אם כבר החתים שנים זה בני זה, ורוצה להחתים שלישי שלא בפניהם – ש"ד.

כ"כ התו"ס (רבנו משולם) – הא דאין עדים חותמים אלא זה בפני זה, היינו שנים או שזימן מראש שלושה לחתום. אבל כשנגמר הגט בפני שנים ואח"כ רוצה להוסיף עד נוסף – א"צ בפני כולם, כיון שכבר

1. גיטין (י): כל גט שיש עליו עד כותי פסול.

אמר רב פפא: ז"א עדי הגט אין חותמים זה בלא זה (ולכן פסול כיון שנעשו כל העדים עדות אחת, וכין שחלק נפסל כולם נפסלו).

מ"ט? א"ר אשי – גזרה משום כולכם.

פרש"י: אם אמר לעשרה "כולכם כתבו גט לאשתי" אחד כותב וכולם חותמים. ואם לא חתמו כולם – פסול. לפיכך תקנו חכמים אפילו כשלא א"ל "כולכם" שיתקבצו

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

1. זה בפני זה

ב"ש: אבל לקולא ל"א, כגון שנמצא עד אחד מקוים ל"א מאחר שחתמו כולם יחד ועד אחד מקוים הוי כולם מקוימים.

נגמר הגט ע"י שנים. כ"כ הרא"ש.

אבל רש"י ורבנו אלחנן – פוסלים, דכיון שבא להחתים שלישי דעתו שלא יהא גט עד שיחתמו שלושה, וחתימת השלישי אינה כלום אם לא חתמו יחד.

קל - יד

1. **גט שנכתב בכתב מהלשונות ועדיו חתומים בכתב אחר כשר, א. ראמ"פ:** והוא שיהיו העדים מכירים לשון הכתב והכתיבה.

אבל למ"ד שאפשר לקרוא לפניהם ויחתמו, לא בעינן שיכירו לשון הגט והכתיבה.

1. א. לשון הכתב והכתיבה

ב"י: הקשה בכ"מ – בשלמא שצריכים להבין הלשון (כמ"ש הט"ז). אבל למה צריך להכיר הכתיבה, הרי קי"ל קוראים לפניהם והם חותמים? **וי"ל** דמיירי שאין קוראים לפניהם אלא הם עצמם קוראים שאז צריך שיכירו גם את הכתב.

1. **משנה גיטין (פז.):** גט שכתבו עברית ועדיו יוונית, יוונית ועדיו עברית. עד אחד עברי ועד אחד יווני – כשר.

א. רמב"ם: והוא שיהיו העדים מכירים לשון הכתב והכתיבה.

א. רמב"ם: והוא שיהיו העדים מכירים לשון הכתב והכתיבה.

ה"ה (ירושלמי) – מיירי שידועים העדים לקרות הגט אלא שחתמו בלשון אחרת.

ב"י: הרמב"ם ס"ל שאם אינם יודעים לקרות א"א להם לחתום, ולא מהני שיקראו לפניהם ויחתמו.

לא - טו

אחד מהעדים חתם בכתב לשון אחד, והעד השני בכתב לשון אחר כשר. **טו (פז):** אחד מהעדים חתם בכתב לשון אחד, והעד השני בכתב לשון אחר כשר.

לא - טז

0. **העדים שחותמין על הגט צריכים להיות יודעים לקרות ולחתום.**

1. **ואם אינם יודעים לקרות קוראים בפניהם וחותמין, א. והוא שיכירו לשון הגט.**

2. **ואם אינם יודעים לחתום:**

א. רושמים להם הנייר ברוק וכיוצא בו מדבר שאין רישומו מתקיים והם כותבין על הרושם.

ב. הגה ויש אוסרין לעשות כך לכתחילה, אלא מקרעין נייר חלק לפניהם והם חותמין דרך הקרע (טור בשם הרמ"ה).

1. **גיטין (יט):** עדים שאין יודעים לקרות – קוראים לפניהם וחותמין.

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

פירוש מקרעין להם נייר חלק

רש"י – היינו מסרטין על הקלף צורת אותיות שמותיהם והעדים ממלאים השריטות בדיו. כ"ד העיטור.

✓תו"ס(ר"ח) – חולק על רש"י, לפי שחקיקה כתיבה היא.

אלא חותכים להם צורת אותיות של שמותיהם בנייר חלק בפ"ע, ונותנים אותו ע"ג הגט והם ממלאים הקרעים דיו והוא עובר דרך הקרעים ונרשם על הגט. כ"פ הרמ"ה, הר"ן ושאר פוסקים.

1. קוראים בפניהם וחותמים

ב"ש: ודוקא ששנים קוראים בפניהם, אבל אחד לא מהני.

א . והוא שיכירו לשון הגט

ב"ש: ואם אין מכירים הלשון ומתרגמים להם: לפי ה"ה והטור – מהני.

ולפי ה"ב[רמב"ם] – לא מהני.

ולי נראה: שהרמב"ם מיירי שהם עצמם קוראים ולכן צריך שיכירו הלשון. אבל כשקוראים לפניהם ומתרגמים להם אף הרמב"ם יודה דמהני.

כ"פ הש"ך (חו"מ מה/סקג) – שבדיעבד שתרגמו להם וחתמו מהני.

2 א . רושמים להם

ב"ש: רמב"ם – דווקא בגט מקלים משום תקנת עגונות הואיל וחתימת העדים בגט מדרבנן.

משמע דווקא כשנמסר בעדי מסירה אז מקלים.

ולפי הרמ"א שמצריך לכתחילה עדי חתימה ועדי מסירה, אם רשמו בדבר שהוא כתב העדים חתמו על כתב זה, כאילו לא חתמו כלל ולא מגרשים בו לכתחילה אף בעדי מסירה.

אבל בדיעבד בכל מה שנרשם כשר בעדי מסירה, שהרי אף שלא חתמו כלל כשר בדיעבד.

רושמים להם

פ"ת: גט פשוט(תומת ישרים) – החותם ע"י הסופר שתופס הסופר ידו וכותב – לא הוי חתימה כלל, שאין זה כתיבת החותם (הרב ישעיה השני).

וכ"ה במ"א – לענין שבת.

אמר רבש"ג – דווקא בגיטי נשים הקילו משום עיגונא, אבל שאר שטרות אם לא יודעים לקרות ולחתום – לא יחתמו.

לקרוא הגט לפני העדים

רא"ש ורי"ן – בין גט או שאר שטרות יקראו לפניהם בשנים והם חותמים.

הרי"ף והטור – גיטי נשים אפשר לקרוא לפניהם באחד, ושאר שטרות רק בשנים.

✓והרמב"ם – סתם, כדברי הברייטא: "קוראים לפניהם והם חותמים".

א . רמב"ם: והוא שיכירו לשון הגט.

ב"י – משמע שאם אין מכירים לשון הגט, אף שיתרגמו להם לא מהני, דאז הוי עד מפי עד דלא מהני. וכן נראה מהטור והרשב"א בדעת הרמב"ם.

2. גיטין(שם): עדים שאין יודעים לחתום –

רב אמר – מקרעים להם נייר חלק והם ממלאים את הקרעים דיו.

ושמואל אמר – באבר, אבל לא במי אבר.

פרש"י: באבר – לשפשף בחתיכת אבר על הקלף ומשחיר צורת החתימה (והם חותמים עליו), ואינו כתב (ולכן חתימת העדים נקרא חתימה).

רבי אבהו אמר – במי מילון (מים ששרה בהם עפצים שחוקים). ומיירי על קלף דאפיץ (שכיון שמראה הקלף כמראה הכתב אינו ניכר, ולא הוי כתב ע"ג כתב) .

✓רב פפא אמר – ברוק.

תניא כוותיה דרב.

להלכה

מהרי"ף משמע – שהלכה כרב, שמקרעין להם נייר, מדהביא רק דעת רב.

א . ומהרא"ש משמע – ה"ה לכל הרושמים: אבר, רוק. וכ"מ מרי"ו והטור.

✓כ"כ הרמב"ם – רושמים להם ברוק וכיו"ב שאין רישומו ניכר.

ב . והרמ"ה – לכתחילה דווקא לקרוע להם נייר חלק (כרב) ולא בשום רישום (אבר, רוק). ובדיעבד שכבר חתמו כשר אף ברישומים, ותתגרש בו לכתחילה.

ואם רשמו במי אבר או עפצא ע"ג קלף דלא עפיץ – אינו גט, ואם נתגרשה בו פסולה לכהונה.

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

קל - יז

1. גט שחתמו בו עדים פסולים א. אפילו אחד פסול ואחד כשר - הרי זה פסול, אפילו יש כאן עדי מסירה, שהרי הוא מזויף מתוכו.

א. נמ"י – אפילו בעד אחד פסול – הגט פסול (הרי"ף).
כ"ד הרמב"ם.

1. סנהדרין(כת): שטר מתנה שהיו חתומים בה שני גיסים – לא קנה כלום. ואפילו לר"א שעדי מסירה כרתי, דמודה ר"א במזויף מתוכו.

קל - יח

יש ליזהר שלא לחתום הסופר לעד, מפני שיש פוסלין.

לחתום הסופר עד

מרדכי: יתכן שאף הרי"ף והרא"ש מודים לר"י, ולא הכשירו חתם סופר רק בדיעבד. ויתכן שאף דעת הרמב"ם כן.

שלא לחתמו סופר לעד

ב"ש: ואף דקי"ל אומר "אמרו" פסול, וא"כ לא יחתום הסופר עד ישמע מפי הבעל עצמו, מ"מ אזלינן לחומרא כאן וכאן (כמ"ש הר"י), אף ששני הדינים סותרים.

שיש פוסלים

ב"ש: אם חתמו שני עדים וגם הסופר חתם – לרא"ש – כשר בדיעבד
לר"ן – אפילו לכתחילה כשר.
ולמרדכי – פסול. כ"כ שלטי גיבורים.
ב"י: להלכה - כשאי אפשר בגט אחר כשר.

פוסלים

ב"ש(ריב"ש): אמר ל' ג' לכתוב ולחתום ומת אחד מהם (שא"א בלא שיחתום הסופר) – במקום עיגון ושע"ה לא יחתמו כלל אלא יתנו לה בעדי מסירה.
פ"ת – והב"מ חולק על הב"ש, בכה"ג ודאי בטל הגט שהרי שינה ממה שצוה הבעל.
כ"כ ת' ברית אברהם (מהרי"ק), פמ"א.

גיטין(סו): מי שמכשיר באומר "אמרו" לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו, יפסול אם חתם סופר כעד (עם עד נוסף).

כלומר: שאם נכשיר לסופר לחתום, יבוא הדבר לידי תקלה. שפעמים יאמר הבעל "אמרו" לסופר ויכתוב ופלוני ופלוני יחתמו, ומשום שלא יתבייש הסופר שלא מזמינים אותו לחתום, יחתמו אותו, ונמצא הגט בטל, שהרי הבעל לא אמר שהסופר יחתום.

אבל מי שפוסל באומר "אמרו" משום דמילי לא ממסרו לשליח, שוב אין את החשש, שהרי אין השליח רשאי לומר לעדים לחתום, והסופר לא יחתום עד שישמע מהבעל. ולכן חתם סופר (כשא"ל הבעל) כשר.

להלכה:

הרי"ף והרא"ש – אומר "אמרו" פסול, ולכן חתם סופר כשר.
כ"פ הר"ן [בה"ג, ר"ח], רמב"ם.

אבל לדעת ר"י הזקן – חתם סופר פסול. וספק לחומרא שגם אומר "אמרו" פסול (שפסק בנשיהם לחומרא).

כ"כ בעה"ת דעת הר"י לפסול בשניהם מחומרא.
כ"כ הר"ן-רמב"ן, סמ"ג, סמ"ק, רשב"א – לחוש לשיטת ר"י הזקן.

קל - יט

1. גט שנעשה בערכאות של כותים ועדי כותים חתומין עליו, אפילו כתבו ישראל ונמסר בעדי מסירה ישראל ושמות עדים הכותים

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

החתומים בו מובהקים וניכרים לכל שהם כותים, דליכא למיחש דילמא אתי למסמך עלייהו - אפ"ה פסול.

2. אבל אישה שמביאה לפנינו גט שנתגרשה בו להינשא בו, ושמות העדים כשמות כותים:

אם הם שמות שאין דרך ישראל לקרות בהם כלל - תינשא בו שודאי ישראל הם, שלא היו טועים מחתימי הגט להחתים שמות כאלו, אם לא שידעו שישראלים הם.

ואם הם שמות שדומין קצת לשמות ישראל, חיישינן שמא טעו מחתימי הגט שסברו שהם ישראל ושמה כותים הם - ולא תינשא בו.

א"ל: לא באו לידנו אלא השמות "לוקוס וילוס" (שמות גויים מובהקים) והכשרנום. ודוקא לוקוס וילוס שלא מצוי שישראל יקראו בשמות אלו, אבל שמות שגם ישראל קוראים לא.

פרשב"ם: עדים החתומים על הגט – האם חוששים שהם גויים והבעל לא דייק יפה וסבר שהם ישראל והחתים (בלא עדי מסירה) והגט פסול.

האם הולכים לפי רוב שמות אלו שהם גויים ופוסלים הגט כרבנן החולקים על ר"ש, או שמא בגיטין לא שכיח שיחתמו הגויים ותולים שהם ישראל והגט כשר?

לא בא לידנו – בשמות מובהקים ודאי לא טעה הבעל בחתימות עד שחקר שהם ישראל, אבל שמות שדומים קצת לישראל ואפשר שטעה הבעל וחשבם לישראל – פסול. שחוששים שהוא טעה והחתים גויים. כ"פ הרא"ש.

דעת הראשונים:

✓הרא"ש – כששמות העדים מובהקים של גויים – הגט כשר. כיון שהשמות מובהקים של גויים ודאי חקרו ובדקו שהם יהודים, ובודאי הם יהודים. אבל חתמו עדים בשמות שדומים קצת לשמות ישראל לא תינשא בו, דחיישינן שמא טעו וסברו שהם ישראל, ושמה גויים הם.

והראב"ד – בשמות מובהקים חיישינן שגויים הם ולא תינשא בו אא"כ בודאי ניתן בפני עדי מסירה כ"פ הב"ש – לחומרא.

1. אפ"ה פסול

ב"ש: זהו דעת הרא"ש והר"ן שפסקו הלכה כ"ק שהגט פסול, שגוזרים אטו שמות שאינם מובהקים שיבואו

0. גיטין (י:): משנה – כל השטרות העולים בערכאות של גויים אע"פ שחותמיהם גויים – כשרים, חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים (דלא בני כריתות נינהו).

ר"ש אומר – כולם כשרים, ולא הוזכרו אלא בזמן שנעשו הדיוט (שאז פסולים).

גמ': לר"ש כשר – הרי אינם בני כריתות? מיירי שיש עדי מסירה, וכו"א שעדי מסירה כרתי. **והאמר רבי אמר:** מודה ר"א במזויף מתוכו שהוא פסול (כיון שיש עדים פסולים, שמא יבואו לסמוך עליהם)? **הכא** במאי עסקינן: בשמות של גויים מובהקים שלא שכיח שישראל יקראו באלו שמות (ולא יסמכו עליהם).

1. להלכה:

ראב"ד – הלכה כר"ש שכשר, שהרי בגיטין (יא:) בעי ר"ל מרבי יוחנן: עדים החתומים על הגט ושמותם כשמות הגויים מהו? א"ל בשמות מובהקים כשר. **משמע** שקי"ל כר"ש.

כ"פ הרא"ש והר"ן בשם הראב"ד. כ"פ הר"ח – להכשיר בדיעבד (בעדי מסירה).

✓והר"פ[הרי"ף] – לא קי"ל כר"ש, אלא כת"ק שהגט פסול (אף כשיש עדי מסירה).

כ"ד הרשב"א, ה"ה(רמב"ם) ורי"ו, רא"ש והר"ן.

✓הר"ן: ולכן גיטין העולים בערכאות של עכו"ם אפילו שמות החתומים כשמות גויים מובהקים (שאין חשש שיסמכו עליהם) ובעדי מסירה – פסולים (כת"ק). מ"מ כיון שגט כזה פסול רק מדרבנן, קידושי אחר תופסים בה מספק.

2. שם(יא:): בעא ר"ל מרבי יוחנן – עדים החתומים על הגט ושמותיהם כשמות הגויים מהו?

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

אם בא לפנינו גט שעדיו שמות גויים מובהקים שכשר.
לפי הראב"ד – מיירי בשמות מובהקים ואף אם בודאי הם גויים כשר בעדי מסירה.
ולפי הרא"ש – אמרינן שהחתומים ישראלים הם, זכיון שהשמות מובהקים כשמות הגויים ודאי בררו עליהם שהם ישראלים וכשר (אף שלא ידוע שהיו עדי מסירה).
ויש להחמיר כהראב"ד שאין להכשיר אא"כ ידוע שהיו עדי מסירה.

לסמוך עליהם.
ולא כתבו הטעם כיון שחותמים גויים הוי כגט בלא עדים, וקי"ל שצריך עדי חתימה ומסירה! כיון שלפי טעם זה אם כבר ניתן כשר, אבל לטעם שגזרינן משום שמות שאינן מובהקים הוי כמזויף מתוכו ופסול אף שניתן.
ודעת ר"ת וראב"ד – שהלכה כר"ש בשמות מובהקים שכשר.
נ"מ בין השיטות בביאור הסוגיה (2).

קל - כ

- 1. נתן לה הגט בינו לבינה ואפילו בעד אחד - אינו גט.**
- 2. בד"א כשהיה הגט בכתב יד הסופר (שכת"י הסופר גרוע מכת"י הבעל), אבל אם כתב הבעל הגט בכתב ידו וחתם עד א' ונתנו לה - ה"ז גט פסול ופוסל לכהונה.**

כ"פ רא"ש רמב"ם והר"ן.
1. כת"י סופר מובהק וחתם עדי אחד (לפי רב) **ב"י** – גם לא מהני. כ"מ מהרי"ף רא"ש רמב"ם ורי"ו.
והריב"ש (העיקר והר"ת) – מהני, והוולד כשר אף לרב.

אינו גט

ב"ש: לשיטת הרמב"ם – מיירי שאין עדי מסירה כלל (שהרי עדי מסירה לבד כשר ללא עדי חתימה). וגם אין כאן עדי חתימה (רק עד אחד), ולכן אינו גט כלל ולא פוסל לכהונה.
מ"מ לדידן (לפי שיטת הב"ש) דקי"ל (כהת"ס והרא"ש) בלא עדי מסירה הגט בטל (אף שהיו עדי חתימה) אין נ"מ בדין זה כלום.
מ"מ: אם אין עדי מסירה הגט בטל.
ואם יש עדי מסירה אף שאין עדי חתימה אם ניתן כבר כשר.
אא"כ יש עדי מסירה ⊥ וכת"י הבעל דהוי כעדי חתימה שאז כשר לכתחילה. אן שהגט בא לפנינו חתום ואין ידוע אם היו עדי מסירה דאמרינן מסתמא היו עדי מסירה.

0. גיטין(פו): **משנה** – ג' גיטין פסולים ואם נישאת הוולד כשר:
א. כתב ידו ואין עליו עדים.
ב. יש עדים ואין בו זמן
ג. יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד.
גמ(פו): א"ר – יש להם בנים לא תצא, אין לה בנים תצא.
✓ ולוי ורבי יוחנן אמרו – לעולם לא תצא.
גמ(פו): יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד (הוולד כשר):

מי כתב הגט

✓רב אמר – דווקא כת"י הבעל, אבל כתב הסופר ועד אחד הוולד ממזר. כן אמר רבי יוחנן.
שמואל אמר – אף כת"י הסופר ועד אחד הוולד כשר.
להלכה: פסק הרי"ף כרב:
1. נתן לה הגט בינו לבינה ואפילו בעד אחד - אינו גט.
2. בד"א כשהיה הגט בכתב יד הסופר (שכת"י הסופר גרוע מכת"י הבעל), אבל אם כתב הבעל הגט בכתב ידו וחתם עד א' ונתנו לה - ה"ז גט פסול ופוסל לכהונה.

קל - כא

- 1. הלכות טט פארכא:** **לא יטלו עדי הגט שכר יותר מכדי שכר בטלה דמוכח** (שהנוטל שכר להעיד עדותו בטלה).

הלכות גיטין

סימן קל: דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתום.

2. הגה סדר גיטין בשם מהר"ק: וי"א שמתנים עם העדים: שאם יקלקלו הגט שישלמו אותו, ומכוח זה מותר לקבל שכר הרבה (שהרי אינם מחויבים בקלקול, ואם מתנה שיתחייבו בקלקול יכולים לדרוש תמורת זה שכר הרבה) א. או מטעם שהעדים אסורים לישא הגרושה (ותמורת זאת מקבלים שכר), כמו שנתבאר לעיל בסי' י"ב וכן נוהגין.

2 א. כמו שנתבאר

הרמ"א(יב/א): בתשובת הרא"ש שהביא שי"א דאף בשני עדים אע"ג דשרי (לישא הגרושה) מ"מ בעל נפש ירחיק מזה.

2 א. אסורים לישא הגרושה

ב"ש: מטעם זה יש מהדרים שהעדים לא יהיו כהנים שהרי ממילא אסורים בגרושה (ולא מפסידים בגלל זה). **ופ"ת(סדר מהר"ם)** – חולק, א"צ להקפיד שלא יהיו העדים כהנים, וגם א"צ להתנות עימהם. **וטעמו** ע"פ התוס' – שלא אמרו הנוטל שכר להעיד עדותו בטלה רק בהגיע העדות בע"פ, אבל אינם מחויבים לתת כתב ע"ז.

קל - כב

יש מי שאומר שצריך שייבש הגט קודם שיחתמו קונטרסים:

העדים.

שייבש הגט קודם

הט"ז: טעמו – שמא יבוא לידי זיוף בהמשכת הדיו. **והרדב"ז** – בשלמא בשעת הנתינה צריך שיהיה יבש כדי שלא יהא כתב שיכול להזדייף, אבל עדים למה צריכים להמתין.

ואפשר שטעמו – שהבעל ציוה לחתום על הגט, וכל שלא יבש אינו גט. **מ"מ אינו** – אלא חומרא בעלמא ולכתחילה, אבל בדיעבד כשר.

הלכות גיטין

סימן קל"א: צריך שיהיה כתיבתו וחתימתו לשמה.

סימן קל"א: צריך שיהיה כתיבתו וחתימתו לשמה.

ובו ט' סעיפים (גיטין: ד, כ, כ"ד - כו.)

קלא - א

1. צריך שתהיה כתיבת הגט וחתימתו לשם האיש המגרש ולשם האישה המתגרשת. אם לא נכתב לשמה - אינו גט.
א. כיצד: סופר שכתב גט ללמד או להתלמד, ובא הבעל ומצא שם שנכתב בגט זה כשמו ושם האישה כשם אשתו ושם העיר כשם עירו, ונטלו וגירש בו - אינו גט.

להלכה:

הר"ן – אין לכתוב בגיט נשים אפילו טופס, לפיכך השמיטה הר"ף. כ"ד הרא"ש.

אבל הרמב"ם – התירו מפני תקנת סופרים לכתוב טופסי גיטין.

הר"ן: שלא פסק כר"א, שהרי אמרו בגמרא: א"ר יהודה אמר שמואל – מותר לחש"ו לכתוב גט ובלבד שיניח מקום התורף (וכתיבת חש"ו הוי כטופסי גיטין שאינו לשמה).

ולא נראה ל' דל"ד לחש"ו שכשרים בטופס דשם הוא דבר שאינו שכיח, אבל כתיבת סופר שהוא שכיח יש לגזור טופס אטו תורף.

ואם כתב גט כזה (לשיטת הר"ן וסייעתו)

רמב"ן, והרמ"ה – אף שניתן לה לא תינשא בו.

כ"ד בה"ג והרשב"א – שלא תינשא בו, מ"מ אם נישאת לא תצא.

והרא"ש – אם כתב בו מותר לתת לה להתגרש.

1. אינו גט

ב"ש: ואף לכהונה אינה נאסרת (רמב"ם).

ולכן אם אחר קידשה אין קידושין תופסים בה.

ואם כתב בכל הגט לשמה, חוץ מ"הרי את מותרת..." יש לחוש לחומרה אם אחר קידשה, שהרי בגיטין ראשונים לא היו כותבים משפט זה (כמ"ש הת"ס).

1. גיטין (כד.): משנה - כל גט שנכתב שלא

לשום אישה פסול.

א. כיצד: היה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין: איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני, ואמר זה שמי וזה שם אשתי - פסול לגרש בו.

לעניין חתימה:

גיטין (ג.): מאן תנא דבעי כתיבה וחתימה לשמה? ומסקין (ד.): ר"א היא, ואף דלא בעי עדי חתימה ה"מ כשאין עדות כלל, אבל כשיש עדים צריך חתימה לשמה, שמודה ר"א במזויף מתוכו (פירוש שחתם קרוב או פסול או לא לשמה - פסול).

לכתוב טופסי גיטין

גיטין (כו.): משנה – הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש והאישה והזמן.

(פירוש כותב טופס הגט ומניח לכל מי שירצה לכתוב גט, ממלא את השמות)

רבי הודה – פוסל בכולן.

ר"א – מכשיר בכולן חוץ מגיט נשים, שנאמר "וכתב לה" לשמה.

ג"מ (כו.): אר"נ – הלכה כר"א שגזר טופס הגט אטו התורף.

הלכות גיטין

סימן קל"א: צריך שיהיה כתיבתו וחתימתו לשמה.

קלא - ב

יתר על כן: כתב לגרש את אשתו ונמלך, ומצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך, ונטלו ממנו וגירש בו, אע"פ שנכתב לשם גירושין - אינו גט.

קלא - ג

יתר על זה: מי שיש לו שתי נשים ששמותיהם שוות וכתב לגרש את הגדולה ונמלך וגירש בו את הקטנה - אינו גט, שאע"פ שנכתב לשם האיש המגרש לא נכתב לשם זו שנתגרשה בו.

אינו גט

מתוכו, לאפוקי רש"י שמכשיר אפילו לר"מ, דס"ל שאין צריך להיות מוכח מתוכו).
וכיון שלכתחילה חוששים לשיטת ר"מ אסור לגרש בגט זה, מ"מ אם גירש בו תינשא.
לאפוקי ת' שארית יוסף שאוסר.

ב"ש: אבל לגדולה יכול לגרש (אף שמתוך הגט לא ברור לאיזה מנשותיו מגרש, שהרי שמותיהם שוות), והיינו בעדי מסירה.
אבל אליבא דר"מ שעדי חתימה כרתי צריך להיות מוכח בגט איזה אישה מגרש (לפי דהתו"ס שצריך להיות מוכח

קלא - ד

1. יתר על כן: אמר לסופר כתוב ואיזה שארצה אגרש בו, וכתב הסופר על דעת זה וגירש הוא אחת מהן – הרי זה ספק גירושין.
2. וה"ה אם אמר לו כתוב לאיזו שתצא בפתח תחלה אגרשנה בו.

להלכה: כזעירי (סעיפים א-ג אינו גט כלל ולא פוסל. סעיף ד – הוי ספק). כ"פ הרי"ף רא"ש והרמב"ם.

1. ה"ז ספק גירושין

ב"ש: ה"ה – מה דקי"ל דאורייתא אין ברירה, היינו לחומרא ולא לקולא (כ"כ הר"ן).
מש"ה פסק כאן דהוי פסק מגורשת, וקידושין תופסים בה מספק.
אונם רש"ל – חולק על השו"ע, לא הוי ספק מגורשת אלא דאי אינה מגורשת, ולכן לא חוששים לקידושי אחר, כיון שבדאורייתא אין ברירה אפילו לקולא, מ"מ פוסל לכהונה.

2. שם(כה.): בעא מיניה ר' הושעיא מרב יהודה – אמר ללבלר כתוב לאיזה שתצא מפתח תחילה, מהו?
א"ל תניתוה – אמר ללבלר כתב לאיזה שארצה אגרשנה פסול, עלמא אין ברירה (ג"כ אין ברירה).
שם(כ"ד:): אמר רב – כולן (כל הבבאות במשנה, סעיפים: א-ד) פוסלין לכהונה (כלומר הוי ספר מגורשת) חוץ מהראשון (שמע קול סופרים).
ושמואל אמר – אף הראשון פוסל לכהונה.
✓ וזעירי אמר – כולן פוסלין חוץ מהאחרון. וכן אמר ר' אסי.
רבי יוחנן אמר – אף האחרון אינו פוסל.

הלכות גיטין

סימן קל"א: צריך שיהיה כתיבתו וחתימתו לשמה.

קלא - ה

1. גט שכתבו שלא לשמה אע"פ שהעביר עליו קולמוס לשמה - אינו גט. א. וי"א שחוששין לו.

0. גיטין(כ.): א"ר חיסדא – גט שכתבו שלא

לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה – באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן:

דתניא: היה צריך לכתוב את השם וטעה והתכוון לכתוב יהודה והשמיט ד' (וקיבל את שם ה' ונמצא כתב ה' בלא כוונה):

ר' יהודה אומר – מעביר עליו קולמוס ומקדשו. וחכ"א – אין השם מן המובחר.

אמר רב אחא בר יעקב: דילמא רק בשם ה' אינו מן המובחר דבעין "זה אלי ואנוהו" וליכא, משא"כ בגט?

להלכה:

1. הרא"ש – כחכמים שאינו גט כלל.

כ"ד רמב"ם והר"ן – שאינו גט.

2. הרשב"א(ר"ת) – חיישין לה, כיון שלא פסלו

חכמים בפירוש (אלא שאין מן המובחר). וכן נראה שהרי לרב אחא הגט כשר. ולכן חוששים לחומרא (שהוא ספק גט ואם קידשה אחר מקודשת מספק).

והרמ"ה – אינו גט ואין קידושין תוספים בה, מ"מ נפסלת לכהונה.

קלא - ו

0. אפילו נכתב לשמו אם לא חתמו העדים לשמו:

1. אם נתנו לה בלא עדי מסירה - אינו גט, ואם נתנו לה בעדי מסירה - הרי זה פסול.

2. וי"א שגם זה אינו גט.

לא חתם לשמה – דעות הראשונים:

1. רמב"ם: נמסר בעדי מסירה – פסול מדרבנן, לא נמסר בעדי מסירה – בטל.

2. רמב"ם(י"א) – אף שנמסר בעדי מסירה – בטל לגמרי.

ב"י: ואף שהרמב"ם מכשיר בעדים פסולים כשיש עדי

0. גיטין(ד.): לר"א א"צ עדי חתימה ומספיק בעדי

מסירה. וה"מ שלא חתמו כלל, אבל אם יש עדי חתימה מודה ר"א במזויף מתוכו שפסול.

פרש"י: כשאין עדי חתימה כלל ש"ד, אבל כשחתמו עדים שלא לשמה הו"ל מזויף מתוכו.

הלכות גיטין

סימן קל"א: צריך שיהיה כתיבתו וחתימתו לשמה.

ולפי י"א אלו – גם כשחתם עד אחד או עד אחד פסול ונמסר בעדי מסירה הגט בטל (דהוי מזויף מתוכו), כמ"ש הר"ף (גאון).
ולפי הר"ף והרמב"ם בחתמו שלא לשמה או עד אחד פסול הוי רק פיסול מדרבנן (דהוי מזויף ולא מזויף ממש).
ואם חתם עד אחד ונמסר בעדי מסירה ס"ל לרמב"ם והר"ף דכשר (לאפוקי רע"א [רמב"ם] – שפוסל).

מסירה, ה"מ שהפיסול ניכר מתוך הגט, אבל הכא אין הפיסול ניכר חיישין שמא יסמכו על עדי חתימה.

2. שגם זה אינו גט

ב"ש: דס"ל שאם חתמו שלא לשמה הוי מזויף מתוכו ומודה ר"א שאינו גט, אף שנמסר בעדי מסירה.

קלא - ז

1. לפיכך צריך ליזהר כשהבעל מצוה לסופר לכתוב

שיאמר (בפני עדים שיחתמו על הגט) "כתוב גט לשם פלונית אשתי". וכן יאמר הסופר בפיו כשמתחיל לכתוב שכותבו לשם פלונית אשת פלוני ולשמו של פלוני.

2. הגה סדר גיטין: ויאמר כן בפני עדים החותמים על הגט, ויכתבו אח"כ בקביעות ולא בסירוגין כדי שיכתבו לשמו ולשמה כמו שהתחיל. **ז"ע:** ומיהו בדיעבד אם כתבו בסירוגין כשר.

3. מ"כ פת"ק: י"א תיקון הקלף וחתיכת הקולמוס, וכ"ש השרטוט, צריך הכל להיות לשמם. ומיהו אם עשה אלו הדברים שלא לשמם אינו פסול.

1. יאמר בסופר בפיו

ב"ש: דגט דומה בכמה דברים לתפילין וס"ת: שצריך הסופר לומר בפיו ולא מהני מחשבה.
ובאו"ח (לב): משמע שיש עיכוב בדבר אפילו בדיעבד. וגם הבעל כשהוא עצמו כותב צריך לומר בפיו שכותב לשמה (סמ"ג).
ופ"ת (גט פשוט) – חולק על הב"ש, בדיעבד אינו מעכב אם לא אמר בפיו.
וכ"כ הרדב"ז בהדיא – שאין קפידא רק לכתחילה. והרמ"ע – אף לכתחילה יש להקל רק במחשבה.

2. לא בסירוגין

פ"ת: וה"ה אם בא לנמנם לא יכתוב, שהרי צריך עכ"פ מחשבה לשמה.

1. גיטין (כ"ד): כל גט שנכתב שלא לשם אישה פסול (פירוש בטל – רמב"ם).

✓סמ"ג: לפיכך צריך ליזהר כשהבעל מצוה לסופר לכתוב שיאמר (בפני עדים שיחתמו על הגט) "כתוב גט לשם פלונית אשתי". וכן יאמר הסופר בפיו כשמתחיל לכתוב שכותבו לשם פלונית אשת פלוני ולשמו של פלוני.

כ"כ המרדכי (סה"ת), הגמ"י (סמ"ג).
ב"י: משמע מהטור שהסופר צריך להוציא מפיו לשם מי כותבו ולא סגי במחשבה.

2. ד"מ (סדר גיטין): צריך הסופר לכתוב הגט בקביעות ולא בסירוגין, שכיון שהתחיל לכתוב לשמה צריך לגומרו בקביעות. שאם יכתבו בסירוגין יש חשש שמא ישכח לכתוב לשמה (כ"ה בהגהות אלפסי).

קלא - ח

יהיו שם שני עדי החתימה בשעה שמתחיל לכתוב הגט כדי שידעו שנכתב לשמה ויכירוהו בשעת חתימה.

הלכות גיטין

סימן קל"א: צריך שיהיה כתיבתו וחתימתו לשמה.

ואעפ"כ טוב שיהיו עדים בשעת כתיבת הגט.
ב"י: שנכתב לשמה ושזהו הגט שכתב הסופר – כלומר
אחר שכתבו הסופר לפנייהם לא התחלף באחר.

בשעה שמתחיל

ב"ש: היינו לכתחילה, מיהו לא גרוע משליח דקי"ל
(קמב/טו) שאפילו שמע קול הקולמוס לשמה די.
ומסדר הגט דסמ"ג – משמע אף שלא שמע קול הסופר
כשר, ודוקא שליח צריך לשמוע עכ"פ קול הקולמוס.

מרדכי(סה"ת): העדים צריכים שישבו שם
כשיכתוב הגט, כדי שידעו שזה הגט שצויה הבעל
לכתוב ושנכתב לשמה. **מיהו** אפילו היו רק בשורה
ראשונה וידעו שהיתה לשמה – כשר, דמסתמא גמרו
לשמה.

וכתב רש"י – ל"ד שורה ראשונה, אלא שורה שיש בה
שם האיש והאישה והזמן, אבל שורה בסוף פסול.
כ"כ ש"פ.

ב"י: שני עדים בשעת הכתיבה – היינו לחומרא, אבל
האמת שרק שליח צריך להיות שם ולא עדי חתימה.
כ"כ סדר הגט דסמ"ג – ואם אין עדים בשעת הכתיבה
כשר, דמסתמא כיון שצויה הבעל לסופר לכתבו לשמה
כתבו לשמה ובהכשר, ואינו מכיר כתיבת הסופר.

קלא - ט

1. קולטרסיט: כשיאמר לעדים לחתום בגט, יאמר להם
שיחתמוהו לשם פלונית אשתו, וכן יאמר כל אחד בפיו כשחותם שהוא
חתמו לשם פלונית אשת ולשמו.

א. הגה **תה"ד:** ואם התחיל לחתום מקצת שמו ולא אמר לשמו ולשמה, ואח"כ נזכר ואמר - יש
מכשירין.

1. מקצת לשמו

מחה"ש – שהרי אף שיחתום שלא לשמה לא נפסל רק
גזרה חתימה אטו כתיבת הגט, כיון שיש עדי מסירה
(כמ"ש ס"ו) כוונה בלא שהוציא מפיו מהני ולא גזרינן.
סיכום: חתם העד בכוונת לשמה אבל לא הוציא מפיו
לפי הרמ"א – פסול, כיון שלא הוציא מפיו
והמהרי"ל – מכשיר אף בכוונה לבד. ואף העד עצמו
נאמן שהיתה לו כוונה לשמה.

ויש מכשירים

ב"ש: ומהרד"ך – חולק, אף בכה"ג פסול.
מיהו בעניין חק תוכות פסק הרמ"א (קכה/ד) שאפ לא
נגמר האות כשר כתה"ד, וה"ה לכאן.

ב"ש: משמע שאם גמר שמו שוב אין לו תקנה. ואף
דקי"ל(קל/יא) שאם חתם רק "בן יעקב" כשר, מ"מ
כשכתב שמו לא לשמה גרע טפי ופסול (דהוי כטעה או
שינה).

ורק כשלא גמר לכתוב שמו ומסיימו לשמה וגם את הסיום
"בן יעקב עד" כותב לשמה – כשר.

ולא אמר לשמו ולשמה

ב"ש: מהרמ"א משמע אפילו היתה כוונת העד לשמה רק
שלא אמר בפיו – פסול.
ומהרי"ל – מתיר כל שהיתה כוונתו לשמה, ובזה נאמן
העד שכוונתו החיתה לשמה.
ואף שבסופר כוונה לבד לא מהני, מ"מ בעד החתום יש
להקל.

הלכות גיטין

סימן קל"ב: שצריך להזכיר שם האיש ואשתו, והמביא גט ונפל ממנו.

סימן קלב: שצריך להזכיר שם האיש ואשתו, והמביא גט ונפל ממנו.

ובו ד' סעיפים (גיטין: כז, פו. יבמות: נב, קטו).

קלב - א

1. אמר לסופר: "כתוב גט לארוסתי לכשאכניסנה אגרשנה", וכנסה וגירשה בו - הוי גט כיון שבידו לגרשה עתה.
א. בד"א שכתב בו זמן הנתינה, אבל אם כתב בו זמן הכתיבה - פסול.

1. א. זמן הנתינה

ב"ש: ולא הוי גט מאורח (שיש פוסלים) כיון שאינו נותן לה אלא בזמנו (עם תאריך זמן הנתינה).
מיהו מהתו"ס משמע - שאף בכה"ג הוי גט מאוחר.
ומהמחבר משמע - שלא מגרשים בגט זה לכתחילה (שכתב בלשון דיעבד "הוי גט").

פסול

ב"ש: טעמו - שמא יאמרו גיטה קודם לבנה.
וגרע טפי מגט ישן (קמח/א) שבדיעבד תינשא בו, משום דשם אינו אלא יחוד אחר הגט, משאכ"כ שבעל אותה אחר הגט, לכן לא תינשא בו (תו"ס).
מיהו אם כבר נישאת לא תצא, כמו בפסולי דרבנן.

1. יבמות(נב): אמר אחד לבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה.

ולאשה בעלמא - אין גט מפני שאין בידו לגרשה.

פרש"י: הוי גט - אם נתנה לה כשכנסה, הואיל ובידו לגרשה משנכתב (שהרי אז היתה כבר ארוסתו).

א. תו"ס: ה"ז גט - תימה, הרי בגיטין(כו:) אמרו שאינו גט, שלא יאמרו גיטה קודם לבנה?

ואר"ת - כאן מיירי שכתב הזמן בגט זמן שאחר הנישואים שהוא זמן הנתינה שאפילו גט ישן אין כאן שלא נתייחד עמה אחר הזמן הכתוב בגט.

קלב - ב

1. צויה לכתוב גט לגרש בו אישה בעלמא לכשיכניסנה -

אינו גט.

א. ואם היא יבמתו ואחר שיבמה גירשה בו - הרי זו ספק מגורשת.

1. (שם): ולאשה בעלמא - אינו גט, שהרי אין בידו לגרשה עכשיו.

פרש"י: לאישה בעלמא - וכינסה וגרשה באותו גט, אינו גט, לפי שכשכתב הגט לא יכל לגרשה שהרי לא היתה אשתו או ארוסתו.

הלכות גיטין

סימן קל"ב: שצריך להזכיר שם האיש ואשתו, והמביא גט ונפל ממנו.

קלב - ג

1. שנים ששמותיהם שווים ושמות נשותיהם שווים, ושלחו ב' גיטין ונתערבו זה בזה - נותן שניהם לזו ושניהם לזו בעדי מסירה. א. ואם נאבד א' מהם לא יינתן הגט הנשאר לא לזו ולא לזו, ואם ניתן לאחת מהם או לשתייהן - ה"ז ספק גירושין.

1. ונתערבו

ב"ש: וכתבו התוס' - לפי ר"מ (שעדי חתימה כרתי) צריך הגט להיות מוכח מתוכו את מי מגרש. ולפ"ז: כאן צ"ל שכתב סימן בעת הכתיבה ונתינה, והיה ניכר בעת שנתן לשליח, אלא שעדי מסירה לא מכירים הסימן, והיינו נתערבו.

בעדי מסירה

ב"ש: לשיטת הרמב"ם (דסגי בעדי חתימה) למה צריך כאן עדי מסירה? וי"ל כיון שכאן אין מוכח מתוכו לא מהני עדי חתימה וצריך עדי מסירה. א"נ לטעמו שכל שאין עדי מסירה אינה מגורשת רק זו שהגט יוצא מתחת ידה, ולכן צריך עדי מסירה לכל אחת.

1. גיטין(פו): משנה - שנים (ששמותיהם ושמות

נשים שווים) ששלחו גט ונתערבו - נותן שניהם לזו ושניהם לזו.

א. לפיכך אם אבד אחד מהם - הרי השני בטל.

פרש"י: השני בטל - לפי שלא יודעים של מי הוא.

הרי השני בטל

הר"ן: לא בטל ממש, אלא הוי ספק, ולמי שיינתן תהיה ספק מגורשת (שמה הגט לא שלה).

קלב - ד

אבד הגט ומצאו במקום ששיירות מצויות או הוחזקו שני יוסף בן שמעון

1. המביא גט ונפל ממנו במקום ששיירות (פי' חבורות של אנשים הולכי אורח) מצויות, או אפילו במקום שאין השיירות מצויות ובעיר שנכתב הגט הוחזקו ב' ששמותיהם ושמות נשותיהם שווים:
א. אם מצאו לאלתר שראה שלא עבר שום אדם שם משעה שנפל עד שמצאו,
ב. או אפילו לא מצאו לאלתר ויש לו סימן מובהק, או טביעות עין בגט, או אפילו אין לו סימן וטביעות עין בגט אלא שמצאו בכלי שהיה בו הגט, ויש לו סימן או טביעות עין בכלי, ויודע שלא השאילו לאחר או שמצאו קשור בכיס, או בארנקי או בטבעת שחזקת כלים אלו שאינו משאילם לאחרים, או שמצאו בביתו בין כליו - כשר, ולא חיישינן שמא אחר הוא.

עבר שם אדם

2. אבל אם אינו יודע אם עבר אדם שם, ואין לו טביעות עין וסימן בכלי ולא

הלכות גיטין

סימן קל"ב: שצריך להזכיר שם האיש ואשתו, והמביא גט ונפל ממנו.

בגט - חיישינן שמא לא זה הוא הגט שנאבד לזה.

א. ואפילו אם עדים מעידים שהאחר שהוחזק בשמו של זה לא היה בעיר כשנכתב.

ב. וכן אם ראה שעבר אדם שם, אפילו לא שכיחי שיירות ולא הוחזקו שני יוסף בן שמעון – חיישינן, אפילו היה כותי שעבר שם.

3. אא"כ עדי הגט אומרים מעולם לא חתמנו על גט אחר ששמו כשם האיש הזה.

א. אפילו אינן מעידים בפירוש שזה היא חתימת ידם כגון שאין הגט עתה בפנינו – כשר:

ב. הרא"ה: וכגון דאיכא עדים דלא איתחזק אנשים ששם כשם של אלו (העדים).

אבל יש עדים אחרים ששם כשם אלו – חיישינן, עד שיעידו שזה היא חתימת ידם, או שיאמרו העדים אנו מכירים הגט שיש לנו בו סימן מובהק שיש בו נקב בצד אות פלוני (כתירוץ של רב אשי), ואפילו אינם אומרים הסימן עד אחר שיראו אותו.

ג. הרא"ה: ואם התובעו אומר הסימן אינו מועיל אלא א"כ יאמר אותו קודם שיראה הגט אבל בטביעת עין - אין מחזירין אותו לתובעו שאין מועיל טביעת עין להכשירו אלא כשמוצאו אותו בעצמו שאבד לו.

לא הוחזקו שני יוסף בן שמעון ואין שירות מצויות

4. ואם [לא] הוחזקו שני יוסף בן שמעון ולא שכיחי שיירתא – מחזירין אותו בלא סימן, אפילו שהיה כדי שיעבור אדם שם.

1. גיטין (כז.): משנה – המביא גט ואבד הימנו:

אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול.

מצאו בחפיסה או בדלוסקמא – אם מכירו כשר.

גמ': ורמינהו מצא גיטי נשים... - הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהן שלא ליתנן.

הא אמר תנו נותנין ואפילו לזמן מרובה?

אמר רבה: לא קשיא כאן במקום שהשיירות מצויות (רק לאלתר), כאן במקום שאין השיירות מצויות (אף לאחר זמן). ואפילו במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת

א"ד אר"ז – והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון וכמו

שכתב רבה.

וא"ד אר"ז – אף שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון' ופליגא דרבה.

סיכום:

אבד ממנו ומצאו

לפי רבה וא"ד (1) – אם שיירות מצויות וגם הוחזקו שני יוסף בן שמעון לא יחזיר אלא לאלתר.

לפי א"ד (2) – אף שרק שיירות מצויות (ולא הוחזקו) לא יחזיר.

להלכה:

מתי אסור להחזיר לזמן מרובה?

הרשב"א – הלכה כרבה (לקולא), רק כששיירות מצויות וגם הוחזקו שני יוסף בן שמעון.

הלכות גיטין

סימן קל"ב: שצריך להזכיר שם האיש ואשתו, והמביא גט ונפל ממנו.

● **גיטין (כז):** ברייתא – מצאו בין כליו בביתו, אפילו לזמן מרובה – כשר.

2. **הטור:** אבל אם אינו יודע אם עבר אדם שם, ואין לו טביעות עין וסימן בכלי ולא בגט – חיישין שמא לא זה הוא הגט שנאבד לזה.
ב"י – והוא דעת הרא"ש.

הב"ח – תימה, אם אין שום ריעותא (שיירות לא מצויות ולא הוחזקו) הרא"ש מתייר?

3. **(שם): א"ר ירמיה** (תירוץ נוסף) – כגון שאמרו עדים: "מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של שני יוסף בן שמעון".

א. **תו"ס** – וצ"ל שלא ראו עדים חתימת הגט, שאם ראו ואומרים שזה כתב ידם, פשוט שיחזיר.

כ"פ הרמ"ה – אפילו לא מעידים בפירוש שזה כתב ידם מהני, וכגון שלא התחזק שיש עדים אחרים ששם כשם עדים אלו, שאל"כ אינו כשר עד שיעידו אלו שזה חתימת ידם.

4. **גיטין (כז):** ברייתא – מצא גו אישה בשוק: בזמן שהבעל מודה יחזיר לאישה.
משמע אף לזמן מרובה. וקשה על המשנה?
מתרצת הגמרא: דמיירי במקום שאין שיירות מצויות.
ובעיני נמי שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון (ראב"ד), וכ"פ הרי"ף רא"ש והרמב"ם.

הטור – וכ"ז כשהבעל מודה שנתנו לאישה (ולא אמר שנמלך מלתת לה), או שהיא נותנת סימן מובהק, הלא"ה לא מחזירים לה (כשנמצא ע"י אחר בשוק), כדלקמן סימן קנ"ג.

1. במקום ששיירות מצויות

ב"ש: שאז חיישין שמא אדם אחר עבר במקום זה ונפל ממנו.

ואף שאין שיירות מצויות אם הוחזקו בעיר הכתיבה שני יוסף בן שמעון – לא מחזירים. **אבל** אם הוחזקו רק במקום הנתינה – מחזירים, שהרי כותבין בגט שם העיר. כ"כ ה"ה והב"ח.

משמע – אף שנכתב שם העיר כשיירות מצויות חוששים, שמא יש עוד עיר כשם עיר מקום הכתיבה. וזה לא כמ"ש הרמ"א (ת' הרא"ש) – שאם הוזכר שם העיר לא חוששים לשיירות מצויות, והוא תימה?

וראיתי בת' הרא"ש – והוא דלא שכיח שיירות ולא הוחזקו. פירוש לזה מהני שם העיר בגט כשלא מצויות

כ"כ הר"ן (ר"ח, בה"ג).

והרי"ף – כא"ד (2) (לחומרא), או שיירות מצויות או הוחזקו שני יוסף בן שמעון.
וכנ"ד הרא"ש והרמב"ם.

יבמות (קטז): יצחק ריש גלותא היה הולך מקורטבא לאספמא ומת (לעניין להתיר אשתו), מי חיישין לתרי יצחק או לא?

אב"י אמר – חיישין.

רבא אמר – לא חיישין.

הרא"ש – וע"כ מיירי שלא הוחזקו ושיירות.

וקשה שהרי"ף פסק שם כרבא שלא חיישין, וכאן פסק לחומרא?

ואפשר דכאן שהוא איסורא ואפשר לכתוב גט אחר החמיר, משא"כ שם שהוא עיגונא הקל.

א. שיעור לאלתר

שם (כז): ת"ר – איזהו שיעור לאלתר?

ר' נתן אומר – כל ששהה שתעבור שיירא ותשרה (ותחנה).

רשב"א אומר – שיראה שלא עבר שם אדם.

וי"א – אף ששהה שם אדם...

הרי"ף: להלכה – באיסור הולכים לחומרא, כל שלא עבר שם אדם, שאל"כ חיישין שממנו נפל.

ב. **גמ': ר' זירא אמר** (תירוץ נוסף) – כגון דאמר נקב בצד אות פלוני דהו"ל סימן מובהק (אבל נקב בעלמא לא).

פרטים נוספים:

● **הר"ן:** מיירי שמצא בחפיסה ויש לו בכלי בחפיסה שהוא שלו ובנוסף מכיר הגט – כשר, אבל רק מכירו בטביעת עין בלא סימן בחפיסה לא מהני.
כ"כ רש"י והרמב"ם.

ולא נראה לי – אלא שני עניינים הם –

מצא בחפיסה ויש לו סימן בחפיסה, **או** שמכיר הגט בטביעת העין (אף בעל הדבר) כיון שמצאו הוא עצמו – כשר.

כ"כ התו"ס, רא"ש, רשב"א, מרדכי, גרסת רש"י שלנו.

● **הר"ן:** אבל מצאו אחר (שאינו הבעלים) לא מחזירים בטביעת עין רק בת"ח.

● **תו"ס:** מצאו בחפיסה – מיירי שידוע שלא השאילו לאחר.

הלכות גיטין

סימן קל"ב: שצריך להזכיר שם האיש ואשתו, והמביא גט ונפל ממנו.

שיירות וגם לא הוחזק עיר אחרת ששמה כשם עיר זאת.
ותימה על הרמ"א?

ושמות נשותיהם שוות

ב"ש: והרמ"א (קלו"ו) כתב – אף שאין שמותיהם שוות צריך לכתוב סימן (נוסף לבעל), שמא יש לו אישה אחרת במקום אחר ששמה כשם אשת חברו (ונמצא שמותיהם ושמות נשותיהם שוות). וכאן החשש גדול יותר שמא כתב לגרש אשתו שבמקום אחר וממנו נפל כאן.
כ"פ שלטי גיבורים – אפילו אין שמת נשותיהם שוות יש לחוש.

ב. סימן מובהק

ב"ש: בש"ס (גיטין כז:) מבואר דווקא נקב בצד אות פלונית. והוסיף העיטור – שאצל תיבה פלונית לא הוי סימן מובהק.

טביעות עין בגט

תו"ס והרא"ש: אף לעם הארץ יש טביעת עין, אלא שחיישינן שמשקר (שיפסיד שכרו כשנאבד לו, ולכן לא מחזירים לו בטביעת העין).
ולכן אם יש לו מיגו, כגון שהוא עצמו מצאו – נאמן בטביעת העין בגט.
ב"ש – ולכן מ"ש כאן נאמן בטביעת עין, ה"ד כשיש לו מיגו (שהוא עצמו מצאו), ות"ח נאמן אף בלא מיגו.

קשור לכיס

ב"ש: לפי שאין משאיל כיסו לאחר, מ"מ צריך סימן מובהק בכיס אם מצאו אחר, או טביעת עין אן מצאו בעצמו.
כ"כ הרשב"א, רי"ו והב"ח.

3. אא"כ עדי הגט אומרים

ב"ש: קאי על כל הדינים, אף אם שכיח שיירות והוחזק, מהני.

ששמו כשם האיש הזה

ב"ש: ואף שלא מעידים העדים שחתמו על גט איש זה רק שחתמו על גט אחד שמו כשמו – לא חיישינן שחתמו על גט אחר וזה משקר במזיד לגרש אשתו בגט שאינו שלו.

ואם הוא שלח שאבד לו הגט – אינו נאמן, דחיישינן שמשקר משום הפסד שכירותו או מפני התרעומת (שחוששים שאבד לו גט אחר עם עדים אחרים, ומשקר שזה הגט שלו כיון שהשמות זהים).

ג. אף כשמצאו אותו בעצמו

ב"ש: כשמצאו בעצמו נאמן במיגו דלא אבד, אבל בלא מיגו אינו נאמן. שאם מצאו אחר אינו נאמן שמא משקר בגלל הפסד שכרו (רשב"א, ר"ן).

קלב - ד

0. עיטת הראמ"ט: ויש שפסקו:

אין שיירות מצויות

1. שאם אבד ממנו במקום שאין השיירות מצויות, אפילו מצאו לאחר זמן מרובה – לא חיישינן שמא אחר הוא, אפילו הוחזקו באותו מקום שנים ששמותיהם שוים ושמות נשותיהם שוים.

שיירות מצויות

2. ואם אבד במקום שהשיירות מצויות:
אם מצאו מיד ועדיין לא שהה אדם שם מהעוברים, או שמצאו בכלי שהניחו בו ויש בו טביעת עין באורכו ורחבו של גט שהיה כרוך – הרי הוא בחזקתו ותתגרש בו.

הלכות גיטין

סימן קל"ב: שצריך להזכיר שם האיש ואשתו, והמביא גט ונפל ממנו.

הוחזקו שני יוסף בן שמעון וגם שיירות מצויות

3. ואם הוחזקו באותו המקום שנים ששמותיהם שונים ושמות נשותיהם שונים, אם אבד במקום שהשיירות מצויות – חוששין שמא גט זה הנמצא של אותו האיש האחר הוא, הואיל ועבר אדם שם אף על פי שלא שהה. אבל אם לא עבר אדם שם – הרי הוא בחזקתו.

4. הגה י"א שאם הוזכר שם העיר בגט אין לחוש לשיירות מצויות דאין חוששין לשני עיירות ששמים שוה (תשו' הרא"ש כלל מ"ה):

0. רמב"ם: אבד ממנו במקום שאין שיירות

מצויות...

ואם אבד במקום שהשיירות מצויות...

ואם הוחזקו ...

ה"ה: לשיטת הרמב"ם יש ג' חילוקים –

1. כשאין שיירות מצויות אף שהוחזקו מחזירים אף

לזמן מרובה.

2. אבל כשיירות מצויות כל שלא שהה שם אדם

מיקרי לאלתר.

3. אבל כשיש תרתי לריעותא (שיירות והוחזקו) אף

שרק עבר שם אדם – חוששים.

0. ויש שפסקו

ב"ש: זו שיטת הרמב"ם לפי פירוש ה"ה.

והכלל הוא:

♦ כשאין שיירות מצויות אף שהוחזקו – לא חיישינן

שנפל מאיש אחר.

♦ ואם שיירות מצויות – חיישינן שנפל מאחר, כיון

שעוברים שם הרבה אנשים, וה"מ ששהה שם אדם,

אבל לא שהה שם אדם לא חיישינן, כיון דליכא

תרתי לריעותא.

♦ ואם שיירות מצויות וגם הוחזקו שני יוסף בן שמעון

חיישינן אף שלא שהה שם אדם.

ונראה שכן עיקר, שדוקא בתרתי לריעותא חיישינן (כ"פ

בה"ג, ר"ח, שליטי גיבורים).

ובשהה סגי אף בחד לריעותא.

2. שמצאו בכלי

ב"ש: דס"ל לרמב"ם שבטביעת עין לא מחזירים אף

שמצא בעצמו ויש לו מיגו.

ואזיל לשיטתו בפירוש המשנה (כז): "מצא חפסה",

שפירש היינו שמכיר הגט עצמו בטביעת עין, ואפ"ה לא

מספיק עד שימצאו בחפסה שהניח בהו.

מיהו ר"פ – חולקים על זה.

כמ"ש רש"י, תו"ס והר"ן.

הלכות גיטין

סימן קל"ג: צריך שימסור הגט בפני שני עדים כשרים.

סימו קלג: צריך שימסור הגט בפני שני עדים כשרים.

ובו ג' סעיפים (גיטין: פו.)

קלג - א

1. צריך שיהיו שני עדים כשרים בשעת מסירת הגט א. (פ"י: ושימסור לה הגט בפני שניהם ביחד). וכן צריך להחתים עליו עדים לכתחילה.
2. אבל בדיעבד אם לא היו אלא עדי חתימה ומסרו בינו לבינה – כשר. וכן אם היו עדי מסירה ולא היו בו עדי חתימה – כשר.
3. וי"א שאם נודע שניתן לה בלא עדי מסירה, אע"פ שעדים חתומים בו – פסול, ומיהו כשרואין אותו חתום תולין שבודאי נמסר בעדי מסירה.
4. הגה: וע"ל ריש סימן ק"ל דלוקחין כת אחת של עדים לחתימה ולמסירה ולא שני כיתות.

3. והרא"ש – רק עדי מסירה ובלא עדי מסירה אינו

גט.

ומ"ש "עדי חתימה מפני תיקון העולם", שאם אין כאן עדי מסירה ויש עדי חתימה אמרינן מסתמא היו עדי מסירה, ונעשה הדבר בהכשר, לפי שהכל יודעים דבעינן עדי מסירה.
כ"פ ר"ת, תו"ס, רש"י, סמ"ג והתרומה.
וכ"כ רשב"א והר"ן – שרבנו אפרים והר"ז דחו דברי הרי"ף.

ב"י: מ"ש הרא"ש שאם יש עדי חתימה מסתמא נמסר בעדי מסירה, ה"ד שמכירים החתימות שאל"כ ל"א שנמסר בפני עדי מסירה.

סיכום: עדי חתימה או/ו עדי מסירה

1,2. הרי"ף והרמב"ם – לכתחילה צריך שניהם

עדי מסירה ועדי חתימה, שהרי לר"א (שקי"ל כמותו) עדי מסירה כרתי, וחכמים תיקנו גם עדי חתימה.
ובדיעבד אם היו עדי מסירה לבד או עדי חתימה לבד כשר.

תו"ס, רש"י והרא"ש – צריך עדי מסירה וללא עדי מסירה אינו גט, ועצה טובה קמ"ל שצריך גם עדי חתימה.

3. והגאונים – עדי חתימה ללא עדי מסירה פסול

מדברנן.

1. גיטין(פו.): משנה – ר"א אומר אע"פ שאין

עליו עדים אלא נתנו בפני עדים – כשר (שעדי מסירה כרתי). שאין העדים חותמים בגט אלא מפני תיקון העולם.

ולר"מ (גיטין כא:) – דווקא עדי חתימה כרתי.

גמ': והילכתא כר"א.

והרי"ף: מכאן שלכתחילה צריך עדי מסירה והם עיקר, שאין העדים חותמים בגט אלא מפני תיקון העולם.

א. ב"י – ובשעה שמסרו לה יהיו שני העדים יחד, לאפוקי אם מסרו לה בפני אחד וחזרו ומסרו לה בפני השני.

שיטות הפוסקים:

2. הרי"ף – מכאן שא"צ עדי מסירה כשיש עדי

חתימה, שהרי עדים חותמים מפני תיקון העולם שאם ימותו עדי מסירה יבוא הבעל לקלקלה תוציא הגט עם עדי חתימה ותידחה אותו. ואם עדי חתימה לא מהני איך תדחה אותו.

ולכן סגי בעדי חתימה או עדי מסירה, מ"מ לכתחילה בעינן שניהם.

ולפ"ז: מ"ש ר"א עדי מסירה כרתי – פירוש אף עדי מסירה כרתי. ולר"מ רק עדי חתימה כרתי.

כ"פ הר"ן, רשב"א¹ [רמב"ן, ראב"ד], רי"ו, רמב"ם.

הלכות גיטין

סימן קל"ג: צריך שימסור הגט בפני שני עדים כשרים.

בזה שייך לומר שהבעל רצה שיעשו כן, ואם לא עשו הגט בטל.

אבל דבר שאינו מפורסם, כגון תיקוני אותיות ומוקף גוויל, לא שייך לומר שהבעל מקפיד, רק דעתו שיהא כשר שתוכל להתגרש בו.

ובשו"ת ברית אברהם הביא סברא זו של משכנות יעקב, שאם הסופר כתב גט שפסול מדרבנן הגט בטל מהתורה לפי שלא נעשה ע"פ ציווי הבעל.

ושו"ב דחה סברה זו – שהרי בשו"ע הביא כמה פסולים מדרבנן ולא כתב שהגט בטל לגמרי משום ששינה מדעת הבעל (אלא רק פיסול מדרבנן). **אלא** ודאי ל"א שהבעל מקפיד.

3. בלא עדי מסירה

ב"ש: אבל עדי מסירה בלא עדי חתימה – לכו"ע כשר.

פסול

ב"ש: שיטת התוס' – שלא בעדי מסירה (אף שהיו עדי חתימה) הגט בטל, אלא שפוסל לכהונה שיש לגזור אטו גט כשר.

כ"כ הרא"ש, מרדכי ושלטי גיבורים.

אבל שיטת הרמב"ם – שהוא פסול רק מדרבנן ולא תצא.

כ"כ הר"ן (הגאונים).

ולמעשה צ"ע!

4. כת אחת לחתימה ולמסירה

ב"ש: וטעמו – לגבי עדים אמרינן דבר ולא חצי דבר (והייתי חושב שחתימה לחוד ומסירה לחוד וכ"א הוי חצי דבר) ולכן צריך שיהיו כת אחת של עדים לשניהם.

מ"מ כאן ליכא פיסול שעדי מסירה עיקר, ואינו אלא על הצד היותר טוב, כמ"ש הב"י והט"ז.

4. הרמ"א (קל"א): גם נוהגין ליקח

(את) עדי חתימה לעדי מסירה, והם יראו שהבעל ציוה לסופר לכתוב, כדי שיהיה הכל נעשה בפני כת אחד של עדים.

1. בפני שניהם יחד

מסר הגט בפני אחד וחזר ומסרו בפני השני?

הב"ח – לא מצטרפים, וצ"ע אם בדיעבד בטל או רק פסול.

מ"מ הב"ש – מצטרפים העדים, ומ"מ סיים: עכ"פ נשמע שהגט אינו בטל (אולי פסול).

שניהם יחד

באה"ט (מהר"י טהראני): אם מסר לה הגט בינו לבינה אלא שראו העדים המסירה, אבל הבעל לא שם לב שרואים – אינו גט, שרצה לשחק בה. אבל אם ידע שהעדים רואים – מגורשת.

כ"ד הט"ז – שצריך הבעל דלעת שיש שם עדים.

היו עדי מסירה ולא עדי חתימה – כשר

פ"ת: ודוקא כשהבעל מוסר הגט, אבל ע"י שליח הוי ספק מגורשת, כדלקמן (קמא/יב).

כשר

פ"ת (ת' משכנות יעקב): וה"ד סתם, אבל אם ציוה הבעל לעדים לחתום ולא חתמו, אף שנמסר בעדי מסירה הגט בטל מהתורה (שהרי לא עשו שליחותם לחתום). וכ"ה בירושלמי.

וכן בכל דבר שנוהגים בגט אף שאין לו עיקר מהתורה או מד"ס רק מנהג, מסתמא כשציוה הבעל, ע"ד שיעשו כן ציוה, ואם לא עשו בטל הגט, דכל ששינה השליח בטל שליחותו.

ולענ"ד תלוי הדבר במנהג, אם נתפשט וכולם יודעים אף הנשים ועמי ארצות, כגון י"ב שורות בגט וכתב אשורי,

קלג - ב

1. צריך שיהיו גם החתימות יבשות בשעת נתינת הגט.

צריך שיהיו

ב"ש: אם נמסר הגט כשהחתימות לחות – אינו מעכב. כ"כ הט"ז.

1. סמ"ג: צריך שיהיו גם החתימות יבשות בשעת

נתינת הגט, כדי שלא יהיה כתב שיכול להזדייף.

כ"כ סמ"ק, כלבו, מרדכי וש"פ

הלכות גיטין

סימן קל"ג: צריך שימסור הגט בפני שני עדים כשרים.

קלג - ב

קונטרסים: **רגילין ליתן הגט במניין עשרה** (כדי לפרסם הדבר).

באה"ט (סדר הגט למהר"י מינץ): והדיינים מהמניין, ואפילו יש מניין קרובים לאיש או לאישה אין בכל כלום.

הלכות גיטין

סימן קל"ד: צריך שיבטל הבעל כל המודעות.

סימן קלד: צריך שיבטל הבעל כל המודעות.

ובו י' סעיפים (גיטין: לב, מו, עח, פח. ערכין: כא. יבמות: נב.)

קלד - א

1. צריך שיבטל כל מודעה קודם שיתן הגט, שאם מסר מודעה בפני שנים ואמר: "גט שאני רוצה ליתן לאשתי דעו שאני אנוס ליתנו ולכן אני אומר בפניכם שיהא בטל" - הרי הוא בטל, א. אע"פ שלא לקח בקנין.

2. הגה - רמ"ע: ואע"פ שלא מסר בפני ב' עדים ביחד, רק בזה שלא בפני זה, ובלבד שיהיו כשרים.

3. אע"פ שאין מכירין את אונסו, א. ואפילו אם האונס שאמר היה שקר, ואע"פ שנתנו (הבעל הגט לאשתו) אח"כ לא אמרין שביטל המודעה שמסר, עד שיאמר בפירוש שמבטל המודעה, ואז היא בטלה, ואינו צריך קנין.

1. ערכין(כא.): משנה - גיטי נשים כופין אותו

עד שיאמר רוצה אני.

ג"מ(כא.): א"ר ששת - האי מאן דמסר מודעה אגטא, מודעי מודעה (והגט בטל).

פשיטא? ל"צ שכפוהו והתרצה, מד"ת שביטל המודעה לאחר ריצוי, קמ"ל עד שיאמר שמבטל המודעה. כ"פ הרי"ף והרא"ש.

א. רמב"ם: אין המוסר מודעה או מבטלה צריך קנין. כ"כ ש"פ.

3. הרא"ש: בגט ומתנה א"צ עדים להכיר אונסו, דגילוי מילתא הוא שאינו רוצה לתת.

א. ואפילו היה שקר שהוא אנוס מ"מ הרי אמר שאינו רוצה לגרש.

כ"כ הרשב"א, הר"ן, ה"ה(מפרשים), רי"ו(ר' יונה).

לאפוקי הרמב"ן - דס"ל שאם לא היתה במודעה באונס אינה מודעה, כיון שאינו אנוס אן סהדי שגמר בלבו בשעת מעשה לגרשה.

ולא מהני ביטול קודם כתיבה אלא לאחר כתיבה.

והר"ן: מ"מ דעת הרמב"ם נוטה כש"פ שבכל גוונא בטל הגט.

מסר העל מודעה לעדים שהוא מבטל הגט

• **רמב"ם -** הבעל יכול לבטל הגט אף בלא אונס, בין קודם כתיבתו בין אחר כתיבה.

דעת הרמב"ם ואם פירוש שמבטל הגט בלא טענת אונס.

רמב"ן - לא יכול לבטל, רק כשביטל בלא לפרש אומרים מסתמא היה אנוס. **והר"ן -** יכול לבטל.

• **רמב"ן והרשב"א -** הבעל לא יכול לבטל הגט בלא טענת אונס (בין לפני כתיבה או אחריו).

טעמם: כשחוזר ועושה השליחים לגרש אתי דיבור ומבטל דיבור.

• **ריב"ש(י"א) -** יש לחלק

לפני כתיבה - לא יכול לבטל, לפי שכשחוזר ואומר "כתבו ותנו לאשתי" חזר בו, ואתי דיבור ומבטל דיבור. **לאחר** כתיבה - יכול לבטל הגט שנכתב כבר, שהרי אח"כ לא אומר כלום שנאמר שחזר בו.

האם גילוי דעת מבטל הגט?

ב"ב(מ.): מודעה בגט ובמתנה (שרוצה לבטל) א"צ שידעו שהיה אנוס, ובגילוי דעת בעלמא מהני לבטל

הלכות גיטין

סימן קל"ד: צריך שיבטל הבעל כל המודעות.

מסר מודעא

פ"ת(בנ"א): מובא במהר"מ מלובלין על מעשה שהיה בימי הסמ"ע – אחד שנתן גט ע"י שליח, וקודם הנתינה נתפשרו שיתנו חפצים ידועים לבעל, וכן עשו והשלישו החפצים ביש שלישי. לאחר נתינת הגט טוען הבעל שרימו אותו בטיב החפצים ונתנו לו חפצים גרועים ומחמת זה רוצה לבטל הגט. ויצא חכמי הדור בהכשר הגט, כיון שנוהגים שהבעל מבטל כל דיבור שיזיק לגט ולכן אין בדבריו כלום.

ופ"ת עצמו כתב – ועוד כיון שמתחילה לא הקפיד הבעל בפירוש שיהיו החפצים כמו שהוא רוצה ואם לא כן יבטל הגט, רק גילוי דעת, וזה ודאי לא כלום הוא.

בפני שנים

פ"ת: ספר ב"מ – מהריב"ש ות' הרשב"ץ משמע, דווקא כשאמר לשנים "שמעו" או "אתם עדים". ואינו מוכרח – וצ"ע.

דעו שאני אנוס

ב"ש: האם צריך לומר שהוא אנוס?

לרמב"ם – אף שלא אמר שהוא אנוס מהני לבטל הגט. ריב"ש[רמב"ם]: אף שאמר בפירוש שאינו אנוס, מבטל הגט (בין לפני הכתיבה או לאחריה).

ולכמה פוסקים – אין יכול לבטל קודם הכתיבה (בלא אנוס).

והרשב"ם וש"פ – ל"מ אם אמר בפירוש שאינו אנוס, אלא אפילו אמר סתם שגט זה בטל (שאז יתכן שהוא אנוס) – לא מהני, כיון שלא תלה מודעתו באנוס, כשאח"כ מצווה לכתוב הגט ביטל דבריו הראשונים.

הגט.

ואילו בגיטין (לד.) – נחלקו אב"י ורבא האם גילוי דעת לבד מבטל הגט, וקי"ל כאב"י שגילו דעת "לאו מילתא".

והרא"ה מי שנתן גן לאשתי ואמר אם לא אבוא עד ל' יום 'הא גט. הגיע ביום ל' והפסיקו נהר. צעק "ראו שהגעתי", ואמר שמואל – לא נקרא ביאה, והוי גט (ועוד למדו שאין טענת אנוס בגיטין).

משמע שגילו דעת (שרצה לבטל הגט) לא מהני.

וקשה: הרי הגמרות סותרות?

• **רשב"ם, רא"ש והטור:** מחלקים –

כשהבעל טוען שהוא אנוס – מהני גילוי דעת אף שלא ברור לנו שהיה אנוס (כמו ב"ב מ).

אבל כשברור שאין אנוס – גילוי דעת לאו מילתא (כמו בגיטין לד. והרא"ה מהפסיקו נהר אין טענת אנוס בגיטין).

• **והב"ח** – מחלק,

גילוי דעת אחר כתיבת הגט – לא מבטל, שאין בכוחו לבטל מעשה הכתיבה (כאב"י גיטין לד.).

אבל גילוי דעת לפני כתיבה – מועיל לבטל הגט, שמגלה דעתו שעושה המעשה באנוס.

ולפ"ז: אפילו גילוי דעת שנאנס בלא מסירת מודעא מבטל הגט.

מ"מ הפ"ת – הב"ש חולק על הב"ח, דווקא כשמסר מודעא מפורשת מבטל הגט, אבל גילוי דעת בלא מודעא לא מהני, ואפילו קודם כתיבה.

1. צריך שיבטל

טור וה"ה: כל שבא לגרש (אף שאין ידוע שהוא אנוס) צריך לבטל המודעות.

וכן דעת מרן שכתב סתם "צריך שיבטל כל המודעות קודם נתינת הגט".

קלד - ב

1. לכן צריך שיבטל קודם כתיבת הגט א. כל מודעא

שמסר, ויאמר כן: "הריני מבטל כל מודעא שמסרתי על גט זה, ב. וכן אני מבטל כל דבר שגורם כשיתקיימו אותן הדברים ביטול לגט זה, ג. וכן אני

הלכות גיטין

סימן קל"ד: צריך שיבטל הבעל כל המודעות.

מעיד על עצמי שלא מסרתי דבר על הגט שיבוטל הגט מחמתו, ד. והריני פוסל כל עד או עדים שיעידו שמסרתי או שאמרתי שום דבר שיבוטל מחמתו גט זה או שיוע כוחו של גט זה מחמת אותה מודעה או אותו דיבור".

2. הגה: וי"א דסגי אם אומר שמבטל מודעה ומודעה דמודעה עד סוף כל מודעי (טור בשם הרא"ש). וכן נוהגין אך טוב לכתחילה לחוש ולומר כסברא הראשונה.

שאמרתי שום דבר שיבוטל מחמתו גט זה או שיוע כוחו של גט זה מחמת אותה מודעה או אותו דיבור".

2. והד"מ – אבל אנו נוהגים כדברי הרא"ש.

וצ"ע למה הביא הטור דברי הרמב"ם כחולק על הרא"ש, שהרי הרא"ש מפרש דברי הרמב"ם.

רמב"ם: ולא יניחוהו לילך עד שיגיע הגט לידה, כדי שלא יבוא לבטלה.

ה"ה – שאם יניחוהו יכול לשוב לבטל דבריו הקודמים ויהא הגט בטל, שהכל הולך אחר דבריו האחרונים.

1 א. שיבטל... כל מודעות

פ"ת: ספר ב"מ – קשה לפרשב"ם (ה"ה מ:) שגילו מילתא בגט כמתנה (שנקרא אנוס) מילתא היא, אף שלא ידענו אונסו (הגט בטל).

וקשה לפ"ז: מה מועיל ביטול מודעות, הרי עכ"פ נשאר אנוס?

תינח המחויב לגרש ע"פ ב"ד שאז האונס אינו מזיק, ורק המודעה ולזה מועיל ביטול מודעות. אבל אונס שלא ע"פ ב"ד קשה, מה מועיל ביטול מודעות כשיש אונס?

וכבר נחלקו בזה קצה"ח והנתיבות (בחו"מ ר"ה/ס"ק ח): **קצה"ח** – באמת לרשב"ם אינו נועיל ביטול מודעה רק בגט מעושה (שאנסוהו) ע"פ ב"ד. אבל גט שנתן מעצמו לא מהני ביטול.

אך הנתיבות – הרשב"ם מירי באונסא דנפשא (שאינו רוצה לגרש אבל אינו מחמת אונס חיצוני של אחרים) שאונס זה לבד לא מבטל הגט אלא בצירוף מודעה, ולכן כשמבטל המודעה מהני.

ומהר"ם מבריסק תירץ – שאף שיש הוכחה שמתחילה היה אונס, מ"מ ע"י ביטול המודעה י"ל סר האונס. כיון שלא ידענו על האונס רק ע"י מודעה י"ל בשעה שביטל המודעה סר האונס, אבל כשידענו שהיה ודאי אונס לא מהני ביטול מודעה עד שנדע שודאי סר האונס. כ"כ סברא זו ת' המבי"ט.

0. הרא"ש: אם מסר מודעה, ובנוסף אמר: "אם אבטלה לא תבטל" – אם ביטל מודעה ומודעה דמודעאי עד סוף כל מודעי – הכל בטל (והגט גט). כשם שמועיל על מודעה כך מועיל על כמה מודעות. וכן המנהג.

1 ב. אבל הרמב"ם כתב – אם מסר מודעה שהגט בטל, ובנוסף אמר: כל ביטול מודעה זו בטל. וכתב אח"כ הגט, אף שביטל המודעה הגט בטל. **אלא** התקנה היא שיאמר לפני הכתיבה לעדים: דברים שמסרתי שאם יתקיימו מבטלים הגט, בטלים, ואח"כ יצווה לכתוב הגט.

הרא"ש – שבזה מבטל כל מודעי מודעות.

ד. והרשב"א – גם תקנתו של הרמב"ם לא מועילה, שמא מסר מודעה שמבטל אף את זה. **ולצאת מכל ספק:** בנוסף לביטול כל המודעות, יפסול כל העדים שיעידו שמסר מודעה.

וא"ת: מה מהני שלא לא יוכל לבטל הגט בב"ד (כיון שביטל העדים), הרי יכול לקלקלה ביד שמים (שימסור מודעה שמבטל הגט, (אף שהעדים לא יוכלו להעיד, מ"מ ביטל הגט)?

ו"ל: כיון שאינו יכול לקלקלה בב"ד גומר בדעתו ומבטל כל המודעות, שאינו מצוי שיקלקלה בידה שמים (שהרי אינו מרווח בדבר כלום). וכמ"ש הירושלמי.

אונם ה"ה – דחה קושיית הרשב"א על הרמב"ם, לפי שאחר דבריו האחרונים אנו הולכים, וכיון שהוא כולל כל מה שקדם הכל בטל. מ"מ נוהגים לפסול הענדים כמ"ש הרשב"א. כ"ד הר"ן.

1. סיכום דברי הרשב"א בתיקון הגט שלו כמ"ש הר"ן: וצריך שיבטל קודם כתיבת הגט **א**. כל מודעה שמסר, ויאמר כן: "הריני מבטל כל מודעה שמסרתי על גט זה, **ב**. וכן אני מבטל כל דבר שגורם כשיתקיימו אותן הדברים ביטול לגט זה, **ג**. וכן אני מעיד על עצמי שלא מסרתי דבר על הגט שיבוטל הגט מחמתו, **ד**. והריני פוסל כל עד או עדים שיעידו שמסרתי או

הלכות גיטין

סימן קל"ד: צריך שיבטל הבעל כל המודעות.

ג. דבר על הגט שיבטל הגט

פ"ת(ישועות יעקב): לפי דברי הט"ז לא מועיל אודיתא על דבר האסור.

וא"כ קשה מה מועיל כאן מה שמודה שלא מסר מודעא, הרי דבר איסור הוא, ומה יש בכוחו לפסול עדים כשרים? ויש לתרץ – באמת בלא"ה ראוי שיועיל ביטול מודעא, ועוד כיון שרוב מלקה מי שמוסר מודעא על גט (לקמן) מסתמא ביטל המודעא בלב שלם, רק שיש חשש לעז לכן כשמודה מעצמו אך לעז ליכא. ועיין עוד תירוץ הרשב"א שהובא בב"י.

2. דסגי אם אומר שמבטל מודעא

ב"ש: פירוש וא"צ לבטל העדים, אבל אין חילוק בין אומר שמבטל מודעא או שאומר שמבטל כל דבר הגורם ביטול. מיהו לרמב"ם לא מהני כשאומר שמבטל המודעות.

הרני מבטל כל מודעא

בעל שמוסר מודעא על ביטול הגט, ובנוסף ביטל כל מה שיבטל בעתיד המודעות, ונשבע על זה (שלא יבטל מודעא זו). ואח"כ כשבא לגרשה עבר על שבועתו וביטל כל המודעות שלא יגרש:

- ת' גליא מסכת (קצת לומדים) – הגט בטל לחומרא. טעמו: דקי"ל כרבא (תמורה ד:): דאמר "כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני". וא"כ כאן שעבר על השבועה לא מהני והגט בטל.
- אבל ת' גליא עצמו – הגט כשר, שהרי האיסור שעבר אינו בגוף הגט, ודומה הדבר לנשבע שלא יבוא לעיר ובא לעיר וגירש – ודאי שהאישה מגורשת אף שעבר איסור בכניסתו לעיר.

מבטל כל מודעא

ת' המבי"ט: כשידוע לנו שהיה בודאי אנוס – אין מועיל ביטול מודעא עד שנדע בבירור שעבר האנוס. אבל כשלא ידענו האנוס רק על פי דיבורו – מהני ביטול מודעא, לפי שתולים שסר ממנו האנוס.

קלד - ג

1. נהגו להצריך ביטול מודעא אף למגרש מרצונו.

- א. הגה: ומיהו אם שכח מלבטל כשר, מאחר שמגרש מרצונו.
2. מרדכי: ונהגו עוד לבטל מודעא קודם שיצווה לכתוב וקודם הנתינה. א. ואע"פ שי"א שאם בטל הגט בין כתיבה לנתינה לא היה מועיל אח"כ ביטול מודעא לגרש באותו גט, ולכן אין מניחין אותו לילך עד שיתן הגט - אפ"ה מחמירים ג"כ לבטל מודעא בשעת נתינה.

וטעמו: נהי שבטלה לשליח, לגט לא בטלו. סמ"ג: משמע שאם ביטל הגט בפירוש מודה ר"נ שהגט עצמו בטל. כ"פ הרמב"ם. ולפ"ז קשה, מה מועיל ביטול מודעא שנוהגים לעשות בשעת נתינה, הרי יש לחוש שביטל גוף הגט, שאף אם יחזור בו לא יכול לגרש בגט זה? ולכן כתב הרמב"ם שאחר שכתב הגט לא מניחים לו ללכת עד שיגיע הגט ליד אשתו, שאם יצא יש חשש שיבטל הגט עצמו ואז שוב לא יוכל לגרש בגט זה. מ"מ כתבו הפוסקים לבטל מודעי אף בשעת הנתינה (אף שאם ביטל הגט ביטול מודעות לא יעזור).

סיכום: מתי צריך שיבטל הבעל המודעות?

- רמב"ם – יבטל קודם כתיבת הגט, ואח"כ יצווה להם לכתוב ולחתום ולתת, ולא יניחוהו לילך עד שיגיע

1. הרא"ש: המגרש אשתו מרצונו אין כאן חשש אם לא יבטל המודעות, כיון שמגרשה מדעתו אינו חשוד לקלקלה בידי משים. כ"ד הרמב"ם.
- ✓ אך הטור – מ"מ טוב לבטל המודעות. כ"כ המרדכי, ה"ה – מפני קלקלו הדור והרמאים, וה"ה(גאון).
- א. ד"מ: מצאתי כתבו בשם המהרי"ל – שפעם שכח לבטל המודעא ואמר אח"כ: ומה בכך, ידעתי שגט זה ניתן ברצון.
2. גיטין(לב): שליח שהולך גט לאישה יכול הבעל לבטל קודם שיגיע לאישה. ואף לאחר שביטלו קי"ל כר"נ שיכול לחזור ולגרש באותו גט (שגט עצמו לא נפסל).

הלכות גיטין

סימן קל"ד: צריך שיבטל הבעל כל המודעות.

גם בשעת הנתינה. כ"פ הרמ"א.

2 א. אע"פ שי"א

ב"ש: כ"כ השו"ע (קמא/סו) כדעה זו (דעת הרמב"ם), מ"מ לעניין ביטול מודעא מחמירים לבטל אף קודם נתינה. **כתב בשה"ת** – שאין בעל יכול לבטל בגט עצמו שלא בפני הסופר והעדים שצויה להם לכתוב הגט.

הגט לידה כדי שלא יצא ויבטל, כיון שיכול לבטל גוף הגט (ואז אף שיחזור בו, שוב הגט פסול) בין לפני כתיבת הגט או לאחריו.

- **סמ"ג והתרומה** – די שיבטל בשעת הנתינה.
- **מרדכי והתו"ס** – נהגו לבטל בשעת כתיבת הגט ובשעת נתינתו.
- ונחלקו בדעת התו"ס:
ב"י – כל שביטל קודם כתיבה ולא יצא מלפניו – א"צ לחזור ולבטל בשעת הנתינה.
- וד"מ** – אף שלא יצא, מ"מ לכתחילה צריך לחזור ולבטל

קלד - ד

1. אם נשבע הבעל ליתן גט - צריך שיתירו לו קודם, שלא יהא דומה לאונס. א. אך ערבות יתן אם ירצה שאין זה דומה לאונס.

ב. הגה וה"ה אם קבל קנין לגרש (שצריך למחול לו הקניין שלא יהא כאונס – ב"ש).

2. אבל אם קבל עליו קנסות אם לא יגרש: א. לא מקרי אונס, מאחר דתלה גיטו בדבר אחר ויכול ליתן הקנסות ולא לגרש. ב. ויש מחמירין אפילו בכה"ג (בתשובת הרשב"א), ג. וטוב לחוש לכתחילה ולפטרו מן הקנס.

ד. אבל אם כבר גירש מפני זה, ואפילו גירש מכח שבועה שעשה מעצמו לגרש - הגט כשר הואיל, ומתחילה לא אנסוהו על כך.

3. רע"ה: י"א דלא מקרי אונס אלא מה שאונסין לאדם עצמו, אבל אם אונסין לאחר עד שיגרש חברו, אפילו אב על בנו או להיפך - לא מקרי אונס (שהרי לא חובטין בו לגרש).
א. מ"י: ויש מחמירין באב על בנו. (וע"ל סימן קנ"ד מדינים אלו).

שהרי תלה גיטו בדבר אחר, שיכול להפסיד המשכון ולא יגרש.

ב. ד"מ (פסקי מהרא"י): אם קיבל בקניין לגרש אשתו – הוי אונס (וצריך למחול לבעל הקניין שלא יהא כאונס כמו בנשבע).

והב"ש – משמע שהקניין לגרש חל. ותימה שבפסקי מהרא"י משמע שהקניין לא חל כלל. כ"כ הרמב"ם בהדיא?

2. בעל שקיבל עליו קנס אם לא יגרש את אשתו,

האם נחשב הדבר כמגרש מאונס?

א. הרב מימון נואר, והמהרי"ק – לא מקרי אונס, מאחר שתלה גטו בדבר אחר, יכול לגרש ולשלם הקנס.

ב. והרשב"א – הוי גט מעושה כל שיועדים באונסו, אף שלא מסר מודעא, שדינו כתלויה ונתן מתנה דלא מהני.

1. גיטין (מו.): מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו: "יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם לא אגרשך, וגירשה" – הוי גט. מ"מ התירו חכמים שיחזירנה (אם ירצה).

משמע שגט כזה אינו מעושה (שהרי היא מגורשת).

וכתבו רבותינו הצרפתים (הי"ד הרב פרץ): אבל **נשבע** (לאפוקי נדר) לתת לה גט – צריך שיתירו לו שלא יהא כאונס (שאם יגרש מחמת השבועה הוי כמו אונס).

והסביר הרב מימון נואר – טעמו, בנדר כיון שתלה הגט בדבר אחר (יאסרו הפירות) לא מיקרי אונס, שהרי יכול שלא לגרשה ולא לאכול פירות. אבל לגרש דומה לאונס שתלה הגט בשבועתו ואינו יכול שלא לגרש, שהרי יעבור על שבועתו.

א. אבל אם נתן הבעל ערבות וגירש – אין זה אונס (פירוש נתן משכון שיגרש אשתו ואם לא יפסיד משכנו),

הלכות גיטין

סימן קל"ד: צריך שיבטל הבעל כל המודעות.

להיעשות בהיתר. משא"כ בנשבע שלא למכור א"א למכור בלי שיעבור על שבועתו.

לפי זה גם אצלנו שנשבע לא לגרש אלא לדעת אביו, הרי יכול להיעשות בהיתר, אף המרדכי מודה דמהני.

(ה). אצלנו לא ברור שעבר על איסור שבועה, אדרבא אמרינן אין אדם חשוד לעבור על שבועה, ומסתמא הודיע לאביו.

שהרי כשכתב הגט לא הזכיר הבעל עניין של השבועה כלל, ואין הבעל נאמן עכשיו לומר שלא הודיע לאביו לעשות עצמו רשע. ואף אביו לא נאמן לעשות בנו רשע לומר שלא הודיעו.

(ו). אף שברור לנו שהאב לא הרשה לו, עדיין י"ל שעשה הבן התרה בפני ג', שהרי שבועה בפני רבים יש לה התורה. ואף אם היה נשבע ע"ד רבים אפשר להתיר במקום מצווה.

(ז). בכלל "אי עביד לא מהני" אם ראינו שהתורה עצמה גילתה בנושא אחד דמהני, שוב בכל אופן שעושה זה נגד התורה מהני. ולזה מודה המרדכי.

ובקידושין מצאנו שכהן גדול שקידש אלמנה (אף שעבר על איסור דאורייתא) מהני. וכן בגירושין גילתה התורה שאנס שגירש אנוסתו דמהני (שהרי ציוותה עליו להחזירה). ולכן בגירושין ל"א "אי עביד לא מהני".

ולכן אישה זו מגורשת גמורה.

צריך שיתירו לו

ב"ש: היינו כשאין ניתן לכופו ע"פ דין אז צריך שיתירו לו, כי השבועה הוי כפיה. אבל אם ע"פ דין ניתן לכופו לא איכפת לו מהשבועה.

צריך שיתירו לו

ב"י(רשב"ץ): מעשה והיה דודו של המגרש בוכה שהיה קשה בעניו. א"ל המגרש אין צורך לבכות, שאני נותן גט בכוח (משמע מאונס). שאלו הרב לפרש דבריו, ופירש המגרש: מפי שהיא לא רוצה אותי גם אני לא רוצה אותה (משמע שנתרצה לגרש). האם הוי גט מאונס?

תשובה: לא הוי גט מעושה –

א. אפילו היה מפרש בפירוש לפני דודו שהוא אנוס אין הגט בטל, כיון שלא היו הדברים בפני ב' עדים כמוסר מודעא.

ועוד שלא אמר כן מעצמו אלא אחר שראה דודו בוכה ורצה לפייסו, ואדרבא נראה שהיה חפץ בגט כיון שהשתדל לפייס דודו.

ג. **והרישב"א** – לכתחילה טוב לחוש לפוטרו מהקנס קודם שיגרש.

ד. **מ"מ** אם עבר וגירש בלא שפטרו אותו (בין בקנס או שבועה) – הוי גט, כיון שאנס עצמו.

1. אם נשבע

רעק"א: וכן אם נשבע שלא לגרש או לבטל מודעות – צריך התרה.

פ"ת(נו"ב): מעשה באחד שגירש אשתו כדת, ואח"כ יצא ערעור שהבעל נשבע לאביו ברבים שלא יגרש אשתו בלי ידיעתו, ועכשיו עבר על שבועתו וגירשה בלא ידיעתו, ויש לחוש לגט מטעם "אי עביד לא מהני" כדאיתא בתמורה (ד:).

(פירוש מה שאמרה תורה לא לעשות והלך ועשה, האם המעשה תופס, לפי רבא לא מהני. וא"כ כאן שעבר וגירש שעבר על השבועה – לא מהני מעשה הגירושין).

תשובה: יש להכשיר הגט מחמת שבעה התרים –

(א). שבועה שאדם חייב עצמו לא לשייך ל"אי עביד לא מהני". כ"כ התו"ס והרא"ש, וכנ"ד הרמב"ם.

כ"פ הט"ז, רשד"ם ופר"ח.

לאפוקי המרדכי, שכ"פ כמותו – הב"ח, הש"ך והסמ"ע.

(ב). בגירושין אף המרדכי יודה שמגורשת (שההוא דיבר רק על מכר).

(ג). אם נשבע מעצמו שלא יעשה ועבר ועשה דמהני,

מה טעמו:

לתו"ס – מפני שבדה האיסור מעצמו.

לרא"ש – בחרם ושבועה של עצמו כיון שיכול להתירם אינם דומים לאיסורי תורה שא"א לבטלם.

ונ"מ: אם נשבע ע"ד רבים שאין לו התרה:

לפי התו"ס – אי עביד מהני, שעכ"פ בדה מלבד.

ולפי הרא"ש – אי עביד לא מהני, לפי שאין לו התורה.

ולפי זה: י"ל שהמרדכי מיירי בנשבע ע"ד רבים שאין לו התרה. ואף שחולק על התו"ס, מ"מ מסכים עם הרא"ש דאי עביד (שעבר על השבועה) שנשבע ע"ד רבים דלא מהני לכן אוסר, דלמה נרבה מחלקות.

אבל בנדון דנן שרק נשבע ברבים (ולא ע"ד רבים) יודה רבא דמהני התרה, ולכן אף המרדכי יודה שאם גירשה מהני.

(ד). הסמ"ע והש"ך (חו"מ ר"ח) חילקו (כדי לתרץ שיטת המרדכי) שמקח הנעשה באיסור מהני, כיון שיכל

הלכות גיטין

סימן קל"ד: צריך שיבטל הבעל כל המודעות.

צריך שיתירו לו

פ"ת(ב"מ): וכ"ש אין לכופו לגרשה מכוח השבועה כמבאר בריטב"א, ואם כפו אותו הוי קרוב הדבר להיות גט מעושה (אא"כ הגירושין ע"פ דין).

ובספר גט מקושר – תמה עליו, נעלם ממנו מ"ש הב"י בשם הר"י בנו של הרא"ש (ק"ד) שכתב: מי שנשבע שאם ישחק בקוביה יגרש את אשתו, ב"ד כופין אותו לקיים שבועתו לגרש אשתו והמעשה קיים.

***: ולי תימה,** הרי הר"י חולק על עיקר הדין של המחבר שצריך התרה, א"כ ברור שגם חולק על הריטב"א לעניין כפיה, ולמה קשה לגט מקושר?

ב. **ה"ה אם קיבל קניין לגרש**

ב"ש: פירוש וצריכים למחול לו הקניין שלא יהא כאונס. משמע שהקניין חל.

ואומנם בפסקי מהרא"י בהמשך – ס"ל שהקניין לא חל מעיקרו, ולכן א"צ להתירו

2 א. ויש מחמירים (אף בקנסות)

פ"ת: איך לעשות פשרה בין בעל לאשתו, כדי לחייב הבעל לתת גט?

תורת גיטין: לפי הרשב"א א"א לחייב הבעל שישלם הקנס אם לא יגרש אותה, דהוי גט מעושה.

אלא התקנה: שיקבל הבעל בקניין סודר שמוחל על כל חיובי האישה לבעלה (תשמיש, מעשה ידיה) ללא קשר לגירושין, אבל הוא יישאר בכל החיובים לאישה (כגון מזונות), וממילא יגרשנה כיון שמונעת ממנו מה שחייבות לו, ואינו גט מעושה שאינו תולה הגט בקנס.

או שיקבל על עצמו קנס שאם לא יגרש עד זמן שקבעו. ואם הגיע הזמן ולא גירש ממילא מתחייב בקנס אף שיגרשה אחר כך, שהרי הקנס חל מיד שעבר הזמן. וא"כ ב"ד יכולים לכופו לשלם הקנס (שזהו פרעון חוב), וכשמגרש להפטר מהחוב אינו גט מעושה.

***: ועדיין יש לשאול אם הקנס לא הוי אסמכתא?**

ויש מחמירים (רשב"א)

פ"ת(משכנות יעקב): אין מחלוקת בין הרב מימון נואר (א.) לבין הרשב"א (ב.) –

מה שסובר הרב מימון שקנס אינו אונס – מיירי שקיבל עליו הבעל הקנס ונשאר בדעתו לגרש עד שעת גירושין וגירש מרצונו, ולכן לא הוי אונס.

והרשב"א מיירי – שבשעת הגירושין חזר בו הבעל וגירש רק מחמת הקנס דהוי אונס, ובזה אף הרב מימון מודה.

ב. **ועוד** שבלשון ראשון משמע שהיה זה באונס, ובלשון שני משמע שנתרצה לאחר שראה שאין הזיווג עולה יפה והחליט לגרשה מרצון. נמצא לשון אחר מפרש לשון ראשון והגט לא בטל. וראה לדבר (נדרים יח:) סתם נדרים להחמיר, ופירושן להקל.

וספר הב"מ – מ"ש הרשב"ץ "שלא היו הדברים בפני בשם עדים" משמע אף שמסר מודעא ברורה אין כלום עד שיאמר לב' עדים "אתם עדיי" – יש לפקפק בזה. ולדינא צ"ע?

והמשנה למלך – תמה על הסברו של הריב"ש, של"ד לנדרים, ששם הם דברים בינו לבין קונו, לכן נאמן לפרש דבריו.

משאכ"כ בגיטין שאם כוונתו היתה לבטל הגט שוב לא מהני גט זה לגרש בו (שהרי לפי הרמב"ם גט שבטלו שוב לא יכול לגרש בו).

סיכום:

• **מודעא בפני בשם עדים**

רשב"ץ – צריך ליעד העדים לכך.

ב"מ – מפקפק בזה.

• **מודעא סתומה** (שאפשר לפרשה כאונס, ואפשר לפרשה שאינו אונס).

רשב"ץ – נאמן הבעל לפרשה דבריו (כמו בנדרים).

מל"מ – יש להסתפק, ול"ד לנדרים.

צריך שיתירו לו

רדב"ז: מי שקיבל עליו חרם "בעולם הזה ובעולם הבא" אם לא יגרש את אשתו, נחלקו הפוסקים האם מותר להתיר לו כדי שיוכל לגרש את אשתו בלא אונס? **י"א** – שאפשר להתיר לו שיוכל לגרשה בלא אונס, שאל"כ הוי גט מעושה.

וי"א – שאין להתיר לו חרם כזה, משום שאין לו התרה. **להלכה:** יגרש (בלא התרה) ויצא י"ח החרם, שהרי מהתורה מגורשת כיון שהוא עצמו הביא עליו.

ואם אח"כ יחזור וישאנו מוטב, ואם לאו יכתוב לה גט אחר מרצונו (שעכשיו אין אונס החרם) לצאת י"ח האחרונים.

ה"ה מי שנדר נזירות שמשון אם לא יגרש אשתו, שאין לו התרה, יעשה כן.

מ"מ פ"ת – חולק על הרדב"ז, קי"ל כהרמ"א (יו"ד רכח/מה) שפסק כמהר"ם פדואה שאפשר להתיר חרם כזה כדי שיוכל לקיים מצווה, וכגון נדר שהודר ברבים.

הלכות גיטין

סימן קל"ד: צריך שיבטל הבעל כל המודעות.

וטעמו: שאם מאיימת עליו שיגרשנה ברור דהוי אונס כמ"ש בהדיא בשו"ע (חו"מ רה"ז): שוכר פרדס שאכל ג' שנים ואיים על הבעלים שאם לא ימכור לו יטען "לקוחה היא ביד" הוי אונס.

והפ"ת – מיירי שאשתו מאיימת עליו שיתן גט, מ"מ הוי ספק כיון שהאונס אינו בגופו (כגון מכות) אלא אונס ממון.

ול"ד: לחו"מ (רה"ז) דשם מיירי שאונסים אותו בממון להוציא ממנו ממון, משאכ"כ שאונסים אותו בממון שיוציא אשתו שבזה יש להסתפק שמא אינו אונס, שאין דמים לאישה, שהיה לו להפסיד דמים ולא לגרשה.

א. ויש מחמירים באב על בנו

כ"פ להחמיר: משכונות יעקב והב"מ

ד. עבר ויגרשה מחמת שבועה/קנס – מגורשת

רע"א: מעשה באחד שנשבע לא לגרש אשתו או נשבע לא לבטל מודעות – צריך התרה לשבועתו קודם שיגרשנה. עבר ויגרשה בלא התרה – צ"ע לדינא.

וכ"ש אם מתחילה לא קיבל עליו הקנס רק מאונס דהוי אונס.

3. לאדם אחר לאדם אחר

אם איימו על הבעל להפסיד ממנו אם לא יגרש:

רשב"ץ: אונס שאינו בגופו, כגון שאשתו גזלה ממנו ואינה רוצה להחזיר עד שיגרש או מאיימת שתפסיד הממון, והבעל לא מסר מודעה שהוא אונס:

אם ידוע לנו שמחמת אותו אונס מגרש, אני מסתפק אם נחשב גט מעושה, אבל האמת כיון דקי"ל "תלויה ויהיב (אנסוהו ונתן בלי תמורה) לא הוי מתנה", ג"כ לא הוי גט.

והפ"ת – ואין הכרח בדבריו אם נחשב גט מעושה.

מה ספקו של הרשב"ץ?

תורת גיטין – מיירי שאשתו גזלה ממנו ולא רוצה להחזיר, אבל אינה מזכירה את הגט, והבעל מגרש להיפטר מהנזקים. אבל אם הזכירה שעושה כן כדי לקבל גט – ודאי הוי גט מעושה שפסול.

קלד - ה

1. הא דאינו גט כשהוא אונס, ה"מ כשמסר מודעה, אבל

אם לא מסר מודעה:

2. אם אנסוהו שלא כדין – פסול. ובדין, כגון שהוא חייב להוציא ואינו רוצה ואנסוהו ב"ד עד שהוציא – הוי גט.

3. ומצוה על כל ב"ד שבכל מקום ובכל זמן לכופו לגרש לבטל המודעה.

מעשה (כופה) בגיטין. ואף שבבבל אינם מומחים, שליחותיהו דבני ישראל עבדין.

הר"ן – אף בימו שאין מומחים בא"י מסתמא שליחותא דקמאי עבדין, וכופים על הגט.

3. פסול

ב"ש: לכאורה משמע שפסול מדרבנן (שלשון "פסול" בכל מקום מדרבנן). וזה אינו שהגט פסול אף מהתורה כמ"ש רש"י הר"ן והטור.

1. **גיטין (פת:): משנה** – גט מעושה (פירוש בחזקה ואונס): בגוים – פסול. בישראל – כשר.

גמ': בישראל כשר – ה"ד שאנסוהו לגרש ע"פ הדין, אבל שלא כדין (שלפי הדין אינו חייב לגרש אשתו) אף בישראל פסול.

1. **ב"י** – ומיירי שלא מסר מודעה, שאם מסר מודעה אף בישראל פסול, אא"כ ביטל המודעה. כדאמרין (ערכין כא.) בגיטין נשים כופים אותו עד שיאמר "רוצה אני" (פירוש שיבטל המודעה כדאמר רב ששת שם).

3. **גיטין (פת:):** אביי אשכחיה לרב ליוסף שהיה

הלכות גיטין

סימן קל"ד: צריך שיבטל הבעל כל המודעות.

קלד - ו

1. מי שמסר מודעה על הגט - מכין אותו מכת מרדות, מפני שגרם להיות ממזרים, שהרי הגיע (יגיע - לשון הרמב"ם) הגט לידה ותינשא בו, ואחר זמן יבואו עדים שביטל בפניהם או שמסר מודעה בפניהם קודם שיכתוב הגט ונמצא הוולד ממזר.

א. הגה ת"ס ותוספת הרא"ע: ואפילו בטל המודעה בשעת נתינה - אפ"ה משמתינן ליה, דיש לחוש שמא איכא דידעי במודעה ולא ידעי בביטול.

1. מי שמסר מודעה... מכת מרדות

ב"ש: היינו כשחייב לגרש ע"פ דין, אבל אם אנסוהו שלא כדין ומסר מודעה - אינו חייב עונש כלל.

מכת מרדות

ב"ש: והטור כתב - מנדים אותו.

והקשה הב"י - הר רב בגמרא רק הילקה ולא נידה, שנידוי חמור מהלקה?

והדרישה מתרץ - בגמרא מיירי שמסר מודעה וביטלה לכן רק מלקין אותו. והטור מיירי שמסר מודעה ולא רוצה לבטלה, לכן מנדים אותו עד שיבטל המודעה. **מ"מ** מלשון הרמ"א "אפ"ה משמתינן ליה" - תמוה.

1. יבמות(נב): רב מנגיד (מלקה) מאן דמקדש

בביאה... ומאן דמסר מודעה על הגט...

נהרדעי אמרי - רב לא מנגיד אלא במקדש בביאה.

להלכה:

ת"ס - כנהרדעי, שלא מלקים על מסירת מודעה.

✓ והרמב"ם - פסק כחכמים, מי שמסר מודעה על הגט - מכין אותו מכת מרדות, מפני שגרם להיות ממזרים, שהרי יגיע הגט לידה ותינשא בו, ואחר זמן יבואו עדים שביטל בפניהם או שמסר מודעה בפניהם קודם שיכתוב הגט ונמצא הוולד ממזר.

א. כ"פ הטור, אלא שכתב שמנדים אותו (במקום מלקים). כ"פ הרמ"א (א).

והב"י - תמה עליו (למה לא מלקים אותו).

קלד - ז

אנסוהו ישראל לגרש:

1. אנסוהו ישראל לגרש שלא כדין, ואמר "רוצה אני", וגם ביטל המודעה או לא מסרה - פסול, ואעפ"כ פסלה מן הכהונה.

קלד - ח

2. אנסוהו כותים לגרש:

א. אם הוא חייב לגרשה מן הדין - פסול, ואעפ"כ פסלה מהכהונה.
ב. ואם לא היה חייב לגרשה מן הדין - אפילו ריח גט אין בו, ולא נפסלה מהכהונה.

3. (הנחות אפס): ואפילו אם קבל מעות על נתינת הגט לא אמרינן משום זה נתרצה).

0. גיטין(פח): משנה - גט מעושה (שאנסוהו

לתת גט): בגוים - פסול. בישראל - כשר.

הלכות גיטין

סימן קל"ד: צריך שיבטל הבעל כל המודעות.

1. פסולה מן הכהונה

ב"ש: שאף שהגט בטל מהתורה תוספים בה קידושין שלא אחר שיש לגזור אטו שלא כדין בישראל (שרק פסול).

ובאה"ט – צ"ע אם חוששים לקידושי אחר?
כ"כ פ"ת(תורת גיטין) – הר"ן לא חשש לזה ולא הוי קידושין כלל.

2. אנסוהו גויים

פ"ת(ת' הרדב"ז): אפילו לא הכוהו, אם איימו עליו, כל שיש בידם לעשות נקרא אונס.

3. ואפילו קיבל מעות

ב"ש: ואפילו קיבל מעות וגם אנסוהו הגויים כדין ל"א שנתרצה.

ל"א ... שנתרצה

ב"ש: דעת הרשב"ם כשקיבל מעות

הרשב"ם: ואם מסר מודעא (בלא שאנסוהו) הוי גילוי מילתא, כיון שאינו מקבל מעות בודאי אונס הוא. משמע שאם מקבל מעות לא מיקרי אונס, דאמרינן היום היה צריך למעות ונתרצה לגרש.

ואפשר שהרשב"ם אינו חולק על הרמ"א, דיש לחלק:

באנסוהו בודאי – לא מהני מעות.

אבל מסר מודעא – אנו לא יודעים אם היה ודאי אונס:

ולכן בלא מעות אמרינן ודאי אונס היה, שאל"כ למה נתן הגט.

אבל כשמקבל מעות, אמרינן מחמת המעות נתרצה לתת גט.

ל"א ... נתרצה

פ"ת: אף הרשב"ץ והרשב"ש צידדו להקל כשקיבל מעות דהוי גט (כשמסר מודעא).

ת' משכנות יעקב – ואין להקל אף שקיבל מעות, אא"כ קיבל מעות שלא היו שלו.

אבל אם וויתרו לו קצת מהנדוניה שקודם הגירושין היו שייכים לו, לא יעלה על הדעת שיהא דומה למכר (באונס) כשקיבל מעות דהוי מכר, ולא הוי גט. וכן מבואר בת' הרב בצלאל.

גמ': אמר רב נחמן אמר שמואל –

1. בישראל: כדין – פסול. שלא כדין – פסול ופוסל.

2. בגויים: כדין – פסול. שלא כדין – אפילו ריח הגט אין בו (שאינו פוסל מכהונה).

פרש"י: **פסול** – להתירה להינשא. **פוסל** – מן הכהונה.

סיכום: גט מעושה

	1. בישראל	2. בגויים
כדין	כשר	א. פסול ופוסל
שלא כדין	פסול ופוסל	ב. אינו כלום.

ב"י: בכל המקרים חוששים לגט, ה"מ כשאומר "רוצה אני" וביטל המודעא או לא כתב כלל. שאם מסר מודעא ולא ביטלה, הגט בטל אפילו הוא בישראל. כ"כ ד"מ(ת' הרשב"א).

הגמ(שם): בגויים כדין פסול – מה נפשך, אם גויים בני עישי נינהו (לאנוס לגרש) – שיהא כשר. ואם לאו – גם לא יפסול לכהונה?

א"ר משרשיא: דר"ת גט מעושה (שכפו לגרש) בגויים כשר, אלא שחכמים פסלוהו, שלא תהא כל אחת הולכת ותולה עצמה בגוי ומוציאה עצמה מיד בעלה.

אם כן שלא כדין בגוי רק יפסל כמו בישראל (ולא יהא בטל)? אלא דברי רב משרשיא אינם נכונים.

אלא טעמו – (באמת הגויים לאו בני עשוי נינהו) אלא שחכמים גזרו כדין בגויים אטו כדין בישראל שלפחות יפסל.

פרש"י: כדין בגויים אע"פ שדין תורה אינו כלום, גזרו חכמים לפסול לכהונה משום שיחליפו בישראל שעשו כדין ויאמרו שישראל שאנס לגרש כדין לא פוסל, והרי הוא גט מעליא.

משמע שבגויים אף כדין בטל מהתורה רק שפוסל לכהונה. ויש לתמוה על הרמב"ם שפסק – שבגויים כדין רק פוסל (ולא בטל)?

הלכות גיטין

סימן קל"ד: צריך שיבטל הבעל כל המודעות.

קלד - ט

אם דחקו אותו בית דין של ישראל על ידי כותים, והיו הכותים מכין אותו ואומרים: "עשה מה שישראל אומרים לך" - דינו כאנסוהו ישראל.

לך, כיון שהעישו ע"פ דיני ישראל אפילו כפווה הגויים לא מקרי "לפני הגויים" וכשר.
כ"כ הרא"ש. וכן פירוש בה"ג.
כ"פ להלכה: רשב"א. וכן מהירושלמי, רשב"ם ורמב"ם.

גיטין(פח:): גט המעושה... ובגויים חובטין אותו ואומרים לו: "עשה מה שישראל אומרים לך".

תו"ס: ובגויים חובטין אותו.
ואר"ת – זהו המשך מה שאמרו "ובגויים פסול", שאפילו חובטין אותו ואומרים לו: "עשה מה שישראל אומרים לך" – פסול.

וזהר בו – ופירש, כיצד עושים בגויים ויהא כשר? חובטין אותו ואומרים לו: "עשה מה שישראל אומרים

קלד - י

גט שמסר הבעל מודעא על נתינתו ונתנו לה, ואחר כך ביטל מרצונו, ואמר לה: "תתגרשי בגט שנתתי לך כבר" – אין צריך לחזור וליטלו ממנה.

ב"י: הלכה כרבי. כ"פ בשו"ע (קלח/ג).
וכתב הרמ"ה: ה"ה מסר מודעא על הגט ונתן לה, ואח"כ ביטל המודעא מרצונו ואמר לה: "תתגרשי בגט שכבר נתתי לך" – א"צ לחזור וליטול ממנה, כיון שמכוח הבעל בא לידיה.

גיטין(עח:): משנה – נתן בידה והיא ישנה, נעורה וקוראה והרי הוא גיטה – אינו גט, עד שיאמר לה "הא גיטך".

גמ: זו דברי רבי.
אבל רשב"א אומר – עד שיטול ממנה הגט ויחזור ויתן לה ויאמר לה: "הרי גיטך".

הלכות גיטין

סימן קל"ה: צריך לקרות הגט קודם נתינה ולאחריו.

סימו קלה: צריך לקרות הגט קודם נתינה ולאחריו.

ובו ה' סעיפים (גיטין: יט.)

קלה - א

1. העדים שנותנים הגט לפניו, צריכים לקרותו קודם נתינה, א. וטוב לקרותו גם לאחר נתינה. ואם לא קראוהו אלא לאחר נתינה בלבד – מגורשת.

ב. הגה סדר הטעם: וכן אם יעידו (צריך להיות יענין – תורת גיטין) בטוב שזהו גיטה.

2. ולכתחילה אנו נוהגין שהחכם המסדר הגט קורא אותו תחילה וסוף עם העדים, ואח"כ שואל לסופר אם זהו הגט שכתב לשמו ולשמה ולשם גירושין, ואח"כ שואל לכל א' מהעדים אם מכיר חתימתו וחתימת חבירו, ואם חתמו זה בפני זה (כ"ז מ"כ בקונט' ובסדר גיטין).

וגם צריכים לקרות תיכף בעת הנתינה כי אז חל הגט, וצריכים שני עדים לקרותו.

וכל זה לשיטת התוס' – שעדי מסירה כרתי וללא עדי מסירה הגט בטל לגמרי.

אבל לשיטת הרי"ף והרמב"ם – שעדי חתימה כרתי, לכתחילה צריך לקרותו כדי שהיו עדי מסירה ועדי חתימה, מיהו בדיעבד שקראו אח"כ תינשא בו.

ב. אם יעידו בטוב

פ"ת(תורת גיטין): ט"ס, וצ"ל "אם יענינו בטוב", שחוזר עמ"ש המחבר שצריך לקרותה גם אחר הנתינה, וע"ז כתב דסגי כשיענינו בטוב שזהו הגט שקראוהו קודם נתינה.

1. גיטין(יט): אמר מרימר משמיה דרב דימי –

שני עדים שמוסרים לפניו הגט לאישה (עדי מסירה) צריכים לקרוא הגט.

תו"ס: וצריך לקרוא הגט לפני המסירה.

א. והר"י היה רגיל לקרותה לפני הנתינה ולאחריה, מיהו אם קרא רק אחר הנתינה מגורשת.

כ"כ הרא"ש, ר"ן, מרדכי והגהות.

הרא"ש – ואם לא קראו הגט כלל – צריך גט אחר.

1. צריכים לקרותו

ב"ש: דק"ל עדי מסירה כרתי, מש"ה צריכים לקרותו.

ואסור לסמוך על אחר שיקרא. כ"כ הר"ן.

קלה - ב

1. קראוהו ונתנוהו לבעל או לשלוחו, והכניסו לבית ידו (ואח"כ) ונתנו לה - צריך לקרותו פעם שנית קודם שיתנהו לה. ואם לא קראוהו ונתנו לה וזרקתו לים או לאש - הרי זו מגורשת, הואיל וקראוהו תחילה אין חוששין לו שהחליפו (דלא חיישינן שיקלקלה – ט"ז). ולא עוד אלא אפילו אמר הבעל: שטר אחר היה ולא היה הגט שקראתה - אינו נאמן, והרי היא מגורשת.

הלכות גיטין

סימן קל"ה: צריך לקרות הגט קודם נתינה ולאחריו.

א. ה"ז: ואם הגט בידו (של הבעל הראשון) ומראה אותו - נאמן (לאוסרה) כל זמן שלא נישאת.

1 א. ואם הגט בידו נאמן

ב"ש: אבל לאחר שנישאת לא נאמן בעלה הראשון לחייב בעלה השני לגרשה, ומה שהגט בידו שמא האשה החזירה הגט לבעלה הראשון לאחר גירושין. ומזה סמך למנהג שקורעים הגט אחר הנתינה, שאז הבעיה לא קיימת מעיקרא (פרישה).
פ"ת (תורת גיטין) – נראה שאפילו קודם נישואין אינו נאמן להתירה לעצמו אם הוא כהן, שכבר נתחזקה בגרושה ואין עד אחד נאמן להוציאה מחזקתה, רק שנאמן לאוסרה להינשא לאחר.

1. גיטין (יט): ה"ז גיטך. נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד, וחזר ואמר הבעל ששטר פסים היה – מגורשת, ולאו כל כמניה לאוסרה.
ומקשה הגמרא: ואם צריך לקרוא הגט לפני המסירה, איך יכול הבעל לומר שטר פסים היה?
✓מ"י שאחר שקראו העדים לקחו הבעל והכניסו לבית ידו ואח"כ נתן לה. מד"ת שהחליפו, קמ"ל שאינו נאמן ומגורשת.

קלה - ג

1. הרי שלא קראו הגט תחילה ונתנו לה בפניהם וזרקתו לאור או לים, אע"פ שהבעל אומר: "כשר היה" – הרי זו ספק מגורשת.

א. הגה ואפילו אם נשאת תצא (תוס' בלשון אחר וכו' הב"י בשם רשב"א ור"י ת"ה).
2. אבל אם הגט עדיין יוצא מתחת ידה: אם נשאת - לא תצא, אבל לא תינשא בגט זה מאחר שלא קראו אותו תיכף אחר הנתינה (כן משמע מר"י הנ"ל ודלא כב"י).
א. ויש חולקין.

הגט לבית ידו, והיה להם לקרוא שנית לפני הנתינה.
[**נ"מ** ביו התירושים – בזרקתו לים, אם נישאת כבר: לפי תירוצ' ראשון – לא תצא
לפי תירוץ שני – תצא]

1. להלכה: אם לא קראו הגט כלל
הטור – לא תינשא, ואם נישאת לא תצא (כתירוץ 1 של התו"ס).
✓אבל הרשב"א – אף שנישאת תצא (כתירוץ 2 של התו"ס).
כ"ד הרמב"ם – אף שהבעל אומר שהגט היה כשר.
כ"ד סמ"ק, הגהות והר"ן.

2. רי"ו: ואם לא זרקתו לים והגט יוצא מתחת ידיה, אף שלא קראו כלל – אם נישאת לא תצא (ויקראו עכשיו).

0. גיטין (יט): ה"ז גיטך. נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד, וחזר ואמר הבעל ששטר פסים היה – מגורשת, ולאו כל כמניה לאוסרה.
תו"ס: ומ"י שקראו הגט לפני הנתינה. אבל אם לא קראו נראה דלא הוי גט (שאל"כ היה לגמרא לתרוץ"ה"ב"ע שלא קראו תחילה, ולא כמו שתירה הגמרא. עיין ס"ב).
וקשה: גיטין (פ.) – כתב גט לאישה ושובר לאיש (ששילם כבר את הכתובה)... ולאחר זמן גט יוצא מתחת ידי הבעל ושובר מתח"י האישה (שמסתבר שקבלו בטעות) – תצא מזה ומזה (שאינו גט כלל). שהיה להם לקרוא את הגט לפני שיתן לאישה.
וקשה הרי לפי הגמרא שלנו (יט) אפילו לא נתחלפו כיון שלא קראה אינה מגורשת?
ויל"ל: כאן אף שאסורה להינשא אם נישאת לא תצא ושם אף שנישאת תצא.
א"ב: שם מ"י שקרא הגט אלא שאח"כ הכניס הבעל

הלכות גיטין

סימן קל"ה: צריך לקרות הגט קודם נתינה ולאחריו.

2. הגט יוצא מתחת ידה

ב"ש: זהו הפירוש בדעת רי"ו (לאפוקי הב"י שהניח דברי רי"ו בצ"ע). כ"כ פסק פסקי מהרא"י. משמע אפילו אם נשיאת ואח"כ הראתה הגט לא תצא שהרי מבורר שהגט כשר ניתן לה.

א. ויש חלוקים

ב"ש: היינו תירוץ הראשון בתו"ס והטור – שלא תצא אף שהבעל אומר שלא היה גט כלל, כיון שמתחילה אמר שנותן לה גט והעדים ראו הנתינה.

ד"מ – מ"מ לכתחילה לא תינשא מאחר שלא קראוהו. לאפוקי הב"י שכתב – שלא הבין דברי רי"ו.

1. ספק מגורשת

ב"ש: לפי שיטת הרמב"ם שעדי חתימה כרתי, כיון שנאבד הגט ואין ידוע אם היה כשר – הוי הבעל אומרת גירשתי את אשתי דהוי ספק מגורשת. ואפילו למ"ד עדי מסירה כרתי והם הרי לא קראו הגט (וה"א דלא הוי גט כלל, דהוי בלא עדים כלל), מ"מ כיון שראו הנתינה הוי ספק מגורשת. ואפילו אם יאמר הבעל שלא היה גט, מספק לא יצאנו.

קלה - ד

נתן לה נייר חלק ואמר לה: "הרי זה גיטך", אם לא בדקו הנייר במי נרא (פירוש מים שפולטים "כתב סתרים") לראות אם היה שם דבר כתוב בו: אם יבדקו ותפלוט הכתיבה - הרי זו ספק מגורשת. ואם יבדקוהו ולא תפלוט הכתיבה - אין חשש גירושין.

כ"ד הרמ"ה.

סיכום: נתן לו נייר חלק

בדקו ולא נפלוט	בדקו ונפלוט	לא בדקו	
לא מגורשת	ספק מגורשת	ספק מגורשת	✓תו"ס
לא מגורשת	ספק מגורשת	לא מגורשת	רשב"א

אם לא בדקו

ב"ש: מיירי שבתחילה לא קראו כלל, כיון שהנייר נמצא:

אם הכתב כדינו – יקראו עכשיו והוא כשר.

ואם הנייר חלק – ספק מגורשת.

ולכן יבדקו את הנייר החלק, ואם לא תפלוט אינה מגורשת כיון שמתחילה לא קראו.

אבל אם מתחילה קראו אף אם יבדקו ולא יפלוט יש ספק שמא בעת הנתינה היו האותיות עדיין ניכרות ונתגרשה.

[כלומר: אף שבדקו ולא נפלוט האותיות, תלוי הדבר:

אם קראו הגט בתחילה – הוי ספק מגורשת.

לא קראו הגט תחילה – אינה מגורשת כלל.]

הקדמה: כשנתן לה נייר שנראה לכאורה חלק, הכל תלוי מה היה בנייר בעת הנתינה. אחר שעושים בדיקה ונפלט או לא נפלט, כאן יש דיונים בגמרא ופוסקים.

גיטין (יט:): אמר שמואל – נתן לה נייר חלק וא"ל "הרי זה גיטך" – מגורשת, חיישין שמא במי מילין כתב (ואח"כ נבלעו האותיות, אבל בשעת הנתינה היו האותיות).

פרש"י: שמא במי מילין – ונבלעו ולא ניכרים. וסתם נייר של עשבים הוא ולא מעובד בעפצים, לפי שאין מי מילין ע"ג נייר מעובד בעפצים.

(שם): ושמואל מיייר – שבדקו במי נרא אם פולט האותיות, ואם לא פלט אינו כלום.

ואפ אם יפלוט עדיין הוא ספק שמא רק עכשיו פלט ובשעת נתינת הגט לא היה ניכר, שאינו כלום.

השיטות:

✓תו"ס – כלומר לשמואל אם בדק ולא פלט אינו כלום. אבל אם בדק ופלט או לא בדק – הוי ספק.

כ"כ הטור, כ"ד רי"ו[רש"י].

אבל הרשב"א – כיון שנייר חלק נתן לה לא חיישין, אא"כ בדק ונפלוט האותיות, דהוי ספק מגורשת.

הלכות גיטין

סימן קל"ה: צריך לקרות הגט קודם נתינה ולאחריו.

לא בדקו, או בדקו ופלטו – ספק מגורשת

ט"ז: ואף שעכשיו נפלטו האותיות אפשר שבשעת הנתינה היו בלועות ולא היו כתב, ולכן הוי ספק מגורשת.

קלה - ה

1. זרק לה הגט לחצרה לבין החביות בפני עדים, ובקשו ומצאו מזוזה או שטר אחד - אין חוששין לה (ואינו גט), שזה שנמצא הוא שזרק.
א. ואם נמצאו ב' או ג' מזוזות או שטרות - חוששין שמא גט שזרק אכלוהו עכברים, והרי זו ספק מגורשת.
2. בד"א כשלא קראוהו (הגט לפני נתינה), אבל אם לאחר שקראוהו שהיה גט חזר הבעל ולקחו מידם וזרקו לחצירה לבין החביות, אפילו לא נמצא אלא מזוזה אחת או שטר אחד - ה"ז ספק מגורשת.

1. ה"ז ספק מגורשת

ב"ש: כיון שזרק לה כתב אחד ונמצאו שנים ע"כ שהיו מונחים שם עוד לפני הזריקה, וחיישין שגט שזרק נגרר ע"י עכברים.
אם קראו הגט קודם שזרק הבעל ונמצאו ב' מזוזות, משמע מהמחבר דהוי ספק מגורשת ולא ודאי מגורשת.
כ"כ הלבוש.
והב"ח פסק – דהוי ודאי מגורשת.

1. גיטין(יט): ההוא גברא דזרק לה גיטא

לדביתהו לביני דני אשתכח מזוזתא:

אמר רב נחמן - מזוזתא ביני דני לא שכיחא.

והני מילי דאשתכח חדא, אבל ב' ג' מדהא הואי, הא נמי הואי, וגיטא אימור עכברים שקלוה.

ב"י: עכברים שקלוה – והוי ספק מגורשת
כ"כ הרמב"ם, הר"ן והרשב"א.

2. הטור: בד"א כשלא קראוהו (הגט לפני נתינה),

אבל אם לאחר שקראוהו שהיה גט חזר הבעל ולקחו מידם וזרקו לחצירה לבין החביות, אפילו לא נמצא אלא מזוזה אחת או שטר אחד - ה"ז ספק מגורשת.

הלכות גיטין

סימן קל"ו: דין איזה לשון צריך לומר בשעת הנתינה. והמגרש בשבת.

סימו קלו: דין איזה לשון צריך לומר בשעת הנתינה. והמגרש בשבת.

ובו ז' סעיפים (גיטין: נה, עז, עח, פה. קידושין: ה, ו. ב"ב: קסז).

קלו - א

1. המגרש צריך שיאמר כשיתן לה הגט: "הרי זה גיטיך" וכיוצא בזה. א. ואם נתן בידה ולא אמר לה כלום - ה"ז גט פסול.
2. הגה מרדכי ופארוס: ולכתחילה יאמר לה: "הרי זה גיטיך והתקבלי גיטך", והרי את מגורשת ממני והרי את מותרת לכל אדם, מעכשיו".
א. סדר גיטין: ונוהגין שהבעל כופל הגט כמו אגרת ונותנו לה, כדי שתוכל לאחזו כולו בידה כשנתנו לה. והבעל צריך לידע מה הוא אומר לה. וכן כל מה שאומר לה יודיעו אותו בפירוש.

קלו - ב

3. בד"א בשלא היה מדבר עמה על עסקי גיטה. אבל אם היה מדבר עמה על עסקי גיטה ונטל הגט ונתן בידה ולא אמר כלום - ה"ז גט.

1 א. ה"ז גט פסול (רמב"ם)

ב"ש: ואף שבקידושין בכה"ג שנתן בשתיקה אין קידושין כלל (וכאן לא בטל הגט לגמרי) ! שאני גט שלשון הגט הוא לשון הבעל. אבל בקידושין אף שמקדש בשטר והוא לשון הבעל מ"מ לא ברור מה דעתה, ולכן אינו כלום.

מיהו הטור והר"ן – ס"ל שאם נתן בשתיקה הגט בטל מהתורה (כמו בקידושין). כ"כ שליטי גיבורים.

פסול (רמב"ם)

ב"ש: וקשה על הרמב"ם, למה אינו בטל מהתורה, הרי כתוב "וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ" ודרשו חז"ל: סֵפֶר – לספירת דברים. משמע שצריך לספר לה על הגט? וי"ל: ספר מורה שיכתוב בגט ענייני כריתות ולא שיאמר לה.

1. גיטין(עח): משנה – א"ל כנסי שט"ח זה,

ונמצא גט – אינה מגורשת, עד שיאמר לה "הא גיטך".

תו"ס: ר"י היה מצריך לנותן גט לאשתו לומר לה: "הי גיטיך". וגם "הרי את מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם".

א. רמב"ם: ואם נתן בידה ולא אמר לה כלום - ה"ז גט פסול. בד"א כשלא היה מדבר עמה על עסקי הגט.

אבל הטור כתב – שהגט בטל (ולא רק פסול)

3. מסכת מעשר שני(ד/ז), וקידושין(ו): היה

מדבר עמה על עסקי גיטה, ונתן לה הגט ולא פירש (פירוש ששתק):

רבי יוסי אומר – דיו. רבי הודה אומר – צריך לפרש.

הלכה: כרסי יוסי, והוא שעסוקין באותו עניין.

הלכות גיטין

סימן קל"ו: דין איזה לשון צריך לומר בשעת הנתינה. והמגרש בשבת.

קלו - ג

1. טור והסמ"ד: כשיתן לה הגט יאמר לה: "הרי את מגורשת ממני בגט זה ומותרת לכל אדם", או "הרי את משולחת ממני". ואם שלוחו נותנו לה אומר: "הרי את מגורשת מפלוני בגט זה והרי את מותרת לכל אדם".

2. ואם אמר: "איני אישך, איני בעליך" - יש מי שאומר שאינו גט.
א. נ"י הדעות קרי"ל: אפילו היה מדבר עמה על עסקי גיטה, דכתיב "ושלחה" ולא שישלח את עצמו.
ב. ויש מי שאומר שאם היה מדבר עמה על עסקי גיטה - הויא ספק מגורשת.

2 ב. הוי ספק מגורשת

ב"ש: העיקר כדעה ראשונה (א). שאנו גט כלל אפילו לפוסלה לכהונה אף שהיו עסוקים באות ועניין. וכן הדין בקידושין אם אמר לה "הרני אישך" אינו כלום (עד שיאמר לה "הרי את מקודשת לי").

2. קידושין(ה.): איני אישך, איני בעלך, איני ארוסך - אין כאן בית מיחוש (אף לא לפוסלה לכהונה - רש"י).
וטעמו - דכתיב "ושילחה" ולא שישלח עצמו ממנה.

קלו - ד

אמר לה: "הרי את לעצמך" - ה"ז גט. אבל אם אמר לה: "הרי את בת חורין" - לא אמר כלום.

אמר לאשתו

רש"י - מיירי שכתב כן בגט. כ"כ הרמב"ם.
✓ אבל הטור - שאמר לה בשעה שגירשה.
ב"י: אף הרמב"ם ושו"פ יודו לטור אם אמר לה בשעה שמגרשה לשונות אלו.

גיטין(פה:): אמר לאשתו "הרי את בת חורין" לא אמר כלום.
אמר לה: "הרי את לעצמך" מהו? ואסיקנא: שמגורשת.

קלו - ה

1. צריך שיתנו לה בתורת גירושין. אבל אם נתנו לה בתורת שהוא שטר חוב - אינה מגורשת, אא"כ יאמר אחר כך: "הרי זה גיטך", א. או שיודיע כן לעדים בתחילה.
ב. הגה: ובלבד שתדע האשה שנתגרשה בו, או שהעדים מגידים לה אח"כ.

הלכות גיטין

סימן קל"ו: דין איזה לשון צריך לומר בשעת הנתינה. והמגרש בשבת.

1. אינה מגורשת

פ"ת: לפי הב"ש – אפילו עוסקים באותו עניין אינה מגורשת.

ובספר ב"מ כתב – שהדבר שנוי במחלוקת, ומידי ספק מגורשת לא יצאנו.

2. ובלבד שתדע

ב"ש: כ"כ התו"ס שצ"ל לה או שהעדים יאמרו לה בעת הנתינה.

מיהו הרמב"ם והטור ס"ל – שא"צ שיאמרו לה העדים שהוא גט, ודי שהבעל אומר כן לעדים או לשליחים.

ולפ"ז התו"ס חולקים על המחבר (רמב"ם), ולא היה על הרמ"א להביא את התו"ס בלי מחלוקת.

1. **גיטין(עח.): משנה** – א"ל כנסי שט"ח זה, ונמצא גט – אינה מגורשת, עד שיאמר לה "הא גיטך".

א. **גיטין(נה.):** מעדותו של רבי יוחנן בן גודגא אם אמר לעדים (בפניה): ראו גט זה שאני נותן לה. ואמר לאשתו: כנסי שט"ח זה – ה"ז מגורשת.

תו"ס: **וקשה**, מכאן משמע שאף שלא אמר לה: "הרי זה גיטך" מגורשת. והרי בגיטין(עח.) (כאן 1.) ? וי"ל: שהעדים אומרים לה אח"כ שהיא מגורשת.

ב. **תו"ס:** ואף שהאישה מתגרשת בע"כ, מ"מ צ"ל לה: "הרי את מותרת לכל אדם", שתדע שהיא מגורשת ולא תהיה חוזרת.

קלו - ו

1. אם יש אחד בעיר ששמו כשמו ושם אשתו כשם אשתו,

אינו יכול לגרש אלא בפני האחר.

א. **הגה:** ואפילו יצא גט מתחת יד אחת - אינה מגורשת, עד שתביא ראיה שגירשה בפני האחר, או תביא עדי מסירה שזהו שגירש את אשתו.

2. י"א דאם שמות המגרשים שוות, אע"פ שאין שמות הנשים שוות, מ"מ יכתבו סימן במגרש או מצד כינוי שלו, או שהאחד כהן והשני אינו כהן.

3. ולכן נהגו לתת הגט ברבים, שאם היו בעיר שנים ששמותיהם שווים שיהיה אצל הגט.

והראיה מלשון הגמרא "שני יוסף בן שמעון הדריים בעיר אחת..."

2. **ד"מ(סדר גיטין):** שני יוסף בן שמעון הדריים בעיר אחת אע"פ שאין שמות הנשים שוות, מ"מ יכתבו סימן במגרש או מצד כינוי שלו, או שהאחד כהן והשני אינו כהן.

פסקי מהרא"י – אם המגרש ישראל והשני כהן, מה שלא כתב בגט כהן הוי סימן וא"צ לכתוב יותר (במקום שכותבים כהן כשהוא כהן, וכאן שלא כתב כהן, משמע שאינו כהן).

3. **ד"מ(אגודה):** נוהגים לתת גט בחצר בית הכנסת כדי שיראה כל העולם, ואם יש עוד יוסף בן שמעון יבוא ויראה. ובכנה"ג(בנימין זאב) – טעם נוסף שעושים בפרסום, שלא ישאנה כהן.

1. **ב"ב(קסז):** כותבים גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו – וליחוש לשני יוסף בן שמעון, שמא יכתוב גט ויתן לאשת חברו?

א"ר אחא בר"ה בשם רב – שני יוסף בן שמעון הדריים בעיר אחת אין מגרשים נשותיהם אלא זה בפני זה.

א. **רי"ו:** ואינה מגורשת אפילו יצא גט מתחת יד אחת, עד שתביא ראיה שגירשה בפני האחר, או תביא עדי מסירה שזהו שגירש את אשתו.

הוחזקו שני יוסף בן שמעון, אך אשת המגרש אינה בעיר

הריטב"א: בעל המגרש אשתו ע"י שליח כשאינה בעיר (שאז א"א לגרש בפני יוסף בן שמעון השני). אם העדים מכירים את האישה המתגרשת מותר לגרשה אף שהוחזקו שני יוסף בן שמעון.

וטעמ כיון שמכירים את האישה אין חוששים לתקלה (שיתן גט לאשת חברו) ולכן הקילו משום עיגונא.

הלכות גיטין

סימן קל"ו: דין איזה לשון צריך לומר בשעת הנתינה. והמגרש בשבת.

1. אלא בפני אחר

ב"ש: כתבו התו"ס (גיטין כ"ד:) – לר"מ שצריך שיהא ניכר מתוך הגט, אפילו יגרש זה בפני זה, לא מועיל, דלא מוכח מתוך הגט את מי מגרש, אלא צריך לכתוב סימן.

אבל לר"א – א"צ להיות מוכח מתוכו, לכן די לגרש זה בפני זה.

לכאורה קשה, הרי לכתחילה צריך שיהא הגט כשר לכו"ע (אף לר"מ, א"כ איך די לגרש זה בפני זה)? ואפשר דלא קי"ל כהתו"ס אלא כהר"ן שאפילו לר"מ א"צ שיהא מוכח מתוכו.

מיהו הי"א שהביא הרמ"א כאן (2). בשם סדר גיטין ס"ל כהתו"ס דבעינן שיהא מוכח מתוכו, ולכן הצריך סימן, ולא מהני בפני שניהם.

ודעה זו חולקת על המחבר בתרתי:

א. צריך סימן ולא מהני בפני שניהם.

ב. אפילו כששמות הנשים אינן שוות צריך סימן.

ולפ"ז מ"ש הרמ"א (3) נהגו לתת הגט ברבים, אינו מדוקדק, שהרי לפי סדר גיטין (הרמ"א 2). צריך סימן דווקא.

ובספר ב"מ – תירץ, דהרמ"א מיירי שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר, ולפי התו"ס דבעינן מוכח מתוכו דווקא כשהוחזקו.

כ"כ ת' נו"ב.

ולכן מה שמצריך הרמ"א סימן דווקא כשהוחזקו שני יוסף בן שמעון, ומה שכתב הרמ"א לתת גט ברבים (ולא מצריך זימן) מיירי בלא הוחזקו.

בפני אחר

פ"ת (גט מקושר): אפשר שבפניו ל"ד, רק שיודיעוהו כמו במודר הנאה (נדרים סה). שאין מתרים לו אלא בפניו, וסגי בהודעה.

זה בפני זה

ב"ש: שארית יוסף – אפילו אם נתן כבר הגט צריכה גט אחר כיון שאינו מכוח מתוכו מי המגרש. מ"מ קי"ל שאם כבר ניתן תינשא בו. כ"ד גט פשוט.

כ"כ ת' הב"ח החדשות – במקרה שאין שמוות נשיהם שוות.

א. אע"פ שאין שמות הנשים שוות

ב"ש: והא דלא מהני שמות הנשים לסימן, משום שיש לחוש שמא קידש אישה במקום אחר, ואף בזה"ז שיש חרם של ר"ג שלא לישא שתי נשים, חיישינן שמא נשא (ת' שארית יוסף).

2. יכתבו סימן במגרש (סדר גיטין)

כשכותב סימן האם מהני לגרש זה שלא בפני זה?

● **ב"ש (סדר גיטין)** – אם כתב סימן שוב א"צ לגרש זה בפני זה.

● **סדר גיטין של מהר"ם** – יש ג' דרגות:

- כתב שילוש (אביו וסבו) – עדיף מהכל, וא"צ זה בפני זה.

- כשאי אפשר לשלש – צריך זה בפני זה.

- כשאי אפשר זה בפני זה – יעשה סימן.

● **תורת גיטין (רשב"א)** – לא מהני כלום, רק זה בפני זה. כ"כ גט מקושר, גט פשוט.

● **ד"מ** – כששמות הבעלים והנשים שוות, צריך בנוסף לזה בפני זה גם סימן, וכופין את השני לבוא.

מצד כינוי שלו

פ"ת (ת' הב"ח החדשות): ודווקא כינוי שלו, אבל אם אין לו כינוי ולשני יש כינוי ובגט לא כתב הכינוי, עדיין אין הוכחה מהגט שזהו המגרש (כיון שלא כתב כינוי), כיון שהכינוי לא מעכב בגט.

אומנם כתב בפסקי מהרא"י – אם השני כהן והוא לא הוי שפיר סימן כשלא כתב כהן בגט! דאזיל לטעמיה שאם לא כתב כהן בגט פסול.

אך האמת הרמ"א ס"ל שאם לא כתב כהן יש להקל בדיעבד, וא"כ אין חילוק בין יש לחברו כינוי או כהן (דלא הוי סימן כשלא כתב).

3. ולכן נהגו

ב"ש: הלשון "ולכן" משום שלדעת המחבר כשאין שמות הנשים שוות אין לחוש, ולדעת הי"א (2). אף שאין שמות הנשים שוות חוששים, כתב הרמ"א "ולכן מגרשים ברבים".

הלכות גיטין

סימן קל"ו: דין איזה לשון צריך לומר בשעת הנתינה. והמגרש בשבת.

קלו - ז

1. אין מגרשין בשבת.

2. ואם השעה צריכה לכך, כגון: שכיב מרע שתקף עליו החולי ורוצה לגרשה כדי שלא תזקק ליבם:

אם הגט ברשותו - יקנה לה אותו ותזכה בו ובגט שבתוכו.

א. ואם אי אפשר בלא טלטול, כגון: שאין הגט מונח ברשותו - יטלנו בידו ויתננו לה.

3. (וי"א שבזמן הזה שכותבין תורה שבעל פה - מותר לטלטל גט בשבת, ויכול ליתנו לה בכל ענין).

ללמוד ממנה כמה הלכות.
כ"כ סמ"ג, הגהות.

בד"ה - ויש לתמוה, הרי המעשה של השכיב מרע היה בימי רבא, וכבר ניתנה תורה שבע"פ להיכתב?

רשב"א והר"ן: ה"ה דמהני לגרש בקניין חליפין, אלא כיון שבקניין המקום לא ניכר שעושה קניין שנראה כנועל ביתו לשומרו, ולכן עדיף מקניין חליפין. וזו הסיבה שלא התירו טלטול אלא לעשות קניין. ועוד התירו טפי קניין בצוואת שכיב מרע.

1. אין מגרשים בשבת

פרישה: אין מגרשים בשבת - שדומה לקניין שמקנה אותה לעצמה, וגם מקנה הגט ואין קונים בשבת.

2. יקנה לה אותו רשות

ב"ש: מיירי שכתב הגט בע"ש (שהרי בשבת א"א לכתוב) וא"כ הוי גט מוקדם?
ואפשר שבע"ש כתב הגט עם תאריך של שבת, ולא מקרי גט מאוחר כיון שלא נמסר עד שבת.
א"נ בגט שכיב מרע יש לו קול והוי כמו מגרש ע"י שליח (שלא נפסל מחמת מוקדם כיון שיש לו קול).
או י"ל שנכתב בגט רק החודש (ולא היום).

ותזכה בו

ב"ש(תו"ס): ולא הוי כאומר לה: "טלי גיטך מעל גבי קרקע" שפסול! דכיון שבא מרשותו לרשותה הוי כנתינה מעליא.

1. תוספתא (ביצה ד/ג): אין מגרשים בשבת.

גיטין(עז): ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתיה בהדי פניא דמעלי שבתא, ולא הספיק למיתביה. לה למחר תקף ליה עלמא. אתו לקמיה דרבא, אמר להו: זילו אמרו ליה ליקניה ניהלה לההוא דוכתא דיתיב ביה גיטא ותיזל אייה ותיחוד ותפתח ותחזיק ביה. ואע"ג שמה שקנתה אישה קנה בעלה (וממילא לא תזכה בגט להתגרש בו)? שאני הכא שגיטה וחצרה באים כאחד.

פרש"י: תקיף ליה עלמא - והיה ירא פן ימות ותזדקק ליבום. ולטלטל הגט למוסרו לה אסור בשבת.

למה לא יתן הגט לידה?

רש"י - כיון שהגט מוקצה ואסור לטלטלו בשבת כ"ד הרא"ש, רשב"א והר"ן.

רשב"ם - הגט מותר בטלטול בשבת, אלא שלא יכלו להביא הגט אצל החולה דרך רה"ר. כ"ד בעה"ט.

והרא"ש - לא נהירא, שיכל לעשות שליח וילך השליח לשם ושם יגרשנה.

תו"ס: אע"פ שלא מגרשים בשבת, בשכיב מרע הקילו שלא תיפול לפני יבם, וכדי שלא תיטרף דעתו עליו.

א. רשב"א, רא"ש: ואם אי אפשר בלא טלטול, כגון: שאין הגט מונח ברשותו - יטלנו בידו ויתננו לה.

3. מרדכי: מיהו בזה"ז שניתנה תורה שבע"פ להיכתב - לכו"ע מותר לטלטל הגט, שהרי יכול אדם

הלכות גיטין

סימן קל"ו: דין איזה לשון צריך לומר בשעת הנתינה. והמגרש בשבת.

3.

בזה"ז שכותבים

כותבים

ב"ש: והב"י תמה על זה. ולכן השמיטו בשו"ע.

ב"ש: ולפ"ז אסור להקנות בשבת, שהרי קניין אסור וטלטול זה מותר.

הלכות גיטין

סימן קל"ז: צריך שיתירנה היתר גמור.

סימו קלז: צריך שיתירנה היתר גמור.

ובו ה' סעיפים (גיטין: פב - פה).

קלז - א

1. אמר לה: "הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני", או "אלא לפלוני" - אינו גט. כיצד יעשה: יטלנו ממנה ויחזור ויתננו, א. ויאמר: "הרי את מותרת לכל אדם".
2. אבל אם אמר על מנת, הרי הוא כשאר תנאי הגט. א. בין אמר לה: "על מנת שלא תנשא לו", או "על מנת שלא תבעלי לו", או "על מנת שלא תהיה לו".
- ב. הגה: ויש מחמירין אפילו באומר "על מנת" (הר"ן בשם י"א והרשב"א בשם הרמב"ן), ויש להחמיר לכתחילה.
3. ארכ"ל: ואם חושדה מאדם, יאמר לב"ד והם ימחו בידם שלא ישאו זה את זה.

לה ולומר לה. לפי שהלכה כמשנתנו.

להלכה:

- הר"ן (רש"י) - אין הלכה כרבי יוחנן, ומספיק באמירה "הרי את מותרת לכל אדם". לפי שרבי יוחנן חולק על חזקיה רבו ואין הלכה כמותו.
- אבל הר"י - הלכה כרבי יוחנן, צריך ליטול ממנה ולחזור ולתת לה ולומר "הרי את מותרת לכל אדם".
- א. "הרי את מותרת לכל אדם"
- הר"ן - דווקא בלשון הזה, ולא סגי שיאמר "הרי זה גיטך", כיון שתחילה אמר "אלא לפלוני" ולשון "הרי זה גיטך" לא מבטל דיבור ראשון.
- ודעת הרמב"ם - אף שיאמר "הרי זה גיטך" סגי.
2. שם (פב): איבעיא להו - מה פירוש הלשון "אלא":

האם הוא לשון "חוץ" ובזה חולקים ר"א וחכמים (שחכמים ס"ל דהוי שיוור ואינה מגורשת). אבל ב"על מנת" לכו"ע הוי כשאר תנאי וכשר.

א"ד הוא לשון "על מנת", ובזה הם חולקים. אבל בלשון "חוץ" לכו"ע הוי שיוור ופסול.

אמר רבינא: ת"ש... "אלא" לשון "חוץ" הוא.

1. גיטין (פב): המגרש את אשתו וא"ל: "הרי את

מותרת לכל אדם אלא לפלוני" -

ר"א - מתיר. חכמים - אוסרים.

כיצד יעשה? יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לא, ויאמר: "הרי את מותרת לכל אדם".

שם (פד): מי התנא שלנו (שמצריך ליטול ממנה ולא מספיק שיאמר לה "הרי את...")?

אמר חזקיה: רשב"א היא. דתניא: אמר רשב"א כיצד יעשה (בנתן לה גט ואמר שט"ח הוא) יטלנו ממנה ויחזור ויתן לה ויאמר "הרי את...".

ולרבי מספיק שיאמר לה "הרי זה גיטך", וא"צ צריך ליטול ממנה ולהחזיר לה.

ב"י: וכאן קי"ל כרבי, א"כ משנתינו שהיא דעת רשב"א אינה להלכה.

ורבי יוחנן אמר - אפילו תימא רבי היא, שאני הכא הואיל וקנאתו האישה להיפסל לכהונה (ולכן צריך לחזור ויטול ממנה).

ולפ"ד הלכה כמשנתנו.

סיכום: כיצד יעשה?

לפי שיטת חזקיהו - א"צ ויטול ממנה. לפי שאין הלכה כמשנתנו. וסגי באמירה.

ולפי שיטת ר' יוחנן - צריך ויטול ממנה ולשוב ולהחזיר

הלכות גיטין

סימן קל"ז: צריך שיתירנה היתר גמור.

סיכום:

אלא לשון חוץ? או לשון על מנת?

הלשון אלא	י"א פירושו "חוץ" ולכן:	וי"א "על מנת" ולכן:
המחלוקת		
רבי אליעזר	חוץ כשר	ע"מ כשר
חכמים	✓ חוץ פסול	ע"מ פסול
לכו"ע	✓ ע"מ כשר	חוץ פסול
להלכה:	2. "אלא" פירושי חוץ שפסול, אבל ע"מ כשר כ"פ הרי"ף, רא"ש, רשב"א, תוס' רמב"ם, ר"ן	ב. "אלא" פירושו ע"מ ופסול, וכ"ש שחוץ פסול כ"פ הר"ן (אחרים) – להימיר. רשב"א (רמב"ן)

1. אינו גט

ב"ש: בירושלמי – אינו גט אפילו לפוסלה לכהונה. כ"פ ר"ת.

מיהו הבבלי (גיטין פד:) – נפסלת לכהונה. כ"כ הרי"ף, רמב"ם, רא"ש וש"פ.

יטלנו ממנה

פ"ת (גט מקושר): טעמו – כיון שזכתה בו להיפסל לכהונה צריך ליטול ממנה ולחזור לתת לה (גיטין פד:).

א. הרי את מותרת

ב"ש: והרמב"ם כתב – או יאמר "הא גיטך".

אלא שהר"ן כתב – שיאמר דווקא "הרי את מותרת" דמסתמא אינו מבטל דבריו הראשונים "חוץ מפלוני" אא"כ אומר בפירוש "הרי את מותרת".

2. אבל אם אמר ע"מ

פ"ת: כתב שער המלך בשם רשב"ץ – האם יכול לגרשה בע"מ שתהיה מותרת רק לפלוני ואוסרה על כל העולם, א"ד רק שמתירה לכל העולם מלבד פלוני הוי גט? והשיב: מסתבר שיכול לאוסרה בע"מ על כל העולם מלבד פלוני.

והראיה: מרבי אליעזר שלמד (גיטין פד:) הטעם שב "חוץ" מותר מדכתיב "והיתה לאיש אחר" אפילו לא התירה אלא לאיש אחד, ומזה נלמד לרבנן בע"מ שאף שמתירה רק לאחד הוי גט.

והוסיף שער המלך – ודוקא לאוסרה לכל העולם לזמן קצוב, שאם אסרה לעולם הרי עדיין קשור בה (אגידא בה) ואינו גט.

ואפילו לדעת רמב"ן והרשב"א [(קמג/כב בשם י"א) - שמתירים אף בלא קצבה], ה"מ כשמתירה לכל העולם אבל כשאוסרה לכל העולם אף הם יאסרו.

ב. ויש מחמירים

ב"ש: כ"כ הרמב"ן, ר"ן ורי"ו.

ויש מחמירים אפילו בע"מ

פ"ת: לפי דעה זו איך יתן גט בתנאי? שער המלך – הביא תשובת מוצל מאש: שיתן לשליח הולכה גט, ויעשה עמו תנאי שיהיה שליח הולכה ע"מ שלא תנשא לפלוני. נמצא שהגט בלי שום תנאי והוי כריתות רק שהשליח יודיע לאישה שאין שליחותו אלא ע"מ שלא תנשא לפלוני, ואם תנשא השליחות בטלה. והוא ז"ל - מפקפק בתקנה זו.

א. תו"ס: ע"מ כו"ע מודים – לכאורה דווקא ע"מ שלא תינשאי לא הוי שיעור שהרי הותרה בזנות. אבל ע"מ שלא תבעלי ולא תנשאי – הוי שיעור (ולא הוי גט).
✓ מיהו נראה לר"י – שאפילו ע"מ שלא תינשאי ולא תבעלי" מודים חכמים דלא הוי שיעור, כיון שאוסרה בלשון תנאי (על מנת).
כ"ד הרא"ש והר"ן. וכן אפשר לפרש דברי הרמב"ם.

סיכום: ע"מ שלא תנשאי לו

• **רמב"ם** – ע"מ שלא תינשאי לפלוני עד 50 שנה מגורשת.

משמע שאם א"ל סתם "א"ל שלא תינשאי לפלוני" ולא הגביל בזמן – אינו גט, שהרי כל ימיה קשורה בו, ודמי ע"מ שלא תשתי יין לעולם" שאינה מגורשת.

• **והרשב"א** – אפילו בסתם מגורשת.

הר"ן: לפי שהתנאי נמשך רק כי חיי פלוני.

כ"כ הרשב"ץ – הרמב"ם אינו חולק על הרשב"א, ומ"ש 50 שנה כוונתו לכל חיי פלוני.

להלכה:

• **שו"ע (מג/כב):** כתב בסתם דעת הרמב"ם. ובשם י"א דעת הרשב"א.

וסיים: נקטינן כדברי שניהם להחמיר (שאסורה להינשא בגט זה, מ"מ נפסלה לכהונה).

• **ובשו"ע (קמג/טז):** כתב רק דברי הרמב"ם.

הלכות גיטין

סימן קל"ז: צריך שיתירנה היתר גמור.

קלז - ב

1. היה אותו פלוני שהוציא מכלל הגט ב"חוץ" או ב"אלא" מי שאין קידושין תופסין לו בה - ה"ז גט כשר.
א. אבל אם קדושין תופסין לו בה, אע"פ שהוא מחייבי לאוין - אינו גט.
2. וה"ה אם שייר קטן. א. ויש מי שאומר - דבשייר קטן (הוי ספק מגורשת)

(טור בשם ר"ח).

2. (שם): בעא מיניה רבא מרב נחמן: חוץ מקדושי קטן מהו, מי אמרינן השתא מיהא לאו בר הויה הוא או דלמא אתי לכלל הויה?
אמר ליה תניתוה: קטנה מתגרשת בקידושי אביה. אמאי והא בעינן ויצאה והיתה? אלא אתיא לכלל הויה, הכא נמי אתיא לכלל הויה.
כך גרסת הרמב"ם והראש.
א. אבל הרשב"א (ר"ח) - אינו גורס "תניתוה", והשאלה נשארה בתיקו.

1. גיטין (פה): הרי את מותרת לכל אדם, אלא לאבא ולאבך, לאחי ולאחך, לעבד ולנכרי, ולכל מי שאין לה עליו קדושין, כשר.
א. הרי את מותרת לכל אדם, אלא אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתי, ולכל מי שיש לה עליו קדושין אפילו בעבירה - פסול (שאינו גט דהוי שיוור).
כ"פ הרמב"ם.

קלז - ג

שייר בעל אחותה, או ששייר מי שעתידי עדיין להוליד, או שאמר לה חוץ מזנותיך (או חוץ משלא כדרכו) (טור), או חוץ משטר וביאה, או חוץ מהפרת נדריך, או חוץ מירושתך - ה"ז ספק מגורשת.

(שם): שאלות שלא נפשו.

ב"ש: אף שאין קידושין תופסים בה, מ"מ אם מתה אחותה ראויה לו.
ול"ד לעבד וגוי (שא"ל הרי את מותרת... חוץ מעבד וגוי דלא הוי שיוור) משום שגירות לא שכיח ואילו מיתה שכיח.

חוץ מזנותך

ב"ש: פירוש שהתירה להינשא אבל אם תזנה דינה כאשת איש, כיון ששייר בביאה הוי ספק מגורשת.
וה"ד שהתירה להינשא ואסרה בזנות, אבל הפוך שהתירה בזנות ואסרה להינשא הוי שיוור ואינו גט כלל (ולא הוי ספק). כ"כ פרישה.

כ"פ הטור: שייר בעל אחותה - כיון שראויה לו אחרי מות אחיה, או ששייר מי שעתידי עדיין לילד, או שאמר לה חוץ מזנותיך פירוש שתהיה מותרת להינשא אבל בזנות תהיה באיסור אשת איש, או שתהיה מותרת לכל מי שיבוא עליך כדרך כל הארץ אבל שלא כדרך הרי את באיסור אשת איש, או שתהיה מותרת להתקדש בכסף אבל לענין שטר וביאה תהיה באיסור אשת איש, או שאמר לה תהא מותרת לכל אלא שישאר לי רשות עליך להפר נדריך וליוורשיך בכולהו הוי ספק מגורשת.

הלכות גיטין

סימן קל"ז: צריך שיתירנה היתר גמור.

קלז - ד

1. אמר לה: א. "הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון". וחזר ואמר לה בשעת שמסר לה הגט: "הרי את מותרת לראובן ושמעון", ב. או שאמר: "הרי את מותרת לראובן", ג. או שאמר: "הרי את מותרת לשמעון", ד. או שאמר: "אף לשמעון" – הרי זו ספק מגורשת.

ואת"ל כשחזר ואמר "לשמעון" בלי "אף" דווקא לשמעון התיר ולא לראובן. כאן שהזכיר "אף" האם התכוון להתירה לשניהם (שהתכוון אף לשמעון וכ"ש לראובן) או רק לשמעון התיר והוי שיעור?

להלכה:

✓הר"ן(ראב"ד) – בכל השאלות לחומרה, כמו בכל תיקו שבגמרא. כ"פ הרא"ש והטור.

אבל הרמב"ם – פוסק בכל את"ל כאילו נפשטה השאלה (ולכן בשאלות א, ב – מגורשת).

תו"ס: אף לשמעון... תיקו – גם בלשון "אף לראובן" מספקא. כ"כ הב"ש.

1. גיטין(פב): בעי אביי – אמר לה:

א. הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון, וחזר ואמר לה לראובן ושמעון מהו? מי אמרין מאי דאסר שרא, או דלמא מאי דאסר שרא ומאי דשרא אסר? אם תמצא לומר מאי דאסר שרא.

ב. "לראובן" מהו? לראובן והוא הדין לשמעון והאי דקאמר לראובן משום דפתח ביה, או דילמא לראובן דווקא? ואם תמצא לומר לראובן דווקא.

ג. "לשמעון" מהו? לשמעון והוא הדין לראובן והאי דקאמר שמעון משום דסליק מיניה, או דלמא לשמעון דווקא.

ד. בעי רב אשי: "אף לשמעון מהו?", אף אראובן קאי או דלמא אף אעלמא קאי תיקו.

פרש"י: אף לשמעון מהו – א"ל תחילה "חוץ מראובן ושמעון", וחזר ואמר "לשמעון" בלי "אף" מהו?

קלז - ה

אמר לה: "הרי זה גיטך, והרי את מגורשת ממני היום ולמחר את אשתי" – הרי זו ספק מגורשת.

שפסק ב "ולמחר את אשתי" שמגורשת. משמע שאם לא כתב "לעולם" אינה מגורשת.

להלכה:

רשב"א: קי"ל כר"מ שמגורשת לחומרה, ולכן חולצת ולא מתייבמת. מ"מ אם נשיאת לא תצא.

✓הר"ן וה"ה – מידי ספק לא יצאה.

גיטין(פג): בעא מיניה רבא מר"נ – היום את אינה אשתי ולמחר את אשתי, מהו?

אר"נ: כיון דפסקה פסקה.

פרש"י: כיון דפסקה – שהותרה לכל אדם שוב אינה אשתו עד שיחזור ויקדשנה. הילכך אין בתנאי זה כלום.

גיטין(פה): גופו של גט "הרי את מותרת לכל אדם". התקין ר"ג לומר "מהיום ועד עולם" לאפוקי מר"נ

הלכות גיטין

סימן קל"ח: דין נתינת גט מיד.

סימן קל"ח: דין נתינת גט מיד.

ובו די סעיפים (גיטין: נה, עז, עח).

קלח - א

1. אמר לה: "טול גיטיך מעל גבי קרקע" - אינו כלום.
2. ואפילו היה מונח על גבי ידו והיא קרובה אליו ולקחתו משם - אינו גט, כיון שלא סייע בנטילתו. **ב.** אפילו היתה ידו סגורה והגט בתוכה, ופתח הוא ידו ונטלתו מתוכה, שסייע בנטילתו - אפילו הכי אינו גט, כיון שלא קירב גופו אליה.
3. ואם הגט תחוב לו תחת חגורתו על מתניו, וצמצם מתניו ונתחלחלו והטה עצמו לה ונטלתו - קרי ביה שפיר ונתן, אבל אם צמצם מתניו ולא הטה עצמו אליה, או שהטה עצמו ולא צמצם מתניו - לא הוי נתינה.
- א. ויש מי שאומר שאם היה קשור על ידו או על ירכיו, והרכין לה בגופו והטה ידו עד ששלפה הגט מעליו, ואמר לה: "הרי זה גיטיך" - ה"ז גט (אף שלא סייע בנטילתה).

ושלפתו משם).
✓טור: ולכן אם היה גט מונח ע"ג ידו והיא לקחה משם אינו גט, כיון שלא סייע בנטילתו.
3. **(שם):** אף ששלפתו מאחוריו, מ"מ בעיני ונתן וליכא?
ל"צ: דעייק לה חרציה ושלפתו (עייק - עיקם לה מותניו להקריב לה הגט).
הטור: ולכן אף שפתח הבעל ידו ואז נטלה - אינו גט, אף שסייע בנטילתה, כיון שלא קירב אליה הגט. כ"כ הרשב"א.

דעייק לה חרציה ושלפתייה

רמב"ם - שהרכין גופו אליה או הטה ידו עד ששלפה הגט מעליו (כלומר צריך שיקרב לה הגט).
ראש: אבל היה הגט בידו הפתוחה והיא נטלה משם לא הוי גט שהרי לא קירב אליה הגט.
אבל אם אוחזו בראש האחד והושיטו לה בראש השני ה"ז גט, דהוי כשלפתו (שהרי קירב אליה וגם שיחרר ידו שתוכל לקחת ממנו).
✓והר"ח פירוש - כגון שהיה הגט דבוק במותניו

0. **הטור:** אע"פ שכתוב "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה" אינו דומה נתינת הבעל לקבלת האישה. דנתינת הבעל צריך שתהא מידו ממש או מיד שלוחו.
- גיטין(עז): משנה:** הוזרק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה - ה"ז מגורשת.
- גמ:** מנא הני מילי? דתנו רבנן: "ונתן בידה", אין לי אלא ידה גגה חצרה וקרפיפה מנין? תלמוד לומר ונתן מכל מקום.
- פרש"י:** ונתן מכל מקום - נתינה כל דהוא.
1. **גיטין(עז):** אמר רבא - א"ל טלי גיטך מע"ג הקרקע - לא אמר כלום.
- פרש"י:** לא הוי כלום - דבעינן "ונתן".
2. **גיטין(עז): משנה** - א"ל כנסי שט"ח זה או מצאתו מאחוריו קוראה והרי גיטה - אינו גט עד שיאמר לה: "ה"ז גיטך".
- א. **מקשה הגמ:** אף שא"ל ה"ז גיטך, הרי זה דומה לטלי גיטך מע"ג הקרקע שלא אמר כולם?
אימא ושלפתו מאחוריו (שהיה תחוב בין חגורתו למותניו

הלכות גיטין

סימן קל"ח: דין נתינת גט מיד.

סיכום: מחלוקת הר"ן והרמב"ם - צמצם מותניו והטה אליה בשתיקה

רמב"ם	הר"ן	
הגט פסול	הגט בטל	לא היו עסוקים באותו עניין
הגט כשר	הגט בטל	עסוקים באותו עניין

2 א. והיא קרובה אליו

ב"ש: לפי הב"י דווקא כשהיא קרובה אליו, אבל אם היתה רחוקה וקירב ידו אף שהיא פתוחה – הוי גט, אף שאינו מסייע כיון שא"צ סיוע (שידו פתוחה).
אך הרא"ש כתב שלפי הר"ח – שאף שקירב אליה כיון שידו פתוחה (ולא הוי סיוע) לא הוי גט (דבעינן תרתי).
ב. כיון שלא קירב גופו (פתח ידו ולא קירב אליה)
ב"ש: אבל אם היתה ידו סגורה וקירב אליה ופתח ידו לכו"ע הוי גט.

ולכן אם נתן בשתיקה, אם היו עסוקים באותו עניין מהני, שדווקא בצמצם והטה אליה דהוי נתינה גרועה פסק הר"ן דלא מהני בשתיקה.

אבל פ"ת (גט מקושר) – אינו מוכח שהר"ן יתיר כאן אף בשתיקה בעסוקים באותו עניין, שהרי ג"כ הנתינה לא היתה מצדו אלא היא לקחה לבד, ולא מהני בעסוקים כששותק.

גם בספר ב"מ – חולק על הב"ש בזה, ואין להקל אלא במקום עיגון.

3 א. ויש מי שאומר

ב"ש: זו שיטת הרמב"ם ורש"י (שמפסיק רק כשקירב אליה).

נמצא כשהגט קשור אליו והיא אוזנת בידה (דהוי שניהם אוזנים בגט) ס"ל לרמב"ם דמהני, כשיטת ר"י בס"ב (2. א) שלא כהרא"ש.

מכאן משמע שהרא"ש ס"ל כר"ח כאן (3).

בדוחק, וצמצם מותניו ונתחלחלו ונטלתו הוי כאילו נתנו לה.

רא"ש: פשוט שלר"ח צריך לקרב עצמו אליה ובנוסף הוא מצריך שהוא יסייע, דבעינן תרתי: שיסייע בנטילתה, ושיקרב לה הגט.

אבל היה הגט בידו פתוחה וקירב אליה ונטלתו לא הוי גט שלא סייע (רק קירב אליה).

ב"י: ואף לר"ח דבעינן תרתי, מ"מ כשהוא אווז בראש אחד ומושיט לה הגט והיא לוקחת מידו – מודה ר"ח דהוי גט (אף שאין סיוע שלו רק קירוב)! דמה דבעינן תרתי ה"מ שצריך סיוע בנטילתה, אבל אם אינה צריכה סיוע – הוי גט.

סיכום: אם קירב אליה ולא סייע

✓ **לר"ח** – לא הוי גט.

א. לרמב"ם – הוי גט. וכ"ד רש"י.

1. מע"ג קרקע אינו כלום

ב"ש: אינו כלום – עד שיקח ממנה ויחזור ויתן לה ויאמר: "הרי זה גיטך", כיון שתחילת הנתינה לא מיקרי נתינה. אבל בצמצם מותניו והטה אליה דהוי נתינה (אף שהיא גרועה) א"צ ליטול ממנה ומספיק שיאמר לה.

אינו כלום

ב"ש: כתב הר"ן – אם היו עסוקים באותו עניין לא מהני נתינה גרועה וצריך לחזור ולומר.

והראיה שם(עח): מצאתו מאחוריו אינו כלום עד שיאמר לה. וע"כ מיירי שהיו עסוקים באותו עניין ועכ"ז נתינה גרועה לא מהני. שאם אינם עסוקים באותו עניין, אף שנתן בידה בשתיקה אינו כלום.

אבל לשיטת הרמב"ם (המחבר לשו"א) – שנתנה בשתיקה אף שלא היו עסוקים באותו עניין אינו רק פסול (ולא בטל), אם כן המשנה (עח). מיירי שלא היו עסוקים באותו עניין והוא פסול ולא בטל. משמע שאף בנתינה גרועה רק פסול, ואם היו עסוקים באותו עניין הגט כשר אף בנתינה גרועה.

קלח - ב

1. נתן הגט לידה ונשאר החוט שהוא קשור בו בידו:

אם הקשר אמיץ עד שיכול לנתקו ולהביאו אצלו - אינה מגורשת. ואם לאו - מגורשת.

הלכות גיטין

סימן קל"ח: דין נתינת גט מיד.

2. ואם הקשר אמיץ שהיה יכול לנתקו ולהביאו אצלו אילו לא קפצה ידה, אלא מחמת שקפצה ידה אינו יכול לנתקו ולהביאה אצלו - לא הוי נתינה ואינה מגורשת.

א. ויש מי שאומר שהיא מגורשת.

3. הגה - וכל זה לא מייירי אלא שקפצה ידה בלא רצון הבעל, אבל אם הבעל מצוה לה לקפוץ, ואפילו הושיט לה הגט והיא לקחה אותו בצד השני - הוי גט, כן נראה לי.

1. גיטין(עח):

אמר רב חיסדא – גט בידה ומשיחה (חוט הקשור בגט) בידו: אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו – אינה מגורשת. ואם לאו – מגורשת. מט? בעינן כריתות ליכא.

2. הטור: ואם הקשר אמיץ שהיה יכול לנתקו ולהביאו אצלו אילו לא קפצה ידה, אלא מחמת שקפצה ידה אינו יכול לנתקו ולהביאה אצלו:

✓לפי ר"ת – לא הוי נתינה, לפי שגמר הנתינה מכוח שקפצה עדה. כ"כ הרא"ש.

א. ולר"י – הוי נתינה כיון שהתחיל בנתינה. כ"פ סמ"ג – הוי נתינה והמחמיר תעה"ב.

כן פירש הרשב"א מחלוקת ר"ת * ר"י כ"כ הר"ן, ה"ה והמרדכי.

אבל מסה"ת משמע – שבין לר"ת ובין לר"י צריך להזהר בזה.

3. ב"י: קשה – הרי לפי הרא"ש כל שהגט בידה ומשיכה בידו אף שעכשיו קופצת ידה ואינו יכול למשוך אצלו – אינה מגורשת.

איך פסק לעיל שאם הושיט הבעל גט לאשתו ואוחז בצד אחד ולקחה היא מצד שני שמגורשת לכו"ע, הרי עדיין קצה הגט ביד בעלה (ודמי לגט הקשור)?

✓וד"מ – ויש לחלק, בין אם קפצה האישה ידה מרצון

בעלה או לא.

שם שהושיט הבעל הגט קפצה האישה ידה מרצון בעלה, ולכן היא מגורשת.

אבל כאן במשיכה, היה שלא מרצון הבעל, שלא צוה לה להחזיק בגט, לכן אינה מגורשת.

והב"ש – חולק על ד"מ, התירוץ אינו מוכרח, ד"ל ששם שהושיט בעל הגט, מיד שאחזה אשתו בצד השני הוא שמט ידו ולכן מגורשת.

2. אינה מגורשת.

ב"ש: כתב הרמב"ם – אינה מגורשת עד שתפסיק המשיחה (ואז מגורשת).

אבל מש"פ משמע – אף לאחר הפסיקה אינה מגורשת, לפי שבשעת נתינה הגט אצלו ולא הוי נתינה, אף לאחר שתפסיק המשיחה אינה מגורשת, שאז אין הגט בידו והוי "טלי גיטך מהקרקע".

[* : ואולי אפשר לתרץ את הרמב"ם – כ"ז שהבעל אוחז במשיחה נקרא הגט אצלו, וברגע שפסק עבר מאצלו אליה ולא הוי "טלי גיטך מהקרקע"].

3. לא הוי נתינה

והב"ש: חולק על הרמ"א, אם בעת הנתינה היתה ידה פתוחה והמשיחה ביד הבעל, ואח"כ קפצה ידה ומחמת הקפיצה אין יכול להביא אצלו, אפילו היתה הקפיצה מרצון בעלה – לא הוי נתינה.

קלח - ג

1. נתן הגט כשהיא ישנה, וננערה, והרי הוא בידה, ואמר לה: "הרי זה גיטך" - אין צריך לחזור וליטלו מידה וליתנו לה. א. אבל אם לא אמר לה: "הרי זה גיטך", אפילו אמר לעדים: "ראו גט שאני נותן לה"

הלכות גיטין

סימן קל"ח: דין נתינת גט מיד.

אינו כלום, כיון שהיא היתה ישנה.

2. וכן אם נפל מידה בעודה ישנה, אף על פי שחזרה ולקחתו - אינו גט עד שיחזור ויתננו לה ויאמר לה: "הרי זה גיטך".

3. הגה - נתן גיטה בחצירה בשעת שהיא ישנה, י"א דלא הוי גט. א. אבל ביד שלוחה, לכולי עלמא הוי גט (ב"י בשם הר"ן והרשב"א).

1. גיטין(עז): משנה - נתן בידה והיא ישנה, נעורה, קוראה והרי הוא גיטה - אינו גט, עד שיאמר לה: "הרי זה גיטך".

גמ: עד שיאמר לה...

✓ללפי רבי - מספיק שיאמר לך "הרי זה גיטך". לפי הרשב"א - צריך ליטול ממנה ויחזור ויתן לה ויאמר.

ב"י: ולהלכה כרבי שא"צ ליטול ממנה, אלא בעודה בידה יאמר לה.

אינו גט עד שיאמר

והרי אישה מתגרשת בע"כ, ולא בעינן דעתה?

הרא"ש - טעמו משום שישנה אין לה דעת כלל, וגרוע מחרשת שמתגרשת בע"כ.

והרשב"א - טעמו לפי שאין לה יד לזכות בגט, והרי היא כשוטה או שאינה יודעת לשמור גיטה. כ"כ הר"ן.

א. הטור: אבל אם לא אמר לה: "הרי זה גיטך", אפילו אמר לעדים: "ראו גט שאני נותן לה" אינו כלום, כיון שהיא היתה ישנה. כ"כ הרשב"א.

2. הרא"ש: וכן אם נפל מידה בעודה ישנה, אף על פי שחזרה ולקחתו - אינו גט עד שיחזור ויתננו לה ויאמר לה: "הרי זה גיטך".

כ"כ הרמ"ה - כל שאין בידה כשניעורה אינו גט, דמה שנתן בידה כשהיתה שינה אינה נתינה כיון שנפל מידה לפי שניעורה.

הרמ"ה: ה"ה גט שמסר הבעל מודעא על נתינתו, ונתנה לה, ואחר כך ביטל מרצונו, ואמר לה: התגרשי בגט שנתי לך כבר, אין צריך לחזור וליטלו ממנה. כיון שמוכח נתינת הבעל בא לידה אע"ג דמעיקרא לא היה דעתו לתת לה בתורת גירושין. כ"פ השו"ע קלד'.

3. נתן גיטה בחצירה והיא ישנה

✓רשב"א - כיון שחצרה נתרבה מידה, וידה כשהיא ישנה לא מהני, אף חצרה והיא ישנה לא מהני, אף שהחצר משתמרת. כ"ד הר"ן.

אבל הראב"ד - ס"ל שבחצרה מתגרשת אף שהיא ישנה. ידה כשהיא ישנה שאינה משתמרת משא"כ בחצרה שמשתמר אף שהיא ישנה.

א. הר"ן: מ"מ כשנותן בעל הגט לשליח קבלה של האישה ודאי מתגרשת אף שהיא ישנה, שהרי הגט נשמר ביד שליח.

ואף לסברת הרא"ש - שהטעם שישנה לא מתגרשת כיון שאין לה דעת, כאן השליח יש לו דעת.

שאל"כ א"א לגרש ע"י שליח שבא ממדינת הים, שהרי בשעה שמקבל השליח לא יודעים אם האישה ישנה או לא.

1. א. אפילו אמר לעדים

ב"ש: אפילו אמר לעדים והם אמרו לה אח"כ - אינו גט, לפי שהנתינה בשעה שישנה אינה נתינה.

קלח - ד

1. אמר לעדים: "ראו גט שאני נותן לאשתי", ואמר לה בשעת שמסרו לה: "כנסי שטר חוב זה" - הרי זה גט אף על פי שלא אמר: "הרי זה גיטך".

הלכות גיטין

סימן קל"ח: דין נתינת גט מיד.

א. ויש מי שאומר דהני מילי באומר לעדים שלא בפניה (שהתבייש בפניה, ומ"ש שט"ח התכוון לגט), אבל אם אמר בפניה, ובשעה שמסרו לה אמר לה: "כנסי שטר חוב זה" - הרי זו ספק מגורשת (שמא חזר בו מהגירושין, שאל"כ למה אמר לה שט"ח, הרי לא התבייש ממנה).

2. אבל אם לא אמר תחלה: "ראו גט זה שאני נותן לה", ואמר לה: "כנסי שטר חוב זה" - צריך לומר לה: "הרי זה גיטיך", אבל א"צ ליטלו ממנה ולחזור וליתנו לה.

א. ויש מי שאומר דהני מילי באומר: "כנסי שטר חוב זה", אבל אם אמר לה: "זכי בשטר חוב זה" - אין לה תקנה עד שיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה: "הרי זה גיטיך".

זה או שמצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה - אינו גט, עד שיאמר לה "הא גיטיך".

רשב"א - אף שעסוקים באותו ענין אינו גט, שהרי אף בשתיקה אינו גט.

אומנם ד"מ(נמ"י) - בעסוקים באותו ענין הוי גט.

א. הרמ"ה: א"צ ליטול ממנה - דווקא שאל"ל "כנסי שט"ח זה" שמשמע לשם פקדון.

אבל אל"ל "זכי בשט"ח זה" מיגו שקנתה אותו לצור על פי הצלוחית אף שיאמר אח"כ "הא גיטך" לא מהני וצריך ליטול ממנה ולחזור ולתת לה ולומר.

1. שלא אמר בפניה

ב"ש: פירוש כיון שלא אמר בפניה, י"ל שאמר שט"ח מפני הבושה, אבל אמר בפניה "כנסי שט"ח זה" הרי לא התבייש, ויש חשש שביטל הגט.

ולכן לא מהני אם יטול ויחזור ויתן לה, שהרי הגט עצמו ספק מבוטל. ולכן כתב המחבר שהיא ספק מגורשת (ולא נתן עצה שיטול ויחזור ויתן).

אבל כשלא אמר בפני עדים (2). פסק המחבר שצריך לחזור ולומר "הרי זה גיטך" דלא חיישינן שביטל הגט.

1. גיטין(נה.): משנה - העיד רבי יוחנן בו גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט.

גמ: אמר רבא - מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא: שאם אמר לעדים "ראו גט זה שאני נותן לה", וחזר ואמר לה: "כנסי שטר חוב זה הרי" - זו מגורשת, מי לא אמר רבי יוחנן בן גודגדא לא בעינן דעתה הכי נמי לא בעינן דעתה.

פשיטא? מהו דתימא כיון דאמר כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קא משמע לן אם איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו והאי דקאמר הכי משום כיסופא.

א. הרמ"ה: דווקא שלא אמר להו לעדים מעיקרא לפניה, אבל אמר להו מעיקרא לפניה "ראו גט שאני נותן לה", וחזר ואמר: "כנסי שטר חוב זה" - ש"מ לית ליה כיסופא מינה, וא"כ למה אמר כנסי שטר חוב. ש"מ בטולי בטליה. וכל האי גוונא עבדינן לחומרא וצריכה גט אחר.

כ"כ מרי"ו(הרמ"ה), וכ"מ מרש"י.

ב"י: מ"ש צריכה גט - ל"ד גט אחר, אלא שצריך לומר לה "הרי זה גיטך".

2. גיטין(עת.): משנה - אמר לה כנסי שטר חוב

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

ובו י"ח סעיפים (גיטין: כא, עז - עט).

קלט - א

קבלה מידו כיצד?

1. **זרק לה הגט בחצרה, בין שהוא קנוי לה או שאול או מושכר - הרי זו מגורשת.**
2. **בד"א, כשהיא עומדת בחצרה א. והיא משתמר לדעתה, אבל אם אינה עומדת שם, אע"פ שהוא משתמר לדעתה, אינה מגורשת.**

שם חזרה בה מהרצון להתגרש כדאמרין בירושלמי. כ"כ ת' הרשב"א.

1. זרק לה הגט בחצרה

ב"ש: ודוקא חצרה של נכסי מלוג (שהיא ברשות האשה רק שהבעל אוכל פירות) או בשעת הגירושין החצר שלה (שגיטה וחצרה באים כאחד). אבל חצר נכסי צאן ברזל מחוסר גוביינא הוא (שהרי גוף הנכסים ברשות הבעל שהרי קיבל על עצמו אחריות) ולכן אינה מגורשת.

בחצרה

ב"ש: ואם הרוח דחה הגט לחצרה אף שעומדת אצל החצר לא הוי נתינה אפילו יאמר לה "הא גיטך", עד שיטול ויחזור ויתן לה ויאמר.

ה"ז מגורשת

ב"ש: כתב רשב"א - זרק הגט לחצרה והיא עומדת אצל החצר שלא מדעתה, ואמר לעדים: "ראו גט שאני נותן", צ"ע בזה.

כתב הר"ן - ואם אמרה לבעלה: זרוק לחצרי ותזכה לי חצרי, נעשה החצר שליח קבלה והתגרשה.

ב"ש: ואם זרק לחצרה ואח"כ אמרה תזכה לי חצרי - **לרמ"ה** (שבסעיף ב) - לא מהני, אף שאמר לה ה"ז גיטך. **לרשב"א** - מהני. **והר"ן** - אם אח"כ חזר ואמר לה "הרי זה גיטך" מהני (ויש חולקים בס"ב).

סיכום: מספר תנאים כדי שחצרה יקנה לה גיטה:

תנאי א: שתעמוד בצד חצרה (כ"פ השו"ע).

1. **גיטין(עז): משנה** - הזורק גט לאשתו והיא

בתוך ביתה או בתוך חצרה - הרי זו מגורשת.

פרש"י: בתוך ביתה - של נכסי מלוג וזרק ע"ג הקרקע.

ה"ז מגורשת - שקנתה לה חצרה כאילו נתן בידה.

רמב"ם: ה"ה אם הבית/חצר שאול או מושכר (דשאלה ושכירות ממכר ליומא).

2. **ג"מ:** בתוך חצרה -

✓ עולא אמר - והוא שעמדה בצד ביתה/חצרה.

ר' אושעיא אמר - אפילו היא בטבריה וחצרה בציפורי, כיון שהחצר משתמרת לדעתה היא מגורשת.

הרי"ף והרא"ש: הלכה כעולא, דהכי אסיקנא (ב"מ יא): דחצר נתרבה מידה ולא גרע משליחות.

ועוד שה חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו. הילכך בעינן שתעמוד בצד בביתה/חצרה.

א. הטור: ובעינן חצר המשתמר לדעתה.

ב"י - כמו שבידה משתמר לדעתה אף בחצר צריך שתשתמר לדעתה, לאפוקי בחצר גדולה והיא במזרח וזרק לה הגט במערבו שאינו משתמר - אינה מגורשת.

גיטין(עז): הגמרא מקשה - חצרה, הרי מה שקנתה אישה קנה בעלה, והגט לא יצא מיד הבעל? גיטה וחצרה באים כאחד. כ"פ הב"ש.

הר"ן: אם אינה עומדת בצד חצרה וזרק לה הגט שם אינה מגורשת. ואף שמחזרת לקבל גיטה ל"א דזכות הוא לה, ש"ל

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

תנאי ג: דווקא בחצר נכסי מלוג, שגיטה וחצרה באים כאחד, אבל חצר נכסי צאן ברזל כיון שמחוסר גוביינא לא (ב"ש).

תנאי ב: החצר צריכה להיות משתמרת לדעתה, לפי שחצר נלמד מיד יד וידה משתמרת לדעתה (נ"מ בחצר גדולה והיא עומדת בצידו זה וזרק הגט בצידו השני שלא משתמר לדעתה שאינה מגורשת).

קלט - ב

1. אם נתן בחצרה, ואח"כ בא (ט"ז – צ"ל באה) שם ואמר לה:

"הרי זה גיטיך":

א. יש מי שכתב שאע"פ שהגט עדיין שם - אינה מגורשת, עד שתטלנו משם (ב"ש - ויאמר לה הרי זה גיטך) או עד שיטלנו משם ויתנו לה להתגרש בו, דבעינן שתהא סמוכה לחצר בשעת נתינת הגט לתוכו (16 - ובשעה שאומר לה הא גיטיך). וכן "בגיטה וחצרה באים כאחד", בעינן שעומדת בצד החצר בשעת נתינה. ב. ויש חולקין.

ב"ש: טור – עמדה אצל חצרה בעת שזרק הגט לתוכו ואז לא אמר כלום, ואח"כ חזר וא"ל "הרי זה גיטך" – מגורשת.

משמע מהטור – שאפילו נתן הגט לידה בתורת פקדון אח"כ א"ל "הרי זה גיטך" – מגורשת, וא"צ ליטול ממנה. כ"כ הר"ן, אלא שהולך לשיטתו.

עד שתטלנו

פרישה: קשה, מה מהני שתטלנו הרי צריך שיהא הגט מידו ממש, וכשנתנו לרשותה צריכה להיות סמוכה לו בשעת הנתינה וליכא (והו"ל כטלי גיטך מע"ג קרקע)? וי"ל הואיל מתחילה בא הגט לרשותה מידו אף שאינה מגורשת בנתינה זו (כיון שאינה סמוכה לחצר) מ"מ אח"כ שתטלנו מחצרה חשיב שקיבלה מידו.

1. נתן הגט בחצרה ואח"כ באה לשם, וא"ל "הרי

זה גיטך", והגט עדיין בחצר:

א. הרמ"ה – אינה מגורשת עד שתטלנו משום או שיטול הוא ויתן לה להתגרש בו, דבעינן שתהא סמוכה לחצר בשעת נתינת הגט לתוכו.

וכן "בגיטה וחצרה באים כאחד", בעינן שעומדת בצד החצר בשעת נתינה.

ב. והרשב"א והר"ן – חולקים על הרמ"ה, לא בעינן שתהא סמוכה לחצרה בשעת נתינת הגט לתוכה. כ"כ ה"ה, ר"ו.

1. נתן בחצרה ואח"כ באה שם

***: פירוש** – נתן הגט בחצרה והיא לא היתה שם, אח"כ באה לחצר וא"ל בעלה "הרי זה גיטך".

קלט - ג

נתנו בחצרה, שלא מדעתה, ואינה עומדת בצד חצרה, הרי

זו ספק מגורשת.

מגורשת.

✓ והמחבר פסק: נתנו בחצרה, שלא מדעתה, ואינה עומדת בצד חצרה, הרי זו ספק מגורשת.

רשב"א: נתנו בחצרה, שלא מדעתה, ואינה עומדת בצד חצרה במקום יבם שי שלחוש שמא הגט זכות הוא לה (שרוצה להתגרש שלא ליפול לפני יבם) - ה"ז ספק

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

להתגרש. אבל להרמ"ה (פסקו המחבר ס"ב) - אינה מגורשת כלל.

ותימה על המחבר שסותר עצמו?

וחכמת שלמה תירץ - לא קשה מעיקרא, דכאן מיירי במקום יבום שיש לחוש שניחא לה להתגרש, וכמ"ש הב"י.

ביאור הגר"א - וצ"ע על המחבר שהשמיט "במקום יבם"?

ספק מגורשת

ב"ש: והלבוש ס"ל שבכל אישה דין כן (ול"ד במקום יבם).
ואינו נראה.

ספק מגורשת

ט"ז: זוהי דעת הרשב"א, שחוששים שמא ניח"ל

קלט - ד

- היתה עומדת על גגה, וזרקו לה לראש הגג, אם יש לה מעקה כיון שהגיע לאויר תוך מחיצות המעקה, או אפילו אין לו מעקה והגיע לתוך ג' טפחים סמוך לקרקעית הגג - הרי זו מגורשת, אפילו נשרף קודם שנח.**
- והוא שקדם גט לדליקה, שהרי היה ראוי לנוח אלמלא האש שבא אחר זרקו. אבל אם קדם האש, לא, שהרי לא יהיה ראוי לנוח ברשותה.**

מ"ט? מעיקרה לדליקה כאזיל.

1. אם ישלו מעקות

ב"ש: כ"ז שהגט אינו תוך ד"א שלה, שאל"כ מגורשת אף בלא מעקות ולא תוך ג"ט לגג, שכל שהוא תוך ד"א שלה משתמר (כ"כ הרשב"א).
ואם גם החצר שלה וזרק הבעל הגט מהחצר לגג, כ"ז שהגט באויר חצר אינה מגורשת כיון שאין סופו לנוח בחצר.

מגורשת אפילו נשרף קודם שנח

ב"ש: מסתבר שנשרף אחר שהתחיל לרדת, אבל נשרף דרך עליה, אף שהוא תוך אויר מחיצות - אינו גט. כ"כ הלבוש.

1. גיטין(עט): משנה - היתה עומדת בראש הגג (שלה) וזרק לה הגט, כיון שהגיע לאויר הגג - מגורשת... נמחק או נשרף - ה"ז מגורשת.

גמ: כיון שהגיע לאויר הגג - הרי שם אינו נשמר?

א"ר אמר שמואל - מיירי בגג שיש לו מעקה.

עולא אמר - הב"ע שהגיע ג"ט סמוך לגג, דכל פחות מג"ט לבוד.

פרש"י: הרי לא נשמר - שיבוא הרוח לפני שינוח ויזרוק אותו, ואמאי מגורשת הא בעינן אויר שסופו לנוח.
רמב"ם והרא"ש: להלכה כשניהם (שמואל ועולא) - בין שיש לו מעקה לגג או שהגיע ג"ט סמוך לגג, דלא פליגי.
כ"פ הטור.

2. (שם): נשרף - אר"נ אמר רבה בר אבוא: ל"ש אלא שקדם הגט לדליקה, אבל קדמה דליקה לגט לא.

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

קלט - ה

1. ויש מי שאומר: שאם נמחק או נשרף קודם שיגיע (פירוש קודם שינוח), אפילו נמחק או נשרף אחר שהגיע לאוויר מחיצות או לפחות מג' טפחים סמוך לגג - אינה מגורשת.

1. רמב"ם: זרקו לה למעלה כיון שהגיע לאויר מחיצות המעקה או פחות מג"ט מהגג - נתגרשה. ובלבד שהוא יורד לנוח שם.

אבל נמחק או נשרף קודם שהגיע לה (פירוש קודם שינוח) אינה מגורשת אף שנשרף תוך מחיצות (שמה שאמרה המשנה אם נשרף תוך המחיצות מגורשת, דווקא בסיפא שהבעל זרק לחצר אשתו).

הסברים בדעת הרמב"ם:

הר"ן - אף שהגיע תוך מחיצות, אם הגט הוא בדרך עליה (כלפי מעלה) אינה מגורשת, דרך ירידה מגורשת. **ב"י**: וז"ש הרמב"ם "ובלבד שירד לנוח שם" פירוש בדרך ירידה, אבל "קודם שיגיע לה" פירוש דרך עליה אינה מגורשת.

והרב המגיד - אינה מגורשת עד שינוח ואז תהא מגורשת **למפרע** מרגע שהגיע לאורי מחיצות או ג"ט לגג.

לפי שכל מה שזרק הבעל הגט לגג מיקרי דרך עליה ואף כשהתחיל לרדת, כיון שהבעל מעלה לגג שלא דרך תנועתו הטבעית לאו למינח קאי. אבל אחר שינוח מגורשת למפרע.

קלט - ו

1. היה הוא בגגו וזרק לה לחצרה: א. אם מחיצות החצר גבוהות מהגג בענין שמיד כשזרק הגט מאויר הגג נכנס לאוויר מחיצות החצר - מגורשת, אפילו נמחק קודם שהגיע לארץ, וכגון שנמחק לאחר שהתחיל לירד.

1. גיטין (עט): משנה - בסיפא: הוא למעלה (בגג) והיא למטה (בחצר) וזרקו לה, כיון שיצא מרשות הגג ונמחק או נשרף - הרי זו מגורשת.

גמ': ומיירי שהגג שלו והחצר שלה.

א. גמ': מגורשת - והרי אויר החצר אינה משתמר?

אר"י אמר שמואל - כגון שהיו המחיצות התחתונות (של החצר) עודפות על העליונות (של הגג).

פרש"י: לא נשמר - קס"ד שהגג גבוה ממחיצות החצר וכיון שיצא מרשות הגג לאויר החצר עדיין אין

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

סופו לנוח שהרוח תעיף את הגט.

מחיצות תחתונות עודפות – על מחיצות הגג, דכיון שיצא מרשות הגג בא לאויר מחיצות החצר.

ב. (שם): נמחק או נשרף – ל"ש אלא שנמחק דרך ירידה אבל נמחק דרך עליה – לא. דמעיקרא לאו למינח

קאי.

פרש"י: דרך עליה – שזרקו תחילה למעלה כדי להעביר מחיצות הגג – אינה מגורשת, דדרך סילוקו לא מיקרי נתינה אלא דרך הנחתו לבוא לרשותה.

קלט - ז

1. [pe \(.68\) pes רבא](#): היה לה קנה נעוץ בחצרה, והיא עולה

למעלה ממחיצות החצר, וזרק הגט עליה - אינה מגורשת, שאינו משתמר שם.

קלט - ח

1. זרקו לה לרשותה, ועבר כל רשותה ויצא חוץ לרשותה,

אינה מגורשת, אף על פי שהיה בתוך שלשה טפחים סמוך לקרקע בתוך רשותה, כיון שלא היה סופו לנוח ברשותה.
א. ויש אומרים שהיא ספק מגורשת:

אינה מגורשת

לעניין ממונות (ב"מ יב.) לא נפשטה השאלה אם אויר שסופו לנוח כמונח. מה שונה בגט שפשוט שאינה מגורשת?

ה"ה – שאני גט דבעינן דווקא אויר שסופו לנוח (כמו שהוכיח בב"י).

והב"ש – הבעיה נפשטה בזבחים (כה:):

אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא? **את"ל שאינו כמונח**, אויר שסופו לנוח מאי?

לפי הרמב"ם שפוסק תמיד כ **את"ל** הרי הבעיה נפשטה דלא מקרי מונח, ולא הוי מגורשת.

אבל לפי הרא"ש – שלא פוסק כ **את"ל** הבעיה לא נפשטה והוי ספק מגורשת.

א. וי"א שהיא ספק מגורשת

ב"ש (רשב"א): אפילו הגט מתגלגל ע"ג קרקע רשותה (ויצא מצד השני) – אינה מגורשת, דבעינן נתינה מעלייתא

1. **רמב"ם:** זרקו לה לרשותה, ועבר כל רשותה ויצא חוץ לרשותה, אינה מגורשת, אף על פי שהיה בתוך שלשה טפחים סמוך לקרקע בתוך רשותה, כיון שלא היה סופו לנוח ברשותה.

ה"ה: וקשה – בב"מ (יב.) בעי רבא – זרק ארנקי בפתח זה ויצא מפתח אחר מהו, סופו לנוח כמונח או לא? ולא איפשטא. והרמב"ם פסק כן שאינה מגורשת (כיון דלא מיקרי סופו לנוח)?

וי"ל שהרמב"ם סובר שלגבי גט ודאי לא כמונח דמי. והראיה (גיטין עט.) נמחק דרך עליה לא מגורשת כיון שמעיקרא לאו למינח קאי.

כ"כ הר"ן

א. אבל הר"ן וה"ה (רמב"ן והרשב"א) – ל"ד לנמחק, ששם מאבדו בידיים ולכן לא למינח קאי, אבל כן לא איפשטא והוי ספק מגורשת.

1. **אינה מגורשת**

ב"ש: ואף ספק אין כאן. **לאפקי** הב"ח דס"ל שלרמב"ם הוי ספק מגורשת.

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

קלט - ט

1. ב' חצירות זו לפניו מזו, הפנימית שלה והחיצונה שלו, וכותלי החיצונה גבוהות על הפנימית – כיון שזרק הגט לתוך אויר החיצונה (פירש ה"ה – שזרק לתוך הפנימית למעלה ממחיצות הפנימית אלא שהוא תוך מחיצות החיצונה), נתגרשה, שהפנימית בכותלי החיצונה משתמרת.
2. מה שאין כן בקופות. כיצד: שתי קופות זו לפניו מזו, פנימית שלה והחיצונה שלו, וזרק לו בתוכם גיטה, אפילו הגיע לאויר הפנימית – אינה מגורשת עד שינוח על צד הקופה הפנימית.
- א. במה דברים אומרים, כשהיתה מוטה על צדה ואין לה שוליים, אבל אם יש לה שוליים, אפילו נח בקרקעיתה – אינה מגורשת, שכלי האישה ברשות הבעל אינה קונה לה גט א"כ אינו מקפיד על מקומו.

ב"ש: לכו"ע מיירי שאין לחיצונה שוליים.

1. משאכ"כ בקופות

ט"ז: לפי שאינן קבועות ויכול לסלק הפנימית מהחיצונה משאכ"כ בחצרות שהן קבועות.

הגיע לאויר פנימית

ב"ש: בכלי רגיל עם שוליים יש מחלוקת רש"י*תו"ס אם אויר כלי קונה. מ"מ המחבר שנקט לשון הרמב"ם, דמיירי בכלי ללא שוליים שאינו ראוי לתשמיש לכו"ע אויר כלי אינו קונה.

עד שינוח על הצד

באור הגר"א: המחבר (רמב"ם) מפרש את הגמרא שקופות ברשות הבעל הם, ולכן כליו של לוקח לא קונות ברשות מוכר. אלא דמיירי שאין לפניו שוליים ואין הבעל מקפיד על מקומה הואיל ואינו ראוי לתשמיש ולכן כשנח מגורשת. וה"ד נח? כגון שהכלי מוטה על צידו. אבל כל הפוסקים פירשו כרש"י ותו"ס, דמיירי בכלי העומד רגיל (ולא מוטה) ואין לו שוליים, וכל שנח על הקרקע תוך אויר כלי מגורשת.

כלי האישה ברשות הבעל – אינה קונה

ב"ש: הוא לשון הרמב"ם דס"ל שכליו של לוקח ברשות מוכר אינו קונה (שם ב"ב פה:) וכמ"ש הב"י (חו"מ ר"י). ולכן ג"כ אינה ודאי מגורשת ואין כאן ספק.

1. **גיטין(עט):** אמר אב"י – שתי חצרות זו לפניו מזו, פנימית שלה וחיצונה שלו, ומחיצות החיצונה עודפות על מחיצות הפנימית. זרק לה הגט כיון שהגיע לאויר מחיצות הרי זו מגורשת. מ"ט? פנימית גופא במחיצות החיצונה נשמרת.
2. **משאכ"כ** בשתי קופות זו בתוך זו פנימית שלה וחיצונה שלו וזרקו לה – אפילו הגיע לאויר פנימית אינה מגורשת. מאי טעמא? דהא לא נח. וכי נח מאי הוי כליו של לוקח ברשות מוכר הוא? הכא במאי עסקין בקופה שאין לה שוליים.

הא לא נח

רש"י – לא נח תוך הכלי, שאין מחיצות כלי עשויות לאוירו אלא להניח בתוכו. משמע שאויר כלי אינו קונה. **והתו"ס** – אויר כלי קונה, אלא מיירי שלא נח באויר כלי (פירוש שלא נכנס לתוך מחיצות הכלי). משאכ"כ בחצרות, אף שלא נכנס לאויר מחיצות פנימית מגורשת לפי שמחיצות החיצונה משמרות הגט. כ"כ רשב"א, ר"ן והטור. **והרמב"ם** – מפרש כרש"י שמחיצות כלי אינן קונות, ואינה מגורשת עד שינוח על צד הקופה אם הקופה מוטה על צידה ומיירי שאין לה שוליים. **א**. אבל אם יש לה שוליים אפילו נח בשוליה אינה מגורשת, שכלי אישה ברשות בעלה אינה קונה א"כ אינו מקפיד על מקומו.

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

מיהו קשה על המחבר שכתב בס"י: אם אין גבוה י"ט הוי ספק משום כלי לוקח ברשות מוכר. א"כ ג"כ הוי רק ספק

מגורשת? וכת תמה עליו הט"ז – היה צ"ל כאן ספק מגורשת.

קלט - י

- 1. היתה בחצרו (של הבעל), וזרקו לה שם - אינה מגורשת.** אפילו היא יושבת במטה ונפל הגט במיטה, אינה מגורשת. א. עד שיגיע הגט לידה או לחיקה או לכלי מהכלים שאין הבעל מקפיד על מקומו.
- 2. וכן אם הגיע למיטה שלה שהיא יושבת עליה, והיתה גבוה י"ט – הרי זו מגורשת, שהרי חלקה רשות לעצמה ואין הבעל מקפיד על מקום כרעי המטה.**
- א. ואם לא היתה גבוה י' טפחים – הרי זו ספק מגורשת.**

לא איפשטא, אם המיטה נמוכה מי"ט הוי ספק מגורשת.

2. אין הבעל מקפיד

ב"ש: אבל אדם אחר מקפיד. ולכן לוקח אינו קונה במטה שלו שברשות מוכר אפילו גבוה י"ט (כ"כ הרשב"א).

א. ספק מגורשת

ב"ש: הספק הוא אם כליו של לוקח ברשות מוכר קונה או לא?

לאפוקי הרמב"ם (הביאו המחבר ס"ט) דפשיטא ליה שאינו קונה.

כ"כ הט"ז – כיון שמטה אינה גבוהה י"ט לא הוי רשות בפני עצמו אלא שם כלי עליו, והו"ל כליו של לוקח ברשות מוכר שהוא ספק אם קונה.

1. גיטין(עז.): משנה – זרקו לה בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו הגט עמה המיטה – אינה מגורשת.

א. לתוך חיקה לתוך קלתה (סל שהנשים נותנות בו מחטים) – ה"ז מגורשת.

גמ(עז.): לתוך קלתה מגורשת – אמאי הוי כליו של לוקח ברשות מוכר?

א"ר יוהודה – כגון שהיתה קלתה תלויה בה

ר' יוחנן אמר – מקום חיקה ומקום קלתה קנוי לה, לפי שאין אדם (הבעל) מקפיד על מקום זה.

2. שם(עז.): אפילו הגט עמה במיטה אינה מגורשת –

אמר רבא: ל"ש אלא במיטה שלו, אבל במיטה שלה מגורשת.

והא כליו של לוקח ברשות מוכר הוא? ל"צ דגביהא י"ט מהקרקע.

והא איכא מקום כרעי המיטה? על מקום כרעי המיטה לא קפדי אינשי.

ב. **ב"י:** מאחר והשאלה "כליו של לוקח ברשות מוכר"

קמ - יא

- 1. השאיר לה הבעל מקום בחצרו ולא יחד לה, ונפל על גבי קורה או ע"ג סלע:**

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

- א. אם המקום שנפל אין בו ארבע אמות על ד' אמות ואין גבוה י' ואין לו שם לווי - הרי זו מגורשת.**
ואם יש שם אחד מג' דברים אלו, חלק רשות לעצמה, ומקום אחד השאיל לה ולא שני מקומות - ואינה מגורשת.
2. ויש מי שכתב: שאע"פ שאין שם אחד מג' דברים אלו - אינה מגורשת, עד שיהיה בתוך ארבע אמותיה.

כוונת הרמב"ם

צה"ה – דווקא שנפל תוך ד"א שלה ואין א' משלושה דברים מגורשת.

רמב"ן והר"ן – אפילו חוץ לד"א אם אין א' מג' דברים מגורשת. אבל תוך ד"א מגורשת בכל גוונא.

סיכום:

	תוך ד"א		חוץ לד"א	
	אין א' מג' דברים	יש	אין א' מג' דברים	יש
ה"ה	מגורשת	אינה	מגורשת	אינה
הר"ן	מגורשת	מגורשת	מגורשת	מגורשת

1. גיטין(עז): ההוא גברא דזרק גט לאשתו. הלך

הגט ונפל בפיסלא (חתיכת עץ):

א. א"ר יוסף – אם הוא ד"ד אמות – חלק רשות לעצמו (ואינה מגורשת). ואם לאו הכל רשות אחת היא. ומיירי שהחצר שלו ושאיל לה. מקום אחד הוא משאיל ולא כמה מקומות.

ול"א שאינו גבוה י"ט, אבל גבוה י"ט חלק רשות לעצמו. **ול"א** אלא שאין לו שם לווי, אבל יש לו שם לווי חלק רשות לעצמו.

2. רמב"ם: השאילה הבעל מקום בחצרו ולא ייחד

מקום לה וזרק לה הגט והגיע לד"א שלה – הרי זו מגורשת.

נתגלגל הגט ונפל ע"ג קורה או סלע רחוק ממנה: אם המקום שנפל אין בו ארבע אמות על ד' אמות ואין גבוה י' ואין לו שם לווי - הרי זו מגורשת.

קלט - יב

- 1. השאיל לה גגו, ונפל הגט על גג שיש לו אצלו, מגורשת, כיון שאין דיורים קבועים בגג אינו מקפיד עליו.**
א. ויש מי שכתב שאפילו נפל הגט על גג של כל אדם, והיא יכולה לפשוט ידה וליטלו משם - הרי זו מגורשת.

ל"א רשויות חלוקות, דמה שאמרו שני מקומות לא משאילים משום קפידא, אבל בגגות לא מקפידים.

1. כ"פ הטור: השאיל לה גגו, ונפל הגט על גג שיש לו אצלו, מגורשת, כיון שאין דיורים קבועים בגג אינו מקפיד עליו.
כ"ד הראב"ד.

א. אבל הרמב"ם – היתה עומדת על גגה וזרק לה ונפל על גג אחר (של אדם אחר) הסמוך לו – אם יכולה

0. גיטין(עט): הית העומדת בראש הגג, וזרקו

לה:

אמר רבא: ג' מידות בגיטין...

לא יעמוד אדם בגג זה וילקוט מי גשמים מגגו של חברו. וה"מ לענין שבת, אבל לענין גט משום קפידא, וכולי לא קפדי אינשי.

פרש"י: אבל בגיטין – היו לו שני גגות סמוכות

זל"ז והשאילה מקום בזה לקבל גיטה, וקבלתו באחר

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

מיהו בתורת גיטין – הרשב"א כתב כן רק דרך קושיה ולא ס"ל הכי.

א. הרי זו מגורשת

ב"ש: ודוקא כשהיא עומדת בגג שלה והגט נפל לגג אחר הסמוך לה. אבל אם עומדת על גג של איש אחר וזרק לה אינה מגורשת, שאדם מקפיד שעומדים על גגו.

לפשוט ידה וליטלו מגורשת, שאין בנ"א מקפדים על מקום זה.

1. אינו מקפיד עליו

ב"ש: מיהו אם השאיל לה חצר לא השאיל לה מקום הגג.

והרשב"א והב"ח כתבו – אפילו השאיל לה החצר השאיל לה גם בגג, כיון שאינו מקפיד.

קלט - יג

1. הכל הולך כהרמב"ם: זרקו לה ברשות הרבים, או ברשות

שאינה של שניהם, קרוב לו - אינה מגורשת.

2. היה הגט מחצה למחצה, וממחצה למחצה עד שיהיה קרוב לה - הרי זו ספק מגורשת.

3. היה קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו - הרי זה פסול עד שיגיע לידה, ואחר כך תינשא בו לכתחלה.

א. כיצד הוא קרוב לו: היה הוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו - זה הוא קרוב לו. שניהם יכולים לשומרו, או שניהם אינם יכולים לשומרו - זהו מחצה למחצה.

(ב). רבי יוחנן אומר: קרוב לה שנינו אפילו מאה אמה וקרוב לו שנינו אפילו מאה אמה.

ומפרש רב שמן בר אבא:

הוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו - זהו קרוב לו.
היא יכולה לשומרו והוא אינו יכול לשומרו - זהו קרוב לה.
שניהם יכולים לשומרו, שניהם אין יכולים - זהו מחצה על מחצה.

(ג). אמר שמואל לרב יהודה - שינא (צ"ל קרוב כל כך עד) כדי שתשוח ותטלנו. ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה.

1. גיטין (עז): משנה - היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה:

קרוב לה - מגורשת. קרוב לו - אינה מגורשת. מחצה על מחצה - מגורשת ואינה מגורשת.

גמ: ה"ד קרוב לה, ה"ד קרוב לו?

(א). אמר רב: ד"א שלה - קרוב לה. ד"א שלו - קרוב לו.
ה"ד מחצה על מחצה?

אמר רב שמואל בר רב יצחק - כגון שהיו שניהם עומדים בארבע אמות.

רב כהנא אמר - הכא בח' אמות מצומצמות עסקין וגט יוצא מארבע אמות שלו לד' אמות שלה. והא אגיד גביה (עדיין הגט ברשותו)?

אלא רבה ורב יוסף - דאמרי תרווייהו, הכא בשתי כיתי עדים עסקין אחת אומרת קרוב לו ואחת אומרת קרוב לה.

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

סיכום: קרוב לו, קרוב לה –

	קרוב לו	קרוב לה	מחצה על מחצה
רב	תוך ד"א שלו	תוך ד"א שלה	שניהם תוך ד"א. או ח' אמות במדויק. או שתי כיתי עדים.
רבי יוחנן	הוא יכול לשומרו ולא היא	היא יכולה לשומרו ולא הוא	שניהם יכולים לשומרו או אינם יכולים לשומרו
שמואל	כשאינה יכולה לשוח ליטלו	כשיכולה יכולה לשוח ליטלו	להלכה: עד שיגיע הגט לידה

תו"ס: לרבי יוחנן – כל שהוא תוך ד' אמותיה

מגורשת אפילו הוא יכול לשומרה כמותה.

שנים אין יכולים לשומרו – כ"א לבדו, אבל שניהם יחד

יכולים לשומרו, אבל אם אינה יכולים לשומרו כלל – פשוט שאינה מגורשת כלל.

תו"ס: קרוב לה מגורשת –

קשה: הרי רב אשי (ב"מ י:) ברה"ר לא תיקנו ד"א?

ו"ל דהתם אין יכולים לשומרו ולכן לא קנה תוך ד"א, אבל הכא יכולים לשומרו ולכן ד"א קונות.

א"נ: הכא רה"ר ל"ד, אלא סימטא או צידי רה"ר.

והרשב"א תירץ: רב ס"ל שד"א ברה"ר קונות (לאפוקי רב אשי).

א"נ – גט שאני שתיקנו לה שתקנה משום תקנת עגונות.

ביאור השיטות

הרא"ש: ר' יוחנן לא חולק על רב כשזרק לה תוך

ד"א שלה שמגורשת.

אלא שרבי יוחנן מפרש "קרוב" שבמשנה בצורה אחרת:

שאפילו רחוק ממנה הרבה, כל שיכולה שלומרו מקרי קרוב ומשום עיגונא תיקנו כן חכמים.

ושמואל לא בא לפרש המשנה, ומודה שאם זרק לה תוך ד"א שלה מגורשת. וגם אינו חולק על רבי יוחנן

אלא שהורה לתלמידו להחמיר כששניהם עומדים בתוך ד"א (ואף שקדמה האשה).

ולכן להלכה: כשמואל שמחמיר כששניהם תוך ד"א או חוץ לד"א.

אבל כשהיא תוך ד"א והוא חוץ לד"א אף לשמואל

מגורשת.

ב"י: לפי שיטה זו

▪ כל שיכולה לשומרו אפילו תוך מאה אמה – מגורשת.

כ"כ הר"ן – שאם נשיאת לא תצא

▪ אם קדמה לתוך ד"א וזכתה במקום ואח"כ בא בעלה לתוך ד"א שזרק לה – לא נפסל אלא מדרבנן.

▪ קדם הוא לתוך ד"א ואח"כ נכנסה היא וזרק לה הגט – אינה מגורשת כלל.

✓ **והרמב"ם:** – זרק לה ברה"ר או ברשות שאינה של שניהם:

▪ קרוב לו (שהיה יכול לשמור ולא היא) – אינה מגורשת.

▪ היה הגט מחצה על מחצה (שניהם יכולים לשומרו או שניהם אין יכולים לשומרו) או אפילו היה קרוב לה יותר ממחצה ואינה יכולה לשומרו – ספק מגורשת.

▪ בא הוא תחילה לתוך ד"א ואח"כ היא וזרק לה – אינה מגורשת, אפילו יכולה לשוח וליטלו.

▪ באה היא תחילה לתוך ד"א ואח"כ הוא וזרק לה – ה"ז גט פסול, עד שיגיע הגט לידה.

והר"ת כתב: – אפילו זרק לה לחצרה אינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה.

אבל התוס' והרא"ש וש"פ – תמיהו עליו. מ"מ טוב לחוש לדבריו שהם דברי קבלה.

2. היה הגט מחצה על מחצה

ב"ש: וכן שני כיתי עדים המכחישות זו את זו למי היה

קרוב יותר – הוי ספק.

3. עד שיהא קרוב לה

ב"ש: וכ"ז לשיטת הרמב"ם דס"ל אף שקרוב לה והיא

יכולה לשומרו ולא הוא – הוי ספק מגורשת.

אבל ר"פ – חולקים, וס"ל שמגורשת מהתורה, ושמואל

רק החמיר מדרבנן, ואם נישאת לא תצא.

ולמעשה צ"ע.

א. שניהם אין יכולים לשומרו (ספר מגורשת)

תו"ס: פירוש שכ"א לא יכול לשומרו לבדו. אבל אם

שניהם אינם יכולים לשומרו לא הוי מגורשת כלל.

כ"כ הב"ש.

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

קכט - יד

1. בא הוא תחלה ועמד, ואח"כ עמדה היא כנגדו, וזרקו

לה:

אם היה הגט בתוך ארבע אמות שלו - אינה מגורשת, אף על פי שאם תשוח תטלנו.

עמדה היא תחלה, ובא הוא ועמד כנגדה וזרקו לה, אע"פ שהוא מחצה למחצה, הואיל והיא לתוך ארבע אמות שלה - ה"ז גט פסול, עד שיגיע הגט לידה.

א. הגה - אבל אם זרק לה לתוך ארבע אמות שלה, ואין הבעל נכנס לתוכו - הרי זו מגורשת.

2. וכל זה מדינא, אבל לכתחילה אין לגרש, אפילו ליתן הגט לתוך חצירה או לתוך מלבושיה, אלא לתוך ידה ממש, וידה תהא פתוחה מתחילת הניתנה עד סופה (מרדכי, וסמ"ק וכל בו). כמו שנתבאר לעיל סי' קל"ח.

א. ואפילו בדיעבד אין להתירה לעלמא עד שבא הגט לידה ממש.

3. סדר הטעם: ונהגו עוד שלאחר שנתן לה הגט תסגור ידה ותכניסנו תחת בגדיה, ותזהר שלא יסייע לה שום אדם בקבלתו, גם לא יהא שום דבר, כגון טבעת, בידה, וכיוצא בזה, בשעת קבלתו.

א. רשב"א - אבל עמדה היא תחילה זכתה בד"א שלה, בא הבעל ועמד שם חוץ לד"א שלה וזרק לה תוך ד"א - מגורשת גמורה.

1. עמדה היא תחילה... פסול

ב"ש: לכאורה אם שניהם יכולים לשומרו אלא שהוא מונח תוך ד"א שלה - יש להחמיר דהוי ספק מגורשת (ולא רק פסול מדרבנן), שהרי יש פוסקים דס"ל שד"א ברה"ר לא קונות אפילו בגיטין (שלא חששו לחשש עגונות).

א. ואין הבעל נכנס לתוכו - מגורשת

ב"ש: זו שיטת הרא"ש ות' הרשב"א, שמה שהחמיר שמואל רק כשהבעל נכנס אח"כ לתוך ד"א שלה, אבל כשהיא לבדה בתוך ד"א לא החמיר שמואל. אבל ה"ה - חולק, אף שהיא לבדה תוך ד"א אינה מגורשת מחמת חומרת שמואל. והתו"ס והר"ן - אפילו בא הבעל אח"כ לתוך ד"א שלה מגורשת כיון שכבר זכתה היא בד"א.

1. גיטין(עתי): היתה עומדת ברה"ר וזרק לה הגט: קרוב לה - מגורשת, קרוב לו - אינה מגורשת. מחצה על מחצה - ספק.

גמ': ה"ד מחצה על מחצה? כששניהם עומדים תוך ד"א. וליחזי מי משנהם קדם? ...

פרש"י: קדים - מי שקדם לעמוד בד"א הוא זכה בכל הד"א, ואם היא קדמה זכתה בכל הד"א הסמוכות לה.

(שם): אמר שמואל לרב יהודה - ואת לא תעבד עובדא (ואפילו קרוב לה) עד דמטי גיטא לידה.

כ"פ הרמב"ם: בא הוא תחלה ועמד, ואח"כ עמדה היא כנגדו, וזרקו לה:

אם היה הגט בתוך ארבע אמות שלו - אינה מגורשת, אף על פי שאם תשוח תטלנו.

עמדה היא תחלה, ובא הוא ועמד כנגדה וזרקו לה, אע"פ שהוא מחצה למחצה, הואיל והיא לתוך ארבע אמות שלה - ה"ז גט פסול, עד שיגיע הגט לידה.

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

והרמ"א כאן פסק כהרא"ש והרשב"א.

2. או לתוך מלבושיה

באר הגולה: משום דפעמים המלבושים שאולים והבעלים מקפידים על כך, שלא לזה השאילו לה (מרדכי).
אבל הב"ש [ת' ריב"ש] – נפל על בגדיה הוי כנתן לידה ואין כאן חומרת שמואל.
משמע שמקל אף בלא נישאת.

סיכום: באה היא ועמדה וזרק לה הבעל הגט לתוך ד"א שלה:

לא נכנס הבעל לתוך ד"א שלה	נכנס הבעל לתוך ד"א שלה	
הגט כשר	הגט פסול	רא"ש, רשב"א
פסול עד שיגיע לידה	הגט פסול	ה"ה
הגט כשר	הגט כשר	תו"ס והר"ן

קלט - טו

1. היה ידה קטפרס (פירוש שהעמידה ידה משופעת, ולא זקופה כמחיצה ולא פשוטה לקבל), **וזרק הגט על ידה ונפל לארץ:**
א. אם נפל לתוך ארבע אמות שלה ונח - הרי זו מגורשת. ב. ואם לא נח בתוכן, אלא נתגלגל מיד מתוכה לחוצה להן - הרי זו ספק מגורשת.
ג. נפל לתוך היס או לתוך האש - אינה מגורשת, והוא שתהא על גבי המים או סמוך לאש, שמתחילת נפילתו, לאיבוד היה עומד.
2. הגה - וכל זה שאינה עומדת ברשותה, אבל אם עומדת ברשותה, אף על פי שנפל מידה ונתגלגל חוץ לארבע אמות - מגורשת, דהא לא נתגלגל רק לרשותה.
א. 370 הגט מיהו לדידן דאין מגרשין על ידי רשותה, כמו שנתבאר, אם נפל הגט מידה צריך לגרש שנית. ועל כן תגביה האישה ידה בשעה שמקבלת גיטה, שלא יפול מידה. גם יהיו ידיה גבוהות מן הארץ ג' טפחים.

1 ב. ה"ז ספק מגורשת

ב"ש: טעמו – כיון שלא נפשטה השאלה אם אויר ד"א קונות, אף שהוא אויר שסופו לנוח אלא שנתגלגל חוץ לד"א.
אבל אם מחמת זריקתו שזרק בכח נתגלגל – היה כבר מתחילה אויר שאין סופו לנוח (שאינה מגורשת).

2 א. גבוהות מהארץ ג"ט

תורת גיטין: האם מועיל שאר קניינים בגט כמו שקונים מטלטלים, או דילמא דווקא ידה?
■ קניינים שלא נתרבו מידה, כגון קניין סודר או אגב קרקע – אינו מועיל. וכ"מ מהרשב"א.

1. גיטין (עח): א"ר יהודה – היתה ידה עשויה

כקטרפס (בשיפוע) וזרקו לידה ונפל לארץ – אינה מגורשת.

א. אמאי הא נפל לתוך ד"א שלה?

ב. בדלא נח. ותתגרש מאויר ד"א? הב"ע שעומדת ע"ג הנהר, דמעיקרא לאיבוד קאי.

הר"ן – לא נפשט אם אויר ד"א קונות (ולכן כשלא נח תוך ד"א אלא נתגלגל החוצה – הוי ספק).

הר"ן: והא דפשיטא שאם נח תוך ד"א מגורשת (א). ה"מ במקום שד"א קונות (בסימטא), אבל ברה"ר שלדידן אינן קונות - אינה מגורשת.

2. וה"ד במקום שאינו רשותה שתקנת ד"א מדרבנן אז אפשר שתקנו רק ד"א ולא אויר ד"א, אבל ברשות הקנויה לאדם גם באוירו קונה.

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

כשהגט שבידה בולט חוץ לידה, שאינו טמון

בידה:

תורת גיטין – מהני, שהרי החלק הבולט קונה ע"י קניין הגבהה דמהני בגט. ולכן יש להקפיד שידיה לא יהיו תוך ג"ט לקרקע דאז לא מהני הגבהה.

אומנם הגרע"א (ירושלמי) – צריך להיזהר שלא יהא מקצת הגט יוצא מידה אלא כולה יהא בידה.

והפ"ת – אומנם בגלילות אלו לא נזהרו בזה, ואפשר שחששו להוצאת לעז על גיטין ראשונים.

- אומנם הגבהה או משיכה שלא בידה, כגון שמגביה מכוחה או מושכה ע"ג קרקע (באופן דלא הוי טלי גיטך מע"ג קרקע, כגון שקירב לה הגט) – מהני.
- והא דמהני הגבהה או משיכה בגט, דווקא כשמגרשה לרצונה, אבל בע"כ שאין כוונת קניין – לא מהני קניין הגבהה או משיכה. משא"כ בידה או חצרה שקונה אף בלא דעת לקניין.

קלט - טז

1. נתן ביד עבדה, והוא נעור, והיא משמרתו:

א. אם היה כפות - ה"ז גט, וכאילו הגיע לחצרה שהיא עומדת בצדה. ואם אינו כפות - אינה גט.

ב. ויש אומרים דתרתני בעינן: כפות כדי שלא יהא חצר מהלכת, וישן, כדי שיהא משתמר לדעתה.

קמא - יב

2. נתנו ביד העבד, והוא ישן והיא משמרתו - ה"ז פסול.

ואם היה כפות - הרי זו מגורשת.

2. ב"י: חילוק נוסף בין הרמב"ם לש"פ – כשישן ואינו כפות:

לש"פ – אינו גט כלל. לרמב"ם – רק פסול מדרבנן.

סיכום: **נתן הגט ביד עבדה**

כפות		אינו כפות	
ישן	אינו ישן	ישן	אינו ישן
כשר	כשר	פסול	אינו גט
כשר	אינו גט	אינו גט	אינו גט

1 א. אם היה כפות - ה"ז גט

ב"ש: כ"ד הרמב"ם לגרסה שלנו, שהיא עיקר - דס"ל כשהוא כפות לא הוי חצר המהלכת, וגם הוי משתמר לדעתה, ולא גזרינן כפות אטו אינו כפות דלא שכיח.

1. גיטין (ע"ת): **אמר רבא** – נתן גט ביד עבדה

ישן והיא משמרתו – ה"ז גט. ניעור – אינו גט, דהו"ל חצר המשתמרת שלא לדעתה (שהרי העבד משמר הגט מדעתו).

ישן ה"ז גט – והרי הוי חצר המהלכת שלא קנה, וכל שאילו מהלך לא קנה ישן נמי לא קנה? והילכתא הכפות.

בכפות

ב. רש"י – תרתני בעינן: ישן כדי שיהא משתמר, וכפות שלא יהא חצר המהלכת.

כ"כ תוס', רא"ש, רשב"א, הר"ן והרמב"ם לגרסת הטור.

א. ויש גורסים ברמב"ם – כפות לבד סגי (אף שהוא ניעור).

כן הגרסה של הרשב"א הר"ן וה"ה, ברמב"ם.

ב"י: וכ"נ עיקר הגרסה שבכפות לבד סגי.

הלכות גיטין

סימן קל"ט: דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה.

אבל ישן אף שאינו חצר המהלכת מ"מ פסול מדרבנן דגזרינן אטו אינו ישן כיון שהוא מצוי (ה"ה).

קלט - יח

1. כתב הגט ונתנו ביד עבדו, וכתב לה שטר מתנה עליו, כיון שזכתה בעבד זכתה בגט ונתגרשה, אם היה כפות. א. ואם אינו כפות, ונעור, קנתה העבד, ואינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה.
2. וכן אם נתן הגט בחצרו ומכר לה החצר, או נתנו לה, כיון שקנתה החצר בשטר או בכסף או בחזקה - נתגרשה. אבל אם נתנו בחצרו של אדם אחר, והאחר נתן לה החצר, או שקנאתו ממנו, אינה מגורשת.

הבא לאחר מכאן.

פרש"י: חצר הבא לאחר מכאן – כגון שנתן גט בחצר חברו ומכר חברו החצר לאישה – ודאי אינה מגורשת. דמאן מגרש לה: כשנתן הבעל הגט לחצר, החצר לא היתה שלה. וכשקנתה החצר לא מכוח הבעל הבא הגט לידה (אלא מכוח חברו).

1 א. עד שיגיע הגט לידה

ב"ש: משמע שא"צ ליטול ממנה ולחזור לתת לה. אבל הרשב"א והר"ן – מסתפקים בזה. דאפשר שצריך ליטול ולחזור לתת לה, שאל"כ הוי כטלי גיטך מע"ג הקרקע, כיון שנתנה ראשונה לא הוי נתינה.

1. גיטין (כא.): **אמר רבא** – כתב לה גט ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר עליו – קנאתו ומתגרשת בו. **אמאי** הוי חצר המהלכת? והילכתא בכפות.

בכפות

✓ לרמב"ם – סגי בכפות אף שהוא ניעור **לש"פ** – צריך כפות וישן.

- א. **רמב"ם:** ואם אינו כפות, ונעור, קנתה העבד, ואינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה.
- ה"ה והר"ן** – הסתפק הרשב"א, הרי כשנטלה הגט מהעבד הוי כטלי גיטך מע"ג הקרקע, ויש להסתפק אם צריך הבעל ליטול הגט ולחזור ולתת לה.

2. גיטין (כא.): **אמר רבא** – נתן גט בחצרו וכתב לה שטר מתנה על החצר – קנאתו ומתגרשת בו.
- א. **וצריכא** (גם בעבד וגם בחצרו), דאי כתב רק בעבד הוא אמינא דווקא עבד אבל חצרו לגזור חצר

הלכות גיטין

סימן קמ: דין שליח הולכה וקבלה והובאה.

סימו קמ: דין שליח הולכה וקבלה והובאה.

ובו י"א סעיפים (גיטין: לב, סב, סג, סה. יבמות: קיח)

קמ - א

1. האיש עושה שליח להוליך גט לאשתו, וזה נקרא שליח הולכה, ואינו גט, עד שיגיע גט לידה, לפיכך יכול לחזור בו עד שיגיע גט לידה.

משמע – שהבעל יכול למנות שליח הולכה.

גיטין(סב): האומר: "הולך גט זה לאשתי" – רצה לחזור יחזור.

קמ - ב

1. ראמ"ט: כל דין האיש עם האישה, בענין נתינת הגט וקריאתו ודיבורו - כן דין שלוחו עמה.
2. הגה - והחכם המסדר הנתינה עם שנים שעשו כמו שיתבאר לקמן סי' קמ"א סעיף ד', ידקדק בגט תחילה שכתוב כהוגן (וכמו שיתבאר (לקמן בסדר הגט סעיף צ"א).

קמ - ג

1. האישה עושה שליח לקבלה, והיא מגורשת בקבלתו מיד כשיגיע הגט לידו. א. ודינו כדין האישה לכל דבר, לענין אם זרק גט לחצרו או לתוך ארבע אמותיו.
2. הגה - הר"ן: וכותב בגט: הרי את מותרת וכו', אבל כשנותן הגט אומר לו: התקבל גט זה לאשתי.

1. האישה עושה שליח

פ"ת(נו"ב): אמרה האישה: "כל הרוצה לקבל גיטי מבעלי יהא שליח שלי" – לא מהני, ד"כל הרוצה" לאו מינוי שליחות היא.

אמרה האישה "את מי שיבחר פלוני להיות

שליח יהא שלוחי":

• נו"ב – נראה דמהני, שדומה לבעל שאמר "כל השומע לי יכתוב גט" דמהני.

1. משנה (סב): האישה שאמרה "התקבל לי

גיטי" (שעשתה שליח קבלה) אם רצה לחזור לא יחזור.

פרש"י: לא יחזור – כיון שהיא מינתה שליח קבלה מיד שקיבל התגרשה.

א. הטור: ויש להסתפק אם זרק הבעל גט לחצר השליח או לתוך ד' אמותיו, האם מגורשת.

יומסתר שדינו כדין האשה לכל דבר.

הלכות גיטין

סימן קמ: דין שליח הולכה וקבלה והובאה.

זרק הגט לחצרו

ב"ש: וכתב הט"ז – אליבא דרב (קמא/א) שאין אישה יכולה לעשות שליח לקבל מיד שליח בעלה משום בזיון הבעל, כן הדין אם יש בזיון האישה. ולפ"ז אל יזרוק לחצר השליח דאיכא בזיון האישה שלא נתן ליש שליחה ואין דבריו מוכרחים.

לחצרה

פ"ת: והמל"מ – הירושלמי מסתפק בזה, כיון ששליח נלמד מכוח ריבוי מ"ידה", וחצרו של שליח ג"כ נלמד מריבוי, האם אמרינן ריבוי דריבוי? תורת גיטין – מ"מ בשליח הולכה שנתן הגט לחצרו ואח"כ הקנה החצר לאישה – מגורשת. כיון שבא הגט מרשותו לרשותה (שחצר של שליח הוא כידו). ויש לחלק בין שליח הולכה לשליח קבלה.

סיכום: בעל שזרק גט לחצרו שליח קבלה

■ המתבר (ב"י, טור) – מהני.

■ ט"ז – לא מהני, משום בזיון האישה

■ מל"מ – לא מהני, מספקו של הירושלמי

ואף שיש לדחות ששם מיד ששמע השומע והסכים נעשה שלוחו, אבל כאן אין השליחות נגמרת עד שיבחר פלוני, ויש חשש שאין ברירה ולא הוי מנוי של האישה. מ"מ כל דיני ברירה לא נאמרו אלא בדבר שצריך להיות שהוברר למפרע, אבל במינוי שליחות א"צ להיות מבורר למפרע, ודי שהוא שלוחה בשעת הקבלה. והראיה: אמר לעשרה כתבו וחתמו ותנו גט לאשתי – א' כותב שנים חותמים ואחד נותן, אף שהבעל לא ייחד שליח מסוים.

מ"מ אין להקל רק במשומד, שבלא"ה יש מקילים לזכות לה גט אף בלא מינוי שליחות.

● ישועות יעקב – מהני, ואף שהרשב"א מסתפק בזה, כיון שהוא דבר רחוק, יש להקל.

● בית מאיר – יש להחמיר דלא מהני אפילו בעוזבי דת, לפי ש –

א. שזהו בכלל מילי דלא ממסרן לשליח.

ב. הוי כאן עדות על השליחות חצי דבר (ב' עדים מעידים שהאישה מינתה אדם שיבחר שליח. וב' עדים מעידים על בחירת השליח ע"י פלוני).

קמ - ד

1. אמרה לו: א. "התקבל לי גיטי", או "טול לי", או "יהא לי בידך" - כולן לשון קבלה הן.
ב. וי"א דה"ה "שא לי" (ב"י בשם רש"י והמ"מ) ב. או "קח לי" (ר"י).

1. גיטין(סג): ת"ר - "טול לי", "שא לי", "יהא לי בידך" – כולן לשון קבלה.

ב. פנ גרסת רש"י – שא לי. כ"כ רי"ו וה"ה.

א. אבל הרי"ף רמב"ם והרא"ש – לא גרסו "שא לי".

ג. רי"ו כתב: "קח לי" במקום "יהא לי בידך".

ב"י – והכל ענין אחד הוא.

ה"ה: דווקא שאמרה "לי" אבל אמרה רק "טול גיטי", "שא גיטי", "יהא גיטי בידך" – אינו לשון קבלה. מיהו "התקבל גיטי" סגי אף בלא "לי".

קמ - ה

1. יכולה גם כן לעשות שליח להבאה, שתאמר לו: "הבא לי גיטי", ודינו כדין שליח הולכה של בעל, שאינו גט עד שיגיע לידה.

הלכות גיטין

סימן קמ: דין שליח הולכה וקבלה והובאה.

2. אבל האיש אינו יכול לעשות שליח לקבלה, שאינו יכול לעשות שליח לחובתה, שלא מדעתה, א. ואפילו היתה אשת מוכת שחין, או שהיתה קטטה ביניהם ותובעת להתגרש. א. ויש מי שאומר בזו שהיא ספק מגורשת.

1. גיטין(סה): משנה – "הבא לי גיטי", אוכלת

בתרומה עד שיגיע הגט לידה (שאינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה).

להלכה: האם האישה עושה שליח הובאה

• **✓רמב"ם** – עושה שליח להבאת הגט מבעלה.

כ"כ ה"ה(בה"ג, רשב"א, רמב"ן).

• **ה"ה(י"מ)** – לא יכולה לעשות שליח הבאה.

"הבא לי גיטי" פירוש תראה עם בעלי והוא יעשה אותך שליח להלכה ותביא הגט, אבל האי לא יכולה לעשות שליח הובאה.

כ"ד הר"ן(ר"ח).

הר"ן: אמר הבעל לשליח הובאה "הליכה לה" פשוט

שנעשה שליח הולכה של הבעל.

אבל אמר הבעל שאינו רוצה שיהא שלוחו כלל, הרי נשאר שליח האישה והרי הוא כשליח קבלה, אלא שהיה מתנה שלא תתגרש עד שיגיע לידה.

כלומר: בשליח זה אומנם "ונתן" מתקיים כשהגט ניתן לשליח (דהוי שליח קבלה), ולא הוי טלי גיטיך מע"ג הקרקע, אבל עצם הגירושין יחול רק כשיגיע הגט לידה. וכמו שנתן גט ליד אשתו והיא ישנה, התעוררה ואמר לה "טלי גיטיך" מגורשת (ולא הוי טלי מע"ג הקרקע). או שנתן הגט לפקדון לאשתו ולאחר זמן א"ל טלי גיטיך דמגורשת.

2. גיטין(סה): משנה – האומר "התקבל גט זה

לאשתי" אם רצה להחזיר יחזיר.

פרש"י: רצה הבעל להחזיר יחזיר - דגט חוב הוא

לה ואין חבין לאדם שלא מדעתו לעשות לו שליח לחובתו.

א. יבמות(קית): המזכה גט לאשתו במקום

קטטה, מהו? כיו דאית ליה קטטה זכות הוא לה, א"ד נייחא דגופא עדיף?

ת"ש: דאמר ר"ל – טב למיתב תן דו מלמיטב ארמלו.

להלכה: זיכה גט לאשתו במקום קטטה

• **✓משמע** – שלר"ל פשוט שאינה מגורשת, שאינו זכות הוא זה.

כ"כ נמ"י(רשב"א) – אפילו הוא מוכה שחין והיתה קטטה בניהם ותובעת להתגרש, אין חוששין לזה כלל, אלא חולצת או מתיבמת.

וכ"מ מהירושלמי – אף שצווחות שרוצה להתגרש חוששים שמא חזרה בה.

• **א. אבל הר"ן** – המזכה גט לאשתו במקום קטטה לא איפשטא.

ב"י: ומה שהביאו את ר"ל לומר שעדיין הדבר ספק, שמא "טב למיטב..." הילכך חולצת ולא מתיבמת.

• **ובעל העיטור** – מגורשת, כיון שהיא רוצה להתגרש זכות הוא לה.

1. לעשות שליח הובאה

ב"ש: דהוי כאילו אמרה שהגט יחול לכשיגיע לידה (ולא מיד). ולכן אף אם הבעל לא ממנה אותו לשליח שלו עדיין הוא שליח שלה (והבעל לא יכול לחזור בו).

2. א. ותובעת להתגרש

פ"ת(פני יהושע): עשתה האישה שליח קבלה או

הובאה, ובאותה הזמן זיכה לה הבעל הגט ע"י שליח קבלה שלו – יש להסתפק אם מועיל כה"ג שליח קבלה של האיש כיון שזכות הוא לה. דכיון שעשתה מעשה לא שייך סברת הירושלמי שמא חזרה בה, דמינוי שליח שלה עדיף מצווחת. א"ד ל"ש, שמא בשעת קבלת הגט התחרטה.

כ"כ קורבן נתנאל – ואף אם עשתה שליח קבלה, עדיין יש להסתפק. אבל באשת מומר ודאי זכות הוא לה ומהני שליח קבלה של האיש שתתגרש מיד.

הלכות גיטין

סימן קמ: דין שליה הולכה וקבלה והובאה.

קמ - ה2

כשהבעל משומד

1. הגה - ואם בעלה מומר, וידעינן שהיא מהדרת אחר גט:

א. י"א דהמומר יכול לזכות לה גט (תה"ד).

ב. ויש מחמירין גם בזה (הר"ן בתשובה).

כשהיבם משומד

2. וכן אם היה היבם מומר, והבעל מזכה לה גט כדי שלא תיפול לפני היבם (עיין בב"י).

כשהאישה מומרת

3. ואם אשתו מומרת, וזיכה לה גט ע"י אחר (עי' בת"ה סי' רל"ו ובפסקיו סי' מ"ז), כמו שנתבאר לעיל סעיף א'. אע"פ שחזרה בה אחר כך, אינה צריכה גט אחר (שם מת"ה).

אישה שנאסרה על בעלה

4. והוא הדין לאישה הנאסרת על בעלה, מזכה לה גט על ידי אחר.

א. ויש מחמירין בזה (מהרי"ל שורש קמ"א):

0. לזכות גט לאשת משומד

(ולא ידיענן אם מהדרת להתגרש)

• **רש"י** – מהני, דודאי זכות הוא לה.

כ"כ רי"ן, הר"י מלונדורש.

• **הרי"ף** – מהני לענין שאין הבעל יכול לחזור בו,

מ"מ אינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה

כ"כ הר"ן (הר"פ הכהן).

כ"ד מהרי"ק – שהשאלות בגמרא (יבמות קיח:) לענין

זכות לאישה במקום יבום ובמקום קטטה – הוא לענין

אם הבעל יכול לחזור בו קודם שיגיע הגט לידה. מ"מ

אינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה.

1. אשת משומד שביקשה מכמה אנשים שיפלו

בעלה שיתן גט, ואחד מהם ששמע פיתה הבעל ונתן

לו גט, האם הוא שליח קבלה ומתגרשת מיד?

א. **תה"ד** – מגורשת מיד, בהסתמך על רש"י (0).

וסייעתו שזכות הוא להתגרש, ועוד שזה כאילו היא

מינתה אותו לשליח קבלה.

ב. **והר"ן** – אינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה, כיון

שלא אמרה בפירוש שהוא שליח קבלה.

ומהרי"ק (הר"פ) – אף שאינה מגורשת עד שיגיע

הגט לידה, מ"מ בעלה לא יכול חזור בו כיון שזכות הוא

לה.

2. ב"י: שכיב שיש לו אח משומד (ולא רוצה

שאשתו תיפול לפניו ליבום) וזיכה גט לאשתו –

מגורשת. טעמו –

(א). בהסתמך על רש"י וסייעתו, מתירים לזכות גט

לאשת משומד לפי שזכות הוא לה.

(ב). ועוד לצרף דעת הגאונים (ב"י קנ"ד) דס"ל שיבמה

שנפלה לפי משומד, מותרת לשוק בלא חליצה, משום

שע"ד כן לא נתקדשה.

(ג). ועוד הורה מורי הר"י בי רב לזכות גט במקום יבם

משומד.

3. מהרא"י: מי שנשתמדה אשת, מזכה לה גט

ע"י אחר ונושא אחרת, וכן נוהגין במקצת מקומות.

כ"פ הרמ"א (א/י).

4. או"ז: לאישה הנאסרת על בעלה, מזכה לה גט

על ידי אחר.

א. **אבל מהרי"ק** – חושש לדעת הרי"ף שאף במקום

שהוא זכות הוא לה אינה מתגרשת ע"י שליח קבלה של

הבעל. ולכן באישה הנאסרת על בעלה או אישה

שנשתמדה – אין הבעל יכול לזכות לה גט.

1. בעלה משומד

א. **יכול לזכות:**

גט מקושר: כן עיקר ההלכה דזכות הוא לה (אף שלא

ידעינן דמהדרת להתגרש, וכמו שפסק רש"י).

ותימה על מהרי"ק שהחליט בדעת הרי"ף דגם ב"זכה

צריך שיבוא הגט לידה, די"ל שב"זכה" מודה הרי"ף.

הלכות גיטין

סימן קמ: דין שליח הולכה וקבלה והובאה.

ויש מחמירים

פ"ת: אישה שברחה מבעלה ונתברר ע"פ עדות ברורה שזינתה תחתיו ונאסרה עליו, והיא הרחיקה נדוד שא"א לכופה לקבל גט, האם אפשר לזכות לה גט ע"י שליח כמו במשומדת, דזכות היא לה שמוטב לה להיות פנויה?

תשובה: השואל רצה להתיר. שאף למחמירים כאן (בנאסרת על בעלה), לא החמירו אלא לעניין להתירה להינשא לאחר, אבל גבי להתיר בעלה להינשא שלא יעבור על חרם ר"ג לא החמירו כלל.

והנ"ב – חולק עליו. לא משמע כן בב"ש והרמ"א שלא חילקו. שכל שהאישה לא הותרה להינשא ממילא חל על הבעל חרם ר"ג.

ומה שהתירו במשומדת לפי שהיא עדיין משומדת, אבל בזו מי יאמר שתמשיך לזנות.

ועוד שאני תמה איך נתברר שזינתה, כיון שהיא רחוקה ואין מקבלים עדות שלא בפניה.

אכן ת' חמדת שלמה – דעתו להתיר כדברי השואל. שבסימן א' התיר לזכות לה גט להתיר לבעל לישא אישה אחרת, וכאן מיירי באיסור אשת איש שמחמירים ולא מתירים אישה זו להינשא ע"י גט זה. אף במשומדת מחמירים.

וראוי בגט שמזכה לאישה משומדת או נאסרת להתיר הבעל להינשא, שיעשה כמו במשומד (סי"א) שאחר שנתן לשליח לזכות לה, יקחנו הבעל חזרה ויתן לשליח בתורה שליח הולכה כדי להתירה כשיגיע הגט לידה, שאל"כ שמא אף שיגיע הגט לידה לא תהיה מגורשת.

כיו"ב כתב הגט מקושר – אף מהרי"ק שמחמיר כיון שחושש לשיטת הרי"ף, א"כ נראה שמודה שאין הבעל יכול לחזור בו ומתגרשת בכל כורחו כשיגיע הגט לידה. וא"כ כיון שאין הבעל יכול לחזור בו – לא שייך תקנת ר"ג.

ולכן להלכה: כיון שרבו החולקים על הרי"ף, בהו דלא להוסיף עלה וב"זכה" גם להרי"ף א"צ שיגיע הגט לידה וכהרמב"ם.

ולכן יש להקל במשומד השולח גט ונאבד בדרך, במקום עיגון כיון שזיכה לה, וכ"ש בגילתה דעתה שרוצה להתגרש.

מ"מ צ"ע למעשה בקיבוץ חכמים.

ב. ויש מחמירים (הר"ן)

ב"ש: אבל כשאמרה האישה "יזכה לי" מגורשת מיד (אף שלא אמר הבעל בפירוש שיהיה שליח קבלה).

ואם נתן הבעל ליד אחד וא"ל "זכה לה" והיא אומרת "יזכה לי" לכו"ע מהני. כיון שנתן מתחילה לזכות לה מגורשת מאחר שאמרה "יזכה לי".

מחמירים

ב"ש: אפילו היא מהדרת להתגרש ואחר שקיבלה הגט אמרה דניח"ל – לא מהני, שיש לחוש שמא בעת שנתן הבעל הגט ביד שליח התחרטה.

ואם יש עדים שבשעת הנתינה לשליח היה נוח לה – אפשר שהוא גט. כ"כ הב"י ופרישה. והב"ח – לדעת הטור אף בכה"ג פוסל.

4. אישה הנאסרת

פמ"א: אבל אם האישה כאן וצועקת שאינה רוצה לקבל גט – אינה מגורשת ע"י שהבעל יזכה לה הגט ע"י אחר (שהרי צועקת שאינו זכות הוא לה).

א. ויש מחמירים בזה

ב"ש: קשה לעיל הרמ"א (א/י) פסק בפשיטות שיכול לזכות גט לאשתו משומדת, וכאן הביא דעת המהרי"ק שמחמיר?

וי"ל: דווקא בנאסרת מחמיר המהרי"ק ולא במשומדת, ואף שלפי טעם הדבר שחשש לשיטת הרי"ף שאף במקום זכות א"א לזכות הגט, אין לחלק בין משומדת לנאסרת, מ"מ במשומדת כבר נתפשט הדבר.

[כלומר: יש מחמירים רק בנאסרת ולא במשומדת].

קמ - ו

אישה שעשתה שליח קבלה

1. האישה שעשתה שליח לקבלה, ואמר לו הבעל: "אין

רצוני שתקבל לה גיטה, אלא הרי זו גיטה הולך אותו לה" - הרשות בידי הבעל, ונעשה זה שליח להולכה.

הלכות גיטין

סימן קמ: דין שליח הולכה וקבלה והובאה.

- 2. רמב"ם:** אבל אם אמר לו: "התקבל לה גיטה, או הא לך, או זכה לה" - לא עקר שליחות הקבלה.
- 3. אבל אם אמר לו: "הולך לה" - עקר שליחות הקבלה ונעשה שליח הבעל.**
- א. וכן אם אמר ליה: "הולך ותן לה" - עקר שליחות הקבלה, ובזה ובזה לא נתגרשה עד שיגיע גט לידה.**
- 4. (וי"א ד"בתן לה" - הויא ספק מגורשת) (הר"ן פ' התקבל בשי"א).**

כ"ד הרא"ש, וה"ה [רמב"ן].
הר"ן [הרי"ף] - אף ב"תן" אינו כזכי.
• **והר"ן (י"מ)** - הלכה כרב, שהוא ספק **4.**
כ"כ ה"ה (רשב"א), רי"ן (תוס').
ריב"ש: ברור שאם א"ל הבעל "הולך גט זה לאשתי ותהא ירך כידי" דהוי שליח הולכה לכו"ע.
(שם): ואסיקנא - ואם אמר הבעל לשליח "הילך" לכו"ע הוי כזכי.
כ"פ הרי"ף הרא"ש והרמב"ם.

1. אין רצוני שתקבל גיטה... הולך

ב"ש: אפילו אמר הבעל "הילך" לא נעשה שליח קבלה, כיון שאמר תחילה "אין רצוני" (גיטין סג:) ואפילו א"ל "התקבל או זכה".

3 א. הולך ותן לה (לאו כזכה) (רמב"ם)

ב"ש: וקשה - הרי הרמב"ם פסק (וכ"ה בחו"מ קכה/ט) שבמתנה "תן" הוי כזכה, וא"כ גט שדומה למתנה למה "תן" אינו כזכה?

וי"ל דווקא ב"הולך ותן" לא הוי כזכה. אבל "תן" לבד הוי כזכה.

אבל קשה לפ"ז מ"ש הרמ"א (4). שי"א שב"תן" הוי ספק, שהרי כאן לא מיירי ב"תן" לבד?

ועוד קשה לטור שכאן פסק ש"תן" לאו כזכה, ובחזו"מ הביא דעת הרמב"ם במתנה ד"תן" כזכה?

4. דב"תן" הוי ספק

ב"ש: אף בהולך לבד הוי ספק, שהרי רב הסתפק ב"הולך" לבד.

1. גיטין (סב:): משנה - האישה שאמרה

"התקבל לי גיטי" אם רצה הבעל להחזיר - לא יחזיר. לפיכך: אם אמר הבעל "אי אפשר שתקבל לה, אלא הולך ותן לה" - אם רצה להחזיר יחזיר.

3. גמ(סג:): ת"ר - האישה שאמרה לשליח

"התקבל לי גיטי" וכן אמר השליח לבעל שהוא שליח קבלה:

והבעל אמר	הולך לה או תן לה	זכי לה או התקבל לה
רבי	הבעל לא יכול לחזור דנתגרשה מיד	
✓ רבי נתן	יכול לחזור	לא יכול לחזור

פרש"י: לרבי בכל הלשונות הוי גט מיד ולא יכול

הבעל לחזור בו, אא"כ אמר "אי אפשר שתקבל לה, אלא הולך ותן לה" שאז יכול לחזור בו.

כלומר: בלשון "הולך, תן לה"

ת"ק סובר - הוי כזכי ונתגרשה מיד

✓ **רבי נתן סובר** - שהולך לאו כזכי ועשאו הבעל שליח הולכה (ולא קבלה).

(שם): אמר ב - נעשה שלוחו ושלוחה (ואם מת

הבעל קודם שהגיע גט לידה הוי ספק) חולצת ולא מתיבמת.

לפי שרב מסתפק אם הולך כזכי (כמו רבי) או לאו כזכי (כרבי נתן).

מאידך שם(לב:): אמר אביי - נקטינן שליח מתנה

ה"ז כשליח גט שהולך לאו כזכה.

להלכה:

✓ **הרי"ף** - הולך לאו כזי כרבי נתן, שכ"פ אביי (שם לב:).

א. כ"כ רמב"ם - וה"ה "הולך כזי" אינו כזכי.

הלכות גיטין

סימן קמ: דין שליח הולכה וקבלה והובאה.

קמ - ז

קמ"ז (ספ): אשה ונכר: לא עשאתו שליח לקבלה, והבעל אומר: "התקבל לה" - לכשיגיע לידה מגורשת, שאדם יודע שאין בידו לעשות שליח קבלה, והתקבל והולך לה, קאמר.

קמ - ח

1. עשאתו שליח להביא לה גיטה, ובא ואמר לבעל: "אשתך עשאתני שליח לקבל לה גיטה", והוא אומר: "הילך כמו שאמרה היא" - אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת.
א. ואם הבעל אמר לו: "הולך לה או זכה לה", ולא אומר: "כמו שאמרה היא" - כשיגיע לידה מתגרשת.

א. הבעל א"ל הילך לה... כשיגיע לידה מגורשת
ב"ש: וע"כ נתרצה השליח להיות שליח הולכה. וכ"ז לפוסקים שהולך לאו כזכי, אבל למ"ד (הרשב"א) שהולך כזכי הוא ספק, א"כ עדיין לא נתרצה הבעל למנותו שליח הולכה דסבר "שהולך" שליחות קבלה היא ולא הולכה וא"כ אף ב"הולך" אינה מגורשת אף שיגיע לידה. ותימה על הרמ"א דסתם דבריו.

ולא אומר כמו שאמרה

ב"ש: לפי בעל העיטור - כיון שידוע הבעל שאינו יכול לעשות שליח קבלה כוונתו לשליח הולכה וכשיגיע הגט לידה מגורשת.

אבל לפי הרשב"א - אף ב"התקבל לה" כוונת הבעל לשליח קבלה כמו שאמר השליח ואינה מגורשת כלל. ולכן: בכל הלשונות - הילך, זכי או התקבל כולם הוי ספק מגורשת, שמא לא נתרצה השליח להיות שליח הולכה, וגם כוונת הבעל שיהא שליח קבלה כמ"ש השליח.
והגר"א פסק - נקטינן כהרשב"א והר"ן שב "זכי" או "התקבל" אינה מגורשת.

רעק"א - לדעת הרשב"א ב "הולך" מגורשת כשיגיע הגט לידה (שלא כהב"ש).

וטעמו: ש"הולך" לפי הרשב"א הוי ספק הולכה ספק קבלה, ולכן נתן הבעל לשליח שני הכוחות ואיזה מהם שיועיל מגורשת.

1. גיטין (סב): איתמר - האישה שאמרה לשליח "הבא לי גיטי" (שליח הובאה). אמר השליח לבעל: "אשתך אמרה התקבל לי גיטי" (שליח קבלה):
אר"נ: אפילו הגיע הגט לידה אינה מגורשת.
פירוש רב אשי: מפני שהשליח עקר שליחותו לגמרי, שאמר שאינו רוצה להיות שליח הולכה (שטורח לו לחזור לאישה).

הטור - שהרי הוא עקר שליחותו. ואפילו נמלך אח"כ להוליכה לה והגיע הגט לידה - אינה מגורשת.

א. הטור: ואם הבעל אמר לו: "הולך לה או זכה לה", ולא אומר: "כמו שאמרה היא" - כשיגיע לידה מתגרשת. כ"כ ה"ה[רמב"ם].

אמר הבעל "התקבל" ולא אומר "כמו שאמרה":

• **ה"ה(בעל העיטור)** - הוי שליח הולכה ומתגרשת כשיגיע הגט לידה.

• **הרשב"א** - אינו כלום אף שיגיע לידה אינה מגורשת (שהרי אינו רוצה להיות שליח הולכה). כ"כ הר"ן.

1. אינה מגורשת

ב"ש: לפי שהשליח לא נתרצה להיות שליח הולכה אלא שליח קבלה (שאינו רוצה לטרוח לחזור ולהביא לה הגט) והיא לא מינתה אותו שליח קבלה.

הלכות גיטין

סימן קמ: דין שליח הולכה וקבלה והובאה.

המחבר הזכיר רק "הילך לה" או "זכי לה" ולא הזכיר "התקבל לה". מדוע?

- **הב"ח** – המחבר ס"ל ש"התקבל לה" דינו כ"זכי לה", וכשיגיע לידה מגורשת, דפסק כהעיסור.
- **והפ"ח** – המחבר לא פסק הדין ב"התקבל" כיון שהיא מחלוקת העיסור*הרשב"א. ול"ד ל"זכי".

קמ - ט

1. עשאתו שליח לקבלה, ובא לבעל ואמר: "אשתך עשאתני שליח להובאה", ואמר לו: "הילך כמו שאמרה היא" - כיון שהגיע הגט לידה הרי זו מגורשת.
א. ואם נשרף הגט או אבד קודם שהגיע הגט לידה - הויא ספק מגורשת.

א. הר"ן: וכיון דהוי ספקא אם מת הבעל או נשרף הגט קודם שהגיע לידה - הוי ספק מגורשת. כ"כ ר"ו וטור.

1. אשתך עשאתה אותי שליח הובאה

ט"ז: בזה לא עקר שליחותו (כמו ס"ח), שהרי נתרצה להיות אפילו שליח הבאה (וכ"ש שליח קבלה שיש לו פחות טורח). כ"כ הב"ש.

1. גיטין (סג.): הגמרא מסתפקת - כשהאישה עשתה אותו שליח קבלה, והשליח אמר לבעל שהוא שליח הובאה, והבעל אמר "הילך כמו שאמרה אשתך": האם הבעל סומך על מה שאמרה האישה ולא סומך על השליח ולכן מגורשת מיד (כיון שאשתו עשתה אותו שליח קבלה).
או שמא מאמין הבעל על השליח שהוא שליח הובאה, ונתן לו לשם שליח הולכה ואינה מגורשת כשיגיע לידה (שהרי מינה הבעל אותו לשליח הולכה)?
ב"י: ולכן כשיגיע לידה ממ"נ מגורשת. כ"פ הר"ף, רא"ש, רמב"ם, ה"ה (בה"ג והרשב"א).

קמ - י

1. הר"ן: עשאתו שליח לקבלה, ובא לבעל ואמר: "אשתך עשאתני שליח להובאה", ואמר לו הבעל: "התקבל", ולא אמר: כמו שאמרה היא - משהגיע לידה הרי זו מגורשת.

2. הגה - ריב"ש: עשאתו שליח לקבלה, וכן אמר השליח לבעל, והבעל נתן לשליח שטר הולכה ואחר כך נתן לו שטר קבלה:
א. אם נתן לו הגט כשנתן לו שטר הולכה - הרי בטל שליחות האישה, ואחר כך כשחזר ונתן לו לקבלה הרי בטל שליחות הולכה, ואין הבעל עושה שליח לקבלה ואין כאן שליחות כלל, ואינה מגורשת בשליחות זו, אלא יחזור ויתננו לו לשם קבלת שליחות האישה.
ב. אבל אם לא נתן לו הגט רק בשעה שמסר לו שטר שליחות הקבלה - מגורשת מיד שנתן הגט לידו, דמאחר שלא נתן לו הגט בראשונה לא נתבטל שליחות האישה (ב"י בשם ריב"ש).

"כמו שאמרה אשתי" מסתמא סומך הבעל על השליח שהוא שליח הולכה. ולכן גם יכול הבעל לחזור בו. אבל הלבוש - הוי ספק שמא "התקבל והולך" קאמר.

1. משיגיע לידה - מגורשת

ב"ש: אבל קודם לכן אין שום ספק כיון שלא אמר הבעל

הלכות גיטין

סימן קמ: דין שליח הולכה וקבלה והובאה.

2 א. יחזור ויתנו לו.

ט"ז: ותימה! שהרי הריב"ש כתב בהדיא דלא מהני מה שיחזור ויתן לו, שהרי אינו יכול לעשותו שליח קבלה והשליחות קבלה של האישה כבר בטלה.

קמ - יא

1. תה"ד: מומר, השולח גט לאשתו, מלבד שישיבועוהו ויקבל חרם וכל האלות התורה שלא יבטל לא את הגט ולא את השליחות, א. יעשו תיקון אחר (מחשש שמא יבטל הגט) והוא שכשימסור הגט לשליח יאמר לו: "זכה בגט זה לאשתי פלונית בת פלוני והרי היא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם". ואח"כ יאמר החכם למתנכר: "כבר אשתך מותרת לכל אדם". ולרווחא דמלתא תקח הגט מיד השליח ותחזור למסרו לו ואמור לו: "הולך גט זה לאשתי פלונית בת פלוני ותהא ידך כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ותהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם".

2. (ועיין לקמן סי' קמ"א סעיף נ"ט).

ואחר כך חוזר ולקחו מן השליח ועושה אותו שליח להולכה, ואומר: הולך גט לאשתי וכו' (ת"ה סימן רל"ו ובפסקיו סימן מ"ב), וכן נוהגין. אבל לא יעשה השליח תחילה שליח להולכה ואחר כך שליח לקבלה. וכבר נתברר כל זה לעיל סימן ק"מ/י"א.

1 א. שליח קבלה, ושליח הולכה

פ"ת(גבורת אנשים): כיון שעושה שליח קבלה והולכה, אם יש למשומד שני שמות, אחד במקום הכתיבה ואחד במקום הנתינה – יכתוב שני גיטין: באחד יעשה שליח קבלה ויכתוב מקום הכתיבה עיקר (לפי שבשליח קבלה מתגרשת מיד במקום הכתיבה). ובשני יעשה שליח הולכה ויכתוב שם מקום הנתינה עיקר (לפי שבשליח הולכה מתגרשת במקום הנתינה).

1. תה"ד: מצאתי בשם אחד מהגדולים – משומד שמגרש את אשתו לצאת ידי כל החששות יאמר למשומד שצריך לתת הגט בשני דרכים: הראשון עיקר והשני לרווחא דעלמא: תחילה ימסור הבעל לשליח שיזכה לאישה שתתגרש בו מיד.

שנית: כיון שיש גמגום אם אפשר לזכות לה גט, יחזור ויקח הגט מהשליח וימסור לו כשליח הולכה. ואז ממ"נ אם הזיכוי הועיל (וזוהי דעת הרבה גאונים) תו ל"צ כלום שנתגרשה מיד. ואם לא הועיל יעשה שליח הולכה (ואין חשש שהבעל יבטל הגט, לפי שחושב שכבר מתחילה נתגרשה אשתו ואי אפשר יותר לבטל). מיהו הפוך לאו שפיר, שאם מתחילה נתן להולכה אח"כ שנתן לקבלה ביטל שליחות ההולכה.

2. הרמ"א(קמא/נט): וי"א דהמומר עושה השליח.

תחלה שליח לקבלה ואומר לשליח: זכי בגט זה לאשתי פלונית ובו תהא מגורשת וכו', ונותנו לשליח.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

ובו ס"ט סעיפים

(גיטין: ב, כג, כח – לד, נט, סב – סז. קידושין: יב, מד. ב"ב: קכט, קס"ז. יבמות: קכב)

קמא - א

1. האישה יכולה לעשות שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה.
2. במה דברים אמורים, שעשתה שליח אחר לקבל ממנו. אבל אם אמרה לשליח הבעל: "יהיה גט זה פקדון אצלך", או שאמרה לו: "הרי אתה שליח לקבלו לי" (וי"א אפילו לא אמרה לו רק: "התקבל") (בית יוסף בשם הרמב"ן והרשב"א) – הרי זו ספק מגורשת, עד שיגיע גט לידה, א. ומשיגיע לידה תתגרש ודאי.
3. הגה – ת' הרשב"א: אמרה האישה לשלוחה לקבל הגט מיד בעלה, אין לקבלו מיד שלוחו. אבל אמרה: "קבל גט מבעלי", יכול לקבלו מיד שלוחו.
4. ויש אומרים שאין האישה יכולה לעשות שליח לקבל מיד שליח בעלה.

בה"ג – הלכה כרב, שאין האישה עושה שליח לקבל משליח הבעל. 4.

כ"פ הר"ש בן חופני, בעה"ת, קונטרסין (ר"ח).
כ"פ הר"ן – ואם עשתה כן ספק מגורשת.

ב"י: להכלה נקטינן כהר"ף וסייעתו. מיהו ראוי לחוש לסברת רב מפני חומר אשת איש.

2. (שם): ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו, אזל שליחא אשכחה כי יתבה וקא לישא. אמר לה: "הילך גיטך". אמרה ליה ליהוי בידך.

אמר רב נחמן: אם איתא לדרבי חנינא עבדי בה עובדא.

אמר ליה רבא: ואם איתא לדרבי חנינא עבדת בה עובדא, הא לא חזרה שליחות אצל הבעל?
ואסיקנא: דהוי ספק וצריכה גט מחיים, וחליצה לאחר מיתה (ולא יבום).

פרש"י: להוי בידך – תהיה אתה שליח לקבלה.
לא חזרה שליחות לבעל – שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשלחו לו, ניתק משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות לחזור לשולחו ולומר עשיתי שליחותך. ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד – אינה שליחות.

1. גיטין (סג:): אמר רב חיסדא – אין האישה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח של בעלה.

ורב חנינא אמר – עושה.
מ"ט דרב?

אב"א – משום בזיון הבעל.

ואב"א – משום חצרה הבאה לאחר מיכן.

מאי בנייהו? בקדמה היא ועשתה שליח לפני שיעשה הבעל שליח (דל"ד לחצרה הבאה אח"כ).

פרש"י: בזיון הבעל – כסבור קל אני בעיניה שאינה רוצה לקבל ישירות ממני.

חצרה הבא לאחר מיכן – אחר שנתן הבעל הגט בחצר אחרים, קנתה היא החצר ונמצא הגט ברשותה שאינו גט, דבעינן "ונתן בידה".

וגזרינן שלא יקבל שליח האישה מיד שליח הבעל דדמי לקדם הבעל ונתן הגט בחצר אחרים ואח"כ היא קנתה החצר.

דקדמה היא ועשתה שליח – לפני שעשה הבעל שליח, דל"ד לחצר הבא אח"כ.

להלכה:

והרי"ף – כרבי חנינא שאין לחשוש.

כ"ד רב האי, רא"ש, רשב"א¹ [הר"ח], רמב"ם, ה"ה.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

האישה ניתק שליחותו משליחות הבעל, שהרי א"א להיות בפעם אחת שלוחו ושלוחה.

וכמ"ש רש"י – שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשלחו לו ניתק משליחות ראשון...

וכמ"ש מרן עצמו (קמ/ח): עשתה האישה שליח להביא גיטה (שליח הובאה) ואמר השליח לבעל: "אשתך עשתה אותי שליח קבלה", ואמר בעל: "הילך כמו שאמרה אשתי" – אינה מגורשת אף שהגיע הגט לידה (לפי שניתק השליח שליחות הולכה לאישה, ושליח קבלה היא לא מינתה אותו).

ולכן גם כאן – אף שיגיע הגט לידה אינה מגורשת.

ופ"ת – בת' מהרי"מ מבריסק כתב לישב בטוב וטעם:

כאן אף שקיבל דבריה להיות שליח קבלה מ"מ לא ביטל לגמרי שליחות ההולכה, ולא הוי רק גילוי דעת בגיטין דלא מילתא היא, ועדיין יכול להיות שליח הולכה אם רוצה, ולכן אם יגיע הגט לידה משליח זה מגורשת.

ושאני (קמב/ח) כיון שגילה לבעל כבר מתחילה שאין רצונו להיות שליח קבלה כלל, והבעל לא עשאו שליח הולכה שסמך עליו שהוא שליח קבלה – לכן אינה מגורשת אף שיגיע הגט לידה.

אבל כאן שכבר נעשה שליח הולכה ע"י הבעל, אלא שאח"כ עשתה אותו לשליח קבלה הוי רק גילוי דעת.

ולכן: להלכה כהרמב"ם והשו"ע שאם הגיע הגט לידה ודאי מגורשת.

3. מיד בעלה

***:** פירוש לפי שאמרה לקבל מיד בעלה הרי הקפידה שהשליח שלה יקבל ישירות מהבעל ולא דרך שליח הבעל.

אבל כשאמרה לקבל מבעלה משמעו לקבל גט בכל גוונא.

מיד בעלה

ב"ש: וכן אם ציוה הבעל לתת הגט ליד אשתו לא יתן ליד שליח האישה (רשב"א).

4. וי"א שאין האישה יכולה

ב"ש: בגמרא ישנם שני טעמים לדבר –

א. משום בזין הבעל, ואז יש חשש דאורייתא. כ"פ הט"ז.

ב. משום דדמי לחצרה הבאה אחר כך, והחשש רק מדרבנן (גזרה).

נ"מ בין הטעמים:

1. כשהבעל אינו מקפיד: לפי טעם (א) אין בעיה.

ולפי טעם (ב) יש בעיה.

הגרסה: להוי פקדון בידך/ליהוי בידך

גרסת הרי"ף – להוי פקדון בידך
נסחאות שלנו – להוי בידך לי (פירוש תהיה שלוחי לקבלה).

א. רמב"ם: אבל משיגיע הגט לידה ודאי מגורשת.

ה"ה – ופשוט הוא.

הריב"ש: הבעל יכול לעשות שליח יהודי עד מקום מסוים, ומשם יעשה זה שליח גוי שיביא הגט לאישה. מ"מ מוטב שתעשה האישה שליח שיקבל הגט מהשליח היהודי (כרב חנינא לאפוקי רב), מאשר שיעבור הגט דרך שליח גוי.

2. ספק מגורשת

ב"ש: לא חזרה שליחות לבעל

לפי ה"ה – הספק אם יכול השליח להיות נעתק משליחות הולכה שמינהו הבעל לשליחות קבלה של האישה, כיון שעדיין לא נגמר שליחות הבעל (פירוש שלא חזרה שליחות לבעל – שעדיין שליחות הבעל לא נגמרה). ולפירוש רש"י – הספק כיון שאין שהות להשיב לבעל שעשה שליחותו.

ספק מגורשת

ב"ש: וקשה מגיטין (כ"ד). הגמרא מנסה להעמיד את המשנה "האישה עצמה מביאה את גיטה" –

אם א"ל בעלה: הרי את שליח הולכה לשם, ושם תהיי שליח קבלה לעצמך – לא הוי גט כלל, משום שלא חזרה שליחות לבעל.

ומסקינן שא"ל: הרי את שליח הולכה עד ב"ד פלוני, והם יעמידו שליח ויתנו לך (כ"כ בקמב/ג).

וקשה: למאן דפסק כאן מגורשת, ושם לא מגורשת כלל?

וי"ל: כאן בתחילת שליחות ההולכה היתה ראויה לחזור ורק אח"כ שנעשה שליח קבלה אינה ראויה לחזור ולכן ספק מגורשת.

אבל שם כבר מתחילה לא היתה השליחות ראויה לחזור לבעלה, ולכן לא הוי גט כלל.

והב"ח (ב"מ) – חולק על הב"ש, גם שם (קמב/ג) הוי רק ספק מגורשת.

משיגיע הגט לידה תתגרש ודאי (רמב"ם)

הט"ז: חולק, תימה רבתי היא.

מה מועיל כשמגיע הגט לידה כיון שכבר התבטל שליחות ההולכה של הבעל, שמשעה שקיבל שליח להיות שליח

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

אבל לרב שחושש לביזיון אפילו לא אמרה לקבל מיד בעלה אין לקבלו מיד שלוחו, אלא מיד הבעל ישירות.
פ"ת(גט פשוט) – ולפ"ז: לפי הנוסחאות שלנו בהרשאה שכותב הבעל לשליח הולכה: "תן אותה לידה", אפילו בשעת הדחק לא יכולה לעשות שליח לקבלה לכו"ע.
ואף בדוגמא של הריב"ש – שהתיר לעשות שליח לקבל מיד שליח הבעל, לא מהני. והריב"ש לא ראה ת' הרשב"א שאף בשעת הדחק לא יתן ליד שליח האשה.

2. האשה עשתה שליח קבלה לפני שימנה הבעל שליח הולכה: לפי טעם (א) יש חשש בזיון. לפי טעם (ב) אין חשש לחצרה הבאה לאחר זמן.
3. היתה האשה טרודה כשהגיע הגט ע"י שליח הבעל ולכן מינתה שליח קבלה שיקבל מיד שליח הבעל: לפי טעם (א) משום בזיון ליכא (שהרי היא עסוקה), והר"ן – חושש ג"כ. ולפי טעם (ב) יש חשש לחצרה הבאה לאחר מכן.

לעשות שליח לקבל מיד שליח.

ב"ש: ומ"ש הרמ"א כשאמרה לקבל מיד בעלה אין לקבלו מיד השליח, הוא לכו"ע אף לרבי חנינא שאינו חושש לביזיון.

קמא - ב

1. נערה המאורסה, אע"פ שמתגרשת בקבלת גיטה בידה כמו קבלת אביה, א. אביה יכול לעשות שליח קבלה, אבל היא אינה יכולה לעשות שליח קבלה. אלא אם כן אין לה אב, או שנשאת.

א"ל – אין עושה שליח.
פרש"י: שתעשה שליח – בח"י אביה.
כ"כ הרי"ף והרא"ש – אבל לאחר מות אביה, כיון שהביאה ב' שערות (נערה) עושה שליח.
ב"י: ומימלא משמע שאם נישאת עושה שליח לפי שדינה כמי שאין לה אב.

1. **גיטין(סד): משנה** – נערב המאורסה היא ואביה מקבלין גיטה.
רבי יהודה אומר – אין שתי ידיים זוכות כאחד, אלא אביה מקבל גיטה בלבד.
הרי"ף: הלכה כת"ק.
א. קידושין(מד): נערה מאורסה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה?

קמא - ג

1. קטנה, אפילו אין לה אב, או שנשאת (שדינה כמו שאין לה אב) - אינה יכולה לעשות שליח קבלה. א. אבל אביה יכול לעשותו, אם היא ארוסה.

ב"י: ונישאת דינה כמי שאין לה אב.
הטור: אבל היא עצמה מקבלת גיטה כשאין לה אב או נישאת.

1. **גיטין(סה):** קטנה שאמרה "התקבל לי גיטי" אינו גט עד שיגיע הגט לידה, שאין קטן עושה שליח.
א. קידושין(מד): מיירי שאין לה אב, שאם יש לה אב אפילו נערה לא עושה שליח.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

קמב - ד

- המקדש קטנה ע"י אביה, וגרשה כשהיא קטנה (בעודה ארוסה ואביה חי) (טור) – אביה מקבל גיטה ולא היא, א. שלא מדעתו.
- וי"א שהיא יכולה לקבל גיטה.

אבל בד"ה (מהרלב"ח) – אין לסמוך על תשובה זו, ואין לקטנה לקבל גיטה אף לעת אביה, אלא רק אביה מקבל גיטה.
כ"כ נמ"י וב"ש.

1. אביה ולא היא

ב"ש: כ"פ הב"י וכ"ד המחבר שהביא דעה זו בסתם.
ובסדר גיטין לשו"ע (צ") משמע דס"ל שיכולה לקבל גיטה.

1. גיטין (סד): משנה – נערה במאורסה היא ואביה מקבלים גיטה (רש"י – או היא או אביה).

דין נערה מאורסה קטנה בחיי אביה

רש"י – דדוקא אביה מקבל גיטה ולא היא.
כ"פ רב האי, הרי"ף, רמב"ן, רמב"ם, ראב"ד.

2. ושוב חזר בו רש"י – אף היא יכולה לקבל גיטה. כ"פ הר"י, הר"ן [הר"ה], בעה"ט.

1. רשב"א: אף למ"ד שאין קטנה ארוסה יכולה לקבל גיטה בחיי אביה, ה"מ שלא לדעת אביה, אבל קיבלה לדעת אביה מתגרשת ללא ספק, דלא מקרי כאן שתי ידיים אלא הכל יד האב כיון שהוא מדעתו.

קמא - ה

ר"י אפר"ן: נשאת, אין אביה יכול לקבל גיטה.

קמא - ו

- קדשה אביה כשהיא קטנה, ומת, או שנשאת: אם מבחנת בין גיטה לדבר אחר, א. דהינו שנותנים לה צרור וזרקו, אגוז ונוטלו, ב. ויש אומרים דהיינו משתגיע לעונת הפעוטות ג. (דהיינו בת שית או בת שבע, כל חד וחד לפום חורפיה) (טור) – מתגרשת על ידי עצמה.
- ואם אינה מבחנת, וגירשה ע"י עצמה – אינה מגורשת. א. אבל ע"י אביה מתגרשת, אפילו אינה מבחנת.
- ב. ויש מי שחולק ואומר שכל מבחנת שאינה מתגרשת אפילו על ידי אביה.
- 3. הגה** – ועיין לקמן בסדר בגט סעיף צ"ו: כיצד כותבין לקטנה המתגרשת על ידי אביה.

גמ: איזה היא קטנה שיודעת לשמור גיטה? כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר.

1. גיטין (סד): משנה – וכל שאינה יכולה לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

שם(סה.): אמר רבא – ג' מידות בקטן :

גרסת רש"י	גרסת הרי"ף	
מתקדשת וצריכה מיאון לצאת מבעלה	מתגרשת בקידושה אביה	א. צרור וזורקו אגוז ונוטלו
מתגרשת בקידושה אביה	מתקדשת וצריכה מיאון לצאת מבעלה	ב. הפעוטות
צריכה כבר חליצה	צריכה כבר חליצה	ג. עונת הנדרים

נ"מ: מתי מתגרשת ע"י עצמה?

א. לפי הרי"ף – אבן וזורקו אגוז ונוטלט מתגרשת ע"י עצמה.
כ"ד הרמב"ם.

ב. לפי רש"י – כשהגיע לעונת הפעוטות מתגרשת ע"י עצמה (ולא לפני).
כ"פ התוס' והרא"ש.

ג. גיטין(נט.): שיעור עונת הפעוטות –

רב יהודה אומר – כבן 6,7 ולא פליגי
במתניתא תנא – כבן 9,10 כל אחד לפי חורפו

2. גיטין(סד.): ושאינה יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת.

אינה מתגרשת

ב. רש"י – דכתיב "וְשִׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ" מי שמשלחה ואינה חוזרת. לפיכך: אפילו בקבלת אביה אינה מתגרשת, כיון שמשלחה וחוזרת.

קמא - ז

כל היכא שיש לקטנה יד לקבל גיטה - יש לה תורת חצר (המ"א: כ' או ד' אמות) לקבלו, כשם שיש לגדולה.

קמא - ח

1. כשהיא עושה שליח לקבלה, צריכה לעשותו בפני שני עדים, וצריך לקבל הגט בפני שנים. אפילו אם השנים המעידים על

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

השליחות הם מעידים על קבלת גיטה, או אחד מעיד על השליחות ואחד על הקבלה ואחד מצטרף עם כל אחד להיות מעיד על זה ועל זה:

2. הגה - ולכתחילה לא ימסור הבעל הגט ליד השליח, עד שיברר תחלה שנעשה שליח קבלה בעדים.

1. ואפילו הם השנים

ב"ש: הלשון "אפילו" קשה, שהרי אדרבא עדיף שכת אחת תהיה בשליחות קבלה דלא הוי חצי דבר? משום שי"ל כשהכל כת אחת נראה שקר שאותה כת היתה גם בשליחות וגם בקבלה, קמ"ל.

2. לכתחילה... עד שיברר

ב"ש: והרי אף בדיעבד שמסר לידו לא נאמן השליח שהוא שליח קבלה בלא עדים! וי"ל דה"ק כיון שצריך השליח לברר אף אחר שקיבל הגט, לכן לכתחילה לא ימסור הגט לשליח עד שיברר.

1. גיטין(סג): משנה - האישה שאמרה

"התקבל לי גיטי" (שעשתה שליח קבלה) צריכה שתי כיתי עדים: שנים שיאמרו בפנינו אמרה, ושנים שיאמרו בפנינו קיבל מהבעל וקרע הגט (מיירי במקום גזרה שלא לכתבו גיטין), אפילו שנים ראשונים הם האחרונים.

ד. ז"מ: מרדכי(ת' מהר"ם) - אף שצריכה

עדים, מ"מ יכול הבעל לתת הגט לשליח אף שאינו יודע אם הוא שלוחה, ולא חיישין לב"ד טועים שישאוו בלא עדים שעשאתו שליח קבלה.

✓מיהו משום חשש לעז יש להחמיר להצריך הבעל לברר שליחותו קודם נתינת הגט לידו.

קמא - ט

1. מה שצריך שני עדים על הקבלה, דווקא כשאין השליח כשר (לעדות). אבל אם הוא כשר, מצטרף עם עד אחד. א. ויש מי שנראה מדבריו שחולק על זה, (והוא הדין בשליחות להולכה).

1. בעה"ט: מה שצריך שני עדים על הקבלה,

דווקא כשאין השליח כשר. אבל אם הוא כשר, מצטרף עם עד אחד.

א. אבל מהרא"ש משמע - שאינו מצטרף כיון שהוא במקום הבעל או האישה.

1. מצרף עם עד אחד

ב"ש: הן לענין קבלת הגט מהבעל מצטרף השליח עם עד אחד, ודי אם קיבל הגט מהבעל בנוכחות עד אחד. והן להעיד על שליחותו שדי בעד אחד שנעשה שליח קבלה.

קמא - י

1. בד"א שצריך עדי קבלה, כשאבד הגט או נקרע. אבל

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

אם היה הגט יוצא מתחת יד שליח קבלה - אינו צריך עדי קבלה.

א. (ועיין לקמן סימן זה סעיף י"ג).

כ"כ רש"י, תו"ס וכו"מ מהרמב"ם.

1. א"צ עדי קבלה.

ב"ש: פירוש א"צ עדים שקיבל בפניהם הגט מהבעל. מ"מ צריך עדים שהאישה עשתה אותו שליח קבלה (ב"י). ואף שהוא שליח (שהרי הגט בידו) מ"מ לענין שתגרש מיד בקבלת הגט ליד שליח בעיני עדים שמינתה אותו שליח קבלה.

ב"ש: ואם השליח הגיע למקום האישה, שיש לו מיגו שיכל לתת לה הגט, האם מתגרשת מיד כשהגיע לעיר שלה?

הר"ן – לשיטת רש"י מתגרשת מיד כשיגיע השליח לעיר שלה במיגו שיכל לתת לה הגט.

אבל דעת הרא"ש – לא מתגרשת, ש"ל שאין רצונה לקבל הגט כשאין ידוע שהבעל נתן לידו לתת לה.

עדי קבלה

ב"ש: ואם יש עדים שהוא שליח קבלה, אף שהבעל לא ידע שהוא שליח קבלה, אמרינן מסתמא נתן לו שתגרש מיד אם הוא שליח קבלה (כ"כ הר"ן).

1. **רמב"ם:** בד"א שצריך עדי קבלה, כשאבד הגט או נקרע. אבל אם היה הגט יוצא מתחת יד שליח קבלה - אינו צריך עדי קבלה.

ה"ה: ולמד כן מגיטין (ד.ט.) – גט ביד שליח. בעל אומר לשם פקדון נתנו לשליח, שליח אומר לשם גירושין: רב חיסדא אומר – שליח נאמן. **ר"ה אומר** – בעל נאמן. **ומקשה הגמרא:** תנן – אישה שאמרה לשליח התקבל לי גיטי צריכה ב' עדים שיאמרו בפנינו אמרה, ושנים שיאמרו בפנינו קיבל וקרע. למה לא נאמר שהשליח נאמן (משמע שהשליח לא נאמן. וקשה לרב חיסדא). מתרצת הגמרא: מי קא נפיק גיטא מתותיה ידיה דלהמניה.

משמע שאם הגט יוצא מתח"י השליח נאמן, אף בלא עדים שנעשה שליח. כ"פ הרמב"ם. הרמב"ם והרי"ף – פסקו כרב חיסדא. ואף ר"ה שחולק דווקא כשהבעל והאישה בעיר אחת, אז אין השליח נאמן וצריך להביא עדים שקיבלו (אף שיוצא מתח"י). **אבל** בשני ערים אף ר"ה מודה שהשליח נאמן (כן ביאר הרשב"א הסוגיה). אבל הרא"ש – הקושיה והתירוצ' הוא אף לר"ה.

ב"י: ומה שפוסט הרמב"ם עדים כשהגט בידו, דווקא עדים שקיבל מיד הבעל, אבל לעולם צריך עדים שמינתה אותו לשליח קבלה.

מינוי שליח הולכה

קמא - יא

1. אין שליח הולכה צריך עדים, אם הודו השליח

והמשלח (הבעל). א. ואם המשלח כופר - הרי זה ספק.

2. ויש אומרים ששליח הולכה צריך למנותו בעדים.

א. **הגה** – **ב"י**: מיהו השליח נאמן לומר שעשאו בעדים, ואין צריך עדות על כך.

3. ונוהגין להצריך הרשאה ועדים על הרשאה שנעשה שליח. ועיין לקמן סעיף כ"ד.

א"צ עדים לשליחות זו אלא להודיע אמיתת הדבר, לפיכך אם הודו השליח והמשלח א"צ עדים.

א. **הגמ"י:** ואם המשלח כופר – ה"ז ספק.

2. **אבל בירושלמי:** "שליח הולכה צריך להחזיקו בפני שנים, ואין שליח משום שנים"

1. **רמב"ם:** אין שליח הבאה (שהאישה שלחה אותו להיות שליח מהבעל) ולא שליח הולכה צריכים עדים שמינו אותם לשליחים.

וטעמו: כיון שיוצא הגט מתח"י השליח נאמן, שהרי האמינו הבעל שמסר לו.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

ה"ז ספק

ב"ש: משמע שאם הגט ביד השליח אין יכול הבעל להכחישו.

הקשה הגמ"י – למה הבעל לא יכול להכחיש השליח, הרי יש לו מיגו שיכול לבטל עתה הגט?

ולכן צ"ל שהשליח נאמן אף שיש לבעל מיגו, לפי שהשליח נאמן כשני עדים, וא"כ הוי מיגו במקום עדים.

2 א. נאמן שעשאו בעדים

ב"ש: כ"כ הרא"ש – ואפילו הבעל מכחישו נאמן השליח.

וע"כ מיירי במכחישו שנתן לו לפקדון ולא לגירושין. אבל אם מכחישו שאומר נפל ממנו לפי הרא"ש נאמן הבעל.

נאמן

ד"מ: איירי שהגט ביד השליח מש"ה הוא נאמן.

ב"ש – וקשה, הרי הסברנו דעת המחבר שמיירי שאין הגט ביד שליח, ומסתמא גם הרמ"א אייר בכה"ג, א"כ למה נאמן השליח?

ואין לומר שד"מ מיירי שהבעל מכחישו לכן צריך שיהא בידו שיהא נאמן, וכאן מיירי שהבעל כאן, שהרי עדיין קשה הרי חיישינן שיבוא הבעל ויכחישנו (כמ"ס סנ"ז)?
ע"כ צ"ל שהרמ"א מיירי שהגט ביד שליח (ואף שהמחבר איירי שאין הגט ביד שליח).

וגם צ"ל דמיירי בשליח הולכה ממקום למקום שאין הבעל יכול להכחישו, שאל"כ יכול הבעל להכחישו (לשיטת הרי"ף).

3. להצריך הרשאה

ב"ש: כלומר שמביא גט ממקום למקום א"צ הרשאה ע"פ הדין, שנאמן לומר שעשאו בעדים, אלא שנהגו כן. אבל בעיר אחת צריך ע"כ הרשאה לפוסקים שפסקו כר"ה (שהשליח לא נאמן כמ"ס הרמ"א נה).

ועדיין קשה: אף ממקום למקום נצריך הרשאה מעיקר הדין, שהרי אם הבעל יאמר: "ממני נפל ואתה מצאתו או השאלתי לך" – נאמן הבעל (שמחלוקת ר"ה * ר"ח באומר הבעל לפקדון נתתי לך), וכמ"ס התוס'?

ע"כ פוסק הרמ"א כבעה"ת שחולק על התוס', שאף שיאמר הבעל לשאלה נתתי לך – נאמן השליח, וכ"ש כשאומר הבעל ממני נפל שנשאר השליח/שליש נאמן.

כ"פ הרא"ש – אף שליח הולכה צריך למנותו בעדים, ואף שנאמן לומר שעשו אותו שליח בפני עדים, מ"מ אם לא היה בפני עדים אינו שליח.

א. כ"כ הגמ"י – שליח הולכה צ"ל בעדים, אך א"צ להביא עדים או שטר שעשו אותו שליח. כ"ד סמ"ק.

סיכום: עדים במינוי שליח הולכה

1. רמב"ם – א"צ למנותו בעדים.

הגמ"י – ובתנאי שאין הנבעל מכחישו.
ב"י – ודוקא כשהגט חתו בעדים, אבל גט ללא עדים ואין עדי מינוי לשליחות ה"ז ספק מגורשת כ"פ המחבר בסעיף י"ב.

2. הרא"ש – אף שליח הולכה צ"ל בפני עדים (ע"פ הירושלמי), מ"מ נאמן השליח שמינוהו בפני עדים, אף שהבעל מכחישו.

ירושלמי: יש, עשה שליח להוליך לה גט צריך להחזיקו בפני שנים. ואין השליח משום שנים.

הרא"ש – משמע שהשליח עצמו לא נעשה עד (שמינה אותו הבעל לשליח), אלא צריך שני עדים אחרים על המינוי, לפי שהשליח בא במקום הבעל.

אבל הטור – השליח עולה במקום עד אחד, שהירושלמי אמר שאינו עולה במקום שנים אבל כעד אחד עולה, שהרי קי"ל (קידושין מג.) הן הן שלוחיו הן הן עדיהו.
כן דייק בעה"ט מהירושלמי.

1. המשלח כופר

ב"ש: שאומר לפקדון נתנו לשליח, והמשלח אומר לגירושין. אבל אם אמר המשלח: ממני נפל ומצאתו – אין הבעל נאמן כלל (ה"ה בשם הרשב"א).

המשלח כופר

ב"ש: משמע שמשלח יכול לכפור אף שהבעל והאשה באותה העיר.

וקשה: אם אינם באותה העיר לכו"ע נאמן השליח לשיטת הרי"ף?

וי"ל שמיירי שאין הגט ביד השליח ולא ביד האשה, אלא מסר השליח לאישה בפני עדי מסירה ואח"כ נקרע הגט.

ולכן כשמודה הבעל – הוי גט, וכשמכחיש – הי ספק.

וע"כ מיירי שמסר לאישה לא אמר שהוא שליח הבעל, שאם אמר היה נאמן אז (שליש שהגט בידו) ושוב אין הבעל יכול להכחישו.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

קמא - יב

במה דברים אמורים שאין שליח האיש צריך עדים, כשמסר לה גט שחתומים בו עדים. אבל אם אין עדים חתומים בו, והלך השליח ומסרו לה בפני עדים - הרי זו ספק מגורשת.

ספק מגורשת

ב"ש: קשה - למה בכסף קידושין שנותן השליח מהני הודאתו (אף שאין שום שטר), וכאן לא מהני? **וי"ל** כאן כיון שיש שטר והוא לא חתום יש ריעותא, ולכן הרי ספק.

ב"י: דע דמה שהרמב"ם אין מצריך עדים לשליח האיש ה"ד כשמסר לה גט שחתומים בו עדים. אבל אם אין עדים חתומים בו, והלך השליח ומסרו לה בפני עדים - הרי זו ספק מגורשת.

הגמ"י - ספק מגורשת, שהרי יצא הגט מיד ידו.

פ"ת: ומסיים הרמב"ם - שאין השליח נאמן להתיר ערוה אף שהוא עד אחד אלא מפני עדים שחתומים בגט והוי כנחקרה עדותם, אבל כשאין חתימות - לא נאמן.

קמא - יג

1. יש מי שאומר ששליח הולכה ושליח הובאה אין צריך לעשותו בעדים, ויש מי שחולק.

א. **הגה** - כפל דברים הן בכאן, כי בבא זו נתבאר סעיף י"א.

2. ויש מחלוקת בדין זה בדרך אחר:

ד"א דשליח הולכה אם מסר לה הגט בינו לבניה, ואי אפשר לחזור וליתנו לה בפני שנים, דמגורשת מאחר שהגט יוצא מתחת ידה בחותמיו (טור בשם הרמב"ם). **וי"א** דפסול (טור בשם הגאונים).

3. מיהו אם הגט מקוים בחותמיו, מתחת ידה, אינה צריכה שתביא עדי מסירה בפנינו, רק שאומרת שקבלה אותו בפני שנים כראוי (טור), והוא הדין בשליח קבלה מן הבעל.

צריך עדי מסירה.

3. **טור:** ומה שצריך שתביא האישה שנמסר בפניהם מיירי שאין מכירים החתימות, אבל אם נתקיימו החתימות א"צ להביא עדי מסירה לפנינו וסגי אם אומרת האישה (או שליח הקבלה) שקיבלה בפני שנים, שתולים שבא לידה כראוי.

2. א"א לחזור

ב"ש: כ"ד הרמב"ם - שלכתחילה יטלנו ממנה ויחזור

1. מחלוקת רמב"ם * רא"ש (ס"א)

לרמב"ם - שליח הולכה א"צ עדים.

לרא"ש - אף שליח הולכה צריך עדים.

2. **רמב"ם:** שליח הולכה לכתחילה צריך לתת הגט לאישה בפני שנים. עבר ונתנו בינו לבניה יטלנו ממנה ויחזור ויתן לה בפני שנים. ואם א"א, כיון שהגט יוצא מתחת ידה בחותמיו - ה"ז גט כשר.

אבל לפי הגאונים - לא מספיק עדי חתימה אלא

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

סי"ב – כהרמב"ם שא"צ מינוי בעדים.

סי"ג – חזר שוב על הדין

בשם י"א – פסק כהרמב"ם.

בשם וי"א – פסק כהרא"ש.

ס"מ – כתב רק דעת הרא"ש.

ב"ש: דעת המחבר כהרמב"ם כמ"ש בסעיף יא, מ"מ

בסעיף מ' חשש לשיטת הרא"ש לחומרה.

ויתן לה. אף שהרמב"ם ס"ל שעדי חתימה כרתי וא"צ
ליטול ממנה ולחזור לתת לה, ה"מ הבעל עצמו, אבל ע"י
שליח צריך ליטול ממנה אם אפשר.

סיכום: דעת השו"ע האם שליח הולכה צריך

לעשותו בעדים?

בסי"א – פסק סתם כהרמב"ם (עם דברי הגמ"י) שא"צ
מינוי בעדים. ובשם י"א – פסק כהרא"ש שצריך מינוי
בעדים.

קמא - יד

1. בין שליח קבלה בין שליח הולכה - א"צ שישמעו מפיהם שממנים אותו שליח. לפיכך בין האיש בין האישה יכולים לעשות בפני עדים שליח העומד במקום אחר, והעדים כותבים וחותמים שמינה לפלוני שליח א. (ועיין לקמן סעיף ל"ה).

לפלוני שליח.

א. והמרדכי – לא סגי בכתיבה שאף שליח הולכה
בעינן שישמע קול הבעל.
כ"פ הרמ"א סעיף ל"ה.

1. גיטין(ל): שלחו מתם – אפשר למנות שליח
בין בפני השליח ובין שלא בפניו בב"ד. כ"פ הרמב"ם.
✓כ"פ הרא"ש: בין שליח קבלה בין שליח הולכה -
א"צ שישמעו מפיהם שממנים אותו שליח. לפיכך בין
האיש בין האישה יכולים לעשות בפני עדים שליח
העומד במקום אחר, והעדים כותבים וחותמים שמינה

קמא - טו

1. בעל שעשה שליח להולכה, צריך שיאמר לו: "תן גט זה לאשתי", או שיאמר לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו גט ויתנו לאשתו, או לשון שמשמעו שיגרשוה, כמו: גרשוה או שלחוה או שבקוה או תרכוה או כתבו אגרת ותנו לה.
2. אבל אם אמר: פטרוה, פרנסוה, עשו לה כדת, עשו לה כנימוס, עשו לה כראוי, לא אמר כלום.
3. אמר להם: עזבוה, הוציאוה, התירוה, הניחוה, הועילו לה, הרי זה ספק.

1. גמ': ת"ר – שלחוה שבקוה תרכוה - הרי אלו
יכתבו ויתנו.

2. פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי -
לא אמר כלום.

0. גיטין(סה): משנה האומר כתבו גט ותנו
לאשתי, גרשוה כתבו איגרת ותנו לה - הרי אלו יכתבו
ויתנו.

פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי - לא
אמר כלום.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

או שמא אינו לשון הפסוק ששם כתב "ויצאה" מעצמה ולא שהוציאה.

1. כמו גרשוה

ב"ש: ה"ה(ראב"ד) – ובכולם בעינן שמדבר עמיהם בענייני גירושין, שאל"כ מהיכן יודעת שנתן לשם גירושין, שמא כוונתו כמו"גרש האמה".

2. לא אמר כלום

ב"ש: לפי הרמב"ם – אינו גט כלל. ומרש"י משמע – דהוי ספק גט.

פרש"י: שלחה – לשון ושלחה מביתו (שהוא לשון גירושין). **שבקוה** – לשון אגרת שבוקין. **תרכוה** – לשון תרוכין גירושין. **פרנסוה** – לשון עשיית צרכיה (לכן לא ברור אם הוא לשון גרושין או צרכיה). **כנימוס** – כחוק.

לא אמר כלום

מרש"י משמע – שאם כתבו ונתנו הוי ספק.

ולפי הרמב"ם – לא הוי גט כלל. כ"ד הטור.

3. **(שם): איבעיא להו** – הוציאה, עזובה, התיירה, הניחוח, הועילו לה, עשו לה כדת – מהו? פשוט מיהא חדא: דתניא – עשו לה כדת עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום.

פרש"י: הוציאה – לשון הפסוק "ויצאה מביתו",

קמא - טז

הבהולים מחמת סכנה

1. **האומר: כתבו גט לאשתי** (ולא אמר תנו) – **הרי אלו כותבין ונותנין לבעל בידו, ואין נותנין לאשתו עד שיאמר להם ליתן לה. ואם נתנו לה, אינו גט.**

2. **בד"א, בבריא. אבל במסוכן, והוא אדם שקפץ החולי במהרה והכביד עליו חליו מיד, והיוצא בקולר, אפילו על עסקי ממון, והמפרש בים והיוצא בשיירה ואמר: "כתבו גט לאשתי" – הרי אלו יכתבו ויתנו לה, שהדבר ידוע שלא נתכווין זה אלא לכתוב וליתן לה.**

והרשב"א בשם הירושלמי.

בשיירה

רש"י: למדבריות.

ב"י: משמע דווקא למדבר, אבל מעיר לעיר לא טרוד.

המסוכן

פרש"י: המסוכן – חולה.

והרמב"ם – שקפץ עליו חוליו והכביד מיד.

כ"כ הר"ן בשם הירושלמי.

הרא"ש בשם הירושלמי: מה בין חולה

למסוכן?

חולה – בדרך ארץ, שאז הקרובים נכנסים לבקרו מיד

1. **ב"ב(קסז):** כותבים גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו. (פרש"י: כותבים – ונותנים לבעל).

2. **גיטין(סה): משנה** – בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי, הרי אלו יכתבו ויתנו. חזרו לומר, אף המפרש והיוצא בשיירה.

רבי שמעון שזורי אומר, אף המסכן.

פרש"י: יכתבו ויתנו – (אף שלא אמר תנו), דאגב פחדיה טריד ולא פירש.

הרי"ף: הלכה כר"ש שזורי. כ"פ הרא"ש והרמב"ם.

בקולר

רמב"ם: אפילו יוצא על עסקי ממונות. כ"כ הרא"ש

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

מסוכן... יכתבו ויתנו.

פ"ת(ס' יד המלך): מהרמב"ם וש"פ משמע כל זמן שהחריש ולא ביטל שליחות, אף שהבריא יכולים לכתוב ולתת לה. שהעיקר הוא בעת האמירה.

יכתבו ויתנו

פ"ת(תורת גיטין): גם יחתמו.

באה"ט(ראנ"ח): שבוי שמולכים אותו השבאים ולא יכל להתממה – א"צ לומר "תנו".
והרא"ם: מי שרצה לצאת לדרך ורצה לתת גט לאשתו ונדחה העניין, אף שאמר "כתבו וחתמו" – לא יתנו.

ורחוקים אחר ג' ימים.

מסוכן – שקפץ עליו חוליו, שכולם נכנסים לבקרו מיד.

הר"ן: וכל המצווה מחמת מיתה דינו כמסוכן.

2. אבל מסוכן

ב"ש: הטור – וכן חולה לאחר ג' ימים דינו כמסוכן.

הר"ן: – וכן המצווה מחמת מיתה דינו כמסוכן.

כשברור מה קרה

קמא - יז

1. בריא שאמר: כתבו גט לאשתי, וכתבו ונתנו לה, והרג עצמו מיד, כגון שהשליך עצמו מן הגג, או הפיל עצמו לים - הרי זה גט כשר. ואם לא כתבוהו, כותבין ונותן כל זמן שיש בו נשמה. עלה לגג ודחפתו הרוח ונפל ומת - אינו גט.

עלה לגג ודחפתו הרוח ונפל ומת - אינו גט.

1. והרג עצמו מיד

פ"ת(תורת גיטין): ושיעור מיד כדי כתיבת הגט ונתינתו, שהרי היה בדעתו שע"י הנפילה ימות מיד, ורוצה לפני זה יספיקו לכתוב ולתת הגט לאשתו.

כ"ז שיש בו נשמה

ב"ש(הר"ן): וצריך בדיקה ג"פ האם הבעל שפוי עדיין במצבו זה (שהרי אדם שנטרפה דעתו לא יכול לגרש).

1. גיטין(סו.): משנה – בריא שאמר כתבו גט לאשתי (ולא אמר תנו), רצה לשחק בה (ואינה מגורשת).

(ע"פ פירוש הגמרא): ואם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט. ומעשה נמי בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת ואמר רבן שמעון בן גמליאל אם מעצמו נפל הרי זה גט אם הרוח דחתו אינו גט.

הר"ן: ר"ג לא בא לחלוק אלא לפרש.

וכ"ה בתוספתא – כ"ז שיש בו נשמה כותבים ונותנים.

כ"כ רמב"ם: בריא שאמר: כתבו גט לאשתי, וכתבו ונתנו לה, והרג עצמו מיד, כגון שהשליך עצמו מן הגג, או הפיל עצמו לים - הרי זה גט כשר. ואם לא כתבוהו, כותבין ונותן כל זמן שיש בו נשמה.

ספק איבד עצמו לדעת/ ספק בהול

קמא - יח

1. ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו:

אם לאלתר נפל - ה"ז גט. ואם לא נפל לאלתר - הרי זה ספק.

מעצמו נפל.

ואם לאחר זמן נפל – אין כותבים ונותנים שמא הרוח

1. תוספתא: ספק מעצמו נפל, ספק הרוח דחפו:

אם לאלתר נפל – כותבין ונותנים לה, שאני אומר

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

התוספתא, ועוד דספק איסורא לחומרא. והראב"ד כתב שמקור הרמב"ם מהירושלמי שמקל בספק לכתוב הגט ולתת לה.

✓והב"י: הגרסה האמיתית ה"ז גט, ודוקא לאלתר כהתוספתא וכדעת הרשב"א שתמה על הרמב"ם. וזוהי גם כוונת הירושלמי שהקל בספק נפל מעצמו ורק לאלתר. כ"פ המחבר כאן.

1. אם לאלתר נפל

ב"ש: לאלתר – אמרינן הוכיח סופו על תחילתו שהיה בדעתו להמית עצמו ולתת גט. ואף שבעלמא ל"א "הוכיח סופו על תחילתו" (חו"מ רמא/יא – זיכה מתנה לפלוני, ופלוני שתק. אח"כ צעק פלוני שאינו רוצה במתנה – ל"א הוכיח סופו שצווח שאינו רוצה במתנה?) שאני הכא דאמר "כתבו" (כמ"ש בחולין לט:).

דחפתו.

וכן הביאו הרשב"א, הר"ן – תוספתא זו.

והרא"ש – הביא הירושלמי: ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו מהו? ת"ש: רשב"ג אומר – אם לאלתר נפל ה"ז גט, ואם לאחר זמן נפל אינו גט. שואל הירושלמי: ובנפל מעצמו לאלתר אינו ספק? ש"מ בספק מעצמו נפל או דחפתו הרוח – ה"ז גט.

להלכה: ספר נפל מעצמו או דחפתו הרוח

רשב"א והר"ן – פסקו כהתוספתא, בספק נפל מעצמו כותבים ונותנים רק אם נפל לאלתר.

הרא"ש – פסק כהירושלמי, שבספק מעצמו נפל יש להקל ולומר שמעצמו נפל והוי גט (ב"י) – משמע אף שנפל לאחר זמן).

והרמב"ם:

לפי גרסת הטור – ה"ז ספק גט, עד שידוע שבודאי הרוח דחפתו.

לגרסת הרשב"א – ה"ז גט עד שידוע שהרוח דחפתו (כהירושלמי והרא"ש).

הרשב"א: תמה על הרמב"ם, איך פסק היפך

קמא - יט

- וכן מי שהיה מושלך לבור ואמר: "כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי", ופירש שמו ושם אשתו, שם עירו ושם עירה - הרי אלו יכתבו לה.
א. ואע"פ שהעלוהו ולא הכירוהו - הרי זו כשר, שזה כשעת הסכנה הוא, שכותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין.
- וי"א דהני מילי שראו לו דמות אדם וחזו ליה נמי בבואה דבבואה, הא לאו הכי חיישינן שמא שד הוא, א. שדרך השדים להימצא בבורות וכן בשדות.

✓ופסק הרמב"ם גם אלצנו - ואע"פ שהעלוהו ולא הכירוהו - הרי זו כשר, שזה כשעת הסכנה הוא, שכותבין ונותנין אע"פ שאין מכירים.

2. גיטין(שם): וליחוש שמא שד הוא?

אמר רב יהודה: כשראו לו דמות אדם... דחזו ליה בבואה דבבואה. **ודלמא** צרה היא? תנא דבי רבי ישמעאל בשעת הסכנה כותבין ונותנין אף על פי שאין מכירים.

1. גיטין(סו): משנה – מי שהיה מושלך לבור, ואמר "כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי" – הרי אלו יכתבו ויתנו לה.

פרש"י: כל השומע – ופירש משו ושם עירו.

א. יבמות(קכב): מעשה בצלמון (שם מקום) באחד שאמר: "אני איש פלוני בן איש פלוני נשכני נחש והרי אני מת", והלכו ולא הכירוהו והלכו והשיאו את אשתו.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

והראיה נדרים (לו): מודר הנאה מחברו יכול לתרום מהכרי של המודר. מקשה הגמרא: והרי מהנה לבעל הכרי שמודר ממנו הנאה, בזה שעושה שליחותו? מיירי שבעל הכרי אומר בלשון "כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום". משמע שבלשון זה לא נעשה שלוחו.

ולכן ג"כ "כל הורצה לכתוב" לא נעשה שלוחו ולא מהני הגט. אבל האומר "כל השומע קולי יכתוב" זוהי שליחות. תו"ס(2) – מהני, דהוי שליחות.

ואף שבמודר הנאה מחברו מותר לומר "כל הרוצה לתרום" ולא חשיב שלוחו? לענין הנאה שאני, דלא חשיב כמהנה, כיון שלא צוה לעשות. כ"ד הר"ן.

אפ למ"ד א"צ שליחות בגט, מ"מ צריך לשון שמשמעותה שהבעל מצוה לשליח.

2. וחזו ליה נמי בבואה דבבואה

ב"ש: וקשה הרי בשו"ע(יז/י) פסק כה"ג שבזה"ז אין סומכים על ראית בבבואה (של המת) להתיר אשתו? ושי לחלק:

כאן שמצאו הגופה ורק ספק אם הוא אמר או שד, סומכים על בבואה.

אבל שם שלא מצאו הגופה, יש חשש יותר ששד צעק ולא אדם, ולכן לא סומכים על בבואה.

פרש"י: בשעת סכנה – כגון זה שמסוכן למות, ואם לא עכשיו אמת.

להלכה:

✓הרי"ף והרא"ש – מצריכים בבואה דבבואה. שכתבו: דהני מילי שראו לו דמות אדם וחזו ליה נמי בבואה דבבואה, הא לאו הכי חיישינן שמא שד הוא. דס"ל שהדחיה של תנא דבי רבי ישמעאל הוא רק על הצרה. כ"פ הרשב"א והרן בשם ר"ח.

אבל הרמב"ם – משמע שא"צ לא בבואה ולא בבואה דבבואה. דס"ל שהדחיה היא על הכל. כמו שלא חיישינן לצרה כך לא חיישינן לשד. כ"ד נמ"י, ריטב"א בשם רבו. וכן סתם המחבר (1).

א. תו"ס: החשש לשדים דווקא בבור או בשדה מפני ששם מצויים, אבל בעיר שלא בבור לא. וכ"ה בירושלמי. כ"כ הרא"ש, רשב"א והר"ן. כ"כ המחבר בשם י"א.

1. כל השומע קולי

ב"ש: שאז מיוחד לשומע קולו שהוא שלוחו.

כל השומע

ב"ש: ואם אמר "כל הרוצה לכתוב יכתוב" – תו"ס(1) – לא מהני, דלא הוי שליחות.

קמא - כ

קמא"ן והרשב"א: אם היו שם שלשה, ואמר: "כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי", אחד כותב ושנים חותמים, ואין צריך במעמד כולם, דאע"ג דאמר: "כל", לא הויא כאומר: "כולכם כתובו".

קמא - כא

1. היו רבים עומדים ביחד, ואמר: "הוליכו גט לאשתי", איזה מהם שירצה יוליך אותו בשביל כולם (ועיין בסמוך סוף סעיף כ"ג).
2. ואם אמר: "שנים מכם יוליכוהו", יוליכו שנים. אפילו היה בכללם אב ובנו, דעתו גם על הבן, ונעשה הבן שליח במקום האב.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

אמר רבא הילכתא: משווי אינשי ברא שליח' במקום אבא.

פרש"י: ברא שליח במקום אבא – שלא מקפיד, ואף לבן עשאו שליח במקום אביו. ועכשיו שמת אביו יתנו לה הבן וחברו.

ב"י – וכיון שקי"ל שעשה שליח לבן במקום אביו, אף שלא מת אביו יכול הבן להיות שליח.

2. ונעשה בן שליח

ב"ש: הב"י ס"ל – שנעשו הבן והאב שלוחים בהולכה (אף יחד) אלא שלא יכולים לחתום יחד, אלא א' מהם עם האחר.

אבל המהרש"ל – אף שליח להולכה לא נעשו יחד, אלא רק א' מהם, כיון שיש אחרים.

1. **גיטין (סז):** אמר לעשרה "הוליכו גט לאשתי" א' מוליך ע"י כולם (בשביל כולם).

כולם הוליכו – א' מוליך במעד כולם (כולם ילכו עמו).

2. **גיטין (סו):** הוא גברא דעל לבי כנישתא, אשכח מקרי ינוקא ובריה דיתבי ויתיב איניש אחרינא גביהו.

אמר להו: "בי תרי מינייכו נכתבו גיטא לדביתהו", לסוף שכיב מקרי ינוקא.

מי משוו אינשי ברא שליחא במקום אבא או לא?

רב נחמן אמר – לא משוו אינשי ברא שליחא במקום אבא.

ורב פפי אמר – משוו אינשי ברא שליחא במקום אבא.

קמא - כב

קמא"ס: והוא הדין לאומר לשלושה: "שנים מכם יכתבו גט לאשתי ויחתמו ויתנו לה", והיה בהם אב ובנו, בין שחתם הבן עם האחר, בין שחתם האב עם האחר – הרי זה גט כשר.

קמא - כג

1. אמר לחבורה: "כולכם הוליכוהו" – אינו גט עד שיוליכוהו כולם.

א. והאידנא תקנו חכמים שהאומר לרבים להוליך גט לאשתו, יאמר: "כל אחד מכם יוליך גט לאשתי".

לכתוב גט או לחתום או להוליך גט לאשתו – אם לכתובה יאמר להם כל אחד מכם יכתוב גט לאשתו, וכן להולכה כל אחד מכם יוליך, ואם לחתימה יאמר להם כל שנים מכם יחתמו בגט זה (גיטין טו).

1. **גיטין (סז):** כולם הוליכו – אחד מוליך במעמד כולם (כולם ילכו עמו).

א. **שו"ע (קכ"א):** תיקנו חכמים שהאומר לרבים

קמא - כד

1. מה שכתוב בתיקון שטרות שטר הרשאה בשולח גט ממקום למקום, אין צריך, אלא לפי שכתוב בה שנותן הבעל רשות לעשות

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

כמה שלוחים אפילו לא יחלה ולא יאנס.

- א. הגה – מהרי"ק: ולכן אם נאבד שטר הרשאה או נפסד, והוא שעת הדחק, נותנין הגט בלא הרשאה.
2. והשליח נאמן על השליחות, ולומר שעשאו שליח בעדים, כמו שנאמן לומר בפני נכתב ובפני נחתם (ועיין לקמן סימן קמ"ב סעיף ג').
3. אבל אם לכתחילה כותבין ההרשאה בדקדוק, א. ת"קון מהר"י מנ"ץ: ונזהרין שלא לכתוב בה ראשי תיבות. ב. (שם): גם שלא לשנות בה בדברים הכתובים בגט, כגון אם כתוב בגט שם זנביל בב', לא יכתוב בהרשאה בוי"ו, וכל כיוצא בזה.
4. ונוסח הרשאה עיין באבן העזר סימן קמ"א ולמטה סעיף ל'.
5. ושאר דינים וסדר השליחות עיין לקמן בסדר הגט.

אין צריך

ב"ש: אבל בשליח קבלה צריך הרשאה, ומחמירים בקיום ההרשאה כמ"ש המחבר (כ"ז).
וטעם החילוק – שבשליח הולכה הואיל והאמינו חז"ל לומר "בפני נכתב" נאמן גם לומר שהבעל עשאו שליח בעדים, משא"כ בשליח קבלה.

לעשות כמה שליחים

פ"ת: בלא כתב הרשאה האם רשאי השליח לעשות שליח?

מהריב"ל – מלשון השו"ע בשם רבנו פרץ משמע דווקא שכתוב לו הרשאה, ובלא זה לא יכול השליח לעשות שליח.

אבל הגט מקושר – יכול השליח למנות שליח אף בלא כתב הרשאה, כשם שנאמן על שליחות הגט.

א. נאבד השטר הרשאה

פ"ת(חמדת שלמה): גט משומד שהביא השליח בלא הרשאה – יש לפקפק, לפי שהמשומדים יש להם דין להכעיס, ויש לחוש שמסר לו גט פסול.

1. הרב פרץ: א"צ לכתוב כתב הרשאה לשליח,

שעשאו שליח. ומה שכותבים הרשאה בימנו כששולח ממקום למקום לפי שכותב בה שנותן הבעל רשות לשליח לעשות שליח אחר, אפילו לא יחלה השליח ולא ייאנס.

כ"כ הרא"ש, סמ"ג, סמ"ק, הגמ"י, מרדכי והרשב"א.

כ"כ הרמ"ה – ונאמן השליח אף בלא הרשאה שהבעל מינהו שליח הולכה בעדים, ואף בא"י שא"צ לומר "בפני נכתב" נאמן.

3. והטור: ועתה רגילים לעשות הרשאה לשליח

הגט.

א. תיקון מהר"י מינץ (מהרא"י): אין לכתוב ראשי תיבות בכתב הרשאה, ואם כתב פסול. וכן אם כתב בהרשאה שם זנגויל (בוי"ו) ובגט כתב זנגביל (בבי"ת) פסול.

יוד"מ – אין לפסול, אלא קודם שהלך השליח טוב לכתוב הרשאה אחרת. כ"פ הרמ"א.

1. ממקום למקום... א"צ

ב"ש: דווקא ממקום למקום א"צ הרשאה (ולפי שהוא נאמן שהבעל מינהו בעדים, מתוך שנאמן לומר בפני נכתב), אבל בעיר אחת צריך הרשאה ע"פ הדין.

קמא - כד2

1. הגה – דרכי משה: עדי הרשאה לא יהיו קרובים זה לזה, ולא לאיש

ולא לאישה, ולא לעדי הגט.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

- 2. ד"ח:** ואם נמצאו עדי הרשאה פסולים, נתבטל כל השליחות, שהרי הם מעידים על עיקר השליחות ושבפניהם עשה הבעל שליח, ולא דמי לשאר פסולי הרשאה, כן נראה לי.
- 3. סדר הדין:** ונהגו שהרב המסדר הגט מקיים ההרשאה. וי"א דיש לקיימה בג', מיהו אם אינו ניכר רק חתימה אחת, סגי.
- 4. ויש נוהגין לכתוב כתב של (ויש גורסים – אל) מקום הנתינה להודיע אם יש שינוי באיזה דבר בהרשאה (שם בשם מהר"ר ז"ק).**

מ"מ אם מחזירים הגט לבעל, והבעל ממנה שליח חדש בפני עדים – הגט כשר. אלא שצריך שיהא הכל באותו יום שלא יהא גט מוקדם.

3. רק חתימה אחת סגי.

ב"ש: לפי הרב פרץ (כתבו הב"י) אפילו לא מכירים שום חתימה – כשר. כ"כ בדרישה – שע"פ דין א"צ הרשאה כלל שהשליח נאמן לומר שהוא שליח הולכה, מ"מ נוהגים בהרשאה. לכן אפילו אין מכירים החתימה כשר. משמע אפילו לא ניכר שום חתימה כשר, שסומכים על מה שקי"ל עדים החתומים הוי כאילו נחקרה עדותם בב"ד (גיטין ג.).

4. לכתוב למקום הנתינה

ט"ז: פירוש שהרב המסדר הגט יכתוב לאותו מקום שיתנו הגט להודיע באיזה דברים שנהגו במקום הכתיבה (כגון "יחמא" באל"ף) כדי שלא יפסלו הגט (כ"ה בסדר הגט).

1. ולא עדי הגט

ב"ש(ת' מהר"ם מיינץ): ובדיעבד כשר, לפי שעדי הגט מעידים על הגט, ועדי הרשאה מעידים על השליחות. ופ"ת(כנה"ג) – מ"מ כמה רבנים לא רצו להתיר.

2. עדי הרשאה פסולים

ב"ש: אע"פ שבלא הראשה היה נאמן השליח, מ"מ כשיש הרשאה שנעשה לפי פסולים גרע טפי והוי כאילו מכחישים אותו שהוא שליח. לכאורה משמע שרק השליחות נתבטלה אבל הגט כשר, ואם חזר והביא הרשאה אחרת כשר. אלא שד"מ(ספר הגט) – הגט פסול. ואפשר משום שמוכח שמסדרי הגט היו ע"ה ולכן פוסל הגט (כדלקמן ס"ל בהגה). ופ"ת(גט מקושר) – רק השליחות בטלה ולא הגט. אלא שהדבר אינו מעשי, כיון שא"א למנות שליח חדש כיון שהשליח במקומה של האישה ואין הבעל יכול למנות שליח בכתב.

קמא - כה

- 1. וזו קמא הרב פרץ:** אם הבעל או השליח רך בשנים - טוב להצריך לדקדק אחריו אם הביא סימנים כשעושה שליח, שאין קטן עושה שליח ולא נעשה שליח, ואם יש לו זקן בפניו – אין לחוש.
- 2. הגה –** (מ"נ(הלכות ח"ט)): אבל אין צריך לדקדק כל כך בעדי חתימה, דעדי מסירה כרתי, ורגילים להיות הרבה גדולים אצל נתינת הגט.
- א. ד"ח:** ולפי מה שנוהגין לייחד עדי מסירה, ידקדק בהם שיהיו גדולים.

1. טוב להצריך לדקדק

וא"צ גט כלל. מ"מ כדאי להצריך בדיקה. ובד"מ כתבו – שיש חשש שמא יתעכב הדבר ויגדל בינתיים וייתחד עמה קודם הגט.

ב"ש: כלומר באמת א"צ לדקדק, דממ"נ: אם הוא גדול יכול לעשות שליח, ואם הוא קטן אין קידושיו קידושין

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

קמא - כו

קמא"ט: נהגו להקנות לעושה שליח, להודיע (שאינו אומר דברים אלא כמשחק וכמהתל, אלא) **שגמר בלבו. ואם אמר: בלב שלם אמרתי וגמרתי לעשות דבר זה, א"צ קנין.**

קמא - כז

1. 16 (ה"פ): על שטר שליחות קבלה יחתמו שני עדים כשרים, **א. וצריך שיהיו בני אדם ידועים שתהיה חתימתן ניכר במקום הנתינה. ואף אם יקיימו בהנפק, צריך שיהיו חתימות הדיינים ניכרות וידועות לבני מקום הנתינה.**
2. (ועיין בטור סימן זה נוסח שטר שליחות הקבלה).

1. וצריך שיהיו בנ"א ידועים

פ"ת(ב"מ): ה"ד כשב"ד שבמקום הנתינה לשליח קבלה עושים מעשה ב"ד שנתגרשה בפניהם (כמ"ש סכ"ט). אבל אם מעשה הגירושין נעשה בב"ד שבמקום האשה (ולא בשעה שקיבל השליח הגט) והם יכירו עדות שקיבל הגט – אז ב"ד שבמקום הנתינה לשליח א"צ שיהיו בנ"א ידועים, שהרי כאן יכתבו ויתירו ע"י מעשה ב"ד.

שיהיו חתימות הדיינים ניכרות

ב"ש: ול"ד לשליח הולכה שא"צ להכיר החתימות לפי ששם הגט בידו, משא"כ בשליח קבלה. ואף שבעלמא די אם מכירים ב' חתימות מדייני הקיום, כאן מחמירים להכיר כל שלושה דייני הקיום בהרשאת שליח קבלה (דרישה, ב"ח והלבוש). מיהו הרשב"ץ כתב – דכל זה לכתחילה (שצריך להכיר כל ג' החתימות). אבל במקום עיגון מקילים אף אם הביא שטר חתום בשני עדים, וכ"ש אם יש עליו קיום ב"ד אף שאין מכירים החתימות הקיום.

2. נוסח מינוי שליחות קבלה

טור: שליח קבלה צריך שטר הרשאה וז"ל: זיכרון עדות שהיתה בפנינו חתומי מטה בכך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאית עולם למניין שאנו מניין כאן במתא פלונית דיתבא על נהר פלוני המכונה פלונית בת פלוני העומדת היום במתא פלונית דיתבא על נהר פלוני. מינתה בפנינו את פב"פ להיות שליח לקבל גיטה מיד פלוני בעלה המכונה פב"פ ובפנינו אמרה לזה פב"פ שלוחה התקבל לי גיטי מיד פב"פ בעלי ותהא ידך כדי וקבלתך כקבלתי ותזכה לי בו ותקבלהו לי ומיד כשיגיע הגט לידך אהיה מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם. ומה שנעשה בפנינו ושמענו וראינו כתבנו וחתמנו לראיה על מינוי שליחות קבלת גיטה והכל שריר וקיים:
פ"ת(ב"מ): צריך נמי להזכיר בשטר השליחות קבלה: "והכרנו שהאשה גדולה בשנים ובסימנים". כי עיקר השליחות תלוי בזה, וקטנה לא יכולה לעשות שליח כמ"ש סכ"ח.

קמא - יב

16 (ה"פ): צריך ליזהר ולדקדק שתהיה האשה שעושה שליח קבלה גדולה בשנים ובסימנים. ואם אין הנשים יודעות כי עם על פי האב, צריך ריבוי שערות שחורות וגדולות כדי לכופ ראשון לעיקרן.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

שליח קבלה:

קמא - כט

- 1. הכא פלוגתא דרב פפא:** בשעת נתינת הגט ביד שליח קבלה, ישבו בית דין כשרים שאינם קרובים זה לזה ולא לבעל ולא לאישה, ונהגו ליזהר גם כן שלא יהיה קרוב לשליח. ויכירו חתימת ההרשאה.
- א. ואח"כ יביא הבעל הגט, ויקראוהו ויחזירוהו לו, ויבטל כל מודעות ויפסול עדים שיעידו דבר שגורם בטול הגט, ויתנוהו ליד השליח ויאמר לו: "התקבל גט זה לפלונית אשתי והרי היא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם".
- ב. ויש מי שאומר שלא יטול בו (באמירה זו) שום תנאי.
- ג. ויחזרו לקרותו אחר הנתינה, והדיינים יכתבו עדותם (הט"ז - ויהיו החתימות ניכרות וידועות), ויתנו ליד השליח:
- 2. הגה -** ונוסח הגט (השטר) שנותנים לו, עיין בטור סימן זה.
- 3. הרב פפא:** וכל זה הוא מדינא, אבל יש אומרים שנכון להחמיר שלא לגרש על ידי שליח קבלה כלל (טור בשם הרי"ף), וכן נוהגין.

סיכום: שלבים בנתינת הגט לשליח קבלה

- א. ישבו ב"ד כשרים שלא קרובים.
ב. יכירו החתימות ההרשאה (מינוי השליחות).
ג. יקחו הגט מהבעל ויקראו ויחזירו לבעל
ד. יבטל הבעל כל מודעות ויפסול עדים..
- ה. יתן הבעל הגט לשליח.
ו. יאמר לו: "התקבל...".
ז. יחזרו לקרות הגט אחר הנתינה שנית.
ח. הדיינים יכתבו עדותם ויתנו לשליח.

פלוגי ואמר לו התקבל גט זה לאשתי פלוגי מכונה פלוגי בת פלו' והרי היא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם.

וקודם נתינתו בטל לפנינו כל מודעי... ולא נתן לה שום תנאי בגירושין... והגט קראנוהו וראינוהו כשר כדת וכהלכה... כתבנו לה שטר זה להיות בידה לראיה והכל שריר וקיים.

פלוגי בן פלוגי דיין פלוגי בן פלוגי דיין פלוגי בן פלוגי דיין.

וגם הבעל יכתוב תחת החתימות כך: אני פלוגי... גירשתי אשתי פלוגי בת פלוגי... בפני ב"ד... החתומים בשטר של מעלה וגירשתיה גירושין גמורין בביטול כל מודעי ובלא שום תנאי ככל הכתוב למעלה ושטרם וחתימתם היא אמיתי.

ובעבור שהכל אמת כתבתי גם אני שטר זה להיות לה גם כתב ידי לראיה ולזכות שלא יהא לי פתחון פה לערער על דבר זה והכל שריר וקיים.

1. שלא יטיל בו שום תנאי

ב"ש: ככתב ב"י טעמו – אפשר שהעדים בקבלת הגט לא ידעו מהתנאי, וילכו ויעידו שקיבל שליח הקבלה הגט (והיא מגורשת), ונמצא הגט בטל בגלל התנאי.

והב"ח כתב הטעם – לפי שהאישה יכולה לומר "לא מיניתי שליח אלא שיקבל הגט בלא תנאים" (ונמצא השליחות בטלה).

ולפ"ז: אם אמרה שיקבל הגט אף על תנאי – יכול להתנות. כ"ד הט"ז.

2. נוסח השטר שנותנים לו

טור: והדיינים יכתבו עדותן וימסרנו ליד השליח וזה לשונו:

בכך וכך בשבת בכך וכך... אנו ב"ד חתומי מטה במותב תלתא כחדא הוינא ובא פלוגי המכונה פלוגי בן פלוגי... וגירש לאשתו פלוגי בת פלוגי... ונתן גיטה ליד פב"פ שעשאתו אשתו שלוחה לקבל גיטה מיד בעלה פלוגי בן

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

3.

שלא יגרש ע"י שליח קבלה

כשאי אפשר בלא שליח קבלה?

ב"ש: כתב הט"ז – אם א"א בלא שליח קבלה יכולה לעשות שליח קבלה, אם יש עדות ברורה שמכירים חתימות ג' הדיינים.

כ"כ הב"ח – מעשה באחד שהיה עיתים שוטה ועיתים חלים, וזמן חלימתו מעט. יש להתיר לאישה לעשות שליח קבלה במקום שהוא בעת חלימתו והיא תחזור לעירה. בעת חלימתו ימסור הבעל גט לשליח האישה.

פ"ת – וסיים הב"ח: יכולה האישה למנות שליח קבלה אף במקומה, רק שילוו השליח שני עדים למקום ב"ד של הבעל להעיד על מינוי השליחות.

אבל הגאון רבי משה סופר: חולק על ההיתר, אין לאישה למנות שליח לקבלה במקומה, שיתכן שבשעת המינוי הבעל שוטה ואינו ראוי לתת גט, וא"כ השליחות בטלה מטעם "כל מילתא דלא מצי למיעבד השתא, לא משוי שליח", וכין שבאותה שעה לא יכולה האישה לקבל גיטה לא יכולה למנות שליח שיקבל גיטה.

והראיה ממסכת נזיר (יב:) אדם שמינה שליח שיקדש לו אישה לכשתגרוש - דלא מהני, מטעם "כל מילתא דלא מצי למיעבד השתא, לא משוי שליח".

כ"כ הג' מל"מ (חכמי קוסטנטינא) – אין הבעל רשאי לצוות לכתוב ולתת לאשתו גט כשתשתפה, מטעם "כל מילתא דלא מצי למיעבד השתא, לא משוי שליח".

ואם כן ה"ה שהאישה אינה יכולה למנות שליח קבלה בשעה שלא ברור אם בעלה שפוי.

קמא - לו

הרשאת שליח הולכה

1. בנוסח הרשאת שליח הולכה צריך להוסיף על הנוסח

שכתוב בטור אבן העזר:

"בפנינו עדים חתומי מטה מסר פלוני בן פלוני גט כריתות ביד פלוני בן פלוני להוליכו לאשתו פלונית בת פלוני וליתן אותו בידה.

וכן אמר בפנינו פלוני בן פלוני הבעל לשלוחו פלוני בן פלוני: הולך גט זה לאשתי פלונית בכל מקום שתמצאנה ותן אותו בידה או ביד שלוחה או ביד שליח שלוחה ותהא ידך כידי ופיך כפי (ודיבורך כדיבורי) (הגהות מרדכי דג"טין)".

א. הגה - ואם יש תנאי בגט, מזכירו כאן וכותבין: על תנאי כך וכך, וכן חוזר ומזכירו בסוף אחר שכתב ומותרת לכל אדם (גם זה בהג"ה הנ"ל).

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

2. "ועשייתך כעשייתי, ונותן אני לך רשות לעשות שליח ושליח שליח עד מאה שלוחים אפילו בלא אונס. ותיכף שיגיע גט זה ליד אשתי הנזכרת או ליד שלוחה או ליד שליח שלוחה מידך או מיד שליח או מיד שליח שלוחך תהא מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם. ונותן אני לך רשות למנות שליח ושליח שליח עד מאה, אפילו בלא אונס עד שיגיע גט לידה, ותיכף שיגיע גט זה ליד אשתי הנזכרת או ליד שלוחה או ליד שליח שלוחה מידך או מיד שליח שלוחך או מיד שליח שלוחך - תהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם".

1. בנוסח הרשאת שליח

ב"ש(ד"מ): תחילה ממנים שליח קודם שיצווה לכתוב הגט (כדי שהשליח יראה הכל).
אחר הנתינה לשליח יכתוב ההרשאה, שאם יכתוב קודם מחזי כשקרא.

ופיך כפי

ב"ש: ואם לא כתב כן לא יתן לה הגט, דשמא הוא שליח רק על הנתינה (ולא שליח הולכה), ואף דשליח נאמן לומר שנתמנה כשליח, מ"מ כאן שהכתב (שלא כתב פיך כפי) מכחישו (מהר"ם מיינץ).
והפ"ת(גט מקושר) – אין להחמיר כשא"א להשיג גט אחר בקלות.

ואם יש תנאי... מזכירו כאן

פ"ת(ת' הרדב"ז): היה תנאי שתמתין ג' חודשים ולא נכתב התנאי בשטר שליחות אלא רק בע"פ, ויש חשש

קמא - 22

1. הגה סדר גיטין: וכותבין ג"כ בהרשאה שם העיר עם הנהרות שלה,

כמו בגט.

א. מהרא"י: וכן כותבין כל כינוי האיש והאישה, כמו בגט.

ב. סדר גיטין: ויש אומרים שכותבים אף כינוי השליח.

2. מהרא"י: ויש אומרים שאין להאריך בהרשאה בדברים שאינם צריכין.

א. פ"י: ויש אומרים שאין לחוש להאריך בדבר שעיקר השליחות תלוי בו, מאחר שכל אחד יוכל לכתוב כפי צחות לשונו ואינו תיקון חכמים.

ב. ועיין לקמן בסדר הגט סעיף כ"ו כיצד כותבין בהרשאת מומר.

3. ת"ת רמ"א: שליח הולכה שמביא הרשאה וכתב בה שהוא שליח קבלה:

• אם השליח אינו מכחיש ההרשאה רק שאומר שנעשה שליח הולכה וקבלה - אז השליחות כשר ונעשה שליח הולכה ונותן הגט לאישה.

• אבל אם השליח אומר שלא נעשה שליח קבלה מעולם, הרי ההרשאה מכחשת אותו ונתבטל כל השליחות, גם הגט עצמו פסול מאחר שמוכח שמסדרי הגט היו עמי הארץ ולא ידעו שאין הבעל

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

עושה שליח קבלה, יש לחוש לכמה מיני פסולין (ב"י מ"כ). (מעשה בכה"ג נעשה בפני ר"א מזרחי).
א. וכן כיוצא בזה שניכר שאותן שסדרו הגט היו הדיוטות (ריב"ש).

3. שליח הולכה וקבלה

מ"מ אם מכירים את מסדר הגט שהוא מוחזק לבקי בדיני גיטין יש לתלות הריעותות במקרה והגט כשר. גם ת' פמ"א – רוצה להתיר אם הריעותות הם בדבר שאינו מפורסם, כגון דקדוקי יו"ד יתרה הנכתב ב"צבית", וכן בווי"ן ארוכים וכו'.

ב"ש: י"ל שבאמת הוא שליח הולכה, ומ"ש בשטר שליח קבלה, כדי לייפות כוח האישה שלא יבטל הבעל הגט שיסבור שכבר מגורשת, ולכן הגט כשר כשתקבלנו, ול"א שהיו עמי ארצות.

א. **וכן כל כיו"ב**

פ"ת: ת' שיבת ציון – גט שנשלח לעיר אחרת ונמצאו בו ג' ריעותות, ואף שמצד הריעותות יש להקל, מ"מ יש לחוש שמסדר הגט לא יודע בטיב גיטין.

קמא - לא

1. הכל כשרים לשליחות הגט, בין לקבלה בין להולכה,

אחד האיש ואחד האישה.

א. חוץ מחרש, שוטה וקטן, ב. עבד ועובד כוכבים.

ג. ויש מי שאומר שאם העבד הוא שליח הולכה - הוא ספק.

ב"י: ואם הביא גט ע"י אחד מהפסולים, אף שנתקיים הגט אינו כלום, כיון שאינם בני שליחות.

1. חוץ מחש"ו עבד וגוי

ב"ש: והם פסולים אפילו בא"י שא"צ לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", שהרי הם פסולים לשליחות. ואם נתנו הגט אינה מגורשת כלל.

והא דמגורשת אם נתן הגט ליד עבדה (בכפות לעיל קלט/טז)! דשם מתגרשת מדין שהעבד חצרה ולא מדין שהעבד שלוחה (תוס').

חוץ מחש"ו

ב"ש: אבל רשעים כשרים לשליחות, אלא שאינם נאמנים לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" ולכן בא"י (שא"צ לומר) כשרים לעדות, וכן גט מקוים שא"צ לומר כשרים. כתב הריב"ש – עדים שנמסר גט בפניהם יכולים להיות דיינים, ול"א בכה"ג "אין עד נעשה דיון" (אולי מפני שאין כאן דין ממש כמו בממונות).

1. **גיטין (סב):** הכל כשרים לשליחות הגט, בין לקבלה בין להולכה, אחד האיש ואחד האישה.

א. **גיטין (כג):** משנה – הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחש"ו ונכרי.

ב. **גמ' (כג):** א"ר אסי א"ר יוחנן – אין עבד נעשה שליח לקבל גט אישה מיד בעלה (שליח קבלה), לפי שאינו בתורת גיטין.

מה הדין בשליח הולכה?

✓רש"י – גם לשליח הולכה פסול.

כ"ד התוס', רא"ש, רשב"א [רי"ף], רמב"ם, הר"ן [ירושלמי].

רשב"א והר"ן (הר"י מיגאש) – לא נפסל העבד אלא לשליח קבלה אבל להולכה כשר.

ג. **רשב"א:** מ"מ להלכה נקטין כרש"י והריף לחומרא.

ב"י – משמע שמסתפק, לכן אם הביא העבד גט לאישה מגורשת מספק ונפסלה לכהונה, ואם קיבלה קידושין מאחר חוששים לזה.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

קמא - לב

היה השליח קטן כשנתנו לו הגט, והגדיל והביאו, או חרש ונתפקח, שוטה ונשתפה, עבד ונשתחרר, עובד כוכבים ונתגייר - פסול.
אבל אם נתן לו הגט כשהוא פקח, ונתחרש וחזר ונתפקח, שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה - כשר, כיון שתחילתו וסופו בכשרות.

קמא - לג

- הגט.**
א. הגה – **סדר הדין**: ויש מי שכתב דבמקום שאפשר, לכתחילה לא יהא השליח קרוב לאיש ולא לאישה ולא לדיינים שנותנים הגט לפנייהם.
ב. רא"ש **פ"ק** **ה"א**: **ואפילו הפסולים מדברי סופרים, בעבירה, כשרים לשליחות הגט.**
- אבל הפסולים בעבירה מדברי תורה: א. פסולים להבאת הגט א"כ נתקיים הגט בחותמיו. ב. ויש פוסלים אף בנתקיים בחותמיו.**
- 4. (ודין מומר, כדין פסולי עדות מדאורייתא) (כן משמע בהגהות אלפסי דגיטין).**

3. הפסולים בעבירה מהתורה לעניין

שליחות

ב. רמב"ם – אם התקיים בחותמיו פסול מדרבנן ואם לאו בטל מהתורה.

א. והרא"ש –

- בחז"ל** שצריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" וגם לא נתקיים בחותמיו (שאם נתקיים א"צ לומר) – פסול מדרבנן
- בא"י** שצריך לומר, אף שלא נתקיים, או בחז"ל ונתקיים (שא"צ לומר) – כשר.
- תוס'** וטעמו – לפי שהרשעים כשרים לשליחות אלא שאין לסמוך על דיבורם, ולכן בא"י שא"צ לומר, או בחז"ל ונתקיים – כשר לשליחות.

סיכום: פסולים בעבירה מהתורה לעניין שליחות

לא נתקיים	נתקיים	
בטל מהתורה	פסול מדרבנן	רמב"ם
בא"י – כשר	כשר	רא"ש
בחז"ל – פסול מדרבנן		

ב"י: ודעת הרמ"ה כהרמב"ם שאין חילוק בין א"י לחז"ל שפסול
אבל הראב"ד – חולק על הרמב"ם.
כ"ד ה"ה (הרבה מפרשים), רשב"א והר"ן.

1. הקרובים

ת' נו"ב: דין נוגע בדבר

- להעיד שמת בעלה כדי להתירה – נ"ל להכשיר, אלא שמהריב"ל ומ"ב מחמירים בזה.
- להביא גט לאישה ע"י שליח שהוא נוגע בדבר, ולהעיד "בפני נכתב ובפני נחתם" ודאי כשר, שהרי מהתורה א"צ

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

אבל לרא"ש קשה! ואפשר שס"ל לרא"ש שיש לו הרשאה וכיון שחיישנן שמא זייף גט זה צ"ל מקוים.

אא"כ נתקיים בחותמיו

ב"ש: משמע אף בא"י שאצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" פסול אם אינו מקוים, וכאן אינו כשיטת הרא"ש אלא כהרמ"ה.

ולפי הרא"ש – בא"י כשר אף שאינו מקוים
ולפי הרמ"ה – פסול אא"כ מקוים.

ב. ויש פוסלים (רמב"ם)

ב"ש: ולפי הרמב"ם הגט בטל ולא חיישנן לקידושי אחר, לפי שגט שאינו מקוים אינו גט.

והקשה הראב"ד – למה לא חיישנן שמא למחר יתקיים הגט (ונמצא שקידושי האחר תפסו בה, ונ"מ אם בנתיים מת הבעל והתקדש לאדם שלישי)?

ותירץ ה"ה – ש"ל שחקרו אחר עדי הקיום ולא מצאו (כך שאין חשש שיתקיים לאחר זמן).

פסולים אף בנתקיים

ופ"ת(ת' גאוני בתראי): במקום עיגון יש לסמוך על דעה ראשונה להכשיר ע"י קיום.

4. דין משומד

באה"ט(רדב"ז): הגונב מן הגוי פסול מהתורה, אלא שיש להכשירו מטעם שאנשים חושבים שאין בזה עבירה ואולי יש בו מצווה. ולכן אין לפסלו אא"כ התרו בו שיש בו איסור.

החשוד על העריות, אפילו לא בא על הערוה ממש אלא שעסקו עם הנשים תמיד ומתייחד עימם – לא יהא שליח. ואם הביא גט ונתקיים בחותמיו כשר (רדב"ז).

לעדות זו כי עדים החתומים בגט היו כמי שנחקרה עדותם בב"ד, לאפוקי שיטת כנה"ג.

מ"מ אם אפשר בקלות לקיים ההרשאה עדיף.

3 א. הפסולים בעבירה מד"ת

פ"ת: שליח שקיבל 6 זהובים מהבעל שימסור הגט לאישה, ולא רצה למסור עד שיקבל גם מהאישה יותר, והתפשרו על סך 15 זהובים. האם השליח נפסל בשל כך? **ת' ברית אברהם** – לפי המהריב"ל הנוטל שכר להעיד פסול מהתורה משום נוגע, אא"כ התנה מראש וכמ"ש הרשב"א.

לפ"ז: בשליח זה שנטל כבר מהבעל, ומבקש ליטול גם מהאישה יותר מהראוי – פסול מהתורה לשליחות.

פ"ז לשיטת המהריב"ל שנוגע פסול. אבל לדעת **הנו"ב** שנוגע כשר להעיד אין שום ספק.

כ"כ מהר"מ מבריסק לסמוך על הנו"ב להכשיר שליח הנוגע בדבר.

וא"כ אם יסכים עוד גדול אחד אהיה סניף להתיר.

פסולים להבאת הגט אא"כ נתקיים

ב"ש: מיירי שאין בידו שטר הרשאה, ששטר הרשאה הוא קיום כמ"ש המרדכי ות' הרשב"א.

וקשה: כיון דמיירי שאין בידו שטר הרשאה למה נאמן כשהתקיים הגט, הרי נאמנות שליח לומר שעשאו שליח הוא מפני שנאמן לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" וכאן הרי אינו נאמן לומר כך?

וי"ל שהרמב"ם (המחבר) ס"ל כהרמ"ה שנאמנות השליח שעשאו הבעל שליח לא תלוי באמירת "בפני נכתב ובפני נחתם" ואפילו בא"י או בגט המקוים (שאצ"ל) נאמן לומר שעשאו בעל שליח.

ולכן ג"כ אם הגט מקוים נאמן הרשע לומר שעשאו הבעל שליח כיון שהגט בידו.

קמא - לד

היו פסולים כשנתמנו שלוחים, וחזרו בתשובה קודם שנתנוהו לאישה, כשרים.

ב"ש: כשרים – ולא בעינן גם תחילתן בכשרות, שהרי רשע כשר לשליחות אלא שחוששים שמשקר, וכיון שחזרו בתשובה תו ליכא למיחש לשקר.

הרמ"ה: היו פסולים כשנתמנו שלוחים, וחזרו בתשובה קודם שנתנוהו לאישה, כשרים.
כ"כ הרא"ש – דלא בעינן תחילתן וסופן בכשרות.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

קמא - לה

1. השולח גט ביד עובד כוכבים שיתננו לפלוני, ומינה הבעל בכתבו לאותו פלוני שליח להוליך הגט לאשתו - כשר, מפני שהעובד כוכבים אינו עושה אלא מעשה קוף בעלמא.

2. הגה - מיהו יש חולקין וסבירא להו דאין למנות שליח הולכה על ידי כתב, גם לא ראיתי נוהגין כן.

1. ומינה הבעל בכתבו

פ"ת(ב"מ): לדעת ה"א שבסעיף יא' איירי שעושה שליח הישראל בפני עדים, וגם מיירי בא"י שאין השליח צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" או בגט מקוים. ואפשר גם באופן ששליח ראשון ראה כתיבת הגט והביא הגט לב"ד (באמצע הדרך) ואמר "בפני נכתב ובפני נחתם", שיכולים ב"ד למנות שליח שני ע"י כתב ולשלוח לו הגט ע"י גוי.

2. מיהו יש חולקים

פ"ת(מהרי"מ מבריסק): לפי הרמ"א אין למנות שליח בכתב אפילו ע"י ישראל. אבל פשוט שבמקום עיגון אין לחוש ואפילו ע"י גוי יש להתיר, וכהרא"ש בת' כ"ד ת' אמונת ישראל. כ"ד ת' הרדב"ז – שיש לסמוך על הרא"ש ור"ת וש"פ ואפילו לכתחילה אין לבי נוקפי בזה.

חולקים

פ"ת(מהרי"מ מבריסק): דווקא כשכתב שממנה אותו לשליח יש חלוקים, אבל אם אמר בע"פ בפני ב"ד שממנה פלוני שליח, רק שב"ד כתבו זאת ושלחו לשליח – לכו"ע מהני ואין זה עניין לשליח בכתב.

לשלוח גט בדואר לב"ד שבאותה העיר ולמנות

פלוני לשליח:

שו"ת מאמר מרדכי: מעשה בגט שהיה עת מלחמה והשליח לא יכל לעבור הגבול, ורוצה לשלוח הגט דרך הדואר ליד הרב במקום האשה ולמנות שם שליח שיגרש האשה – יש להתיר במקום עיגון. שהרי – (א). חומרתו של הרמ"א היא רק בגלל מינוי שליח בכתבו ולא בגלל שחשש לגאונים (שפסלו בגלל שהגט עבר דרך גוי) כמ"ש באר הגולה. א"כ גם דרך הדואר כשר.

1. הרא"ש: כתבו הגאונים – כרך הבעל את

הגט בבגד ומסר לגוי שימסור לשליח פלוני, והשליח מביא הגט לאישה, ולא מינה הגוי את השליח – לכתחילה לא תינשא בו, ואם נישאת לא תצא. לפי שכשיוצא הגט מיד הבעל צריך שיבוא ליד האישה או ליד שליח ישראל ולא דרך גוי.

✓ולי נראה – שכשר אף לכתחילה.

ודאי אם עשה את הגוי שליח שיעשה שליח ישראל – פסול דאין שליחות לגוי.

אבל כשהגוי אינו שליח (רק מוביל את הגט) הוי מעשה קוף בעלמא, ומינה הבעל בכתבו שליח לישראל שבאותו מקום למה יפסל הגט.

וכן נוהגים באשכנז וצרפת ע"פ ר"ת לשלוח גט וקידושין ע"י גוי וממנה בכתבו שליח שבאותו מקום.

[הערה: "טלי גיטך מע"ג קרקע" פסול, דווקא באישה עצמה, אבל שליח ישראל יכול ליטול הגט מע"ג קרקע או מהגוי וליתנו לאישה והוא כשר.

כ"פ הפ"ת – שהרי האומר "כתבו ותנו גט לאשתי" השליח עושה כן ולא מקבל הגט מהבעל].

כ"כ ד"מ(מרדכי) – הגוי אינו פסול רק אם מביאו ונותנו לאישה, אבל בלא"ה כשר.

2. ויש חולקים... אין למנות שליח בכתב

כמי פסק הרמ"א?

באר הגולה: הרמ"א פסק כהגאונים (שהביא הרא"ש): בה"ג בשם רב חנינאי גאון – שפסול כשיש יד גוי באמצע.

אבל המאמר ועוד אחרונים – הרמ"א פסק כהמרדכי דס"ל שאין מועיל מינוי שליח ע"י כתב, שצריך שישמע השליח קול הבעל שממנהו.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

(ג). לענין שיש גוי באמצע הרי הרא"ש ור"ת מתירים, ויש לסמוך עליהם בעת הדחק.

(ב). כשאומר בע"פ בפני ב"ד שממנה פלוני שליח וב"ד שלחו בכתב לפלוני על המינוי עם הרשאה מקוימת ודאי מועיל לכו"ע, דיש כאן קולו.

קמא - לו

1. נתן גט לשליח ואומר ליה: "הולך גט זה לאשתי", אמר ליה השליח: "איני מכירה", א"ל הבעל: "תנהו לפלוני שהוא מכירה ויתנהו לה" – הראשון לא נעשה שליח לגירושין רק להוליד הגט לאותו פלוני, א. (ה"ס: ולא יוכל לשלחו לו ע"י שליח). ואותו פלוני הוא שליח לגירושין ונותנו לה, או משלחו ביד אחר אם חלה או נאנס.
2. ואם נתן לה הגט, הראשון או שלוחו – הרי זה ספק מגורשת:
3. הגה - ה"ס: השולח גט לאשתו ואין השליח מכירה, יתנהו לה על פי שנים שזאת אשתו.

אבל לגרסת הרשב"א (ר"ח), והתוס' (ר"ת) – בשני הלשונות רב אשי ס"ל שבטעות קפחינהו, והוא גם שליח לגירושין והגט כשר. ולכן אף אם הוא עצמו גירש הגט כשר.

2. **מ"מ להלכה** פסקו הרשב"א והר"ן – נקטין חומרת שני הגרסאות ולכתחילה לא יגרש הוא עצמו וגם לא ימנה שליח, ואם עשה כן ה"ז ספק מגורשת.

1. לא נעשה שליח לגירושין

פ"ת: **הקף גוויל מל"מ** (הרב מהר"א רוזאניס) – יש להסתפק אם שליח לגירושין יכול לעשות שליח שיתן לפלוני שיתן לאשתו כשנאנס (כלומר לעשות שליח הולכה בלבד), כיון ששליח שני שממנה הראשון אינו לגירושין אפשר שהראשון יכול למנות רק שליח כמותו לגירושין ולא שליח להולכה בלבד.

א. ולא יכול לשלחו ע"י שליח

פ"ת (ב"מ): למה אינו דומה לשליח ביד גוי סעיף קודם (דגם שם הרי הגוי הוא רק להולכה ועכ"ז הוא מוסר לשליח גירושין)? למה ג"כ לא נחשיב שליח זה כמעשה קוף בעלמא ויוכל למנות שליח לגירושין? וי"ל דשאני התם שהבעל ממנה שליח לגירושין מעיקרא ולכן הגוי הוא רק מעשה קוף, משאכ"כ שהוא שליח גמור ועל פיו נעשה שליחות השני לשליח הולכה, וכיון שהוא אינו שליח גירושין אין לו כוח למנות שליח גירושין.

1. **גיטין (כ"ט):** ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו. אמר שליח לא ידענא לה. אמר ליה: זיל יהביה לאבא בר מניומי דאיהו ידע לה וליזיל וליתביה ניהלה.

אתא ולא אשכח לאבא בר מניומי, אשכחיה לרבי אבהו ורבי חנינא בר פפא ורבי יצחק נפחא ויתב רב ספרא גביהו. אמרו ליה: מסור מילך קמי דידן דכי יתי אבא בר מניומי ניתביניה ליה וליזיל וליתביניה לה.

פרש"י: **מסור מילך** – אמור דברי שליחותך בפנינו ותן לנו הגט ותאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", ואנו נמסור לו הגט ויהיה שליח ב"ד.

✓ (שם): א"ר ספרא – והרי שליח זה אינו שליח גרושין (ולא יכול למנות שליח אחר)? איכסיף.

אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלת סבי.

א"ר אשי – במאי קפחינהו, וכ"ל א"ל בעל שרק אבא בר מימני יגרש ולא אתה?

✓ איכא דאמרי: אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלת סבי בטעותא.

ואמר רב אשי – מאי טעותא, הרי א"ל אבא בר מימני ולא אתה.

סיכום: **לפי רב אשי** (שהלכה כמותו):

לל"ק – גם הוא שליח והגט כשר.

✓ לל"ב – הוא אינו שליח והגט פסול. כ"פ הרי"ף הרא"ש והרמב"ם.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

זאת אשתו

פ"ת(ת' שב יעקב): מעשה בשליח שלא הכיר את האישה ושני עדים העידו בפני הרב שזו האישה אשת פלוני, אך הרב היה יחיד. רצה הרב לחזור ולקבל העדות בפני ג' אבל העדים כבר הלכו ונשאר רק עד אחד וקבלו עדותו בפני ג', מה הדין?
יש להקל:

- **יש** לסמוך על ת' רשד"ם שהוכיח מתה"ד שאף שקרוב ואישה לא מהני, מ"מ עד אחד מהני. וכאן הרי קיבלו עד אחד לפני ג'.
- **ועוד** בתשובת דרכי נועם: מין הדין מהני אפילו קרוב או אישה דהוי רק גילוי מילתא, רק שצריך עדות גמורה שמא יטעוהו שהוא רק מדרבנן. וא"כ מהני קבלת הרב היחיד, כמו דמהני לעניין קיום שטרות דרבנן (חו"מ מ/ד-הגה). ולכן יש לצרף קבלת הרב לקבלת עד אחד בפני ג' ולכתוב הגט, ובפרט שיש כאן קצת עיגון.
- **ועוד** ת' הרדב"ז: א"צ כאן קבלת עדות בפני ג'.

3. ע"פ שנים שזאת אשתו

ב"ש: אף שבסומא אין יכול לתת הגט ע"פ שני! שאני סומא שאינו רואה ויש לחוש יותר שיטעוהו.

ע"פ שני עדים

כאן סתם הרמ"א "ע"פ שני עדים", ואילו בסימן (קמב/יא) פסק – צריך שני עדים כשרים? ב"ש – לכתחילה צריך שני עדים כשרים.

כ"פ הרדב"ז – בדיעבד שנתן הגט ע"פ עדים קרובים או נשים כשר, ובחשש עיגון אף לכתחילה אפשר להקל.

גט מקושר – אף לכתחילה יש להקל שיכיר השליח את האישה ע"פ עדים קרובים או נשים.

שב יעקב – לא מהני ע"י קרובים או נשים, מ"מ בעד אחד כשר מהני, שיש לסמוך על הרשד"ם שהוכיח כן מתה"ד.

דרכי נועם – מהני אפילו קרוב ואישה, משום דהוי רק גילוי שא"צ עדות גמורה, והצריכו עדים רק מחשש שמא יטעוהו.

קמא - לז

1. נתן הגט לשליח ואמר לו: "לא תתנהו לה עד ל' יום",

אם חלה או נאנס בתוך שלשים - יכול לעשות שליח שיתנהו לה לאחר ל' יום, אף ע"פ שאינו עכשיו שליח לגירושין, הואיל ולאחר ל' יום יהיה שליח לגירושין, א. ובלבד שיאמר הבעל: "נאמנת עלי שלא פייסתי", ב. אם היא נשואה.

2. ויש מי שאומר שלא ימסור מיד לשליח שני, אלא ימסור שליחתו לב"ד, והם לא יעשו לשני שליח עד אחר ל' יום.

א. וליחוש שמא פייס (רש"י – שפייסה ונתייחד עמה והוי גט ישן)?

מי לא **תנן**: מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד יב"ח ומת בתוך יב"ח - הרי זה גט. והוינן בה וניחוש שמא פייס? ואמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר: "נאמנת עלי לומר שלא פייסתי" (רש"י – שאומר בפני ב"ד: נאמנת עלי כמאה עדים אן אערער לומר גט ישן הוא שאני מאמינה, ולכן שוב לא נאמן הבעל לערער). איכסיף (שהרי אצלנו לא אמר הבעל שמאמינה).

ב. לסוף איגלאי מילתא דארוסה הואי (רש"י – ורק

1. **גיטין(כט:):** ההוא גברא דשדר לה גיטא

לדביתהו אמר ליה לשליח לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין. אתניס בגו תלתין יומין.

אמר רבא: חלה טעמא מאי משום דאנוס האי נמי אנוס הוא. אמר ליה מסור מילך קמי דידן דלבתר תלתין יומין משוינן שליח ויהיב ליה ניהלה.

אמרו ליה רבנן לרבא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא? אמר להו כיון דלבתר תלתין יומין מצי מגרש כשליח שניתן לגירושין הוא (כיון שלא ניתן לגרש תוך ל').

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

הואיל לאחר ל' יום

פ"ת(מל"מ): ולא שייך לומר כיון שעכשיו אינו יכול לגרש גם לא יכול למנות שליח לגירושין, כיון ששניהם באים מכוח הבעל (וכיון שהבעל יכול למנות שליח לגרש לאחר ל', כן שליח זה יכול לעשות).

ואפילו מת שליח הראשון לא התבטל שליח שני, לפי שהראשון ריקן לשני כח הבעל שהיה לו, ולכן ברור שגם יכול מנות עכשיו שליח אף שאינו יכול לגרש, כמו שהבעל יכול למנות שליח.

א. ובלבד שיאמר

ב"ש: ואף שהבעל עצמו נותן לאשתו הגט ומתנה שלא תהא מגורשת עד אחר ל' יום צריך לומר שתהא נאמנת (שלטי גיבורים).

בנשואה שחביבה עליו מחזר לפייסה).

אמר רבא: אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה?

2. והרמ"ה: לא יתן לשליח שני, אלא יתן לב"ד

והם יתנו לשליח שני לאחר ל' יום, שיש חשש שמא ישנה ויתן לה תוך ל'.

1. ונאנס או חלה

ב"ש(ב"י): ואם יש בידו הרשאה שיכול למנות שליח (אף שלא כתוב שיכול לעשות שליח בלא אונס) יכול למנות שליח אף בלא אונס, שהרי באונס יכול לעשות אף בלא הרשאה, א"כ ההרשאה נותנת לו כוח לעשות אף בלא אונס (דדרשינן לישנא יתרה). כ"ד הד"מ.

קמא - לח

1. השולח גט לאשתו, ואמר לו: "הולך גט זה לאשתי",

או שא"ל: "אתה הולך" - לא ישלחנו ביד אחר, אא"כ חלה או נאנס, א. או שפירש לו שיוכל למנות שליח ושליח שליח עד כמה שלוחים.

2. (הט"ז): פירש לו שלא ישלחנו ביד אחר, לא יוכל לעשות שליח, אפי' חלה או נאנס).

3. ויש מי שחולק ואמר דב"הולך" סתם - יכול לשלחו על ידי אחר, אף על פי שלא חלה. וב"אתה הולך" - לא ישלחנו ע"י אחר, אא"כ חלה או שפירש לו שיוכל למנות שליח.

להלכה:

✓הרי"ף – כל"ב שבמשנה כרשב"ג, ביו שא"ל הולך או אתה הולך מותר למנות שליח אם חלה. כ"ד הרא"ש, רמב"ם, ה"ה(רמב"ן, רשב"א) והר"ן.

3. והר"ת – פסק כלשון האמצעי שבמשנה כרבנן:

א"ל: הולך – ממנה שליח אף שלא חלה.

א"ל: אתה הולך ממנה שליח רק כשחלה.

כ"ד הראב"ד – והוסיף כשא"ל "הולך" ממנה שליח אף שלא חלה, **ה"ד**, בא"י, אבל בחו"ל שצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" דווקא כשחלה, דכיון שצריך למנות שליח ע"פ ב"ד אפשר שהבעל מקפיד אא"כ חלה.

1. גיטין(כט.): משנה – המביא גט בא"י וחלה –

ה"ז משלחו ביד אחר.

שם(כט.): משנה – המביא גט ממדינת הים וחלה

עושה שליח בב"ד ומשלחו.

(שם) א"ר כהנא: משלחו – דווקא חלה, הלא"ה לא

ישלחנו ביד אחר.

ה"ד?

אי דא"ל: "הולך"? אף שלא חלה ישלחנו.

ואי דא"ל: "אתה הולך"? אף שלא חלה לא ישלחנו.

ואי רשב"ג – בין א"ל: "הולך" או "אתה הולך" – לא ישלחנו ביד אחר.

אי בעית אימא: שא"ל: "הולך" והוא שחלה.

אי בעית אימא: שא"ל: "אתה הולך" והוא שחלה.

אי בעית אימא: רשב"ג היא וחלה שאני (שמתיר).

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

מרדכי (הקדוש מרדכי) – עשה שליח לקדש לו אישה בטבעת, לא יכול השליח למנות שליח אחר אפילו נאנס, משום שאין בידו לגמור הקידושין שמא לא תסכים האישה, ולכן הוי מילי, ומילי לא מימסרין לשליח (גיטין כט).

ואף שבגט שליח עושה שליח כיון דלא הוי מילי שהרי יכול לגרשה בע"כ. מ"מ בקידושין שלא יכול לקדשה בע"כ לכן הוי מילי.

והמרדכי ושלטי גיבורים – חולקים על הקדוש מרדוש.

לעניי גיטין בימנו שאין מגרשים בע"כ?

רב אחד הקשה על הנו"ב (הובא בפ"ת) – בימנו שיש חרם ר"ג שלא לגרש בע"כ, א"כ השליח הוי כמו שליח קידושין, דהוי מילי, ולא יוכל השליח למנות שליח אחר וקשה שהרי קי"ל ששליח שנאנס יכול למנות שליח אחר בגיטין?

ולא קשה:

לפי השו"ע – אין חרפ ר"ג, ממילא יכול לגרשה בע"כ ואל הוי מילי.

ולדעת הרמ"א שיש חרם, ישנם אופנים שאפשר לגרש בע"ג (כגון שלא ילדה לו 10/נים, או זינתה תחתיו).

סיכום: מתי מותר למנות שליח אחר?

הפוסק	א"ל – הולך	א"ל – אתה הולך
הרי"ף	ממנה רק כשחלה	ממנה רק כשחלה
הר"ח	ממנה אף שלא כשחלה	ממנה רק כשחלה
ראב"ד	בא"י – אף שלא חלה בחו"ל – רק כשחלה	ממנה רק כשחלה

1. לא ישלחנו

ב"ש: והא דדרשינן (קידושין מא.): "ושלח,, ושילחה" מלמד שהשליח עושה שליח. משמע שבכל גוונא עושה שליח? כתבו התוס' – ה"ד כשאין העל מקפיד.

פ"ת – משמע מהתוס' שם שאם הבעל מקפיד אינו גט כלל (בטל מהתורה).

אבל ישועות יעקב – הוא נפסל רק מדרבנן, ואם נישאת לא תצא.

בימנו האם שליח עושה שליח?

לעניי קידושין:

קמא - לט

1. דין שליח שני כדין שליח ראשון, שאינו יכול למנות

שליח אא"כ נאנס, או שפירש לו.

והרמ"ה – אף בלא אונס יכול שליח שני לעשות שליח, שרק בשליח ראשון יש קפידא של הבעל. כ"ד הר"ן – בשליח של שליח כיון שהבעל אינו יודע בהם לא איכפת לו בין שני לשלישי.

1. גיטין (כט:): אין שליח אחרון צריך יאמר "בפני נכתב ובפני נחתם".

משמע: ששליח אחרון יכול למנות שליח אחריו.

למנות שליח אחר

✓הרי"ף והרא"ש – דווקא שחלה, שאינו עדיף משליח ראשון. כ"ד הרמב"ם.

קמא - מ

1. כשממנה השליח שליח אחר:

אם הוא (השליח הראשון) צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" – צריך למנותו בפני ב"ד.
ואם אינו צריך לומר: "בפני נכתב ובפני נחתם" – א"צ למנותו בפני ב"ד,
א. אבל צריך למנותו בפני עדים. ב. (ועיין לקמן סימן קמ"ב סעיף ט').

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

ב. שו"ע (רמב"ט): שליח שעושה שליח, יעשנו בפני ב"ד, דהיינו שנים והוא מצטרף עימהם אם הוא כשר לדין, ואומר: בפני נכתב ובפני נחתם בשעה שנותנו לשליח, וכן אחר לאחר, עד מאה. וכל אחד אומר בפני בית דין (בשעת נתינה או תוך כדי דיבור) (בסדר גיטין). שליח ב"ד אני. וכן יאמר האחרון כשנותנו לידה.

1. צריך למנות בפני ב"ד

ב"ש: כיון שהאמירה "בפני נכתב ובפני נחתם" הוי קיום הגט צ"ל בפני ב"ד, ואף שהבעל הרשהו למנות שליחים.

וכתב הריב"ש – ואם ממנה שליח בפני שנים (כשאין צ"ל...) השליח עצמו מצטרף עימהם והוי ג'.

א. למנותו בפני עדים

ב"ש: זוהי שיטת הרא"ש ששליח הולכה צריך למנותו בפני עדים. אבל שיטת הרמב"ם א"צ עדים.

ואף שהמחבר (סי"א) פסק כהרמב"ם, מ"מ כאן חשש לחומרת הרא"ש שהביאו שם בשם י"א.

1. גיטין (כט:): משנה – המביא גט ממדינת הים וחלה – עושה שליח בב"ד ומשלחו, ואומר לפניהם: "בפני נכתב ובפני נחתם".

ואין שליח אחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני.

פרש"י: עושה שליח בב"ד – לפי שצ"ל בפני ב"ד "בפני נכתב ובפני נחתם", לפי שהאחרון לא יכול לומר כן.

שליח ב"ד אני – ומסתמא ב"ד עשו בדבר בהכשרו.

ג"מ: אומר רבה – שליח בא"י (שא"צ לומר) עושה כמה שלוחים.

פרש"י: וא"צ ב"ד ואין הראשון צ"ל בפני... וגם האחרון אצ"ל שליח ב"ד אני.

הר"ן: ולכן אם הגט מקוים (שאצ"ל) – א"צ ב"ד. כ"כ הרמב"ם, ה"ה (רשב"א) והרא"ש.

א. הרא"ש – ובלבד שיעשו שליח בפני עדים, שאין הדבר שבערווה פחות משנים.

✓ ולכן כתב הטור: וכל השליחים ימנו אחד את השני בפני עדים.

קמא - מא

שליח שעשה שני, ושני שלישי:

אם מת הבעל - נתבטלו כולם (לפי שכולם באו מכוח הבעל).
אבל אם הבעל קיים, אע"פ שמת השליח הראשון - לא נתבטל שליחות השאר, מאחר שהבעל קיים.

או שמא מת שאני, משא"כ כשהוא חי יכול לבטל?
תורת גיטין – אין כאן ספק, שהרי בסעיף מ"ב (שאם מת שליח שני יכול שליח ראשון לקחת הגט מיורשיו...) מוכח שלא נגמר כוח שליח ראשון, ואתי דיבור (הביטול) ומבטל הדיבור (של המינוי) כמו הבעל.

ובספר יד המלך – אין יכול לבטל שליחות השני. תיכף שבא הגט ליד השני כלתה שליחות הראשון והוי כאילו הבעל מינה השני.

פ"ת – ודברי וצ"ע. שהרי בסמ"ב מוכח הפוך (שעדיין לא נגמר שליחות הראשון).

וכ"ד הט"ז – כתורת גיטין, וטעמו ששליח ראשון מול השני הוי כבעל מול ראשון. ולפ"ז אפילו שליח שני קיים

גיטין (כט:): א"ר אשי – מת שליח ראשון בטלו כל השליחים.

✓ וומר בר רב אשי – חולק, כשמת הבעל בטלו כולם (שכולם באים מכוח הבעל) אבל כשמת שליח ראשון כולם קיימים.

כ"פ הרי"ף, רמב"ם והרא"ש כמו מר בר רב אשי.

אע"פ שמת שליח ראשון

פ"ת: האם שליח ראשון יכול לבטל שליחות השני?

מל"מ – הסתפקתי

אומנם יכול למנות שליח אחר, אבל הוא רק מכוח הבעל ולכן אין לו כוח לבטל.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

- **תורת גיטין** – יכול לבטל (שלא נגמר שליחות הראשון, שהרי אם מת שני יכול שליח ראשון לקחת הגט מיורשי השני, כמ"ש סנ"מ"ב).
- **ספר יד המלך** – לא יכול בטל. כ"כ גט מקושר, מהר"מ מבריסק.

- יכול הראשון ליטול ממנה הגט חזרה.
- **אבל גט מקושר** – ס"ל שאין שליח ראשון יכול לבטל שליחות השני.
- כ"כ מהרי"מ מבריסק – מ"מ צ"ע.
- **סיכום:** האם שליח ראשון יכול לבטל שליחות השני?
- **מל"מ** – מסתפק.

קמא - מב

אם מת שליח שני, יכול שליח ראשון ליטלו מיורשיו של שני, ויוליכנו או ישלחנו ביד אחר.

יכול השליח

ב"ש: מכאן משמע שאפילו שכבר נתן הגט לשליח שני עדיין לא נגמרה שליחותו, שאל"כ איך יכול לחזור ולהיות שליח לגרשה.

ליטול מיורשיו

פ"ת(ת' מוצל מאש): יש להסתפק אם מינה הבעל שליח, ואח"כ בטלו ומינה שליח אחר ונתן לו רשות למנות שליחים עד מאה כמנהג. האם אחד מהשליחים יכול למנות שליח זה שביטלו הבעל?
אי נימא – כבר גילה הבעל דעתו שאין רצונו בשליח זה ולכן לא מהני?
א"ד כיון שנתן רשות לשליח שני למנות שליחים למי שירצה חזר בו ואינו מקפיד.
וצ"ע?

הרמ"ה: אם מת שליח שני, יכול שליח ראשון ליטלו מיורשיו של שני, ויוליכנו או ישלחנו ביד אחר. שלא נתבטל שליחות הראשון עד שיגיע הגט לידה.

גיטין(כט:): משנה – א"צ שליח אחרון לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אלא אומר "שליח ב"ד אני".

ריב"ש: כמו ששליח ראשון נאמן לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" נתקיים הגט ונאמן לומר ששליח גירושין הוא בלא עדים ובלא שטר, כ"כ שליח שני כשהגט בידו נאמן לומר שנתקיים הגט בפני ב"ד ע"י שליח ראשון שאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", ואני שלוחו שמינה אותי בפני ב"ד. אומנם גם בלי זה נאמן רק שיאמר "שליח ב"ד אני" וממילא ידעין הכל, וכ"ש שיש בידו שטר שליחות. וכן נראה מהמשנה. וכן נראה מהרמב"ם.

אומנם ד"מ כתב – כיון שנוהגים לכתוב הרשאה לשליח ראשון, כן יש לנהוג בשליח ב"ד. וכן המנהג.
שאף שריב"ש ס"ל כהרמב"ם שאפשר למנות שליח בלא עדים, מ"מ לחולקים על הרמב"ם צריך עדים.

קמא - מג

1. **שליח קבלה אינו יכול למנות שליח, ואפילו נאנס, ואפילו נתנה לו רשות למנות שליח, משום דהוה ליה מילי, ומילי לא ממסרן לשליח.**
2. **ויש מתירין אם נתנה לו רשות למנות שליח. א.** (ואז יוכל למנות אחר בלא ב"ד, רק לפני שנים) (ב"י בשם הרשב"ץ).

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

האם שליח קבלה יכול למנות שליח אחר?

• **2. ת' גאון** – אינו יכול למנות שליח אחר אף שחלה, אא"כ נתנה לו האישה רשות לכך בפירוש, שאז אינו בגדר "מילי דלא ממסרן לשליח" שמום שנתנה לו רשות מפורשת לכך (אבל בשליח הובאה דינו כשליח הולכה שיכול למנות שליח אחר).
כ"כ חכמי הדור, רשב"א והטור.
כ"פ בשו"ע כאן בשם י"א.

• **1. והרמ"ה** – אף שנתנה לו האישה רשות אינו יכול למנות שליח אחר, ואף שחלה. משום דהוי "מילי" דלא ממסרן לשליח (שהרי אין האישה מוסרת לשליח כולם רק מילים שיקבל הגט מבעלה. משא"כ בשליח הולכה שמקבל מהבעל את הגט). כ"כ הר"ן והרמב"ן.
כ"ד בעה"ט (לפי הבנת הב"י).
כ"פ השו"ע כאן בסתם.

• **והתשב"ץ** – יכול למנות שליח קבלה אחר, אף בלא רשות האישה ואף בלא אונס, לפי שהאישה רוצה מאוד להתגרש (להימלט כציפור מפח) ואין לחוש לקפידתה.

• **ב. ואין** השליח צריך למנות שליח בפני ב"ד לפי שאצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם".

קמא - מד

1. אם עשתה שליח קבלה, וחזרה ועשתה שליח, אפילו עשרה זה אחר זה, או שעשתה עשרה בבת אחת, כל שהגיע הגט ליד אחד מהן, מגורשת.

א. (ואפילו נתן ביד אחד מהם גט פסול, ולשני גט כשר, מגורשת) (מרדכי ריש השולח).

וכן אם מינה הבעל שליחי הולכה בזה אחר זה שליחים קודמים בוטלו, אא"כ גילו דעתם שעדיין חפצים בשליחים הקודמים.

1. כל שהגיע הגט

ב"ש: ואם אמרה האישה "כח מי בכם שירצה הבעל לתת לו יהא שליח" – לא מהני, דאפשר שאין בזה ברירה (רשב"א).

אם עשתה כמה שליחי קבלה

• **1. בעה"ט** – מידי שהגיע הגט ליד שליח ראשון מגורשת, דמה שמינתה שליח שני לא ביטלה שליח הראשון.
כ"כ הרא"ש והרשב"א.

א. **מרדכי:** ואפילו נתן ביד אחד מהם גט פסול, ולשני גט כשר, מגורשת.

• **הרמ"ה** – כשמינתה אח"כ שליח שני ביטלה שליח ראשון.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

קמא - מה

1. השליח ששינה בשליחותו במה שאמר לו הוא או היא, לא עשה כלום. כיצד, א"ל: תנהו לה במקום פלוני, ונתנו לה במקום אחר, א. אל תתנהו לה אלא בעליה, ונתנו לה בבית או איפכא, או אל תתנהו לא אלא בימין, ונתנו לה בשמאל או איפכא – לא עשה כלום.

ואף שבנוסח ההרשאה כותבים "בכל מקום שימצאנה" ע"פ הנהוג, אין לבטל מה שהקפיד בפירוש שלא יתן אלא באותו מקום, שהרי לא ביטל דיבורו. [כלומר: אף שבהרשאה כתוב "בכל מקום" מ"מ דברי הבעל קובעים שאמר לתת בעיר פלונית]. (ב). מצד שלא השלישה י"ג רובלים.

ונתנו לה במקום אחר

פ"ת(ת' ברית אברהם): נסע הבעל למקום שיוכל לכתוב בו הגט, וציווה לכתוב גט ומינה שליח לגרש אשתו בכל מקום שימצאנה. בא השליח למקום האישה אך הרב לא רצה לסדר נתינת הגט שם. נתן הבעל לשליח ולאשה עגלות ובאו למקום הכתיבה כדי שיגרשנה השליח. יש מי שרצה לפקפק דשמה לא רשאי השליח לגרשה במקום הכתיבה, שי"ל שמינה הבעל שליח לתת לה הגט בכל מקום שימצאנה פרט למקום הכתיבה, שהרי בתחילה לא הביא אשתו למקום הכתיבה שיגרשנה שם מיד אחר הכתיבה.

אין שום קפידא, ובודאי מקום שנתן הבעל הגט לשליח לא גרע משאר מקומות, ואפשר שהוא אף עדיף יותר – (א). בד"כ אומרים שהבעל מקפיד לא לתת גט במקום פלוני לפי שאינו רוצה להתבזות שם. וכאן במקום הכתיבה כבר ונתבזה ואין יותר קיפדה. (ב). הרי אמר שיגרשנה בכל מקום שימצאנה. ומה שלא צוה להביא אשתו מיד למקום הכתיבה שיגרשנה, לפי שהתבייש לגרשה בעצמו. (ג). הרי נתן עגלות שיסעו בו השליח ואשתו למקום הכתיבה כדי שיגרשנה במקום הכתיבה.

1. גיטין(סה.): משנה – תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו במקום אחר – פסול. וכן הדין באישה.

א. גיטין(כט.): אל תגרשנה אלא בבית וגרשה בעליה, אל תגרשה אלא בימין וגרשה בשמאל – אינו גט.

1. תנהו לה במקום פלוני

ב"ש: ויש לחלק –

כשא"ל תנהו לו במקום פלוני, י"ל שאין רצונו שיתן במקום אחר דשם ילעיזו עליו (ואף שלא אמר "אלא במקום פלוני").

אבל כשא"ל שיתן בעליה או בימין מסתמא אינו מקפיד אא"כ אמר "אל תתנהו אלא כך כו'".

אבל פ"ת(תורת גיטין) – אף שלא הזכיר "אלא בעליה" הוי קפידא, שהרי באו"ח(תט/י) א"ל ערב לי בבית ועירב לו בעליה אין עירובו עירוב. אף שלא אמר **אלא**. וטעמו כיון שהזכיר "עליה" מה שלא היה צריך להזכיר הוי קפידא.

במקום פלוני

פ"ת(ת' משכנות יעקב): מעשה שציווה הבעל לתת גט לאשתו בעיר פלוני ומסר הגט בעיר אחרת, וגם א"ל שהאישה תשליש י"ג רובל ולא עשתה כן – אין שום מקום הגט.

(א). מצד שהקפיד הבעל למסור לה הגט בעיר פלונית והשליח שינה.

קמא - מו

יש מי שאומר שאם אמר לו: אל תגרשנה אלא בימינך - אינו יכול לשלחו ביד אחר, אפילו אם חלה, דהוה ליה כאילו פירש: לא יגרשנה אחר אלא אתה.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

והטור – נראה שאף בחלה לא יכול לשלחו ביד אחר, דהו"ל כפירש שלא יגרשנה אחר אלא הוא.

הרמ"ה: א"ל: "אל תגרשנה אלא בימינך" הו"ל כאילו א"ל: "אתה הולך" שאינו יכול לעשות שליח, אא"כ חלה (ב"י – דס"ל כר"ח ב "אתה הולך" שלא יכול לשלחו ביד אחר אא"כ חלה).

קמא - מז

משנה (ספ"ט): אמר ליה: תן גט זה לאשתי, הרי היא במקום פלוני, ונתנו לה במקום אחר - ה"ז גט, שאין זה קפידא אלא מראה מקום.

קמא - מח

ראמ"ט: אמר לו: "תנהו לה ביום פלוני", ונתנה לה בתוך הזמן - אינו גט. "אל תתנהו לה אלא ביום פלוני", נתנו לה בין מלפניו בין מלאחריו - אינו גט.

אינו גט

ב"ש: דסתמא מקפיד שלא יקדים לגרשה, דלא מקדים איניש פורענות לגרש אשתו. ולכן יכול לגרשה יותר מאוחר.

בתוך זמנו – אינו גט

ב"י: אבל לאחר זמנו הוי גט.

קמא - מט

משנה (ספ"ט): האישה שאמרה לשלוחה: "קבל לי גיטי במקום פלוני", וקבלו במקום אחר – אינו גט. אבל אם אמרה: "הבא לי גיטי במקום פלוני", והביאו לה במקום אחר – כשר.

הבא לי גיטי... כשר

ה"ה: לפי שהאישה מתגרשת בע"כ בהגיע הגט לידה.

קבל לי גיטי

ה"ה: ואף אם א"ל "הרי הוא במקום פלוני, אינה אלא כמראה מקום לו וכדין הבעל.

קמא - נ

אמרה לו: "התקבל לי גיטי בבבל, ופעמים תמצאנו בדמשק" - בכל מקום שיקבלנו הוי גט, ובלבד לכשיגיע לבבל למקום שאמרה היא.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

תו"ס(1) – מיירי שאמר הבעל לשליח, "תהיה שליח הולכה עד בבבל, ושם תמנה שליח הולכה אחר ותקבל ממנו הגט".
תו"ס(2) – השליח הוא שליח קבלה, אלא דהוי כמו שהתנה שלא תהיה מגורשת עד שיגיע לבבל (גט עם תנאי).

(שם) (לפי מסקנת הגמרא): אמרה לו התקבל לי גיטי במתא מחסיא ופעמים תמצאנו בבבל - ה"ק תקבל גיטי בכל מקום שתמצאנו, ולא יהא גט עד שתגיע למתא מחסיא.
פרש"י: לא תהיה שלוחי להתגרש עד שתגיע למתא מחסיא.

לכשיגיע לבבל

וקשה: אף שיגיע לבבל הרי הוא כאומר "טלי גיטך מע"ג קרקע" שאינה מגורשת, שהרי לא הגיע הגט מיד הבעל בבבל?

קמא - נא

1. אמר הבעל לשליח: "טול ממנה חפץ פלוני ותן לה גט זה" - ה"ז לא ישלחנו ביד אחר.
2. ואם שלחו ביד אחר:
 - א. ונתנה האישה לשליח החפץ תחלה ואח"כ נתן הגט - הרי זו מגורשת.
 - ב. ואם נתן לה הגט תחלה ואח"כ נתנה החפץ, אפילו ביד שליח ראשון - אינו גט.
3. אמר לו: "תן לה הגט וטול ממנה חפץ פלוני" - ה"ז לא ישלחנו ביד אחר, שאין רצונו שיהיה פקדונו ביד אחר.
 - א. ואם שלחו ביד אחר - ה"ז גט, בין שנתנה תחלה בין שלא נתנה אלא בסוף.
4. וי"א שכשאמר לו: "טול ממנה חפץ פלוני ותן לה הגט", אם שלחו ביד אחר, אפילו נתנה לו החפץ תחלה ואח"כ נתן לה הגט, מאחר שלא נתנה החפץ ביד שליח ראשון קודם שתקבל הגט משליח שני - אינה מגורשת. כיצד יעשה: יטלנו הראשון מידה, ויחזור ויתננו לה בתורת גירושין, אחר שהגיע לידו החפץ.

סיכום א"ל טול חפץ בשעת הגירושין – לא ישלח ביד אחר. אם שילח ביד אחר?

אם א"ל רש"י	תן גט וקח החפץ	קח החפץ ותן לה הגט
3. כשר בכל גוונא	2. א. קיבל החפץ תחילה – כשר ב. נתן הגט תחילה – אינו גט	
תו"ס	כשר בכל גוונא	4. בשליח ראשון: קיבל חפץ תחילה – כשר נתן גט תחילה – אינו גט בשליח שני: בכל גוונא אינו גט

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

שליח אחר) אין זה שינוי בגט, שהרי קיבל החפץ ואח"כ נתן הגט.

ויהיב ליה גיטא – ברישא, כיון שהקפיד ליטול החפץ תחילה, שהרי בדעתו לעכב הגט אם לא תיתן החפץ. הילכך: תלה החפץ בגט, ואם שינה נעשה כמי שא"ל אל תגרשנה אלא בבית וגרשה בעליה. הילכך – רבי יוחנן – פוסל בשליח ראשון וכ"ש בשליח שני. לר"ל – ס"ל דלא קפידא היא אלא אורחא דמילתא קאמר.

כ"פ הרי"ף והרמב"ם – אם קיבל תחילה החפץ ואח"כ נתן הגט – כשר, ל"ש בשליח ראשון או בשני.

4. אבל התו"ס – דווקא בשליח ראשון כשר (כשלא שינה) אבל בשליח שני אף שקיבל תחילה החפץ פסול לפי ששינה, שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר, ולא נתקיים שליחות החפץ עד שיגיע לשליח ראשון ולפני זה כבר הגיע הגט לידה. ולכן אינה מגורשת שהרי כשקיבלה הגט לא הגיע החפץ לדי שליח ראשון. כ"ד הרא"ש.

סיכום: הדין בשליח שני

2 א. רי"ף, רמב"ם ורש"י – אם שליח שני לא שינה (שלח תחילה החפץ ואח"כ נתן לה הגט) – כשר.

4. רא"ש וריב"א – בשליח שני בכל גוונא פסול.

1. לא ישלחנו ביד אחר – טעמו:

ב"ש: לפי הרמב"ם – לפי שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר. ולפי רש"י – שמא ישנה שליח השני.

נ"מ: אם ציוה הבעל שתחילה תמחול האשה הזכות שלה ואח"כ יתן לה הגט (שאינן את הטענה שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר):

לפי הרמב"ם – יכול לשלח ביד אחר

לפי רש"י – לא יכול, דחיישינן שמא ישנה שליח שני.

להלכה: קי"ל כחומרות שניהם (רש"י ורמב"ם).

ולכן אסור לשלוח ביד אחר, אף שחלה דחיישינן שמא ישנה. אא"כ נתן לו רשות לשלוח ע"י אחר אף בלא אונס.

1. גיטין (כט.): משנה – המביא גט בא"י וחלה

ה"ז משלחו ביד אחר.

אם א"ל "טול לי ממנה חפץ פלוני" (כשתיתן הגט) – לא ישלחנו ביד אחר, שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר.

ב"ש: מחלוקת אם סתם "טול חפץ ותן לה הגט":

• רמב"ם – אם מזכיר נטילת החפץ לפני נתינת הגט אפילו מסתמא הוי קפידא. ואם מזכיר נתינת הגט קודם לקיחת החפץ אינו מקפיד כ"ד התו"ס.

• והרמ"ה – אף אם מזכיר נטילת החפץ לפני נתינת הגט בסתמא – אינו קפידא, אא"כ אמר "טול חפץ ואח"כ תן הגט" שאז הוי קפידא. כ"ד הר"ן.

• והרמב"ן – אפילו אמר "תן הגט וטול החפץ" הוא מקפיד שיטול החפץ תחילה, כיון שהזכיר נטילת החפץ (כמ"ש בחו"מ נח/א).

סיכום: מתי מקפיד הבעל?

הנוסח:	תן הגט וטול החפץ	טול החפץ ותן הגט	טול החפץ ואח"כ תן בגט
<u>✓רמב"ם</u>	לא מקפיד	מקפיד	מקפיד
<u>הרמ"ה</u>	לא מקפיד	לא מקפיד	מקפיד
<u>רמב"ן</u>	מקפיד	מקפיד	מקפיד

3. גמ': כו"ע כשנטל תחילה החפץ ואחר כך נתן לה הגט – הוי גט.

2. כי פליגי היכא דאמר ליה שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא ואזל איהו ויהיב לה גיטא והדר שקל מינה חפץ:

רבי יוחנן – פוסל בו, וכל שכן בשלוחו.

וריש לקיש – מכשיר בשלוחו וכל שכן בו.

פרש"י: הוי גיטא – אף שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר, שליחות הגט לא בטלה שעל הגט לא מקפיד, והגט אינו תלוי בחפץ, שאפשר שיטול החפץ והגט ישלח ביד אחר. הילכך אפילו שינה בחפץ (שמינה

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

קמא - נב

1. הרא"ה: כל תנאי התנה הבעל עם השליח, כגון אל תגרשנה אלא בבית או בעליה וכיוצא בזה, אם לא הרשהו הבעל למנות שליח אינו יכול לשלחו ביד אחר לכתחילה, שמא לא ידקדק השני בשליחותו ויתבטל הגט:

2. הגה – ריב"ש: מיהו אם עשה שליח שני, אפילו לא הגיד לו התנאי או החליף לו – אם נתקיים התנאי הוי גט (ריב"ש סימן שי"ו).

3. ריב"ש: אם התנה שתמחול לו כל זכות שיש לה עליו, אע"ג דלענין דינא יש לדון מהו בכלל כל זכות, מכל מקום יש להחמיר לענין גט שתמחול כל זכות שיש לה עליו ואח"כ תדון עמו מהו בכלל, וכן כל כיוצא בזה (שם סימן שי"ז).

קמא - נג

1. שליח המביא גט במקום שאינו צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" – נותנו לה ומתגרשת בו ונשאת, אע"פ שאין מכירין חתימות העדים, א. וגובה כתובתה מבני חרי.

2. ואם בא עד אחד וערער לומר שהוא מזויף – אין שומעין לו. באו שנים וערערו (אף שנתקיים הגט), אפילו נשאת כבר – תצא.

ואם בא הבעל וערער ואמר: "לא גירשתי מעולם, וגט שהובא לה מזויף הוא" – יתקיים בחותמיו.

3. ואם לא נתקיים ולא נודעו עדיו כלל – תצא והוולד ממזר, שהרי אינה מגורשת.

א. אבד הגט – הרי זו ספק מגורשת.

1. גיטין (ב.): משנה – המביא גט בא"י א"צ לומר "בפני נכתב ובפני נחתם". אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו.

2. גמ': ערעור בכמה?

א' בעד אחד – והא"ר יוחנן אין ערעור בפחות משנים?
אלא תרתי – הוי תרי (העוררים) ותרי (שני חתימות שבגט), למה נסמוך על אלו נסמוך על אלו?
(פירוש: אף שיתקיים בחותמיו הוי תרי ותרי ונעמידה על חזקת נשואה לראשון).

אלא ערער דבעל.

נמצא: שיש שלושה מצבי ערעור –

(א). עד אחד מערער – אינו כלום והגט כשר אף בלא

קיום.

(ב). ב' עדים מערערים – אף קיום לא יעזור והגט בטל.
(ג). ערעור של הבעל – אם נתקיים כשר, ואם לאו בטל.

1. תו"ס: אלא ערעור דבעל – ה"ה כשלקוחות מערערים א"א לגבות מהם הכתובה עד שיתקיים הגט, וכדאיתא בירושלמי.

הרא"ש – ערעור דלקוחות אינו מעכבה מלהינשא רק שלא יכולה לגבות הכתובה מהלקוחות עד שיתקיים. משא"כ בערעור הבעל שאוסרה להינשא עד שיתקיים הגט, אבל אפשר לגבות ממנו (נכסי ב"ח).

הטור – אף שלא ערערו היתומים או הלקוחות אנו

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

משמע מהרא"ש – שאף אם יטענו הלקוחות ברי שהגט מזויף לא יכולים לעכבה מלהינשא (רק שלא טורפים מהם) לפי שאומרים שאמרו כן בכדי שלא תטרוף מהם.

2. תצא והוולד ממזר (רמב"ם)

ה"ה: טעמו – הואיל והבעל טוען ברי שהוא מזויף והיא אינה יודעת – מעמידים האישה על חזקתה שהיא אשת איש (לראשון), ולכן הוולד ממזר ודאי. ושאר הפוסקים – ס"ל דהוי ספק מגורשת והוולד ספק ממזר.

ב"ש: וקשה הרי קי"ל כר"ל (גיטין ג.) "עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותם בב"ד" והקיום הוא רק מדרבנן, א"כ למה הוולד ודאי ממזר או ספק ממזר הרי יש כאן רק ספק דרבנן? משמע שהרמב"ם סובר כהב"ג והמרדכי שכתבו – כשהאיש טוען מזויף צריך קיום מהתורה (ור"ל מיירי שאין הבעל טוען מזויף). ולכן הגט בטל מהתורה.

3. אינה מגורשת

ב"ש: לפי הרמב"ם אינה מגורשת כלל ואין קידושים של אחר תופסים בה. מ"מ להלכה: חיישינן לש"פ שהיא ספק מגורשת ויש לחשוש לקידושים של האחר.

טוענים להם שמא מזויף הוא וצריך קיום.

3. רמב"ם: ואם ערער הבעל ולא נתקיים ולא נודעו עדיו כלל – תצא והוולד ממזר, שהרי אינה מגורשת. א. אבד הגט – ה"ז ספק מגורדת (דשמא אם היה היתה מקיימת את הגט).

וה"ה: הוולד ממזר – וי"א שבכל גוונא הוא רק ספק מגורשת, שאף שלא נתקיים עכשיו אפשר שיתקיים אח"כ. ואפשר שכן דעת הרמב"ם, ומ"ש הוולד ממזר פירוש קרוב הדבר שיהא ממזר שהרי "לא נודעו עדיו כלל".

1. במקום שאצ"ל

ב"ש: אבל כשצ"ל ולא אמר הגט פסול, אפילו בלא ערעור. ואף שבעלמא אנו טוענים ליתומים שמא מזויף כאן לא טוענים (שהוא מזויף ונעכבה מלהינשא), משום תקנת עגונות או משום חומרא שהחמירו עליה בסופה (שאם יבוא הבעל ויערער ולא יתקיים הגט תצא) הקילו עליה בתחילה. כ"ד הת"ס.

א. גובה כתובתה מב"ח

ב"ש: אבל לא מוציאים מיתומים ולקוחות משום שטוענים להם שמא הגט מזויף.

קמא - נד

1. חמותה ובת חמותה וצרתה, אפילו היתה נשואה לאחר, ויבמתה אפילו היא אחותה, ובת בעלה, אינן נאמנות להביא את גיטה במקום שא"צ לומר: "בפני נכתב ובפני נחתם", ושמא מזויף הוא והם מכוונות לקלקלה.
2. ואם הוא במקום שצריך לומר: "בפני נכתב ובפני נחתם", ואמרוהו: וי"א – שנאמנות. וי"א – שאינן נאמנות.

✓ אמר אביי: כאן בא"י (שאצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם") – לא נאמנות. כאן בחו"ל נאמנות כיון שנאמנות לומר "בפני נכתב ובפני נחתם". בא"י – שאם יבוא הבעל ויערער שומעים לו, לא נאמנות (שמתכוונות לקלקלה). בחו"ל – שאם יבוא הבעל ויערער לא משגיחים בו

1. גיטין (כג): משנה – אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה: חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה. מה בין גט (שנאמנות) למיתה (לומר שמת בעלה שלא נאמנות)? שהכתב מוכיח. גמ: והתניא אינן נאמנות?

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

נאמנות (שמימלא לא יוכלו לקלקלה).

ואף שרב יוסף חולק על אב"י, תניא כוותיה דאב"י, והכי קי"ל.

כ"פ הרי"ף, רא"ש והרמב"ם.

א. רמב"ם: צרתה – אף שהיתה נשואה לאחר. ויבמתה – אף שהיא אחותה.

2. הרמ"ה: אף בא"י אם אומרות "בפני נכתב ובפני נחתם" כשרות להביא הגט, שאז אין הבעל יכול לערער ונמצא שאין יכולה לקלקלה. כ"כ ה"ה[רמב"ם].

אבל הרשב"א – חולק, אין נאמנות, לפי שלא יודעות את ההלכה וחושבות שיכולות לקלקלה ולכן יש חשש שירצו לקלקלה, ולא נאמנות.

1. צרתה אפילו היתה נשואה לאחר

***:** פירוש אף שצרתה התגרשה מבעלה ונישאה לאחר, עדיין יש חשש שמא תקלקל אותה.

ויבמתה אפילו היא אחותה

ב"ש: לפי רש"י שפירש הטעם שיבמה אסורה להביא גיטה דחיישין שמא תבוא לקלקלה משום שחוששת שסופה להיות צרה, א"כ אם היא אחותה שאסורה להתייבם (שאז יהיו שתי אחיות נשואות לאחד) – אין לחשוש לזה.

מיהו ה"ה כתב – דלא פלוג רבנן, כיון שיבמה שאינה אחותה לא נאמנת, כל יבמה לא נאמנת.

קמא - נה1

עשתה שליח לקבלה בעדים, והגט יוצא מתחת ידו, והבעל אומר: מזוייף הוא: אם נתקיים בחותמיו או בעדי מסירה - הרי זו מגורשת.

רמב"ם: עשתה שליח לקבלה בעדים, והגט יוצא מתחת ידו, והבעל אומר: מזוייף הוא: אם נתקיים בחותמיו או בעדי מסירה - הרי זו מגורשת.

כ"כ ה"ה(ת' הרי"ף) – ששליח קבלה דינו כדין האישה, וכשם שהאישה אינה נאמנת כשהבעל מערער בלא עדי חתימה ומסירה כך שליח קבלה לא נאמן. כ"כ הרשב"א.

נתקיים בחותמיו

ט"ז: דשליח קבלה אינו עדיף מהאישה עצמה שאינה נאמנת בלא עדי חתימה ועדי מסירה אם טוען הבעל מזוייף.

קמא - נה2

כשהגט ביד השליח

- 1. ואם הוא (הבעל) מודה שכתבו, אלא שאומר שלא נתנו בתורת גירושין אלא בתורת פקדון, והשליח אומר שקבלו בשבילו (פירוש בשביל האישה) שתגרש בו - השליח נאמן, אפילו אם שלשתם בעיר אחת.**
- 2. וי"א שאם שלשתם בעיר אחת - הבעל נאמן, דאם איתא דבתורת גירושין יהביה, לדידה הוה יהיב לה (שאם היה הדבר שנתן לו לשם גירושין היה נותן ישירות ליד האישה).**
 - א. ודוקא כשטוען שלפקדון נתנו לו, אבל אם טוען שעשאו שליח להולכה, ורוצה לחזר בו קודם שיגיע לידה - אינו נאמן.**
 - ב. ואם אינם בעיר אחת (לכו"ע) - השליח נאמן.**
- 3. והוא שבאים בפנינו עדים שעשאתו שליח לקבלה, והשליח אומר**

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

שמסרו בפני עדים.

א. הגה – (ואף לרב חיסדא) ויש אומרים דווקא שהגט יוצא מתחת ידו, אבל אין הגט בידו (ושלוחם בעיר אחת) – אינו נאמן, אפילו היה לו עדים שראוהו תחת ידו (כן משמע מהטור לדעת הרא"ש).

4. הטור: ולסברא זו (שיטת רב הונא שהבעל נאמן) טוב ליזהר שלא לגרש ע"י שליח כשהבעל והאישה בעיר אחת, משום דמצי מיפק מיניה חורבה, שאם יטעון שלא נתנו לו לגירושין, שהוא נאמן.

א. הגה – ואין חילוק בזה בין שליח הולכה לשליח קבלה (כ"כ הרי"ף).
ב. מהר"ם סולוב: מיהו בזמן שהרשאה בידו שנעשה שליח לגרש אין חילוק בין אם הבעל בעיר או לא.

5. ואם האישה אומרת: "בפני קבלו שליח לגירושין" – נאמנת.
א. ויש אומרים דווקא כשהגט ביד האישה.

נאמן שלשם פקדון הוא שאם רצה לגרש היה נותן לה ישירות, ואפ"ה לרב חיסדא שליח נאמן.
אבל אם אינו בעיר אחת לכו"ע שליח נאמן.
כ"כ התוס', רא"ש והרשב"א.

סיכום: מתי בעל נאמן (לר"ה)
א. כששלושתם בעיר אחת.

ב. וגם טוען שנתנו לפקדון. אבל נתנו להיות שליח הולכה (ורוצה לחזור בו) אינו נאמן.
אבל אין שלושתם בעיר אחת שליח נאמן, ודוקא כשבאו עדים שנעשה שליח קבלה והשליח אומר שמסרו לו בפני עדים.

3. רשב"א: דווקא שהשליח אומר "שליח קבלה אני, ואלו עדי ולגירושין קבלתיו".
כ"ד הר"ן, תוס' והרא"ש.

א. רמב"ם: השליח נאמן בכל עניין אפילו אין הגט בידו רק שיש עדים שראוהו בידו.

וד"מ – משמע שהרא"ש חולק, דווקא כשהגט ביד שליח הוא נאמן, ולא מהני מה שראו בידו.

4. הטור: (לסברא זו של ר"ה) טוב להיזהר שלא לגרש ע"י שליח כששלושתם בעיר אחת, כיון שיכול לצאת מזה חורבה שיבוא הבעל ויטעון שלא נתנו לגירושין אלא לפקדון (שאז הוא נאמן).
כ"ה בתוס', רא"ש והרשב"א.

א. בד"ה – ואף בשליח הולכה יש להיזהר.

5. גיטין (סד.): אי אמרה קמי ידי לגירושין יהבי ניהליה – נאמנת, מיגו דאי בעי אמרה לדידי יהביה ניהלי הבעל.

0. גיטין (סד.): איתמר – בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין מי נאמן?

רב הונא אמר – בעל נאמן. דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב לה ניהליה.
ורב חסדא אמר – שליח נאמן. דהא הימניה.

ומודה רב הונא דאי אמרה איהי לדידי אמר לי שליח דלגירושין יהביה ניהליה מהימנא.

פרש"י: לפקדון – שנתן לשליש לשם פקדון.
לגירושין – נתנו לי הגט, שהייתי שליח קבלה ונתגרשה בו בקבלתי.

להלכה:

1. רי"ף ורמב"ם – כרב חיסדא שהשליח נאמן.

2. רא"ש – כרב הונא שהבעל נאמן, לפי שר"ה היה רבו של רב חיסדא.
כ"ד הרב אפרים, ר"ת.
ועוד שהרשב"א והרא"ש כתבו – העיד הרמב"ן שראה בנוסחה ראשונה של הרי"ף מכתובת ידו שפסק כר"ה. ולכן ודאי ראוי להחמיר.

א. הטור: ודוקא כשטוען שלפקדון נתנו לו, אבל אם טוען שעשאו שליח להולכה, ורוצה לחזר בו קודם שיגיע לידה – אינו נאמן.

כ"כ התוס' (שם סג): בזה אף ר"ה מודה שהשליח נאמן, כיון שלא שייך הטעם "שאם רצה היה מגרשה ישירות ולא ע"י שליח".

ב. רש"י: מחלוקתם דווקא כששלושתם (בעל האישה והשליח) בעיר אחת שאז ר"ה אומר שהבעל

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

נאמנות האישה

• **י"א – דווקא כשהגט בידה**, שאל"כ אין לה מיגו שבעלה נתן לה לגירושין. **א.**

ואין לומר שתהיה נאמנת אף כשהגט אינו בידה לפי שלא מעיזה בפני בעלה לומר כן (כדאיתא ב'סד'): אמרה לבעלה גרשתי – נאמנת! שאני הכא כיון שהשליח מסייע לה מעיזה.

לכן בעיני דווקא כשהגט בידה שיש לה מיגו. כ"כ הב"ש בשיטת הרי"ף.

• **ואפשר** – שאף כשהגט ביד שליח נאמנת ואף שהשליח מסייע אינה מעיזה (ורק כשיש שנים מסייעים לה מעיזה).

כ"כ הטור [הרא"ש].

אבל רי"ו – פירוש ראשון עיקר.

סיכום: אמרה האישה "בפני נתן הבעל לשליח לגירושין" – נאמנת:

• **הרא"ש(1), רי"ו** – דווקא כשהגט בידה.

• **הרא"ש(2), טור** – אף כשהגט ביד שליח.

להלכה:

• **המחבר** פסק בסתם – שהאישה נאמנת. משמע

בכל גוונא אף שאין הגט בידה אלא ביד שליח.

• **בשם י"א** – דווקא כשהגט בידה.

1. השליח נאמן

ב"ש: לפי רש"י נאמן בגלל מיגו שאם היה רוצה היה מוסר לה הגט.

אבל לפי התוס' – אף בלא מיגו שליח נאמן, שהרי הבעל האמינו במה שמסר לו הגט. ואפילו מסר לשליח בעדים עדיין אינו ראייה שלא האמין שליח, שפעמים העדים ימותו.

כ"ד הרא"ש.

השליח נאמן

רשב"א – דווקא כשמביא השליח עדים שמינוהו לשליח קבלה. כ"ד תוס' והרא"ש.

רש"י – אף שאין לו עדים, במיגו שיכל למסור לה הגט קודם ערעור הבעל שלפקדון מסרו לו. ולכן נאמן שהוא שליח קבלה של האישה ומגורשת מיד שיכל למסור לה (שאז יש לו המיגו).

2. שלושתם בעיר אחת

ב"ש: זו שיטת כמה פוסקים שפסקו כר"ה שבעל נאמן

ודוקא כשלושתם בעיר אחת.

אבל מהרי"ף והרמב"ם לא משמע כן בדעת ר"ה –

שהרי הם פסקו כרב חיסדא אף שהוא תלמיד במקום רבו, לפי שהביאו ראייה ששליח נאמן. ואם לר"ה רק כששלושתם בעיר אחת הבעל נאמן יכלו לפסוק כר"ה ולהעמיד הראייה ששליח נאמן כשאין שלושתם בעיר אחת.

וא"כ לשיטת הרי"ף והרמב"ם והמחבר – אף כששלושתם בעיר אחת שליח נאמן.

א. שעשאו שליח הולכה

ב"ש: והשליח טוען שהוא שליח קבלה, וכה"ג אף ר"ה אין הבעל נאמן אף ששלושתם בעיר אחת, לפי שאין כאן הטענה שאם רצה לגרשה היה נותן לידה.

שאף לדבריו הרי מודה שנתן לשם גירושין, ול"א שלא רצה לתת לידה שלא תתגרש מיד (שהרי יכל לתת לה בתנאי שתתגרש בעוד חודש – ארץ צבי).

ולפי שיטה זו (שהסיבה שאינו נאמן לפי שמודה שנתן לשם גירושין) אם טוען הבעל לשם פקדון והשליח אומר לשליח הולכה – הבעל נאמן שהרי יש לו טענה "אם הייתי רוצה לגרשה הייתי מוסר לידה (אם תנאי של זמן)". וכן משמע מהתוס'.

ועוד שהר"ן כתב שת' הרי"ף והרשב"א מעמידים הסוגיה שהבעל אומר לשם פקדון והשליח אומר לשם שליח הולכה.

אבל שיטת הר"ן – אף בכה"ג אין הבעל נאמן, לפי שאין לו טענה שאם היה רוצה לשם גירושין היה נותן לידה, אלא באמת רצה לגרשה אלא שרצה לעכב הגט שלא תתגרש מיד (שהרי מדובר בשליח הולכה). כ"ד הרא"ש.

סיכום: בעל אומר לפקדון ושליח אומר שלם שליח הולכה לפי שיטת ר"ה:

• **תוס', הר"ן** (ת' הרי"ף והרשב"א) – הבעל נאמן.

• **הר"ן והרא"ש** – שליח נאמן.

3. עדים שעשאתו שליח קבלה

ב"ש: כלומר, הא דשליח נאמן ותתגרש בקבלה דווקא כשיש עדים שהוא שליח קבלה.

אבל שליח הולכה אף שאין עדים על כך נאמן ותתגרש כשיגיע הגט לידה (הגה-א).

ואף שהבעל לא יודע שהשליח שליח קבלה מתגרשת מיד.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

ל"ש אם הבעל בעיר או לא

והפ"ת: ויש חולקים בזה, דאף כשיש הרשאה מקוימת אין לתת גט ע"י שליח כשהבעל בעיר.

כ"כ גט מקושר, ת' שב יעקב (תורת ישרים ואו"ח).

כ"כ ישועות יעקב – אא"כ בע"ה שא"א בעניין אחר.

5. בפני קבלו השליח לגירושין

ב"ש: נאמנת – אף שהגט ביד שליח, במיגו שיכולה לומר: "בידי נתת" (אף בעיר אחת), שהרי האשה שאומרת לבעלה "גרשתני" נאמנת לפי שאינה מעיזה.

ואף שהשליח מסייעה לא מעיזה ורק כשיש שנים שמסיעים בידה אמרינן שמעיזה.

כ"כ הרא"ש.

נאמנת

ט"ז: אף שהגט ביד שליח נאמנת, שיכולה לומר קבלתי מהבעל והפקדתי ביד השליח.

וה"א (א) חולקים.

א. דוקא כשהגט בידה

ב"ש: וכ"ה שיטת הרי"ף שכל הסוגיה מיירי כשהגט ביד האשה ובזה נאמנת לומר: "בפני ניתן לגירושין".

א. אפילו היה עדים שראוהו

ב"ש: כן דייק הד"מ מהטור בדברי הרא"ש שחולק על הרמב"ם שמתיר אם ראוהו בידו. וליתא שהרא"ש לא חולק בזה אלא במה שפוסק כר"ה נגד הרמב"ם שפסק כרב חיסדא.

4. ואין חילוק בזה

ב"ש: פירוש כשהבעל אומר לשם פקדון, ל"ש אומר השליח להולכה נתן לי או לקבלה, לר"ה בעיר אחת הבעל נאמן.

לאפוקי הר"ן – שבשליח הולכה אין הבעל נאמן אף לר"ה אף בעיר אחת.

ב. בזמן שהרשאה בידו

פ"ת (ת' נו"ב): אישה שנתגרשה מבעלה ע"י שליח הולכה ועכשיו מערער הבעל שהשליח עבר על התנאי. גם השליח מודה שלפני שהלך א"ל הבעל: "אתה חייב להביא לי 200 זוז" – אין הבעל יכול לערער, אף אם היה מתנה "שאם לא, לא ימסור לה הגט" מ"מ לא ביטל הגט ולא השליחות שהרי בשעת סידור הגט לא התנה שום תנאי.

כשהגט ביד האשה

קמא - נו

- 1. קמא"ס:** היה הגט יוצא מיד האשה והיא אומרת: "שליח זה נתנו לי לגירושין", והשליח אומר: "כן נתתיו לה לגירושין", והבעל אומר: "לא נתתיו לו אלא לפקדון" – השליח נאמן והיא מגורשת.
- 2. ואם אבד הגט ואין עדים שראו אותו בידה, אע"פ שהבעל אומר: "לגירושין נתתיו לשליח", והשליח אומר: "נתתיו לה" – הרי זו ספק מגורשת, שהרי הוחזקה אשת איש, ואין כאן אלא עד אחד ובעל.**
- 3. ואפילו אמרה האשה: "בפני נתנתו לו לגירושין ונתנו השליח לי", הואיל והבעל והשליח מסייעים אותה אפשר שתעיז פניה, ושמא לא נתגרשה.**

למה לא נאמין לשליח? כיון שאין הגט בידו.
למה לא נאמין לבעל, הרי א"ר יוחנן – בעל שאמר גירשתי נאמן? הבעל לא אמר גירשתי (רק מסרתי לגירושין).
למה לא נאמין לשליח שמסר לה הגט, הרי קי"ל חזקה

1. גיטין (סד): בעל אומר לגירושין, ושליש אומר לגירושין והיא אומרת "נתן לי ואבד" (ולא היו עדי מסירה) – הוי דבר שבערוה שאינו פחות משנים (וכאן אין שניים).

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

ספק, דלא גרע מאמר שהוא עצמו נתן לה דהוי ספק. ומה דאמרין בסוגיה (גיטין סד:) שהיא ספק מגורשת משום שלקולא ל"א שליח עושה שליחותו, **שמשמע** שאם אמר שנתן שליח קבלה מגורשת! הוא אליבא למ"ד בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן.

הטור: ומיירי שלא ראו העדים הגט בידה לפני שאבד, שאל"כ הרי כבר נתגרשה.

הרי"ף והרא"ש: והוי ספק מגורשת דאמרין חזקה שליח עושה שליחותו לחומרא.

3. רמב"ם: ואפילו אמרה האישה: "בפני נתנתו לו לגירושין ונתנו השליח לי", הואיל והבעל והשליח מסייעים אותה אפשר שתעזיז פניה, ושמה לא נתגרשה. **ב"י** – ולמד כן מדאמר רב המנונה "ה"מ היכי דליכא שמסייע לה", וכאן הרי הבעל השליח מסייעים לה.

שליח עושה שליחותו? ה"מ לחומרה אבל לקולא ל"א הכי.

נאמן לאישה, שהרי אישה שאמרה לבעלה גירשתי נאמנת? ה"מ כשאין מסייעים לה, אבל כאן הבעל והשליח מסייעים לה ומעידה פניה.

פרש"י: הכא בשליח הולכה עסקין.

ב"י – שבשליח קבלה הרי אמרו שנתנו לשליח ומיד התגרשה, ועוד שא"צ לחזקה שליח עושה שליחות, שהרי מיד התגרשה.

לאפוקי רי"ו – שאף בשליח קבלה הדין כן (ספק מגורשת).

ב"ש: וק"ל כרי"ו שהרי –

בב"ב (קלה). בעל שאמר גירשתי את אשתי אינו נאמן והוי ספק מגורשת. כ"כ בשו"ע (קנב/א).

וא"כ כשהבעל אומר נתתי לשליח ואף בשליח קבלה הוי

קמא - נז

1. רמב"ם: שליח קבלה שקיבל גט לאישה, ושלחו לה בפני שני עדים, והגיע הגט לידיה ונטלתו, והרי הגט יוצא מתחת ידה, והיא אינה יודעת אם בעלה שלחו לה או שליח קבלה שלה או שלוחו של בעל - הרי זו מגורשת.

א. ואם בא הבעל וערער שלא כתבו, או שהוא גט בטל - יתקיים בחותמיו, שהרי עדים מעידים שהגט שנתנו לה יצא מתחת יד שלוחה שידו כידה, ואע"פ שהיא אינה יודעת הרי העדים ידעו. **ואם** לא נתקיים, אינה מגורשת. **2. וי"א:** שאם שלשתם בעיר אחת, איכא למיחש שמא יאמר הבעל: "לפקדון נתתיו".

3. (ואפילו אינן בעיר אחת, י"א דאין השליח נאמן רק כשהגט בידו) (כן משמע מהטור לדעת הרא"ש) (דהוי כשליש שיתבאר בחו"מ סימן נ"ו).

2. ה"ה: רמב"ם שליטתו שפסק כרב חיסדא, דאילו למאן דפסק כר"ה שהבעל נאמן אם שלושת בעיר אחת יש לחוש שיטען הבעל שלפקדון נתנו (שאז נאמן).

ת' הרשב"א: אישה עשתה שליח קבלה. בא אחד מעיד שבפניו נכתב ונחתם הגט לשמה, וקיבל שליח הקבלה שלה ונתן לו הגט למסור לה, ויש לו שטר החתום בשני עדים שהגט הגיע ליד שליח הקבלה, אבל אין מכירים עדי השטר, מ"מ הגט נתקיים – מסתבר שהגט כשר, שהרי – **(א).** שמא לא נתנו הבעל לגירושין – לא חיישין שהרי

השליח נאמן דק"ל כרב חיסדא. **(ב).** שמא לא נכתב לשמה – לא חיישין, דאין אדם עשוי לקלקל אשתו בידי שמים (כמ"ש בירושלמי).

הרב שלמה בן הרשב"ק: אישה מינתה שליח קבלה, ושליח זה מינה שליח אחר שקיבל הגט וקרע ושלח לה שטר עדות איך קיבל וקרע עם חתימת הדיינים, אלא שלא נתקיימו חתימות הדיינים?

תשובה: אין הקיום מעכב והגט כשר, לפי ש-

(א). קיום שטרות דרבנן.

(ב). קיום מעשה ב"ד שנוי במחלוקת:

לפי הירושלמי – א"צ קיום למעשה ב"ד.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

אבל ר"ח, רמב"ן והרשב"א – צריך קיום.

ולכן בשע"ה גדול כזה יש להקל.

ואף שלגאון אין שליח קבלה עושה שליח (כ"כ הרמ"ה) מ"מ מהרמב"ם שסתם משמע שאין חילוק וכל שליח עושה שליח. כ"ד העיטור.

והראיה שבקידושין שליח האישה עושה שליח, וה"ה לגירושין.

1. והגיע הגט לידה

ט"ז: פירוש שליח קיבל הגט ושלח לאישה ביד אחר בפני עדים. והאחר לא אמר לאישה שהוא שליח שלוחה, ואינה יודעת אם נתקיים שליחותו של שליח קבלה שעשתה או הבעל עשה לשיח הולכה וכו'.

ולכן דעת הרמב"ם שפסק כרב חיסדא (ששליח נאמן) שהגט כשר ממ"נ כשהגיע לידה ואין הבעל יכול לטעון לפקדון.

א. הרי עדים ידעו

ב"ש: ואם עד אחד הביא לה הגט נאמן אם היה אצל הכתיבה והחתימה, במיגו שיכל לומר שהוא שליח הולכה. כ"כ הרשב"א.

2. שלושתם בעיר אחת

ב"ש: בשיטת ר"ה –

הרא"ש ס"ל – כ"ז שהבעל לא מכחיש לא חיישינן שמא יבוא ויכחיש ומותרת.

אבל ה"ה – אפילו לא בא הבעל להכחיש, חיישינן שמא יבוא ויכחיש.

כ"כ הרשב"א, וכ"ד הרי"ף הרמב"ם לשיטת ר"ה. וכן עיקר.

ב"ש: אמר הבעל לשליש "ממני נפל ואתה מצאת, ואינך שלישי כלל"?

• **הרשב"א** – הבעל לא נאמן למור "ממני נפל".

• **הגמ"י והרא"ש** – נאמן.

3. רק כשהגט בידו

ב"ש: ד"מ דייק כן מהטור, ואין שום משמעות בטור.

ועוד שכתבו התוס' – שאם ראו עדים שהגט בידו אף שעכשיו אינו בידו – נאמן כל שלא בא הבעל וערער.

קמא - נח

1. **כחמ"ט:** כיון שהשולח גט לאשתו אינו גט עד שיגיע לידה - הוא חייב במזונותיה ובכל תנאי כתובה עד שיגיע לידה או ליד שליח קבלה. א. ואם מת קודם שיגיע, אין גט לאחר מיתה.

ובכל תנאי כתובה

אד הנו"ב – צריך להיות ודאי גמור, ואף חזקה ששליח עושה שליחות לא מהני, רק לאחר שנקבל מכתב מב"ד שקיבלה הגט, ואף שאינו מקום סגי.

פ"ת(חיים שאל): א' שליח גט לאשתו לעיר אחרת ורוצה לשאת אשה אחרת – אסור (מדין חרם ר"ג) עד שיהא קרוב לודאי שהגיע הגט לידה. כ"מ מת' גו"ר, מהרש"ל ות' מבי"ט.

קמא - נט

1. השולח גט לאשתו, ובטלו קודם שיגיע לידה - הרי זה בטל. א. ואם הגיע לידה - אינו יכול לבטל, ב. אפילו בתוך כדי דיבור.

לו גט שנתתי לך בטל הוא - הרי זה בטל. קידם אצל אשתו או ששלח אצלה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא - הרי זה בטל.

1. **גיטין(לב.)** ריש פרק השלוח – **משנה:** השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

א. אם משהגיע גט לידה שוב אינו יכול לבטלו.

ב. ב"ב(קכט:): בכל התורה תוך כדי דיבור כדיבור חוץ ממגדף, מקדש ומגרש. כ"פ רמב"ם והרשב"א.

1. ובטלו

ט"ז: וכ"ש ששליח עצמו יכול לבטל שליחותו.

דין המשומד בעשיית שליח

קמא - נט2

1. הגה – אהר"י: יש אומרים דמומר לע"ג אינו יכול לעשות שליח

להולך גט לאשתו, דחיישינן שמא יבטלנו. ואף אם מקבל עליו בחרם ובשבועה שלא לבטלו, לא מהני, דחיישינן שמא יעבור על שבועתו.

2. תה"ד: וי"א דמומר עושה השליח: תחילה (תחילה) שליח לקבלה ואומר לשליח: "זכי בגט זה לאשתי פלונית ובו תהא מגורשת וכו'", ונותנו לשליח.

ואחר כך חוזר ולקחו מן השליח ועושה אותו שליח להולכה, ואומר: "הולך גט לאשתי וכו'", וכן נוהגין.

אבל לא יעשה השליח תחילה שליח להולכה ואחר כך שליח לקבלה. וכבר נתברר כל זה לעיל סימן ק"מ סעיף י"א.

לעיל קמ/יא

2. תה"ד: מומר, השולח גט לאשתו, מלבד שישביעוהו ויקבל חרם וכל האלות התורה שלא יבטל לא את הגט ולא את השליחות, א. יעשו תיקון אחר (מחשש שמא יבטל הגט) והוא שכשימסור הגט לשליח יאמר לו: "זכה בגט זה לאשתי פלונית בת פלוני והרי היא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם". ואח"כ יאמר החכם למתנכר: "כבר אשתך מותרת לכל אדם". ולרווחא דמלתא תקח הגט מיד השליח ותחזור למסור לו ואמור לו: "הולך גט זה לאשתי פלונית בת פלוני ותהא ידך כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ותהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם".

2 א. שליח קבלה, ושליח הולכה

פ"ת(גבורת אנשים): כיון שעושה שליח קבלה והולכה, אם יש למשומד שני שמות, אחד במקום הכתיבה ואחד במקום הנתינה – יכתוב שני גיטין:

באחד יעשה שליח קבלה ויכתוב מקום הכתיבה עיקר (לפי שבשליח קבלה מתגרשת מיד במקום הכתיבה).

ובשני יעשה שליח הולכה ויכתוב שם מקום הנתינה עיקר (לפי שבשליח הולכה מתגרשת במקום הנתינה).

שליח קבלה והולכה

פ"ת: ואם עשו רק שליח הולכה:

ת' גאוני בתראי - יש להתיר בדיעבד במקום עדים, וכן הסכים מה"ר ששון.

2. תה"ד: מצאתי בשם אחד מהגדולים – משומד

שמגרש את אשתו לצאת ידי כל החששות יאמר למשומד שצריך לתת הגט בשני דרכים: הראשון עיקר והשני לרווחא דעלמא:

תחילה ימסור הבעל לשליח שיזכה לאישה שתגרש בו מיד.

שנית: כיון שיש גמגום אם אפשר לזכות לה גט, יחזור ויקח הגט מהשליח וימסור לו כשליח הולכה. ואז ממ"נ אם הזיכו העיל (וזוהי דעת הרבה גאונים) תו ל"צ כלום שנתגרשה מיד. ואם לא העיל יעשה שליח הולכה (ואין חשש שהבעל יבטל הגט, לפי שחושב שכבר מתחילה נתגרשה אשתו ואי אפשר יותר לבטל).

מיהו הפוך לאו שפיר, שאם מתחילה נתן להולכה אח"כ שנתן לקבלה ביטל שליחות ההולכה.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

ות' הב"ח – מש"ה אין כאן ביטול, שהרי עושים זאת מספק ונותנים לו גם שיזכה לה, וא"כ אינו מבטל שליחות ההולכה.

מ"מ מטעם אחר בטל השליחות ההולכה, דלא חזרה שליחות אצל הבעל, וכדלעיל (קמא/א) שעשתה היא שליח הולכה של הבעל לשליח קבלה שלה, דהוי ספק מגורשת.

ובספר גט מקושר – תימה על הב"ח, כאן מעולם לא נעשה שני שליחים (הולכה, קבלה) אלא **או זה או זה**.

ת"פמ"א עוד – ואף שלא השביעו בחרם יש להתיר בדיעבד.

ואח"כ חוזר ולוקח מהשליח

פ"ת: לכאורה נראה שהשליח צריך לחזור ולהקנות הגט לבעל כדי שיהא הגט של הבעל.

אך באמת זה אינו, דמ"מ אי זכות הוא לה כבר נתגרשה, ואם לאו זכות הוא לה הרי הוי שהשליח לא קנה הגט ואם רצה הבעל יכול לחזור.

לא יעשה... תחילה להולכה

ב"ש: אם נעשה תחילה שליח הולכה אח"כ שעושה שליח קבלה נתבטלה שליחות ההולכה ע"י מסירה לשליח קבלה. כ"כ תה"ד.

קמא - ס

- 1. לכתחילה אין לו לבטלו אלא בפני השליח עצמו או בפניה (של אשתו), א. אבל בדיעבד אפילו בטלו שלא בפניה - מבוטל, א. והוא שיבטלנו בפני שנים.**
- 2. הגה -** ואין הבעל נאמן לומר שבטלו, אא"כ השליח או האישה מודים בדבר או שיש לו עדים שבטלו (ב"י וכן הוא בהגהות אשרי).
- 3. רי"ק"ע:** יש אומרים דאלו השנים שמבטל לפניהם השליח צריכים להיות ביחד, א. אבל זה שלא בפני זה, לא. אבל אם מבטל הגט עצמו, אפילו לאחר שנכתב, מהני אפילו זה שלא בפני זה.

- 2. תו"ס:** משמע שאם ביטלו בפני א' אינו מבוטל. כ"כ רשב"א, וכ"מ מהרמב"ם.
- ב"י -** וה"מ כשמבטל בפני אחרים, אבל מבטל בפני השליח או בפני האישה בין ע"י עצמו בין ע"י שליח – מבוטל אף בלא עדים.
- כ"מ מהרמב"ם, כ"כ הטור והתוס' (1).
- ✓ וצריך** לומר שהשליח והאישה מודים שביטלו, שאל"כ אין הבעל נאמן.
- וכ"ה בהג"א והמרדכי.
- אבל רי"ן -** הלך השליח לבטל השליחות צריך לבטל בפני שנים אחרים, והשליח לא מצטרף כי הוא במקום הבעל.
- ובירושלמי -** והשליח עולה כאחד העדים. דלא כהרמב"ם.

- 1. גיטין(לב):** בראשונה היה עושה ב"ד במקום אחר ומבטלו. התקין ר"ג שלא יהיו עושים כן מפני תיקון העולם.
- פרש"י: בראשונה -** לא היה מבטלו בפני האישה או השליח, אלא במקומו.
- תיקון העולם -** שהשליח לא יודע שביטלו ונותן לה ונישאת בו.
- א. שם(לג): ת"ר -** ✓בטלו מבוטל דברי רבי. רשב"ג אומר – לא יכול לבטלו.
- פרש"י: בטלו -** לאחר תקנת ר"ג בפני ב"ד.
- מבוטל -** אף שעבר על תקנת ר"ג וביטל השליחות.
- ב. שם(לב):** בפני כמה מבטלו?
- ✓ר"נ אמר -** בפני שנים. **רב ששת אמר -** בפני ג'. **הלכה** כר"נ – כ"פ רי"ף, רא"ש רמב"ם והרשב"א.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

1. אבל בדיעבד

פ"ת(ת' שמן רוקח): א' שלח גט לאשתו ע"י שליח, וקודם שהגיע ליד האישה ביטל הגט בפני שנים, ואח"כ נפל הבעל למים שאין להם סוף. מה שינה של האישה? תשובה: כיום השולח גט לאשתו ע"י שליח מקבל עליו בחרם ושבוועת התורה שלא יבטל הגט, א"כ זה שעבר וביטל עבר על חרם ושבוועה ולא מהני מעשיו, "דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד, אי עביד לא מהני", והביטול כמאן דליתא (והאישה מגורשת). ויש לצדד להקל בנדון דידן אם יסכימו עמי עוד גדולים.

ובפרט שבלא"ה רוב הנטבעים למיתה, ואין חשש איסור דאורייתא שתינשא לאחר. ואף מ"ש הרמ"א (נ"ט) שאין תקנה להשביע מומר (שמא יעבור על השבוועה). משמע דאי עביד מהני! היינו לכתחילה כיון שיש תקנה אחרת. והראיה שבימנו נוהגים להשביע המגרש אף שהוא משומד.

ות' גליא מסכת כתב – פקפק עליו, אין זה עניין ל"דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד, אי עביד לא מהני", שהרי מי שכתב גט לגרש ונשבע שלא לקרוע הגט ואח"כ קרעו ונתן לה, הייתכן שמועיל שנאמר שאין הקרע קרע, הואיל ועבר על שבוועתו?

ואף בתשובת ברית אברהם – דן תחילה שמא מהני "דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד, אי עביד לא מהני", ומסיק דלא מהני ואינו גט.

ב. שיבטלנו בפני שנים

ב"ש: אבל כשמבטלו בפני שליח ההולכה א"צ שנים.

כ"ד הרמב"ם והטור.

אבל התוס' – מסופק בזה.

בפני שנים

מה"ר מרגליות: הבעל ביטל בפני שני עדים, ועד אחד מסופק אם ביטל הבעל בלשון המועיל, ועד שני מעיד שביטל בלשון המועיל – הוי כביטל בפני עד אחד דלא מהני.

ות' משכנות יעקב – חולק עליו.

א. ברור שהיה ביטול בפני ב', ומה שעד אחד לא זוכר שאמר בלשון המועיל, מה לנו ששכח עדותו.

ב. ואף אם שניהם מסופקים הוי ספק מגורשת ומספק האישה בחזקת אשת איש.

ג. ביטול בפני עד אחד דלא מהני, לא פשיטא.

2. אין הבעל נאמן שביטלו

ב"ש: והרשב"א כתב – שהבעל נאמן שביטל, במיגו שיכול לבטל עכשיו.

א"כ קשה על הרמ"א: שהרי יש לבעל מיגו? ואין לומר שהגט כבר היה ביד האישה, א"כ אין השליח נאמן שביטלו שאם ביטלו למה מסר לאישה (הרי זו תקלה). וע"כ שהוא משקר?

וי"ל: דאיירי שהגט עדיין ביד השליח, ואף שיש לבעל מיגו אינו נאמן נגד השליח (שהוא שלישי).

ובאמת אם יבטל הבעל עכשיו השליחות ה"ז בטל, אלא שמייירי שאמר שביטל והלך ואינו כאן.

ומה שכתב הרשב"א שהבעל נאמן מיירי שאומר שביטלו בפני שני עדים אחרים, וע"ז השליח לא מכחיש אותו. וכיון שיש לבעל מיגו שיבטלו עכשיו נאמן שכבר ביטלו בפני שני עדים.

או האישה מודים

ב"ש: ואם הגט ביד האישה וכבר קידשה אחר – אינה נאמנת לומר שהבעל הראשון ביטל הגט לאסור עצמה על השני.

ה"ה אם בעלה כהן אינה נאמנת לומר שביטל הגט השליחות להתיר עצמה לבעלה.

או האישה

ב"ש: ע"כ מיירי שהגט כבר ביד האישה, שאל"כ הבעל נאמן במיגו שיכול לבטל עכשיו, כיון שאין השליח מכחישו (רשב"א).

3. וי"א שאלו השנים... אבל אם מבטל

ב"ש: מ"ש י"א, כאילו יש חולקים, לא קאי על דין זה (שהרי דין זה מוסכם וכ"כ התוס')! אלא על המשך "אבל אם מבטל הגט עצמו" שי"א שאפילו זה שלא בפני זה.

אלו השנים שמבל בפניהם

פ"ת(תורת גיטין): אם שלח שליח לבטל א"צ להביא עדי שליחות, שדוקא להוציא מחזקת אשת איש או מחזקת פנויה חשיב דבר שבערוהו שאינו פחות משנים, אבל כאן שעדיין לא נתגרשה והשליח אומר שהגט נתבטל דינו כשאר איסורים שעד אחד נאמן.

ביחד

ב"ש: טעמו – שכיון שרוצה לבטל השליחות שכבר נעשה צ"ל ביחד, כמו כל ביטול שליחות שצ"ל בפני ב"ד של שנים שהם ביחד.

אבל כשמבטל הגט מלגרש בו (לעתיד) הוי כמוסר מודעא,

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

(ולא דיבור שהיה).
כ"ה בריב"ש.

ובמודעה לא מצינו לשון ב"ד כי אם עדות וסגי בזה שלא
בפני זה כמו עדות של ממונות, שהרי מבטל דבר שלהבא

קמא - סא

1. שלחו על ידי שנים או על ידי עשרה - יכול לכתחילה לבטל זה שלא בפני זה, ואותם שביטל שליחותם בטל, ואינם יכולין לעשות שלוחים אא"כ יתמנו פעם אחרת.
א. ובעשרה שעשאום שלוחים, לכתוב וליתן גט בין שעשאם שלוחים להולכה, אם ביטל מקצתם לא נתבטלו כולם.
2. ויש מי שאומר דבשליחות, אם ביטל אחד מהם נתבטלו כולם.

2. אבל הרמב"ם כתב - שליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה.
ב"ש: דס"ל שאף שבעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה כרבי, מ"מ בשליחות שהגמרא לא פסקה כרבי הלכה כרשב"ג.
כ"כ הר"ן.

1. יכול לכתחילה לבטל

ב"ש: פירוש שאומר לשנים מהם: "אל תהיו שלוחים", אבל אינו יכול לבטל בפני שנים שליחות אחרים.

2. ויש מי שאומר

ב"ש: זוהי דעת הב"י בפירוש הרמב"ם דס"ל - לחלק בין עדות שבטלה מקצתה שלא בטלה כולה, לשליחות שאם בטלה מקצתה בטלה כולה.
ולא מצינו חילוק זה בגמרא (גיטין לג:) ואדרבא משמע קצת הפוך.

ביטל השליח השליחות וחזר ונתרצה להיות

שליח, האם מהני?

הרמ"א (סדק הגט צ"א): בעת נתינת הגט לאישה ע"י שליח שאולים השליח אם לא ביטל שליחות עצמו.
סדר הגט - משמע שאם ביטל שליחות עצמו שוב לא מהני לחזור ולהיות שליח, אא"כ ימנה אותו הבעל שנית.
מ"מ בשו"ע לא הוזכר דין זה כלל. ואדרבא ב (קמא/א) כתב: אמרה האישה לשליח הבעל "יהיה פקדון בידך, או שאמרה הוי שליח לקבלו לי" (שאו הפך לשליח האישה) - ספק מגורשת, עד שיגיע הגט לידה (שאו מגורשת מדין

0. גיטין פרק השולח (לג.): ת"ר - אמר לעשרה כתבו גט לאשתי (שאחד כותב ושנים חותמים) - יכול לבטל זה שלא בפני זה - דברי ר"מ.
רשב"ג אומר - אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה.
(כאן מייירי שעשאם עדים לחתום בגט).
שם (לג.): אמר לשנים תנו גט לאשתי - יכול לבטל זה שלא בפני זה - דברי ר"מ.
רשב"ג אומר - אינו יכול.
(וכאן מייירי שעשאם שלוחים לתת הגט).

1. אמר רב נחמן: בלכה כרבי בשניהם (בין אם עבר על תקנת ר"ג וביטל הגט שלא בפניה דהוי ביטול, ובין בעדות שבטלה מקצתה שלא בטלה כולה. אבל בשליחות שבטלה מקצתה לא נפסקה ההלכה).

פרש"י: יכול לבטל - מותר לבטל ולומר לשנים מהם "אל תכתבו" ואינו עובר על תקנת ר"ג, לפי ששאר יכולים לכתוב ולחתום ויתנו לה והגט כשר.

שם (לג.): במאי קמפילגי? בעדות שבטלה מקצת האם בטלה כולה -

רבי ס"ל - שלא בטלה כולה, ואם ילכו השאר ויכתבו ויתנו לה ש"ד.

ורשב"ג ס"ל - שבטלה כולה, והשאר לא ידעו מהביטול ויכתבו ויתנו לה ויתירו א"א לעלמא.

להלכה:

1. תו"ס - כרבי, שיכול לבטל לכתחילה, בין בעדות ובין בשליחות, זה שלא בפני זה, ואינו עובר על תקנת ר"ג שלא יכול הדבר לבוא לקלקול.
כ"פ רשב"א, הר"ן, רא"ש, כ"ד הראב"ד.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

■ **ב"מ(סדר הגט למהר"ם)** – אין השליח יכול לבטל השליחות ואם חזר ונתרצה יכול להמשיך השליחות אף שלא מינהו הבעל שנית, אא"כ ביטל שליחתו בפני הבעל שאז י"ל שמחל הבעל לזה (והוי ביטול של הבעל).
■ **כ"כ גט פשוט** – אלא שהוסיף שאף שביטל בפני הבעל שליחותו יכול לחזור ולהיות שליח כ"ז שהבעל לא ביטל שליחותו בפירוש.

שליח הולכה של הבעל).
משמע שאף שביטל שליחות ההולכה והפך לשליח האישה, אם חזר בו להיות שליח הבעל (שליח הולכה) מהני?
להלכה: אם ביטל השליח עצמו וחזר ונתרצה להיות שליח:
■ **הט"ז** – לא מהני אא"כ ימנה אותו הבעל שנית

קמא - סב

1. בד"א שהוא בטל, כשביטלו בפירוש, אבל אם לא ביטלו בפירוש, אע"פ שגילה דעתו שחפץ בביטולו, כגון שא"ל השליח: לא נתתיו לה עדיין, ואמר: ברוך הטוב והמטיב, וכיוצא בזה - אינו בטל. א. ולא עוד אלא אפילו היה מחזיר לרוץ אחר השליח לבטלו, ולא הספיק להגיע אליו עד שתגיע לידה - אינו בטל.
ב. **הגה** – **מכאן**: וכן אם אומר לשליח: "החזר לי גט זה ואני נותן לך גט אחר" - אינו אלא גילוי דעת ואינו בטל.
2. כתב כתב אחר השליח שלא ליתן הגט - הוי ביטול, שיוכל לבטל על ידי כתבים.

יכול לבטלו.
גמ': פשיטא? ל"צ דמהדר עליה מעיקרא לבטולי. מד"ת איגלאי מילתא למפרע שבטולי בטליה, קמ"ל.
2. **הר"ן**: שלח הגט ע"י שליח לגרש אשתו, ואח"כ שלח מכתב לאביו שלא יתנו הגט – ביטול השליחות מתוך הכתב מהני.

1 א. היה מחזר

ב"ש: ה"ה עשה שליח לבטל שליח הגירושין ולא ביטל עד שבא הגט לידה – אינו כלום.

1. **גיטין(לד.)**: גידול בר רעילאי שדר לה גיטא לדביתהו, אזל שליחא אשכחה דהוה יתבה ונוולה. אמר לה הא גיטיך. אמרה ליה: זיל השתא מיהא ותא למחר. אזל לגביה ואמר ליה. פתח ואמר: "ברוך הטוב והמטיב"
אב"י אמר: ברוך הטוב והמטיב, ולא בטל גיטא.
רבא אמר: ברוך הטוב והמטיב ובטל גיטא.
במאי קמיפלגי? בגלוי דעתא בגיטא קמיפלגי – דאב"י סבר - גלוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא. ורבא סבר - גלוי דעתא בגיטא מילתא היא.
ואסיקנא: הילכתא כאב"י.
א. **שם(לב.)**: **משנה** – ואם הגיע הגט לידה אינו

קמא - סב

1. **הגה** – **הכ"ז**: השולח גט לאשתו ואמר לשליח: "אם תרצה האישה לבא אלי אקיימנה, ואם לא פטור אותה בגט", והלך הבעל מן העיר ההיא, ואחר כך באתה האישה עם השליח לאותה העיר - יכול השליח ליתן הגט, דהא לא באתה האישה אל הבעל, כי יצא מן העיר קודם בואה.
א. ואפילו היה הבעל בעיר, אם לא יוכל להתפייס עמה יכול השליח ליתן הגט, דמה שאמר

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

תחלה: אם תבוא אלי אקיימנה, אינו אלא דברים בעלמא, ולא הוי אלא גילוי דעת שאינו כלום.

1. לבוא אלי ואקיימנה

ב"ש(ט"ז): אייר ששלח שליח סתם להוליך הגט לאשתו, ואח"כ אמר: "אם תרצה..." אז הוי רק גילוי דעת שאינו כלום בגיטין.

אבל אם במינוי השליחות א"ל: "אם תרצה..." או תכ"ד שאז השליחות נעשה ע"מ כן, אם ראובן בעיר ולא יכל להתפייס עמה - אין יכול לתת הגט, שהרי הטיל תנאי בשליחות שתבטל אם תבוא.

מהר"מ מבריסק - הט"ז לשיטת הב"ח דגילוי דעת קודם כתיבה או קודם נתינה לשליח מילתא היא.

פ"ת - ולענ"ד אין זה קשור לשיטת הב"ח

א. שהרי הב"ש לא פסק כהב"ח בזה, וכאן הביא את הט"ז ולא חלק עליו.

ב. הט"ז דקדק בלשונו "אם בעת שעשה אותו שליח..." ולא כתב שאם א"ל קודם שעשה שליח.

אלא טעמו של הט"ז - כשא"ל בעת שעשה שליח אינו גילוי דעת אלא שאומר שעושה שליח רק באופן זה.

ולפ"ז אם קודם מינוי השליחות אמר הבעל לשליח ואח"כ נתן לו סתם, אף הט"ז יודה שאינו אלא גילוי דעת דלאו כלום הוא.

קמא - סג

1. באיזה לשונות מבטל גט, אמר: בטל הוא, אי איפשי

בו, גט זה לא יועיל, לא יתיר, לא יעזוב, לא ישלח, לא יגרש, יהא כחרס, א. הרי הוא כחרס, אם אמר אחד מלשונות אלו וכיוצא בהם - ה"ז בטלו.

2. אבל אם אמר: גט זה אינו גט, פסול הוא, אינו מועיל, אינו מתיר, אינו משלח, אינו מגרש, חרס הוא - לא אמר כלום.

3. אמר: גט זה בָּטֵל, ולא אמר: הוא, או שאמר: גט זה בָּטֵל, שמשמעו פועל עבר, כמו "חמק עבר" (שיר השירים ה, ו) - הרי זה ספק.

3. (שם): "בטל" מהו? תיקו.

פרש"י: בָּטֵל - האם כיון שלא אמר "הוא" לשעבר משמע ואינו מבוטל?

✓ **והרמב"ם** - שאמר גט זה "בָּטֵל" שמשמעו פועל שעבר, כגון "חמק עבר" - ה"ז ספק.

השו"ע הביא שני הדעות.

1. בטל הוא

ב"ש: כדי לבטל צריך לשון שהוא מבטל עכשיו, ולא שמשמעו שהגט מעצמו בטל או פסול, שהרי ראינו שהגט כשר מעצמו.

2. פסול הוא - לא אמר כלום

ב"ש: למה לא נאמר שכוונתו שפסול מחמת שנכתב

1. גיטין(לב.): במתניתא תנא - גט זה לא יועיל,

לא יתיר, לא יעזיב, לא ישלח, ולא יגרש, יהא חרס, יהא כחרס - דבריו קיימין.

א. **איבעיא** להו: "הרי הוא חרס" מהו (להבא משמע או לשעבר)?

אמר ליה רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: מ"ש מ"הרי הוא הקדש", "הרי הוא הפקר" דמהני. ה"נ מהני ובטל הוא.

(שם): גט זה אינו מועיל, אינו מתיר, אינו מעזיב,

אינו משלח, אינו מגרש, חרס הוא, כחרס הוא - לא אמר כלום.

ב"י: כלל הדברים - לבטל גט צריך לשון שמשמעו להבא וגם משמעו שהוא מבטלו. ולא שישמע שהוא עצמו פסול או כחרס או אינו מועיל.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

3. גט זה בטל

ב"ש: בטל משמעו שהגט בטל מעצמו והיינו לשון עבר. אבל אם אמר **שהוא** ביטלו בעבר נאמן במיגו שיכול לבטלו עכשיו.

פועל עבר

ב"ש: לרמב"ם השאלה בגמרא היתה אפילו אמר **בטל** הוא משמעו לשעבר. ואם אמר **בטל** משמע להבא.

במחזקת או מזויף ונאמן במיגו שיכול לבטלו עכשיו?
וי"ל: שאם כוונתו לזה היה צריך לפרש דבריו (ת' הרשב"א).

חרס הוא

פ"ת(מהר"ז מרגליות): וטעמו – שביטול הגט חל ברגע חלותו, היינו שעת הנתינה. ולכן כשמבטל קודם נתינה צריך לבטל בלשון עתיד, אבל לשון עבר אינו כלום שהרי לא הגיע זמן ביטולו.

ולכן האומר כן בשעת נתינה אף לשון עבר מהני לבטלו.
ות' משכנות יעקב – חלק עליו, בכל גוונא לשון עבר לא מהני.

קמא - סד

1. יש מי שאומר שאם אמר: "יהא פסול" - בטלו.

2. (אמר: לא תצא לצמיתות - הוי בטל, וכאלו אמר: היום אי את אשתי ולמחר את אשתי - שאינו גט) (ב"י בשם תשובת הר"ן סימן מ"ח).

משאכ"כ כשאומר "יהא פסול" אפשר לקיים דבריו שהגט פסול, וכיון שאינו פסול האשה מגורשת.
ב"ש: אף לדעת הטור הוי ספק מגורשת.

1. יהא פסול – בטלו

הט"ז: והטור חולק, אינו בטל. ויש להחמיר כחומרת שניהם:

א. שאינה מגורשת
ב. מ"מ אם קידשה אחר צריכה גט ממנו לחומרא.

1. **✓הרמ"ה:** אמר "יהא פסול" – הגט בטל, כיון שאמר "יהא" לשון הבא הוא, וכוונתו שיהא פסול לגרש בו, וכמו שאמר "יהא חרס" שהגט בטל, שכן שאינו חרס כוונתו שיהא כחרס לענין גירושין. ה"נ לענין גירושין קאמר.

כ"כ הרב מאיר הכהן - "הרי הוא בטל" בטל הגט, כמו "הרי הוא כחרס".

אבל הטור – אין לדמות ל"יהא כחרס" שאז חייבים לפרש דבריו שכוונתו שהוא כחרס לענין גירושין.

קמא - סה

אם לא גילה דעתו מתחילה שרוצה לבטלו, ואמר אחד מלשונות שאינם מועילים לבטל הגט - מ"מ ערעור הוא, דפוסלו, וצריך שיתקיים בחותמיו.

לבטל ולא לערער).
אבל לא גילה דעתו שרוצה לבטלו נוכל לפרש דבריו שרוצה לערער וצריך שיתקיים בחותמיו.

רש"י: אינו מועיל – שאינו מועיל לבטלו, אבל ערעור הוא לפוסלו וצריך שיתקיים בחותמיו.

כ"פ הרמ"ה – אם גילה דעתו מתחילה שרוצה לבטלו, אינו לשון ביטול וגם אינו ערעור (שהרי התכוון

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

קמא - סו

- השולח גט ביד שליח וביטל הגט - ה"ז חוזר ומגרש בו כשירצה, שלא בטלו מתורת גט אלא מתורת שליחות.
- לפיכך אם היה הגט ביד הבעל ובטלו, כגון שאמר: גט זה בטל הוא - אינו מגרש בו לעולם. וכן אם פירש בעת שבטלו, והוא ביד השליח, ואמר: גט ששלחתי הרי הוא בטל מלהיות גט - אינו מגרש בו.
- א. ואם גירש - הרי זו ספק מגורשת.

ליד האישה.
✓ **כ"ד הרמב"ם** – גט שביד הבעל ואמר "גט זה בטל הוא" או ביד השליח וביטלו בפירוש "גט זה ששלחתי הרי הוא בטל מהיות גט" – בטל הוא ואי אפשר לגרש בו לעולם.
• **הרשב"א והר"ן** – אינו יכול לבטלו.
כ"ד הרא"ש – ותיירץ שני הגרסאות "מתורת גט מי בטלי" פירוש שאין בו כוח לבטלו מתורת הגט, שכתובה הוי מעשה.
כ"ד התוס' – לחוש לכתחילה שלא יגרש בו.
כ"כ ה"ה(רמב"ן).
א. **ב"י**: ולכן אם נתגרשה בו הוי ספק מגורשת.

2 א. ה"ז ספק מגורשת

ב"ש: כיון שיש מחלוקת פוסקים אם יכול לבטל הגט עצמו: שלפי הרמב"ם – יכול לבטלו. ולפי ש"פ – לא יכול. הוי ספק.
ולכן אם ביטלו וחזר וגירש בו הוי ספק מגורשת.
ביטל הגט לפני כתובה?
לרמב"ם – הוי ביטול (ואין חילוק בין לפני כתיבה או אח"כ).
לש"פ – אינו יכול לבטלו קודם כתיבה.

1. **שב(לב):** אסיקנא – הילכתא כר"נ שאמר: שאף שביטל הגט חוזר ומגרש בו.
והא קי"ל רבי יוחנן [קידושין (נט.): נתן כסף לאישה לקידושין שתתקדש בו לאחר ל' יום, וחזרה בה] חוזרת בה (והתבטלו הקידושין), גם כאן שיתבטל הגט עצמו.
התם (קידושין) הוי דיבור ודיבור, ואתי דיבור ומבטל דיבור (פירוש דיבור מתחילה שהסכימה להתקדש, ואתי דיבור אח"כ שלא רוצה וביטלה דיבור קודם, מיהו המעות לא בטלו שאם חזר וקידשה במעות מרצונה מקודשת).
הכא (בגט) אף שביטל הבעל השליחות (שמתחילה מינה אותו בדיבור ועכשיו מבטלו בדיבור) גוף הגו מי בטל?
כ"פ השו"ע – כר"נ, שאם שלח גט ביד שליח וביטל הגט, ה"ז חוזר ומגרש באותו גט, שלא ביטל הגט אלא השליחות.

2. ביטל הגט עצמו:

• **תו"ס**: גוף הגט מי ביטל – משמע שאין כוח ביד הבעל לבטל גוף הגט. ועוד מדקאמר "התם דיבור ודיבור" ולכן יכלה לבטל הקידושין, אבל כאן שגט הוא מעשה לא יכל לבטל ע"י דיבור מעשה הגט.
אבל בקידושין (נט.) הגרסה שונה: "נהי דבטליה מתורת שליחות, מתורת גט לא בטלה" – משמע שאם יבטלו בפירוש מודה ר"נ שבטל.
וכן נראה עיקר – שהגט לא מקרי מעשה כ"ז שלא הגיע

קמא - סז

- מי ששלח גט לאשתו, וחזר ובטלו בפני שנים אחרים, וכן מי שמסר מודעא על הגט - מכין אותו מכת מרדות, מפני שגורם להיות ממזרים.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

זמן יבואו עדים שביטל בפניהם או שמסר מודעא בפניהם קודם שיכתוב הגט ונמצא הוולד ממזר.

ב"ש - והיינו כשחייב לגרש ע"פ דין, אבל אם אנסוהו שלא כדין ומסר מודעא – אינו חייב עונש כלל.

מכת מרדות

ב"ש: והטור כתב – מנדים אותו.

והקשה הב"י – הר רב בגמרא רק הילקה ולא נידה, שנידוי חמור מהלקה?

והדרישה מתרץ – בגמרא מיירי שמסר מודעא וביטלה לכן רק מלקין אותו. והטור מיירי שמסר מודעא ולא רוצה לבטלה, לכן מנדים אותו עד שיבטל המודעא. מ"מ מלשון הרמ"א "אפ"ה משמתינן ליה" – תמוה.

מכת מרדות

יד אפרים: ואם ביטל הבעל בפני עד אחד אין מלקים אותו לפי שאינו בטל וגם אין לעז.

אבל אם ביטל בפני שנים זה שלא בפני זה, אע"פ שאינו מבוטל (לפי התוס' מ"מ יש לעז ומלקים אותו).

1. קידושין(יב): רב מנגיד (מלקה) על: ... ומי שמבטל הגט ומי שמוסר מודעא על הגט...

מבטל הגט

רש"י – אפילו בפני השליח, דשמה יתן לה אחר שביטלו.

✓תו"ס – דווקא כשמבטל בפני שנים אחרים. כ"ד הרמב"ם.

להלכה:

הרא"ש – האידנא נהגו כנהרדעי דס"ל שרב היה מלקה רק על המקדש בביאה ולא על שאר דברים.

✓אבל הרמב"ם – פסק שמכין בעל שביטל הגט בפני שנים אחרים ועל שמסר מודעא על הגט.

1. שמסר מודעא... מכין אותו

כ"פ השו"ע(קלד/ו): מי שמסר מודעא על הגט - מכין אותו מכת מרדות, מפני שגרם להיות ממזרים, שהרי הגיע (יגיע – לשון הרמב"ם) הגט לידה ותינשא בו, ואחר

קמא - סח

1. שליח שהביא גט - אין חוששין שמא בטלו הבעל או

שמה מסר מודעא.

2. ונותנו לה לאישה בחזקה שהוא חי, אפילו הניחו זקן או חולה.

א. (וי"א דווקא חולה בידי שמים, אבל הוכה ונעשה טריפה, דינו כגוסס).

ב. אבל אם הניחו גוסס - לא יתנו לה, שרוב גוססים למיתה, ואם נתנו לה, הרי זו ספק מגורשת.

3. ויש מי שאומר דהא דאמרינן בזקן, דווקא בפחות מבן שמונים (או יותר ממאה, אבל מבן שמונים – וכן איתא בדפוס וינצאה במחבר) עד בן מאה, דינו כגוסס.

א. והג' אלפסי – דווקא חולה בידי שמים, אבל הוכה ונעשה טריפה דינו כגוסס.

ב. גמ(שם): אבל גוסס לא יתן לה, לפי שרוב גוססים למיתה.

רמב"ם – ואם נתנו לזה הוי ספק מגורשת.

3. (שם): אמר רבה - ל"ש אלא זקן שלא הגיע לגבורות (80 שנה) וחולה שרוב חולים לחיים, אבל זקן שהגיע לגבורות לא.

1. רמב"ם: שליח שהביא גט - אין חוששין שמא בטלו הבעל או שמא מסר מודעא.

ב"י – ופשוט הוא שאל"כ א"א לתת גט ע"י שליח.

2. גיטין(כת): המביא גט והניח הבעל זקן או חולה – נותנו לה בחזקת שהוא קיים.

כ"פ הרמב"ם – בין חולה בידי שמים ובין שהוכה ונעשה טריפה – יתן השליח הגט לאישה בחזקת שהבעל חי. כ"כ הרי"ף והרא"ש.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

ות' ברית אברהם – מסתפק בזה, ולהלכה אם כבר נישאת קודם שנשמע שמת פשוט קצת להתיר, כיון שיצאה הוראה להתיר והיה זמן להתיר הוי חזקה טובה להתירה, משא"כ כשלא היה זמן להתיר. והדין ב (קמד/ה) מיירי שעדיין לא היה זמן היתר דמיד בשעת נתינה נשמע שמת.

זקן או חולה

רקע"א(יש"ש): אפילו זקן וחולה הרי הוא בחזקת חיים.

א. הוכה ונעשה טריפה

באה"ט(ראנ"ח): אדם הנמצא בשבי יש להסתפק ולא יתן הגט בחזקת שהוא חי.

ב. גוסס לא יתנו לה

ב"ש: טעמו שאין לעשותה ספק גרושה. וכל זה כשהיא זקוקה ליבם, אבל אם אין לה יבם ממ"נ מותרת: אם בעלה חי הוי גט והיא גרושה, ואם מת הרי היא אלמנה ומותרת לשוק. כ"כ הרש"ך – לאפוקי יש חולקים.

3. או יותר ממאה

ב"ש: ולפי רש"י מעל 90 שנה ומעלה הוא בחזקת חי כיון דפלג. ומה שנאמר בגמרא "בן מאה" בא לחדש שאף בן 100 חזקתו חי.

איתיביה אביי: המביא גט והניחו זקן אפילו בן 100 שנה נותן לה בחזקת שהוא קיים? תויבטא. ואיב"א: כיון דפלג פלג.

פרש"י: כיון דפלג – שהאריך ימים, אינו כשאר כל אדם להיות קרוב למות.

מתי הוא קרוב למות?

רש"י – בין 81 ל 90 קרוב למות הוא (אבל לפני 81 או מעל 90 אינו קרוב למות).

והרמ"ה – בין 80 ל 100 קרוב למות

להלכה: כיון דפלג

• **רשב"א** – קי"ל כאב"י שזקן בכל גיל בחזקת שהוא קיים (ולא חוששים לתירוץ הגמרא). וכנ"ד הרי"ף, רא"ש, רמב"ם, והירושלמי. וכן סתם המחבר.

• **והרמ"ה** – חשש לרבה ולתירוץ הגמרא. ולכן מתחת ל80 או למעלה מ 100 בחזקת שהוא קיים. כ"כ המחבר בשם יש מי שאומר.

• **הג"א(ראב"ה)** – להחמיר כרבה שמעל גיל 80 יש לחשוש.

2. בחזקת שהוא חי

תורת גיטין: אם אחר שנתנו לה הגט נתברר שהוא מת ואין ידוע אם קודם נתינה או אח"כ הוי ספק מגורשת כמו ב (קמד/ה).

קמא - סט

- עיר שהקיפוח חיל א. מאותו מלכות, והיו במצור, וספינה המטורפת בים, והיוצא לידון בדיני נפשות - הרי אלו בחזקת חיים. ואם היה גט אחד מהם ביד שליח, נותנו לאשתו ותהיה בחזקת מגורשת.**
- אבל עיר שכבשוה כבר, או עיר שהקיפוח חיל ממלכות אחרת, וספינה שאבדה בים, א. והיוצא להרג בדיני עובדי כוכבים, ב. ומי שגוררתו חיה או שטפו נהר או נפלה עליו מפולת - נותנים עליה חומרי חיים וחומרי מתים, ואם היה גט אחד מהם ביד השליח אינו נותנו לאשתו, ואם נתנו לה, הרי זו ספק מגורשת.**
- ואם נודע שמת הבעל קודם שיגיע גט לידה, אינו גט.**

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

בב"ד של ישראל – דינו כמת, כיון שנגמר דינו למיתה לא חיישין שמא מצאו לו זכות שהוא דבר שלא שכיח. בב"ד של גוים דינו – ספק מת. כ"פ המחבר.

ב. ירושלמי: וכן מי שגררנו חיה ושטפו נהר שנפלה עליו מפולת – נותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים.

סיכום: שיטות הראשונים בדין היוצא להרג

ב"ד גוים	ב"ד ישראל	
הרי"ף – כל"ק	ספק מת	דינו כמת
רשב"א, הרמ"ה	ספק מת	ספק מת
חומרת שניהם		
רמב"ם – כל"ב	דינו כמת	ספק מת

הרי"ף: שמע מב"ד של ישראל "איש פלוני מת, איש פלוני נהרג" ישיאו את אשתו.

1. עיר שהיקפה

ת' ברית אברהם: גט שנשלח מיהודי שהיה במלחמה ע"י שליח, ונשתהה בדרך כחצי שנה, האם אפשר לתת הגט בחזקת שהבעל חי או יש לחוש שמא מת במלחמה ואין גט אחר מיתה ותישאר זקוקה ליבם? תשובה: אם היבם כאן במדינה יש להחמיר שיחלוץ לה. שמתחילה יתן הגט ואח"כ תחלוץ [תחילה גט ורק אח"כ חליצה, שמא בשעת החליצה היה עדיין חי ולא היה חליצה, ובשעת הגט כבר מת ולא היה גט, ונשארה זקוקה ליבם].

אך כשהיבם אינו במדינה יש להתיר ע"פ הגט לבד. ולחומרה יאמרו לאישה שאם יתברר שהבעל היה מת בשעת נתינת הגט תצא מבעלה, כדי שתידוק שפיר. כ"ד פמ"א ומהר"ד אופנים – שגם ביוצא למלחמה נותנים הגט בחזקת שהוא קיים.

לאפוקי ת' כתר כהונה – שמחמיר.

[*: עיון עוד לקמן "אינו נותנו לאשתו 2א].

2. וספינה שאבדה בים – ספק

ב"ש: אבל טבע כבר בים הרי הוא בחזקת מת, אלא מדרבנן מחמירים לאוסרה להינשא, ולכן אף בגט אם נתן לה אינו ספק גט מהתורה.

א. בדיני גוים

ב"ש: כ"ד הרמב"ם – כל"ב. והרא"ש פסק כל"ק,

1. גיטין כל הגט (כת): משנה ג' דברים אמר

ר"א בר פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו: על עיר שהקיפה כרקום, ועל הספינה המוטרכת בים, ועל היוצא לידון – שהן בחזקת קיימין.

א. ירושלמי: כרקום – ובלבד כרקום של אותה מלכות, אבל של מלכות אחרת כליסטים הם. כ"כ הרשב"א והרא"ש ירושלמי זה.

ב"י – פירוש שבכרקום של אותה מלכות כ"ז שלא נכבשה יושביה בחזקת חיים, שאין לחשוש שיעשו תחבולות להשחית העיר ויושביה (להפיל חומות וכיו"ב) לפי שחסים על העיר שהיא שלהם. משא"כ בכרקום של מלכות אחרת שבאים להחריב העיר ולבזוז שללה.

2. (שם) המשך: אבל עיר שכבשה כרקום, וספינה שאבדה בים, והיוצא ליהרג – נותנים עליהן חומרי חיים וחומרי מתים.

א. ועל היוצא להרג

גמ' (שם): א"ר יוסף – ל"ש (שהוא ספק חי) אלא בב"ד של ישראל, אבל בב"ד של הגוים כיון שנגמר הדין למיתה הורגים אותו (ואין נותנים עליו חומרי חיים).

אמר אביי: והרי הם מקבלים שוחד (ושמא זה נתן שוחד והשתחרר)?

בתר דחתים פורסי שמנג לא שקלי.

פרש"י: פורסי שמנג – פסק דין שלהם

ור"ת פירש – הדין הגדול שלהם.

איכא דאמר: א"ר יוסף – ל"ש אלא בב"ד של גוים אבל של ישראל כיון שיצא פסק דין הורגים אותו.

סיכום: היוצא להרג

ב"ד של ישראל	ב"ד של גוים	
ל"ק	ספק מת	דינו כמת
ל"ב	דינו כמת	ספק מת

השיטות: היוצא להרג

• **הרא"ש [הרי"ף]** – כל"ק,

שבב"ד של ישראל – דינו כספק מת, ובב"ד של גוים – דינו כמת, אא"כ לפני פסק דין.

• **הרשב"א** – כחומרת שני הלשונות כיון שלא נספקה הלכה. ולכן בין בב"ד של ישראל או של גוים דינו כפסק מת ואפילו לאחר פסק דין.

• **והרמב"ם** – כל"ב.

הלכות גיטין

סימן קמ"א: דין השליחות וחזרה ממנו.

והרשב"א – פסק לחומרה כשניהם.

אינו נותנו לאשתו

האם במצב של ספק מת ספק חי מותר לתת הגט וגם חליצה להתירה ממ"נ לשוק?

■ **ת' מהרי"ט (י"א)** – תשב עד שתלבין שעה ולא יתנו לה הגט וגם לא תחלוץ. שהרי כתב הרמב"ם "לא יתנו השליח לאישה" משמע בכל גוונא לא יתנו אף עם חליצה. וטעם האיסור כתב הרש"ך:

א. שלא תטעה ותסבור שהיא מגורשת ודאי ותינשא ללא חליצה.

ב. שלא תתבטל מצוות יבום (שאם היא מגורת שוב לא שייך יבום).

ומאיר שחוששים שתינשא ללא חליצה אוסרים בכל גוונא. כ"ד ת' מהר"ר מונסון וכן הוכיח מהרדב"ז.

■ **אבל ת' נו"ב** – מתיר, שכתב: משומד ששלח גט לאשתו ואח"כ נשמע שנהרג ואשתו זקוקה ליבם – הורה הגאון מבראד להצריכה גט וחליצה.

ויפה הורה:

א. אין לעגן אישה כל ימי חייה מחשש שתינשא ללא חליצה והוא חשש רחקן.

ב. ועוד שיכולים להשביעה ע"ד רבים שלא תינשא ללא חליצה.

ג. חשש ביטול יבום לא שייך, שממילא בימנו רק חולצים. ד. ומ"ש הרמב"ם: "לא יתנו לאישה" כוונתו שלא יתן לה לשום גירושין גמורים אלא צריך בנוסף חליצה.

סיכום: להתיר את הספק בגט וחליצה

■ **ברית אברהם** – יש להתירה בגט לבד, ואם היבם במדינה רצוי שתקבל גט תחילה ואח"כ תחלוץ.

וטוב שיאמר לה הב"ד שאם יתברר שבעלה היה חמת בשעת נתינת הגט תצא מבעלה (כיון שהיתה זקוקה ליבם) כדי שתידוק יפה.

■ **כתר כהונה** – נותנים עליו חומרי מיתה וצריכה חליצה, ואם אין היבם במדינה תישאר זקוקה.

■ **מהרי"א (יש מחמירים)** – לא יתנו לה גט וחליצה, שמא תינשא לאחר הגט בלא חליצה.

■ **מהרי"ט עצמו** – יתנו לה גט ואח"כ חליצה. כ"פ הרב אהרן חסון.

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

סימו קמב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

ובו י"ט סעיפים (גיטין: ב – יא, טו – יז. כג, כ"ד, כט)

קמב - א1

1. שליח שהביא גט ממוקום למקום בחוצה לארץ, או מארץ ישראל לחוצה לארץ, או מחוצה לארץ לארץ ישראל, אם היה השליח עומד בשעת כתיבת הגט וחתימתו א. ה"ז אומר בפני שנים: "בפני נכתב ובפני נחתם", ואחר כך יתן לה בפניהם ותתגרש בו. ואע"פ שאין עדיו ידועים אצלנו.
2. ואפילו היו שמות עדיו כשמות העובדי כוכבים - אין חוששין להם.
3. ואם בא הבעל ועמד וערער - אין משגיחין בו.
4. לפיכך אף הנשים שאינן נאמנות לומר: מת בעלה, נאמנות להביא גט זה ולומר: "בפני נכתב ובפני נחתם".
5. וכן שליח שהביא גט מארץ ישראל ואמר: "בפני נכתב ובפני נחתם", אף ע"פ שאינו צריך, אם יבוא הבעל ויערער - אין משגיחין בו.

1. גיטין(ב): משנה - המביא גט ממדינת הים

צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

גמ': מ"ט?

רבה אומר - לפי שאין בקיאים לשמה.

✓רבא אומר - לפי שאין עדים מצויים לקיימו.

פרש"י: המביא גט - בשליח הולכה מיירי

כ"פ הר"ן - שבשליח קבלה א"צ לומר.

להלכה:

• ראב"ד - כרבה

• ✓אבל הרי"ף - הלכה כרבה, ולכן במקום שיש

עדים לקיימו אצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם"

כ"כ הרא"ש והרמב"ם.

א. גיטין(ג): ה"ז אומר "בפני נכתב ובפני נחתם"

לרבא (שזה קיום הגט), למה לא צריך שני עדים לקיימו

כמו קיום שטרות בעלמא?

לפי דין תורה א"צ לקיים שטרות, וכדאמר ר"ל עדים

החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותם בב"ד,

ורק רבנן הצריכו קיום בשני עדים.

ובגט הקילו לקיים בעד אחד (השליח) משום עיגונא.

שם(ה): בפני כמה הוא נותן לה (פירוש בפני כמה

צריך לקיים הגט)?

רבי יוחנן ור' חנינא: ✓אחד אמר - בפני שנים.

ואחד אמר - בפני ג'.

2. גיטין(יא): גיטין הבאים ממדינת הים ועדים

חתומים עליהם, אע"פ ששמותיהם כשמות הגויים -

כשרים, מפני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהם כשמות

עכו"ם.

3. גיטין(כג): כל שאמר השליח "בפני נכתב

ובפני נחתם" לא חיישין לערעור הבעל.

כ"כ רש"י, רשב"א(ירושלמי) והרמב"ם.

4. גיטין(כג): משנה - אף השנים שאין

נאמנות לומר מת בעלה, נאמנות להביא גיטה (חמותה,

בת חמותה, צרתה, יבמתה וכו'). לפי שבגט הכתב

מוכיח (שאין משקרות).

גמ': והתניא - כשם שאין נאמנות לומר שמת בעלה

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

בכתובה) "כשתינשאי (פירוש שתהיי מותרת להינשא) לאחר תיטלי כתובתך" (מהרשד"ם).

מיהו תוספת כתובה לא גובה מלקוחות, שאין מדרש כתובה אלא לעניין הכתובה עצמה (כ"כ הר"ן, ה"ה והרמב"ן).

א. "בפני נכתב ובפני נחתם"

פ"ת: האם הסופר יכול להיות שליח?

• י"א – לא יכול להיות הסופר שליח, שהרי אומר "אני כתבתי" ולא "בפני נכתב". כ"כ באה"ט.

• אבל הרדב"ז – אף שיאמר "אני כתבתי" מהני, ולכן מותר לו להיות שליח.

פ"ת: מ"מ לכתחילה יאמר "בפני נכתב", ולא נקרא שקר שהרי באמת בפניו נכתב.

מ"מ בסדר הגט (של מהר"י מרגליות) – חולק על הרדב"ז, אין למנות הסופר לשליח. כ"פ פמ"א.

אבל הגאון מהר"ד אופנהיים – מסכים לרדב"ז, וכ"ש במקום עיגון. כ"ד ישועות יעקב.

סיכום: למנות סופר לשליח?

באה"ט – אין למנות

כ"כ סדר הגט ופמ"א.

רדב"ז – מותר למנות סופר לשליח

כ"כ מהר"ד אופנהיים, ישועות יעקב.

תומת ישראל: אמר השליח "בפני נכתב ובפני נחתם"

ואח"כ שאלוהו ב"ד אם נכתב לשמה ואמר שאינו יודע – כשר.

אבל אם לא אמר כלום, רק שהב"ד שאל אותו האם נכתב ונחתם לפניך? ואמר כן – לא מהני.

4. נאמנות להביא הגט

הדין בא"י (שאצ"ל) בנשים אלו?

בשו"ע (קמא/נד): מביא בזה שני דעות

• י"א (רמב"ן, רמ"ה והר"ן) – אם אמרו "בפני נכתב ובפני נחתם" שאז אין הבעל יכול לערער (אף הא"י) – נאמנות, לפי שאינה יכולה לקלקלה.

• וי"א (הרשב"א) – אף שאמרו "בפני נכתב ובפני נחתם" (ואין הבעל יכול לערער) אינו נאמנות להביא הגט, לפי שחושבת שיכולה לקלקלה (שחושבת שהבעל יכול לערער בא"י).

כך אין נאמנות להביא גיטה?

א"ר יוסף – ל"ק, כאן בא"י נאמנות, לפי שלא סומכים על דיבורה.

כאן בחו"ל שלא נאמנות לפי שסומכים על דיבורה.

אביי אמר – איפכא, בא"י (שלא אומרת "בפני נכתב ובפני נחתם") שאם יבוא הבעל ויערער משגיחים בו יש חשש שיתכוונו לקלקלה – לא נאמנות.

בחו"ל שאם יבוא הבעל ויערער לא משגיחים בו – נאמנות (שיודעות שממילא לא תתקלקל).

כ"פ הרי"ף, רמב"ם והרא"ש: הלכה כאביי, שבא"י לא נאמנות, אבל בחו"ל שצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" – נאמנות.

כ"פ המחבר.

5. גיטין (ו.): רב כהנא הביא גט. א"ל אין אתה צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם". ואם תאמר מועיל שלא יוכל הבעל לערער.

1. ממקום למקום

ב"ש: טעם שצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" משום שאין עדים מצויים לקיים הגט אם יבוא הבעל ויערער, וכשאומר "בפני נכתב ובפני נחתם" הוי קיום הגט.

המוליך גט במדינה אחת

לפי הגמרא – כיון שמצויים עדים לקיימו אצ"ל.

אבל הרמב"ם – פסק שאף במדינה אחת צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם". אבל במקום אחד אצ"ל. כ"כ ה"ה.

והתו"ס – אף במקום אחד צ"ל.

אמר "בפני נכתב ובפני נחתם"

ב"ש: לפי שקיום שטרות דרבנן הקילו באישה לקיים הגט בעד אחד (השליח), ואז אין הבעל יכול לערער.

וקשה: למ"ד הבעל מערער צריך קיום שטרות מדאורייתא (וכנ"ד המחבר) למה מהני קיום בעד אחד? וי"ל שבאמת אם יבוא מיד הבעל ויערער לא מהני קיום השליח. אבל כשאינו מערער מיד, מיד שאמר השליח "בפני נכתב ובפני נחתם" הוי כאילו נתקיים בפני ב' ושוב אין ערעור הבעל מהני.

לעניין לגבות הכתובה ע"פ השליח

ב"ש: כשנתקיים הגט ע"י השליח – גובה הכתובה אף מהלקוחות. שלומדים כן ממדרש כתובה (ממה שכתוב

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

קמב - א2

1. ואם אין השליח עומד בשעת כתיבה וחתימה - אל ינתן לה, א. אלא אם כן נתקיים בחותמיו.
2. ויש לשליח (פירוש יכול השליח) להיות מכלל הג' שקיימו אותו.
3. ואם לא נתקיים, ונתן לה - הרי זה פסול, עד שיתקיים. ואם בא הבעל וערער, ולא נתקיים - אינה מגורשת. אבד הגט, הרי זו ספק מגורשת.

3. נתן לה הגט קודם שנתקיים

- רא"ש, תו"ס והטור - אפילו לא ערער הבעל תצא, אא"כ יכול ליטול ממנה ולחזור ולומר "בפני נכתב ובפני נחתם".
- רמב"ם - לא ערער הבעל - הגט פסול עד שיתקיים (ב"י - אבל לא תצא).
- ערער הבעל ולא התקיים - אינה מגורשת (ותצא).
- ב"ש: כשמערער הבעל צריך קיום מהתורה לכן הגט בטל.
- ואם אבד הגט והבעל מערער - הוי ספק מגורשת (שמא אם היה הגט היה מתקיים).

3. ה"ז פסול

- ב"ש: זוהי שיטת הרמב"ם שכל שאין ערעור הוא רק פסול ולכן לא תצא.
- אבל אם הבעל מערער, כיון שלא נעשה כתיקון חז"ל (לומר "בפני נכתב ובפני נחתם") צריך קיום ואם א"א לקיימו הגט בטל.
- אבל לדעת התו"ס והרא"ש - אם לא אמר "בפני נכתב ובפני נחתם" תצא אף בלא ערעור. כ"פ שלטי גיבורים.
- וה"ד שאין יכול יטול ממנה ולחזור ולתת לה ולומר.
- אינה מגורשת
- ב"ש: הרמב"ם ס"ל כשהבעל מערער צריך קיום מהתורה ואם א"א לקיימו הגט בטל והוולד ודאי ממזר.

1. גיטין(ה): המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר "בפני נכתב ובפני נחתם" - יוציא והוולד ממזר, דברי ר"מ.
- יחזק"א - אין הוולד ממזר. כיצד יעשה: יטלנו ממנה ויחזור ויתן לה ויאמר "בפני נכתב ובפני נחתם".
- הלכה: כחכמים. כ"פ רשב"א, ר"ן והרמב"ם.
- הטור - מ"מ לא תינשא בו.
- א. הרא"ש: ואם נתקיים בחותמיו - תו"צ מ"ד.
2. גיטין(ה): איתמר - בפני כמה נותן לה?
- רבי יוחנן ור' חנינא: אחד אמר - בפני שנים. ואחד אמר - בפני ג'.
- המה קמפלגי?
- מ"ס - כיון שהאישה כשרה להביא הגט, זמנין דמייתי לה איתתא וסמכי עליה (שיצרפיה לג')
ומ"ס - יודעים שאישה לא מצטרפת ואל יסמכו עליה לצרפה לשלושה.
- פרש"י: סכמי עליה - ויכשירו אף בשנים, ואישה לא ראויה להצטרף לג'.
- [כלומר: צ"ל בפני ג' שהם ב"ד, אלא שהשליח עצמו מצטרף לג'. אבל אישה לא מצטרפת].
- כ"פ הטור: אם השליח ראוי לדון, שאינו קרוב או אישה מצטרף עם השנים לקיים הגט.

קמב - א3

1. ומפני מה הצריכו לומר: בפני נכתב ובפני נחתם, בחוצה לארץ? כדי שלא תהיה האישה צריכה לקיימו אם יבא הבעל ויערער,

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

מפני שאין עדים מצויים לקיימו ממקום למקום בחוצה לארץ.

2. ונ"ל דהאידנא, אפילו בארץ ישראל צריך לומר: בפני נכתב ובפני נחתם.

א. הגה - ובזמן הזה, המביא גט, אפילו מבית לבית בעיר אחת, צריך לומר: בפני נכתב ובפני נחתם (תוספות ריש גיטין).

ב. ועיין לעייל סימן קמ"א סעיף נ"ה דאין ליתנו בזמן שהבעל בעיר.

3. יש אומרים דאם יש לשליח הרשאה וכתב בה מי הם עדי הגט, דזה מקרי נתקיים בחותמיו, ואם כן אין השליח צריך לומר: בפני נכתב ובפני נחתם (רשב"א ומרדכי).

א. ויש חולקים ואומרים דהרשאה לא מקרי קיום (ריב"ש). וכן נוהגין דשליח אומר: בפני נכתב ובפני נחתם, אף כשיש לו הרשאה, ואין לשנות.

1. גיטין (ב.): משנה – המביא גט ממדינת הים

צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

גמ': מ"ט?

רבה אמר – לפי שאין בקיאים לשמה.

✓ רבא אמר – לפי שאין עדים מצויים לקיימו.

פרש"י: המביא גט – בשליח הולכה מיירי

כ"פ הר"ן – שבשליח קבלה א"צ לומר.

להלכה:

• **ראב"ד** – כרבה

• **✓ אבל הרי"ף** – הלכה כרבא, ולכן במקום שיש

עדים לקיימו אצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם"

כ"כ הרא"ש והרמב"ם.

שם (ג.): והקילו חכמים שהשליח נאמן כשאומר

"בפני נכתב ובפני נחתם" משום עיגונא.

רמב"ם: אף שליח המביא גט בחו"ל ממקום למקום

צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם".

ה"ה – דס"ל שממקום למקום במדינה אחת דינו כבני

מחוזא (שאינם מכירים חתימות שבניהם), אבל באותו

מקום אצ"ל.

2. ב"י: ונ"ל דהאידנא, אפילו בארץ ישראל צריך

לומר: בפני נכתב ובפני נחתם.

וכ"ה ברמב"ן.

א. גיטין (ו.): בבל כא"י (שאצ"ל "בפני נכתב ובפני

נחתם").

בתר הכי: רבה בר אבא מצריך לומר "בפני נכתב

ובפני נחתם" מערסה לערסה (שורת בתים שבצד זה

לשורה שכנגדה).

רב ששת מצריך משכונה לשכונה (שולשה בתים).

רבא מצריך אף באותה שכונה.

והא רבא אמר טעמו שצ"ל מפני שאין עדים מצויים

לקיימו (וכאן מצויים)?

שאני בני מחוזא דניידי (שאינם משתהים בבתיים לפי

שטרודים בסחורה ואין מכירים חתימות שבניהם).

להלכה:

✓ תו"ס: פסק ר"ת שבזה"ז צ"ל בכל מקום "בפני

נכתב ובפני נחתם", שכל המקומות נייד כבני מחוזא.

כ"פ רא"ש, ר"ן, מרדכי והגמ"י (סמ"ג).

לאפוקי ה"ה – אין כן דעת הרמב"ם אלא דווקא

ממקום למקום.

סיכום: מתי צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם"?

• **רמב"ם** – שליח המביא בחו"ל ממקום למקום אפילו

במדינה אחת (אבל במקום אחד אצ"ל).

בד"ה: והאידנא אף המביא בא"י (ממקום למקום) צ"ל.

כ"פ המחבר.

• **ר"ת** – אף במקום אחד ואפילו מבית לבית באותה

עיר צ"ל, שעכשיו כל המקומות נייד כבני מחוזא.

כ"פ הרשב"א, רא"ש סמ"ג. וכ"פ הרמ"א.

3. ד"מ: קי"ל **כרבא** – ולפ"ז בגט מקוים אצ"ל

"בפני נכתב ובפני נחתם" (הגמ"ר ור"ת).

כ"כ התוס' – אם אפשר לקיים הגט אצ"ל. כ"כ הרי"ף

והרא"ש.

✓ ווא"ב בזה"ז שנוהגים לכתוב בהרשאה מי ומי עדי

הגט ומקיימים ההרשאה – אצ"ל.

וכ"מ מהמרדכי ות' הרשב"א.

א. מ"מ לא נוהגים כן.

כ"כ סדר גיטין והריב"ש – הרשאה לא מקרי קיום שיש

לחוש שמא אותו גט נאבד וזה מזויף.

ב. שו"ע (קמא/נה): ... י"א שאם שלושתם

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

כללו של דבר: אם אין הגט לפנינו ואין מכירים החתימות (שצריך לקיימו) – צריך השליח לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" אפילו משוכנה לשכונה לחוש לר"ת. ואם לא אמר, נטלו ממנה וחוזר ונתן לה ואומר. הלך השליח ולא אמר – תינשא לכתחילה, ואם יבוא הבעל וערער יתקיים בחותמיו ואם לאו תצא. אבל אם עדי הגט לפנינו או שהם מצויים בעיר בשעת הגירושין או שב"ד מכיר החתימות אצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" כשהוא משוכנה לשכונה.

3 א. ויש חולקים

ב"ש: מ"ש הריב"ש דלא מיקרי קיום, חומרא בעלמא כתב כן. כ"כ נו"ב – וטעמו של הריב"ש שהחמיר, לפי שלא עשה השליח כתקנת חכמים. ולכן אם השליח אמר "בפני נכתב ובפני נחתם" אלא שאנו מסופקים אם דיבורו מהני (כגון ספקו של ר"י בסעיף ו') כיון שעשה כתקנת חז"ל מודה הריב"ש דמהני הרשאה.

הרשאה לא מקרי קיום.

פ"ת (ת' נו"ב): קיום הגט לאחר נתינה בזה"ז שקורעים הגט?

כתב מהר"מ ברבי – לאחר נתינת הגט שוב לא מהני קיום העדים כיון שקורעים הגט ואין מקיימים מתוך הקרעים.

ודברי שגגה הם – אף שנקרע הגט ואפילו במקום החתימות אפשר לקרב הקרעים ולהכיר החתימות. ובפרט שהמנהג לקרוע באלכסון בד' זוויות ואינו מגיע לעדים רק באות אחת או שנים, וא"כ אפשר להכיר החתימות כ"כ הש"ך (חו"מ מו"ק טו) שא"צ להכיר כל אות רק רוב החתימה.

(הבעל האשה והשליח) בעיר אחת – הבעל נאמן (אם יאמר שנתן הגט לשם פקדון ולא לגירושין). ולסברא זו טוב להיזהר לא לגרש ע"י שליח כשהבעל והאשה בעיר השליח, שמא יטען הבעל שנתן הגט לשליח לשם פקדון ולא לגירושין.

3. יש לשליח הרשאה שכתוב בו עדי הגט

רשב"א ומרדכי – זה מקרי נתקיים בחותמיו, וא"כ אצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם".

א. והריב"ש – הרשאה לא מקרי קיום.

2 א. בזה"ז... אפילו מבית לבית

פ"ת: ראובן עשה הסופר שליח להוליך הגט לאשתו, והולכים אתו גם העדים החתומים בגט. האם השליח צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם", כיון שהוא עצמו הכותב ובפני העדים עצמם מגרש, א"ד תקנת חכמים היא ואין לשנות? **ת' הרדב"ז:** אצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם". **(א.)** האם משכונה לשכונה צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" ישנה מחלוקת:

לתו"ס (ר"ת) – בזה"ז צ"ל. כ"כ הרשב"א וסמ"ג. אבל מהרי"ף – שלא הזכיר משכונה לשכונה, משמע דווקא ממקום למקום. כ"ד הרמב"ם. ולכן כיון שעיקר הדין שנוי במחלוקת, הבו דלא להוסיף עלה, ורק כשהשליח מוליך הגט בלא עדים צ"ל, אבל כשמוליך עם העדים א"צ.

(ב.) אף ר"ת מודה כשהעדים עצמם שחתמו לפני ב"ד מצויים, וכ"ש אם מתגרשת בפני העדים לכו"ע אצ"ל.

(ג.) וגם אין לומר כיון שתיקנו לומר אין לבטל המנהג אפילו במקום שא"צ! שהרי טעם התקנה היתה שלא ימצאו עדים לקיימו, וכאן הרי עדים כאן.

ויתר מכאן: אפילו העדים לא כאן כל שחתמתם ניכרת לאותם שמתגרשת בפניהם אין השליח צ"ל, שהרי הם עדי הקיום.

קמב - ב

1. בעל שהביא ראיה ברורה בשני עדים שגט זה שנאמר בו: "בפני נכתב ובפני נחתם", מזויף הוא - הרי זה בטל.

ויאמר מזויף – אינו נאמן. **1. רמב"ם:** בעל שהביא ראיה ברורה בשני עדים

0. גיטין (ט.): האמינו חכמים לשליח האומר "בפני נכתב ובפני נחתם" כשני עדים, ולכן אם יבוא הבעל

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

ואף שהאמינו לשליח, ה"ד לדחות ערעור הבעל, אבל כששנים עדים מכחישים אותו האמינו לעדים.

שגט זה שנאמר בו: "בפני נכתב ובפני נחתם", מזויף הוא - הרי זה בטל.

קמב - ג

1. כשם שאין צריך לקיים הגט כשאומר: "בפני נכתב ובפני נחתם", כך אין צריך לקיים עדי השליחות, אלא נאמן לומר שהבעל עשאו שליח א. (בעדים), אע"פ שאין מכירים חתימת עדי השליחות, או אפילו אין לו שום עדות בשליחות אלא שאמר שהבעל עשאו שליח כראוי, נאמן ב. (ועיין לעיל סימן קמ"א/י, לד כיצד נוהגין לכתחילה).

אם אמר נאמן.
ג. אף שכולם בעיר אחת נאמן ואפילו הבעל מכחישו. אבל בהרמ"א (א) וקמא (נא) – לא משמע כן.

א"צ קיום

הט"ז: אישה שנתגרשה צריכה כתב מב"ד שנתגרשה (לפי שבימנו קורעים הגט) – אין הרב נאמן להעיד יחידי על הגירושין.

ב"ש - ול"ד לקיום שטרות שנאמן הרב יחידי (חו"מ מו/ד-הגה), לפי שכאן מוציאים אותה מחזקת נשואה לכן צריכה מעשה ב"ד.

פ"ת - ודוקא במקום שמוחזקת לאשת איש שאין הרב נאמן להוציאה מחזקתה. משא"כ אם לא ידעו שהיתה נשואה הרי אף היא עצמה נאמנת לומר שנתגרשה, והואיל וכתב של הרב אינו אלא רק לרווחא דמילתא ופשיטא דמהני.

ובמקום שמוחזקת בא"א אפילו שנים החתומים בשטר אינם נאמנים דהוי עדות בכתב (מפיהם ולא מפי כתבם).
אא"כ מפורש בכתב שנכתב כן מדעת הבעל והאישה שאז דין שטר לו ומהני. וה"ה אם החתומים הם דיינים אף שלא פורש שהיה בהסכמה דאמרינן שהדיינים בקיאים בזה ולא חתמו אלא מדעת הבעל והאישה.

דעות המקילות בשטר המאשר גירושין

(כשתתמו רק שנים)

רדב"ז – אם כתוב בשטר "התגרשה בב"ד שלנו" אז הוי מעשה ב"ד ולא עדות ומהני אף שחתמו רק שנים.

מנחת עני – דווקא בריחוק מקום שלא נתפרסם הגירושין ולא הוחזקה בגרושה לא מהני שטר. אבל אם אומרת האישה שנתגרשה בב"ד פלוני ופלוני ועדיו והוא

1. הטור(הר"פ): כשם שאין צריך לקיים הגט כשאומר: "בפני נכתב ובפני נחתם", כך אין צריך לקיים עדי השליחות, אלא נאמן לומר שהבעל עשאו שליח, אע"פ שאין מכירים חתימת עדי השליחות, או אפילו אין לו שום עדות בשליחות אלא שאמר שהבעל עשאו שליח כראוי, נאמן. כ"כ הרא"ש בת', סמ"ג, מס"ק, מרדכי, הגמר, הגמ", רשב"א.

א. הרא"ש – שאף שא"צ עדים שעשאו שליח, מ"מ צריך לומר שעשאו הבעל שליח בעדים. אבל אם מינהו בינו לבין עצמו – לא מהני.

אבל דעת הרמב"ם – שליח הולכה א"צ למנות בעדים.

ב. (קמא/יא): אין שליח הולכה צריך עדים, אם הודו השליח והמשלח. ואם המשלח כופר, הרי זה ספק. וי"א ששליח הולכה צריך למנותו בעדים:

הגה - מיהו השליח נאמן לומר שעשאו בעדים, ואין צריך עדות על כך (רי"ו).

ונוהגין להצריך הרשאה ועדים על הרשאה שנעשה שליח. ועיין לקמן סעיף כ"ד:

1. א"צ לקיים הגט

ב"ש: ויש לדייק כמה דיוקים –

א. דווקא שליח הולכה נאמן, כיון שהוא נאמן לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" נתנו לו חז"ל נאמנות לומר שהוא שליח הבעל.

אבל שליח קבלה אינו נאמן.

ב. דווקא שליח מחו"ל שאומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אבל בא"י לא נאמן לאפוקי הרמ"ה (שאף בא"י

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

מקום קרוב – נאמנות.

ת' ב"ד – בימנו שמצויים שיירות ודואר, ואפשר לברר אמיתות השטר, אפשר לסמוך על השטר שמאשר הרב שנתגרשה.

ופ"ת: להלכה – אין לסמוך על שום קולא, ובעיני דווקא מעשה ב"ד של שלושה.

קמב - ד

1. בד"א, שנתנו לה בפני שנים כשאין השליח קרוב או פסול, אבל אם הוא קרוב או פסול, צריך ליתנו לה בפני ג' זולתו.

א. הגה – וי"א דיש להחמיר, אפילו אין השליח קרוב או פסול, ליתנו לה לפני שלשה, כדי שלא יבא ליתנו לה בפני שנים אף כשהוא קרוב או פסול (טור בשם הרי"ף) – וכן נוהגין.

ב. סדר הטעם: ויש מחמירין עוד ליטול שנים אחרים לעדי מסירה, ולא יהיו קרובים לדיינים ולא לאיש ולא לאישה, גם השלשה שיושבים לא יהיו קרובים לעדי הגט, ולא לשליח. ועיין לעיל סימן קמ"א סעיף ל"ג.

ג. סדר הטעם כן עשה אהרא"י: יש מחמירים ואומרים שהרב הנוטל שכר מסדר נתינת הגט לא יהיה אחד משלשה היושבים לדיינים, אלא יושיב ג' אחרים, והרב שואל כל השאלות ומסדר הנתינה.

1. גיטין (ה): איתמר – בפני כמה נותן לה?

רבי יוחנן ור' חנינא: **אחד אמר** – בפני שנים. **ואחד אמר** – בפני ג'.

המה קמפלגי?

מ"ס – כיון שהאישה כשרה להביא הגט, זמנין דמייתי לה איתתא וסמכי עליה (שיצרפיה לג') –

ומ"ס – יודעים שאישה לא מצטרפת ואל יסמכו עליה לצרפה לשלושה.

פרש"י: סכמי עליה – ויכשירו אף בשנים, ואישה לא ראויה להצטרף לג'.

כלומר: צ"ל בפני ג' שהם ב"ד, אלא שהשליח עצמו מצטרף לג'. אבל אישה לא מצטרפת.]

כ"פ הטור: אם השליח ראוי לדון, שאינו קרוב או אישה מצטרף עם השנים לקיים הגט.

א. והרב פרץ – מחמיר, אע"ג שקי"ל כרבי יוחנן דסגי בפני ב', טוב ליתנו בפני ג' שלא יבוא לטעות כשהשליח קרוב או אישה (שלא ראוי להצטרף לב"ד של ג'). כ"כ הגמ"י (סמ"ק).

1. שנותנו לה בפני ב'

ב"ש: דווקא לעניין שיצטרף השליח לאחד מדייני הקיום (אם הוא כשר), אבל להצטרף לאחד מעדי המסירה יש מחלוקת [קמא/ט: שלפי סתם (בעה"ט) – מצטרף. ולפי הי"א (הרא"ש) – לא מצטרף].

קמב - ה

1. הרב פרץ: **אותם שנתנו לה בפניהם אין צריכים לישוב (אע"פ שהם כעין דיינים לקבל עדות השליח שאומר "בפני נכתב ובפני נחתם"). וכשאומר השליח: בפני נכתב ובפני נחתם, צריך (השליח) לעמוד.**

א. ויש מי שאומר שלכתחילה צריכים לישוב אותם שאומר בפניהם: "בפני נכתב ובפני נחתם".

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

2. (ולכתחילה יתנו לה ביום ולא בלילה) (תוספות ריש גיטין).

2. לתת גט בלילה

(א.) כשנותן ע"י הבעל שא"צ בפני נכתב

ובפני נחתם

- מרדכי – מותר לתת הגט בלילה.
- תה"ד – אסור והגט זה פסול, דבעינן יום ולא לילה. והב"י – דס"ל דהוי דין, ותימה מה עניין גט לדין? והנ"ב – טעמו דהוי כחליצה שפסולה בלילה.

להלכה:

- ב"י – בשעה ממש יש להקל לכתוב הגט ולתת בלילה. כ"פ הרדב"ז, מהרח"ש והפ"ח.
- ✓ והרמ"א (קכג/ה) – אין לגרש בלילה, ואף שגירש יש הפסולים (הר"י מינץ).

(ב.) כשנותן ע"י שליח שצריך לומר בפני ג'

- הגמ"ר – מותר לתת בלילה דל"ד לדין.
- ✓ בנימין זאב – לכתחילה יתנו ביום, שהוא כמו דין, דקיום שטרות הוי כדין. כ"פ הרמ"א (כאן).
- ושו"ת מים עמוקים: מתיר לגרש אף לכתחילה בלילה:
 - (א.) לפי שקיום שטרות דרבנן, ואותם ג' אינם ממש ב"ד ולכן אפשר לתת לפניהם הגט בלילה.
 - (ב.) ואף אם קיום שטרות הוי כדין ממש, הרי קיום השטרות הוי כתחילת דין (שאסור בלילה) אבל נתינת הגט הוי סיום דין שמותר אף בלילה.

2. ולא בלילה

לקדש אשה בלילה?

- כנה"ג (מהר"י מינץ) – אין לקדש בלילה, ואם קדשה הוי ספק מקודשת. כ"כ הרי"א ז.
- וטעמו: שמקישים קידושים לגירושין (הו"ה ליציאה), וכמו שגירושין אינו בלילה כך קידושים.
- מ"מ כבר פשט המנהג לקדש בלילה.
- פר"ח מטה שושן – מותר לכתחילה לקדש בלילה.
- כ"כ הרב ראובן דוד (תלמידו של אביו של הבן א"ח) – מה שנסתפק הר"י מינץ דווקא כשמקדש בשטר, אבל כשמקדש בכסף לכו"ע מותר (שאינו דין אלא קניין). כ"כ שו"ת רב פעלים.
- מ"מ שו"ת משנת הלכות – לפי הזהר אין לקדש בלילה.

לאיזה עניינים מקישים הו"ה ליציאה

- (א.) שהאשה מתקדשת בשטר כמו בגירושין. אבל לא שתתגרש בכסף כמו קידושין (קידושין ה.).
- (ב.) מותר לקדש ע"י שליח כמו בגירושין (קידושן מא.).
- (ג.) שטר איסורין צ"ל לשמה כמו גט (קידושין מח.).
- (ד.) אבי הקטנה מקבל גיטה כמו בקידושין (ילקוט שמעוני).
- (ה.) קידושן בפני ב' עדים כמו בגירושין (ת' הגאונים).
- (ו.) המקדש במחובר לקרקע (שקידשה בש"פ מחובר לקרקע) אינה מקודשת כמו בגירושין (רשב"א, בעה"ט).

קמב - ו

1. אומר: "בפני נכתב ובפני נחתם", בשעת שנותנו ליד

האשה או סמוך לו מיד תוך כדי דיבור.

א. לפיכך נתנו לה ולא הספיק לומר: "בפני נכתב ובפני נחתם" עד שנשתתק - פסול, עד שיתקיים בחותמיו.

✓ תו"ס: מכאן משמע שצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" בשעה שנותן לה הגט, וה"ה לאחר נתינה תכ"ד, מדאמר (שם) נתנו לה כשהוא פיקח ולא הפסיק לומר עד שנשתתק. משמע שאם היה מספיק לומר אחר הנתינה מיד מהני.

1. גיטין (ה): תניא - המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והוולד ממזר - דברי רבי מאיר.
וחכמים אומרים - אין הוולד ממזר. כיצד יעשה...

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

הפסיק לומר עד שנתחרש.

1. או סמוך לו

ב"ש: תכ"ד לפני הנתינה או לאחריו.

ואף שהתו"ס(ר"י) – מסתפקים אם לפני הנתינה מהני, ואפשר דאירי אחר כ"ד אבל תכ"ד מהני אף לפני הנתינה.

הר"י: יש להסתפק אם נתנו לאחר כ"ד כל שעדיין עוסקים באותו עניין אי מהני.

כן הסתפקו: רא"ש, ר"ן, רשב"א, סה"ת וספר המצוות.

ד"מ(סדר גיטין): גם שליח ב"ד שאומר "אני שליח ב"ד" צ"ל תכ"ד לנתינה.

א. גיטין(ט): **משנה** – אינו יכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" יתקיים בחותמיו.

גמ': אמר רבא – כגון שנתנו לה כשהוא פיקח ולא

קמב - ז

1. אם איחר מלאומרו יותר מתוך כדי דיבור, או שלא

אמרו (16: בפני האשה), **א. או שנתנו לה בינו לבינה, ב. אע"פ שנשאת, נוטלו ממנה וחוזר ונותנו לה בפני שנים, ואומר בפניהם: "בפני נכתב ובפני נחתם".**

2. ואם לא נטלו ממנה - הרי זה פסול, עד שיתקיים בחותמיו.

3. הגה - ולכן אילם לא יוכל להביא גט, אף על פי שיוכל לכתוב: "בפני נכתב ובפני נחתם", דצריך לומר בפיו (ריב"ש סימן ר"מ).

4. סדר גיטין: וי"א דצריך לאמרו בלשון הקודש, דהיינו: "בפני נכתב ובפני נחתם" (כן משמע מהרא"ש פ"ק מסדר גיטין).

א. ואם עם הארץ הוא, מקרין אותו מלה במלה ומודיעים לו בלע"ז הפירוש (גם זה בסדרים).
ב. ד"א: מיהו בדיעבד אם אמרו בלשון לעז, נראה לי דכשר.

וי"ל: דאילם יכול לומר ע"י כתיבה, שהרי האמינו עדות אישה מתוך הכתב (גיטין עא.) וכ"ש כאן שהגט מוכיח.

ואבל התו"ס – אילם לא יכול לומר בכתב.

וכ"מ מהרמב"ם והטור - שאילם פסול.

כ"כ הריב"ש – דאילם פסול להביא הגט לפי שצריך לאומרו מתוך פיו.

ב"י – ולדעתם צ"ל שדוקא בעדות אישה שמת בעלה הקילו לקבל עדות בכתב, לפי שלא מצוי שיבואו עדי מיתה. משא"כ בגט שיתכן שימצאו עדי קיום או שהבעל יכתוב גט אחר עם שליח ולא אילם.

הרמ"ה: ואם ישנם עדי מסירה לפנינו יאמר בפניהם: "גט שנתתי לפניכם בפני נכתב ובפני נחתם", וא"צ ליטול ממנה ולחזור ולתת לה.

ה"ה אם יש עדים שיודיעים ששליח זה מסר לה הגט בפני עדי

1. גיטין(ה): לא אמר לה "בפני נכתב ובפני נחתם" - יוציא והוולד ממזר דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים - אין הוולד ממזר. כיצד יעשה? יטלנו הימנה ויחזור ויתנו לה בפני שנים ויאמר "בפני נכתב ובפני נחתם".

א. רמב"ם: אם נתנו בינו לבינה אף שאמר "בפני נכתב ובפני נחתם" דינו כלא אמר.

ב. ואפילו לאחר שנישאת יטול ממנה ויחזור ויתן לה ויאמר לה "בפני נכתב ובפני נחתם".

2. גיטין(ט): המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", כגון שהיה פיקח כשנתן לה ולא הספיק לומר עד שנתחרש – יתקיים בחותמיו (שבלי קיום הגט פסול).

3. הר"ן: וא"ת דמיירי באילם שלא יכול לומר (ולמה להעמיד בפיקח שנתחרש)?

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

לבינה – ה"מ בבעל עצמו, אבל שליח שמוסר צריך עדי מסירה, ואם מסר בינו לבינה חוזר ונוטלו ומוסר בפני עדי מסירה.
ולכן אף כשא"צ לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" אם מסר השליח בינו לבינה, חוזר ונוטל ממנה ומחזיר לה בפני עדי מסירה (כ"כ ה"ה).

3. אילם לא יכול

ב"ש: ול"ד לנשתתק וכתב לגרש אשתו שהולכים אחר כתיבתו (רמב"ם)! דשאני התם שאינו עדות, אלא גילוי מילתא שרוצה לגרשה.

אדם בריא שכתב "בפני נכתב ובפני נחתם"

האם מהני?

- ב"י – אפילו יכול לדבר וכתב "בפני נכתב ובפני נחתם" – לא מהני. שלא לחלק בין עדות לעדות. כ"ד הש"ך.
- והב"ש – מהני, שהרי הרמ"א (ת' ריב"ש) התיר לקיים עדים שבשטר אפילו מתוך כתבם. ה"ה בגט, לפי שאמירת "בפני נכתב ובפני נחתם" הוי קיום. ורק באילם שלא יכול לדבר לא מהני בכתבו.

מסירה יאמר בפניהם "גט זה שמסרתי בפני עדי מסירה בפני נכתב ובפני נחתם".

כ"כ המרדכי – אם לא אמר לפני האישה אף לאחר זמן שימצא עדי מסירה יאמר בפניהם "בפני נכתב ובפני נחתם", אבל לפני עדים שראו המסירה לא מהני, דהו"ל חצי עדות.
אבל הרא"ש – חולק על הרמ"ה, הברייטא סתמה. משמע שאין לו תקנה אחרת (רק שיטול ממנה ויחזיר ויאמר).

1. יותר מכדי דיבור

תו"ס: ר"י מסתפק אם אמר אחר כ"ד מהנתינה כ"ז שעוסקים באותו עניין.

וכן לפני נתינה יש להסתפק אם מהני (אף תכ"ד).

ות' הרדב"ז – דעתו להקל.

אף שהתו"ס (גיטין ה.) הסתפקו, מ"מ התו"ס (ב"מ נה:) כתבו שיש להקל כ"ז שעוסקים באותו עניין.

פ"ת – ולענ"ד אין להקל שהרי ר"פ הביאו ספקו של התו"ס (גיטין).

מיהו בזמננו שכל שליח יש בידו הרשאה יש להקל אף שאמר אחר כ"ד אם עוסקים באותו עניין.

ב. נוטלו ממנה

ב"ש: הנה אף לשיטת הרי"ף והרמב"ם שא"צ למסור לפני עדי מסירה, ועדי חתימה כרתי ולכן סגי שימסור בנו

קמב - ח

ריב"ע: **אם לא אמר השליח: "בפני נכתב ובפני נחתם", ומת הבעל - אין תקנה ליטלו ממנה לחזור וליתנו לה ולומר: "בפני נכתב ובפני נחתם", ואין לו תקנה אלא להתקיים בחותמיו.**

ומת הבעל

פ"ת(ת' הרדב"ז): שליח הביא גט ממדינת הים ונתן לאישה ולא אמר "בפני נכתב ובפני נחתם", והלך לו (כך שא"א לחזור וליטול ממנה) וגם א"א לקיימו אם יש שטר שעשאו הבעל שליח ואפשר לקיימו - כשר, שהרי אף לכתחילה לא היה צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם", אבל אם א"א לקיים גם שטר השליחות – הגט פסול.

פ"ת(תורת גיטין): וצ"ע, אם לא מת הבעל רק שמבטל השליחות כדי שלא יהא נאמן כשיחזור ליטול ממנה.

כ"י אפשר דווקא כשמת שנתבטל השליחות ממילא. משא"כ כשמבטל הבעל, כיון שהביטול מהני מטעם דאית דיבור ומבטל דיבור, שכל זמן שלא ניתן הגט בא דיבור (שמינהו לשליח) ומבטל השליחות. א"כ כאן שכבר ניתן הגט חשיב מעשה ולא יבוא דיבור (הביטול) ויבטל המעשה. וצ"ע?

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

קמב - טו

1. שליח שעושה שליח, יעשנו בפני ב"ד, א. דהיינו שנים והוא מצטרף עימהם אם הוא כשר לדין, ב. ואומר: "בפני נכתב ובפני נחתם" בשעה שנותנו לה.
2. וכן (שליח) אחר לאחר, עד מאה. וכל אחד אומר בפני בית דין (סדר גיטין: בשעת נתינה או תוך כדי דיבור): "שליח ב"ד אני". וכן יאמר האחרון כשנותנו לידה.
3. הגה – $k3n$ כתוב בת'קון י'ע: ולאו דווקא האי לישנא, אלא הוא הדין אם אומר: "אני השליח נעשיתי לפני בית דין" – סגי.
4. ריב"ע: ואפילו לא אמר כלום, אם יש לו הרשאה, והוא במקום עיגון, יש להקל.

1. יעשנו בב"ד

פ"ת: הג' יד אפרים – ואם לא נתמנה בב"ד יחזיר הגט לשליח שמינה אותו, ויחזור וימנה אותו בב"ד וימסור לו הגט, כדי שיוכל לומר "שליח ב"ד אני". כ"כ הריב"ש.

א. שנים, והוא מצטרף עימהם

ב"ש: ואף שהרמ"א (ס"ד) פסק שאין שליח מצטרף לג' כשמוסר לה הגט, ה"מ במסירה, אבל כשממנה שליח אחר בפני ב"ד השליח מצטרף לב"ד.

4. אם יש לו הרשאה

ב"ש: אף שהרמ"א (ס"א) פסק שהרשאה לא מקרי קיום, משום שחיישינן שאבד הגט הראשון וזה גט אחר, מ"מ לענין זה (שלא אמר "שליח ב"ד אני") מהני הרשאה, וכמ"ש הריב"ש.

2. גיטין (כט:): משנה – אין השליח האחרון צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם", אלא אומר "שליח ב"ד אני".

1. גמ': מכאן ששליח מתמנה רק בב"ד.

וה"מ שליח שצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם", אבל גט מקוים או בא"י כיון ששליח ראשון אצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" גם שליח אחרון אצ"ל "שליח ב"ד אני". מ"מ צריך למנותו בפני ב' עדים.

א. **ב"י:** וכבר נתבאר לעיל שהשליח מצטרף לב"ד אם הוא כשר (גיטין ה:).

קמב - טז

1. הכ' פ'ע' סדר ה'ט: וכן יאמר כל אחד לחבירו: "הנני פלוני בר פלוני ממנה אותך פלוני בר פלוני להיות שליח במקומי, ובחריקאי (לשון פגום, כלומר שאני מסתלק ונפגם מקומי – רש"י), ויהיה ידך כידי כו' לגרש פלונית בת פלוני אשתו של פלוני בר פלוני בכל מקום שתמצאנה, והנני נותן לך רשות לעשות שליח ושליח וכו', ומיד שיגיע הגט ליד פלונית בת פלוני אשת פלוני בר פלוני תהא מגורשת כו'. כדרך שנתבאר לקמן בסדר בגט סעיף ל'.
2. ריב"ע: ואין שליח ב"ד צריך הרשאה כמו שליח הראשון, אבל נוהגין בהרשאה כמו בשליח הראשון. וע"ל סימן קמ"א סעיף כ"ד.
3. ריב"ע: ואפילו לא היו חתומים על ההרשאה רק שנים, וכתב בלשון עדות ולא בלשון דיינות, נאמן השליח השני לומר שהיו ג' או שהוא היה עימהם, ולא שייך בזה אין עד נעשה דין.

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

4. כ"ב"ד: ולא חיישינן לב"ד טועין, אא"כ אנו מכירין באותן שסדרו הגט שאין בקיאים, שאז אפילו כתוב כהוגן חוששים להם.

1. או שהוא היה עימהם

ספר ב"מ: משמע שאף שליח אחרון מצטרף לב"ד, וא"כ אם שליח שני נתמנה בפני שליח ראשון היה יכול כל העניין להעשות בפני אדם נוסף (שני השליחים – הנוסף), ויוכל שליח ראשון לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", ושליח שני יוכל לומר "שליח ב"ד אני".
אבל ת' מהר"ח"ש – דקדק מהריב"ש ששליח שני אינו מצטרף, ששליח שני שאומר "שליח ב"ד אני" משמע שנתמנה ע"י ב"ד בלעדיו ואיך יצטרף. משא"כ שליח ראשון שאומר "בפני נכתב ובפני נחתם" אף שהוא חלק מב"ד אין סתירה בלשונו. וצ"ע.

4. חוששין להם

פ"ת(ת' ברית אברהם): אף שמדברי הרמ"א חוששים רק לדיינים מסדרי הגט לפי שיש הרבה פרטים, משא"כ בדיינים המסדרים את הנתינה שלא כותבים הגט אין לחוש.
מ"מ מדברי הרא"ש – משמע שיש לחוש אף לדייני נתינת הגט שלא יהיו הדיוטות.

חוששים להם

פ"ת(ת' ברית אברהם): כתב הפני יהושע – דווקא אם הטעות בדבר המצוי, אבל טעה בדבר שלא שכיח לא הוי אינו יודע בטיב גיטין ואין לחוש.

קמב - י

- 1. כשבא לעשות שליח אחר, א"צ שיהיה בפניו, אלא אומר בב"ד: "הרי פלוני שלוחי", אפילו שלא בפניו.**
- 2. וכן יכול למסור שליחות לב"ד שהם יעשו שלוחים אחרים, ויכולים לעשות שליח שלא בפני שליח ראשון.**
- 3. הגה - וי"א דלא מהני שיאמר: "שליח ב"ד אני", מאחר שלא שמע שהשליח אומר: "בפני נכתב ובפני נחתם", אלא צריך שיהיה לו הרשאה או שיתקיים הגט בחותמיו (ריב"ש ס' נ"ג).**

יכול שליח ראשון למנות שליח שני בב"ד אף שלא בפני שליח השני.
כ"פ בשו"ע (211).
3. ריב"ש: כששליח ראשון ממנה שליח שני בב"ד שלא בפניו כיון ששליח שני לא שמע משליח ראשון "בפני נכתב ובפני נחתם" – לא יכול לומר בשעת המסירה "שליח ב"ד אני", אלא צריך שיהיה ביד שני כתב הרשאה או שהתקיים הגט בחותמיו.

3. צריך שיהיה לו הרשאה

ב"ש: משום שבהרשאה מבואר שאמר שליח ראשון "בפני נכתב ובפני נחתם" וממילא הוא מקום. ואם נתקיים

- 0. גיטין(כט:): משנה** – המביא גט ממדינת הים וחלה, עושה שליח בב"ד ומשלחו ואומר לפניו: "בפני נכתב ובפני נחתם", ואין שליח אחרון צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם" אלא אומר "שליח ב"ד אני".
- 2. גמ:** כשב"ד ממנים שליח (שני) האם צריך למנותו בפני שליח ראשון?
אפשר למנותו בין בפני שליח ראשון בין שלא בפניו. כן גרסת רש"י והר"ן.
- 1. וגרסת הרי"ף והרמב"ם** – כשממנה שליח ראשון לשני בב"ד האם צריך למנותו בפני שליח שני? ומסקינן אפשר למנות שליח שני אף שלא בפניו.
- ✓להלכה:** כקולות שניהם.
- ב"ד** יכול למנות שליח שני אף שלא בפני שליח ראשון.

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

א"צ לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" ולא צריך הרשאה ונאמן לומר שהבעל מינהו שליח.

קמב - יא

1. הסומא (סדר גיטין: בשני עיניו. אבל הסומא בעין אחת הגט כשר), אינו יכול להביא גט של חוצה לארץ, מפני שאינו יכול לומר: "בפני נכתב ובפני נחתם".

א. לפיכך אם נכתב ונחתם בפניו כשהוא פתוח, ונסתמא, ה"ז אומר: "בפני נכתב ובפני נחתם", ונותנו לה, ב. והוא שמכיר האישה בטביעות קול. ג. ואם אינו מכירה בטביעות קול - לא מהני מה שאחרים אומרים לו שהיא זאת, אע"ג דמהני בפקח.

ד. (ובענין גבי פקח שני עדים כשרים) (שיעידו לו שזו אשת המגרש) שאינן קרובים ולא פסולים).

שצריך שיכיר השליח שזה הבעל וזו אשתו ולא מהני שאחרים אומרים לו.

וְשִׁמָּא יש לחלק, שדוקא סומא צריך להכיר לפי שיש חשש שיטעוהו (אבל אדם רגיל מהני מה שאחרים אומרים לו).

כ"כ הר"ן – דווקא בסומא צריך להכיר מעצמו ולא ע"י אחרים.

כ"כ הרי"ף, רא"ש, מרדכי, ה"ה, הגמ"י וסמ"ג.

ד. ד"מ(תה"ד): ומה שבפיקח א"צ שידע מעצמו שזו אשתו, ה"ד כששומע ע"י שני עדים כשרים שאינם קרובים או פסולים.

תיקון ישן: מהר"ש שלח גט לאישה, וחשש שבמקום הנתינה לא יהיו עדים שמכירים האישה, ולכן גבה במקום הכתיבה עדות שבתו של ראובן אשת שמעון המגרש, ובמקום הנתינה הוצרכו להכיר את בת ראובן אף שלא ידעו שהיא אשת שמעון.

והד"מ – צ"ע, דהוי חצי עדות וחצי דבר (שכתב אחת מעידה שביתו של ראובן אשת שמעון, וכת אחרת מעידה שזו ביתו של ראובן)?

והט"ז – לשיטת התוס' כשכל כת מעידה כל מה שיכלה לראות בשעת ראיית העדות לא הוי חצי דבר.

מיהו בספר ב"מ – מקשה על הט"ז.

1. הסומא (בשתי עיניו)

1. גיטין(כג.): משנה – הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים.

גמ': סומא מ"ט לא כשר?

אמר רב ששת: לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו.

מתקיף לה רב יוסף: היאך סומא מותר באשתו, היאך בני אדם מותרים בנשותיהם בלילה, אלא בטביעות עינא דקלא הכא נמי בטביעות עינא דקלא.

אלא אמר רב יוסף הכא בחוצה לארץ עסקין דבעי למימר "בפני נכתב ובפני נחתם" ולא מצי למימר.

א. אמר ליה אביי: אלא מעתה פתוח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר? והא קתני פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח כשר. חזר ונתפתח אין, לא חזר ונתפתח לא? הוא הדין דאף על גב דלא חזר ונתפתח, ואידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה, טעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא. תנא נמי פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח.

אמר רב אשי: דיקא נמי דקתני זה הכלל - כל שתחילתו וסופו בדעת כשר. ולא קתני כל שתחילתו וסופו בכשרות כשר שמע מינה.

כ"פ הרי"ף: פתוח ונסתמא כיון שיכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" כשר להביא הגט. כ"פ הרמב"ם והרא"ש.

ב. ב"י: בטביעות עינא דקלא – שיכיר לפי הקול שזאת אשת המגרש.

ג. תו"ס: א"ר ששת שאינו יודע ממי נוטלו – משמע

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

סיכום: כשאנו לא מכירים אשת המגרש, האם סומכים

בטביעת "קלא של השליח הסומא?"

לפי הב"ש ע"פ ה"ה – לא סומכים

לפי קורבן נתנאל – אף שאנו לא מכירים סומכים על
טביעת קלא של הסומא.

בטביעת קול

ב"ש: כמו שצריך להכיר האישה, צריך להכיר את
הבעל בטביעת קלא (כמ"ש בגיטין כג.), אלא דכאן מיירי
שהיה פתוח כשקבלו מהבעל, ובסי"ב מיירי שהיה סומא
אף כשקבל מהבעל.

ג. **ואם אינו מכירה** (תו"ס)

פ"ת(גט מקושר): לפענ"ד אין כן דעת הרי"ף
והרמב"ם והרא"ש שלא הביאו דברי רב ששת (שצריך
לדעת ממי קבלו). ולכן יש לסמוך עליהם במקום עיגון
וסגי במכיר הסומא בטביעת קלא של העדים (אף שאינו
מכיר טביעת קלא של האישה).

אינו מכירה

פ"ת(תורת גיטין): כששליח הראשון (הסומא) לא
מכירה אף לא יכול לעשות שליח אחר שמכיר האישה
שיגרשנה, דכיון שהוא לא יכול לגרשה הרי הוי שליח
שלא ניתן לגירושין שאינו יכול למנות שליח לגירושין.

ד. **שני עדים כשרים**

ב"ש: וברמ"א(קמא/לו) כתב – שיתנו לה ע"פ שני
עדים שזו אשתו ולא הצריך עדים כשרים! ש"מ שרק
לכתחילה צריך עדים כשרים, כ"כ הט"ז.
ולכן בדיעבד שנשאת ע"פ קרוב או אישה כשר.
ובספר גט מקושר – אפשר להתיר אף לכתחילה במקום
עיגון.

באה"ט(מהרש"ש): ואם הם שני שלוחים סומים, הם
כשרים, שהרי בשנים אצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם".

פ"ת – תימה, מה מהני שהם שנים. בשני עדים פיקחים
אצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם", דהוי כאילו אמרו
"בפנינו גרשה", כיון דהוי עדים כשרים. משא"כ בסומים
שפסולים להעיד.

כ"כ גט מקושר – שהם פסולים.

שאינו יכול לומר

ב"ש: ואף אם שמע קול הקולמוס (שכתבו הגט) לא
מהני בסומא ממ"נ: שאם יאמר "בפני נכתב ובפני נחתם"
מחזי כשקרא, ואם יאמר "שמעתי קול הקולמוס" אינו
כתיקון חז"ל.

א. **ה"ז אומר**

ב"ש: אומר דווקא בפני שלושה (ב"ד). לפי שהוא עצמו
פסול לדין, ואף שהוא כשר להעיד כיון שלזה אף אישה
וקרוב כשרים להעיד.

בטביעת קול

ב"ש: כתב ה"ה – האידנא שום אדם לא נאמן בטביעת
עין (באבד הגט) ולא בטביעת קלא.

וא"כ קשה: למה כאן סומכים על טביעת קלא?

ואפשר – כיון שידוע לנו שזו אשת המגרש סומכים על
השליח שמזהה לפי טביעת קלא שהרי לא זיהה אחרת
אלא זו.

ולפי זה: אם אנו לא מכירים אשת המגרש – לא מהני מה
שמכיר השליח בטביעת קלא.

וקורבן נתנאל תירץ – באמת לא חוששים שמשקר
(בטביעת עינא או קלא) ובדבר איסור אפילו עם הארץ
נאמן (כמ"ש הרמב"ן), ומ"ש ה"ה כשנאבד הגט חוששים
שאומר בדדמי, שחושב שזה הגט שאבד.

ולפ"ז: אף שאנו לא מכירים את אשת המגרש סומכים על
טביעת קלא של הסומא (לאפוקי שיטת הב"ש).

קמב - יב

1. **הרא"ה:** אם יש עדים שהבעל מסר לסומא זה גט זה
לגירושין - כשר, שהרי כיון שיש עדים אינו צריך לומר: "בפני נכתב ובפני
נחתם", ויהיב לה באפי הנהו סהדי גופייהו (שלא יהא העדות חצי דבר). ואם נתקיים
בחותמיו - כשר בכל גוונא (אפילו סומא מעיקרא ולא מסר לסומא בפני עדים ואפילו ממדינת הים).

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

וה"מ לשיטת הרי"ף, אבל לשיטת התוס' כל שראו העדים מה שיכלו לראות לא הוי חצי דבר.

כשר בכל גוונא

ב"ש: מ"מ צריך להכיר את האיש והאישה בטביעת קלא.

1. כיון שיש עדים אצ"ל

ב"ש(ב"ח): אפילו אין העדים מכירים החתימות אצ"ל, כיון שמעידים שהבעל מסר לסומא גט זה. ואם יבוא הבעל ויערער צריך לקיים הגט.

באפי הנהו סהדי

ב"ש: כדי שלא יהא חצי דבר.

האישה מביאה גיטה

קמב - יג

- האיש שנתן גט לאשתו, ונכתב ונחתם בפניה, ואמר לה: הרי את שלוחה להולכה עד ב"ד פלוני, והם יעמידו שליח ויתנו לך גט זה ותתגרשי בו - הרי זו נאמנת לומר בפניהם: "בפני נכתב ובפני נחתם" א. (וצריכה לאמרו בשעה שהגט יוצא מתחת ידה) (טור והרא"ש), והם נוטלים אותו ונותנים לשליח ליתנו לה כמאמר הבעל.
- ואם לא התנה עליה הבעל תנאי זה, והרי הגט יוצא מתחת ידה - אינה צריכה לומר כלום, והרי היא בחזקת מגורשת. א. ואע"פ שלא נתקיימה חתימת ידי העדים, שעדים שחתומים על הגט, כמו שנחקרה עדותן בב"ד דמי, כל זמן שאין מערער.
- ואפילו אמר לה: אל תתגרשי בו אלא בב"ד פלוני, תנאה בעלמא היא וכשתבוא לאותו בית דין והגט ברשותה, מתגרשת בקבלה ראשונה, ואינה צריכה לומר: "בפני נכתב ובפני נחתם".

הרשב"א - אף שבל"ק לא הזכיר שצריכה לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", ל"ב חוזר על הכל, ובכל גוונא צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" ברגע שהגט יוצא מתחת ידה. כ"ד הרא"ש והטור.

לאפוקי התו"ס - שמגמגם, שמא לפי הרישא תאמר רק בשעת קבלת הגט לגירושין.

2. הטור: אל תתגרשי אלא בפני ב"ד - ואם לא התנה עליה הבעל תנאי זה, והרי הגט יוצא מתחת ידה - אינה צריכה לומר כלום, והרי היא בחזקת מגורשת. ✓הרמב"ם - אפילו לא נתקיים הגט בחותמיו. שהעדים החתומים על הגט הוי כמי שנחקרה עדותם בב"ד.

אבל הראב"ד - חולק, אף שלא קרא הבעל ערער יתקיים בחותמיו.

כ"ד הריב"ש - שאין להתירה להינשא עד שיתקיים

0. גיטין(כג): משנה - האישה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתאמר "בפני נכתב ובפני נחתם".

2. גמ(כ"ד): הרי ברגע שקיבלה גט מבעלה נתגרשה?

אר"ה: באומר לה - לא תתגרשי בו אלא בפני ב"ד פלוני.

סוף סוף כשתגיע לב"ד תהיה מגורשת?

1. אלא שא"ל תהיי שליח הולכה עד לב"ד פלוני ושם תמני שליח הולכה וקבלי ממנו הגט להתגרש.

ואי בעית אימא: שא"ל תהיי שליח הולכה עד לב"ד פלוני ושם תאמרי "בפני נכתב ובפני נחתם" והם יעשו שליח שיגרש אותך.

א. "בפני נכתב ובפני נחתם"

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

ולכן לא נאמן לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אא"כ אמר לו הבעל שיעשה הוא שליח שירצה.

ב"ש – ולפ"ז, אף הבעל שנתן הגט לאשתו שתמסור לב"ד פלוני לא נעשית האישה שליח לגירושין ולא תהיה נאמנת לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אא"כ א"ל שתמסור לאיזה שליח ב"ד שתצוה!

ויש לחלק – כיון שהבעל לא עשה הב"ד שלוחו אלא על ידה מצוה (עיין מחצית השקל).

אבל מהרימ"ט – כוונת הרשב"ץ רק כשמינה כבר הבעל שליח ואמר לה לתת לשליח זה אז הראשון לא הוי שליח גירושין. אבל אם א"ל **תמני שליח** פלוני הוי הראשון שליח לגירושין ויכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם". כן הדבר אצל האישה שנאמנת לומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

א. וצריכה לאומרו בשעה שהגט יוצא

ב"ש: אף שנאמנת האישה אם אמרה נתגרשתי, כאן שמודה שהיא שליח הולכה צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם". כ"כ הר"ן.

צריכה לומר

ב"ש: ואם מסרה שליח ולא אמרה

■ **הר"ן** – שוב לא מהני ליטול ממנה ולומר "בפני נכתב ובפני נחתם" ולחזור ולתת לו. כ"כ הרשב"א.

■ **מיהו הריב"ש** – אם שליח שני לא נתמנה בב"ד יחזור שליח ראשון למסור לשני ולמנותו בפני ב"ד כדי שיוכל לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" (וכן הדין האישה).

בחותמיו.

והר"ן: מסביר דעת הרמב"ם – כשהבעל נותן לאשתו הגט אין לחוש שיבוא ויערער, ולכן האישה מותרת אפילו שהגט אינו מקוים, מיהו אם יבוא הבעל ויערער צריך לקיים הגט.

אבל הרשב"א – תמה על הרמב"ם, מה שהאישה נאמנת לומר שגירשה בעלה, דווקא כשלא יודעים שהיתה נשואה, אבל אם יש עדים שהיתה נשואה לא נאמנת (וצריך גו מקוים)!

והכסף משנה – תירץ, שאני התם שאין הגט בידה לכן אם ידוע שהיתה נשואה לא מהני, משאכ"כ שהגט יוצא מתחת ידה (אף שאינו מקוים) מהני.

סיכום: גט יוצא מתחת ידי האישה הרי היא בחזקת מגורשת:

- **רמב"ם** – יכולה להינשא אף שאינו מקוים. כ"כ הר"ן והכסף משנה לתרץ הרמב"ם.
- **ראב"ד** – רק כשמקוים. כ"ד הרשב"א והריב"ש.

1. שליח הולכה עד ב"ד

ב"ש: ואם א"ל תהיי שליח הולכה עד ב"ד ומשם תהיי שליח קבלה – לא הוי גט כלל משום שלא חזרה שליחות אצל הבעל (גיטין כ"ד).

שליח הולכה

ב"י(הרשב"ץ): שלח גט ע"י אחד שיתן לשלוחו. הראשון לא הוי שליח לגירושין אלא כמעשה קוף בעלמא.

קמב - יד

1. **ויש חולקים ואומרים: שאין להתירה להינשא ע"י גט שיוצא מתחת ידה, אם לא נתקיים בחותמיו, אע"פ שאין עליו עוררין, שמעולם לא שמעו מי שנהג קולא כזו.**

2. **הגה** – **נ"י(ה"ק)**: בעל שמביא גט לאשתו, והוא בעצמו הוליו ממקום שכתבו אותו עד מקום הנתניה, צריך למסור לה כשליח, וצריך לומר: בפני נכתב ובפני נחתם, כמו השליח, כדי שלא לבא לטעות גם בשליח אחר, מאחר שעכשיו אינן בני תורה.

כ"כ הר"ן – כיון שהבעל נתן לה אין לחשוש שיבוא לערער, ואם ערער הבעל יתקיים בחותמיו, כ"כ הרמ"ה. כ"פ המחבר (ס"ג.2).

✓ **אבל הראב"ד** – אין להתירה להינשא עד שיתקיים

1. **סיכום**: אישה הבאה לפנינו בגט בידה, האם צריך לקיים הגט.

רמב"ם – אפילו לא נתקיים מותרת להינשא

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

בחותמיו.

כ"פ הריב"ש – שמעולם לא שמענו מי שנהג קולא כזו.

כ"פ המחבר כאן בשם י"א.

1. ויש חולקים

ב"ש: ת' הריב"ש – טעמו, שהאישה דומה לשליח שנאמנת בשעה שמוסרת הגט לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" (ושוב א"צ קיום הגט). אבל אישה זו שכבר נתגרשה דומה לשליח שכבר מסר הגט דשוב אינה נאמנת וצריכה עדים.

2. בעל שמביא גט לאשתו (כ"י בשם או"ח)

ב"ש: תימה על או"ח הרי בגמרא (גיטין ה.) בהדיא – בעל שמביא גט אצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם"? ונ"ל: שהאו"ח ס"ל כהראב"ד שפוסק כרבה שטעם שצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" לפי שאין בקיאים לשמה ואין עדים מצויים לקיימה (לאפוקי רבא דס"ל רק משום שאין עדים מצויים לקיימה).

וכל הסוגיה מיירי אחר שלמדו אנשי המקום שצריך לשמה (כמ"ש בגמרא שם) ולכן א"צ הבעל לומר (שלשמה אין לחשוש שכבר למדו לכתוב לשמה, ולקיום גם א"צ לחשוש כיון שהבעל מוסרו לא יבוא לערער).

קמב - טו

1. נכתב מקצת הגט בפניו, ונחתם כולו בפניו, א. אם מקצתו הראשון הוא, הרי זה אומר: "בפני נכתב ובפני נחתם", ב. אפילו לא נכתב בו אלא שיטה אחת בפניו, ג. ואפילו שמע קול קולמוס כותב, וחתמו העדים בפניו, ה"ז אומר: "בפני נכתב ובפני נחתם".
2. וכן אם יצא הסופר לשוק, וחזר והשלים הגט, אינו חושש שמא אחר מצאו ואמר לו ולשם אישה אחרת כתבו.
3. ואם בא להחמיר ולעמוד על כתיבת כולו - אין שומעין לו, שלא להוציא לעז על גיטין הראשונים.
4. וכל זה בכתיבתו, אבל בחתימתו צריך לעמוד עליהם מתחילה ועד סוף.

אחת שוב א"צ (ב"י) – פירוש שורה ראשונה שבה שם האיש והאישה).

ב. תו"ס – פירוש שלא ראה רק כתיבת שורה ראשונה, ומסתמא סיימו לשמה.

1. גיטין (ה:): רבב"ח אייתי גיטא, חציו נכתב

בפניו וחציו שלא בפניו:

א. א"ר אלעזר – אפילו לא נכתב לפניו רק שורה

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

ורק כשאומר ששמע תיקון הקלף צריך שישמע מהסופר שכותב לשמה.

מקצתו הראשון

ב"ש: קי"ל כרבא שצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" משום קיום (ס"א), ומה שאומר בפני **נכתב** (שהוא לצורך לשמה) טעמו כדי שלא יחליפו בקיום בשאר שטרות שמפסיק בעד אחד כמו כאן, מש"ה אומר "בפני נכתב" שיכירו דשאני גיטין (שם ג.). ולכן די אם נכתב לפניו מקצת שורה ראשונה.

מקצתו הראשון

ב"ש: ישנה מחלוקת מה צריך לראות:

- לפי רש"י והתוס' – צריך לראות שם האיש והאישה.
- לפי הר"ן – צריך לראות גם "הרי את מותרת..."
- ומהרמב"ם והרא"ש – משמע אפילו לא ראה שם האיש והאישה יכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם".
- ויש להחמיר כדעת רש"י והתוס'.

ג. קול הקולמוס

שלוח ששמע קול הקולמוס, האם צריך שיראה גם את הקלף ויכרהו?

- הרא"ש לפי רש"י (1) – כששמע קול שלחותכים ומחליקים הקלף והקולמוס צריך אח"כ להכיר הקלף שתיקנוהו.
- והרא"ש לפי התוס' – א"צ להכיר הקלף אח"כ, כיון שבשעה שתיקנו אמרו שרוצים לכתוב גט לשמה מסתמא עשו כן. אבל אם רק שמע שרוצים לכתוב גט לשמה ולא שמע קול הקולמוס – לא מהני.

וחתמו העדים בפניו

האם גם בחתימות מהני שמיעת "קול קולמוס" שחותמים העדים?

- מהטור והשו"ע – משמע דלא מהני. שכתבו: "צריך שיראה את החתימות". כ"ד הב"ש (מהרח"ש).
- מהרי"ט – מהתוס' משמע דמהני, שהרי התוס' אסרו לסומא להביא הגט משום שמחזי כשיקרא. מדוע לא כתבו משום שצריך לראות החתימות.
- ספר ב"מ: להלכה כהטור שצריך השליח לראות כשחותמים.
- מ"מ אם חתמו במעמד השליח, אלא שהשליח הסית דעתו ולא נסתכל ממש החתימה, ואח"כ ראה הגט חתום באופן שאינם יכולים להישמט שלא חתמו – יכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

ג. (שם): רב אשי אמר – אפילו קן הקולמוס וקן מגילתא.

השיטות באחרונים:

- **רש"י (1):** תיקון הקולמוס והקלף – ששמע שתיקנו הקולמוס והקלף לשמה שחותכים ומחליקים. כ"כ הג"א (ר' האי).
- **פירוש הרא"ש** – לא צריך לשמה, אלא כשתיקנו אמרו לכתוב גט לשמה ומסתמא כתב לשמה. הילכך צריך להכיר אח"כ בטביעת עין את הקלף. ולכן סומא לא כשר בקול הקולמוס.
- **אבל התוס'** – א"צ שיכיר הקלף אח"כ, דמסתמא כשתיקנו לשמה כן עשו. ופיסולו של סומא בגלל שלא יכול לומר כתיקון חכמים "בפני נכתב ובפני נחתם".
- **רש"י (2):** ולי נראה – ששמע קול הקולמוס כשהוא כותב על היריעה שנשנע קן קן. כ"כ הרא"ש והרמב"ם.
- **הג"א:** או"ז (ר"ח) – אמר הבעל לכתוב גט לאשתו וראה השליח שלקח הסופר הקולמוס והמגילה לכתוב, סגי בכך.
- **2. שם (ו.):** ל"צ דנפק לשוקא ואתא וקמ"ל שכשר. מד"ת איניש אחרינא אשכחיה וא"ל לכתוב לו "קמ"ל.
- **פרש"י:** **נפק לשוקא** – סופר יצא לשוק (אחר שא"ל הבעל לכתוב הגט).
- **איניש אחרינא** – ששמו כשמו ושם אשתו כשם אשתו ושמה האחר א"ל לכתוב גט. קמ"ל שלא חיישינן.
- **3. שם (ה.):** בר הדיא בעי לאתויי גיטא לקמיה דרב אחי, דהוה ממונה אגיטי. א"ל צריך אתה לעמוד על כל אות ואות.
- **אתא** לקמיה דרב אמי ורב אסי, א"ל – לא צריכת (אלא שורה ראשונה). וכ"ת אעביד לחמורא, נמצא שאתה מוציא לעז על גיטין ראשונים.
- **4. שם (טו.):** **משנה** – המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם, בפני נחתם אבל לא בפני נכתב, בפני נכתב כלו ובפני נחתם חציו, בפני נכתב חציו ובפני נחתם כלו, פסול.
- **כ"פ הטור והב"י:** וכל זה בכתיבתו, אבל בחתימתו צריך לעמוד עליהם מתחילה ועד סוף.

1. נכתב מקצת הגט בפניו

ב"ש: כשנכתב מקצת בפניו א"צ לשמוע מהסופר שכותב לשמה, דמסתמא נכתב לשמה.

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

הוא רק מחשש איחלופי בשאר שטרות, לכן מחמירים בחתימות יותר מכתובה.

4. אבל בחתימות... מתחילה ועד סוף

פרישה: טעמו – כיון שעיקר הקיום "בפני נכתב ובפני נחתם" הוא מפני החתימות, ומה שאומר "בפני נכתב"

קמב - טז

1. אמר: א. "בפני נכתב", ולא אמר: "בפני נחתם", ב. או אמר: "בפני נחתם", ולא אמר: "בפני נכתב", ג. או שאמר: "בפני נכתב חציו האחרון ונחתם כולו", ד. או שאמר: "בפני נכתב כולו ונחתם עד אחד אבל לא העד השני" - אינו כלום.
2. אפילו אם הוא אחד מעדי הגט, ואמר: העד האחד חתם בפני, וזאת היא חתימתי - יתקיים בחותמיו.
3. ואם העיד הוא ואחר עמו על חתימת העד השני שלא חתם בפניו - שפיר דמי.
4. ואין צריך לומר אם העידו שנים אחרים על חתימת אותו העד שלא חתם בפניו.

נחתם" ועל השני מעיד שהוא מכיר) היה כשר, כ"ש כשנים מעידים על השני – שכשר.

3. **אלא אמר רבא:** אפילו הוא ואחר מעידים על חתימת האחר – פסול, שמא יבואו להחליף בקיום שאר שטרות בעלמא (שבשאר שטרות אם אחד מעיד על חתימתו והוא ואחר מעידים על חתימת האחר פסול, שע"פ עד אחד יוצא 3/4 ממון).

✓ **מתקיף** ליה רב אשי – הרי אם השליח מעיד על הכל כשר, עכשיו שמצרף אחר עמו ודאי כשר.

2. אפילו הוא מעדי הגט

ב"ש(גמ): צריך או כולו בקיום (שכ"א מעיד על כתב ידו) או כולו בתקנת חכמים (שאומר על שניהם "בפני נכתב ובפני נחתם").

ואע"ג שאם היה אומר בפני נחתם מהני, א"כ למה לא מהני כשאומר אני הוא העד?
תירצן התוס' – משום דהוה נוגע בעדות שמעיד על חברו, משום שהוא חתום עמו.

זאת היא חתימתי

פ"ת: עד החתום בגט, האם יכול להביא הגט ולומר

1. גיטין(טו): משנה – המביא גט ממדינת הים

ואמר:

- א. בפני נכתב אבל לא נחתם בפני
- ב. בפני נחתם אבל לא נכתב בפני.
- ג. בפני נכתב חציו ונחתם כולו
- ד. בפני נכתב כולו ונחתם חציו

הרי זה פסול.

ג. **גמ:** בפני נכתב חציו ונחתם כולו פסול – איזה חציו? אילמא חציו ראשון, והאר"א אפילו לא נכתב רק שיטה ראשונה שוב א"צ?
אלא א"ר אשי – חציו האחרון.

2. שם(טו): א"ר אשי – אפילו אומר: "אני העד

השני" – פסול. מ"ט? או כולו בקיום או כולו בתקנת חכמים (לומר "בפני נכתב ובפני נחתם").

פרש"י: אני הוא העד השני – היינו קיום הגט.

4. שם(טו): א"ר חיסדא – אפילו שנים מעידים על

חתימת יד שני – פסול. או כולו בקיום או כולו בתקנת חכמים.

✓ **מתקיף** ליה רבא – הרי אם השליח היה מעיד על חתימת שני (שאמר על הראשון "בפני נכתב ובפני

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

"בפני נכתב ובפני נחתם"?

■ **ת' הרדב"ז** – מותר לו להיות שליח אפילו לכתחילה, כי דינו של אב אשי (דלא מהני שאומר זה חתימתי) הוא הילכתא בלא טעמא, והבו דלא להוסיף עלה, שרק כשמעיד זה חתימתי לא מהני, אבל כשאומר "בפני נכתב ובפני נחתם" הוי כולו תקנת חז"ל שהרי אמת הוא שבפניו נחתם חתימתו. וכן מנהג במצרים שהסופר נעשה שליח ואומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

קמב - יז

היו שלשה עדים חתומים בו, והשנים חתמו בפניו, אע"פ שהאחד חתם שלא בפניו אין בכך כלום.

אין בכך כלום

ב"ש: בירושלמי תלה דין זה במחלוקת ר' יוחנן ור"ל (גיטין יח:) באומר לעשרה לחתום: שרבי יוחנן – ס"ל שנים משום עדים והשאר משום תנאי. ור"ל – ס"ל כולם משום עדים. ולפי המחבר: שפסק כרבי יוחנן – השלישי משום תנאי ואין קפידא אם יחתום שלא בפניו.

קמב - יח

1. עשה הבעל שנים שלוחים להוליך גט לאשתו, אע"פ שלא נכתב ונחתם בפניהם - נותנים אותו לה ותהיה מגורשת. א. והוא שהיו כשרים להעיד, ב. שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה אע"פ שאינו מקוים שהרי שלוחיו הם עדין.
ג. (וי"א דאם בא הבעל וערער, צריך להתקיים בחותמיו) (טור וכן משמע מהר"ן לדעת ב"י).
2. וי"א שאפילו לא עשה שליח אלא אחד, והשני מעיד שבפניו נתן הבעל לזה הגט להוליך לאשתו - אין צריך לומר: "בפני נכתב ובפני נחתם".
א. ויש מי שמצריך בזה שימסרנו בפני עדי שליחות עצמם.

אלא שאין הגט יוצא מתח"י שניהם, אבל יוצא מתח"י שניהם – כשר. **אלמא** ס"ל שנים שהביאו גט ממדינת אצל"ל "בפני נכתב ובפני נחתם".

1. גיטין (טו.): משנה – א' אומר "בפני נכתב" ואחד אומר "בפני נחתם" – פסול.
גמ' (טז.): אמר שמואל בר יהודה א"ר יוחנן – ל"ש

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

ימסור בפני עדים אחרים הו"ל כל כת חצי עדות (השליחים מעידים על השליחות ומקיימים הגט, ועדי מסירה מעידים על הגירושין).

ובד"ה – תימה, כשמסרו בפני עדים אחרים לא הוי חצי עדות, שעדי שליחות לבד ועדי מסירה לבד.

1. אע"פ שלא נכתב ונחתם בפניהם

באה"ט(הרח"ש): ולפ"ז אף ששניהם סומים כשרים להביא הגט.

ב. אין הבעל יכול לערער

ב"ש: טעמן – שהרי אם היו אומרים: "בפנינו גרשה" נאמנים. מש"ה בעינן שיהיו כשרים לעדות.

ג. וי"א שאם בא הבעל וערער

ב"ש: פירוש שמערער שנתן לה גט מזויף. אף דלא עביד לקלקלה במתכוון היינו שלא חוששים מסתמא, אבל אם בא ומערער בטענה זו צריך שיתקיים בחותמיו.

אבל אם מערער שלא שלח אותם – אינו נאמן.

וקובץ מפרשים – תמה על הב"ש:

▪ שא"כ אף שהבעל עצמו ימסור לה הגט ויהיו עדי מסירה יוכל לערער שהגט היה מזויף, וזה ודאי ליתא שלא חוששים שהבעל יקלקל אשתו כמ"ש התו"ס.

▪ ועוד, אף שטען שהעדים חתמו רק שהגט אינו לשמה מה מהני קיום הגט?

▪ ואף אם יטען שהגט כשר אלא שהוא זייף חתימות העדים, מ"מ כשר כיון שיש עדי מסירה.

כן גרסת רי"ף, רא"ש והרמב"ם.

פרש"י: מתח"י שניהם – ששניהם אדוקים בו ושיניהם השלוחים.

תו"ס – ל"ד אדוקים ואוחזים בו, אלא שניהם אומרים שהבעל עשה אותם שלוחים. כ"כ הרשב"א, הר"ן והרא"ש.

א. רי"ן: יוצא מתח"י שניהם – ובתנאי שהם כשרים להעיד ולא קרובים, שאל"כ צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם", שאם יאמרו בפנינו גרשה לא מהני שהרי פסולים לעדות.

ב. רמב"ם: ה"ז מגורשת אע"פ שלא נכתב ונחתם בפניהם, שהרי אין הבעל יכול לערער אף שאינו מקוים שהרי השלוחים הם עדיו, שאם היו מעידים שנתגרשה היו נאמנים.

ג. מיהו הטור – אם בא הבעל וערער צריך להתקיים בחותמיו.

לאפוקי מדברי הרא"ש והרמב"ם שמשמע כיון שיש עדים לא יוכל הבעל לומר לא שלחתים ולא שהוא מזויף.

2. תו"ס: ואם אחד שליח והשני מעיד שבפניו נתן הבעל את הגט לחברו להוליך לאשתו, לפי רבא (טז:) כשר (לפי רבא כששנים אומרים בפנינו גרשה מגורשת ואצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם"). כ"כ הרא"ש הרשב"א והר"ן.

א. הרמ"ה – מ"מ צריך שימסור לה הגט בפני עדי השליחות (השליח והשני שמעיד שמסר לו הגט). שאם

קמב - יט

1. שנים שמביאים גט ואחד אומר: "בפני נכתב", ואחד

אומר: "בפני נחתם", אם אין שליח אלא אחד מהם - לא יינתן לה עד שיתקיים בחותמיו.

2. וכן אם שנים אומרים: "בפנינו נכתב", ואחד שלישי אומר: "בפני נחתם", אם אין שליח אלא אחד - לא יינתן לה עד שיתקיים בחותמיו.

3. אמר אחד: "בפני נכתב", ושנים אומרים: "בפנינו נחתם", אע"פ שאינו יוצא מתחת ידם - כשר, שהרי נתקיים בחותמיו.

4. **הגה** - יש אומרים דאם הביא השליח הגט מקוים בחותמיו, אף על פי שאין מכירים חתימות דייני הקיום - מכל מקום במקום דחק ועגון יש להקל ולסמוך עליו, אע"פ שלא אמר השליח:

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

"בפני נכתב ובפני נחתם", הואיל ואי אפשר להחזיר ולומר, יש לסמוך על החתימות. דמן התורה עדדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בבית דין דמי (בית יוסף בשם רשב"ץ).

וכאן שיש דייני קיום אע"פ שא"א לקיימם הרי מהתורה נעשה כמי שנחקרה עדותם בב"ד, משום עיגונא יש להתיר תקנת חכמים שהצריכו לקיים דייני קיום.

1. אין השליח אלא אחד

ב"ש: והשני לא ידע שנמסר לזה. שאם ידע כשר ל"א שבסעיף הקודם.

2. אלא אחד

ב"ש: אף שהשליח דינו כשנים ושנים האחרים מעידים על הכתיבה – לא מהני, כיון ששליח אחד אינו מעיד על הכתיבה אטו לאחלופי בשאר שטרות. משא"כ אם יש שנים על החתימה (3). אף שאחד מהעדים על החתימה הוא שליח לבדו – מ"מ כשר, כיון ששנים מעידים על החתימות הוי קיום שאצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם" (וכדעת המחבר לאפוקי הטור).

4. בשע"ה ועיגון יש להקל

והט"ז: חולק על היתר הרשב"ץ והרמ"א.

שטעמו של הרשב"ץ להתיר מפני שמהתורה א"צ קיום. וקשה: שהגמרא (גיטין ג.) הקשתה למה מספיק באחד שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם" הרי כל קיום צריך ב' עדים? ותירצה הגמ' כיון שמהתורה א"צ קיום הקילו כאן משום עיגונא.

נמצאנו למדים שאמירת "בפני נכתב ובפני נחתם" מדרבנן, ואפ"ה אם לא אמר תצא שהגט פסול (שם ה.). א"כ גם כאן שהקיום דייני הקים מדרבנן, למה יהא מותר בדיעבד. מה לי קיום הגט עצמו או קיום דייני הקיום. ולכן: כשאין קיום לדייני הקיום אין להקל.

ואכזר בפ"ת – מביא מחלוקת האם לסמוך על הרשב"ץ. **נו"ב** – יש לסמוך במקום עיגון, שהגט אם דייני קיום שלא התקיים עדיף מעד אחד שאומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

או כמ"ש הב"ש – שיש כאן קולא נוספת שיש פוסקים דס"ל שא"צ קיום דייני קיום.

כ"פ להקל: מהר"ם מבריסק, גו"ר והרדב"ז.

ויש הרבה פוסקים – שלא סמכו על הרשב"ץ ולכן לדינא צ"ע.

1. גיטין (טו.): משנה – א' אומר "בפני נכתב" ואחד אומר "בפני נחתם" – פסול.

גמ' (טז.): אמר שמואל בר יהודה א"ר יוחנן – ל"ש אלא שאין הגט יוצא מתח"י שניהם, אבל יוצא מתח"י שניהם – כשר.

אלמא ס"ל שנים שהביאו גט ממדינת אצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם".

כן גרסת ר"ף, רא"ש והרמב"ם.

2. (שם): שנים אומרים "בפנינו נכתב", ואחד אומר "בפני נחתם" – פסול (ומיירי שרק אחד שליח).

פרש"י: טעמו – כיון שרק עד אחד מעיד על החתימות (ולא על הכתיבה) יבואו להחליף בקיום דעלמא להכשיר בעד אחד.

3. (שם): אחד אומר "בפני נכתב" ושנים אומרים "בפנינו נחתם" – כשר.

גמ' (יז.): א"ר אמי א"ר יוחנן – ל"ש אלא שהגט יוצא מתח"י עד הכתיבה שאז נעשו שנים ושנים (שהשליח נאמן כשנים). אבל תח"י עד החתימה – פסול. אלמא שנים שהביאו גט ממדינת הים צ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם".

✓ והדר ביה: אפילו גט יוצא מתח"י עד החתימה – כשר. אלמא שנים המביאים גט ממדינת הים אצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם".

להלכה:

הטור – כדביר ל"ק.

✓ והב"י – ותימה, הרי הגמרא פסקה כל"ב.

כ"כ מהר"י חביב – כששנים מעידים על החתימה הרי יש עדים מצויים לקיימו ואצ"ל "בפני נכתב ובפני נחתם". וכ"ד הרי"ף והרא"ש. ולכן נ"ל שהנוסח בטור הפוך.

4. רשב"ץ: גט שניתן לה ואח"כ ערערו שלא

נתקיים, ויש כאן עד אחד על חתימת הדיינים – להלכה אף חתימת הדיינים (שקיימו באותו מקום) צריך קיום בשני עדים וכשיש רק עד אחד לא מהני.

ומה שיש לומר בהיתר אישה זו – כיון שקי"ל כרבא שאמירת "בפני נכתב ובפני נחתם" אינו משום לשמה אלא לפי שאין עדים מצויים לקיימו, וכאן שהגט מקוים ע"י ב"ד כשר.

הלכות גיטין

סימן קמ"ב: דין המביא גט בחוצה לארץ.

אף שהשליח לא אמר "בפני נכתב ובפני נחתם" – יש להקל לפי הרמ"א (רשב"ץ) אף שאין עדים לקיימו. אף שהרשב"ץ הקל רק כשהקיום נכתב על הגט עצמו שאין חשש שהגט מזויף, וההרשאה זו על גו אחר, וכאן הקיום בהרשאה. ואף שפסק הרמ"א שהרשאה אינה קיום, הרי בס"ט פסק שבשליח שני מהני קיום בהרשאה. והאמונת ישראל – הביא טעם נוסף להקל, כיון שהגט וההרשאה קשורים בקשר של קיימא וחזקתו, כך שא"א לגט להזדייף – יש להתיר.

זמן התורה

ב"ש: ואף שבלא קיום חתימות העדים ג"כ כשר מהתורה, שהעדים עצמם החתומים הוי כמי שנחקרה עדותם בב"ד! מ"מ לא מקל הרשב"ץ רק בדייני קיום שא"א לקיימם, כיון שיש פוסקים שלא מצריכים קיום דייני קיום. אבל אם בחתימת עדים א"א לקיימם (כשאר דייני קיום) אין להתיר אף במקום עיגון.

יש להקל

מהרי"ח: גט שהגיע ממרחקים עם הרשאה מג' רבנים, וכתוב בהרשאה ששליח ראשון מסר הגט לרבנים והם מינו שליח במקום הנתינה. והגט וההרשאה יחד בתוך כיס וחזקתו על הכיס.

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

סימן קמג: דין המגרש על תנאי.

ובו כ"ג סעיפים (גיטין: כ, עד-עו, פא-פד. קידושין: סא)

קמג - א

1. המגרש על תנאי: אם נתקיים התנאי - הרי זו מגורשת. ואם לא נתקיים התנאי - אינה מגורשת. א. ואפי' הוא כהן, מותרת לו. וכבר נתבארו משפטי התנאים בסימן ל"ח.

להלכה בתנאי כפול:

רמב"ם – כר"מ שצריך תנאי כפול כ"ד הרא"ש.

הר"ן[הרי"ף] – לא קי"ל כר"מ, מיהו בגיטין וקידושין חיישין לחומרה.

כ"כ ה"ה (הרי"ף וקצת מהאחרונים) – ולכן אם לא נכפל התנאי ולא נתקיים התנאי חוששים והוי ספק מגורשת. כנ"ד הרמב"ן והרשב"א.

רמב"ן: לא בעינן הן קודם ללאו (ג) ודינו כדין הכפל, אבל תנאי קודם למעשה (ב) בעינן, שהרי המשנה סתומה (ב"מ צד.).

ובנוסף צריך שיהיה דבר שאפשר לקיימו.

באומר ע"מ או מעכשיו

רמב"ם – א"צ תנאי כפול (א) ולא להקדים התנאי למעשה (ב), אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו (ו).

כ"כ הרי"ף, רא"ש(ר' האי, ראב"ד).

והרא"ש (ר"ת) – אף במעכשיו צריך כל הפרטים. וכן המנהג.

כ"ד התוס' (ר"ת, ר"י), הר"ן וה"ה.

1. תנאי

באה"ט (מהרי"ט, כנה"ג): איש ואישה והסכימו להתגרש, אלא שהאישה רצתה להתגרש בלא שום תנאי, והאיש רצה לגרש רק בתנאי ועמד הדבר ימים רבים. ושוב גירש את אשתו שוכח מהתנאי. מה דינו?

תשובה: אם האיש תבע הגירושין – הגט גט בלא תנאי. ואם האישה תבעה גירושין – מגורשת על תנאי.

1. גיטין(עה): משנה – ה"ז גיטך ע"מ

שתשמשי את אבא שתי שנים ע"מ שתניקי את בני שתי שנים... (אם קיימה התנאי מגורשת ואם לאו אינה מגורשת).

א. גיטין(פא): משנה – כתב לגרש את אשתו ונמלך:

בש"א – פסלה מן הכהונה.

בה"א – אע"פ שנתנה על תנאי אם נעשה התנאי לא פסולה מהכהונה.

משפטי התנאים סימן ל"ח

הטור: פרטים כדי שיואיל התנאי –

(א). שיהיה כפול.

(ב). תנאי קודם למעשה.

(ג). הן קודם ללאו.

(ד). תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר.

(ה). שיוכל המעשה להתקיים ע"י השליח.

(ו). שיהיה בדבר שתוכל לעשותו.

שאל"כ התנאי בטל והגירושין קיימים.

תנאי כפול (א – ג).

קידושין(סא): כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני

ראובן – אינו תנאי. ור' חנינא בן גמליאל – חולק.

פרש"י: כתנאי בני גד וראובן צריך –

(א). תנאי כפול (אם יעברו... ואם לא יעברו).

(ב). תנאי קודם למעשה (אם יעברו... ינחלו ולא להפך).

(ג). הן קודם ללאו ("אם יעברו... ורק אח"כ" אם לא יעברו").

ורב' חנינא בן גמליאל חולק – רק על תנאי כפול (א).

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

על תנאי, ומסדרי הגט טעו ולא כפלו התנאי (כשקראו הגט בע"פ), מה דינו?
הוי תנאי גמור אף שלא כפלו, כיון שאמר הבעל בפירוש שרוצה לגרש רק על תנאי. ולא אזלינן בטר טעות מסדרי הגט. ולא מיקרי גילוי דעת אלא אמירה ממש.

תנאי

פ"ת(ת' הרדב"ז): ראובן כתב גט לאשת ואמר לעדים שרוצה לגרשה על תנאי, אלא שהעדים הלכו ובאו עדים אחרים ונתנו לה סתם, מה דינו?
אם היו עדים ראשונים מוסרים הגט אף בסתם – הוי גט על תנאי. אבל כאן שנמסר ע"י עדים אחרים סתם שלא שמעו התנאי, הרי גירשוה בלא תנאי שהרי עדי מסירה כרתי.

ועוד הרי הבעל יודע שעדים האחרים לא שמעו התנאי מסתמא מחל על התנאי ורק עכשיו חוזר בו.

והביא הראיה מקידושין וח"מ.
והפ"ת – חולק. גיטין ל"ד לקידושין וממונות, דהא קי"ל גילוי דעת בגיטא לאו מילתא היא. ולכן אף שהאשה תבעה להתגרש כיון שלא הוזכר התנאי הוי גט בלא תנאי.
כיו"ב כתב הרדב"ז – ראובן הלך למדינת הים ונתרצה עם הפשרנים שיהיה גט לשנה, ועל הסכמה זו הלכו לסופר וכתב גט ללא תנאי ונתנו לה. ונחלקו בזה חכמי צרפת.

ולפענ"ד האשה מותרת מיד דקי"ל גילוי דעת בגט אינו כלום.
ואפשר שהמהרי"ט ס"ל דבכהאי גוונא לא הוי גילוי דעת אלא אמירה ממש.

תנאי

פ"ת(ת' רדב"ז): ראובן בא לגרש אשתו והוא אינו בקי במשפט בתנאים ואמר למסדרי הגט שרוצה לגרשה

קמג - ב

- המגרש על התנאי (תנאי בלשון "אם"), כשיתקיים התנאי, תהיה מגורשת בשעה שיתקיים, לא בשעת נתינת הגט לידה.**
 - לפיכך יש לבעל לבטל הגט, או להוסיף על תנאו, או להתנות תנאי אחר, כל זמן שלא נתקיים התנאי הראשון, אע"פ שהגיע לידה.**
 - ואם מת הבעל, או אבד הגט, או נשרף, קודם שיתקיים התנאי, אינה מגורשת.**
 - ואם נשאת, תצא.**

כ"כ הר"ן – לא מגורשת עד שיתקיים התנאי, וכאן שאבד הגט קודם קיום התנאי אינה מגורשת, א"כ למה לא תצא?
כ"ד הריב"ש.
ועיין בב"ש – שמבין שהמחבר פסק כהרמב"ם.

1. כשיתקיים התנאי

ב"ש: ונראה שגט בתנאי, אם יבטל התנאי מיד מגורשת וא"צ ליטול ממנה ולחזור ולתת לה. ואין חילוק בין תנאי "על מנת" או תנאי "אם".
שרק לעניין ביטול הגט או להתנות תנאי אחר יש חילוק בין ע"מ לאם (שבע"מ חל מיד הגט ולא יכול לבטל או לשנות, וב "אם" שחל הגט רק בקיום התנאי יכול בטל).

- גיטין(עד.):** ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי 200 זוז, ה"ז מגורשת ותיתן.
✓רמב"ם: אבל התנאי שאינו "מעכשיו" או "על מנת" אלא אמר "אם תעשה כך וכך יהא גט" – אינה מגורשת אלא לאחר קיום התנאי.
א. לפיכך יש לבעל לבטל הגט, או להוסיף על תנאו, או להתנות תנאי אחר, כל זמן שלא נתקיים התנאי הראשון, אע"פ שהגיע לידה.
ב. ואם מת הבעל, או אבד הגט, או נשרף, קודם שיתקיים התנאי, אינה מגורשת.
ג. ולכתחילה לא תינשא, ואם נישאת לא תצא.
✓וה"ה – ותימה למה לא תצא? שאם אינו גט ודאי תצא.

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

וככנ"ד המחבר (ולא כמ"ש בב"י) והמחבר מיירי כשהבעל מת או אבד הגט (שהרי אחר בבא זו כתב שתצא). אבל כשהבעל והגט קיים לא תצא אלא תקיים התנאי.

וכ"מ ב (קמח/ב) שפסק כהרמב"ם. אבל ביאור הגר"א – המחבר פסק כהמפרשים שלא כהרמב"ם. כ"כ הט"ז.

אבל לבטל הגט יכול בשניהם.

דלא כהב"ח – דס"ל כשביטל התנאי צריך ליטול ממה ולחזור ולתת לה.

ג. ואם נישאת תצא

ב"ש: לפי שיטת הר"ן ה"ה והרשב"ץ – שכ"ז שלא נתקיים התנאי אינה מגורשת, א"כ אם נישאת אף שאח"כ נתקיים התנאי – תצא, שהרי דינה כזינתה שאסורה לבעל ולבועל.

אבל לדעת הרמב"ם – אם נישאת לא תצא אלא תקיים התנאי (ט"ז) – כיון ששניהם שוגגים ה"ז מותרת לבעול, אא"כ מת הבעל או אבד הגט (דשוב א"א לקיים התנאי) שאז תצא.

קמב - ב2

1. ואם אמר לה: הרי את מגורשת מעכשיו, או מהיום, על תנאי כך וכך, או שאמר לה: הרי את מגורשת ע"מ כך וכך. א. (ועיין לקמן סי' קמ"ד סעיף ד' - ד"א דע"מ לאו כמעכשיו דמי), כשיתקיים התנאי, תהיה מגורשת משעת נתינת הגט לידה.

ב. לפיכך אינו יכול לבטל הגט ולא להוסיף על תנאו משהגיע גט לידה. ג. ואם אבד או נשרף, (ואפי' מת הבעל) קודם שיתקיים התנאי - הרי זו מקיימת התנאי אחר מותו, וכבר נתגרשה משעת נתינת הגט לידה.

2. ולכתחילה לא תינשא קודם קיום התנאי, א. ואם נשאת, יפרוש ממנה עד שיתקיים התנאי.

ב. ומיהו בתנאי שהוא בידה, והוא בשב ואל תעשה, לא חיישינן שמא תעבור עליו, ולפיכך מותרת להינשא מיד, בתנאי דעל מנת או מעכשיו.

3. ויש אומרים דאפילו לא אמר: מעכשיו ולא מהיום ולא על מנת - דינו כאומר: מהיום, משום שזמנו של גט מוכיח עליו, א. הילכך אזלינן בה לחומרא.

4. (וי"א דאפילו בתנאי דמעכשיו יכול לבטלו, ויש להחמיר) (עיטור וכן משמע בהרא"ש):

0. גיטין (עד.): משנה – ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי 200 זוז – ה"ז מגורשת ותיתן.

גמ': מאי ותיתן?

ר"ה – והיא תיתן (ואז מגורשת למפרע משעה שהגט הגיע לידה).

רב יהודה – לכשתיתן (אז מגורשת ולא לפני).

מ"ב? כשנקרע הגט או אבד לפני קיום התנאי

✓לר"ה – ל"צ גט שני, אלא כשתקיים התנאי מגורשת למפרע משעת קבלת הגט.

לר' יהודה – צריך גט שני, שהרי עכשיו מתגרשת ועכשיו הגט לא קיים.

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

בידה לקיים התנאי.

- **ב. רמב"ן** – אם קיום התנאי בידה וגם הוא בשב וא"ת יכולה להינשא מיד, ואם לאו לא תינשא עד שתקיים התנאי.

כ"כ רשב"א, הר"ן והתשבץ.

3. תנאי בלשון "אם"

גיטין(עו): משנה – הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד יב"ח ומת תוך יב"ח – אינו גט (דכיון שלא אמר מעכשיו משמע שיהא גט אחר יב"ח והרי מת קודם – רש"י).

גמ': רבי יהודה נשיאה התירה להינשא, דס"ל כרבי יוסי שזמנו של שטר מוכיח עליו (דכיון שכתבו בשטר הוי כאילו א"ל הרי זה גיטך מהיום).

להלכה:

- **רמב"ם** – לא קי"ל כרבי יוסי בגיטין, ולכן המגרש על תנאי ("אם") אינה מגורשת עד שעת קיום התנאי.

כ"ד הרי"ף. כ"פ המחבר סתם (1).

- **3. רשב"א(ראב"ד)** – כרבי יוסי שזמנו של שטר מוכיח עליו.

כ"פ המחבר (3) בשם י"א.

- **הרמ"ה** – הלכה כת"ק, אלא שיש להסתפק שמא מודה ת"ק לרבי יוסי כשכתב התנאי **בשטר** שזמנו של השטר מוכיח עליו. ולכן:

אמר הבעל התנאי בע"פ – הלכה כת"ק שאם מת הבעל קודם קיום התנאי שאינה מגורשת (דל"א זמנו של שטר מוכיח עליו).

ואם כתב הבעל התנאי בגט – ספק מגורשת, חולצת ולא מתייבמת.

- **א. תו"ס והר"ן** – ספק הלכה כת"ק או כרבי יוסי, ולכן אם אמר הבעל הרי זה גיטך אם תעשי כך וכך ומת קודם קיום התנאי הוי ספק מגורשת וחולצת ולא מתייבמת.

כ"פ המחבר (א.3).

1 א. ע"ל קמ"ד/ד

שו"ע(קמ"ד): ... וי"א דאף בעל מנת נקטינן לחומרא, אלא אם כן אמר: מעכשיו, בהדיא.

2 א. בתנאי שהוא בידה

ב"ש: זו שיטת הרמב"ן הרשב"א והר"ן – דאסורה להינשא שמא לא יתקיים התנאי, אא"כ:

(א). הוא תנאי שבידה. (ב). הוא תנאי בשת וא"ת.

הרי"ף: הלכה כר"ה שע"מ מעכשיו הוא. כ"פ הרא"ש.

1. כ"פ הרמב"ם: ואם א"ל "מעכשיו" או "על מנת",

כיון שנתקיים התנאי מגורשת למפרע משעת נתינה.

ג. ואם אבד הגט או נשרף אפילו מת הבעל קודם שיתקיים ה"ז מקיימת התנאי אחרי מותו ומגורשת למפרע משעה שהגיע הגט לידה.

המגרש בתנאי ע"מ האם יכול לבטל הגט או להוסיף על התנאי או לבטל התנאי?

- **ב. רמב"ם** – משהגיע הגט לידה לא יכול לבטל הגט או להוסיף ולבטל התנאי.

כ"ד הרי"ף וכן פסק המחבר.

- **4. בעה"ט** – כ"ז שלא נתקיים התנאי יכול הבעל לבטל הגט או לבטל התנאי ולהוסיף עליו.

כ"פ הרמ"א בשם י"א.

- **בדעת הרא"ש** – יש מחלוקת:

ב"י – יכול לבטל התנאי אף בתנאי של ע"מ. **פרישה, ב"ש** – הרא"ש מוסיף על הרמב"ם שיכול לבטל התנאי (והגט יחול מיד), אבל מודה לרמב"ם שאין יכול לבטל הגט או להוסיף על התנאי.

- **2. רמב"ם:** ויכולה להינשא מיד (אף קודם קיום התנאי) ולא חיישין שלא תקיים התנאי.

והר"ן – לא תינשא לפני קיום התנאי. והראיה (שם עד.) ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתיתיני לי 200 זוז אף שנקרע הגט מגורשת, **ולאחר** לא תינשא עד שתיתן.

ב. והמחזור בעיני – תנאי שהוא בידה לקיימו והוא בשב וא"ת - לא חיישין שתעבור עליו, לכן מותרת להינשא מיד.

אבל אם הוא תנאי בקום ועשה או שהתנאי תלוי באחרים - חיישין שמא לא תקיים התנאי, ולכן לא תינשא עד שתקיים התנאי.

כ"כ הרשב"ץ.

- **א. הרמ"ה:** ואם נישאת יוציא עד שתקיים התנאי.

ב"י – לא שיגרשנה בגט, אלא יפרוש ממנה עד שתקיים התנאי.

סיכום: המגרש בתנאי ע"מ או במעכשיו, מתי מותרת להינשא?

- **א. הרמ"ה** – אסורה להינשא עד שתקיים התנאי, ואם נישאת קודם יוציא (פירוש יפרוש ממנה) כ"ד שתקיים הגט.

- **רמב"ם** – יכולה להינשא אף קודם קיום התנאי אם

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

ועשה לא חיישינן שתעבור, ומותרת להינשא.

אבל לדעת הרמב"ם – כל שבידה (א) אף שהוא בקום

קמג - ג

- 1. רמב"ם:** אמר לה: ע"מ שתתני לי מאתים זוז מכאן ועד שלשים יום, ומת בתוך השלושים יום, קודם שנתנם לו - אינה יכולה לקיים התנאי, שאם תיתן ליורשיו אינו כלום, וכיון שכן, כיון ששלמו שלשים יום ולא נתנה לו, בטלו הגירושין וחולצת או מתייבמת.
- 2. ואם אמר לה:** ע"מ שתתני לי מאתים זוז, ולא קבע לה זמן, ומת קודם שתתן לו, אף ע"פ שאבד הגט או נקרע קודם שימות - הרי זו לא תינשא לזר עד שתחלוץ.

כ"כ הרמ"א(ח), מ"מ סיים נראה דאזלינן לחומרה. אבל המחבר פסק כהר"ף והרמב"ם (ס"ח) שלא כרשב"ג, שאף שהעכבא מצדה לא הוי גט.

1. ליורשים אינו כלום

- * טעמו – ש"תתני לי" פירושו דווקא לי ולא ליורשי.
- פ"ת:** ואם התנה "ע"מ שתתני 200 זוז" ולא אמר "לי":
- מל"מ – יכולה לתת ליורשים ותהיה מגורשת.
- שער המלך – מהירושלמי משמע שאין חילוק ובכה"ג לא מהני לתת ליורשים.

2. עד שתחלוץ

- ב"ש:** כתב הרמב"ם – לא בטל הגט שהרי לא קבע זמן. ישנה מחלוקת בדעת הרמב"ם:
- לפי הטור – הרמב"ם ס"ל שלעולם הוי ספק גט, ולכן תחלוץ ולא תתיבם.
- לפי הב"י – גם לרמב"ם ודאי אינו גט, ומ"ש עד שתחלוץ כיון שלא קבע זמן (שכל שלא הגיע זמן התנאי לא בטל הגט).
- אבל הטור** – חולק על הרמב"ם, אף שלא קבע זמן כיון שא"א לקיים התנאי בטל הגט. והמחבר השמיט דעת הטור.

1. גיטין(עד.): תניא – הרי זה גיטך ע"מ שתתני

- לי 200 זוז ומת:
נתנה (לפני שמת) – אינה זקוקה ליבם.
לא נתנה – זקוקה ליבם.
רשב"ג – נותנת לאביו או לאחיו.
ומחלוקתם: ✓ת"ק סבר - "לי" ולא ליורשיי.
רשב"ג סבר - "לי" ואף ליורשיי.

2. רמב"ם: הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי 200 זוז

ולא קבע זמן ומת קודם שתיתן – אינה יכולה לתת ליורשים (כת"ק), אבל הגט לא בטל שהרי לא קבע לה זמן. לפיכך לא תינשא לזר עד שתחלוץ.

וישנה מחלוקת ראשונים:

- הב"י:** מסביר ה"ה שהרמב"ם פסק כת"ק (ואין בדבר ספק), שצריכה לתת רק לבעל ולא ליורשים, אלא שיש לחלק בין קבע לה זמן ללא קבע זמן:
- קבע** לה זמן – כיון שהגיע הזמן ולא יכלה לתת (שהרי מת) בטל הגט וחולצת או מתייבמת.
- לא** קבע לה זמן – אין הגט בטל לעולם, אע"פ שא"א לקיימו. ולכן חולצת ולא מתייבמת. שאין הגט בטל עד שיתבטל התנאי בפועל, וכאן אינו יכול להתבטל שלא קבע לה זמן לביצוע התנאי.
- ודעת הר"י** – שלא כהרמב"ם והטור, אלא כרשב"ג (גיטין עה: שו"ע ס"ח): שכל שהעכבא לקיים התנאי לא מצידה הוי גט. ולכן ג"כ כיון שלא יכלה לתת ה 200 זוז בגלל שהוא מת העכבא אינו מצדה ולכן הוי גט.

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

קמג - ד

אמר לה: ע"מ שתתני לי מאתים זוז מכאן עד שלשים יום, ונתנה לו בתוך שלשים יום בעל כורחו, והוא אינו רוצה לקבל, הרי זה גט פסול, עד שתתן מדעתו.

• **הרא"ש עצמו והרשב"א** – הוי ספק מגורשת.

למ"ד נתינה בע"כ הוי נתינה:

מהר"י בי רב: ואפילו נתנה לו והוא לא קיבל בפועל הוי נתינה ונתגרשה, שהתנאי על האישה לתת והרי נתנה. וכ"מ מהתו"ס.

ה"ז גט פסול

ב"ש: זוהי דעת הרמב"ם שנתנה בע"כ הוי נתינה ע"פ הדין, אלא שמדרבנן הגט פסול ואם נישאת לא תצא. ואפילו הוא אינו מקבל כלל ה"ז מגורשת כמ"ש הב"י (מהרי בי רב). וה"מ כשנתנה המעות בפניו, אבל לא נתנה בפניו – לא הוי נתינה כלל (גיטין שם).

גיטין (עד): בראשונה היה נטמן יום שנים עשר חדש כדי שיהא חלוט לו התקין הלל הזקן שיהא חולש את מעותיו ללשכה ויהא שובר את הדלת ונכנס ואימתי שירצה הלה יבוא ויטול את מעותיו.

ואמר רבא מתקנתו של הלל נשמע "הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז", ונתנה לו: מדעתו - מגורשת, על כורחו - אינה מגורשת.

ואיכא דאמרי אמר רבא: מתקנתו של הלל "הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז" ונתנה לו בין מדעתו ובין בעל כרחו הויא נתינה.

להלכה:

• **בעה"ט (ר' האי)** – הלכה כל"ב ומגורשת. כ"כ הרא"ש והר"ן בשמו.

• **והרמב"ם** – פסול (מדרבנן) עד שתיתן מדעתו.

קמג - ה

1. אמר לה: ע"מ שתתני לי מאתים זוז מכאן ועד שלשים יום, וחזר ואמר לה בתוך השלושים יום: הרי הם מחולים לך - אינה מגורשת, שהרי לא נעשה התנאי.
2. וי"א דהני מילי בשלא אמר לה אלא: "הרי הם מחולים לך", לבד, אבל אם אמר לה: "להוי גיטא בלא שום תנאי" - הרי זו מגורשת ואינו צריך ליטלו ממנה.

מגורשת.

אבל הב"ש – אף לרש"י הוי ודאי אינה מגורשת, וכוונת רש"י מספק שאין ידוע כוונתו אמרינן מסתמא כוונתו לצערה והגט בטל ודאי.

2. רשב"א: והני מילי בשלא אמר לה אלא: "הרי הם מחולים לך", לבד, אבל אם אמר לה: "להוי גיטא בלא שום תנאי" - הרי זו מגורשת ואינו צריך ליטלו ממנה.

1. גיטין (עד): בעי מיניה ר' אסי מר' יוחנן – א"ל הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי 200 זוז, וחזר ואמר: חולים לך, מהו?

ואסיקנא: שאינה מגורשת, שהריע התכוון לצערה, וכאן שמחל לא הצטערה.

פרש"י: התכוון לצערה – דסתם מגרש אשתו מתוך איבה מגרשה, הילכך מספק אומרים שהתכוון לצערה.

הב"ח – מרש"י משמע דהוי גט מספק, ולכן הוי ספק

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

1. מחולים לך

ב"ש: ואפילו מת אחר כך.

אינה מגורשת

פ"ת (ספר יד למלך): כשא"ל ע"מ שתתני לי 200 זוז, אם אדם אחר נתן עבורה – לא מהני (אף שבקידושין כה"ג מהני).

וטעמו – כיון שהקפיד לצערה בנתינה זו, כשנתנו עבורה אחרים לא נתקיימה מחשבתו, שהרי לא הצטערה כלל. ולדינא צ"ע!

2. וי"א דה"מ כשלא אמר

ב"ש: כ"כ בסוף סעיף ו' שאם אמר "ליהוי גט בלא שום תנאי" – מהני, וא"צ ליטול ממנה. **ול"ד** ל (קלז"א): א"ל "הרי את מותרת לכל אדם חוץ מלוני" – אינו גט וצריך ליטול ממנה ולחזור ולתת לה בלא תנאי! דשאני התם שקנתה את הגט להיפסל לכהונה (ולכן צריך לתת שוב בלא תנאי).

קמג - ו

1. אמר לה: ע"מ שתתני לי כלי פלוני או בגד פלוני, ואבד אותו כלי או אותו בגד, או נגנב, אע"פ שנתנה לו אלף זוז בדמיו - אינו גט עד שתתן אותו כלי או אותו בגד עצמו, א. או שיאמר לה: ליהוי גיטא בלא שום תנאי.

2. ויש מי שאומר שאם הוא מתרצה בקבלת הדמים - הוי גט.

ב"י – כלומר שיאמר לה "יהא גט בלא שום תנאי. **כ"כ** ה"ה – אפילו ב"מחולים לך" אם אמר "יהא גט בלא שום תנאי" – מהני.

2. **הרא"ש:** ונראה שאם נתרצה לקבל את הדמים הוי גט. ואף ש"במחולים" לא הוי גט! שאני הכא שהצטערה.

1. **גיטין (עד.)** ע"פ תיקון הגרסה בגמרא: א"ל שתתני לי אצטליתי (סוג בגד), ואבדה אצטליתו חייבת לתת דווקא אצטליתו.

רשב"ג אומר – תיתן לו את דמיה. ומעשה בצייד...

ב"י: וק"ל כחכמים (שאין הלכה כרשב"ג בערב ציידן וראיה אחרונה, וכאן הוא ציידן) **כ"פ** רי"ף רא"ש והרמב"ם.

א. **רמב"ם:** אינו גט עד שתתן אותו כלי או אותו בגד עצמו, או שיאמר לה: ליהוי גיטא בלא שום תנאי.

קמג - ז

1. אמר לה: על מנת שתתני לי מאתים זוז מכאן עד שלשים יום, אפילו לא נתנה לו עד יום שלושים בסופו - מגורשת. **2.** ואם אמר לה בתחילה יום ראשון לחודש, ונתנה לו בסוף ליל ראשון לחודש השני - הרי זו ספק מגורשת.

1. **הר"ם הכהן:** אפילו לא נתנה לו עד יום שלושים בסופו – מגורשת, ד"עד ל' יום", שלמים קאמר.

0. **גיטין (עד.) משנה** – ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מכאן ועד ל' יום: נתנה תוך ל' – מגורשת. ואם לאו – אינה מגורשת.

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

הלילה ומתכוונים עד יום ל' אף שאינו מעת לעת, והוי אחר ל' - שאינה מגורשת. ולכן חולצת ולא מתייבמת.

2. ואם א"ל: בתחילה יום ראשון לחודש, ונתנה לו בסוף ליל ראשון לחודש השני - הרי זו ספק מגורשת, שיש ספק אם ל' יום מעת לעת קאמר (והוי מגורשת) א"ד כמו שאומרים אנשים ולא מקפידים שכבר עבר

כשלא פירש זמן

קמג - חו

1. התנה עליה שתעשה דבר זה, סתם - ה"ז כמפרש יום

אחד, הואיל ולא פירש כמה זמן תעשה.

כיצד, אמר לה: ה"ז גיטיך ע"מ שתעשי עמי מלאכה, על מנת שתשמשי את אבא, ע"מ שתניקי את בני: אם עשתה עמו מלאכה, או אם שמשה את אביו יום אחד, או שהניקה בנו יום אחד, בתוך הזמן שהבן יונק בו והוא בתוך כ"ד חודש - הרי זה גט.

2. הגה - וי"א דצריכה לשמש האב כל ימי חייו, וצריכה להניק התינוק עד סוף כ"ד חדש (טור בשם הרא"ש).

א. רע"י: ואם מתו לאחר שהתחילה לקיים התנאי רק יום אחד - הוי גט (טור).

3. מת הבן, או מת אביו קודם שתניק או שתשמש, אינו גט.

0. גיטין(עה): משנה - ה"ז גיטך ע"מ

שתשמשי את אבא, ע"מ שתניקי את בני, כמה מניקתו? שתי שנים.

פרש"י: שתי שנים - עד שיהא הוולד שתי שנים שכך הוא זמן הנקה.

ולענין לשמש את אבא הוי כל ימי חיי האב.

גמ': שתי שנים - ומי בעין כולי האי? ורמינהי שמשותו יום אחד הניקתו יום אחד הרי זה גט?

אמר רב חסדא - לא קשיא הא רבנן והא רשב"ג (שמקל בתנאים).

רבא אמר - משנה איירי בסתם והוי ב' שנים, וברייתא הוי במפרש יום א'.

רב אשי אמר - כל סתם נמי כמפרש יום א' דמי (ובין במשנה בין בברייתא הוי יום א').

ומשנה שכתוב ב' שנים, ה"ק: יום א' מתוך שתי שנים לאפוקי אחר ב' שנים דלא מהני.

להלכה:

1. הרי"ף - כרב אשי שבכל גוונא שימוש יום א'

בתוך הזמן - ה"ז גט (אף שאסיקנא בקשיא, כיון שלא אסיקנא בתיובתא).

כ"פ הרמב"ם.

2. הרא"ש - ראוי לפסוק כרבא לחומרה, שבסתם

הנקה הוא ב' שנים ושימוש הבא כל ימי חיו.

כ"כ הרמב"ן.

ב"י: כלומר המחלוקת בין הרי"ף לרא"ש - אם הנקתו יום א' אבל לא הנקתו ב' שנים.

3. שם משנה: ע"מ שתשמשי את אבא שתניקי

את בני (ולא פירש) ומתו הבן או האב - ה"ז גט.

פרש"י: מת הבן - קודם הזמן או מת האב.

ה"ז גט - כיון שלא פירש הזמן כוונתו להרווחה כל הימים שהוא צריך, ומכאן ואילך (כשמת) אינו צריך.

ה"ז גט

✓ פרש"י - דווקא ששמשותו לפחות יום אחד, שאם לא שימשה ככל - אינו גט.

כ"ד הרמב"ם והרא"ש. וכ"פ הרמב"ן.

אבל התוס' - אף שמת קודם שימוש כלל או קודם הנקה - הוי גט.

כ"ד הרשב"א.

ב"ש: ונראה דאזלינן לחומרה (חולצת ולא מתייבמת).

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

1. כמפרש יום אחד

ב"ש: בגיטין מסתמא מתכוון לצערה, מש"ה אמרינן כוונתו יום א'. אבל בעלמא שהתנה לתת מזונות או כיו"ב מתכוון להנאתו וכל ימיו קאמר. כ"כ הרשב"א.

2. לשמש האב כל ימי חיו

ב"ש: זו שיטת הרא"ש שפסק לחמורה כרבא שצריכה לשמש האב כל ימי חיו. ולכן אם שימשה יום אחד (שילרב אשי הוי גט) וקיבלה קידושין מאחר חוששים לקידושה.

כל ימי חיו

ב"ש: ואם אמר ע"מ שתשלם שכר הנקה לכו"ע צריכה לשלם שכר הנקה של שנתיים.

א. יום אחד

ב"ש: ה"ה הנקתו שעה אחת סגי.

3. מת האב

ב"ש: כיון שלא קבע זמן הרי יכולה לקיים השימוש ביום אחד בכל חיי האב. א"כ במות האב עדיין לא נשלם הזמן והוי כתנאי שתיתן 200 זוז ומת הבעל שצריכה חליצה כמ"ש בס"ג.

וקשה שכאן כתב שאינו גט, וא"כ מותר אף ביבם?

ואפשר כיון שהוא עצמו התנה עמה תנאי זה (והוא לא מת), אחר מיתת האב יכול לדרוש ממנה לקיים התנאי וכיון שלא יכולה לקיים התנאי – בטל הגט.

אבל כשמתנה עמה שתיתן לו 200 זוז והוא מת אין מי שיתבע אותה, וא"כ א"א שיתבטל התנאי בפועל.

ולפ"ז: דווקא כשהוא תובעה אינו גט, אבל אם גם הבעל מת או אינו תובעה – צריכה חליצה.

כשפירש הזמן

קמג - ח2

1. אמר לה: על מנת שתניקי את בני או שתשמשני את אבי שתי שנים - הרי זו משלמת הזמן שפירש. מת הבן או האב בתוך הזמן שפירש, או שאמר האב: אין רצוני שתשמשני - אינו גט, שהרי לא נתקיים התנאי, וכן כל כיוצא בזה.

א. (וי"א דכל שאין העיכוב ממנה, הוי גט) (טור בשם ר"י), (ונראה לי דאזלינן בכל זה לחומרא).

1. אין רצוני

ב"ש: כתב הרשב"א – אם לא קבע זמן לשמש את האב (אלא אמר סתם שתשמש את אבא) לכו"ע אף לרבנן (דפליגי על רשב"ג) – הוי גט. כיון שהעיכוב לא מצידה שהרי כוונתו להרווחת אביו שהרי לא קצב זמן.

מ"מ בתשובה כתב – אף כה"ג חולקים רבנן על רשב"ג.

א. וי"א שכל שאין העיכוב

ב"ש: הוי גט - כיון שאמר א"א שתשמשני או שמת (כמ"ש הת"ס).

אבל קודם שהניקה או שימשה לא הוי גט, משום שלא נתקיים התנאי כלל (אפילו לא בכלשהו).

1. שם במשנה: ע"מ שתניקי את בני או תשמשני

את אבא ב' שנים, מת הבן או שאמר האב א"א שתשמשני אף שלא בהקפדה – אינו גט. רשב"ג אומר – כזה גט.

פרש"י: שלא בהקפדה – שלא הכעיסתו, ואפ"ה אינו גט אף שהעכבה לא מצידה.

להלכה: כשהעכבה אינו מצידה

✓הרי"ף – אעפ"כ אינו גט, דלא קי"ל כרשב"ג. כ"ד הרמב"ם.

א. **אבל הרא"ש** (ר"ת ור"י) – הוי גט שהלכה כרשב"ג.

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

קמג - ט

1. י"א דכי אמרינן דהניקה או שמשה יום אחד הוי גט, לאו דוקא יום א', דאפילו בשעה אחת סגי.
א. ויש מי שאומר דיום א' דווקא, כליל שבת ויומו.

וליתא, שלא מצינו חולק בזה, שהרמ"ה מירי דווקא כשאומר שתשמש יום אחד אבל אמר סתם, מודה הרמ"ה דסגי אפילו בשעה אחת.
הג' מעשה ניסים (שבילי התורה) – וזו גם כוונת הגמרא: דאם פירש יום א' צריך כליל שבת ויומו. ויש לקרוא כך "דיום א' דווקא, כליל שבת ויומו" פירוש אם אמר "יום א' דוקא" צריך "כליל שבת ויומו".

1. הר"ן: קי"ל כרב אשי שאפילו הנקתו יום א' סגי, ול"ד יום א' אלא אפילו שעה אחת.
וכנ"ד הרשב"א.
א. והרמ"ה – יום א' דווקא כליל שבת ויומו, ואם לאו אינו גט אף שהנקתו מעת לעת.

1 א. ויש מי שאומר

ב"ש: משמע שדעה זו (דעת הרמ"ה) חולקת על דעה קודמת (דעת הר"ן).

קמג - י

1. הנותן גט לאשתו ע"מ (ויש גורסים "על תנאי") שתתן לו מאתים זוז, וחזר והתנה עליה תנאי אחר בפני עדים שתשמש אביו שתי שנים - לא ביטלו דבריו האחרונים את הראשונים, אלא הרי זה כאומר לה: "עשי אחד משני תנאים" רצה משמשת, רצה נותנת.
א. ואין אחד מהראשונים ואחד מהאחרונים מצטרפים.
2. אבל אם התנה עליה שתתן לו מאתים זוז, וחזר והתנה בפני שנים שתתן לו שלש מאות זוז, כבר ביטל התנאי של מאתים זוז - וצריכה ליתן שלש מאות זוז. וכן כל כיוצא בזה.
3. הגה - וי"א דכל זה דווקא בשלא מסר לה גט לא בתנאי ראשון ולא בתנאי שני, אלא אחר שני התנאים מסר לה הגט בפני עדים הראשונים והאחרונים. אבל מסר לה הגט בשעת תנאי הראשון או השני, אותו תנאי דווקא (הר"ן פרק מי שאחזו).

זה גיטך על מנת שתתני לי ג' מאות זוז" - ביטל דברי האחרון את הראשון.

1 א. ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין.

אהי"א? אילימא אסיפא הרי בטל? אלא ארישא פשיטא מהו דתימא כל לקימא תנאי מצטרפין קא משמע לן.

כ"פ הטור – ואין א' מהעדים הראשונים וא' מהעדים

1. גיטין (עו.): ת"ר - אמר לה בפני שנים "הרי זה גיטך על מנת שתשמישי את אבא ב' שנים", וחזר ואמר לה בפני שנים "הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז" - לא ביטל דברי האחרון את הראשון רצתה משמשתו רצתה נותנת לו מאתים זוז.

2. אבל אמר לה בפני שנים "הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז", וחזר ואמר לה בפני שנים "הרי

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

ובגרסה שלנו ברמב"ם כתוב "הנותן גט לראשתו" על תנאי, ולא כתב "על מנת".
אם שמירי שהיה מדעתה ואז יכול לשנות אף בתנאי "על מנת", וכמ"ש הרמב"ן.
דכיון שהיא מתרצה בתנאי השני קודם שקיימה תנאי ראשון שוב אינה יכולה לחזור בה.

1. וחזר והתנה

ב"ש: והמחבר פסק כהרמב"ם, וצ"ל דמירי בתנאי בלשון "אם" (כמ"ש ה"ה בתירוצו ראשון).
והרמ"א מירי בתנאי "על מנת" ולכן מירי שנתן הגט אחר התנאי השני (כמ"ש הר"ן).
א"נ: המחבר מירי בתנאי "על מנת" אלא שמדובר ששניהם הסכימו שאז אפשר לשנות תנאי (כמ"ש ה"ה בתירוצו השני).
והרמ"א מחדש שאף בריצוי שניהם לא מהני לשנות התנאי אחר שנתן הגט לידה.

א. אין א' מהראשונים

ט"ז: פירוש אחד מהראשונים מעיד שנעשה תנאי פלוני בפניו ובפני עד נוסף. ואחד מהאחרונים מעיד שנעשה תנאי שני בפניו ובפני עד נוסף אין זה כלום והוי גט בלא שום תנאי.

אין... מצטרפים

ב"ש: אף שכתבנו ב (קלג/סק"א) שעדי מסירה מצטרפים (שמסר לה בפני א' וחזר ומסר לה בפני האחר) כן שאני כיון שכל תנאי הוא אחר.

2. ביטל התנאי של 200 זוז

הט"ז: טעמו – דכאן לא שייך ברירה ביו נתינת 200 ל 300 זוז.

האחרונים מצטרפים להעיד שהיה תנאי בע"פ. אלא יתקיים הגט בחותמיו בלא תנאי, עד שיהיו שנים ראשונים או אחרונים.

פרש"י: על מנת – התנה תנאי ראשון בפני שנים ולא נתן לה הגט, שאם מסרו לה נתגרשה בתנאי זה ושוב לא יכול להתנות תנאי אחר. אלא כך אמר: כשאמסרנו לך אמסרנו בתנאי זה.
לא בטיל – שלא בא להוסיף מדלא אמר שתתני לי 200 זוז בנוסף לתנאי ראשון. וגם לא בא לעקור תנאי ראשון מדלא ביטל תנאי ראשון.
300 זוז – ודאי עקר לתנאי ראשון.

וחזר והתנה

- **רש"י** – התנה תנאי ראשון ולא מסר לה, התנה תנאי שני ומסר לה.
- **3. והר"ן** – אף כשהתנה תנאי שני לא מסר לה אלא לאחר מכן, ויתכן שאם ימסור הגט בתנאי שני ביטל תנאי שני לראשון.
וכן יש לפרש דברי רש"י.
- **והרמב"ן** – בשעה שנתן לה א"ל שתשמישי את אבא ב' שנים, ואח"כ א"ל שתתני לי 200 זוז. ומירי שנתרצתה שיוסיף תנאי. ולכן רצתה משמשת רצתה נותנת 200 זוז.
- **1. והרמב"ם** – הנותן גט לאשתו על תנאי שתתן לו מאתיים זוז, וחזר והתנה עליה תנאי אחר בפני עדים שתשמש אביו שתי שנים – לא ביטלו דבריו האחרונים את הראשונים, אלא הרי זה כאומר לה: "עשי אחד משני תנאים" רצה משמשת, רצה נותנת.
- ה"ה** – משמע שמסר לה הגט בשעת תנאי ראשון וחזר והתנה תנאי שני. ולכן בהכרח דמירי באחד משני אופנים:
א) שהתנאי היה בלשון "אם" שאז אפשר לשנות התנאי (ולא בתנאי ע"מ או מעכשיו שאז א"א לשנות התנאי).
ואף שנקט הרמב"ם בלשון "על מנת", הוא לשון הברייתא וס"ל הרמב"ם שהברייתא ס"ל כמ"ד על מנת אינו כמעכשיו (ולכן דינו כמו "אם").

קמג - יא

1. ה"ז גיטך והנייר שלי - אינה מגורשת, שאין זה

כריתות.

ע"מ שתתני לי את הנייר - הרי זו מגורשת, ותינתן.

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

המגיעים משטה לשיטה.

בד"ה: ולכן כה"ג (בין שיטה לשיטה) - הוי ספק מגורשת.

1 א. ה"ז מגורשת ותיתן

ב"ש: היינו לפוסקים שבתנאי "על מנת" ל"צ תנאי כפול ושאר דברים. אבל למ"ד צריך צריך ג"כ לכפול התנאי ושאר דברים. וצריך ג"כ להתנות בכל התנאים. מ"מ קשה, דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד (התנאי להחזיר ומעשה הגט שניהם בנייר) ?

1. גיטין(כ:): תנו רבנן - הרי זה גיטך והנייר

שלי - אינה מגורשת.

על מנת שתחזירי לי את הנייר - הרי זו מגורשת.

פרש"י: אינה מגורשת - כיון שהנייר שלו לא נתן לה

כלום, דנמצאו האותיות פורחות באויר.

ה"ז מגורשת - ותחזיר הנייר, דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה.

(שם): בעי רב פפא - ה"ז גיטך והנייר שבין שיטה לשיטה

ובין תיבה לתיבה שלי, מאי? תיקו

ותיפוק ליה ד"ספר" אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלושה ספרים? לא צריכא דמעורה.

פרש"י: מעורה במקצת - שהיו בו אותיות ארוכות

קמג - יב

1. התנה על דבר שאי אפשר לקיימו, כגון: ע"מ שתעלי לרקיע, או שתרדי לתהום, או שתבלעי קנה של ארבע אמות - אינו תנאי, והגט גט.

2. אבל אם התנה בדבר שאפשר לקיימו, אפילו באיסור, כגון: ע"מ שתאכלי בשר חזיר - הוי תנאי שאפשר שתאכלנו, ותלקה. א. ואין זה מתנה על מה שכתוב בתורה שאינו מתנה שתאכלנו עכ"פ, שאם לא תאכלנו לא תתגרש.

3. בד"א כשהאיסור תלוי בה לעבור עליו. אבל אם תלוי באחרים, שאמר לה: ע"מ שתתבעלי לאבא - לא הוי תנאי, שאביו לא ישמע לה לעשות איסור.

אמר אביי - היא היא.

✓רבא אמר - אפשר דאכלה.

א. (שם(פד): ותיפוק ליה דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל?

אפשר שלא תיכול ולא תיגרש.

3. (שם): מתיבי - ה"ז גיטך על מנת שתבעלי

לאבא ולאביך לא קתני. לאביי ניחא לרבא קשיא?

✓אמר לך רבא בשלמא בשר חזיר אפשר דאכלה

ולקיא אבל אבא ואביך מי עבדי איסורא?

1. גיטין(פד): תנו רבנן - הרי זה גיטך ע"מ

שתעלי לרקיע, ע"מ שתרדי לתהום, ע"מ שתבלעי קנה של ד' אמות, ע"מ שתביאי לי קנה בן ק' אמה, ע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך - אינו גט.

רבי יהודה בן תימא אומר כזה גט. כלל אמר רבי יהודה בן תימא כל תנאי שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר.

אמר רב נחמן אמר רב: הלכה כרבי יהודה בן תימא.

פרש"י: מפליגה - דוחה אותה לצערה בדברי הואי.

2. (שם): איבעיא להו הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי

בשר חזיר מהו?

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

קמג - יג

1. אמר לה: ע"מ שלא תבעלי לאבא, ונבעלה לו - אינו גט. אבל כל זמן שאין עדים שנבעלה לו - אין חוששין שמא נבעלה לו. א. (ומותרת להינשא, ואין חוששין שמא תבעל לו) (טור).

א. שמא תבעל לו

ב"ש: אף שדבר זה אינו בידה שמא יבוא עליה באונס, מ"מ לא חיישינן שיעבור על איסור גדול כזה. וקשה: הרי בסי"ט (לא תבעלי לפלוני) פסק המחבר שלא תינשא עד שימות אותו פלוני דחיישינן שמא תבעל לו באונס? וי"ל: באמת בחי המגרש לא חיישינן, אלא יש חשש שתבעל לו לאחר מיתת המגרש ואז הגט בטל למפרע. א"נ שלא ידע אותו פלוני מהתנאי. אבל הר"ן (רמב"ן) – החשש אינו שמא יבוא עליה באונס שהרי נאמנת לומר שלא בעלה כיון שהדבר בידה. אלא שבסי"ט הטעם דס"ל דהוי שיוור בגט, דס"ל שאף בתנאי ע"מ הוי שיוור (כמו ב"חורץ").

1. (שם): ברייתא – ע"מ שתבעלי לאבא, נתקיים התנאי מגורשת, ואם לאו אינה מגורשת. ע"מ שלא תבעלי לאבא – אין חוששים שמא נבעלה לו.

א. אין חוששין

• **✓רש"י** – ומותרת להינשא מיד, ואין חוששים שמא תבעל לו ויתבטל הגט. אבל ע"מ שלא תבעלי לפלוני אינו גט שמא תבעל. • **והרמב"ן פירש** – כל דבר שעליה והוא בשב וא"ת אין חוששים, ועליו להביא ראיה שעשתה. כ"כ הרשב"א והר"ן.

1. אין חוששים שמא נבעלה

רשב"א: אפילו נתייחדה עמו אין לחשוש. כ"כ הב"ש.

קמג - יד

ת"ס (תוספתא): אמר לה: ע"מ שלא תינשא לאבא, ונשאת לו - הוי גט, שאין לו בה נשואין.

קמג - טו

1. אמר לה: ע"מ שתינשאי לפלוני, אם נשאת לו - הרי זו מגורשת. אבל אמרו חכמים: לא תינשא לו, שלא יאמרו נשותיהם נותנים במתנה זה לזה.

א. **הגה** – **המ"ר:** ואפילו לא התנה עמה בפירוש שתינשא לפלוני, אלא שניכר שגירשה משום זה, כגון: שאותו פלוני נתן לה ממון כדי לגרשה, והוא מעלה לה מזונות כדי שיקחנה, וכל כיוצא בזה (הגהות מרדכי בקדושין).

ב. **ואם נשאת, לא תצא.**

2. ה"ה והמ"ר: ואם נשאת לו תחלה, וגירשה - מותרת לכל, שהרי נתקיים התנאי.

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

וכאן אין בעיה כזו, שהרי ברגע החופה וקידושין נתקיים התנאי וליכא ביאת איסור (ח' הרשב"א).

מכאן שאם גירש מיד לאחר החופה אף קודם ביאה מותרת לכל, שהרי נתקיים התנאי.

א. כדי שיקחנה

פ"ת (ת' חו"י): איש ואישה עניים שרצו להתגרש כיון שהיתה מחלוקת בניהם, אלא שהאישה מבקשת 50 זהובים שתלביש עצמה שתוכל להינשא ואין האיש יכול למלאות קצונה.

בא אלמן שמטופל בילדים ושואל האם מותר לו לשלוח לאישה שתתגרש בלי כסף והוא ישאנה וילבישה – והשיב באף וחמה שלא יוסיף לראות פניו בבקשת עצה נגד מנהג העולם שאין לדבר עם אשת איש לעניין נישואיה אחר הגירושין.

מיהו שו"ת ב"ד – נשאל באותו עניין והתיר, דכל שהבעלים לא דיברו עם האלמן אין איסור. **וכפי הנראה** לא ראה דברי החו"י הנ"ל.

1. גיטין (פד): ת"ר – ה"ז גיטך ע"מ שתינשא לפלוני – ה"ז לא תינשא.

ואמר רבא – ה"ק, ה"ז לא תינשא לפלוני ולא לאחר: לא לפלוני – שמא יאמרו נשותיהם נותנים זה לזה במתנה.

לאחר לא תינשא – שהרי צריכה לקיים התנאי.

ב. ואם נישאת לו (לבעל התנאי) לא תצא.

פרש"י: לא תצא – שהרי אין כאן איסור רק חשש בעלמא.

1. אם נישאת לו ה"ז מגורשת

באה"ט (הרב משה טרני): אבל אם רק נתקדשה לו אינו גט.

שלא יאמרו

ב"ש: בסי"ח – ע"מ שתבעלי לפלוני לכתחילה לא תבעל לו, שהרי אינה מגורשת עד שתבעל ונמצא תחילת הביאה באיסור.

קמג - טו

ע"מ שתינשאי לפלוני ונישאת לאחר

1. נשאת לאחר קודם שתינשא לאותו פלוני - תצא ממנו.

א. ולא יחזור עולמית, ב. וצריכה ממנו גט, והוולד ממנו ממזר.

ג. הגה – נשאת אחר כך לאותו פלוני שהתנה עמה הבעל – הוי גט למפרע ואין הבנים ממזרים (טור), אבל לא יחזירה (האחר) עולמית משום דהוי כמחזיר גרושתו (טור בשם הרמ"ה).

ד. נתקדשה לאחר - תצא ולא תחזור לו אלא אחר מיתת הבעל, או שיתן לה גט אחר בלא תנאי (ג"ר שם).

שתינשא לו תחילה, ואם עברה לנישאת לאחר עברה על התנאי והגט בטל.

והראיה שהרי הגמרא לא נתנה תקנה שתצא מהאחר ותחזור ותינשא לפלוני לתקן ילדיה. משמע שהגט בטל לגמרי. ואין לו תקנה.

מ"מ הרשב"א – פסק כהראב"ד.

א. הרמ"ה: תצא – ולא יחזיר עולמית, אפילו לאחר מיתת הבעל, שהרי נישאה באיסור אשת איש ונאסרה עליו עולמית כמו סוטה שאסורה לבעל ולבועל אפילו לאחר מיתת הבעל.

ג. ואף אם תחזור ותינשא לפלוני (שאז הגט חל למפרע) וגירשה – לא תחזור לראשון דהוי כמחזיר גרושתו לאחר שנישאת שאסור.

1. (שם): לאחר לא תינשא, שהרי צריכה לקיים התנאי.

ב. לאחר לא תינשא

הר"ן – ואם נישאת תצא, שהרי צריכה לקיים התנאי. מ"מ צריכה גט גמור מהתורה מהאחר, דשמא תקיים התנאי ותינשא לאותו פלוני שהתנה הבעל ונמצא הגט קיים ונישואה לאחר קיימים והילדים כשרים.

ואבל הרמב"ם – נישאת לאחר הגט בטל ובניה ממזרים, מ"מ צריכה גט מהשני (מדבריהם).

ותמהו עליו הר"ן והראב"ד – למה הגט בטל, הרי התנאי יכול להתקיים.

ותירץ ה"ה – כיון שהתנה שתינשא לפלוני כוונתו

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

אבל הטור והרמ"א – כתבו לשון "נישאת" היינו רק בדיעבד, לפי שהתו"ס כתבו כן על הסלקא דעתין שבגמרא שמותרת להינשא לאחר, אבל אנן קי"ל שאסור לאחר, ועדיין שייך "נותנים נשותיהם במתנה". מיהו הראב"ד – מתיר אף לכתחילה (כהתו"ס) מטעם אחר – כדי לתקן את בניה מהראשון שלא יהיו ממזרים.

הוי גט למפרע

ב"ש: ה"ד לשיטת שאר הפוסקים, אבל לשיטת הרמב"ם אין תקנה לדבר, כי כוונת המגרש שתינשא תחילה לפלוני וברגע שנשאה לאחר בטל הגט ושוב אין תקנה לקיים התנאי.

מיהו שאר הפוסקים והתו"ס – ס"ל שיש תקנה אם תחזור ותינשא לאותו פלוני. כ"ד הראב"ד.

ד. נתקדשה לאחר

ב"ש: כיון שלא בא עליה האחר אין כאן איסור ביאה אלא שאסורה לו מפני שלא נתקיים התנאי, ולכן כשמת הבעל או נתן גט אחר – מותרת.

ד. **ואם** רק התקדשה לאחר תצא ולא יחזיר עד אחר מיתת הבעל או שיתן לה הבעל גט שני בלא תנאי. ואם בינתיים נישאת לפלוני וקיימה התנאי שוב לא יכול האחר להחזירה דהוי כמחזיר גרושתו מהאירוסין.

1. נישאת לאחר

ב"ש: אף שבתנאי "על מנת" מותרת להינשא קודם קיום התנאי לרמב"ם! ה"ד בתנאי שבידה, משא"כ תנאי זה (שתינשאי לפלוני) אינו בידה. לכן הוי כזינתה ואסורה לזה.

א. לא יחזיר עולמית

באר הגולה: פירוש אחר שגירשה זה האחר, נישאת לפלוני (בעל התנאי) ומת או גירשה – אסורה לחזור לאחר, דהוי כמחזיר גרושתו.

ביאור הגר"א – אף לאחר מיתת הבעל אסורה לאחר דהוי כסוטה שאסורה לבעל ולבועל.

ג. נישאת אח"כ לאותו פלוני

ב"ש: תו"ס – ואף לכתחילה מותרת להינשא לאותו לפלוני דשוב לא שייך "שיאמרו נותנים נשותיהם" כיון שנישאת לאחר בינתיים.

"על מנת" שלא תינשאי לפלוני

קמג - טז

1. אמר לה: "על מנת שלא תינשאי לפלוני עד זמן

פלוני", הרי זה גט:

א. ויש מי שאומר - שלא תינשא עד שימות אותו פלוני.
ב. ויש מי שאומר - שמותרת להינשא מיד, כיון שבידה לקיימו, שא"א להינשא לו אלא מדעתה.

2. ואין תקנה להחזירה (לאותו פלוני) אא"כ יקדשנה המגרש ויחזור ויגרשנה

סתם א. (או שמת הבעל קודם שנשאת לשום אדם - בב"י בשם הרשב"ץ).
ב. ואם נשאת לאחר, וגירשה אותו האחר, סתם - עדיין לא הותרה לאותו פלוני (כי כבר אינה ברשותו, שגט גמור נתן לה אלא שהטיל בו תנאי).
ג. ואם נשאת לו - נתבטל הגט, ובניה אף מהשני ממזרים.

גמ: הלשון "אלא" הוא "חוץ" ואינה מגורשת דהוי שיוור, או "על מנת" הוא ומגורשת דהוי גט על תנאי?

1. **גיטין (פב.): משנה** – המגרש את אשתו וא"ל:

הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני:

ר"א – מתיר. וחכמים – אוסרים.

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

- **אבל ה"ה(רמב"ן)** – מיירי בחיי המגרש, שכל שנישאת לו דרך נישואין עברה על התנאי הגט בטל (אף שאין נישואים תופסים בה).
- **רשב"ץ(בה"ג)** – כל שמת המגרש בטלו תנאיו ואם עברה ונשיאת לפלוני לא בטל הגט. אלא מיירי שעברה בחיי המגרש.

✓רשב"ץ: לכו"ע אם לא נישאת לשום אדם עד שמת המגרש מותרת להינשא לפלוני, ממ"נ – לפי התוס' – כשתינשא לפלוני בטל הגט למפרע והרי היא אלמנה שמותרת להינשא לכל אדם. ולפי בה"ג – אחר מות המגרש התבטלו התנאים והגט חל והוי גרושה. מ"מ יש נ"מ אם דינה כגרושה (לפי בה"ג) או אלמנה (לפי התוס') לענין לינשא לכהן. **ב"י** – ונראה שדינה כגרושה כבה"ג. אבל הב"ש פסק – כהתוס' שאף לאחר מיתת המגרש בטל הגט למפרע וא"כ הוי אלמנה שמותרת לכהן.

1. עד זמן פלוני

ב"ש: ואם א"ל: "חוי מפלוני" לא הוי גט אף שמגבילו בזמן.

זמן פלוני

ב"ש: כתב הרמב"ם טעמו – שאם לא נתן זמן, הוי כאומר "כל ימי חייכי" שאינו גט (כמ"ש בשו"ע כ'). ולד' לאסר עליה יין "כל חיי פלוני" (דהוי גט) דשם עכ"פ אחר מות פלוני היא מותרת ביין, משאכ"כ שאסורה בפלוני לעולם.

א. שלא תינשא עד שימות אותו פלוני

ב"ש: זו שיטת הרשב"א (ר"ח) – דס"ל שבכל התנאים אף מה שבידה והוא בשת וא"ת אסור להינשא עד שיתקיים התנאי. אבל לשאר פוסקים (הר"ן והרשב"ץ) – דבר שבידה והוא בשת וא"ת מותרת להינשא מיד (וכמ"ש המחבר ב.ב.ב.), ואין חילוק בין תנאי זה לשאר תנאים.

2. אין תקנה

ט"ז: אין תקנה שיכתוב גט אחר בלא תנאי, שהרי הגט גט גמור אלא שהטיל בה תנאי שלא תינשא לפלוני וקיימה תנאה ולא נישאה. משאכ"כ בסט"ו "תינשא לפלוני" דסגי לכתוב גט אחר בלא תנאי! ששם התנאי בקום עשה, וכ"ז שלא נישאת לפלוני לא נתגרשה לגמרי, ע"כ מהני גט אחר בלא תנאי.

כלומר: הלשון "אלא"

האם "חוי" הוא ובזה חלוקים חכמים על ר"א דהו שיור, אבל בע"מ לכו"ע שרי. או "על מנת" הוא ובזה הם חלוקים, אבל "חוי" לכו"ע הוי שיור.

סיכום: הלשון "אלא" מהו?

הלשון "אלא"	הלשון חוי	הלשון ע"מ
כחוי הוא ולכן---<<	ר"א – מכשיר חכמים – פוסלים	לכו"ע כשר
כעל מנת הוא ולכן---<<	לכו"ע פסול הוא חכמים – פוסלים	א – מכשיר חכמים – פוסלים

✓ואסיק רבינא: "אלא" חוי הוא אבל "על מנת" לכו"ע כשר הוא.

כ"פ הרי"ף, רא"ש, רשב"א, תוס' וש"פ.

כ"פ המחבר (קלז"א).

ואילו הרמב"ן – הגמרא עדיין נשארה בספק, לפיכך יש להחמיר שאפילו בע"מ הוי שיור, ולכן אינה מגורשת מספק.

כ"כ הר"ן(י"א), כ"פ הרמ"א (קלז"א).

ע"מ שלא תינשא לפלוני – ה"ז גט

✓רמב"ם – ודוקא כשמגבילו בזמן, "ע"מ שלא תינשא לפלוני עד 50 שנה", אבל סתם אינו גט, כיון שאגידא בו כל ימי חייה.

והרשב"א – אף בסתם מגורשת.

הר"ן: טעמו לפי שאין התנאי נמשך אלא כל חיי פלוני, והוי כאומר "ע"מ שלא תשתי יין כל חיי פלוני" שמגורשת (ס"כ).

ה"ז גט

ב. תוס' – ומותרת להינשא מיד

א. מהר"ח שכתבו הרשב"א משמע – לא תינשא עד שימות אותו פלוני.

2. ת' הרא"ש: ואין תקנה להתירה (לאותו פלוני) אא"כ יקדשנה המגרש ויחזור ויגרשנה סתם.

ג. ואם נשאת לו – נתבטל הגט, ובניה אף מהשני ממזרים.

א. כשמת המגרש

• **התוס' –** מיירי שעברה ונישאת לפלוני לאחר מיתת המגרש, שאז בטל הגט למפרע. אבל אם עברה ונשיאת לו בחיי המגרש לא בטל הגט, שהרי היא אשת איש ואין נישואין תופסים בה.

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

ואין תקנה

ב"ש: משמע שאינו יכול לבטל התנאי אף שנתרצו שניהם, אף שיש מקומות דמהני. הכלל הוא: תנאי שנעשה לצערה אינו יכול למול (לבטל) התנאי. ואף בתנאי שאינו לצערה אם הוא בידה בשב וא"ת לא יכול לבטל התנאי. [רק בתנאי שאינו לצערה, וגם אינו בידה או הוא בקום ועשה – יכול לבטל התנאי בהסכמת שניהם]. ולפי הב"ח – הכל תלוי אם מתכוון לצערה שלא יכול לבטל, ואם לאו יכול בטל (וכאן שלא תינשא לפלוני מתכוון לצערה).

אין לו תקנה

פ"ת: מביאור הגר"א – משמע שחולק על דיו זה של המחבר (דיש לתקנה לתת גט נוסף בלא תנאי). כ"כ ת' מהרי"ט. ובת' גליא מסכת – א' שנתן גט לאשתו ואמר "שלא תינשא לפלוני למשך ג' שנים" (ולא אמר "על מנת" או "חוק") – אין כאן בית מיחוש שהרי לא אמר "על מנת" או "חוק" (ויכול לכתוב גט שני בלא תנאי). כ"כ מהרי"מ מבריסק – שיעשו גט שני בלא תנאי כ"כ ת' עמודי אש.

ויחזור ויגרשנה

פ"ת: ואם קידשה ורוצה לגרשה באותו יום באותו גט (דלא הוי גט מוקדם, וגם התנאי לא היה בגט עצמו) – לא מהני וצריך לכתוב גט חדש בלא תנאי. גליא מסכת: טעמו – שדומה ממש לשט"ח שנמחל שעבודו (שלקח הלוואה וכתב שט"ח למלוה, ובאותו יום פרע ההלוואה ורוצה לחזור לקבל הלוואה נוספת ע"ס אותו שט"ח) – דלא מהני ששעבוד שט"ח זה כבר נמחל.

א. לאחר מיתת המגרש

א"ל: ה"ז גיטך "על מנת" שלא תשתי יין כל חיי פלוני, ומת המגרש?

אם נישאה בחיי המגרש

לפי התו"ס – אף שמת המגרש צריכה לקיים התנאי ואסורה ביין כל חיי פלוני, שאל"כ יתבטל הגט למפרע.

ולפי בה"ג – אינה חייבת יותר לקיים התנאי, שמיד שמת המגרש בטלו התנאים והגט קיים.

לא נישאה בחיי המגרש ורוצה להינשא עכשיו לכהן:

לפי התו"ס – תשתה יין שיתבטל הגט והוי אלמנה שמוותרת לכהן.

ולפי בה"ג – אסורה לכהן אף תשתה יין, שמיד שמת המגרש בטלו התנאים וחל הגט למפרע, והי גרושה האסורה לכהן.

ולענין ייבום הדין הפוך:

לפי התו"ס – לא תשתה יין שתישאר גרושה ותפטר מייבום.

ולפי בה"ג – בכל גוונא פטורה מייבום אף שתשה יין, שדינה כגרושה.

ג. נישאת לפלוני נתבטל הגט

ב"ש: משמע אף שנישאת לו בחיי המגרש בטל הגט כבה"ג (מחצית השקל – מדכתב "בניה ממזרים אף מהשני", ואם נישאת לאחר מות המגרש למה בניה ממזרים, אף שבטל הגט מ"מ עכשיו היא אלמנה ולא אשת איש).

מ"מ מרוב הפוסקים – מבואר שאם עבר על התנאי אף לאחר מות המגרש הגט בטל למפרע, וכנ"ל עיקר.

נתבטל הגט

ב"ש: קשה – בסי"ד כתב "ע"מ שלא תינשאי לאבא, ונישאת לו הוי גט, לפי שאין לו בה נישואין". הרי גם כאן אין לו ה בה נישואין לי שהיא אשת איש?

וי"ל שכאן ממ"נ בטל הגט –

אם הוי נישואין עם פלוני – הרי הגט בטל שעברה על התנאי.

ואם לא הוי נישואין – הרי זה בגלל שהיא אשת איש, א"כ אין כאן גט.

משא"כ בנישואי אביו שאין שייך נישואין מצד האיסור ולא מחמת התנאי.

והגרע"א תירץ – המחבר ס"ל כהר"ן שב "על מנת שלא תינשאי לפלוני" שהוא רק איסור "לאו" שנישואין תוספים בה ולכן הגט בטל. לאפוקי באבא שאין נישואין תופסים בה.

זינתה עם אותו פלוני - הוולד כשר והגט כשר, שלא התנה אלא על נישואין.

קמג - יז

גיטין (פג.): א"ל הרי זה גיטך ע"מ שלא תינשאי לפלוני – הותרה אצלו בזנות.

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

קמג - יח

1. אמר לה: ע"מ שתבעלי לפלוני, נתקיים התנאי שנבעלה לו, בין בזנות בין בנשואין - הרי זה גט. א. ולכתחילה לא תבעל לו, דהא אינה מגורשת עד שתבעל לו, נמצאת תחילת ביאה באיסור.

1. גיטין(פד): הרי זה גיטך ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט. **רשב"א:** אף שנבעלה ע"י נישואין הוי גט. **א. ירושלמי:** ולכתחילה לא תבעל לו, דהא אינה מגורשת עד שתבעל לו, נמצאת תחילת ביאה באיסור. **והטור(רשב"א) - תימה,** כיון דקי"ל "על מנת" כאומר מעכשיו, נמצא שלאחר שנבעלה היתה פנויה למפרע. **ב"י:** הרשב"א כתב כן דרך שמא, והניח הדבר בצ"ע.

1 א. ולכתחילה לא תבעל לו

ב"ש: אף כאן שייך הטעם "שלא יאמרו נותנים נשותיהם במתנה", אלא שנקט איסור החמור יותר. **ע"ד:** ועדיין יש נ"מ בין הטעמים, שאם תבעל אחר נישואין לפי טעם הירושלמי ש"ד. אבל עדין יאמרו "נותנים נשותיהם במתנה".

קמג - יט

ע"מ שלא תבעלי לפלוני, הוי גט, ולא תינשא עד שימות אותו פלוני, דחיישינן שמא תבעל לו באונס.

הרא"ש (תוספתא): ע"מ שלא תבעלי לפלוני חוששת שמא תבעל לו באונס.

שמא תבעל לו באונס

ב"ש: החשש שמא תבעל אחר מיתת המגרש, שבחיי המגרש לא חוששים לפי שהוא איסור חמור של אשת

איש, וכמו שלא חוששים כשא"ל ע"מ שלא תבעלי לאבא. **גיטין(עד):** הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי 200 זוז - ה"ז גט ולאחר לא תינשא עד שתיתן. **תו"ס -** דחיישינן שמא לא תוכל לקיים תנאה.

קמג - כ

1. צריך שלא יתנה עליה תנאי שעומדת בו כל ימיה, כגון: ע"מ שלא תאכלי בשר או שלא תשתי יין לעולם, או כל ימי חייכי, שאם התנה כך - אין זה כריתות. א. אבל אם אמר לה: כל ימי חיי, או כל ימי חיי פלוני, או עד ג' שנה - הרי זה גט. 2. ויש מי שכתב: שאפילו הרחיב הזמן יותר מכדי חיי האדם, כיון שהוא דבר פסוק - ה"ז גט.

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

■ מל"מ – מסתפק

■ יד המלך – אין כאן ספק, שהרי אם תיתן 200 זוז תהיה מגורשת ומותרת בשתיית יין. ומסתמא לא תקלקל עצמה.

א. כל ימי חיי פלוני

פ"ת: המגרש את אשתו ע"מ שבעוד שנה תעבור מעירם לעיר הוריה, כדי שלא תתחרה במסחר עם משפחתו, ומת בתוך שנה, האם מילוי התנאי יפטור אותה מחליצה?
יש שחששו – שאף שתקיים התנאי לאחר מיתת המגרש לא יעזור לקיים בגט. שהרי לשיטת בה"ג אם התנה שלא תשתה יין כל חיי ראובן ונישאת ללוי ומת המגרש בחיי ראובן, אף שתעבור על התנאי ותשתה יין אף שבטל התנאי לא בטל הגט.

וכשם שמעשה לעבור על התנאי (שתיית היין) לא מבטל הגט, כן קיום התנאי לא יעזור לקיים הגט.
ולכן אף שתעבור מעירה לאחר מות המגרש לא יעזור לקיים הגט והיא זקוקה ליבם.
והמהר"ש איגר – אם תקיים התנאי אף שהוא לאחר מות המגרש הוי מגורשת וא"צ חליצה.
כ"כ ר' משה סופר.

וטעמו:

(א). אין לחוש לסברת בה"ג, שהרי הר"ן וה"ה דחו סברתו. וגם השו"ע לא הזכיר סברה זו.
(ב). בה"ג מיירי דווקא בתנאי דשב וא"ת, אבל בתנאי של קום ועשה מודה שקיום התנאי מועיל אף שהוא לאחר מיתת המגרש.

(ג). טעמו של בה"ג שכל תנאי שבא לצערה אמרינן בשעת מיתתו שבק ומחל. ולכן כאן מגורשת ממ"נ:
אם כוונתו לצערה – בשעת מיתת מחל.

ואם כוונתו להרווחת בני המשפחה במסחרם – הרי אם תעזוב יש להם הרווחה.

כל חיי פלוני

פ"ת(שער המלך): לדעת הרשב"א – דווקא שתלה הדבר בחיי איש אחד, אבל תלה בחיי פלוני ופלוני אין זה כריתות (ראה עוד בהמשך).
ולדעת הר"ן – אינו כן.

1. גיטין(פג.): הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין, שלא תלכי לבית אביך לעולם – אין זה כריתות. ל" יום – ה"ז כריתות.

(שם): אמר רבא – הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי – אין זה כריתות.

א. כל ימי חיי פלוני – ה"ז כריתות.

פרש"י: אין זה כריתות – שאין מפרידן אלא המוות, שעד יום המיתה קשורה בו.

הרא"ש: ה"ז גט – ומותרת להינשא מיד, שהרי בידה לקיימו.
כ"כ התו"ס.

2. הטור: שאפילו הרחיב הזמן יותר מכדי חיי האדם, כיון שהוא דבר פסוק – ה"ז גט.

ב"י: ונראה שלמד כן מהרשב"א שכתב – ואע"פ שהוא ילד והיא זקנה וא"ל: ע"מ שלא תשתי יין מכאן ועד 50 שנה – הוי כריתות, שאפשר שתחיה יותר מכן.

וראיתו לא מוכחת, שדוקא ב 50 שנה אפשר שתחיה אף שהיא זקנה, אבל אמר 200 שנה, מאחר שבודאי לא תחיה כל כך – לא הוי כריתות.
[כלומר: א"ל הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין 200 שנה לרשב"א – לא הוי כריתות.
ולטוב – הוי כריתות, כיון שהדבר פסוק].

להלכה:

המחבר פסק בסתם – כהרשב"א, שאם התנה יותר מחיי אדם, אף שהוא קצוב אינה מגורשת.
בשם י"א – פסק כדעת הטור.

1. שלא תאכלי בשר

מל"מ: ה"ה התנה בקיום מעשה, כגון האומר: הרי זה גיטך ע"מ שתדורי בבית זה לעולם – אינו גט.
וכ"ה בתו"ס.

לא תשתי יין לעולם

נתן גט בשני תנאים: ע"מ שלא תשתי יין לעולם (דאיגדא ביה לעולם) או ע"מ שתתני לי 200 זוז (דלא דאיגדא ביה לעולם) – האם הוי כריתות?

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

קמג - כא

- 1. אמר לה: על מנת שלא תלכי לבית אביך עד זמן פלוני, אע"פ שהגט כשר והתנאי קיים - אין לשום אדם להשתדל בגט שינתן בתנאי זה, כי אי אפשר לעמוד על נפשה מלכת לבית אביה, ונמצא גט בטל ובניה ממזרים.**
- א. ואם המגרש הוא מאותם שכופין להוציא, ולא רצה לגרש אלא בתנאי זה, כופין אותו לגרש בלא תנאי זה (כ"פ הרשב"א).**

1. עד זמן פלוני

ב"ש: זו שיטת הרמב"ם – שאם לא קצב זמן לא הוי גט. ואף שלאחר מיתת האב מותרת ללכת לאותו בית, לא מיקרי מוגבל בזמן, דתו לא נקרא בית אביה, ונמצא שאין היתר לדבר הנאסר. ולשיטת התוס' והרא"ש – אף לאחר מיתת האב לא הותרה "דבית אביך" משמע אף ליוצאי חלציו, והוי כאילו אמר "לעולם" דלא הוי כריתות.

1. גיטין(פג.): הרי זה גיטך ע"מ שלא תלכי לבית אביך ל' יום – ה"ז כריתות (והוי גט).

ספר חזקה התנופה (דינים שבסוף בספר): אמר לה: על מנת שלא תלכי לבית אביך עד זמן פלוני, אע"פ שהגט כשר והתנאי קיים - אין לשום אדם להשתדל בגט שינתן בתנאי זה, כי אי אפשר לעמוד על נפשה מלכת לבית אביה, ונמצא גט בטל ובניה ממזרים.

א. ואם המגרש הוא מאותם שכופין להוציא, ולא רצה לגרש אלא בתנאי זה, כופין אותו לגרש בלא תנאי זה.

קמג - כב

לא תינשאי לפלוני – ולא קצב זמן

- 1. אמר לה: על מנת שלא תינשאי לפלוני, ולא קבע זמן - אינו גט, שאין זה כריתות, דומה לאומר: על מנת שלא תשתי יין לעולם, או כל ימי חייכי.**
- 2. ויש אומרים: שכיון שאין התנאי נמשך אלא כל ימי חיי, הוי ליה כאומר: על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני - שהיא מגורשת. ונקטינן כדברי שניהם, להחמיר.**

הותרה במה שנאסרה, בשתיית היין. משאכ"כ שנאסרה על פלוני הוי לעולם, שבחיי פלוני אסורה עליו ולאחר מותו אי אפשר. ולכן **כתב ודמי לאומר:** "ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם שאין זה כריתות". ואע"פ שלאחר מות אביה מותר לה ללכת לבית, מ"מ אחר מיתתה שוב לא מיקרי "בית אביך". "ובית אביך" נשאר באיסורו לעולם.

כ. השיגו על הרמב"ם – הרמב"ן ה"ה, הטור והרשב"א – כיון שאפשר שימות אותו פלוני בחייה

1. רמב"ם: ע"מ שלא תינשאי לפלוני – אינו גט. הא למה הדבר דומה? לאומר: ע"מ שלא תשתי יין לעולם או לא תלכי לבית אביך לעולם או כל ימי חייכי (גיטין פג.).

2. והר"ן – ותימה, הרי אין התנאי נמשך אלא כל ימי חיי פלוני והו"ל כאומר: אל תשתי יין כל ימי פלוני דהוי גט? ונראה שדעת הרמב"ם של"ד, דבין אחר מות פלוני

הלכות גיטין

סימן קמ"ג: דין המגרש על תנאי.

ואין לסמוך בזה על הרמב"ם לתת גט שני, אלא יחזור ויקדשנה ולא יברך ואח"כ יכתוב גט בלא תנאי (כמ"ש תקנה זו הרא"ש).
ומה שלא יברך ברכת האירוסין לחשוש לרמב"ם שמא אינו מגורשת והיא אשתו והוי ברכה לבטלה.

2. ויא" ... שהיא מגורשת

פ"ת(שער המלך): וה"ד שאסרה על אדם אחד (פלוני) שי"ל שמא ימות בחייה. אבל אם אסרה על כל העולם מלבד פלוני לכו"ע - אינו כריתות, שלא שייך שימותו כל העולם בחייה.
ולפי הרשב"א - שב "על מנת שלא תליכי לבית אביך" לא מגורשת שלא חיישין לדבר שאינו שכיח. א"כ אף באומר "ע"מ שלא תינשאי לפלוני ולפלוני" אינו גט דמיתה של שנים לא שכיח.
ואף להר"ן שכתב שאם באסרה על כל זרעו הוי כריתות לפי שחוששים לכליו כל זרעו ! מיירי בקצב לה זמן, אבל בלא קצב מודה שאינו גט.

ויתבטל התנאי הוי שפיר כריתות.
כ"ד הרמב"ן.

סיכום: ע"מ שלא תינשאי לפלוני לעולם

• **רמב"ם** - לא הוי כריתות ואינה מגורשת.
כ"פ המחבר (סתם).

• **רמב"ן** - הוי כריתות.

כ"פ טור, רשב"א, הר"ן וה"ה.

כ"פ המחבר (יא).

1. שלא תינשאי לפלוני

פ"ת(ת' הרדב"ז): אמר "ע"מ שלא תנשא" בלא יו"ד, אף שלשון "תינשאי" יותר מדוקדק אבל גם לשון "תנשא" תנאי גמור הוא ואינו גט (דלא הוי כריתות).

אינו גט... ויא"א

פ"ת(ת' הרדב"ז): ואם רוצה לחזור ולתת גט שני בלא תנאי:

לפי הרמב"ם - שגט ראשון אינו גט, ועדיין היא נשואה יכול לתת גט שני בלא תנאי.

אבל לפי שאר הפוסקים - שגט ראשון הוא גט, לא מהני שיתן גט שני בלא תנאי.

קמג - כג

1. **אמר לה: על מנת שלא תשתי יין זה לעולם, או שלא תעלי באילן זה או בכותל זה לעולם, ונשפך היין ונקצץ האילן ונפל הכותל - אין זה כריתות, מאחר שלא הותרה לעולם במה שנאסרה.**
2. **וי"א שכיון שאין התנאי נמשך אלא כל זמן שהיין קיים או האילן או הכותל קיימים - הרי זו כריתות. ונקטינן כדברי שניהם, להחמיר.**

2. כ"ז שהיין קיים

***:** תימה, למה כאן צריך שיקצץ האילן בפועל כדי להתירה ולא מספיק לומר "שמא יקצץ בחייה", וכמו באסרה על פלוני שהיא"א ס"ל כיון שאין התנאי נמשך רק בחיי פלוני ששמא ימות בחיה והוי כריתות?

להחמיר כדברי שניהם

באר הגולה: פירוש שאסרה להינשא בגט זה, ופסלה לכהן, ואם קיבלה קידושין מאחר צריכה ממנו גט (ואם אין לה ילדים חולצת ולא מתיבמת).

1. ע"פ דברי הרמב"ם הנ"ל:

אמר לה: על מנת שלא תשתי יין זה לעולם, או שלא תעלי באילן זה או בכותל זה לעולם, ונשפך היין ונקצץ האילן ונפל הכותל - אין זה כריתות, מאחר שלא הותרה לעולם במה שנאסרה.

2. **אבל הטור** - בתוספתא כתב הפוך. ע"מ שלא תעלי באילן זה לעולם ונקצץ האילן - ה"ז גט.

הלכות גיטין

סימן קמ"ד: דין התנאים, ואם יש טענות אונס בגט.

סימן קמ"ד: דין התנאים, ואם יש טענות אונס בגט.

ובו ז' סעיפים (גיטין: כט, לד, עג, עז, עז. כתובות: ב)

קמ"ד - א

1. אמר לה: "הרי זה גיטך אם לא אבא בתוך שלשים יום", או שאמר: "על מנת שלא אבא בתוך ל' יום", והיה בא בדרך בתוך ל' יום, א. וחלה או עכבו נהר ולא בא עד אחר ל' יום - הרי זה גט, אפי' עומד וצווח: "הריני אנוס", שאין אונס בגיטין.
ב. ואף ע"פ שגילה דעתו שאין רצונו לגרש, כיון שלא התנה חוץ מאם יקראנו אונס.
ג. אבל אונס דלא שכיח כלל, כגון: אכלו ארי או הכישו נחש או נפל הבית עליו, לא אסיק אדעתיה להתנות עליו, ומבטל הגט והיא זקוקה ליבם.
2. (ושביה, הויא אונס דשכיח - ואינו מבטל הגט מדלא התנה) (מרדכי פרק מי שאחז).

- א. אונס דשכיח ולא שכיח, כגון שחלה - מחלוקת ל"ק*ל"ב, והלכה כ"ק שאין טענת אונס. כ"פ הרי", רמב"ם והגמ"י (אם' בידי שמים).
- הגמ"י (ס' המקצועות) - ביד אדם אין טענת אונס, ביד שמים יש טענת אונס. וכן נראה מהגאונים והמרדכי.
- ולפ"ז: הפסיקו נהר הוי בידי אדם ואינו אונס שנהגו לעבור הנהר בספינה. אבל במקום שנהגו לעבור הנהר ברגל ועכשיו גדל הנהר וא"א לעבור ברגל הוי בידי שמים ויש טענת אונס.
- מרדכי (ת' גאון) - לחומרא שיש אונס בגיטין, כל"ב.
- ב. גיטין (לד.): גילוי דעת בגיטין (פירוש שגילה דעתו שאינו חפץ בקיום הגט):
אביי סבר - לאו מילתא (ואינו מבטל הגט).
רבא סבר - מילתא היא (ומבטל הגט).
אביי מביא ראיה: אותו שנתן גט לאשתו וא"ל: "אם לא באתי עד ל' יום יהא גט", ובא והפסיקו הנהר, צעק הבעל מעבר לנהר: אמר: "ראו שבאתי" (שגילה דעתו שרוצה בביטול הגט), ואמר שמואל - לא נקרא שבא והגט בטל.
ורבא דחה הראיה, שאני התם שלא רצה לבטל הגט

1. טור: כשם שיכול להתנות קיום הגט על תנאי שאשתו תעשה כו"כ, כך יכול להתנות על קיום הגט שהוא יעשה כו"כ.
כיצד: אמר לה - "הרי זה גיטך מעכשיו אם לא אבוא בתוך ל' יום" או שאמר מלה: "על מנת שלא אבוא בתוך ל' יום".
אם בא תוך ל' - נתבטל הגט.
ואם לא בא - נתקיים הגט למפרע.
- אונס בגיטין
- כתובות (ב.): אמר רבא - ולענין גיטין אינו כן (כלומר דלא מהני טענת אונס, שאף שלא יכל לקיים תנאו מפני אונס, הגט גט, כאילו לא קיים תנאו).
ואיכא דאמרי אמר רבא - וכן לענין גיטין, אלמא קסבר יש אונס בגיטין.
- להלכה:
- רא"ש, תו"ס (ר"ת) - כל"ק, שאין טענת אונס בגיטין (א"כ באונס דלא שכיח כלל).
כ"פ הר"י: יש גיטין עיני אונס:
- ג. אונס דלא שכיח כלל, כגון נשכחו נחש, או אכלו ארי, לכו"ע (אף ל"ק) יש טענת אונס ולא הוי גט.
 - א. אונס דשכיח, כגון פסקו נהר - לכו"ע אין אונס.

הלכות גיטין

סימן קמ"ד: דין התנאים, ואם יש טענות אונס בגט.

אבל בגירושין – הרי יכול לגרשה בע"כ, ולכן אף אונס מהני שלא צריך הסכמתה.

ולפ"ז: אחר תקנת ר"ג שאין מגרשים אישה בע"כ – אין אונס מהני אף בתנאי שהוא לטובתה, שהרי לא הסכימה להתגרש אלא בקים התנאי (שיתן לה 200 זוז), ובלא הסכמתה לא יכול לגרשה. ואפילו באונס שלא שכיח כלל – לא הוי גט.

וקובץ מפרשים – תימה, הרי אף לאחר תקנת ר"ג אם עבר וגירשה בדיעבד מגורשת, ואין שייך לבטול הגט מחמת שנאנס?

וי"ל: כיון שהגט היה על תנאי והתנאי לא התקיים ממילא בטל הגט, אבל לפני תקנת ר"ג אף אם נאמר שהגט בטל יאמר עכשיו "הרי זה גיטך" ותגרש בו בע"כ.

ויז המלך – בכל גוונא הוי גט, אף אחר תקנת ר"ג. כן השיגו על הב"ש – ספר ב"מ וטיב גיטין.

שאינ אונס בגיטין

ת' הרדב"ז: א"ל הרי זה גיטך מעכשיו אם אעבור כנגד פניך עד זמן פלוני, והלכה האישה והחביאה עצמה וכשבא הבעל לא מצאה.

אחר זמן תובעת האישה כתובתה, והוא צווח שאנוס היה – הוי מגורשת גמורה ונוטלת כתובתה, שנעשה כמי שצווח על ביתו שנפל (שלא עוזר כלום).

2. ושבויה הוי אונס דשכיח

קשה: הרי מקור הרמ"א מהמרדכי, והוא כתב "הוי אונס דלא שכיח" (שאז יש טענת אונס)?

ח"מ – שכיח כאן פירושו: שכיח ולא שכיח. בגיטין דינו כשכיח ולא מיקרי אונס, ובממונות דינו כלא שכיח והוי אונס (כמ"ש בחו"מ קעו/מח).

וזה שכתב המרדכי דהוי אונס דלא שכיח לעניין ממונות נאמר.

[כלומר: לעניין גיטין הוי אונס שכיח דאינו אונס, ולעניין ממונות הוי אונס דלא שכיח שדינו כאונס].

וכנה"ג כתב – דהוי ט"ס, וצ"ל "הוי אונס דלא שכיח" שמבטל הגט. כ"כ בית הלל.

אלא לקיים תנאו שבא, והרי לא בא.

ב"י: להלכה כאב"י שגילוי דעת בגט לאו מילתא.

ג. אונס דלא שכיח כלל:

גיטין(עג.): הרי זה גיטך אם מתי מחולי זה, ונפל עליו הבית ומת או נשכו הנחש (שאינו שכיח כלל) – אינו גט.

כלומר: באונס שלא שכיח כלל, שלא עלה על דעתו להתנות – מיקרי אונס ולא הוי גט.

2. ד"מ(מרדכי): שביה מקרי אונס דלא שכיח.

ואילו הרמ"א פסק – שביה מקרי אונס דשכיח (ראה באחרונים).

1. הרי זה גיטך

ב"ש: אף שאונס מהני בכל התורה כולה, בגיטין תקנו חז"ל שאין אונס. וטעמו: שאם נאמר יש אונס בגיטין יצא תקלה:

מפני הצנועות – שאף שאינו אונס יאמרו אונס הוא ויהיו עגונות.

ומפני הפרוצות – שאף שהוא אונס יאמרו אינו אונס וילכו וינשאו ונמצאו בניהם ממזרים.

ולכן תיקנו חז"ל שאין אונס בגיטין, שכל המקדש ע"ד חכמים מקדש והפקיעו הקידושין ועשו בעילתם בעילת זנות (כתובות ב:).

פ"ת(פני יהושע) – תימה, לפ"ז מי שכינס יבמתו וגירשה על תנאי "הרי זה גיטך אם לא אבוא עד יב"ח", ואירעו אונס, שכאן אף אם יעשו בעילתו בעילת זנות, הרי גם בעילת זנות קונה ביבמה?

ותירץ הרא"ה – עיקר תקנת חכמים היתה שכל המגרש על תנאי ע"ד חכמים מגרש שלא מועיל טענת אונס, ובזה א"צ להפקיע הקידושין, שהרי ע"ד זה גירש. ואם יבוא אדם ויאמר בפירוש שלא גירש ע"ד כן הפקיעו קידושיו.

א וחלה או עכבו הנהר

ב"ש: כתב הר"ן – בתנאי שהוא לטובת האישה (כגון שלא רצתה להתגרש והתנאי שיתן לה 200 זוז) ונאנס ולא קיים התנאי, יש לחלק:

בקידושין – לא מהני אונס, שהרי הקידושין תלויים בדעת האישה והיא לא הסכימה להתקדש לו ללא התנאי. ולכן אינה מקודשת.

הלכות גיטין

סימן קמ"ד: דין התנאים, ואם יש טענות אונס בגט.

קמ"ד - ב

1. הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חדש, ולא אמר: מעכשיו ולא על מנת, ומת בתוך שנים עשר חדש - ה"ז ספק, וחולצת ולא מתייבמת.

כ"כ הר"ן שהתו"ס פסקו כרבי יוסי ואף כשהתנאי היה בע"פ ולא כתוב בשטר.
כ"כ הרשב"א והר"ן בדעת הרי"ף.

• **הרמ"ה** – אם התנאי היה כתוב בגט עצמו קי"ל כרבי יוסי שזמנו של הגט מוכיח ומגורשת, אבל תנאי שהיה בע"פ – אינו גט כלל, ואף יכולה להתייבם. כ"ד האשרי.

להלכה:

בסימן (קמג/ב) פסק המחבר –

בסתם כהרמב"ם, שהלכה כת"ק שאין זמנו של גט מוכיח, ולכן מגורשת רק בשעת קיום התנאי ולא מזמן נתנית הגט.

ובשם י"א פסק – כהראב"ד שפסק כרבי יוסי.

וסיים – כהתו"ס והר"ן שהסתפקו.

ובסימן (קמד/ב) פסק בסתם שהוא ספק ולכן שחולצת ולא מתייבמת.

1. גיטין(עו.): משנה – "הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד יב"ח", ומת תוך יב"ח – אינו גט.

פרש"י: כיון שלא אמר מעכשיו משמע שיהא גט לאחר יב"ח והרי מת תוך הזמן.

גמ: ורבי יהודה נשיאה התירה להינשא, דס"ל כרבי יוסי שזמנו של הגט מוכיח עליו, כאילו אמר מהיום.

להלכה:

• **רמב"ם** – לא קי"ל כרבי יוסי בגיטין, לפיכך הגט יחול רק לאחר יב"ח, וכין שמת תוך יב"ח או נשרף – אינה מגורשת.

• **הראב"ד** – קי"ל כרבי יוסי אף בגיטין, ולכן מגורשת. כ"כ הטור והרשב"א בשמו.

• **ומהתו"ס** משמע – שמסתפקים, ולכן חולצת ולא מתביימת. כ"פ הר"י.

בדעת התו"ס, הר"י:

הג"א כתב בדעת הר"י - שפסק כר' יוסי.

קמ"ד - ג

1. "הרי זה גיטך מעכשיו, אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חודש", ומת בתוך שנים עשר חודש - הרי זו מגורשת.
א. אבל אם יש לה יבם - ולא תינשא בלא חליצה עד שיעברו שנים עשר חדש. ואם נשאת - לא תצא.

להלכה:

• **תו"ס והרא"ש** – וא"ת לאלתר מה יש לחוש הרי ודאי לא יבוא שהרי מת?

וי"ל שיש לגזור אטו לא מת, כיון שהעולם לא יודעים שהוא מת ויראו שמתירים אותה תוך יב"ח חודש, גם כשלא מת יתירו אותה עוד לפני יב"ח אף שהתנאי עדיין לא התקיים.

• **לפי הרמב"ם** – הטעם שכל זמן שלא נתבטל

1. גיטין(עו.): משנה - הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד יב"ח חדש ומת בתוך יב"ח חדש - אינו גט. ה"ז גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד יב"ח חדש ומת בתוך יב"ח חדש - הרי זה גט.

א. גמ: הרי זה גיטך – האם הגט חל מיד שמת, א"ד רק לאחר יב"ח שבא הזמן ולא קיים התנאי? ולא איפשטא.

הלכות גיטין

סימן קמ"ד: דין התנאים, ואם יש טענות אונס בגט.

לפי התו"ס והרא"ש – לא תצא שזו רק גזרת חכמים.
לפי הר"ן – תצא כיון שהוא ספר איסור דאורייתא.

התנאי בפועל (שהגיע הזמן ולא בא) צריכה חליצה.
• ולפי הר"ן – משום שהבעל ודאי לא חשש למיתתו ולא היה גומר ומגרש לפני יב"ח
ב"ש: נ"מ בין הטעמים אם נישאת תוך יב"ח:

קמ"ד - ד

1. נתן לה גט בלילה ואמר לה: א. הרי זה גיטך על מנת שתצא חמה מנרתיקה, ומת בלילה - ה"ז ספק. ב. אבל א"ל: אם תצא מנרתיקה, ג. או שאמר: לכשתצא מנרתיקה ומת בלילה - ה"ז ספק.
2. וי"א דאף ב"על מנת" נקטינן לחומרא, אלא אם כן אמר: מעכשיו, בהדיא.

לכשתצא החמה

מרש"י משמע – שאף לרבי יוסי בכה"ג לא הוי גט (שהרי "לכשתצא" משמע אחר שתצא).
כ"ד הטור.
אבל התו"ס – לרבי יוסי אף בכה"ג הוי ספק גט.
וכן פירש רש"י במסכת (ע"ז לז).
2. בד"ה: אף ב "על מנת" ה"ד למ"ד "על מנת" כמעשיו דמי, אבל למ"ד שאינו מעכשיו דינו כאומר "אם" עד שיאמר מעכשיו.

1. ג. ה"ז ספק

ב"ש: באומר אם תצא (ב.) הספק הוא שמא הלכה כרבי יוסי שזמנו של שטר מוכיח עליו ואז הוי גט מעליא, או שאין הלכה כרבי יוסי.
וכשאומר לכשתצא (ג.) הספק אם הלכה כרבי יוסי דהוי ספק כמו שאומר "מהיום ולאחר מיתה" (קמ"ה/ג).

1. גיטין(עו): אמר אביי –

ג. הכל מודים כשא"ל: לכשתצא חמה מנרתיקה – כוונתו שהגט יהיה אחר שתצא החמה, ואם מת בלילה אינו גט.
א. על מנת שתצא חמה מנרתיקה – כוונתו מעכשיו, שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו.
ב. מחלוקתם באומר "אם תצא":
מ"ס כרבי יוסי – שזמנו של שטר מוכיח והו"ל כאומר מהיום.
ומ"ס לא קי"ל כרבי יוסי, והו"ל כ "אם מתי" שהגט חל לאחר מיתה ואינו גט.
פרש"י: הכל מודים – האומר לאשתו בלילה הרי זה גיטך לכשתצא החמה.
כשתצא החמה – ואם מת בלילה אינו גט (ולכן גם כשאומר הרי זה גיטך כשלא אבוא לאחר יב"ח, הגט חל אחר יב"ח ולא עכשיו).

קמ"ד - ה

1. אמנה גיטין(צו): אמר: אם לא באתי עד שנים עשר חדש כתבו גט ותנו לאשתי, או שאמר: כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי עד י"ב חדש - אין כותבין תוך י"ב חדש, אפילו אם לא ירצו ליתנו עד אחר י"ב חודש.
א. ואם כתבוהו בתוך י"ב חודש, אע"פ שנתנוהו לה לאחר י"ב חודש - אינו גט.

הלכות גיטין

סימן קמ"ד: דין התנאים, ואם יש טענות אונס בגט.

2. כתבו ונתנו לה לאחר י"ב חדש, ומת: אם מיתה קדמה לנתינת הגט -

אינו גט. (ואם גט קודם למיתה - הוי גט) (טור).

ואם הוא ספק איזה מהם קודם, הרי זו ספק מגורשת.

3. הגה - פ"י: *אע"פ שהיה כרמי יהודה* *פולקס*: לא נתנו לה מיד אחר י"ב חדש, אלא זמן רב אח"כ,

אע"פ שהעיכוב היה מצד האישה שלא רצתה לקבלו מיד, אפילו הכי הוי גט, ובלבד שיהיה הבעל חי.

1 א. אינו גט

ב"ש: הגט בטל כיון שעברו על התנאי שלא יכתבו תוך יב"ח, ואף שהתנאי לא היה כדין התנאים, מ"מ כל מה שצויה לשלוחו אינו יכול לעבור עליו.

כ"כ הב"ח (רשב"א והר"ן).

[אבל העיכוב ביו הכתיבה לנתינה לא מעכב (קכז/ד - בשלח מוקדם שכשר). א"נ מיירי שכתבו זמן שלא אחר יב"ח ואז נתנו לה].

ובגט פשוט כתב - הרשב"א והר"ן כתבו ששליח שאני בכללי התנאים. לפי שאינו נעשה שליחו אלא במה שא"ל. משמע דווקא בתנאי עם שליח שאינו עושה אותו שליח אלא בתנאי זה, אבל באומר לשליח שיתן הגט לאישה בתנאי זה - לא שמענו.

אומנם הרא"ם כתב - שאף בתנאי על הגט א"צ כללי התנאים, אבל כשנותן הגט צריך שיאמר לאישה לפי הכללים.

3. אפ"ה הוי גט

ב"ש: אף שבס"ו אם איחרו זמן הנתינה הוי ספק מגורשת! שאני התם שהגביל הזמן. אבל כאן לא היתה כוונתו אלא שלא יכתבו קודם יב"ח אלא אחר יב"ח אין הגבלה.

[הגהות מעשה ניסים - ר"ל כאן לא קבע זמן הכתיבה רק עד לביאתו, משא"כ שם שקבע זמן הכתיבה אחר שנה אינו רשאי לכתוב אלא בזמן שהוא בכלל "אחר שנה"].

ה"ז גט

כ"כ הב"י בשם הר"י בולאט, וכן העיד הב"י עצמו שהי המעשה בצפת והתירה מיד להינשא.

פ"ת: משמע שאין חולק בדבר.

אד"ת הרא"ם - חלק על הר"י בולאט, וטעמו -

(א). יש קפידא של הבעל, שאם היה נותן הגט תוך יב"ח על תנאי, הדבר היה נשמע שהבעל חשש שלא תיפול אשתו ליכוס ותישאר עגונה, ויש לו בזה כבוד מכל העולם.

אבל עכשיו שנותן הגט לאחר יב"ח בלא תנאי - מקפיד הבעל, שהעולם חושב שעתה שלח הגט לגרשה והוא גנאי לו שמגרשה בלא סיבה.

(ב). עכשיו שנותן הגט הוא בלא תנאי (שהרי עברו יב"ח), ואין לך שינוי גדול מזה ונתבטל השליחות, כי הבעל מינהו לגרש עם תנאי. גם ת' מבי"ט חולק על הב"י.

ות' פרח שושן העלה -

בנשואה - אין להתיר הגט כיון שעבר זמן התנאי, ואם נתנו לה לא תינשא, ואם נישאת לא תצא.

ובארוסה - יכול לתת לכתחילה, ובלבד שיפרש לפני ב"ד שהיה תנאי ועבר זמן התנאי.

אד"ת' תורת חיים (מהרב מהרש"ש) - אף בנשואה יש להתיר אלא שיאמר השליח שהיה הגט על תנאי ועבר זמן התנאי.

קמ"ד - ו

1. אמר: כתבו ותנו גט לאשתי אחר השבוע (פירוש שמיטה) -

אין כותבין אלא עד שנה מאחר השבוע. אמר: לאחר שנה - כותבין עד לאחר חדש משנה שנייה. אמר: לאחר החדש - כותבין עד לאחר שבת מחדש שני.

הלכות גיטין

סימן קמ"ד: דין התנאים, ואם יש טענות אונס בגט.

אמר: לאחר השבת - כותבין עד סוף יום שלישי.

א. אמר: כתבו ותנו לה קודם השבת - כותבין מים רביעי עד סוף יום ששי, ונותנים לה.

ב. הרי שאיחרו אחר הזמן שאמר, ואחר כך כתבו ונתנו לה - הרי זו ספק מגורשת.

2. הגה - *ה'ע' אפס':* י"א דאם אמר: אחר י"ב חדש, כאלו אמר: אחר שנה. אמר: לאחר שלשים יום, כותבין יום אחד אחר שלשים יום.

1. גיטין(עז): ת"ר - לאחר שבוע - שנה.

לאחר שנה - חודש. לאחר חודש - שבת.

השיטות בהסבר הברייתא:

רא"ש - אמר כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי לאחר שבוע (שמיטה) - אין לתת הגט אלא לאחר שנה שאחר השמיטה, כלומר משנה תשיעית ואילך. ואם איחרו אין בכך כלום.

וכן אם נתן בידה גט וא"ל: הרי זה גיטך אם לא אבוא עד שבוע - אינו גט עד שתעבור שנה השמינית.

והרמב"ם - יש לתת הגט אחר השמיטה כל שנה שמינית ולא אח"כ.

ב. ואם איחרו נפסל הגט (מדרבנן).

א. (שם): לאחר שבת, מאי? חד בשבת ותרי בשבת ותלתא.

קמי שבת מאי? ארבעה וחמישה ומעלי שבת.

כ"פ הטור: א"ל "אם לא באתי עד אחר השבת" - לא יכתבו הגט עד שיעברו ימים א, ב, ג בשבת השניה.

(שם): תניא רבי אומר - לאחר הרגל ל' יום אחר הרגל. ולא איפשטא.

להלכה:

הרמב"ם - לא הזכירו.

אבל הר"ח - אפילו לא עברו 15 יום דיו.

והר"ן - כמו ש'אחר השבת' הוא חצי הזמן שבין שבת לשבת, כן לאחר הרגל הוא חצי הזמן שבין רגל לרגל. כ"כ הרי"ף.

ב. רמב"ם: ואם איחרו וכתבו ה"ז פסול (מדרבנן, ולכן אם נישאת לא תצא).

והר"ן - תימה, הרי מידי ספר לא יצא. אלא ודאי הוי ספק מגורשת ואם נישאת תצא.

ובכסף משנה - תירץ שיטת הרמב"ם, אף שאיחר מ"מ הוי 'אחר שבוע', ולכן לא הוי ספק.

ו"מ בשו"ע - לא סמך על תירוץ זה ופסק דהו ספק מגורשת ולא ודאי.

נתן הגט וא"ל: הרי זה גיטך אחר שבוע

הר"ח - אינו גט עד שתעבור השנה השמינית.

והרא"ש - מגורשת מיד אחר השמיטה, ול"ד לאומר הרי זה גיטך אם לא אבוא לאחר שבוע שצריך להמתין שנה, שאם רצה מיד לגרש מיד אחר השבוע היה צ"ל: "אם לא באתי בתוך השבוע", ומדתלה 'לאחר שבוע' צריך להמתין זמן הנקרא 'אחר שבוע'.

אבל כשנתן לה גט שיחול אחר שבוע כוונתו שלא תתגרש תוך השבוע, אבל מיד לאחר שבוע מגורשת, שאם היתה דעתו לאחר שנה שמינית היה אומר 'אחר אחר שבוע'.

1. עד שנה אחר שבוע

ב"ש: פירוש כותבים כל השנה שאחר השמיטה (כל שנה שמינית) ולא אח"כ.

כ"כ הטור, הר"ן וה"ה לפי שיטת הרמב"ם.

ואם אמר: 'אם לא באתי לאחר שבוע כתבו ותנו' - לא יכתבו עד שיעבור שבוע ושנה (עד שנה תשיעית).

כ"ד הרא"ש והרמב"ם.

קמ"ד - ז

1. התנה עליה שתתגרש כשיעבור מנגד פניה ל' יום, והיה הולך ובא הולך ובא, ולא נתייחד עמה - כשילך וישהה ל' יום, תהיה

הלכות גיטין

סימן קמ"ד: דין התנאים, ואם יש טענות אונס בגט.

מגורשת, ואע"פ שהיה הולך ובא בתוך ל' יום, הואיל ולא נתייחד עמה, הרי זה גט כשר.

א. בד"א, כשהתנה ואמר: "הרי היא נאמנת עלי שלא פייסתיה", אבל אם לא האמינה, חוששים שמא פייסה כשהיה הולך ובא, ומחלה לו, וחזר וביטל הגט כשפייסה, ומפני חשש זה יהיה הגט פסול.

2. וכן האומר לאשה: ה"ז גיטיך לאחר י"ב חדש, והיה עמה במדינה, חוששים שמא פייסה, עד שתאמר (צ"ל "שיאמר" – הג' מעשה ניסים): "נאמנת עלי שלא פייסתיה".

א. ראמ"ט: וכן כל התנאים שהם תלויים ברצונה, ואם רצתה ומחלה אותן לבעלה בטל הגט, חוששים לה שמא פייס, עד שיאמר: נאמנת עלי.

3. בד"א, במתגרשת מן הנישואין, שלבו גס בה. אבל במתגרשת מן האירוסין, אין חוששים לה שמא פייס.

1. גיטין(עו.): משנה – הרי זה גיטך כל זמן

שאעבור מנגד פניך ל' יום. היה הולך ובא הואיל ולא נתייחד עמה – ה"ז גט.

גמ': הרי זה גיטך – כלומר ולא היו גט ישן, וכשילך ל' יום תהא מגורשת.

פרש"י: ה"ז גט ולא נפסל משום גט ישן כיון שלא נתייחד עמה. וכשיקיים התנאי תתגרש בו.

הרמ"ה: ואם אמר לה "מעכשיו אם לא אעבור וכו'" כשחל ולא עבר ל' יום הוי הגט למפרע (ה"ה לאמר "על מנת").

א. גמ': ולחשוש שמא פייס (פירוש שנתייחד עמה והוי גט ישן, ויבוא הבעל ויערער שהוא גט ישן ויפסל הגט)?

אמר רבה: באומר הבעל "נאמנת עלי אם תאמר שלא פייסת".

פרש"י: באומר – בשעת התנאי, עדי מסירה שתהא נאמנת עלי כמאה עדים אם תאמר שלא נתייחדת עמה ולא פייסתיה.

שמא פייס

לפי רש"י – שנתייחד עמה והוי גט ישן.

✓הרשב"א והר"ן בשם הרי"ף – שמא פייס אותה בדברים ומחלה התנאי. כ"כ הרמב"ם.

2. (שם): ואיכא דמתני על המשנה – "מעכשיו אם

לא באתי תוך יב"ח, ומת תוך יב"ח" – ה"ז גט. וליחוש שמא בא? אמר רבא – באומר "נאמנת עלי שלא באתי".

מאן דמתני אמתניתין כ"ש אברייא. אבל מאן דמתני אברייא אבל אמתניתין לא חיישין שמא בא אפילו לא הימניה (כיון שלא ראינו שבא).

להלכה:

✓הרי"ף – אף המשנה (ה"ז גיטך אם לא באתי תוך יב"ח) צריך שיאמר "נאמנת עלי שלא באתי", שאל"כ הגט פסול. כ"ד הר"ח והראב"ד.

אבל הרמב"ם – הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד יב"ח – אין חוששים שבא בסתר (כמאן דמתני אברייא ולא על המשנה, וא"צ שיאמר שנאמנת וכו'). הרא"ש: תמה על הרמב"ם למה פסק לקולא באיסור תורה.

והר"ן – הרמב"ם ס"ל שחשש שמא בא הוא מדרבנן, ולכן פסק כל"ק לקולא.

3. גיטין(כט:): ... ולבסוף איגלאי מילתא דארוסה הויא. אמר רבא – אם אמרו בנשואה (דילמא פייס לפי שחביבה עליו) יאמרו בארוסה?

1. כשיעבור מנגד פניה

ב"ש: אף שאחר נתינת הגט הלך ובא וראה אותה! מ"מ אם אח"כ הלך ולא חזר ל' יום נתקיים התנאי.

הלכות גיטין

סימן קמ"ד: דין התנאים, ואם יש טענות אונס בגט.

ואף שהבעל לבדו לא יכול לבטל הגט או לשנות התנאי, מ"מ יכול לבטל התנאי ולהחזיק הגט שיחול מיד, כן משמע מרא"ש.

ב"ש: בעניין השיטות מתי יכול לבטל –

■ **רמב"ם והרמב"ן** – תנאי של "אם" יכול לבדו לבטל, וכאן מיירי שהתנה ב"על מנת" שרק שניהם יכולים לבטל, ולכן חוששים שמא פייסה ונתרצו שניהם לבטל.

■ **הרי"ף, תו"ס והרמ"ה** – בתנאי "על מנת" אף שנתרצו שניהם א"א לבטל. וכאן מיירי שבתנאי "אם" שיכולים שניהם לבטל ולכן חיישינן שמא פייס.

■ **העיטור** – אפילו בתנאי "על מנת" הוא לבדו יכול לבטל (וקשה איך יפרש כאן "שמא פייס").

סיכום: מתי יכול לבטל?

"על מנת"	"אם"	
רק שניהם יכולים לבטל	יכול לבטל לבדו	רמב"ם, רמב"ן
אף שניהם לא יכולים לבטל	רק שניהם יכולים לבטל	הרי"ף, תו"ס והרמ"ה
אף לבדו יכול לבטל	יכול לבטל לבדו	העיטור

הואיל ולא נתייחד עמה

ב"ש: ואם נתייחד עמה אף שנתן לה נאמנות שלא בא עליה ולא הוי גט ישן, מ"מ לא מהני והוי גט ישן. ואם נישאת בו לא תצא.

א. **הרי היא נאמנת עלי שלא פייסתי**

ב"ש: לפי רש"י – מיירי שאין ידוע אם נתייחד עמה והחשש שמא נתייחד עמה ובא עליה והוי גט ישן, וע"ז צריך לתת לה נאמנות.

אבל לפי הרמב"ם – מיירי בידוע שלא נתייחד עמה, אלא החשש שמא בא ופייסה ובטלו שניהם הגט, וע"ז צריך שיתן לה נאמנות.

מיהו הרמב"ם מודה לרש"י שאם אין ידוע אם נתייחד עמה מהני נאמנות, אלא שהסוגיה מיירי שידוע שלא נתייחד עמה.

נאמנת עלי

ב"ש: ואם באו עדים שנתייחד עמה לא נאמנת. ורק נגד האמירה "שבא" היא נאמנת נגדו (שלא בא), או נגד עדים אם האמינה בפירוש נגד העדים.

כ"ד הגט פשוט – דבכה"ג אמרינן שהתנה לגרשה בכל עניין ואף שתשקר.

חזר ובטל הגט כשפייסה

ב"ש: ואף שבתנאי "מעכשיו" או "על מנת" לא יכול לבטל הגט (קמג/ב!) אם נתרצן שניהם יכולים לבטל (כמ"ש הרמב"ן). ולכן יש חשש שבטלו.

קמ"ד - ז

- ה"ז גיטך מעכשיו, אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש - אין חוששין שמא בסתר בא, שאין דרך בני אדם לבא בצינעא. ואם תס הזמן שקבע, ולא בא, הרי זו מגורשת.
א. ויש שאף בזו חוששין שמא בסתר בא, אלא אם כן התנה בתחלה ואמר: "נאמנת עלי לומר שלא באתי".
ב. וראוי לחוש לדבריהם לכתחילה, וכן המנהג להתנות בתחילה שתהא נאמנת לומר שלא פייס.
2. **ה"נ:** ואם כשהתנה תלה ביאתו בעדים, שלא יתבטל הגט בבואו אא"כ יעידו עליו עדים שבא, ועבר הזמן ואין מעידים שבא - לדברי הכל אין חוששין שמא בא, אף ע"פ שלא האמינה.

הלכות גיטין

סימן קמ"ד: דין התנאים, ואם יש טענות אונס בגט.

2. אע"פ שלא האמינה

באר הגולה(ת' הריב"ש): ואם התנה שתהיה נאמנת
שלא בא, ויש ב' עדים שבא – אינה נאמנת נגד עדים,
אא"כ האמינה בפירוש נגד העדים.

1. כנ"ל 2. לעיל: הרי זה גיטך מעכשיו אם לא
באתי מכאן ועד יב"ח.

✓לרמב"ם – ה"ז גט ואין חוששים שמא בא בסתר.

א. ולרי"ף – אף בכה"ג יש חשש אא"כ התנה
שנאמנת עלי לומר שלא באתי.

הלכות גיטין

סימן קמ"ה: דין שכיב מרע, ואם עמד ומת מחמת מקרה רע.

סימו קמה: דין שכיב מרע, ואם עמד ומת מחמת מקרה רע.

ובו יי' סעיפים (גיטין: עב, עג, עה. יבמות: קיח).

קמה - א

1. הרי זה גיטך אם מתי, או הרי זה גיטך אם מתי מחולי זה, או ה"ז גיטך לאחר מיתה - אינו גט. א. ויש אומרים שהוא ספק.

1. אינו גט

ב"ש: וקשה – לה לא נאמר כיון שלא הכפיל התנאי בטל התנאי והגט חל מיד?
וי"ל: "אם מתי" ה"ז קובע זמן שאין דינו כתנאי ממש, וא"צ להכפיל התנאי (כמ"ש קמו/א).
ומה שתיקן שמואל (גיטין עה:) ב"אם מתי" תנאי כפול! היינו כמ"ש ה"ה כשכפל התנאי אז ניכר דאין כוונתו לגרש לאחר מיתה אלא מגרש מיד בתנאי אם ימות, ולכן צריך תנאי כפול.
משא"כ האומר סתם "אם מתי" שאז כוונתו לאחר מיתה והוי כקובע זמן שא"צ תנאי כפול.
א. וי"א שהוא ספק
ב"ש: שספק אם הלכה כרבי יוסי.

1. גיטין(עב.): משנה – זה גיטך אם מתי, זה גיטך מחולי זה, זה גיטך לאחר מיתה – לא אמר כלום.
פרש"י: אם מתי – משמע כשאמות יהא גט ואין גט לאחר מיתה.
מחולי זה – משמע מחולי זה ואילך, וכין שמת מתוך החולי נמצא גט לאחר מיתה.
א. ב"י: ולרבי יוסי דס"ל שזמנו של שטר מוכיח עליו, כשאמר "אם מתי מחולי זה" או "לאחר מיתה" – הוי כאומר מהיום. ולכן חולצת ולא מתייבמת.
והיינו לשיטת התוס'.
אבל לרש"י – ב "לאחר מיתה" לכו"ע לא הוי גט.

קמה - ב

1. הרי זה גיטך מהיום, אם מתי; או מעכשיו, אם מתי - הרי זה גט, וכשימות תהיה מגורשת. א. ויותר טוב שיאמר: "מעכשיו", משיאמר: "מהיום", שאם אמר: "מהיום", ומת בתוך היום, יש להסתפק שמא אין דעתו אלא בסוף היום, ואין גט לאחר מיתה.

ואם מת קודם סוף היום הוי גט לאחר מיתה.
והרמ"ה – "מהיום" הוי כמ"עכשיו", ואם מת קודם סוף היום מגורשת ובלבד שיש עדים שקיבלה הגט קודם מיתה.

1. גיטין(עב.): משנה – "מהיום אם מתי", "מעכשיו אם מתי" – ה"ז גט.
א. תו"ס(ר"ת): מהיום אם מתי – ואם מת בו ביום לא ידענו מה לדון, שמא דעתו אלא מסוף היום ואילך

הלכות גיטין

סימן קמ"ה: דין שכיב מרע, ואם עמד ומת מחמת מקרה רע.

הטור: ולכן טוב יותר שיאמר "מעכשיו אם מתי".

1. מהיום אם מתי

גיטין(עב): הלשון "אם מתי" יש לו שני משמעויות. משמע מעכשיו ומשמע לאחר מיתה. ולכן אם כתב "מהיום" דינו מעכשיו, לא אמר "מהיום" דינו כלאחר מיתה.

מהיום אם מתי – ה"ז גט

ב"ש: מה כוונתו כשאומר "מהיום אם מתי" : **י"א** – שדעתו שיחול מיד, ולכן אפילו אין הגט קיים בשעת מיתת הבעל מגורשת. כ"ד הרי"ף והרמב"ם.

וי"א – לרבי יוסי הוי ספק, שדעתו לאחר הגט כמה שאפשר, שיחול הגט שעה לפני מותו. ולכן צריך שבאותה שעה יהא הגט בידה, שאל"כ הוי ספק מגורשת. כ"ד הרא"ש, טור והמרדכי.

וכתב הד"מ על המרדכי – ודאי אם אמר מעכשיו, חל הגט מיד, אף שנשרף אח"כ הגט.

והב"י – לא דק, דה"מ בבריא, אבל שכיב מרע כוונתו לאחר הגט כל מה שיוכל.

הנ"מ ביו השיטות: אם התייחד עמה –

לפי הרי"ף – אם התייחד עמה בעדים ומת יש חשש קידושין חדשים, שהרי הגט חל למפרע משעת הנתונה. ואף בלא עדים יש איסור בדבר, מ"מ גט ישן לא שייך שהרי מגורשת מיד.

ולפי הרא"ש – יש חשש גט ישן.

מ"מ אין חשש שמא נתרצו שניהם לבטל הגט כיון שהתנאי לא תלוי בהם.

סיכום: "הרי זה גיטך מהיום אם מתי", ובשעת המיתה נאבד הגט.

לשיטת הרי"ף – הוי גט. לשיטת הרא"ש – ספק.

פ"ת: להלכה –

יש מחמירים – ת' מהריב"ל, ת' דברי ריבנות, ת' ב"י.

ויש מקילים – מהרל"ח, ת' רשד"ם – (הסכים עמו מהרשד"ם).

גם באחרונים שאחריהם ישנה מחלוקת גדולה.

ת' מהרח"ש – לא רצה להקל בדבר.

כ"כ ת' ראנ"ח, מהרי"ט, מכתב מאליהו והב"מ.

גט פשוט: ולכן לא יקח הרב הגט מהאישה ויקרענו עד שימות הבעל.

בדיעבד אם היה הגט ביד אחרים בשעת המיתה:

ספר ב"מ – בדיעבד יש להקל ע"פ השו"ע (קמ"ב).

אבל ספר ישועות יעקב – האישה שמפקידה גיטה ביד חברתה לפני מות בעלה יש להחמיר.

ולכן כתב הגט פשוט: תקנת הר"י מפרי"ש בגט שכיב מרע לגרש בלא תנאי, ובעת צורך יאמר: "הרי זה גיטך משעה זו ממש אם מתי", שאז לכו"ע מגורשת מיד (שכוונתו שאין רצונו לדחות הגט)

וכן הסכים הב"מ – בגט של כהן או כשיש חשש טירוף של השכיב מרע.

מ"מ גט מקושר – מפקפק גם בתקנה זו.

בבבריא שאמר הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי – אין חשש כלל, אף שהגט לא קיים בשעת קיום התנאי מגורשת.

כ"ד האחרונים הנ"ל, כ"כ הב"ש.

מ"מ סדר הגט למהר"י מינץ ומהרי"ק – אף בכה"ג צריך שישאר הגט ביד האישה עד כלות זמן התנאי.

כ"כ ת' שיבת ציון – להחמיר אף בבריא.

כ"ד כנה"ג.

ת' שיבת ציון: ולכן לכתחילה יש להחמיר שיהא הגט בידה עד שעת קיום התנאי, מ"מ בדיעבד יש להקל כדעת רוב האחרונים.

ואם חברתה הקנתה לה מקום ובו הונח הגט – לכו"ע מהני שזה רשותה.

כשימות תהיה מגורשת

ב"ש: משמע שאם לא ימות אינה מגורשת, והיינו לשיטת הרמב"ם דב"עכשיו" א"צ תנאי כפול.

אבל לשאר פוסקים אם לא כפל התנאי אזי בטל התנאי והמעשה (הגט) קיים.

א. מסוף היום

ב"ש: ואם אמר "מהיום" או "מעכשיו" ומת בו ביום צריך עדים מתי נמסר לה, אבל עדי חתימה לא מהני שלא כתוב באיזה שעה קיבלה הגט.

הלכות גיטין

סימן קמ"ה: דין שכיב מרע, ואם עמד ומת מחמת מקרה רע.

קמה - ג

הרי זו גיטך מעכשיו או מהיום ולאחר מיתה ומת - ה"ז ספק מגורשת, שמא אחר שאומר: מעכשיו, חזר בו מלשון מעכשיו, וסמכה דעתו על לאחר מיתה.

למפרע משעת הנתינה, או הוי חזרה והתכוון לסוף דבריו "לאחר מיתה" ואינו כלום.

גיטין(עב.): משנה - "מהיום ולאחר מיתה" - גט ואינו גט, חולצת ולא מתייבמת.

פרש"י: גט ואינו גט - מספקא ליה אם הוא תנאי מהיום אם אמות, וכיון שמת נתקיים התנאי והוי גט

קמה - ד

שכיב מרע שגירש, סתם, בלא תנאי דמהיום אם מתי - אין אומרים סתמו כפירוש, כמו שאנו אומרים במתנה, דגט שאני, ואם עמד, אינו חוזר.

מיד, ואף שעמד לא בטל הגט.

גיטין(עב.): משנה - גיטו כמתנתו, מה מתנתו אם עמד חוזר, אף גיטו אם עמד חוזר.

פרש"י: מה מתנת שכיב מרע סתם (בלא תנאי) אם עומד חוזר, אף גיטו אם עמד חוזר בלא שום תנאי. כ"פ הר"ח.

ואסיקנא (עג.): רבה ורבא חולקים על ר"ה, ובגט אם עמד אינו חוזר.

פרש"י: כלא אמר "אם מתי" אף שעמד אינו חוזר והוי גט.

טור - דלא תימה שכיב מרע שמגרש הוי כמפרש שמגרש רק אם ימות, אלא הוי גט רגיל שמתגרשת בו

סתמו כפירוש

באר הגולה: פירוש סתמו שאינו מגרש אלא אם ימות ואם עמד חוזר כדין מתנת שכיב מרע. קמ"ל שאין סתמו כפירוש.

אינו חוזר

ב"ש: שאם יחזור יאמרו שעדיין לא היתה מגורשת עד לאחר מיתה. ולכן חזר בו כשעמד.

קמה - ה

1. שכיב מרע שרוצה לגרש על תנאי אם ימות, כדי שלא תיפול לפני יבם, ואם עמד לא תהיה מגורשת, אומר לה כשנותן לה הגט: "אם לא מתי לא יהיה גט, ואם מתי יהא גט מעכשיו, ואם לא מתי לא יהיה גט", כדי שיהא התנאי כפול והן קודם ללאו, ולא יפתח פיו תחלה לפורענות, א. ואז יהיה בטל מיד כשיעמוד, אע"פ שלא יאמר: חוזרני בי.

2. **הטור:** ואם ירצה שלא יתבטל מיד כשיעמוד, אלא עד זמן פלוני, יאמר:

הלכות גיטין

סימן קמ"ה: דין שכיב מרע, ואם עמד ומת מחמת מקרה רע.

"אם לא מתי עד זמן פלוני לא יהיה גט, ואם מתי עד זמן יהא גט מעכשיו, ואם לא מתי עד זמן פלוני לא יהא גט".

3. הגה סדר הטעם: - ויאמר לשון זה דווקא: "אם מתי אם לא מתי וכו'", ולא יאמר: "אם אמות אם לא אמות", מאחר שהוא לשון חכמים. וע"ל סי' קנ"ד סעיף ק' (כלומר בסדר הגט סעיף ק'). משמע כך.

ולכן מתחיל תחילה "אם לא מתי" שאינה פורענות, אח"כ מביא את התנאי הכפול כשהן (אם מתי) קודם ללאו (אם לא מתי).

ואם לא מתי לא יהא גט

פ"ת(ת' נו"ב): מעשה בכהן שהתנה, וכשבא לומר "אם לא מתי לא יהא גט" אמר "אם לא מתי **אעשה כמו שארצה**", האם מהני התנאי שאם לא ימות יוכל לחזור לאשתו?

תשובה: נראה לאסור להחזירה, שאין כאן תנאי כפול. שתנאי כפול הוא דבר מוחלט לשני הצדדים, אבל כאן שצדן ההן (אם מתי יהא גט) מוחלט, וצד הלאו (אם לא מתי) אינו מוחלט, שלא אמר "לא יהא גט" אלא "אעשה כמו שארצה", ולכן אין תנאי של הלאו קיים. ולכן אסורה לבעלה, מ"מ צריכה גט נוסף להתירה לשוק.

1. גיטין(עה): אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע: אם לא מתי לא יהא גט, ואם מתי יהא גט. מפרש רבא: אם לא מתי לא יהא גט, אם מתי יהא גט, אם לא מתי לא יהא גט. אם לא מתי לא יהא גט - לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה. אם מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט - בעינן הן קודם ללאו. **ב"י** - מתחיל שלא בפורענות "אם לא מתי", ואח"כ אומר תנאי כפול והן קודם ללאו. **א. טור:** ואז מיד שיקום יתבטל הגט אף שלא אמר חוזרני. כ"כ הרא"ש.

1. אם לא מתי... אם מתי... אם לא מתי

א: פירוש התנאי צ"ל כפול, והן (אם מתי) קודם ללאו (אם לא מתי), בנוסף לא להתחיל הפורענות (אם מתי).

קמה - ו

1. "הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה", ונפל עליו בית או נשכו נחש או טרפו ארי וכיוצא בזה, ומת - אינו גט. אבל אם אמר: "אם לא יעמוד מחולי זה", ונפל עליו בית או נשכו נחש או טרפו ארי - הרי זה ספק מגורשת.

רישא או סיפא לא הוי גט. כ"ד הרא"ש. **בתוספתא** - מחלק. **אם** מתי מחולי זה" ואכלו ארי - אינו גט, שהרי לא מת מחולי זה. **אם** לא יעמוד מחולי זה" - הרי זה גיטך, שהרי לא עמד. **וכ"ה** בירושלמי ור"ח - ומפרשים "אכלו ארי אין לנו" ארישא קאי שאף שמת אינו גט שהרי לא מת מחולי זה (אבל בסיפא הוי גט).

1. גיטין(עג): תנו רבנן - "זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה", ונפל הבית עליו או הכישו נחש - אינו גט. **א.** "אם לא יעמוד מחולי זה", ונפל עליו בית או הכישו נחש - הרי זה גט. מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? שלחו מתם אכלו ארי אין לנו. **אכלו ארי אין לנו** **רש"י** - אכלו ארי הוי אונס דלא שכיח ובכל גוונא בין

הלכות גיטין

סימן קמ"ה: דין שכיב מרע, ואם עמד ומת מחמת מקרה רע.

1. א. ה"ז ספק

ב"ש: וקשה סימן (קמד/א): הרי זה גיטך אם לא אבוא תוך ל' יום ואכלו ארי – אינו גט, דלא אסיק דעתיה על אונס דלא שכיח. וכאן פסק דהוי ספק?
ותירץ בארץ צבי – דווקא שם שלא הזכיר מיתה כלל, לא היה דעתו על המיתה אלא שיתקיים התנאי, והוי מילתא דלא שכיחא ולא הוי גט.
משאכ"כ שתלה התנאי במיתה, כוונתו שלא תזקק לביבם, יש להסתפק אם היה דעתו גם אונס דלא שכיח, שהרי לא נוח לו שתיפול ליבם.

✓ ולהרמב"ם – ברישא כתב שאינו גט, ובסיפא הוי ספק מגורשת, ד"אכלו ארי אין לנו" הוא לשון ספק.

והרמב"ן – ברישא דווקא כשמת מחולי זה, אבל אכלו ארי לא הוי גט, ואף באונס ששכיח.
ובסיפא אינו גט, "אם לא אעמוד מחולי זה" לא החולי עכבו מלעמוד אלא הארי.
כ"כ ה"ה (רשב"א).

סיכום הדעות: אכלו ארי

רש"י	אם מתי מחולי זה	אם לא אעמוד מחולי זה
אונס דשכיח – הוי גט אונס דלא שכיח – לא הוי גט	אונס דשכיח – הוי גט אונס דלא שכיח – לא הוי גט	לא הוי גט
רמב"ן	בכל גוונא - לא הוי גט	הוי גט
תוספתא	לא הוי גט	הוי גט
✓רמב"ם	לא הוי גט	הוי גט

קמה - ז

1. "הרי זה גיטך מעכשיו ואם מתי מחולי זה", ועמד, והלך בשוק וחלה ומת, אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת - הרי זה גט, אפילו הלך בלא משענת. ואם לאו - אינו גט.
א. ואם ניתק מחולי לחולי ולא עמד בשוק - הרי זה גט ואינו צריך אומד.

(לפירוש רש"י).

ב"י: שאף שלא קי"ל כר"ה שסתם גט אם עמד חוזר, הדברים נכונים אף לשיטת רבה ורבא. כ"ד הטור.

ולכן פסק הטור: עומד והלך ומת אח"כ.

▪ **הלך בשוק בלא משענת** – בטל הגט אף שמת מחולי ראשון, כיון שנתרפא בינתיים.

▪ **לא הלך כלל בשוק** – הרי זה גיטך אף שהלך בביתו בלא משענת, אפילו מת אח"כ מחולי אחר (לרשב"א – צריך בכה"ג אומדנא).

▪ **הלך בשוק על משענתו:**

אם מת מאותו חולי – הרי זה גיטך, שובדאי מחולי ראשון מת.

אם ניתק מחולי לחולי – אומדים אותו אם מחולי ראשון מת הוי גט, ואם לאו – לא הוי גט.

✓אך יש פוסקים דס"ל – שאף שהלך בשוק בלא

1. גיטין (עב.): משנה – הרי זה גיטך מהיום אם

מתי מחולי זה, ועמד והלך וחלה ומת – אומדין אותו אם מחמת חולי ראשון מת – הרי זה גט, ואם לאו – אינו גט.

גמ': ר"ה ס"ל שגיטו של שכיב מרע כמתנתו, שאם נתן גט סתם ועמד חוזר.

רבה ורבא לא ס"ל כר"ה (רק אם פירש "אם מתי" חוזר אם עמד).

ופריך לר"ה: מהמשנה שלנו ... אומדין אותו.

ואם עמד חוזר למה צריך אומדנא?

אמר מר בריה דרב יוסף: המשנה איירי שעמד מחולי זה וניתק לחולי אחר לכן צריך אומדנא (ואין זו עמידה אא"כ בא לכלל רפואה).

והא הלך בשוק קתני? מיירי שהלך על משענתו ולכן צריך אומדנא. אבל לא הלך בשוק בודאי מת מחולי ראשון והוי גט ואף שניתק מחולי לחולי, וא"צ אומדנא

הלכות גיטין

סימן קמ"ה: דין שכיב מרע, ואם עמד ומת מחמת מקרה רע.

✓פרש"י: אידך – מי שלא שהלך בשוק, מסתמא אף שניתק מחולי לחולי אחר יש בו מחולי ראשון ולא בעי אומדנא (והוי גט).
והרשב"א – צריך אומדנא אפילו שניתק מחולי לחולי.
ה"ה: אף שדברים אלו נאמרו אליבא דר"ה, כ"ש הוא לדידן שאף אם עמד ממש אינו חוזר.

משענת צריך אומדנא.
כ"כ ר"ת, רמב"ן, רשב"א.
וכ"ד הרי"ף והרמב"ם והרא"ש – שהביאו המשנה כצורתה בלא חילוקים, דס"ל שרבה ורבא חולקים על ר"ה בכל החילוקים.
כ"כ ר"י.

א. (שם) הגמרא הקשתה: והא "הלך בשוק" קתני? הלך על משענתו. והא קמ"ל דהלך על משענתו הוא דבעינן אומדנא. אידך אומדנא נמי א"צ.

קמה - ח

1. שכיב מרע שנתן גט ואמר: "מהיום אם מתי", סתם, והבריא - בטל גיטו. ולא אמרינן לעולם קודם שימות קאמר, אלא אם מתי מחולי זה קאמר.
א. אבל אם מתוך בוריו התנה ב"מהיום אם מתי" - ודאי כל שמת בחייה קאמר, וכל אימת דמאית הרי זו מגורשת.

בריא שהתנה "אם מתי" התנאי הוא לעולם. ואף שסוף כל אדם למות מצינו תנאים כיו"ב: ע"מ שתצא חמה מנרתיקה (עז.), ואף שסוף חמה לצאת.
כ"כ ה"ה(רשב"א).

1. הר"ן: מה שאמר "אם מתי" פירשו שמת קודם שנתרפא מחולי זה, אבל אינו תנאי לעולם.
א. מיהו ה"מ בשכיב מרע שאמר כן לפי דעתו. אבל

קמה - ט

1. ת' הרשב"א: **עצה טובה על פי גדולי עולם לחוש לרמאין בגט שכיב מרע, שיאמר: "אם מתי מעכשיו ועד יום פלוני והוא בכלל יהא גט", ולא יאמר: "אם אמות מחולי זה", שיהא התנאי תלוי בחולי, שמא יבא אדם שאינו הגון וישתדל עם הרופא שיאמר שלא מת מאותו חולי אלא מחולי אחר שנעתק אליו, ויוציא לעז על הגט.**
2. הגה - ויש אומרים דאין אנו בקיאים בזמן הזה, ולכן אין לסמוך בזמן הזה מאומדנות הרופאים.
3. ויש אומרים דלכתחילה אין לגרש על ידי תנאי, רק יגרש סתם, ולקבל בחרם הקהילות או ליתן משכנות שכשיעמוד יחזרו וישאו זה את זה.
א. ובכהן המגרש, צריך להתנות, שלא תהא אסורה לחזור לו, כדלעיל ריש סימן קמ"ג/א, או שיש לחוש לטירוף דעת החולה - יש לגרש בתנאי כדרך שנתבאר (סדר גיטין).
4. אישה שנתגרשה על תנאי, ומת הבעל - אינה צריכה להתאבל עליו (שם במרדכי), אבל אין איסור בדבר אם רצונה להחמיר על עצמה לבכות עליו ולצאת אחר מיטתו.

הלכות גיטין

סימן קמ"ה: דין שכיב מרע, ואם עמד ומת מחמת מקרה רע.

ותשובת מהר"ם לובלין – חולק. מ"מ כל חכמי דורו חולקים עליו.

מ"מ ת' משכנות יעקב – לדברי מהר"ם מלובלין יש יסוד מהגמרא, ולכן קשה להקל להתירה לשוק ואף אם תרצה לעבור על החרם ולקבל העונש.

כ"ד הגט מקושט – קשה להקל. מ"מ יש לחלק: אם נתקשרו בחרם – לא יכולה לחזור בה, ואין להתירה לשוק.

אבל אם נתקשו בקנס – יש להקל. ובספר ב"מ – דברי החולקים על מהר"ם מלובלין אמת, מ"מ נכון שמסדר הגט יפרש לבעל בתחילה שיעלה על דעתו שאף אם תבגוד ולא תרצה לחזור אליו סביר וקיבל ומגרש לחלוטין בלי שום תנאי. וכ"ה בסדר ר"מ יוזפש. ואם יש חשש טירוף יגרש על תנאי שהוא ברור בלי שום פקפוק.

4. לבכות עליו ולצאת

שו"ת תשובה מאהבה: דווקא לבכות ולצאת אחר מיטתו שרי, אבל לא ללבוש שחורים וכ"ש שלא להתאבל עליו ז' ו' ל' וקריעה וכיו"ב.

ובת' ב"ש – מחמיר לגמרי.

אין איסור בדבר

ב"ש: ולא חיישינן שיאמרו שאינה גרשה אלא אלמנה (שהרי מתאבלת עליו).

2. ד"מ(ת' מימוניות): בזמן הזה אין לסמוך

על אומדנא שמת מחולי ראשון להקל (שמגורשת), כי אין אנו בקיאים בזה"ז.

3. מרדכי: ר' יחיאל מפרי"ש היה רגיל לגרש בגט

שכיב מרע בלא שום תנאי לצאת מכל ספק. והיה מזקינים לקבל בחרם הקהילות לישא זה את זה כשיעמוד מיד, או לקיים ולהבטיח במשכונות לישא זה את זו. וכ"ה בסדר גיטין.

א. מיהו אם מגרש כהן אסור לעשות כן, ולכן יגרש בתנאי ואז מותרת לחזור לבעלה כשלא יתקיים התנאי (קמג/א).

4. ב"י: שכיב מרע שנתן גט על תנאי ומת –

י"א שאסור לאשתו לידע בו ואפילו לבכות עליו ולא לצאת אחר מיטתו, שאם תעשה כן תבטל הגט.

וואין ממש בדבריהם וכל כיו"ב נאמר "כל מי שאינו יודע בטיב גיטין לא יהא לו עסק עמיהם".

3. רק יגרש סתם

ב"ש: ואם אינה רוצה לישא אותו כשקם מחוליו אין שום חשש איסור, כיון שלא היה הגט בתנאי. ולכן אפשר לקרוע הגט כמו כל גט שאינו על תנאי (שבגט על תנאי חוששים למרדכי להשאירו עד מילוי התנאי).

קמה - י

שכיב מרע שנתן גט לאחד ואמר לו: "זכי בגט זה לאשתי, כדי שלא תפול לפני יבם", ומת קודם שיגיע לידה - הרי זו ספק מגורשת, וחולצת ולא מתייבמת.

ומת קודם שהגיע הגט לידה

פ"ת: משמע שאם הגיע הגט לידה קודם מיתת הבעל שמגורשת, ול"א כיון שהתכוון שתגרש מיד לא הוי שליח הולכה.

ספק מגורשת

הט"ז: אם לא הייתי מפקד היה אומר דבר חידוש. בימנו שלא מייבמים אלא חולצים ודאי זכות הוא לה (שהרי ממילא לא תתייבם) כדי להצילה מחליצה.

יבמות(קיה): בעא מיניה רבא מר"נ – המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו?

כיון שסניא ליה (ששונאת את היבם) זכות הוא לה זכין לאדם שלא בפניו.

א"ד כיון דזמנין רחמא (פעמים שאוהבת אותו) חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפני?

תנינא: חוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת.

הלכות גיטין

סימן קמ"ה: דין שכיב מרע, ואם עמד ומת מחמת מקרה רע.

פ"ת – פשוט שכל זה דווקא אם נותן הגט על תנאי "אם מתי" שאז אם לא ימות הרי היא אשתו כמקודם ושייך לומר זכות הוא לה אם ימות תפטר מיבום. אבל בגט סתם (ללא תנאי) אם יחול הגט אינו זכות שמא לא ימות ותפסיד את בעלה. ולכן בכה"ג אף שמת אח"כ אינו גט כיון שלא היה זה זכות בעת הזיכוי. **כ"כ הרדב"ז** – יש תקנה שיזכה לה ע"י אחר בתנאי "אם מתי" ונמצא זכות הוא לה ממ"נ.

וכן הסכים בספר יד המלך – ומה שכל דבר שנגזר במניין אף שבטל הטעם לא בטלה התקנה! ה"מ שבשעת הגזרה היה הדבר אסור מכוח ודאי ולא היה שום צד היתר. משא"כ דבר שאף בשעת הגזרה היה רק מכוח ספק (ספק אם זכות הוא לה) לא אמרינן. **וכבר הקדימו** הרש"ל והובאו דבריו בב"מ – האידנא שאין נוהגים ליבם וכ"ש כשיש ליבם אישה לא שייך דילמא רחמא ובודאי זכות הוא לה. **אלא** שלא מלאני ליבי להקל לכתחילה, אבל בדיעבד מגורשת ופטורה מיבום. **וכשהיבם** משומד ודאי זכות הוא לה.

הלכות גיטין

סימן קמ"ו: דין המגרש לאחר זמן, ומי שנתגרש על תנאי.

סימן קמו: דין המגרש לאחר זמן, ומי שנתגרש על תנאי.

ובו ה' סעיפים (כתובות: פו.)

קמו - א

1. **ב"מ"פ:** המגרש את אשתו לאחר זמן קבוע, הרי זו מגורשת כשיגיע הזמן שקבע.
2. והרי זה דומה לתנאי, ואינו תנאי: דומה לתנאי, שהיא מתגרשת כשיגיע הזמן שקבע, ואינו תנאי, שהמגרש על תנאי הרי גירש, וזה עדיין לא גירש עד שיגיע אותו זמן.
 - א. לפיכך המגרש על תנאי צריך לכפול תנאו, וזה אינו צריך לכפול דבריו ולא לשאר משפטי התנאים.
 - ב. כיצד, האומר לאשתו: "הרי זה גטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום" - אינה מגורשת אלא לאחר שלשים יום. ואם מת הבעל או אבד הגט או נשרף בתוך שלשים יום - אינה מגורשת.

1. אלא לאחר ל' יום

ב"מ: ל"ד לשון זה, ה"ה אמר "הרי זה גיטך ותתגרשי בו לאחר ל'".

לאחר ל' יום

ת' מהרי"מ מבריסק: אמר לאשתו: "הרי את מותרת לכל אדם ולא תינשאי עד ד' שנים" - זה הוי כקביעת זמן, וכמ"ש הרמב"ם: "אל תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום".

קמו - ב

1. **ב"מ"פ:** הלכה והניחתו בצדי רשות הרבים, ונגנב או אבד לאחר שלשים יום, הרי זו מגורשת, הואיל והיה הגט קיים ביום שמתגרשת בו, וייחדה אותו במקום שאינו רשות הרבים, שצדי רשות הרבים אינם כרשות הרבים.
2. וכן אם תלה הגירושין במעשה, דינו כדין מגרש אחר זמן. כיצד, כגון שאמר לאשה: "הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו עד שתתני לי מאתים זוז", הרי זו מתגרשת אחר שתתן, ואינו צריך לכפול התנאי ולא לשאר משפטי התנאים, שהרי לא גירש על תנאי, אלא עדיין לא גירש זה, אלא תלה הגירושין בעשיית כך וכך ואחר כך תתגרש.
3. ומה בין מגרש על תנאי לזה שקבע זמן לגירושין או תלאן במעשה? שהמגרש על תנאי יש שם גירושין, ואינם גומרים עד שיתקיים התנאי. לפיכך כשיתקיים התנאי, נתגרשה, אם היה הגט קיים, אע"פ שאינו ברשותה, ואינה

הלכות גיטין

סימן קמ"ו: דין המגרש לאחר זמן, ומי שנתגרש על תנאי.

צריכה לחזור וליטלו או להיותו ברשותם אחר שנתקיים התנאי, שהרי הגיע לידה תחלה בתורת גירושין.

א. אבל התולה הגירושין בזמן או במעשה, לא הגיע לידה בתורת גירושין אלא בתורת פקדון עד הזמן שקבע או עד שתעשה המעשה, לפיכך כשהגיע הזמן צריך להיות הגט ברשותה, או תחזור ותטלנו, או יהיה במקום שייחדה אותו בו אע"פ שאין רשותה, כמו שביארנו, ואח"כ תתגרש בו.

ב. ואם נשאת קודם הזמן שקבע, או קודם שתעשה המעשה שתלה בו הגירושין, תצא והולד ממנו ממזר, שעדיין היא אשת איש גמורה ואין כאן שם גירושין.

נל"ך למושך פרה וא"ל: "קנה לאחר ל' " שלא קנה! ששם קונה במשיכה, ומשיכה כלתה לאחר ל', משאכ"כ שמתגרשת ע"י הגט והגט קיים לאחר ל'.

כ"כ ה"ה והר"ן בדעת הרמב"ם – שמגרשת אף שלא אמר מעכשיו.

אבל דעת התוס' והרשב"א – שאם לא אמר מעכשיו אינה מגורשת, ואם אמר מעכשיו הוי ספק גט, כרב שמסתפק כשאמר "מעכשיו ולאחר ל' יום" דשם תנאי הוא ומגרשת ואף שמונה ברה"ר, ושם חזרה הוי וכאילו לא אמר מעכשיו.

3. נתגרשה אם היה הגט קיים

ב"ש: ומיירי שתנאי "אם" שתנאי "על מנת" א"צ להיות קיים הגט, וכמ"ש ב (קמג/ב).

גט קיים אע"פ שאינו ברשותה

ב"ש: וצ"ע, כיון שהגירושין חלים רק באותה שעה, מה מהני אם מונח הגט ברה"ר?

א. תלה בזמן... צ"ל הגט ברשותה

ב"ש: ואם אינה ברשותה הוי ספק מגורשת לפוסקים כרבי יוסי שזמנו של הגט מוכיח עליו, והוי כאומר "מעכשיו ולאחר ל' יום" דהוי ספק (ה"ה).

1. כתובות (פו:): בעא מיניה – הרי זה גיטך ולא

תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום, והלכה והנחתו בצדי רה"ר ונגנב או אבד:

א"ר חיסדא – אינה מגורשת, שצדי רה"ר כרה"ר דמי, וכרב ושמואל.

א"ד א"ל – מגורשת מר"נ: האומר לחברו משוך פרה זו ולא תהיה קנויה לך עד אחר ל' יום "קנה אפילו עומדת באגם. וצדי רה"ר כאגם.

פרש"י: צדי רה"ר – סמוך לכתלים שאין דרך בנ"א לעבור שם ולהתחכך בכתלים.

2. ירושלמי: ואם אמר "לאחר שידרו גשמים" הכל

מודים שמגורשת.

כ"פ המחבר (רמב"ם): שאף שתלה הגירושין לאחר מעשה מהני.

1. בצידי רה"ר

ב"ש: או באדם וסמטה.

ואף שבשעת הנתינה לא היתה מגורשת לא הוי כטלי גיטך מע"ג קרקע. לפי שנתן לה בתורת גירושין אלא שהגבילה בזמן מתי תתגרש והוי נתינה גמורה.

קמו - ג

1. נאמ"ס: הנותן גט ביד אשתו ואמר לה: אם לא תתני מאתים זוז

אין זה גט, או אין את מגורשת - הרי זה לא גירש כלל, ואין כאן גט לא על תנאי ולא תלוי במעשה, וכן כל כיוצא בזה.

2. ה"ה: ואם אמר לה: הרי את מגורשת, ואם לא תתני לי מאתים זוז לא תהוי מגורשת

- הרי זו מגורשת אע"פ שלא נתנה, מפני שלא כפל תנאו.

הלכות גיטין

סימן קמ"ו: דין המגרש לאחר זמן, ומי שנתגרש על תנאי.

כ"ב ביאור הגר"א – בירושלמי (פ"ג קידושין): בכל מקום ס"ל ר"מ מכלל לאו שומעים הן, חוץ מגירושין בגלל חומר ערוה.

2. ה"ז מגורשת

באור הגולה: ובסימן לד/ד: י"א דאזלינן בזה לחומרא (שאינה מגורשת).

1. רמב"ם: הנותן גט ביד אשתו ואמר לה: אם לא תתני מאתים זוז אין זה גט, או אין את מגורשת – הרי זה לא גירש כלל, ואין כאן גט לא על תנאי ולא תלוי במעשה, וכן כל כיוצא בזה.
ה"ה – אע"פ שבכלל לאו שומעים הן שאם תיתן תהיה מגורשת, כיון שלא אמר בפירוש "הרי את מגורשת" – אינה מגורשת.

קמו - ד

1. ראמ"ט: מי שנתגרשה על תנאי, וקדשה אחר קודם שיתקיים התנאי: אם נתקיים התנאי – הרי זו מקודשת. ואם לא נתקיים התנאי ובטל הגט – אינה צריכה גט משני, שאין קידושין תופסין בה.
2. אבל אם נשאת ולא נתקיים התנאי ובטל הגט – צריכה גט משני.

1. רמב"ם: מי שנתגרשה על תנאי...

א. אבל אם נשאת...

והראב"ד – חולק, אף שנתקיים התנאי אסורה לראשון.

ונראה שמדמה הרמב"ם לאישה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה שמת: אם נתקדשה לאחר – מותר לחזור לבעלה. אבל אם נישאת לאחר – אסורה לחזור לבעלה הראשון.

ואינו דומה – דכאן לעולם אסורה לחזור לראשון, שהרי לא מוכח שלא נתקיים התנאי, שהרי התנאי בידה לקיימו והיא מגורשת גמורה שאסורה לחזור לראשון.

היכלך בכה"ג צריכה גט משני ואסורה לחזור לראשון. **פירש הדרישה:** דחיישין שמא יאמרו בודאי קיימה התנאי כיון שביתה לקיימו והרי היא מגורשת. ונמצא בעלה הראשון מחזיר גרושת משהתארסה. ול"ד להלך בעלה למדינת הים ושמעה שמת והתארסה לאחר שמותרת לחזור, שבאמת לא היו כלל גירושין ולא יאמרו שגירש אלא שהיתה טעו.

סיכום: קידשה אחר ולא נתקיים התנאי

✓רמב"ם – אינה צריכה גט משני ומותרת לראשון.

ראב"ד – צריכה גט משני ואסורה לראשון.

1. אם נתקיים התנאי

ב"ש: ומיירי בתנאי "על מנת" שאז כשיתקיים התנאי מגורשת למפרע משעת הנתינה, ונמצא כשקידש זה היתה פנויה.

אבל בתנאי "אם" שהגט חל רק כשיתקיים התנאי, נמצא שזה קידש לפני קיום התנאי שהיתה עדיין אשת איש ולא חלו הקידושין.

מיהו לדעת הרמב"ם שאם **נישאת** קודם קיום התנאי לא תצא אף בתנאי "אם", י"ל שאף הקידושין חלים.

אינה צריכה גט משני (ומותרת לראשון)

ב"ש: ולתרץ קושיית הראב"ד – י"ל דס"ל לרמב"ם דלא חיישין שיאמרו שעשה זה איסור כ"ז שלא מוכח שנתקיים התנאי, אף שהתנאי בידה לקיימו. דלא חיישין שיאמרו שנתקיים התנאי והוא מחזיר גרושתו לאחר שהתארסה לאחר.

הלכות גיטין

סימן קמ"ו: דין המגרש לאחר זמן, ומי שנתגרש על תנאי.

קמו - ה

בד"א שאם קדשה אחר ולא נתקיים התנאי שהגט בטל (ומותרת לראשון), בתנאי שהוא בלאו, ועשתה מעשה בביטולו, או בתנאי שהוא במעשה תוך זמן קצוב, ועבר הזמן ולא נעשה, או באיזה דרך שהיה התנאי מבוטל בפועל, הגט בטל. אבל בתנאי שבידה לקיימו ובה הדבר תלוי ואם נתקיים התנאי מגורשת - (חיישינן שמא קיימה התנאי) וחלו קדושי שני.

ותהיה מקודשת לשני).

שמא קיימה התנאי

ט"ז: וט"ס הוא וצ"ל "שמא תקיים התנאי".
כ"כ הב"ש – והחילוק הוא אם כבר ביטלה התנאי בטל הגט, אבל אם לא נתבטל יש לחוש שמא תקיים עוד ועדיין לא נתבטל ויחולו הקידושין.

ה"ה: לתרץ קושיים הראב"ד על הרמב"ם (מסעיף קודם).

אף הרמב"ם מודה שבתנאי שעדיין אפשר לקיימו אין הגט בטל, אלא מיירי בתנאי שע"י מעשה **בטל** התנאי, כגון שתיתן 200 זוז תוך זמן קצוב ועבר הזמן ולא נתנה דשוב א"א לקיים התנאי והגט בטל.
אבל תנאי שבידה לקיימו גם עכשיו יודה הרמב"ם שצריכה גט ממי שנתקדשה ל (שיתכן שיחול הגט

הלכות גיטין

סימן קמ"ז: אין כותבין תנאי בגט, ואם כתבו מה דינו.

סימן קמ"ז: אין כותבין תנאי בגט, ואם כתבו מה דינו.

ובו ג' סעיפים (גיטין: פב, פד).

קמ"ז - א

כיצד מגרש אדם על תנאי?

1. כיצד מגרש אדם על תנאי? לא שיאמר: "כתבו גט לאשתי על תנאי זה", או "כתבו ותנו לה על תנאי זה", ואצ"ל שלא יכתוב בתוך הגט: "על תנאי זה גירש פלוני את פלונית".
אלא כיצד עושה, אומר לסופר לכתוב, ולעדים לחתום, וכותבים גט כשר בלא שום תנאי בעולם, ואח"כ נותן לה הגט ואומר לה: "הרי זה גיטיך או הרי את מגורשת ממני על מנת כך וכך", או יאמר לשליח: "תנו לה גט זה ע"מ כך וכך".

סיכום: מתי תנאי פוסל (דלא מהני שיחזור ויטול ממנה).

נכתב		בעל פה	
לפני התורף	לאחר התורף	לפני התורף	לאחר התורף
רב	פסול	כשר	כשר
ספרא	פסול	כשר	כשר
✓רבא	פסול	כשר	כשר

איזה תנאי פוסל (כשנכתב)

(שם): ת"ר – כל התנאים פוסלים – דברי רבי.

✓**וחכמים אומרים** – כל שפוסל בע"פ אינו פוסל בכתב, וכל שאינו פוסל בע"פ אינו פוסל בכתב.
"חוץ" שפוסל בע"פ פוסל גם בכתב, "על מנת" שאינו פוסל בע"פ אינו פוסל בכתב.

א"ר זירא: מחלוקת לפני התורף –
שרבי - גוזר "על מנת" אטו "חוץ". אבל אחר התורף ורבנן – ס"ל שלא גזרינן. } לכו"ע כשר

ורבא אמר: מחלוקת לאחר התורף –
שרבי – ס"ל שגוזרים אטו לפני התורף ורבנן – ס"ף שלא גוזרים
אבל לפני התורף – לכו"ע פסול.

1. דין תנאי בכט (בכתב ובע"פ)

גיטין(פב): המגרש את אשתו וא"ל: הרי את מותרת לכל אדם אלא לאיש פלוני: ר"א – מתיר, ✓וחכמים – אוסרים.

כיצד יעשה? יטלנו ממנה ויחזור ויתן לה ויאמר "הרי את מותרת לכל אדם" (בלא שום תנאי).

ואם כתבו לתוכו אף שחזר ומחקו – פסול.
ב"י – טעמו, שנכתב לא לשם כריתות, כיון דאגידא ביה להאסר לאותו פלוני.

שם(פד): כתבו לתוכו פסול (ולא מהני מחיקה) –

רב ספרא – אף לאחר התורף, וכ"ש לפניו פסול. אבל בע"פ אף לפני התורף כשר (שיאמר לפני המסירה "הרי את מותרת לכל אדם").

✓**ורבא** – כתבו בגט בכל גוונא פסול. ובע"פ לפני התורף גם פסול, ואינו כשר רק אחר התורף ובע"פ.
ואזדא רבא לטעמי, דא"ל לסופר: שתוקי שתוקי לבעל (שלא ידבר) עד לאחר כתיבת התורף.

ופרש"י: שתוקי שתוקי – נזפו בו שלא יזכיר שום תנאי לפני כתיבת התורף.

ב"י: לפני התורף אפילו בע"פ פסול לרבא – פירוש קודם כתיבת התורף אמר לסופר לכותבו ע"ד כן, אפילו לא נכתב בגט פסול, ולא יגרש בו אפילו סתם, ואפילו ביטל התנאי, כיון שבשעת כתיבה לא היה גט כריתות.

הלכות גיטין

סימן קמ"ז: אין כותבין תנאי בגט, ואם כתבו מה דינו.

סיכום: נכתבו התנאים בשטר פסול

לפני התורף	אחר התורף	
ר"ז	רבי – כל התנאים פוסלים חכמים – רק "חוץ" פוסל	כל התנאים כשרים
✓רבא	רבי – כל התנאים פוסלים חכמים – רק "חוץ" פוסל	כל התנאים פוסלים

ב"י: הילכתא כרבא אליבא דרבנן –

כלומר: לפני התורף כל התנאים פוסלים.

אחר התורף רק "חוץ" פוסל.

שיטת הראשונים – שאר תנאים

מעיקר הדין פסול רק כשנכתב בגט התנאי "חוץ" לפני התורף שאז לא הוי כריתות, ופסול אף שנתקיים התנאי או בטלו. אבל שאר תנאים כשרים מעיקר הדין, אלא שגזרו במקום מסוימים.

לפי רש"י –

בכתב: לפני התורף – פסול אף שהתקיים

אחר התורף – כשר אם התקיים

בעל פה: לפני התורף – פסול

אחר התורף – כשר אם חזר וביטלו.

ותנאי "חוץ": אף שנכתב אחר התורף פסול אף שמחקו.

לפי ר"י –

נכתב לפני התורף: אם התקיים התנאי – כשר, ואם מחקו – פסול אם לא קיימו דגזרינן אטו "חוץ".

נכתב לאחר התורף: בכל גוונא כשר אף "חוץ" אם נתקיים התנאי או מחקו.

שיטת הרמב"ם –

לכתחילה לא יכתוב בגט כלל, אלא כשנותן לה יאמר לה: הרי זה גיטך "על מנת" כו"כ, או שיאמר לשליש: תן לה גט "על מנת" כו"כ.

עבר וכתב:

אחר התורף – כשר.

קודם התורף – ספק מגורשת, שהרי נשאר לו זכות בגט.

אמר בע"פ קודם התורף – ה"ז ספק.

חזר ומחקו:

תנאי חוץ או כתב קודם התורף אף שחזר ומחקו – ה"ז ספק מגורשת.

ואם היה התנאי בע"פ – נוטל ממנה הגט וחוזר ונותן לה בתנאי כשר.

להלכה	בעל פה		נכתב		
	אחר התורף	לפני התורף	אחר התורף	לפני התורף	
	כשר אם קיימו או ביטלו	פסול	כשר אם קיימו או ביטלו	פסול, אף שקיימו או בטלו	רש"י
	כשר				ר"י: קיימו
	כשר אם ביטלו	כשר אם ביטלו	כשר אם ביטלו	פסול אף שבטלו	לא קיימו
	לכתחילה לא יכתוב בגט כלל, רק שנותן לה יאמר לה התנאי				✓רמב"ם:
1. סעיף א.	כשר	ב. ספק	1. כשר	א. ספק	לכתחילה
2. סעיף ב.	כשר				עבר וכתב
3. סעיף ג.	כשר, וחוזר ונוטל ונותן בתנאי כשר		כשר	ספק	חזר ומחקו ב "חוץ"

לר"ח והראב"ד – כשר, ד"שתקו שתוקי" פירוש שנזפו בו זלא יצווה תנאי שפוסל ("חוץ").

✓לרמב"ם – הוי ספק בכל תנאי (ואין תקנה לתת סתם), לפי שהוא מסתפק בפירוש "שתקו שתוקי" כרש"י או כר"ח.

אמר רבא: "שתקו שתוקי" (שלא יאמר הבעל תנאי לפני שיכתבו התורף). עבר והזכיר תנאי שלא פוסל בע"פ קודם התורף

לרש"י – פסול (אין לו תקנה למוסרו סתם), ד"שתקו שתוקי" פירוש שניזפו בו שלא יזכיר שום תנאי לפני התורף.

הלכות גיטין

סימן קמ"ז: אין כותבין תנאי בגט, ואם כתבו מה דינו.

יגלה לה שנעשה שליח על תנאי וממילא לא תרצה להינשא. ובזה אין חשש שהרי התנאי אינו על הגט אלא על השליחות.

(ג.) מהרי"ט (2) – יאמר הבעל לאישה "אם לא באתי תוך יב"ח תהיי מגורשת מעכשיו, ואם באתי תהיי מגורשת אחר אותו זמן (כגון אחר י"ד חודש)", וכיון שבכל גוונא מגרשה לא שייך סברת ברירה והגט הוא כריתות. ואח"כ כשיגע יכול לבטל הגט.

(ד.) כנה"ג – מגלה דעתו לשליח שרוצה לגרשה על תנאי. ואח"כ יצווה לכתוב ולתת בלא שום תנאי, ויאמר לשליח אם תרצה תנהו לה סתם ואם תרצה תנהו לה על תנאי. והשליח יתן על תנאי כיון שגילה הבעל דעתו קודם.

1. או שיאמר לשליח

ואם ממחר לצאת לדרך עוד לפני כתיבת הגט

(א.) ב"ש (מהריב"ל) – יצווה לכתוב הגט ולתת לשליח בלא שום תנאי, ואח"כ יאמר לשליח לפני עדים אחרים: "אותו גט שציוותי לתת לה תתן על מנת כך וכך". והסופר והעדים לא ידעו מזה כלל.

כ"כ ח' הר"ן (מהריב"ל).

ומהרי"ט – מפקפק על תיקון זה, שהרי סוף סוף התנאי הוא קודם כתיבת הגט.

(ב.) מהרי"ט (1) – יכתבו הגט בלא שום תנאי, ובמינוי השליחות יתנה עם השליח: "אם לא באתי תוך יב"ח תהיה שליח לגרש מעכשיו, ואם באתי יתבטל השליחות" וכשימסור השליח הגט לאישה לא יאמר לה התנאי, אלא

קמז - ב

2. סיכום ס"א ע"פ הראמ"ט: כתב התנאי בגט אחר שגמר

לכתוב תורף הגט - ה"ז כשר, בין שכתבו קודם חתימת העדים בין שכתבו אחר חתימת העדים.

א. אבל אם כתבו קודם תורף הגט, אפילו כתב ע"מ כך וכך - הרי זה ספק גירושין, שהרי נשאר לו זכות בגופו של גט.

ב. וכן אם התנה על פה קודם כתיבת התורף - הרי זה ספק גירושין.

ושיטת הר"ן ובעל המאור – תנאי "על מנת" בע"פ קודם התורף – כשר, דס"ל אפילו "חוץ" בע"פ קודם התורף פסול רק מדרבנן (אטו כתב "חוץ").

מיהו לרש"י ותו"ס – תנאי "על מנת" קודם התורף – פסול, דס"ל שחוץ (אף בע"פ) פסול מדינא, ולכן גוזרים "על מנת" אטו "חוץ".

מיהו לתו"ס – אם נתקיים התנאי "על מנת" – כשר אף בכתב.

סיכום: תנאי "על מנת" לפני התורף (בכתב או בע"פ).

לרמב"ם – הוי ספק אף שנתקיים התנאי

לר"פ – פסול מדרבנן, ואם נתקיים כשר.

ונ"מ: במקום עיגון יש לסמוך על ר"פ. כ"פ הב"י.

באה"ט: ואם התנה בע"פ והתנאי אינו כהלכתו, אף שהוא קודם התורף – כשר, דהוי ס"ס:

שמא התנאי אינו כהלכתו (ולא הוי תנאי).

ואת"ל הוי תנאי שמא תנאי בע"פ אינו פוסל אף שהוא קודם התורף.

2. תורף הגט

לפי הרא"ש וטור – "הרי את מותרת"

לפי הרשב"א – שם האיש והאישה והמקום והזמן.

אחר שנגמר לכתוב התורף

ב"ש: והיינו תנאי "על מנת", אבל תנאי שמבטל הגט כגון "חוץ" או תנאי "על מנת שלא תשתה יין כל ימי חייה" – פסול.

ואף בתנאי "על מנת" שכשר – ה"מ כשקיים התנאי, אבל חזר ומחקו קי"ל מחיקה פוסלת.

ב. **ע"פ קודם התורף – ספק**

ב"ש: כ"כ הרמב"ם – בתנאי "על מנת" קודם התורף (בין בכתב או בע"פ) אפילו נתקיים התנאי – ה"ז ספק, כיון שבשעת הכתיבה אין ידוע אם יתקיים ולא הוי כריתות ואם אין יש ברירה.

מיהו ר"פ – ס"ל תנאי "על מנת" לפני התורף פסול רק מדרבנן, גזרה אטו "חוץ".

הלכות גיטין

סימן קמ"ז: אין כותבין תנאי בגט, ואם כתבו מה דינו.

ב"ש: בתנאי "חוץ"

לרמב"ם – אף אחר התורף הגט בטל, ואם מחקו הוי ספק. לתוס' והר"ן – אחר התורף פסול מדרבנן. לפי שיטת הרמב"ם בכל הסוגיה – הפיסול אינו משום גזרה אלא מדינא. כגון "על מנת" לפני התורף פסול (בין בכתב או בע"פ) ולכן אחר התורף כשר דלא גזרינן אטו "חוץ".

קמז - ג

3. סיכום פסול ס"א ע"פ הארמ"ק: כל מגרש על תנאי שמבטל הגט,

כגון שהתנה לה "שלא תאכל בשר ולא תשתה יין כל ימי חייה", או "שתהיה מותרת לכל אדם חוץ מפלוני", או שהתנה עליה שאר תנאים קודם כתיבת התורף: א. אם היה התנאי כתוב בגט וחזר ומחקו ונתנו לה - ה"ז ספק מגורשת. ב. ואם היה התנאי על פה - ה"ז נוטל הגט ממנה וחוזר ונותנו לה בלא תנאי כלל, או בתנאי כשר.

רשב"א: תנאי "חוץ" שפוסל בגט דווקא שאומר "חוץ מהכשרים לה" או שיש להם קידושים בה. אבל האומר או כותב "חוץ מאבא..." – אינם פסולים הגט, דאין זה מקרי שיור אף שלא מחקו (כיסין פה). וכן אם התנה (בין בכתב או בע"פ) ואפילו לפני התורף תנאי שא"ל לקיימו – אינו פוסל, שתנאי זה נחשב כמו שאינו.

ב. ואם היה התנאי בע"פ

ב"ש: היינו תנאי "חוץ" (בשעת הנתינה). ואף שקי"ל בש"ס תנאי "חוץ" בע"פ אחר התורף כשר לכו"ע, ה"מ שהתנאי לא בשעת נתינת הגט, אבל התנה בשעת נתינה הגט בטל וצריך לחזור ולקחת ממנה.

נוטל הגט ממנה

ב"ש: מה שצריך ליטול ה"ד בתנאי "חוץ" שפוסל עכ"פ לכהונה, אבל תנאי לכל חייה (שלא תשתי יין כל ימי חיך), שאף לכהונה אינו פסול (שאינו גט כלל) א"צ ליטול ממנה (ודי שיאמר לה: "הרי את מותרת לכל אדם").

ודעת הב"י – אף בתנאי לכל חייה – צריך לקחת הגט ולחזור ולתת לה.

וכן "על מנת" שתתני לי 200 זוז וחזר ומחל לה א"צ לקחת הגט חזרה (ב"ח).

3. כתב תנאי שפוסל הגט ("חוץ") לפני או

אחר התורף

רש"י – פסול אף שכתבו אחר התורף ואף שהתקיים התנאי ואף אם מחקו, לפי שלא נכתב לשם כריתות. והרמב"ם – אם מחקו הוי ספק מגורשת (ספק אם יש ברירה). ואם לא מחקו – הגט בטל. המחבר פסק כהרמב"ם.

סיבת פסול תנאי "חוץ"

רמב"ם – פסול מדינא (ולא משום גזרה) מחשש אם יש ברירה. אף אם יתקיים התנאי מ"מ בשעה שנכתב לא היה ספר כריתות.

ה"ה ושאר מפרשים – כתב תנאי "חוץ" לפני התורף פסול מדינא (שאינו כריתות), אבל שאר תנאים הפוסלים אם נתקיימו או בטלן בשעת נתינה – פסולים מדרבנן, גזרה אטו "חוץ".

3. שמבטל הגט

ב"ש: אפילו אחר התורף, אבל שאר תנאים רק קודם התורף פסולים, ואם חזר ומחקו הוי ספק (כ"כ ה"ה). אבל תנאי "על מנת" אחר התורף – כשר אף שלא נמחק.

ספק מגורשת

הלכות גיטין

סימן קמ"ח: דין המגרש בגט ישן, והמגרש בתנאי, ושלא יתייחד עמה.

סימו קמח: דין המגרש בגט ישן, והמגרש בתנאי, ושלא יתייחד עמה.

ובו ב' סעיפים (גיטין: עט)

קמח - א

1. כאמ"ס: מי שכתב לגרש את אשתו, ונמלך ולא גירשה, ונתייחד עמה אחר שכתבו - לא יגרשנה באותו הגט פעם אחרת כשירצה לגרשה. א. ואם גירשה באותו הגט הישן - הרי זו מגורשת ותינשא בו לכתחילה, שהרי נכתב לשמה והרי נתן לה עתה בעדים כהלכתו. ב. ולמה לא יגרשנו בו לכתחילה, גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. 2. וי"א דהני מילי כשהגט ביד הבעל ומסרו מידו לידה, אבל אם שלחו לה ע"י שליח, ונתייחד עמה אחר שנתנו ליד השליח, ונתנו לה השליח - לא תינשא בו, ואם נשאת, לא תצא.

אבל כשהגט ביד שליח ואח"כ נתייחד עמה, לא תינשא בו לכתחילה, שמא בעל לשם קידושין.

1. ונמלך ולא גירשה

ב"ש: והרי הגט הוא גט מוקדם שפסול? וי"ל: ששלחו ע"י שליח שאז גט מוקדם כשר. ולפי הרמב"ם (קכז/ה) - גט מוקדם כשר ע"י הבעל וא"צ שליח.

ונתייחד עמה

ב"ש: קשה על הרמב"ם - למה לא נחשוש שמא ביטל הגט (ולמה לטעם שגיטה קודם לבנה), וא"כ הוי ספק מגורשת ותצא? וי"ל: שאפילו הגט ביד שליח אילו ביטל הגט היה שולח לשליח שלא ימסור הגט. ולפי הי"א (2). כיון שהגט אינו בידו חוששים יותר ולא תינשא בו. מ"מ צ"ע לדעת הרמב"ם.

לא יגרשנה באותו הגט

מהריב"ל: אף שבעלה במקום רחוק לכו"ע לא תתגרש לכתחילה וצריך להתיישב בדבר. כ"כ כנה"ג.

1. גיטין(עט): גט ישן

בש"א - פוסט אדם אשתו בגט ישן, ולא דגזרין שיאמרו גיטה קודם לבנה.

וב"ה - אוסרין, דגזרין.

ואיזהו גט ישן? כל שנתייחד עמה אחר שכתבו לה.

ב. פרש"י: גיטה קודם לבנה - שמא ישהה עמה אחר שכתב הגט כמה שנים ויהיו לה בנים ממנו, ואח"כ יגרשנה בגט זה. כשיראו תאריך הגט יאמרו מפניה נולד אחר שנתגרשה והיו פגם.

א. (שם): בדיעבד שנישאת בגט ישן לא תצא.

משמע שלכתחילה לא תנשא בו.

ווא"ד - אם נתגרשה בו תינשא לכתחילה.

רמב"ם והרא"ש: להלכה כא"ד שאם נתגרשה בו תינשא בו לכתחילה.

לאפוקי רש"י שרק בדיעבד שהלך בעלה למדינת הים תינשא בו. כ"ד הר"ן.

2. הרמ"ה: ה"מ כשמסר הבעל הגט לאחר ייחוד

לאישה, שאם היה בא עליה לשם קידושין היה חושש לפגם בנו וכותב גט אחר, ולכן מותרת לכתחילה להינשא בגט זה.

הלכות גיטין

סימן קמ"ח: דין המגרש בגט ישן, והמגרש בתנאי, ושלא יתייחד עמה.

א. ואם גירשה... תינשא בו

ב"ש: ה"ה אם גרשה ואח"כ נתייחד עמה והלך למדינת הים תינשא בו ולא חיישינן שבעל לשם קידושין (ע"פ תורת גיטין).

תינשא בו לכתחילה

ב"ש: משמע אף שבעלה, כאן אינה צריכה גט אחר. מיהו רש"י ור"ן ס"ל שלא תינשא אא"כ בעלה במדינת הים.

ב. גיטה קודם לבנה

ב"ש: פירוש שיאמרו שנתגרשה בתאריך שכתוב בגט, ואח"כ נתעברה ממנו, ויש פגם לוולד.

2. ומסרו לידו לידה

ב"ש: ל"ד, ה"ה אחר שנתייחד עמה שלח לה ע"י שליח, שאם בעל לשם קידושין היה חושש לפגם בנו והיה כותב גט אחר. אלא לאפוקי אם שלח לפני שנתייחד שלא תינשא בו.

קמח - ב

1. כל המגרש על תנאי, בין שאמר: מעכשיו, בין שאמר: אם

יהיה ואם לא יהיה - ה"ז לא יתייחד עמה כל זמן שלא נתקיים התנאי, אלא בפני עד, אפילו עבד ואפילו שפחה, א. (ת' הרשב"א - וביוצא ונכנס סגי), חוץ משפחתה או בנה הקטן, מפני שאינה בושה לשמש בפניהם.

2. **ב"ש:** והדבר ידוע שאם נתייחד עמה בפני שני עדים כאחד, וראה הוא והיא אותם, אפילו נתקיים התנאי אח"כ - הרי זו ספק מגורשת, שמא בעלה וביטל הגט, ויתבאר בסימן שאחר זה.

אבל התו"ס - מיירי באומר "מהיום אם מתי" ונעשה כאומר "מעת שאני בעולם" שדעתו לאחר הגט כמה שיוכל. הילכך - **לרבי** יהודה - הוי א"א עד למיתתו. **לרבי יוסי** - הוי ספק או "מהיום" ממש אמר והוי כפנויה או "מעת שאני בעולם" והוי א"א. כ"ד הרשב"א, הרא"ש והרי"ף.

1. לא תתייחד עמו

ב"ש: ואפילו שכ"מ הנוטה למות וגוסס אסור להתייחד עמה בלא עד (רשב"א).

וראו הוא והיא

ב"ש: טעמו - אם נתייחד עמה חיישינן לקידושין, שמקדש אותה מחדש. ומ"ש בעינן עדים. כ"כ הב"י. * ומ"ש "שמא יבוא עליה וביטל הגט" פירוש שבעל לשם קידושין וממילא הגט בטל.

1. **גיטין (עג).** פרק מי שאחז: **משנה** - לא תתייחד עמו אלא בפני עדים, אפילו עבד ושפחה חוץ משפחתה מפני שלבו גס בה.

מה היא באותם ימים?

רבי יהודה אומר - כאשר איש לכל דבר.

רבי יוסי אומר - מגורשת ואינה מגורשת.

הטור: לפיכך לא יתייחד עמה, שאם הגט חל לפני המיתה הרי הוא גט שין, ואם חל מיד אסור להתייחד עם גרושתו, שצריכה גט נוסף שמא בעל לשם קידושין.

מה היא באותם ימים

רש"י - מייר באומר "מעת שאני בעולם להוי גט":

לרבי יהודה - סמוך למיתה חל הגט ומעיקרא היא א"א.

ולרבי יוסי - משעת נתינה הוי ספק.

אבל באומר "מהיום את מתי" כשימות יתגלה למפרע שהיתה פנויה והבא עליה פטור.

הלכות גיטין

סימן קמ"ט: דין המגרש את אשתו ואחר כך בא עליה או נתייחד עמה.

סימן קמ"ט: דין המגרש את אשתו ואחר כך בא עליה או נתייחד עמה.

ובו ז' סעיפים (גיטין תזרק : פא)

כשבא עליה ודאי

קמט - א

1. המגרש את אשתו, וחזר ובעלה בפני עדים, א. (להר"ן)

להר"ן ס': או שגלוי לכל שבא עליה, כגון שנשאה) קודם שתינשא לאחר, ב. בין שגירשה מן הנישואין בין מן האירוסין, הואיל ואשתו היתה - הרי זו בחזקת שהחזירה ולשם קידושין בעל ולא לשם זנות.

ג. ואפילו ראו שנתן לה מעות (שיש חשש שנתן לה באתננה, עכ"ז חוששים שבעל לשם קידושין), שחזקה היא שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והרי בידו לעשותה בעילת מצווה. לפיכך הרי זו מקודשת קדושי ודאי, וצריכה ממנו גט שני.

1. גיטין תזרק (פא): משנה - המגרש את

אשתו לנה עמו בפונדקי:

בש"א - אינה צריכה ממנו גט שני.

בה"א - צריכה גט שני.

גמ': מחלוקת ב"ש וב"ה

אמר רבב"ח א"ר יוחנן - לפי שיטת ר"ש בן

אלעזר: מחלוקת כשראוה שנבעלה -

ב"ש - ס"ל עושה אדם בעילתו בעילת זנות ולא חיישין לקידושין.

ב"ה - ס"ל אין עושה אדם בעילתו בעילת זנות וחיישין לקידושין.

אבל לא ראוה שנבעלה (אע"פ שנתייחד עמה) - לכו"ע א"צ גט שני.

וי"א שהמחלוקת היא במשנה בלא ראוה שנבעלה אבל ראוה שנבעלה לכו"ע בעינין גט שני.

סיכום: המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי:

	נתייחדה עמו	ראוה שנבעלה	להלכה
ר' יוחנן ב"ש ב"ה	לכו"ע א"צ גט שני	א"צ גט שני צריכה גט שני	
משנה ב"ש ב"ה	א"צ גט שני	לכו"ע צריכה גט שני	✓

הר"ן: להלכה -

יש שפסקו כרבי יוחנן

אבל הר"ף הרא"ש והרמב"ם - פסקו כמו המשנה: שבלא ראוה שנבעלה מחלוקת. אבל ראוה שנבעלה לכו"ע בעינין גט שני, שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. וקי"כ כב"ה שהן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה.

ב. (שם): (כדלעיל) המחלוקת במשנה שלא ראוה שנבעלה, אבל ראוה שנבעלה לכו"ע צריכה גט שני. ל"ש גירשה מהנישואין או מהאירוסין, שהרי ראוה שנבעלה, שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.

1. א. כגון שנשאה

ט"ז: הגה זו אין לה ביאור ולא משמעות. שאם נשאה למה הוצרך להזכיר בעילה?

והר"ן (מקור הדין) מיירי לעניין גט ישן (שאם כתב גט ואח"כ נשאה, לא יגרשנה בגט זה דהוי גט ישן)?

ושמא הרמ"א מחמת טרדת הלימוד שכח וכתב כאן.

גם בב"ש - תמה על הרמ"א, ומ"ש התו"ס והר"ן מיירי בארוסה שכתב לה גט ולא נתן ונשאה דאמרינן ודאי בעל וביטל הגט, וגרע מגט ישן.

ה"ז מקודשת קידוש ודאי

ב"ש: כ"פ הרמב"ם.

הלכות גיטין

סימן קמ"ט: דין המגרש את אשתו ואחר כך בא עליה או נתייחד עמה.

קידושי אחר. כ"כ הב"ח.

משמע – שאין קידושי אחר תוספים בה. ודוקא כשהיה רק ייחוד (דהוי ספק מקודשת לראשון) תוספים בה

קמט - ב

1. נתייחד עמה בפני שני עדים, א. והיו שני עדים כאחד, וראו

הוא והיא את העדים:

ב. אם היתה מגורשת מן הנישואין - חוששין לה שמא נבעלה, והן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה. לפיכך היא ספק מקודשת, וצריכה גט מספק.

ג. ואם היתה מגורשת מן האירוסין - אין חוששין לה, שהרי אין לבו גס בה. ד. ואי חזינו להו דגייסי אהדדי - חוששין לה:

2. הגה - ת' הראב"ן: אבל אם נתייחד עם משודכת שלו, אף על גב דגס בה - לא חיישינן, אלא אם כן בא עליה בפני עדים.

1 א. והיו שני העדים כאחד

רדב"ן: כמה אפשרויות לדין זה –

(א.) האיש והאישה לא ראו העדים, אף שהודו שבעל לשם קידושין – אינה צריכה גט שני.

(ב.) ידוע לבעל שעדים רואים אותו אף שהוא לא רואה אותם – צריכה גט שני.

(ג.) לא ידעו הבעל והאישה שיש עדים, ואמרו העדים שבעל לשם קידושין – יש להסתפק אם מקודשת, דשמא אין מוציא אדם דבריו לבטלה, וחשב שמא יש עדים שרואים אותו, או נאמר כיון שהאישה יודעת שאין קידושין בלא עדים לכן שתקה, אבל לא הסכימה להתקדש לו. ודעת הרשב"א נראה שאינה מקודשת.

(ד.) ואת"ל שמקרה (ג). אינה מקודשת. אם אמרה האישה שרצתה להתקדש – יש להסתפק שמא הסכימה להתקדש כיון שלא ידעה שיש עדים, אבל אם היתה יודעת שיש עדים לא היתה מסכימה להתקדש.

(ה.) אמר בפירוש שבעל לשם קידושין על הספק שמא יש עדים, והיא שתקה – פשוט שחוששין לקידושין.

עדי ייחוד

ת' הרדב"ן: ייחוד שחוששין שמא בעל לשם קידושין צריך שיהיה בו ד' תנאים.

(א.) שיהא הייחוד כדי שיעור ביאה.

(ב.) שלא יהא שם שום אדם חוץ משפחתה.

(ג.) שיהיו עדים רואים כאחד את הייחוד.

(ד.) שידעו שיש עדים שרואים אותם.

1. שם לעיל ס"א: המחלוקת במשנה שלא

ראוה שנבעלה:

שב"ש – ס"ל של"א הן עדי ייחוד הן עדי ביאה.

ב. ו"ב"ה – ס"ל שאמרין הן עדי ייחוד הן עדי ביאה.

ג. ומודים ב"ה בנתגרשה מן האירוסין שא"צ ממנה גט שני, כיון שאין לבו גס בה ל"א הן עדי ייחוד הן עדי ביאה.

פרש"י: הן הן עדי ביאה – כלומר כיון שראו שהתייחדו אין לך עדות של ביאה גדולה מזו, דודאי כיון דגייסי אהדדי לא פרשו זה מזה.

ב. ב"י: פשוט הדבר דלא חיישינן לעדי ייחוד אא"כ ראו שני העדים יחד את הייחוד, וגם הבעל והאישה רואים העדים, הלא"ה לא חיישינן ואפילו ראוה שנבעלה (שקידושין צריך שני עדים).

ד. הר"ן: אף בנתייחד עם גרושתו מן האירוסין (שלא חיישינן), אי חזינו דגייסי אהדדי – צריך גט שני. וכ"מ מהירושלמי. כ"כ בד"ה (ה"ה והרשב"א).

ד"מ: הגמ"ר – דווקא לכתחילה צריכה גט שני כשנתייחדו.

אבל הלך בעלה למדינת הים ולא נתן גט שני – תינשא בו לכתחילה בגט הראשון כדין גט שני.

וצ"ע – שלא משמע כן משאר הפוסקים, שדינה כספק מגורשת.

גם הב"ש – חולק על הגמ"ר.

הלכות גיטין

סימן קמ"ט: דין המגרש את אשתו ואחר כך בא עליה או נתייחד עמה.

אין לבו גס בה

באה"ט(הרא"ם): ה"ה שגם היא אינה גסה בו.

דגייסו אהדדי

פרש"י: גייסו – מכירים זה את זה ברמיזות וקריצות.

2. אבל... עם המשודכת

ב"ש: אא"כ בא עליה – ות' הרמב"ן משמע אף שבא עליה לא חוששים לקידושין כיון שאין עסק קידושין בניהם. ודוקא באשתו וארוסתו חיישין, אבל משודכת דומה לאישה בעלמא שלא חוששים. וכ"מ מת' מהר"ם אלשקר. מ"מ אין דעת הרדב"ז.

כנה"ג: משומד ומשומדת שנישאו (לפי מנהגם) ושהו יחד כמה שנים. ולבסוף חזרה האישה לדת משה וקידשה אחר – מותרת, שבדאי לא נתכוונו לקידושין בהזדווגם בגיותם.

סיכום: מתי אין חוששים לקידושין אף שנתייחד או בא עליה?

(א.) שלטי גיבורים: ראובן גירש את אשתו ונישאה לאחר ונתגרשה ממנו. חזר ראובן ובעל את גרושתו – לא חיישין לקידושין, שהרי יש מלקות אם יקדשנה משום מחזיר גרושתו לאחר שנישאה.

(ב.) מהרי הלוי ורעק"א: כהן שגירש אשתו וחזר ובעלה – לא חיישין לקידושין, שהרי יש מלקות לכהן שמקדש גרושה.

(ג.) ירושלמי: גירשה מפני שזינתה תחתיו, לא חיישין שבא עליה כיון שמאוסה עליו.

▪ מהר"ם אלשקר וכנה"ג – אף שראוה שנבעלה, שודאי לשם זנות בעל ולא לשם קידושין. כ"ד הב"ש.

▪ באה"ט – בראוה שנבעלה חוששים לקידושין. וכ"מ מהרדב"ז.

ורק כשיש עדי ייחוד וגרשה מחמת ערווה – אין לחשוש.

(ד.) אם נשאה אישה אחרת, וחזר ובעל גרושתו:

▪ מהרי"ט ורעק"א – לא חיישין לקידושין, שלא יעבור על חרם רבנו גרשום. כ"פ הרמ"א (תה"ד).

▪ כנה"ג(פוסקים) – אף בכה"ג חוששין לקידושין.

(ה.) גירשה וחזר ונתייחד עמה ושניהם מודים שלא בעל:

▪ שלטי גיבורים – לא חיישין שבעל

▪ ב"ש – הרי קי"ל ""הן הן עדי ביאה".

ת' הרדב"ז: שאלה למעשה – ראובן גירש אשתו ושידך אחרת, ונטה למות. נכנסה גרושתו אצלו בעודו חולה וכבד עליו חוליו ונתייחדה עמו בעדים. ותוך ג' ימים מת מתוך חוליו. האם צריכה חליצה?

תשובה: אם אפשר ראוי לחלוץ משום לזות שפתיים, ואם אי אפשר מותרת לשוק, מפני כמה טעמים:

(א.) עיקר החשש שבעל לשם קידושין שנוי במחלוקת בגיטין (פא.) (מחלוקת ב"ש*ב"ה – כמי יש לפסוק).

ויש שלא חששו לקידושין כלל (רבי יוחנן).

(ב.) ירושלמי: אף לב"ה שצריכה גט שני, אם הלך בעלה למדינת הים – תינשא בו לכתחילה כדי גט ישן.

(ג.) אף למחמירים ה"מ להתיר אשת איש, אבל כאן שבעלה נפטר וזקוקה לייבם שהוא רק "לאו" לא מחמירים.

(ד.) כיון שהוכבד עליו חוליו מסתמא לא היה בו כוח לבעול.

(ה.) כבר נטרפה דעתו ולא היה בו דעת לבעול לשם קידושין.

(ו.) כיון ששידך אחרת גילה דעתו שאינו חפץ בה יותר ולא יבעול לשם קידושין.

ולכן: אין כאן בית מיחוש כלל.

לפיכך היא ספק מקודשת

ב"ש: ואם נישאת – תצא, אף בהלך בעלה למדינת הים ולא כהגמ"ר.

ספק מגורשת

ב"ש: כתב שלטי גיבורים – אם שניהם מודים שלא בא עליה – לא חיישין וא"צ גט שני.

וצ"ע – מנא ליה דיו זה, כיון שקי"ל "הן הן עדי ביאה" הוי כאילו מעידים שבא עליה?

ותירץ בארץ צבי – בעדי ייחוד יש רק חשש שבא עליה ולא ודאי ולכן הם נאמנים שלא בעל.

ספק מגורשת

ת' הרדב"ז: ואם רוצה להחזירה ברור שצריכה קידושין אחרים, אלא שלא יברכו ברכת אירוסין כיון שיש ספק, אבל ז' ברכות מברכים ממ"נ (שהרי ממ"נ נתקדשה או בביאה או בקידושין של עכשיו).

ג. **מגורשת מן האירוסין – אין חוששין.**

ב"ש(ח' הרשב"א): ודוקא כשגירשה, אבל כתב לה גט ועדיין לא נתן ונתייחד עמה – חוששים שבא עליה ופסול משום גט ישן.

הלכות גיטין

סימן קמ"ט: דין המגרש את אשתו ואחר כך בא עליה או נתייחד עמה.

(ו.) רדב"ז: התייחד עם גרושתו נידה – לא חיישין וא"צ גט שני, ואף שראינו שבעל לא חיישין לקידושין, שאם עבר על איסור כרת (נידה) עושה בעילתו בעילת זנות.
(ז.) רדב"ז: היה המגרש פרוץ בעריות – אינה צריכה גט שני, כיון שאינו מקפיד על ביאות אסורות. אא"כ אמר בפירוש שבעל לשם קידושין.

(ח.) רלנ"ח: דווקא נתייחד עמה שיעור ביאה או לפחות שיעור העראה (זמן לצלות ביצה ולגומעה).
(ט.) רלנ"ח: התייחד עמה שלא לדעתה, אם תיתן אמתלא למה שהתה עמו כל כך – אין חוששים.

קמט - ג

1. ת' הרא"ע: מי ששלח גט לאשתו, ואחר כך ביטלו, והלך ונתייחד עמה, ואחר כך נתברר שכבר הגיע הגט לידה קודם ביטולו – אינה צריכה ממנו גט שני, דודאי לא בעל לשם קידושין, כי היה סבור שהגט היה בטל, ולא בעל אלא על דעת קידושין הראשונים.

קמט - ד

בעדי ייחוד הוי ספק מגורשת

ת' הרא"ע: מי שגירש את אשתו, ונתייחד עמה, וקודם שגירשה שנית לקחה אחד לשם פילגש – אסורה לשניהם וצריכה גט משניהם.

הט"ז: ונ"ל שאם בא ששלישי וקידשה – לכו"ע א"צ ממנו גט, דממ"נ היא נשואה או מהראשון או מהשני.

המשך דברי הרא"ש: שבודאי השני בא עליה ונאסרה עליו כיון שהיא א"א משום ייחוד הראשון. ועכ"ז צריכה גט מהנשי שעדי ייחוד לא חשבינן כא"א ודאי, ושמה תפסו בה קידושין של השני.

קמט - ה

הבא על שאר נשים

1. לא אמרו חזקה זו דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, אלא באשתו שגירשה או במקדש על תנאי ובעל סתם, שהרי אשתו היא ובאשתו הוא שחזקתו שאינו עושה בעילת זנות עד שיפרש שהיא בעילת זנות או שיפרש שעל תנאי הוא בועל.
אבל שאר כל הנשים בחזקה שבעל לשם זנות, עד שיפרש שבעל לשם קידושין.

לשם קידושין.
כ"כ הריב"ש.
ריב"ש: כתב הראב"ד – דברי הגאונים קיימים במחזקים בכשרות (לפיכך יש לחשוש שבעל לשם קידושין), אבל בחשודים בפריצות דעריות – אין חוששין לקידושין.
כ"כ תה"ד.

1. רמב"ם: הורו הגאונים – שאפילו בא על אישה בעלמא בעדים – צריכה ממנו גט, שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.
וואין נראה – שאין צריכה ממנו גט.
כ"כ הרא"ש והר"ן בשם הרשב"א – שלא אמרו אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא באשתו, אבל שאר נשים מן הסתם בעילתו בעילת זנות, עד שיפרש שהוא

הלכות גיטין

סימן קמ"ט: דין המגרש את אשתו ואחר כך בא עליה או נתייחד עמה.

קמט - ו

1. וכן איש ואישה שהמירו לעבודת כוכבים, באונס הגזירות, ונשאו זה לזה בחוקות עובדי כוכבים, אף על פי שמתייחדים זה עם זה בכל יום לעיני הכל - אין חוששין להם משום קידושין. א. (ועיין לעיל סימן כ"ו).

אחר הגזרה) ואם לאיסור כרת של נידה לא חששו, לאיסור פנויה יחששו? כ"כ תה"ד ות' הרד"ך.
א. הרמ"א (כ"ו/א): עכו"ם שנשא עכו"ם, וכן מומר שנשא מומרת לעבודת כוכבים בנימוסיהן, ונתגירו אח"כ, אין כאן חשש קידושין כלל ומותרת לצאת ממנו בלא גט, אע"פ ששהה עמה כמה שנים אינו אלא כזנות בעלמא (ריב"ש סימן ו' ובת"ה סימן ר"ט) וע"ל סימן קמ"ט סעיף ו'.

1. ריב"ש: אף לדעת הגאונים (שהבא על אישה בעלמא בעל לשם קידושין), אלו האנוסים שנשאו זה לזה בחזקת גויים, בסתם אמרין שלא בעל לשם קידושין, כיון שהתחילה בנישואין כחוקות הגויים הוי כאילו פירשו שאין דעתם לקידושין כדת משה וישראל. ולכן אינה כנשואה אלא כפילגש בלי כתובה וקידושין.
ועוד: שכתב הראב"ד שדברי הגאונים (שהובאו ברמב"ם) דווקא במוחזקים בכשרות, אבל חשודים בפריצות אין לחשוש. וכאן אין לך פרוצים יותר מאלו שהולכים לפני ע"ז להשתחוות שם (שהאי הם אנוסים).
ועוד ודאי אישה זו לא טבלה (שלא היה להם מקוואות

קמט - ז

1. נתייחד עם אשתו אחר שאמר לכתוב ולחתום גט וליתנו לה, הרי אלו לא יכתבו. א. ואם כתבו ונתנו לה אחר שנתייחד עמה - הרי זו ספק מגורשת.

1. נתייחד עם אשתו... ספק מגורשת

ביאור הגר"א: דחיישין שמא פייס וביטל השליחות (כמ"ש קמ"ד/ז).

ה"ז ספק מגורשת

ב"ש: וליכא חשש שבעל לשם קידושין, שהרי עדיין היא אשתו.

ואין לומר שהחשש **שמא** ביטל הגט (ספר ב"מ - פירוש שביטל השליחות, לאפוקי ביאור הגר"א), דא"כ למה לא מהני נאמנות (של האישה שבעלה לא פייסה).

אלא הטעם כהרמב"ם - **דודאי** ביטל השליחות והגט בטל, וגרע מגט ישן.

מ"מ כיון שרבים חולקים על הרמב"ם, פסק דהוי ספק מגורשת. לאפוקי ביאור הגר"א.

1. כתוב הרמב"ם: נתייחד עם אשתו אחר

שאמר לכתוב ולחתום גט וליתנו לה, הרי אלו לא יכתבו.
א. רמב"ם - ואם כתבו ונתנו אינו גט.

שק"ו הוא: אם כבר נתן לה הגט לידה ואח"כ נתייחד עמה נפסל הגט שמא בעל לשם קידושין, ק"ו לזה שלא נכתב עדיין שאם יכתבו אחר שנתייחד עמה שהוא בטל.

✓ והר"ן - ותימה, שאין זה ק"ו, שבנתייחד אחר הגט חיישין לקידושין, ובנדון דנן ליכא למיחש (שהרי עדיין אשתו היא).

ועוד אף בנתייחד אחר הגט הוי רק ספק להצריכה גט שני (שחוששים שביטל הגט) אבל הגט לא בטל לגמרי. וכ"ד הרמב"ן - דהוי רק ספק מגורשת.

סיכום: נתייחד עם אשתו אחר שציווה לכתוב ולתת גט, ואח"כ נתנו לה:

- לפי הרמב"ם - הגט בטל
- לפי הר"ן והרמב"ן - הוי ספק מגורשת.

הלכות גיטין

סימן ק"נ: דין פיסול גט שאם נשאת בהן.

סימן קנ: דין פיסול גט שאם נשאת בהן.

ובו ד' סעיפים (גיטין: פ. יבמות: צב, צד)

קנ - א

1. הל' הראש' ס: כל גט שהוא בטל מן התורה, אם נתגרשה בו - עדיין היא אשת איש גמורה. ואם נשאת בו, תצא והולד ממזר, וצריכה גט משני, מדבריהם, ומהראשון, מן התורה, להתירה לעלמא. ואסורה לשניהם לעולם. וכל י"ג דרכים שנוהגין באשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת ואחר כך בא בעלה, שנתבאר בסימן י"ז, נוהגים בה. א. (ה"ה: וי"א דבעלה הראשון יורשה).
- ב. אבל אם לא נשאת עדיין, אלא נתקדשה - מותרת לבעלה ואינה צריכה גט משני.
2. וכל גט שאינה פסול אלא מדבריהם להינשא בו - לא תינשא בו לכתחילה, ואם נשאת, תה"ד: אפילו לא נבעלה - לא תצא, והולד כשר. א. וכותבין לה גט אחר (מבעלה הראשון), והיא יושבת תחת בעלה. ואם אי אפשר לכתוב לה גט, והיה הבעל (השני) ותיק וגירש מעצמו, ה"ז משובח.
- ב. במה ד"א, שאין לו בנים ממנה. אבל אם יש לו בנים ממנה, לא יוציא, מפני שמוציא לעז על הבנים.
3. (פסקי מהרא"י: מיהו נותנין גט אחר כשר, ואין בזה משום הוצאת לעז על הבנים).
4. כל דבר שאנו מחמירין בגיטין, והגט בלאו הכי כשר אלא שמחמירין לכתבו לכתחילה, אם לא נכתב - הגט כשר (מהרי"ו סימן כ"ג).

ב. יבמות(צב): האישה שהלך בעלה למדינת הים... אמרו לה "מת בעליך" ונתקדשה ואח"כ בא בעלה - מותרת לחזור לבעלה הראשון. ואף שנתן לה האחרון גט לא פסלה מכהונה. את זו דרש ר"א בן מתיא: "אישה גרושה מאישה" ולא מאיש אחר שאינו שלה. כ"פ הרמב"ם.

שם(צד): אר"י א"ר - יכל ר"א בן מתיא לדרוש מרגליות מפסוק זה: "ואישה גרושה מאישה" אף שנתגרשה רק מאישה ולא הותרה לעולם (כגון שא"ל: הרי את מגורשת ממני ואסורה לכל העולם"), אף שהגט בטל, מ"מ אסורה לכהן (ראה סעיף ד).

0. גיטין(פ): משנה - ומוזדים חכמים לרבי מאיר שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר. פירוש: כשהגט בטל מהתורה ונישאת בו הולד ממזר.

1. רמב"ם: כל גט שהוא בטל מן התורה, אם נתגרשה בו - עדיין היא אשת איש גמורה. ואם נשאת בו, תצא והולד ממזר, וצריכה גט משני, מדבריהם, ומהראשון, מן התורה, להתירה לעלמא. ואסורה לשניהם לעולם. וכל י"ג דרכים שנוהגין באשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת ואחר כך בא בעלה, שנתבאר בסימן י"ז, נוהגים בה.

הלכות גיטין

סימן ק"נ: דין פיסול גט שאם נשאת בהן:

ואם נישאת במזיד

פ"ת(ח"מ): ואם נישאת במזיד לא תצא, **המחבר** (יז/לד) כתב: אישה שהעידו שטבע בעלה במים שאין להם סוף שלא תינשא ואם נישאת לא תצא. **והרמ"א**(ת' מהר"ם) – דווקא נישאת ע"פ חכם או בטעות אבל נשיאת בעבריינות תצא. לכאורה משמע, שה"ה בכל המקומות שפוסקים שאם נישאת שלא תצא, דווקא נישאת בטעות ולא במרד. **אבל** המעיין בגוף ת' מהר"ם – יראה שלא החמיר רק במים שאין להם סוף, אבל פסולי דרבנן אחרים אף אם נישאת במזיד לא תצא.

גט אחר... ואין משום הוצאת לעז

ב"ש: שדוקא כשיוצאת ממנו יש חשש לעז, אבל כאן (שנשאת אצל בעל השני) יאמרו שנתן גט נוסף לרווחא דמילתא.

לא נכתב – כשר

ב"ש: דלא גרע מגט ישן שאם ניתן תינשא בו (ר"י וייל).

גט שפסול מדבריהם

רמב"ם – לא תינשא לכתחילה, ואם נישאת לא תצא והוולד כשר. כ"ד רב האי, הר"ן, הרא"ש והרמב"ן. **והרי"ף** – תצא והוולד ספק ממזר. כ"כ הר"ל – הרא"ש בשם ת' הרי"ף.

בעלה הראשון יורשה

ב"ש: שברי לא עשה שום איסור. כ"פ המחבר (יז/כו).

ואפילו נישאת אפילו לא נבעלה

גט פשוט: ואם רק נתגרשה ועדיין לא נכנסה לחופה – אפ"ה לא תצא.

לא תצא

ב"ש: משמע – אף בגט מוקדם שאסור מדרבנן לא תצא. מ"מ הר"ן פסק – שתצא אם אין לה בנים.

קנ - ב

רמב"ם: כל שהיא ספק מגורשת - לא תינשא, ואם נשאת - תצא,

והוולד ספק ממזר.

קנ - ג

רמב"ם: כל גט שהוא בטל מן התורה, אם היה בעלה כהן לא

נאסרה עליו משום גרושה, א. חוץ מהמגרש ואמר לה: "הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם", שאע"פ שאין כאן גט כלל - פסולה לכהונה.

כן אמר ר' אסי ור' יוחנן.

א. רמב"ם: חוץ מהמגרש ואמר לה: "הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם", שאע"פ שאין כאן גט כלל - פסולה לכהונה. **המקור:** יבמות(צד.) אר"י א"ר - "ואישה גרושה מאישה לא יקחו" אפילו לא נתגרשה אלא מאישה (רש"י) – ולא התירה לעולם, כגון שא"ל: "הרי את מגורשת ממני ואסורה לכל אדם" שאינה מגורשת אלא מאישה – נפסלה לכהונה.

1. רמב"ם: כל גט שהוא בטל מן התורה, אם היה

בעלה כהן לא נאסרה עליו משום גרושה.

ה"ה: והמקור גיטין(כה.) – כל הגיטין הפסולים במשנה (פסולי דאורייתא) אם התגרשה בהם, האם נפסלה לכהונה?

ר"א אומר – כולן פסולים לכהונה

כן אמר שמואל – כל הפסולים פסולים לכהונה.

זעירי אמר – כולן אין פסולים לכהונה.

הלכות גיטין

סימן ק"נ: דין פיסול גט שאם נשאת בהן:.

א. חוץ מהמגרש

ב"ש: ה"ה א"ל "חוץ מפלוני" אע"פ שאינו גט פסלה מכהונה.

ואם התנה עליה תנאי לכל ימי חייה שאינה מגורשת, גם לכהונה לא נפסלה.

אע"פ שאין גט כלל

ב"ש: הרמב"ם – ס"ל שמה שאסורה לכהן היינו רק מדרבנן, שהלימוד "אישה גרושה מאישה" אינו אלא

אסמכתא, ואף המגרש בתנאי "חוץ מפלוני" אין פוסל רק מדרבנן (שמהתורה אינו גט כלל ולא פסלה מהכהונה).

ובשלטי גיבורים – ס"ל שפוסל מהתורה לכהונה.

ד"מ(שלטי גיבורים): גט שחתומים בו עדים ולא נמסר לפני עדי מסירה – פוסל לכהונה.

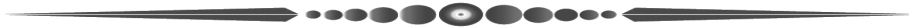
ב"ש(שלטי גיבורים): וגיטין אלו לא פוסלים ליבם (שאינה נקראת גרושה ומותרת ליבם).

קנ - ד

1. **רמ"ם:** מי שגירש את אשתו בגט שיש בו פיסול מדבריהם, או שהיתה ספק מגורשת ורצה להחזירה - צריך לקדשה, אבל אינו צריך לברך שבע ברכות ולא לכתוב לה כתובה אחרת.

ואפילו בגט שכשר מהתורה ונפסל רק מדרבנן כיון שאינה פנויה לגמרי – אין לברך (ה"ה).

ב"ש: א"צ לברך – ואף יש איסור לברך בספק מגורשת משום סב"ל.

הלכות גיטין

סימן קנ"א: הסופר שטעה בגט ובשובר.

סימן קנא: הסופר שטעה בגט ובשובר.

ובו סעיף אחד (גיטין: פ.)

קנא - א

0. כתב הסופר השובר והגט, וטעה ונתן השובר לאיש, והגט לאישה, ונתנו זה לזה וכמדומה להם שנתגרשה, ולאחר זמן ערער הבעל לומר שלא נתגרשה, שלא נתן לה אלא השובר והרי הגט עדיין בידו:
1. אם לא נשאת עדיין - נאמן, ויגרשנה עכשיו ותהא מותרת מעתה.
 - א. ואם לא גירשה, ועמדה ונשאת - תצא מזה ומזה, וכל הי"ג דרכים.
 2. ואם לא ערער הבעל עד אחר שנשאת - אינו נאמן לאסרה, והרי היא בחזקת גרושה, שאנו תולין שנפל ממנה והוא מצאו.

כ"פ הרא"ש והרשב"א.

0. טעה ונתן

ב"ש: קשה ב (קלה/ג) קי"ל שכל גט צריך לקרותו, ואם לא קראוהו – הגט פסול, ואם נישאת תצא! אלא ע"כ שקראוהו ועייל לידו והחליף. ואף שלכתחילה צריך לקרותו אף אחר נתינה מ"מ בדיעבד שלא קראוהו אחר נתינה הגט כשר (כ"כ התו"ס וש"פ).

2. אחר שנישאת

ב"ש: ה"ה אחר שהתארכה שוב אינו נאמן לאבד זכות השני (ב"ח בשם ח' הרשב"א). ואף א"צ לתת גט מבעל ראשון (אף שאין חשש לעז כמ"ש מהרא"י סעיף קודם) כיון שכאן אינו נאמן לומר שלא גירש.

0. גיטין(פ.): משנה - כתב סופר גט לאיש ושובר

לאישה, וטעה ונתן גט לאישה ושובר לאיש ונתנו זה לזה.

לאחר זמן הרי הגט יוצא מיד האיש ושובר מיד האישה - תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה.

רבי אלעזר אומר - אם לאלתר יצא אין זה גט, ואם לאחר זמן יצא הרי זה גט לא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני.

גמ(פ.): אם לאלתר - היכי דמי לאלתר והיכי דמי לאחר זמן?

אמר רב יהודה אמר שמואל - כל זמן שיושבין ועוסקין באותו ענין זהו לאלתר עמדו זהו לאחר זמן.

יורב אדא בר אהבה אמר - לא נישאת זהו לאלתר נישאת זהו לאחר זמן.

הרי"ף: קי"ל כרבי אלעזר במשנה ולפי פירושו של רב אדא בר אהבה.

הלכות גיטין

סימן קנ"ב: דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי ונתגרשתי.

סימו קנב: דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי ונתגרשתי.

ובו י"ב סעיפים (כתובות: כב, כג. ב"ב: קלד)

קנב - א

1. הבעל שאמר: "גירשתי את אשתי" - אינו נאמן, וחוששין לדבריו, א. ותהיה ספק מגורשת. ב. ראמ"פ: ואפילו הודית לו שגירשה, אינם נאמנים.

מכאן ולהבא.

ספק מגורשת

ב"ש: שאם מת חולצת ולא מתייבמת, ואם זינתה אח"כ הוי בניה ספק ממזרים.

מ"מ אינו נאמן לאוסרה לכהן אם מת כשהיא מכחישה אותו, שאין אדם נאמן לאסור על חברו (תורת גיטין ע"פ הב"ש).

ת' הרדב"ז - ואם הבעל כהן אסורה עליו, דשויא נפשה חתיכה דאיסורא, ואם ישראל הוא צריך לחזור ולקדשה אם רוצה לחזור אליה.

ואם לא ידוע לנו שהיו נשואים, ואמר גרשתיה - ודאי נאמן, שהפה שאסור הוא הפה שהתיר.

ב. אפילו הודית לו

ב"ש: אף שהאשה שאמרה בפני בעלה: "גרשתי" נאמנת, דקי"ל אין האשה מעיזה בפני בעלה, מ"מ כאן שבעלה מסייע לה אינה נאמנת.

והרמב"ם כתב - שמא גרשה בגט פסול (שהיא לא יודעת).

1. מסקנת ב"ב(קלד): בעל שאמר גירשתי את

אשתי - אינו נאמן ואפילו מכן ולהבא (שגירושין יש להם קול).

ב"י (אף על הגמרא) - פירוש לא מבעיא כשאומר גירשתי לפני ל' יום שאינו נאמן להחזיקה בגרושה למפרע, שאם יבואו עדים שזינתה לפי 15 יום ודאי תידון בחנק.

א. אלא אפילו אמר סתם "גירשתי את אשתי" או שאמר "עכשיו גרשתי את אשתי" שאין נ"מ בדבריו אלא מכאן ולהבא - אינו נאמן. ול"א מה לו לשקר שאם ירצה יגרשנה עכשיו, אלא הוי ספק וחולצת ולא מתייבמת.

1. אינו נאמן

ב"ש: אע"פ שיש לו מיגו שאם רוצה יכול לגרשה עכשיו! מ"מ אינו נאמן, שכל המגרש יש לו קול.

וחוששין לדבריו

ב"ש: מהש"ס משמע - שדוקא שיש לו מיגו שאומר גרשתי היום חוששין, אבל אומר גרשתי מאז ומקדם - אינו נאמן כלל (ואף ספק אין כאן).

מ"מ מלשון הרמב"ם משמע - שלעולם חוששין, דס"ל דפלגינן דיבורא (חולקים "גרשתי" מ "מקדם") וחוששין

קנב - ב

1. האומרת לבעלה: גרשתי, והוא מכחישה - נתבאר בסימן י"ז.

הלכות גיטין

סימן קנ"ב: דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי ונתגרשתי.

הר"ן: כיון שנאמנת להינשא לכתחילה, כן נאמנת ליטול כתובתה, שמספר כתובתה נלמד שכותב לה "לכשתינשאי לאחר תיטלי מה שכתוב לך", מיהו דווקא עיקר כתובה ולא התוספת. כ"כ ה"ה בדעת הרמב"ן.
אבל ד"מ (הגמ"י) – אינה נוטלת כתובתה. כ"מ מהתו"ס.

שו"ע (יז/ב): האישה שאמרה לבעלה בפניו: גרשתי – נאמנת; חזקה, אין אישה מעיזה פניה בפני בעלה.
הגה – י"א דווקא לענין שקדושין תופסין בה נאמנת וצריכה גט, אבל אינה נאמנת להינשא לאחר (הר"ן פ"ב דכתובות בשי"א) או ליטול כתובתה (הגהת מיימוני פ"ב דגירושין).
ויש חולקים וס"ל דלכל דבר נאמנת (רמב"ם).
וי"א עוד דבזמן הזה דנפיש חוצפא ופריצותא – אינה נאמנת אלא לחומרא, דאיתרע חזקה דאינה מעיזה (ב"י בשם א"ח).

1. כתובות (כב:): אמר רב המנונא – האישה שאמרה לבעלה: "גרשתי" – נאמנת, חזקה אין אישה מעיזה פניה בפני בעלה.
והני מילי היכא דליכא עדים דקא מסייעי לה אבל היכא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה. כ"פ תו"ס רא"ש והר"ן.

הר"ן: נאמנת – משמע אף שלהינשא לכתחילה מותרת.

נאמנת, למה?

- **הר"ן** – אף להינשא לכתחילה. כ"ד ה"ה, רמב"ן, רשב"א והרמב"ם.
- **הר"ן (י"א)** – רק אם נישאת לא תצא, אבל לכתחילה לא תינשא.
- **ראב"ד** – אינה נאמנת רק לעניין שתופסים בה קידושין מאחר, אבל לא להינשא ולא ליטול כתובתה.
- **רשב"א:** ואין חילוק בין ארוסה לנשואה, כיון שאמרה בפני בעלה "גרשתי" – נאמנת. כ"מ מפרק המגרש (כט:).

קנב - ג

- 1. שנים אומרים: נתגרשה, ושנים אומרים: לא נתגרשה,**
א. אפילו הבעל עומד והיא אומרת לו: גרשתי – הרי זו בחזקת אשת איש גמורה, מפני שהעדים סומכים אותה ואפשר שתעז פניה.
2. לפיכך אם נשאת, תצא והולד ממזר.
א. בד"א, כשאמרו: "עכשיו נתגרשה", שהרי אומרים לה: "אם אמת הדבר הוציאי גיטיך", אבל אם אמרו העדים: "מכמה ימים נתגרשה" – י"ל אבד הגט, ב. והואיל והיא אומרת: "גרושה אני בודאי", ושנים עדים מעידים לה, אע"פ שהשנים מכחישים אותה – אם נשאת לאחד מעדיה, לא תצא, שהרי היא ובעלה יודעים בודאי שהיא מותרת, וחזקה היא שאין מקלקלים עצמם.
ג. אבל נשאת לאחר, הואיל והדבר אצלו ספק, וכן אם אמרה: "איני יודעת" – תצא, והולד ספק ממזר.
3. אבל כל היכא דליכא הכחשה, אלא שנים אומרים: "נתגרשה עכשיו", ואמרו לה: "אחזינן גיטיך", ואמרה: "נאבד או נקרע" – לא חיישינן לה.

א. אמר רבא (טעמו) – כיון שאם יבוא הבעל ויאמר: "לא גרשתיך" היא נאמנת לומר "גרשתי", חיישין שתסמוך על העדים ותלך ותינשא מספק ולא תפחד לבדוק טוב.

1. כתובות (כב:): א"ר יוחנן – שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה – לא תינשא, ואם נישאת תצא.

הלכות גיטין

סימן קנ"ב: דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי ונתגרשתי.

ואח"כ הלך משם ואמר שאינו בעלה.
כשהגיע לעיר פרעמסלא גם שם הכירה אותו אישה אחרת
עגונה שהוא בעלה, וגם בני העיר הכירו שהוא בעלה,
והודה האיש שהוא בעלה ומה שגירש בעיר קודמת לא
היתה אשתו.

ונמצא שכל עיר הכיר שהוא בעלה של אישה שבעירם,
והיה ויכוח גדול.

תשובה: דומה הדבר לשנים אומרים נתגרשה ושנים
אומרים לא נתגרשה (שעיר זאת אומרים שהאישה של
עיר האחרת אינה גרושה, כיון שהוא לא בעלה, וכן
הפוך). ולכן שתי הנשים מקולקות ויישארו עגונות.

[וצ"ע: למה לא נאמר שנשא לשתייהן, אחת בעיר זאת
ואחת בעיר האחרת?]

ושמא י"ל כיון שיש חרם רבנו גרשום לא חיישינן שנשא
שתי נשים בו זמנית.]

2 ב. לאחד מעדיה

ב"ש: ומשום חשד (שהעיד העד בכוונה שנתגרשה כדי
לשאת אותה), כי בשנים ליכא חשד.

לאחד מעדיה – לא תצא

הקשה בספר ב"מ: נהי שהם אינם באשם תלוי כיון
שברור להם שנתגרשה, אבל הבנים איך נכשרים לעלמא,
הרי הוי ספק?

ונראה שלכך הוסיף הרמב"ם בטעמו: "שהיא הוא ובעלה
יודעים, וחזקה שאין מקלקלים עצמם" (בוולדות
ממזרים). ולכן בצירוף חזקה זו לספק נעשה לנו בודאי
להכשיר אף הוולדות.

חזקה שאין מקלקלים עצמם

ב"ש: הקשו התוס' – הרי היא בחזקת אשת איש? וי"ל
דחזקה שלה (שאינה מקלקלת עצמה) מרעי חזקה זו של
אשת איש.

וכ"ה תירוצ' הרמב"ם.

משמע דווקא שיודעת ודאי שנתגרשה, אבל כשאינה
יודעת ודאי (אלא סומכת על העדים) תו לא שייך חזקה
זו, והוולד ממזר ודאי, שנעמידה על חזרת אשת איש.

לאפוקי הרמב"ם שפסק שהוולד ספק ממזר.

ואפשר שאף שספק זה אם נתגרשה, כיון שאח"כ הלכה
ונישאה, אמרינן אי לאו שידעה לא היתה נישאת.

ומי חציפא לומר לבעלה "גרשתני" בשקר, הרי לא
מעיזה בפני בעלה?

ה"מ כשאין עדים שמסייעים לה, אבל כאן שיש עדים
שמסייעים לה מעיזה ומעיזה.

טור – וכ"ש אם זינתה תחילה תעיז בפני בעלה לומר
"גרשתני", שלא תחזיר עצמה בזנות.

2. ואם נישאת, מה דינה?

כתובות (כב:): שנים אומרים נתגרשה ושנים
אומרים לא נתגרשה – לא תינשא, ואם נישאת לא
תצא.

רבי מנחם ברבי יוסי אומר – תצא, וה"מ כשבאו עדים
שלא נתגרשה ואחר הלכה ונישאת, אבל את נשיאת
קודם ואח"כ באו עדים שלא נתגרשה – לא תצא.

ב"י: הלכה כת"ק שלא תצא (כשאמרו שנתגרשה מכמה
ימים כדלקמן).

ב. מקשה הגמרא: לא תצא – הרי שנים ושנים הם,
והבא עליה באשם תלוי (למה לא תצא)?

א"ר ששת – כגון שנישאה לאחד מעדיה שאמר שראה
שנתגרשה (ולו ברור שהיא גרושה ואין אשם תלוי רק כשיש
לו ספק), וגם היא אומרת "ברי לי שנתגרשתי".

א. (שם): א"ר יוחנן

שנים אומרים שמת בעלה, ושנים אומרים שלא מת –
לא תינשא ואם נישאת לא תצא.

שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה –
לא תינשא, ואם נישאת תצא.
מ"ש רישא ומ"ש סיפא?

א"ר אשי: כגון שאמרו עדים עכשיו מת, עכשיו גרשה –
מיתה ליכא לברורה, אבל גירושין איכא לברורה,
שאומרים לה היכן גיטך? (ולא נאמנת בזמן קצר כזה לומר
אבד – רש").

הרי"ף והרא"ש: משמע שאם מעידים שנתגרשה
מכמה ימים – לא תצא, אע"פ שיש הכחשה.

3. ה"ה (רשב"א): כל שאין הכחשה שיש רק

שנים אומרים נתגרשה עכשיו, אף שאין לה להראות
הגט שאומרת נאבד – לא חיישינן (ומגורשת).

1. שנים אומרים נתגרשה

ת' נו"ב: מעשה באישה שישבה עגונה כמה שנים,
ולפתע פגשה באדם והכירה שהוא בעלה, והכירה אותו
בסימני גופו, וגם כל בני העיר הכירוהו בטביעת עין.
תחילה הכחיש שהוא בעלה ולבסוף הודה וגירש אותה.

הלכות גיטין

סימן קנ"ב: דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי ונתגרשתי.

קנב - ד

1. אמרו שנים: ראינוה שנתגרשה, ושנים אומרים: לא ראינוה, אפילו אם היו כולם שרוים בחצר אחד - הרי זו לא תינשא, ואם נשאת - לא תצא, והוולד כשר, שבני אדם עשויים לגרש בצנעא.
2. הגה - ר"ן בתלפדות אדם וחולה: וי"א דאם אמרו שהיו כולם במעמד א', ושנים אומרים: לא ראינו - הוי הכחשה, דכולי האי לא עבדי בצינעא.

1. כתובות (כג.): שנים אומרים ראינוה שנתגרשה,

ושנים אומרים לא ראינוה שנתגרשה - ה"ז לא תינשא ואם נישאת לא תצא. לא תצא - והרי "לא ראינו" אינה ראייה? ל"צ דדיירי בחצר אחת. מד"ת אם נתגרשה קלא אית ליה, קמ"ל שעשוי אדם לגרש אשתו בצנעא.

ה"ז לא תצא

ב"ש: כיון שעשוי אדם לגרש אשתו בצנעא. ודוקא שכולם בחצר אחת אז לא תינשא לכתחילה, אבל לא בחצר אחת אף לכתחילה יכולה להינשא (כיון שכת

אחת אומרת שראו שנתגרשה).

לא תצא

ב"ש: אף שקי"ל (ס"א) בעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן (אף שיש לו מיגו שיכול לגרש עכשיו), כיון שכל המגרש יש לו קול (רשב"א והר"ן)? מ"מ שלא להכחיש עדים שראו שגרשה אמרינן שמא גירש בצנעא. כ"כ הט"ז.

לא תצא

ב"ש: אף שנישאת לאחר שאינו מעדיה (הר"ן).

קנד - ה

1. אחד אומר: נתגרשה, ואחד אומר: לא נתגרשה - לא תינשא, ואם נשאת: אם היתה בחזקת אשת איש - תצא בכל ענין.
2. ואם לא היתה בחזקת אשת איש, אלא על פיהם: אם יש הכחשה בעדותן, כגון שאחד אומר: נתגרשה ואחד אומר: מעולם לא היו בה ספק גירושין - תינשא לכתחילה (שהרי אחד מהם רשע ופסול לעדות, ונמצא שיש עד אחד שהיא אשת איש).
- אם שניהם מעידים שהיא אשת איש, אלא שזרק לה גט, אחד אומר: קרוב לו. ואחד אומר: קרוב לה - אפילו אם נשאת, תצא.

1. כתובות (כב.): שנים אומרים נתגרשה, ושנים

אומרים לא נתגרשה - לא תינשא, ואם נישאת תצא. תרגמה אב"י - בעד אחד (ולא שנים כמו שכתוב בברייתא). ואם נישאת תצא, שהרי שניהם מודים שהיא אשת איש, וזו שאומרת נתגרשה היא יחיד במקום

שנים שאינו כלום.

2. הטור: ה"מ שהיתה מוחזקת באשת איש ולכן

תצא. אבל אם לא היתה מוחזקת באשת איש אלא על פיהם:

אם יש הכחשה בעדותן, כגון שאחד אומר: נתגרשה

הלכות גיטין

סימן קנ"ב: דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי ונתגרשתי.

להחזיקה על פיהם באשת איש, והוי כאילו עד אחד מעיד שיהא אשת איש.
אבל כשכל אחד אומר הגט נפל קרוב לו או לה י"ל שאחד טועה ואינו שקרן, ושניהם מעידים באשת איש.
אבל מהרמב"ם משמע – שאף שמכחישות זו את זו – תצא.

ואחד אומר: מעולם לא היו בה ספק גירושין – תינשא לכתחילה.

• ואם שניהם מעידים שהיא אשת איש, אלא שזרק לה גט, אחד אומר: קרוב לו. ואחד אומר: קרוב לה – אפילו אם נשאת, תצא.

2. תינשא לכתחילה

ב"ש: אף ששניהם אומרים שהיתה אשת איש מ"מ כיון שמכחישים זה את זה נמצא אחד מהם שקרן ואי אפשר

קנב - ו

1. האשה שבאה ואמרה: "אשת איש הייתי וגרושה אני",

נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

2. וי"א דווקא כשאומרת כך בתוך כדי דיבור, אא"כ נתנה אמתלא לדבריה.

ב"ש: לדעה זו אף אחר כדי דיבור נאמנת, דהוי מפרשת דבריה, שהרי אמרה אשת איש הייתי כבר ועכשיו גרושה אני.
אבל אמרה אשת איש אני – אינה נאמנת אא"כ אמרה תוך כדי דיבור "וגרושה אני".
ובתוך כדי דיבור נאמנת אף שמכחשת דבריה הראשונים.

נאמנת

פ"ת: בימנו שהנשים הנשואות הולכות מכוסות ראש וניכר שנשואות הן, האם נאמנות?

• **שו"ת ב"ד** – יש לפקפק בימנו אם נאמנות, שזה דומה (קידושין פ.) א"ר יהודה – הוחזקה נידה בשכנותיה (פירוש שהלכה בבגדי נידותה) אסורה לבעלה, ואף אמתלא לא מהני.

ה"ה כאן כיון שהחזיקה עצמה לכסות ראשה כנשואה דינה כנשואה ולא נאמנת לומר שנתגרשה.

כ"כ שלמי שמחה, ס' עיטור ביכורים ות' חמדת שלמה.

• **אכנ"ת חו"י** – כיסוי ראש לא נחשב מעשה כולי האי כמו לבישת בגדי נידות, שדוקא בגדי נידות שהם מאוסים ומגונים וטמאים הם בענייה, כשלבשה אותם הוי מעשה שמוכיח שהיא נידה.

משא"כ בכיסוי ראש שפעמים אף הבתולות מכסות ראשן מחמת שחין וכיו"ב. ולכן נאמנת אם נותנת אמתלא לדבריה.

כ"כ ת' זכרון יוסף

1. כתובות(כב.): משנה – האשה שאמרה

אשת איש הייתי וגרושה אני – נאמנת, שפה שאסר (שהיתה אשת איש) הוא הפה שהתיר (שאמרה גרושה אני).

2. נאמנת. מתי?

• **✓רבנו יונה** – דווקא שאמרה גרושה אני תכ"ד ל "אשת איש הייתי", שאל"כ אינה נאמנת אא"כ נותנת אמתלא לדבריה.

כ"כ הרמ"ך בשעת הרמב"ם.

• **הרמ"ה** – א"צ תכ"ד אלא מספיק תוך כדי דיבור האחרון קודם שיתלקו מאותו עניין.

• **והטור** – אף אחר כדי דיבור נאמנת, שהרי דבריה האחרונים לא סותרים דברי הראשונים אלא מוספים עליהם שנתגרשה. וכיון שלא יודעים שהיתה אשת איש אלא על פיה נאמנת.

ב"י: מקור דברי הטור מהתוס' – גבי "את ביתי נתתי לאיש" אסרה לכל העולם (הפה שאסר), "לזה" התירה לזה (הפה שהתיר).

אומר ר"י – כיון שדבריו האחרונים לא סותרים דבריו הראשונים, אלא מפרשם – נאמן אף לאחר כדי דיבור.

ולמד הטור – כן לדין זה.

ואינו דומה – ששם דבריו האחרונים מפרשים דבריו הראשונים, משאכ"כ שמוסיפים על הראשונים.

1. אשת איש הייתי

הלכות גיטין

סימן קנ"ב: דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי ונתגרשתי.

וכן נראה להלכה.

קנב - ז

1. אם יש עדים שהיתה אשת איש – אינה נאמנת לומר: 'גרושה אני', א. ואם נשאת – תצא. ואפילו אם נשאת קודם שבאו העדים שהעידו שהיתה אשת איש. ב. אבל חוששין לדבריה ופסולה לכהונה לעולם: ואם מת, חולצת ולא מתייבמת.

2. הגה - רמ"ע: באו עדים ואמרו: "שמענו שהיא מגורשת" – אין זה עדות להוציא מחזקתה, עד שיעידו שהיא גרושה.
א. אבל אם אין עדים שהיא אשת איש, רק אומרים: "שמענו שנתקדשה ונתגרשה" – דינו כקול בעלמא, וכדרך שנתבאר לעיל סי' מ"ו.

1. כתובות(כב.): משנה – ואם יש עדים

שהייתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני – אינה נאמנת.

אמרה נשביתי וטהורה אני – נאמנת. ואם יש עדים שנשבת אינה נאמנת.

א. ואם משנישאת באו עדים – ה"ז לא תצא.

גמ(כג.): על איזה קטע חוזר סיום זה של המשנה?

אמ"ד – חוזר על הרישא, שהיו עדים שהיתה אשת איש ואמרה גרושה אני – אם משנישאת באו עדים לא תצא.

[שמה שכתב ר"ה – אמרה בפני בעלה גרשתי נאמנת, אף שלא בפניו נאמנת לפי שאף שלא בפניו אינה מעיזה].

ואמ"ד – שחוזר על השבויה, אבל אשת איש אפילו נישאת תצא.

[ומה שכתב ר"ה – דווקא בפני בעלה אינה מעיזה, אבל שלא בפניו מעיזה].

להלכה: כאמ"ד השני, באשת איש אף שנישאת ואח"כ באו עדים – תצא.

ב. הר"ן: מיהו לחומרה חיישין שאם קיבלה קידושין מאחר צריכה גט גם מהשני.

כ"ד הרמב"ן ות' הרשב"א.

ג. רמב"ם: וכן היא פסולה לכהן על פיה לעולם.

כ"כ ה"ה – דשויא נפשה חתיכה דאיסורא.

1. ואם יש עדים

ב"ש: אבל כשיש רק עד אחד לא מהני ונאמנת.

ואם יש קול שיש עדים שהיא אשת איש – משמע מהשו"ע(ז/ז) שאסורה, כי דווקא בשבויה (שם) התירו

(בית הילל).

פ"ת – ודוקא יצא הקול שיש עדים שעדיין היא אשת איש.

ספר ב"מ – וכן אם כבר התארסה ואז יצא קול לא חוששים לקול.

עדים שהייתה אשת איש

פ"ת: ואף שעדים עצמם לא ידעו רק שמעו ממנה, כיון דשויה נפשיה חתיכה דאיסורא.

א. **אפילו נישאת קודם שבאו עדים**

רדב"ז: והוא בניה ממזרים.

וא"ת: איך תקנו רבנן דבר שתבוא לידי תקלה להאמינה כשאין עדים שהיא נשואה, דילמא למחר יבואו עדים שהייתה נשואה ותצא ויהיו בניה ממזרים?

וי"ל: כיון שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחילה. שאם אמת שהתגרשה לא היתה חוששת שמא יבוא עדים שהיתה נשואה שהרי יש לה עדים שהתגרשה.

ב. **אבל חוששים לדבריה**

ב"ש: הטור – אמרה שלא בפני העלה שנתגרשה אינה נאמנת ואף שנישאת תצא, ואף שאח"כ בא בעלה, ואמרה כן בפני בעלה.

וקשה: למה גם כאן לא נחייבה גט לחומרה מבעלה השני (שהרי ממילא נאסרה על שניהם, והגט לא מזיק לבעלה הראשון)?

וי"ל: שאינה נאמנת כלל אף לא להצריכה גט משני.

הלכות גיטין

סימן קנ"ב: דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי ונתגרשתי.

קנב - ח

רמב"ם: היו לה שני עדים שהיא גרושה, אע"פ שאין שם גט - ה"ז

תינשא לכתחילה.

אע"פ שאין שם גט

חזקה שהיתה גרושה זה 5-6 שנים, ואפילו בלא עדים כלל מותרת להינשא מטעם חזקה זו. שאם לא תסמוך על חזקה זו, אף גרושה לא תוכל להינשא שעדים עשויים למות וגט עשוי להיאבד. וחזקה זו ל"ד לקול דלא מהני, שקול הוא לזמן קצר ואינו הולך ומתחזק, משא"כ חזקה זו.

באה"ט(רדב"ז): אישה שהיתה בחזקת גרושה ונישאת, ואח"כ חקרו ונמצא שיש רק עד אחד שראה הגירושין, ואחרים שמעו מאחרים שהיא מגורשת – מותרת להינשא. **פ"ת** – והמעין ברדב"ז יראה שעיקר התרו לא מטעם עדים, שפשוט דלא מהני מה ששמעו מאחרים, אלא מטעם

קנב - ט

1. הוציאה גט מתחת ידה ואמרה: "גרשני בעלי בזה" - ה"ז נאמנת, ותינשא בו אף ע"פ שאינו מקוים, א. כמו שנתבאר בסי' (קמ"א וקמ"ב).

האישה שמוציאה גט וטוענת שבעלה גירשה

בגט זה

• **רמב"ם** – ה"ז מותרת, אע"פ שהגט אינה מקוים. שהגט בחזקתו ולא חוששים שמא ימצא מזויף. וכמו שלא חוששים בגט שבא ע"י שליח שיערער הבעל, ולא חוששים שמא לא נכתב לשמו וכל כיו"ב.
• **והראב"ד** – אינה מותרת אא"כ יתקיים בחותמיו אע"פ שאין ערעור של הבעל. כ"ד הרשב"א.
א. שו"ע(קמב/יג): ואם לא התנה עליה הבעל תנאי זה (שלא תתגרשי עד שתבואי לב"ד פלוני), והרי הגט יוצא מתחת ידה - אינה צריכה לומר כלום, והרי היא בחזקת מגורשת. ואע"פ שלא נתקיימה חתימת ידי העדים, שעדים שחתומים על הגט, כמו שנחקרה עדותן בב"ד דמי, כל זמן שאין מערער (רמב"ם לאפוקי הראב"ד).

1. תחת ידה

כנה"ג(רדב"ז): ובימנו שקורעים הגט אחר הנתינה, אף שהוציאה גט קרוע קרע ב"ד הוי ראייה שנתגרשה, אף שהבעל טוען שקודם נתינה קרעו וביטלו.

אע"פ שאינו מקוים

פ"ת: ב (קמב/יד) הביא המחבר יש חולקים שאין להתירה להינשא בגט היוצא מתחת ידה שאינו מקוים (כהראב"ד). ואף שכאן הביא רק דעת הרמב"ם – אין להקל (נו"ב). אבל כשהוא מקוים אף שאין מכירים חתימת דייני הקיום יש להתיר אף שלא בשע"ה.

כשהבעל מערער

קנב - י

1. **הכל הרמב"ם:** בא הבעל וערער, אם אמר: "ממני נפל ומצאה

אותו", אינו נאמן, שהרי הודה שכתבו לה, והרי הוא יוצא מתחת ידה.

2. אבל אם אמר הבעל: "על תנאי היה ועדיין לא נתקיים התנאי", או "פקדון היה",

הלכות גיטין

סימן קנ"ב: דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי ונתגרשתי.

או "מעולם לא כתבתיו", או "מזויף הוא" - יתקיים בחותמיו או בעדי מסירה, כמו שנתבאר בסי' (קמ"א וקמ"ב/יג, יד).

2. יתקיים בחותמיו

ב"ש: כיון שהוא מקוים אין לו מיגו (דמזויף) ולא יכול לומר תנאי ופקדון היה במיגו דמזויף, אבל באומר נפל ממני אף שלא נתקיים לא נאמן דהוי מיגו במקום עדים כיון שיוצא מתחת ידה מסתמא נתן לה (ואינו מזויף) ונפילה לא שכיח.

יתקיים בחותמיו

ב"ש: כתב הטור – אפילו שנים מערערים שהגט מזויף – מהני קיום (לאפוקי בעה"ט).
כ"ד הב"י.

1. ביאור הגר"א: ולמד כן מב"מ(כח.) – הוא

אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט יינתן לה..
אלמא כל שידוע שהיה בידה אינו יכול לומר ממני נפל, וכ"ש עכשיו שהוא בידה (ולא נמצא).

2. ביאור הגר"א: ולמד כן מגיטין(ב.) – ואם יש

עליו עוררין יתקיים בחותמיו.

וכ"ה ב' (קמא/ג): ואם בא הבעל וערער ואמר: "לא גירשתי מעולם, וגט שהובא לה מזויף הוא" - יתקיים בחותמיו.

ואם לא נתקיים ולא נודעו עדיו כלל - תצא והוולד ממזר, שהרי אינה מגורשת.

קנב - יא

ואם לא נתקיים - אינה מגורשת להיות מותרת לאחרים, אבל פסלה עצמה מכהונה (דהא שויא נשפה חתיכה דאיסורא).

קנב - יב

1. רשב"א: אישה שיש בידה מעשה ב"ד - אינה יכולה להינשא בו עד שיוכרו חתימות ידי הבית דין. (ועיין ס"ס קמב - הגה).

1. מעשה ב"ד

ת' הרדב"ז: אישה שהוציאה מעשה ב"ד שנתגרשה בפנינו בגט כשר, והוציאה גם את הגט והוא פסול – ברור שאין ב"ד או עדים יכולים להכשיר את הפסול, ושמא לא דקדקו יפה. ואפילו נישאת תצא.

מ"מ אם הפסול עשוי להיות אחר נתינה, כגון דיבוק או טשטוש או קרע או מחק וכיו"ב – תולים שכשר היה בעת הנתינה ונפסל אח"כ.

אינה יכולה להינשא

ספר בגדי ישע: מ"מ אם כבר נשיאת בו לא תצא כיון שמהתורה עדים החתומים בשטר נעשה כמי שנחקרה עדותם.

עד שיוכרו

הרמ"א(קמב/יט): יש אומרים דאם הביא השליח הגט מקוים בחותמיו, אף על פי שאין מכירים חתימות דייני הקיום - מכל מקום במקום דחק ועיגון יש להקל ולסמוך עליו, אע"פ שלא אמר השליח (רשב"ץ).

ת' נו"ב – קשה למה לה הגיה הרמ"א גם כאן להתייר בשע"ה ועיגון לסמוך על הרשב"ץ שמעה ב"ד א"צ קיום? וי"ל: דשאני התם שמביא גוף הגט מקוים, רק שאין קיום לדייני הקיום. משאכ"כ שיש רק מעשה ב"ד.

ושעם החילוק בניהם:

(א). שם גוף הגט מקוים, א"כ אין שום ריעותא רק שלא מכירים חתימות דייני הקיום, ולכן סומכים על הרשב"ץ שפסק כהירושלמי שא"צ קיום לחתימות ב"ד. אבל כאן שאין הגט בידה רק מעשה ב"ד יש ריעותא למה

הלכות גיטין

סימן קנ"ב: דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי ונתגרשתי.

כיון שאין גט בידה הוי ריעותא. והרי בימנו קורעים הגט ואין מוסרים אותו לאישה. וא"כ אין כאן ריעותא שאין בידה הגט. ולכן גם כאן יש להתיר בשע"ה ועיגון.
ופ"ת – תימה, הרי לנו"ב טעם נוסף(ב). שהוא עיקר טעמו שאין השליח שיקיים הגט ואין כאן סברת הרשב"ץ. מ"מ להלכה יש להקל בשע"ה ועיגון.

עד שיוכרו

ת' בגדי ישע: ואם נשלח מעשה ב"ד בדואר יש להתירה להינשא אף בלא קיום חתימות ב"ד, שהרי כתב המחבר "**אישה** שיש בידה מעשה ב"ד..." , וטעמו כשמעשה ב"ד ביד האישה חיישינן לזיוף, משא"כ כשבא בדואר. וכ"מ מהרשב"ץ עצמו.
ובזה אף הט"ז והגו"ב מודים להתיר במקום עיגון קצת.

אין הגט בידה.
(ב). שם יש חתימות עדי הגט וחתימות דייני הקיום, בזה שייך סברת הרשב"ץ: כיון שהשליח נאמן לקיים יחידי חתימת העדים (כשאומר בפני נכתב ובפני נחתם) קל וחומר שמהני דייני הקיום על חתימת העדים אף שלא נתקיימו חתימת דייני הקיום.

משאכ"כ שיש רק מעשה ב"ד לא שייך סברה זו.
ולכן: כשאין הגט לפנינו אלא מעשה ב"ד ביד האישה או ביד השליח קבלה שלה וקיים שליחותו וקיבל הגט וקרעו אינו מועיל עד שיקיימו חתימות הדיינים, ואפילו במקום דחק ועיגון אין להתיר.

וכן הדין במעשה ב"ד על חליצה (ואין עדים לפנינו) אין להתיר עד שיקיימו חתימות הדיינים.

ושו"ת בגדי ישע – חולק על הגו"ב, הרי עיקר טעמו

הלכות גיטין

סימן קנ"ג: דין המוצא גט בשוק למי יחזיר אותו.

סימן קנ"ג: דין המוצא גט בשוק למי יחזיר אותו.

ובו סעיף אחד (ב"מ: יח, כח).

קנ"ג - א

1. המוציא גט אישה בשוק, אם האישה נותנת סימן, שאומרת: "נקב יש בצד אות פלוני" (ל"ד נקב, כדלקמן 2.2), ואומרת שכבר נתגרשה בו וממנה נפל - יחזירוה לה, א. אפילו אם הבעל מכחישה ואומר שממנו נפל ולא גירשה מעולם אלא שצווה לכתבו ועדיין לא נתנו, אפילו אם גם הוא נותן בו סימן.
2. ואם אינו נותנת בו סימן, והבעל מכחישה - לא יתנוהו לא לו ולא לה.
3. ואם הבעל מודה שכתבו, ואומר שיתנוהו לה להתגרש, במקום ובשעה שראוי להחזיר, דליכא למיחש שמאחר נפל על פי מה שנתבאר בסימן קל"ב - יתנוהו לה ותתגרש בו מעתה. ואם לאו, לא יתנוהו לה.

2. ואם אינה נותנת סימן

ב"ש: ע"כ מיירי שאין חשש שנפל מאחר (לאפוקי הב"ח).

והטעם שאין מחזירים

שאם יחזיר לבעל - יש חשש שתביא ראייה שגירשה, וכשתבוא לתבוע כתובתה יאמר פרעתי וקבלתי חזרה הגט. אבל כשהגט ביד ב"ד אינו יכול לומר פרעתי וממני נפל, שהרי הגט ביד ב"ד אומר הבעל לא גרשתי וא"כ ודאי לא פרע.

ואם יחזיר לאישה - שמא לא גירש ותלך ותינשא בגט זה, אע"ג שהאישה שאומרת בפני בעלה גרשתי נאמנת, שאינה מעיזה בפני בעלה! כשהגט מסייע לה מעיזה.

3. יתנו לה ותתגרש בו מעתה

ב"ש: אפילו אמר הבעל שנתגרשה זה כמה ימים, אינו נאמן על העבר אלא תתגרש בו מעכשיו (כמ"ש התו"ס).

1. ב"מ(כת): (גט שנמצא בשוק), הוא אומר

סימני הגט, והיא אומרת סמני הגט - יינתן לה. ומיירי בסימן שיש נקב בצד אות פלונית.

פרש"י: יינתן לה - שהבעל שנתן לה יודע בסימני הגט (ואלו לו ראייה), אבל היא אם לא קיבלה לא יודעת מהסימנים.

א. הטור: אפילו אם הבעל מכחישה ואומר שממנו נפל ולא גירשה מעולם אלא שצווה לכתבו ועדיין לא נתנו, אפילו אם גם הוא נותן בו סימן.

2. ב"מ(ית): ת"ר - המביא גו ואבד, אם מצאו

לאלתר כשר, ואם לא פסול.

ורמננו - מצא גט אישה בשוק, בזמן שהבעל מודה יחזיר לאישה. אינו מודה לא יחזיר לאף אחד.

קתני מיהת: בזמן שהבעל מודה יחזיר לאישה, אף שאבד לזמן מרובה?

כאן שיש שיירות מצויות יחזיר רק אם נמצא לאלתר.

כאן שאין שיירות מצויות יחזיר אך לאחר זמן.

א"ד והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון אז לא יחזיר. וא"ד אף שלא הוחזקו לא יחזיר.

ב"י - ופירוש דינים אלו נתבאר בקל"ב.

הלכות גיטין

סימן קנ"ג: דין המוצא גט בשוק למי יחזיר אותו.

קנג - א2

1. ואם הוא מודה שנתגרשה בו, והיא שואלת אותו לגבות בו כתובתה, והוא אומר שכבר פרעה והחזירתו לו וממנו נפל - מחזירו לה.
2. אפילו אינה אומרת: נקב יש בצד אות פלונית, רק בשאר סימן (שאינו כך כל) מובהק, כגון שאומרת: כך וכך אצבעות באורך הגט או ברוחבו, או שאומרת מדת החוט הקשור בו.
- א. אבל אם אמרה: הגט היה ארוך או קצר, ואינה מכוונת מדתו, או החוט לבן או שחור, או שאמרה שהוא מונח בחפיסה או בדלוסקמא, אינו סימן להחזירה לה על ידו.

מחזיר לה

ב"ש: בלא סימנים. וכאן לש שייך סימן כיון שהגט ביד זניהם אלא שמחולקים בפרעון ובכתובה (לפי שכאן חוזר על מ"ש בסעיף א1).

מחזיר לה

ב"ש: ואף שיש לבעל מיגו שנפל ממנו ולא גירשה (כדלקמן ק/יא)?
תירץ הרש"ל – דלא שכיח שתחזיר לו הגט, לפי שצריכה להראותו לראיה. והיה לה לכתוב שובר או לקרוע הגט ולכתוב עליו שנקרע בגלל הפרעון.

2. אפילו אינה אומרת

ב"ש: חוזר על לעיל (א1.1), שאינה צריכה לתת סימן מובהק (נקב בצד אות פלונית). כ"ד הט"ז.
שדוקא בחשש שנפל מאחר (ולא נתגרשה בו כלל) ויש איסור דאורייתא צריך סימן מובהק. אבל כאן שאין חשש שנפל מאחר (שהרי שניהם מודים שנתגרשה) אלא שאין ידוע אם נפל ממנו ופרע או נפלה ממנה, ואומרת גרשתני, נאמנת כיון שהסימנים מסייעים אותה אף שאינו סימן מובהק.
ואף בזה"ז ש"א שאינה נאמנת בגרשתני (כמ"ש הרמ"א יז/ב) מ"מ כיון שהסימנים מסייעים אותה נאמנת (דרישה, הב"ח בשם רש"ל).

1. הטור: ואם הבעל מודה שנתגרשה בגט זה, והיא תובעת כתובתה ע"ס הגט, כמו שכתוב במשנה (כתובות פח:) הוציאה גט ואין עמו כתובה – גובה כתובתה. והוא טוען שכבר פרע לה הכתובה ונטל ממנה הגט (שלא תתבענו פעם שנית) ונפל ממנו והיא מצאתו – עכ"ז מחזירים לה הגט.

2. המשך הטור: וכשמכחישים זה את זה והיא נותנת סימנים (א1.1) – אינה צריכה לתת דווקא סימן של נקב בצד פלונית, אלא אף בשאר סימן (שאינו כך כל) מובהק, כגון שאומרת: כך וכך אצבעות באורך הגט או ברוחבו, או שאומרת מדת החוט הקשור בו.
א. אבל אם אמרה: הגט היה ארוך או קצר, ואינה מכוונת מדתו, או החוט לבן או שחור, או שאמרה שהוא מונח בחפיסה או בדלוסקמא, אינו סימן להחזירה לה על ידו.

1. שכבר פרעה והחזיר לה

ב"ש: ומיירי נמי שאין חשש שנפל מאחר, שא"כ אפילו הבעל והאישה יודו שגירשה אינם נאמנים (כמ"ש קמא/נו).

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

סימו קנד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

ובו כ"ד סעיפים (גיטין: מו, עז. יבמות: סד, סה. כתובות: עז. נדרים: ז, צא.)

קנד - א

- אלו שכופין אותם להוציא א. וליתן כתובה: מי שנולד לו ריח הפה או ריח החוטם, או שחזר להיות מקבץ צואת כלבים או בורסקי, או להיות מחתך נחושת מעיקרו. ב. ואם רצתה תשב עם בעלה.
- (ואם ידעה בהן קודם שנשאת, אין כופין להוציא, דסברה וקבלה) (טור בשם הרמ"ה).

1. כתובות(עז.): משנה – אלו שכופין אותם

להוציא: מוכה שחין, ובעל פוליפוס, והמקמץ, והמצרף נחושת, והבורסי.

בין שהיו עד שלא נישאו ובין משנישאו נולדו.

גמ': מאי בעל פוליפוס?

אמר רב יהודה אמר שמואל: ריח החוטם, במתניתא תנא ריח הפה.

ב"י: ולא פליגי, ובשניהם כופין להוציא.

(שם): מאי מקמץ? אמר רב יהודה: זה המקבץ צואת כלבים.

מאי מצרף נחושת? רבה בר בר חנה אמר זה המחתך נחושת מעיקרו.

פרש"י: טעמא דהני מפני שאומנותם מסרחת.

(שם): מאי כופין? בשוטים.

א. מרדכי(ר"י): יוציא – ויתן כתובה אע"פ מגרש בע"כ.

ב. שם(עז.): בכל הנך אם אמרה הוינא בהדיה (מוכנה לגור איתו) שבקין לה. במוכה שחין אף שאמרה לא שבקין לה, מפני שממקתו (פירוש ממיקה בשרו).

2. אם ידעה בהם קודם נישואין

(שם): משנה – ועל כולם אמר ר"מ אע"פ שהתנה עמה יכולה לומר סבורה הייתי שאוכל לקבל ועכשיו א"א לקבל.

וחכ"א – מקבל בע"כ חוץ ממוכה שחין.

מקבלת בע"כ

הר"ן(י"מ) – כשהתנה עמה ס"ל לחכמים שמקבלת בע"כ. אבל לא התנה עמה אע"פ שידעה יכולה לומר "סבורה הייתי לקבל ואינו יכולה".

והרמ"ה – כמו שהתנה עמה מקבל בע"כ אף כשידעה מקבלת בע"כ. כ"כ הר"ן(אחרים).

ב"ח: לפי הרמ"ה מ"ש במשנה "בין שהיו עד שלא נישאו בין משנישאו נולדו" מייירי שהיא לא ידעה, אבל ידעה סברה וקיבלה.

דעת הרמב"ם:

הרמב"ם כתב: מי שנולד לו ריח הפה...

ה"ה והב"י – דווקא שנולד אחר נישואין, אבל ידעה קודם נישואין אף שלא התנה עמה מקבלת בע"כ ואינה יכולה לומר "סבורה הייתי שאוכל לקבל ואינו יכולה".

והב"ש – אין הכרח בדברי הרמב"ם, ומ"ש נולדו הוא לעניין כתובה בלבד, שאם ידעה מראש אין לה כתובה, אבל לא לעניין כפיה.

להלכה: השו"ע כתב לשון הרמב"ם.

והרמ"א כתב דעת הרמ"ה (2). בהמשך.

הר"י בן הרא"ש: מי שאסר עצמו בהנאת תשמיש אשתו אם ישחק בקובייה, ובנוסף נשבע שיגרשנה בגט כשר ועבר ושיחק – הרי הוא מושבע לגרשה, וב"ד כופים אותו

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

אבל המרדכי כתב – שיש לה כתובה כיון שיכל להתנות אם תצא ממנו שלא תקבל כתובה, ואם לא התנה הפסיד על עצמו.

והתו"ס – מקום שיש חשש הערמה אין לה כתובה.

סיכום: תוספת כתובה למנויים במשנה

תו"ס, מרדכי והג"א – אין להם תוספת כתובה.

ר"ת – יש להם תוספת כתובה.

ריח הפה

פ"ת(ת' הרא"ם): ודוקא שהסרחון חזק וקשה עד שאין אדם יכול לסובלו.

מקבץ צואת כלבים

בנסת יחזקאל: א' נשא אישה ורצונו להיות סופר סת"ם ולעבד בעצמו הקלפים, והמלאכה נעשית קצת ע"י צואת כלבים ואשתו מתנגדת – אם האיש לא יוצלח למלאכה אחרת אין אשתו יכולה להתנגד, ובפרט בימנו שהפרנסה קשה. אבל יש לו פרנסה אחרת – יכולה למחות.

2. ואם ידעה... אין כופין

ב"ש: לכמה פוסקים אף שידעה מהם יכולה לומר: סבורה הייתי שאוכל לקבל ועכשיו אני יכולה לקבל.

ולכן נראה שאף לרמ"א שאין כופין להוציא, מ"מ אין דינה כמורדת אם אין רצונה לדור עמו, שיכולה לומר קי"ל כהני פוסקים.

אומנם בספר ב"מ כתב – צ"ע? שהרי דין מורדת לפחות מכתובתה, והבעל מוחזק בממון.

לקיים שבועתו (ולא נקרא כפיה לגט), שכל דבר המוטל על האדם לעשותו כופים אותו לעשותו, והמעשה קיים.

1. שכופין להוציא

באה"ט(הרד"ך): כל שכופין להוציא ולתת כתובה והבעל אל כאן שיתן הגט והאישה תובעת כתובתה – ב"ד יורדים לנכסיו ומגבין לה.

א. וליתן כתובה

ב"ש: לעניין תוספת כתובה – במוכה שחין.

כשבאה בטענה (ס"ו) "חוטרא לידה" אין לה תוספת כתובה, כי למישקל ולמיפק לא הקנה לה.

וכן הדין בכל הני שאין לה תוספת כתובה ואף במוכה שחין.

כ"כ מרדכי, הג"א(ר"ח) – שאין לה תוספת כתובה.

אבל ר"ת – ס"ל שיש לה תוספת כתובה, ואזיל לטעמיה שאף בבבאה מחמת טענה יש לה תוספת.

מיהו במוכה שחין קודם נישואין גרע טפי, שהרי ממאנת נותן לה תוספת כתובה (כמ"ש הרי"ף) לפי שידע שקטנה היא ולא חשש שתתחרט, ודאי רצה לזלזל בנכסיו.

כן הדין במוכה שחין שידע שיכפוהו להוציא ובכ"ז כתב לה תוספת כתובה.

עיקר כתובה במוכה שחין

מיהו י"א – שמוכה שחין שווין מעיקרא שאין לה אפילו עיקר כתובה כדי שלא תערים (להתחתן אתנו ויחייבו אותו לגרש ותקבל כתובה).

קנד - א2

1. נעשה האיש מוכה שחין, כופין אותו להוציא וליתן

כתובה. א. ואע"פ שהיא רוצה לישב עמו, (או שהתנה עמו קודם שנשאה), אין שומעין לה, אלא מפרישין אותם בעל כרחם, מפני שהיא ממיקתו.

ב. ואם אמרה: אשב עמו בעדים, כדי שלא יבוא עלי - שומעין לה.

2. הגה - דיו המשומד:

א. **מ"י(א"ח נ"א):** י"א דמתנכר - כופין אותו ע"י עובדי כוכבים להוציא, ובלבד שיבטל בשעת הגט.

ב. **ת' א"ח נ"א:** ויש חולקין ואומרים - דאין כופין למתנכר או שאר עובר על דת. **א"ח נ"א:** אלא א"כ פושע לה, כגון שמאכילה דבר איסור, **נ"ד:** או שעבר על חרם ששעבד עצמו נגדה שלא להקניטה ושלא להכותה, או שנודר ואינו מקיים שבניו מתים בעוון נדרים.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

3 מצאנו: מי שהוא רועה זונות ואשתו קובלת עליו, אם יש עדות בדבר, שראו אותו עם מנאפים או שהודה, יש אומרים שכופין אותו להוציא, א. אבל משום שמביאין לו ילדים נכריים אין לחוש, דילמא משקרים עליו.

וליתן כתובה

ט"ז: אף שכופין אותו לגרש נותן כתובה אף שהתנה עמה תחילה לפי שהכפיה אינה בשבילה אלא בשבילו.

ממיקתו

באה"ט: פירוש שבשרו נופל חתיכות חתיכות, מלשון "המק בשרו".

ב. אשב עמו בעדים

באה"ט: וא"צ שיהיו העדים יושבים ושומרים כל הלילה אלא כדרך כל הישנים בבית אחד.

2. דין המשומד

פ"ת: דיו המשומד להלכה

מהר"ם אלשיך – להלכה כופין אותו, לפי שרו"פ חלקו על מהר"ם (דס"ל שלא כופין).

ת' עבה"ג – אין להקל בספק דאורייתא.

ובספר ב"מ: ולענ"ד אין לכפות על הגט, אלא יכפו על חיוב מזונות ופרנסה או תשלומים ונדוניה עד שיהא מוכרח לגרשה ע"י פשרה, ובזה אין שום חשש.

ב. אין כופין

***: וטעמו** – "טב למיתב טן דו מלמיטב ארמלו" (כתובות עה.). פירוש עדיף לאישה לשבת שניהם יחד מלשבת אלמנה.

או שעבר על החרם

ת' נו"ב: א' שעזב את אשתו י"ב שנים בלי כסף ומזון, ובנוסף עבר על חרם ר"ג ונשא אישה אחרת על אשתו, לכם האישה דורשת גט.

הבעל טוען שנשא אישה אחרת כיון שסיפר לו אחד שאשתו מתה והאמין לדבריו.

אומנם אף שנתברר שאשתו חיה והתרו לו שיגרש השנייה, המשיך להחיות עם השנייה.

והבעל טוען: חטאתי והנני לשוב ולדור עם הראשונה וכבר יגרש השנייה. והאישה עומדת בתוקף להתגרש?

דעת הרב השואל – לכופו לגרש בשוטים, לפי ש –

א. עבר על דברי הרמ"א כאן, שעבר על חרם ששעבד עצמו נגדה, וכיון שנשא אחרת עבר על חרם ר"ג.

1. גיטין(עז.)" משנה – מקבלת בע"כ, חוץ

ממוכה שחין שאף שקיבלה על עצמה כופין אותו לגרש מפני שהיא ממיקתו.

פרש"י: ממיקתו – לשון המק בשר (שהתשמיש קשה לו).

א. שם(עז.): בכל הני שאמרה הוינא בהדיה (שמסכימה לחיות עמו) שבקין, במוכה שחין לא שבקין, מפי שהיא ממיקתו.

ב. ואם אמרה אשב עמו בעדים (שלא יבוא עלי) שבקין.

3. אגודה: לאה טוענת על ראובן בעלה שרועה

(פירוש מנאף) עם זונות, וראובן כופר – אם לאה תביא עדים שבעלה רועה זונות יוציא ויתן כתובתה.

אבל אם אין עדים, אף שהביאו הנוכריות בנים (שטוענות שהם ממנו) – אין לכפותו להוציא שראינו כמה נספים בעלילות.

כ"פ ת' הר"מ – והוסיף שהוא הדין אם מודה הבעל מעצמו שכופין אותו.

מ"מ הב"י – אין לסמוך על האגודה לכפותו להוציא, כיון שלא נזכרו דבריו בשום פוסק מהמפורסמים.

אבל הד"מ – פסק כהאגודה.

1. מוכה שחין... כופין אותו

פ"ת: כמה פרטי דינים

- מוכה שחין שאמר שנתרפא ואשתו לא סומכת עליו יש להסתפק אם נאמן (הר"א ששון).
- היו לו נגעים בפיו ומוציא ליחה סרוחה – כופין אותו להוציא (הרב אדרבי).
- מי שמשתיין תוך המיטה ולא מרגיש – אין כופין אותו להוציא, מאידך אין כופין אותה להיות עמו (רדב"ז).
- חולה צרפתי אם יסכימו הרופאים שתשמיש ממיקתו, וגם יש בו מיאוס וסרחון חזק – כופין להוציא (הרא"ם).
- נכפה אם תשמיש קשה לו – מפרישים אותו ממנה (הרמ"ט).

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

ועוד שדוקא מי שיש לו ואינו זן, אבל זה מחמת עניותו הלך לחפש פרנסה, וכל אותם שנים סבל בעצמו בעוני גדול.

ולפני: אין לכופו לגרש ואף אין לכופו בדברים, מ"מ אם טענה האישה שהוא מאוס עליה מחמת שבגד בה, ואף שלא התרו בו אינה חייבת לדור עמו.

3. מי שרועה זונות

באה"ט: ראובן בא על אשת איש וחזר בתשובה, ואשתו תובעת גט וכתובה – אין כופין אותו להוציא. ול"ד לרועה זונות שמוחזק בכך ועומד במרדו. שרועה זונות מאבד הון וסופו שלא יהא לו פרנסה (חכם צבי).

אם יש עדות בדבר

ב"ש: ואין להחרים אחר עדות זה, שכל ישראל בחזקת כשרים (ת' אגודה).

ב. על שעזב אשתו י"ב שנים ומנע ממנה כל הזמן ענייני אישות עבר על דברי הרמ"א(ג) שכתב: איש שרגיל לכעוס על אשתו ולהוציאה מביתו כופין אותו להוציא.

ת' נו"ב עצמו: אין כופין אותו להוציא, לפי ש –

א. לא ברור אם עבר על חרם רבנו גרשום, שהרי בתחילת הנישואין שלו עם השניה היה ע"פ עד אחד שהטעו, ויש הסוברים שחרם רבנו גרשום היה רק על תחילת הנישואין. ואף שיש חולקים היינו לחומרא ולא להקל לכפותו לגרש.

ובפרט שכבר גירש השניה.

ואף אם נאמר שידע שאשתו ראשונה חיה, כיון שלא היתה התראה כדין לא עבר על חרם.

ב. והטעם השני שכתב שכופין אותו הוא בגלל שלא זן אשתו י"ב שנים – אף למ"ד (רב) מי שלא זן כופין אותו להוציא, ה"ד כשהתרו בו קודם, אבל בלא התראה אין כופין.

קנד - ב

גיטין(עז): משנה – אשה כז'אן מי שהיה בעלה בעל ריח הפה

או ריח החוטם, או מלקט צואת כלבים וכיוצא בה, ומת ונפלה לפני אחיו ויש בו אותו מום שהיה בבעלה, יכולה היא לומר: "לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל", ויחלוץ ויתן לה כתובה.

קנד - ג

1. האומר: "איני זן ואיני מפרנס" - כופין אותו לזון.

א. ואם אין ב"ד יכולים לכופו לזון, כגון שאין לו במה לפרנס ואינו רוצה להשתכר להרוויח ולזון, אם תרצה היא (האישה) - כופין אותו להוציא מיד וליתן כתובה. ב. תו"ס: וכן הדין למי שאינו רוצה לשמש.

2. הגה - וכן איש שרגיל לכעוס ולהוציא אשתו מביתו תמיד, כופין אותו להוציא, כי ע"י אינו זנה לפעמים ופורש ממנה בתשמיש יותר מעונתה והוי כמורד ממזונות ותשמיש (תשובת הרשב"א). ועיין לעיל סימן ע' וע"ז.

להלכה:

✓הרי"ף – הלכה כשמואל שכופין לזון. כ"פ הר"ן(ר"ח).

1. כתובות(עז): האומר אינו זן ואינו מפרנס –

רב אמר – יוציא ויתן כתובה

ושמואל אמר – עד שכופין להוציא יכפו לפרנס.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

פ"ת(ב"מ): בעל עשיר שזן את אשתו פחות מהראוי, ולכן אינה רוצה לדור עמו – לכו"ע (אף שתאמר קי"ל כרב) אין כופין הבעל לגרש אלא לזון, ולכן אם אינה רוצה לדור עמו נקראת מורדת.
הפ"ת – ולע"נ (בלי קשר לשיטת רב) אין דינה כמורדת שהרי לא עושה כן לצערן, אלא לכופו לזון כראוי.

ואינו מפרנס

פ"ת(מהר"ם מטראני): אין לך "איני רוצה" גדול מזה שעזב את אשתו כמה שנים ולא שלח לה מזונות והיה בורח ממקום למקום – שכופין אותו לזון.
כנסת יחזקאל: טען חמיה "תבוא לביתי ואזון אותה" אין כופין אותו בשוטים אלא במילים.
ואם אינו רוצה להוציא יכולה לקחת כל הנכסים שאיתה וללכת לבית אביה, וחייב לשלם לה המזונות אלא שאם המזונות שבעיר אביה יקרים יותר שמין כשער הזול.

ב. וכן... שאינו רוצה לשמש

ב"ש: דונה שווה שכופים, אבל לעניין מורד להוסיף על כתובתה בתשמיש הוי מורד ולא במורד במלאכה וכדעת הרמב"ם (לאפוקי דעת הרא"ש שהבעל דינו כמורד אף במלאכה).

ספר גבורת אנשים: אף במורד במזונות לבד אין כלוף וכן במורד בתשמיש לבד אין לכופו להוציא, אא"כ באה מחמת טענה (בעינא חוטרא וכו').
ואף במונע ממנה כל ענייני אישות יש להחמיר לסברת האומרים שאין לכופו שלא יהא הגט מעושה.

2. שרגיל לכעוס... כופין להוציא

גבורת אנשים: אין להורות כן למעשה, שיש לחוש לסוברים שאין לכופו דלא יהא הגט מעושה ובניה ממזרים. ועוד שאף הרשב"א (מקור דין זה) כתב בלשון "אפשר", ולכן אי אפשר לסמוך על"ז לכופו להוציא במקום שיש חשש לגט מעושה ובני ממזרים.
מ"מ יכולים לכופו בשוטים לזונה ולשמש או ליתן לה גט בדרך ביררה ואין זה נקרא כפיה.

והרא"ש (בהג) – הלכה כרב. וכן נראה לפי שהאישה בושה לבוא לב"ד כל פעם ותמות ברעב. כ"פ הטור.

2. הר"ן(רשב"א): אף לשמואל אם אין ב"ד יכולים לכופו לזון, כגון שאין לו במה לפרנס ואינו רוצה להשתכר להרוויח ולזון, אם תרצה היא (האישה) – כופין אותו להוציא מיד וליתן כתובה. כ"כ הרמב"ם.

והר"י ור"ת – פסקו כשהבעל אין לו כדי לפרנסה אין כופין אותו להוציא מאחר שאין לו.

הב"מ והחת"ס: בשו"ע(ע/ג) פסק כהרמב"ם והרשב"א. והרמ"א(שם) הביא דברי ר"י ור"ת. מ"מ אם אפשר לבעל להתפרנס ואינו רוצה לכו"ע כופין אותו להוציא.

הרא"ש: ואם הבעל אינו רוצה לזון אף לשמואל הוי מורד ומוספים על כתובתה.

ואף שר"ה (כתובות סג:) כתב שמורדת ממלאכה לא מיקרי מורדת לפי שיכולה לומר אינו ניזונת ואיני עושה, מ"מ האיש שלא יכול לומר איני זן ואיני מקבל מלאכתך נקרא מורד, וכ"ש לרב.

ודעת הרמב"ם – קי"ל כר"ה אף באיש שלא נקרא מורד במלאכה רק במורד מתשמיש. כ"פ המחבר עז/א.

2. רשב"א: מי שהורגל לכעוס על אשתו ולהוציאה מבית תמיד – אפשר שכופים אותו לגרש ולתת כתובה. ואף לשמואל שס"ל שאין כופין לגרש באינו מפרנס מודה כן שיכפוהו שבכה"ג לא תתבענו לדין ותמות ברעב. ועוד שכל שמשלחה מביתו פורש ממנה מתשמיש יותר מעונתה והוי כמורד בתשמיש. ולכן אם רצתה מוסיף על כתובתה ואם רצתה יוציא ויתן כתובה.

1. כופין אותו לזון

ב"ש: כיון שיש פוסקים כרב (הרא"ש) שכופין אותו להוציא, אם אינה רוצה לדור עמו לא נעשית מורדת, שיכולה לומר קי"ל כהרא"ש שפוסק כרב שכופין לגרש.
ובספר ב"מ – לדעתי י"ל שהבעל חשוב כמוחזק בכתובה ויכול לומר קי"ל שיש לה דין מורדת.

קנ"ד - ג

1. הגה: איש המכה אשתו, עבירה היא בידו כמכה חברו. ואם רגיל

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

הוא בכך, יש ביד ב"ד לייסרו ולהחרימו ולהלקותו בכל מיני רדוי וכפייה, ולהשביעו שלא יעשה עוד.

ואם אינו ציית לדברי הב"ד - י"א שכופין אותו להוציא, ובלבד שמתרין בו תחלה פעם אחת או שתיים כי אינו מדרך בני ישראל להכות נשותיהם, ומעשה עובד כוכבים הוא.

2. וכל זה כשהוא מתחיל, אבל אם מקללתו בחנם או מזלזלת אביו ואמו, והוכיחה בדברים ואינה משגחת עליו: **א.** י"א - שמותר להכותה. **ב.** וי"א - שאפילו אישה רעה אסור להכותה. והסברא ראשונה היא עיקר.

3. ואם אינו ידוע מי הגורם - אין הבעל נאמן לומר שהיא המתחלת, שכל הנשים בחזקת כשרות, ומושיבים ביניהם אחרים לראות בשל מי הרעה הזאת. ואם היא מקללתו חנם, יוצאת בלא כתובה.

א. ונראה לי דווקא ברגילה בכך, ואחר ההתראה, וכמו שנתבאר לעיל סימן קט"ו.

4. נרדב"ז: ואם הלכה מביתו ולוותה ואכלה, אם יצאה מכח שהכה אותה תמיד - חייב לשלם (כל דברי הגה זו תמצא במדכי פרק נערה בשם מוהר"ם וב"ר סימן פ"ח), וכמו שנתבאר לעיל סימן ע"ב.

1. מ"כ בת' לר' שמחה: המכה את אשתו

מקובלני שיש להחמיר ביותר ממכה חברו, שבחברו אינו חייב בכבודו ובאשתו חייב לכבדה יותר מגופו. והעושה כן יש להחרימו ולנדונו ולהלקותו ולעונשו בכל מיני רדוי, ואפ' לקוץ ידו אם רגיל בכך ויוצא ויתן כתובה.

ואחר כך כתב: תטילו שלום בניהם ואם לא יעמוד בכך הבעל מוסיף להכותה, ינדוהו ויעשהו ע"י גויים שיגרש אשתו. ואפילו לשמואל שאין כופין להוציא אלא כופין לזון ה"מ במזון אבל בהכאות כופין אותו.

כ"כ הג"א (או"ז) - ואם רגיל להכותה כופין להוציא וליתן כתובה.

ב"י: נ"ל שאין לסמוך עליהם לכפות להוציא כיון שלא נזכרו דבריהם בשום פוסק מהמפורסמים.

וד"מ - כדאי הם לסמוך עליהם ובפרט שכן כתבו הרמב"ן ומהר"ם שבהכאות כופים לגרש.

מ"מ נ"ל שלא יכופו ישירות אלא להחרימו ולתפוס ע"י גויים לתת גט, ובדרך זו לא מיקרי כפיה על הגט רק שמחויב לעשותם.

2. ובנימין זאב: אם הוא הגורם חייב להוציא

רק שב"ד יתרו בו פעם ושתיים.

א. אבל אם היא גורמת, כגון שהיתה מקללתו או מזלזלת באביו אומו והוכיחה בדברים ולא הועיל - מותר להכותה.

ב. ובת' מהר"ם - אף האישה רעה אסור להכותה.

3. בנימין זאב: ואם אינו ידוע מי הגורם - אין

הבעל נאמן לומר שהיא המתחלת, שכל הנשים בחזקת כשרות, ומושיבים ביניהם אחרים לראות בשל מי הרעה הזאת. ואם היא מקללתו חנם, יוצאת בלא כתובה.

1. י"א שכופין אותו להוציא

ב"ש: ואף שקיבלה על עצמה כן יכולה לומר איני יכולה.

כ"כ בנימין זאב.

קנד - ד

1. הל' הראש"ס: **האיש שנולדו בו מומין אחר שנשא,**

א. אפילו נקטעת ידו או רגלו, או נסמת עיניו, ולא רצתה אשתו ליישב עמו, אין כופין אותו להוציא וליתן כתובה, אלא אם רצתה תשב, ואם לא רצתה, דינה כדין מורדת.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

2. הגה - וי"א דכל זה בידו או רגלו או עינו אחת, אבל בב' ידיו וב' עיניו וב' רגליו - כופין אותו להוציא (טור והרא"ש):

1. כתובות(עז.): משנה - האיש שנולדו בו מומין

אין כופין אותו להוציא.

רשב"ג אומר - בד"א במומין קטנים, אבל בגדולים כופין אותו להוציא.

גמ': מתי נולדו המומים?

✓ רב יהודה תני - נולדו (לאחר שנישאה) וכ"ש אם היו קודם נישואין שהרי סברה וקיבלה.

חייא בר רב מתני - הוין, אבל נולדו לא.

להלכה: פסקו הרי"ף ורמב"ם כרב יהודה.

א. (שם): מהם מומים גדולים (שרשב"ג ס"ל שכופין)? נסמית עינו נקטעה רגלו נשברה ידו.

ורבנן אף בזה לא כופין.

כ"פ הרי"ף: הלכה כחכמים שאף שנקטעה רגלו וכו' - לא כופין לגרש.

כ"פ הרא"ש והרמב"ם.

2. הרא"ש: וי"א דווקא עינו אחת, אבל שתי ידיו או

שתי רגליו או שתי עניו מודו רבנן שכופין. וכן מסתבר שהרי הוא כעבר ובטל מן העולם.

2. אבל שתי ידיו... כופין

ב"ש: ה"ד שנולדו, אבל אם היו כך לפני הנישואין תלוי במחלוקת ס"א. 2. שלרמ"א (הרמ"ה) אין כופין להוציא, מ"מ לא נעשית מורדת שיכולה לומר סבורה הייתי לקבל ואיני יכולה.

כופין

פ"ת(ס' גבורת אנשים): למעשה אין לכפות בשוטים אפילו נקטעו שתי ידיו, לפי ש -

א. הרא"ש בת' לא רצה להתיר במעשה שבא לפניו, אף שפסק שכופין.

ב. סתם לשון הגמרא "שנולדו בו מומין אין כופין" לא חילקה בזה.

ג. גם הרי"ף והרמב"ם וסמ"ג לא חילקו בכך.

ד. וכנ"ד הרמ"א שכתב בשם י"א.

ולכן אין לכפות. וכ"פ הלבוש.

כופין

ט"ז(רש"ל): ואין יכול לומר לאשתו "נסתחפה שדך!" שהבעל אינו שדה של האישה, אלא האישה שדה הבעל. כ"כ התוס' (שם עז.).

קנד - ה

1. ת' הרא"ש: איש המשתטה מידי יום יום, ואומרת

אשתו: "אבי מחמת דחקו השיאני לו וסבורה הייתי לקבל ואי אפשר כי הוא מטורף ויראה אני פן יהרגני בכעסו" - אין כופין אותו לגרש, שאין כופין אלא באותם שאמרו חכמים.

2. הגה - מי שהוא נכפה: י"א שאינו מום ואין כופין על זה לגרש. ומ"מ אין כופין אותה שתהיה

עמו, הואיל ובאתה מחמת טענה (מרדכי בשם ראב"ה).

א. וי"א דהוי מום באיש, וכופין לגרש (הרא"ש).

טענה.

א. ד"מ: ובתשובת הרא"ש משמע דהוי מום וכופין.

2. וי"א דהוי מום וכופין

ביאור הגר"א: כמ"ש בירושלמי - מפני ריח הפה כופין, מפני חיי נפש לא כ"ש? וכאן סכנה היא.

2. מרדכי: אף שנכפה באישה הוי מום (כמ"ש

בכתובות עז.), אין משם ראייה לגבי איש להחשיבו בעל מום, לפי שהאישה בכל דהו נוח לה, ואין בידנו לכפות בלא ראייה.

מ"מ גם לא נכוף אותה לדור עמו כיון שבאה מחמת

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

קנד - ו

אינו יורה כחץ

1. האשה שתובעת גט בטענה שאינה ראויה לבנות ממנו - אין שומעין לה.
2. ואם טענה שחפצה לילד כדי שיהיה לה בן שתשען עליו, א. (ואין לה כבר שום בן), ב. ואומרת שהוא גורם שאינו יורה כחץ, ג. אם שהתה עמו עשר שנים ולא נתעברה, ד. ואינה תובעת כתובתה כדי שנחוש שתובעת גט כדי לגבות כתובתה, וגם אין לתלות תביעות הגט בשום דבר אחר - שומעין לה, ה. אפילו יש לו בנים מאישה אחרת, דשמא נתקלקל אח"כ, וכופין אותו להוציא.
2. ויתן מנה מאתים, אבל לא תוספת, ויתן נדונייתה מה שהכניסה לו.
3. רמ"מ: ויש לו להחרים סתם על מה שטוענת דבר שאינה יודעת בו בודאי, ואח"כ יתן כתובה (כמו בכל טענת ספק).

0. הקדמה

גמרות:

- גדרים (צ:): משנה - בראשונה היו אומרים, שלוש נשים יוצאות ונוטלות כתבה: ...שמים ביני לבינך (תו"ס - פירוש שגלוי לשמים שאין יורה כחץ)...
- חזרו לומר, שלא תהא אישה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה, אלא יעשו דרך בקשה.
- יבמות (סה:): הבעל אומר בגללה אין לו בנים. והיא אומר בגללו (ולכן רוצה כתובה):
- אמר רבי אמי - דברים שבינו לבניה נאמנת ויוציא ויתן כתובה, לפי שהיא מרגישה ביורה כחץ והוא אין מרגיש.
- אמר הבעל: אשא אישה אחרת ואבדוק את עצמי (אם אני מסוגל להוליד):
- רב אמי - אסור, א"כ יגרש הראשונה ויתן כתובה.
- ורבא - מתיר.

- יבמות (סה:): מעשה בא לפני ר' יוחנן בכנישתא דקסרי, באישה שתבעה גירושין כיון שלא היו לה ילדים ממנו. ואמר - יוציא ויתן כתובה. ואי סלקא דעתך שאישה אינה מצוה על פריה ורביה, למה כתובה?
- דילמא באה מחמת טענה, וכמו שבא מעשה לפני ר' אמי שאמרה: מה תהא בעת זקנתה, וכפה אותו לגרש בכתובה.
- כ"פ ר"נ - במעשה שבא לפני בטענה.

- יבמות (סד:): משנה - נשא אישה ושהה עמה 10 שנים ולא ילדה - אינו ראשי לבטל, אלא יגרשנה בכתובה, שמא לא זכה להיבנות ממנה.

שיטות הפוסקים:

נשאלת שאלה: בטוענת "אינו יורה כחץ" שהיא נאמנת, אם שהה 10 שנים ממילא כופין אותו לגרש כיון שלא קיים מצוות פריה ורביה? ואם לא עברו 10 שנים יש חשש שעיניה נתנה באחר ולמה נאמנת?

נחלקו הראשונים בהעמדת הגמרות:

א. תו"ס(1), רא"ש והטור: כתובות(סה:) שנאמנת, מיירי באה מחמת טענה ("בעינא חוטרא לידיד"), ואף תוך 10 שנים, ואין חשש שנתנה עיניה באחר לפי שמירי שידוע שהוא עקר.

ב. תו"ס(2), רא"ש וטור: כתובות(סה) מיירי ששהתה 10 שנים (שאין חשש שנתנה עיניה באחר), וגם באה מחמת טענה "חוטרא לידה" (שאל"כ אינה מצווה על פריה ורביה), וגם יש לבעל בנים מאישה אחרת (שאל"כ יכפו אותו בכלל פריה ורביה), וגם טוענת שאינו יורה כחץ (כיון שיש לו בנים יש מקום לתלות הבעיה בה, לכן צריכה לטעון שאינו יורה כחץ, ואז אף שיש לו בנים שמא מאז התקלקל), אבל כשאין לו בנים אינה צריכה לטעון שאינו יורה כחץ.

■ ב"ש: בימנו שאין כופין לגרש על ביטול פריה ורביה אף ששהתה 10 שנים א"צ טענת אינו יורה כחץ וסגי

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

בטענת "חוטרא לידה".

- והוסיף הרא"ש: ואם תובעת כתובתה יש לחוש שענינה נתנה בכתובה ולכן אין כופין להוציא.
- רי"ן: הטענה "בעינא חוטרא לידה" דווקא כשאין לה בן שתשען עליו.

כ"פ השו"ע כשיטות א-ב אלא שהצריך בכל גוונא שתטען שאינו אינו יורה כחץ (אף שאין בנים מאישה אחרת כהרמב"ם, לאפוקי הרא"ש בזה).

אבל הרמ"א פסק – רק כשיש לו בנים צריכה לטעון שאינו יורה כחץ כהתו"ס (שיטה ב).

ג. תו"ס (3) – חולק על שיטה (ב). מה שכופין לגרש (יבמות) מיירי שטוענת "בעינא חוטרא לידה" וגם אינו יורה כחץ, ואף שהוא תוך 10 שנים ולא חיישין שנתנה עיניה באחר, כיון שטענת "חוטרא לידה" טענה חזקה היא.

ד. ריב"ם (תוספות יבמות סה): מיירי שנישאה לראשון ולא ילדה 10 שנים וכן לשני (שאז אסורה להינשא לשלישי כרבי שב"פ הו"י חזקה) ועברה ונישאה לשלישי שהדין הוא שתצא מיד בלא כתובה. טענה אינו יורה כחץ – נאמנת ולא תפסיד כתובתה, שהרי הבעל אינו ראוי להוליד.

ה. תו"ס בשם הר"ש בר' חיים: נישאה לג' בעלים ושהתה אם כ"א 10 שנים ולא ילדה (ולפי רשב"ג שג"פ הו"י חזקה). אף שיש לה חזקה שאינה יולדת אם תטען שהבעל אינו יורה כחץ – נאמנת.

מיהו נמ"י – בבעל שלישי אף שתאמר אינו יורה כחץ אינה נאמנת.

ו. הרי"ף: מיירי בעל ראשון (או שני) אחר 10 שנים. הבעל טוען שהיא אשמה שפולטת שכבת זרע, והיא מכחישה אותו – הבעל נאמן ואין לה כתובה, והבעל ישבע ע"ז.

ואם היא טוענת שאינו יורה כחץ – נאמנת, ודוקא אחר 10 שנים. ולרא"ש – אף תוך 10 שנים נאמן הבעל אא"כ תטען שאינו יורה כחץ.

ז. רמב"ם: מיירי אחר 10 שנים וטוענת שאינו יורה כחץ ותובעת גירושין – נאמנת, אף שאינה מצוה על מצוות פריה ורביה לפי שצריכה לבנים לעת זקנתה. לכן כופין לגרש בכתובה (אבל בלא תוספת כתובה).

כלומר: לפי הרמב"ם לעולם צריכה לטעון שאינו יורה כחץ, שאל"כ תפסיד כתובתה.

סיכום: שיטות הראשונים בסוגיה

א. תו"ס והרא"ש: טוענת "חוטרא לידה" והוא עקר אף תוך 10 שנים נאמנת.

ב. תו"ס-רא"ש (2): שהתה 10 שנים וטוענת "חוטרא לידה".

אם יש לבעל בנים מאישה אחרת – צריכה גם לטעון אינו יורה כחץ.

ואם אין לו – אינה צריכה.

ב"ש: בימנו שאין כופין על ביטול פריה ורביה בכל גוונא א"צ לטעון שאינו יורה כחץ ומספיק טענת "חוטרא לידה" אחר 10 שנים.

ג. תו"ס (3): אף תוך 10 שנים אם טוענת "חוטרא לידה" ואינו יורה כחץ – נאמנת.

ד. ריב"ם: מיירי שלא ילדה מג' בעלים קודמים ונישאה לשלישי שחייבת להתגרש בלא כתובה (ב"פ הו"י חזקה). אם טוענת שאינו יורה כחץ – נאמנת ותצא עם כתובה.

ה. ר"ש בר' חיים: מיירי שלא ילדה מג' בעלים (ג"פ הו"י חזקה) אם תטען שאינו יורה כחץ – נאמנת, אף שיש לה חזקה שאינה יולדת.

מיהו נמ"י – בבעל שלישי לא מהני שאינו יורה כחץ.

ו. הרי"ף: מיירי שהבעל טוען שהיא אשמה כגון שפולטת שכבת זרע:

אף האישה מכחישה – אינה נאמנת.

ואם היא טוענת שאינו יורה כחץ – נאמנת אחר 10 שנים.

והרא"ש – אף תוך 10 שנים נאמן הבעל אם לא טוענת שאינו יורה כחץ.

ז. רמב"ם: אחר 10 שנים כשטוענת שאינו יורה כלץ – נאמנת, לפי שצריכה בן לעת זקנתה.

כלומר: אחר 10 שנים-אינו יורה כחץ-טענת "חוטרא לידה".

1. יבמות (סה:): משנה – האיש מצווה על מצוות פריה ורביה ואין האישה מצווה.

גמ': עובדא הוה קמי רבי יוחנן (שהיא תובעתו לגרשה לפי שלא היו לה בנים) ואמר יוציא ויתן כתובה. ואי סלקא דעתך שאינה מצוה על מצוות פריה ורביה למה יתן כתובה?

2. דילמא באה מחמת טענה.

כי ההוא דאתאי לקמיה דר' אמי, אמרה: הב לי כתובה? א"ל זיל לא מיקפדת על פריה ורביה

אמרה: מסיבו דיליה מה תהי עליה דההוא איתתא (פירוש בזקנותה מה תהא עליה בלי ילד)?

אמר: כה"ג ודאי כפינן.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

- א. רי"ו:** ואם יש לה בנים אפילו מאיש אחר אין שומעים לה (דשוב אין לה טענה "חוטרא לידה").
- ב. טור והרא"ש:** ומיירי שטוענת שהוא גרום שאינו יורה כחץ.
- ה.** ואפילו יש לו בנים מאישה אחרת כופין שמא מאז התקלקל.
- ג. רמב"ם:** בד"א כשאין לחוש שמא עיניה נתנה באחר, כגון ששהתה עמו 10 שנים ולא ילדה.
- ד. ת' הרא"ש:** ואפילו שהתה עמו 10 שנים אם תובעת כתובתה יש לחוש שמא תובעת הגט כדי לגבות כתובתה, או שיש לתלות בשום דבר אחר למה שואלת גט – אין כופין להוציא אלא כשאין לתלות בשום דבר.
- 3. הרי"ף:** כופין לגרש ויתן כתובה מנה ומאתיים, אבל לא תוספת כתובה, ויתן לה נדונייתה שהכניסו לו. כ"כ רא"ש, תוס' (ר"ח) והרמב"ם.
- וטעמו** – דאדעתא למישקל ולמיפק לא כתב לה תוספת הכתובה (פירוש שלא הוסיף לא תוספת בכתובה ע"מ שתקח ותלך, כדי כדי לחיות עמה).

1. אין שומעין לה

ט"ז: לפי שאינה מצוה על פריה ורביה.

א. ואין לה כבר שום בן

ב"ש: נמ"י – אף אין לה בת.

ות' הרדב"ן – אף אם יש לה נכדים שוב אין לה טענה "בעינא חוטרא לידה".

ב. שאינו יורה כחץ

ב"ש: לפי שיטת התוס' (2) והרא"ש – ע"כ מיירי ששהתה עמו 10 שנים, שאל"כ יש חשש שנתנה עיניה באחר (כיון שהיא תובעת גט).

וכיון שכופין לגרש בגלל ביטול פריה ורביה ע"כ מיירי שיש לו כבר בן מאישה אחרת. וכיון שיש לו כבר בן חייבת לטעון שאינו יורה כחץ שאל"כ אינה נאמנת.

[כלומר: בעינין – עברו 10 שנים, ויש לו בנים מאישה אחרת, וטוענת "בעינא חוטרא לידה", ובנוסף טוענת שאינו יורה כחץ].

אבל לדידן (הרמ"א א/ג, קנ"ד) שלא כופים על ביטול פריה ורביה – נאמנת אף שיורה כחץ בטענת "חוטרא לידה". לא בעינין שיש לו כבר בן.

ולפי תירוצ' הר"ש בתוס' – דמיירי שזה בעלה השלישי, כיון שמוחזקת שלא יולדת צריכה לטעון שאינו יורה כחץ אף לדידן, והיינו מ"ש הרמ"א (2.31).

מיהו הנמ"י – כמה פוסקים חולקים בזה, וס"ל שבבעל שלישי אינה נאמנת אף שתטען שאינו יורה כחץ.

ולפי שיטת הרי"ף ע"פ פירוש הרמב"ן והרא"ש – כל שהבעל טוען שהבעיה אצלה (כגון שאומר שפולטת שכבת זרע) אפילו מכחשת אותו אין לה כתובה והוא ישיבע על כך, אא"כ תטען שאינו יורה כחץ, ודוקא אחר 10 שנים.

2. כופין אותו להוציא

תוס' – כופין אף בשוטים.

אבל ת' הרשב"א – אפילו באה מחמת טענה ("חוטרא לידה") אין כופין בשוטים אלא כותבים אגרת מרד ומוסיף על הכתובה ומחמת זה יגרש.

קנ"ד - 21

- 1. ואם אמר: אשא אישה אחרת עליה ואבדוק עצמי - שומעין לו.** **א.** ואם ילדה השנייה, תצא הראשונה בלא כתובה, ואם לאו יוציא שתיהן ויתן כתובה, או ישא אישה שלישית, אם אפשר ליה למיקם בסיפוקייהו.
- ב.** ויש מי שאומר שאם אמרה גם השניה שאינו יורה כחץ, יוציא שתיהן ויתן כתובה.
- 2. תוס' והרא"ש בפסקיו:** ובכל גוונא, אם ידוע שהוא עקר, והיא באה מחמת טענה, יוציא מיד.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

3. הגה - והוא הדין אם שהה י' שנים ולא ילדה, ובאה מחמת טענה, שכופין אותו להוציא ליתן כתובה, והתם לא מהני מה שאומר: אבדוק עצמי ואשא אחרת, דמ"מ לא אבדה הראשונה כתובתה, הואיל ולא הוחזקה בג' אנשים.

4. והא דצריכה לטעון שאינו יורה כחץ, היינו שידוע שהיו לו כבר בנים, אז תלינן בדידה אם לא שטוענת שאינו יורה כחץ, א. או בבעל השלישי שכבר הוחזקה, כך נראה סברת הטור והוא מסקנת התוס' והאשר"י.

1. יבמות(סה): הן אמר מינה, והיא אומרת

מינה...

אמר איהו: איזיל אינסיב איתתא ואבדוק נפשי:

א"ר אמי – אף בזו יוציא ויתן כתובתה

✓רבא אמר – נושא אדם כמה נשפים על אשתו ובלבד שיכול לפרנסם.

א. הטור: ואם ילדה השניה יוציא הראשונה בלא כתובה. ואם לא ילדה יוציא שניהם בכתובה, או ישא שלישית (כמ"ש רבא: נושא אדם כמה נשים).

ב. הרמ"ה: ויכול לשהות עם השנייה 10 שנים ואם לא ילדה עד אז יוציא שניהם בכתובה.

✓אבל הטור – אם השנייה טוענת שאינו יורה כחץ יוציא מיד (אף לפני 10 שנים) ויתן כתובתה.

סיכום: גם השנייה טוענת אינו יורה כחץ

✓הטור – יוציא שתיהן מיד בכתובה. כ"פ המחבר.

והרמ"ה – רק לאחר 10 שנים.

3. ד"מ: קשה שכאן פסק הטור שאם ילדה השנייה

יוציא הראשונה בלא כתובה.

ולעיל בשם הרא"ש בת' כתב: שלא גרע כוח האישה הראשונה אף שילדה השנייה ואין העכבה מצידה (שאינו יורה כחץ), ויש לה כתובה?

ויש לומר: שכאן מיירי שזה בעלה השלישי ולא ילדה מבעלים ראשונים (10 שנים), ולכן תצא בלא כתובה.

וכשיטת הר"ש שבתו"ס שמפרשים הגמרא: "איזיל אינסביה..." מיירי שהאישה לא ילדה משני בעלים קודמים ונישאה לזה וגם אצלו לא ילדה, וטוענת שאינו יורה כחץ. והלך בעל זה ונשא אחרת וילדה – אז תצא ראשונה בלא כתובה, כיון שהוחזקה שלא יולדת.

אבל כשלא הוחזקה בג"פ אף שליחה השנייה יש לה כתובה.

✓כ"פ הרמ"א – שאם לא הוחזקה ג' בעלים לא מהני שיבדוק עצמו באישה אחרת, ולא איבדה הראשונה כתובתה.

סיכום: לבדוק עצמו באישה שנייה, מתי מהני?

הטור והמחבר – אף בבעל ראשון שלא ילדה 10 שנים יכול לבדוק עצמו באישה אחרת, ואם תלד תצא ראשונה בלא כתובה.

והד"מ מעמיד שיטת הרא"ש והטור – דווקא בבעל שלישי מהני שיבדוק עצמו. אבל בבעל ראשון ושני אף שנשא אחרת וילדה לא הפסידה הראשונה כתובתה.

4. שיטה ב בתו"ס: והא דצריכה לטעון שאינו יורה כחץ, היינו שידוע שהיו לו כבר בנים, אז תלינן בדידה אם לא שטוענת שאינו יורה כחץ.

א. שיטה ה' בתו"ס בשם הר"ש – כשנישאה לג' בעלים צריכה לטעון שאינו יורה כחץ שאל"כ אינה נאמנת.

רמב"ם: אישה הטוענת שאין בעלה יכול לשמש איתה שימוש כדרך כל הארץ שימוש שמוילד, או שאינו יורה כחץ – יעשו פשרה שימיתו עד 10 שנים, מ"מ אין כופין אותה לשבת עמו ואין דינה כמורדת.

1 א. תצא ראשונה בלא כתובה

ב"ש: כיון שהתברר שיורה כחץ תולים במניעה בה, ול"א שלא זכה להבנות ממנה (בגלל עוונותיו).

ואף לרמב"ם שמפרש "לא זכה להבנות ממנה" שעוונותיו גרמו לו שאינה יורה כחץ אצלה, מ"מ כל שראינו שיורה כחץ אמרינן שהיא גרמה.

יוציא שתיהן ויתן כתובה

באה"ט: פירוש מיד וא"צ להמתין עם השנייה 10 שנים, כיון ששהה עם הראשונה 10 שנים.

ואם לא שהה עם הראשונה 10 שנים והיא תובעת הגט לא כופין אותו, שמא עיניה נתנה באחר מאחר ולא עברו 10 שנים, אף שהשנייה לא ילדה.

2. עקר... בכל גוונא

ביאור הגר"א: ר"ל שאינה צריכה לטעון שאינו יורה כחץ כיון שהוא עקר, אף שלא שהתה 10 שנים (ולא

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

כהרא"ש בהמשך).

עקר... יוציא מיד

ב"ש: כ"פ התו"ס והטור.

אבל מהרא"ש לא משמע כן, ואף בעקר חיישינן שמא עיניה נתנה באחר, כיון שלא שהתה 10 שנים.

מ"מ הגר"א – פסק כהתו"ס והשו"ע.

3. הואיל ולא הוחזקה בג' בלים

ב"ש: חולק על הרמ"א ועל תירוצו בד"מ, שהרי שאר השיטות מתירות בדיקה אף בבעל ראשון ושני, שהרי – **א. שיטת התו"ס (שיטה ב):** מיירי שהיו לבעל כבר ילדים מאישה אחרת והאישה טוענת שאינו יורה כחץ, יכול הבעל לבדוק עצמו באישה אחרת להכחיש טענתה, ומיירי אף בבעל ראשון.

ב. שיטת הרמב"ם – בבעל ראשון שעברו 10 שנים ולא הוליד ואינו טוען ברי, צריכה האישה לטעון שאינו יורה כחץ כדי שיכפו לגרש בכתובה, ואם אמר אשה אישה אחרת מהני ואם תלד השנייה יוציא הראשונה בלא כתובה.

ג. שיטת הרי"ף – הסוגיה "איזיל אינסביה..." מיירי אף בבעל ראשון והבעל טוען שבגללה אינה יולדת לפי שפולטת שכבת זרע, והיא טוענת שאינה יורה כחץ – היא

קנד - ז

1. אם טוענת: אין לו גבורת אנשים לבא עליה, ושואלת

גט, והוא מכחישה: י"א - שהיא נאמנת א. (ואפי' לא שהתה י' שנים) (טור), וכופין אותו להוציא מיד, ב. ולא יתן לה כתובה. ואם מגרשה מעצמו בלא כפייה, יתן לה כתובה.

2. ("n'lk p'p וי"א דאע"פ שיכול לבעול אחרת, צריך ליתן לזאת הכתובה, הואיל ולא יכול לבא עליה, יכולה לומר: "מסרתי עצמי לך, ומה אעשה לך יותר").

3. בד"א, כשאינה תובעת כתובה. אבל אם תובעת כתובה, אינה נאמנת, ואף להוציא אין כופין.

אר"ה – נאמנת לפי שאינה מעיזה בדבר שבעלה יודע.

טענה שאין לו גבורת אנשים

• **תו"ס (ר"י):** "שמים ביני ובינך" פירוש שטוענת אינו יורה כחץ, ואינה נאמנת לפי שאין כאן העזה

1. גדרים (צ:): האומרת "שמים ביני ובינך" –

בראשונה: היו אומרים – יוצאת ונוטלת כתובה. חזרו לומר: שאין כופין, שלא תהא האישה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה.

שם (צא): אמרה לבעלה "גרשתני", מהו?

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

שהבעל לא יודע ביורה.

✓ אבל טוענת שאין לו גבורת אנשים, שהבעל יודע נאמנת שאם הוא שקר אינה מעיזה בבעלה. כ"פ הרא"ש והטור, וכ"פ השו"ע (1). כאן.

• **והרשב"א** – לפי הירושלמי "השמים ביני ובינך" פירושו שאין לו גבורת אנשים, ואף בזה אינה נאמנת. וא"כ יש לנו מחלוקת בין התוס"ס (ר"י) * ירושלמי. ולכן הוא לפי ראיות עיני הדיין.

• **מרדכי, רמ"מ ור"ת** – (אף לשיטת הר"י שכופים לגרש) ה"מ בימיהם אבל בימנו שהנשים חצופות ומעיזות – אינה נאמנת. כ"פ הרמ"א (2.11).

א. הטור – נאמנת אף שהוא תוך 10 שנים.

לא היתה מעיזה

רשב"ץ: כל שלא באו יחד לב"ד ולא העיזה בפניו, אף שאמרה כן שלא בפניו ונתפרסם הדבר – אינה נאמנת לפי שלא העיזה בפניו.

ב. הרא"ש: ומגרשה בלא כתובה, שנאמנתה הוא רק לגבי עצמה שכופין אותו לגרשה, ולא לעניין הכתובה. מ"מ אם מגרשה מעצמו נותן אף כתובה.

3. תו"ס: בד"א, כשאינה תובעת כתובתה. אבל אם תובעת כתובתה, אינה נאמנת, ואף להוציא אין כופין.

1. י"א שהיא נאמנת

ב"ש: הטעם – שכל שהבעל יודע אם היא משקרת אין מעיזה להכחישו. ומש"ה נאמנת אף תוך 10 שנים. ודוקא שאמרה כן בפניו וכמו בסימן יז/ב שאמרה "גרשתני" שנאמנת.

נאמנת

ב"ש: ואפילו בלא טענה ("בעינא חוטרא ליד"י") נאמנת כיון שלא יכול לקיים עונה.

ובספר גבורת אנשים – נראה לדינא שכדי לחייבו לגרשה בלא שוטים לא בעינן טענה, אבל כדי לכופו בשוטים אין כופין אא"כ מחמת טענה.

ואם לא אמרה כן בפניו?

רשב"ץ והריב"ש: דווקא שאמרה כן בפניו, אבל אמרה שלא בפניו אף שאח"כ נשמעו הדברים לבעל, שלא בפניו מיקרי (ולא נאמנת), שלא בפני מעיזה ומעיזה. כ"מ מהמהרי"ק, כ"פ הב"ש.

אבל בנימין זאב – אם נשמעו הדברים לבעל כאילו אמרה בפניו.

ספר גבורת אנשים: העיקר לדינא כרשב"ץ, ולכן לא מקבלים טענה זו מפני שליח אלא צריכה לטעון כן בב"ד לפני בעלה.

מ"מ אם מתחילה טענה שלא בפני בעלה, אח"כ כשחוזרת וטוענת כן בב"ד בפני בעלה נאמנת.

לאפוקי ד"מ והדרישה – דס"ל שצריכה לטעון בפני בעלה בפעם הראשונה.

ב. לא יתן כתובה

ב"ש: כיון שהוא מכחישה, ואם הוא מודה צריך לתת כתובה.

ב"ש: ותוספת כתובה אין לה. טעמו:

■ **הרא"ש בת'** – כי למשיקל ולמיפק לא הוסיף לה, ואפילו אם תפסה מוציאים מידה.

■ **מיהו התוס"ס (ריצב"א)** כתבו – דהוי כנכנסה לחופה ולא נבעלה שעלתה בתיקו (כתובות נו.). ולפ"ז אם תפסה אין מוציאים מידה.

לא יתן כתובה

ב"ש (ת' הרשב"א): ואפילו נדוניא אינה נאמנת להוציא ממנו כשהוא מכחישה.

לא יתן כתובה

ב"ש: וקשה – לעיל הרמ"א (יז/ב) הביא מחלוקת מחלוקת באומרת לבעלה "גרשתני" אם נאמנת להוציא כתובה. וכאן פסק בפשיטות שלא מקבלת כתובה?

ביאור הגר"א – כאן היא סברה אחרונה שבסימן י"ז ("א שאינה נאמנת). אבל כל הפסוקים פסקו כסברה ראשונה שנוטלת כתובה.

כ"פ גבורת אנשים – נוטלת כתובתה, אא"כ תבעה תחילה כתובה שלא נאמנת.

לא יתן

ת' נו"ב: כשהיא טוענת שאין לו גבורת אנשים והוא מודה – יוציא ויתן כתובה, ואם מבקש הבעל שימתינו לו עד שיעסוק בתרופות אולי יש תרופה ממתינים. ואף אם כבר ילד ואח"כ נתקלקל ואפילו בזקן יש תרופה.

מגרשה מעצמו... יתן כתובה

ב"ש: ולעניין תוספת כתובה כשמגרשה מעצמו:

■ **מת' הראש** – משמע, שצריך לתת לה אף תוספת כתובה, שדוקא כשכופין אותו לגרש א"צ לתת תוספת כתובה, דאדעתא למישקל ולמיפק לא הוסיף לה.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

ואם היתה קטטה בניהם ואמרה ששכב עמה נידה – אינה נאמנת. ואם לא יודעים סיבת המריבה והיא טוענת שבשביל שרוצה לשכב עמה בנידתה מריב עמה – נאמנת.

2. שיכול לבעול אחרת

פ"ת(גבורת אנשים): פירוש שיש לו גבורת אנשים קצת ולכן יכול לבעול אחרת, וזו אינו יכול לבעול כיון שרחמה צר קצת ושיניו חלשות – יוציא ויתן כתובה. אבל אם יש לו גבורת אנשים ממש אלא שלזו לא יכול לבעול כיון שרחמה צר ואינה ראויה לביאה – בכה"ג אין לה כתובה, וכמ"ש שו"ע(ק"ז/ב) בשם הרא"ש, שאין לך מום גדול מזה.

כ"פ הש"ך – באישה סתומה שאין לה כתובה.

3. תובעת כתובתה

באה"ט(רלנ"ח): ואם תפסה בנכסי בעלה כדי כתובתה (שאינה צריכה לתבוע כתובה) יש להסתפק אם נאמנת.

■ מיהו מהתו"ס – משמע, שא"צ לתת לה תוספת כתובה, כיון שאינו יכול לבוא עליה הוי ככינסה לחופה ולא נבעלה שאין לה תוספת כתובה.

ואם מתקשה ויכול להכניס העטרה רק שאינו יכול למרק יש לה תוספת כתובה כיון שיש כאן חיבת ביאה (תו"ס בימות).

מיהו התו"ס(נדרים) כתובו – אף שהעראה כגמר ביאה, מ"מ לעניין חיבת ביאה לא הוי ביאה ואין לה תוספת כתובה.

כתובה

מהרי"ו: הטוענת על בעלה ששכב עמה בנידתה, ובעלה מכחיש אותה – בזה"ז שהנשים פרוצות אינה נאמנת.

כ"פ הרדב"ז – שאינה נאמנת אף שלא תובעת כתובתה. ואף בזמן התלמוד אינה נאמנת לעשותו רשע, ורק ב"גרשתני" או "אינו יורה כחץ" שלא עושה אותו רשע נאמנת. כ"כ הריטב"א.

מיהו משפט צדק – מחלק.

אם תובעת כתובה – אינה נאמנת, אבל כשאינה תובעת כתובה נאמנת כשתבעה בבב"ד בפני בעלה.

קנד - ז2

1. הגה – אהר"ק: וי"א דבזמן הזה שיש נשים חצופות, אינה נאמנת.

א. אהר"ק: ומ"מ במקום שיש אמתלאות ואומדנות שאומרת אמת - נאמנת.

2. ת' רי"ב"ק: ואם יש לתלות שלא יוכל לבא עליה משום שרחמה צר והיא בתולה, שלא יוכל לבא עליה מכח רכות שניו וחולשתו - תולים בזה ואין כופין להוציא.

3. אהר"ק(ת' רע"א): וי"א דאפילו במקום שאין כופין אותו, מ"מ אין כופין אותה להתפייס עמו, ואין דנין אותה כדין מורדת, אלא מאריכין הדבר עד שיתפשרו או עד שישהה עשר שנים ולא תלד.

4. וה"ה אם קידש אישה ואסורה להינשא לו ולאחר - כופין אותו להוציא (ת' הרא"ש).

5. ת' הרא"ש: אם טוענת שבעלה אינה שוכב עמה ואינו בא עליה, דינה כדין טוענת שאין לו גבורת אנשים.

אותו להוציא.

כ"ד התו"ס והר"ן – אף שלא מחמת טענה יוציא.

ת' הרא"ש: אישה הטוענת שאין בעלה משמש איתה

כדרך שתבנה ממנו ואינו יכול לבוא עליה כדרך כל הארץ, והרי היא נישאה לו ע"מ שיהיו לה בנים.

4. **מהרי"ק(רשב"א):** המקדש קידושין שלא

נמסרו לביאה (כגון שקידש אחת משתי אחיות ולא יודע איזה מהם), והן באו מחמת טענה ("חוטא לידה") – כופין אותו להוציא.

ב"י – משמע מדבריו כשלא באה מחמת טענה, כל שאסורה להינשא לאחרים מחמתו ואף לו אסורה כופין

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

אע"פ שנראה כאן שתי טענות:

א. שאינה ראויה להבנות ממנו – וטענה זו אין כופין להוציא.
ב. שאינו יכול לבוא עליה כדרך כל הארץ – ובזה כופין להוציא.

יש לפרש דבריה שלא יסתרו זה את זה, שגם טענה (א) כוונתה שלא בא עליה כלל, ולכן כופין אותו לגרש.

ת' הרא"ש: אלמנת ת"ח ובת גדולים שמלמד תינוקות פיתה אותה וקידשה, ואין זה כבוד לבעל הראשון, והיא טוענת שמואסת בו – אם נראה שאינו ראוי להדבק בבת טובים ובתרמית פיתה אותה, דמי למ"ש (יבמות קי.) הוא עשה שלא כהוגן יעשו לו שלא כהוגן, ויפקעו קידושין ממנו, ולכן כופים אותו לגרשה.

1.

שהנשים חצופות

גבורת אנשים: זוהי דעת המרדכי (מהר"ם), ולא הוזכר בשום פוסק אחר. ואדרבא כל הפוסקים סתמו שנאמנות, ולא חילקו.

ומ"ש הפוסקים גבי "גרשתי" שבזה"ז אינה נאמנת! שאני התם שחמור הדבר להתיר אישה לשוק בלא גט והוי בניה ממזרים. ועוד שיש שם תקנה לכתוב גט אחר. משא"כ כן.

ולהלכה: אם תובעת גט ומוותרת על הכתובה נאמנת אף בזה"ז, שהרי כל הפוסקים חולקים על מהר"ם.

במקום שיש אמתלאות

פ"ת: כתב המהרי"ק – את טוענת שישבה עם בעלה 6 שנים ולא ילדה מקרי אמתלא.

ומהר"ם אלשקר – מניין לו 6 שנים, 10 שמעו ולא 6. וגבורת אנשים – השיג על הר"ם אלשקר, מה שצריך 10 שנים כאשר מדינא דגמרא אינה נאמנת לפני 10 שנים, אבל כאן שלפי הגמרא נאמנת מיד אלא שמהר"ם החמיר בזה"ז שיש חצופות, א"כ אף אמתלא של 5-6 שנים סגי כדי להאמינה. וכ"ה המהרי"ק בהמשך דבריו.

קנד - ח

ת' הרא"ש: אם ידוע שהאיש רוצה לילך לארץ אחרת,

ישביעוהו שלא ילך או יכפוהו שקודם שילך יגרש אותה לזמן (כגון שיתן גט ויאמר: ה"ז גיטך אם לא אבוא תוך יב"ח).

ת' הרש"ד – ואם כרתו הכיס שלו (עשו ניתוח) והוציא אבן לפני כמה שנים הוי אמתלא. וכן אם היא עדיין בתולה סגי ב 2-3 שנים. וה"ה שום אמתלא או רגלים לדבר נאמנת וא"צ אומדנות מוכחת.

3. במקום שאין כופים

גבורת אנשים: נראה שכוונתו כאשר תובעת כתובה שאינה נאמנת, או שהוא רך בשנים שאין כופין, מ"מ אין כופין לדור יחד. וכן הבין הרמ"א מהרשב"א. ולפענ"ד: אינו מסתבר כלל – כיון שאינה נאמנת הרי היא מחויבת לדור עמו. ולא מיירי הרשב"א אלא בטוענת שאין לו גבורת אנשים, שלשיטתו שאין כופין וממילא אין כופין לדור יחד, ולא משאר טענות ולכן בתובעת כתובה שאינה נאמנת חייבת לדור עמו.

4. ואסורה להינשא לו ולאחר

פירוש שקידש אישה בקידושין שלא ניתנו לביאה, כגון שקידש אחת משתי אחיות ולא יודעים איזה קידש, שאז אסורות לו וגם אסורות לשוק – כופין אותו לגרש שתייהן להתירן לשוק.

כופין אותו

ב"ש: כופין אף שלא באה מחמת טענה, כיון שאסורה להינשא מחמתו.

מ"מ ספר גבורת אנשים – אין להורות לכפותו בלא שבאה בטענה, וגם הרמ"א פסק כן לעניין חליצה (קסה/א) וכ"ש לגט.

5. שבעלה לא שוכב עמה

גבורת אנשים: אין הכוונה שבכוונה אינו שוכב עמה, שזהו מורד ואז היא נאמנת כמ"ש בשו"ע (עז/ד). והטעם לפי שאינה העזה שהרי אם יקבל על עצמו לשמש איתה ותהא בטוחה בזה לא תטען כלום. משא"כ בטענה שאינו יכול שיש העזה שהרי חייב לגרשה. אלא כוונת הרמ"א שאינו משמש שאינו יכול או אינו בדרך ארץ.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

רצת לילך

הגר"א: לפי שאין רשות לצאת בלא רשותה, מפני ביטול עונה (כתובות סא:) ומדין ומכין על זה. ואם הוא מעצמו כדי להינצל מזה יגרשנה אין זה גט מעושה. כן פירש הריב"ש דברי הרא"ש.

או יכפוהו

ספר בית מאיר: לפי הריב"ש – לא הוי גט מעושה שהרי יש לו ברירה להישבע או לתת גט.

ולפ"ז אם חשוד הוא על השבועה (שלא משביעים אותו) הוי גט מעושה, שהרי אין לו ברירה. ולפענ"ד כוונת הרא"ש היא: טעמו שאינו גט מעושה שהרי הברירה בידו לחזור לפני יב"ח ואם לא חזר ה"ז רצונו. ולא עניין שבועה או גט שזה תלוי בדעת ב"ד ולא בבעל ולכן אין לבעל ברירה בזה. ותו אם בזדון מענגה שרי לכופו מדינא דגמרא, שהרי מונע ממנה ענייני אישות.

קנד - ט

ת' הרא"ש: אם הדבר ידוע שאינו רשאי לעמוד במקום שנשאת, מפני סכנת נפשות (מבוקש ע"י המלכות), כופין אותו לגרשה (כי היא אינה צריכה ללכת אחריו).

קנד - י

- ראמ"ט:** נשא אישה ושהתה עמו עשר שנים ולא ילדה - יוציא ויתן כתובה או ישא אישה הראויה לילד. ואם לא ירצה - כופין אותו עד שיוציא.
א. ואם אמר: איני בועלה והריני שוכן עמה בפני עדים כדי שלא אתייחד עמה, בין שאמרה היא בין שאמר הוא - אין שומעין לו, אלא יוציא וישא אישה הראויה לילד.
- הגה -** י"א דכל זה דלא הוליד כלל, אבל אם הוליד זרע קיימא, אע"פ שלא קיים עדיין פריה ורביה - אין כופין להוציא (ריב"ש סימן ט"ו).
- ועיין לעיל סימן א/ג דבזמן הזה אין נוהגין לכופ כלל.
- נא"י:** ונאמן האיש לומר שידוע בעצמו שאינו מוליד, ואין כופין אותו לישא אישה.

ולא ילדה אין כופין אותו.
ורב תחליפא בא אבימי אמר שמואל - אפילו נשא אישה ושהה עמה 10 שנים ולא ילדה - כופין לגרש.
א. כתובות(עז): ... התם (נישאת לבעל פוליפוס, מקבץ...) כי אמרה "הוינא בהדיה שבקין לה (להשאר עמו)". הכא (בשהתה עמו 10 שנים ולא ילדה) אף דאמר "הוינא בהדיה לא שבקין לה" אף שאמרה אדור עמו בעדים לא מתירים לה.

- יבמות(סד): משנה -** נשא אישה ושהה עמה 10 שנים ולא ילדה - אינו ראשי לבטל.
פרש"י:
כתובות(עז): נשא אישה ושהה עמה 10 שנים ולא ילדה:
✓ שמואל אמר אינו ראשי לבטל - אין כופין לגרש אלא לפסולות. אבל נשא אישה ושהה עמה 10 שנים

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

וכל זמן שלא תקבל גט אינו חייב בשאר כסות ועונה לאישה זו, וכשתרצה להתגרש יתן לה כתובה – תוספת.

צדדי ההיתר:

א. כיון שאינה רוצה לעלות לא"י וגם לא רוצה לקבל גיטה.

ב. כל אישה ששהתה עם בעלה 10 שנים ולא ילדה כופין להוציא, אף שילדה ומת בנה מונים 10 שנים וכופין (כמ"ש הרשב"א בשם הירושלמי).

ג. לפי הב"י מותר לבעל לשאת אישה אחרת אחר 10 שנים, ומה שלא נוהגים כן בימנו שחששו למ"ד שבחול"ל אין כופין.

או ישא אישה אחרת

ב"ש: הברירה בידו או לגרשה או לישא אישה אחרת. אבל היא אינה יכולה לומר לו שישא אחרת ולא יגרשנה, כי לפעמים לא יתנו לו אישה עד שיגרש אשתו הקודמת (נמ").

ואפילו אמרה שאינו יורה כחץ כופין אותו לגרש ולישא אחרת (אף שהיא נאמנת לעניין כתובה).

א. לא אתייחד עמה... אין שומעין לו

פרישה: טעמו – שמא לא ישא אחרת, ועוד שמא שום אישה לא תרצה להינשא לו כ"ז שאשתו הקודמת אתו בבית.

ולפ"ז אם יש לו אישה שרוצה להינשא לו והוא כונסה לפנינו מותר לקיים הראשונה.

2. אין כופין להוציא

ב"ש(ריב"ש): ודוקא שעדיין ראויה לילד, אבל זקנה כופין אותו להוציאה.

ות' מעיל צדקה – אבל הנמ"י לא חילק בכך, ולכן לא נראה לכפות בזקנה.

וכן לא ראינו מעולם אנשי שם שגירשו נשותיהם אף ששהה עם נשותיהם יותר מ 10 שנים.

3. אין נוהגים כלל לכופ

פ"ת: אף שאין נוהגים לכופ, האם חייב האדם עצמו לגרשה?

בגדי כהונה – בעל ששה עם אשתו 10 שנים ולא ילדה, והוא חולה ואשתו מטפלת בו ומאפשרת לו ללמוד תורה, ע"פ הדין אינו מחויב לגרשה:

א. **לפי הראב"ן** – בחול"ל אין נוהגים דין שהתה 10 שנים.

כ"ד ראבי"ה, סמ"ג ורי"ו לאפוקי הרא"ש.

ב. **לפי הרא"ש והשו"ע (כאן)** – אדם חולה אף שמשמים

2. אם ילדה ולד אחד ועדיין לא קיים פו"ר?

• **רשב"א** – אין כופין, שהרי במשנה "שהתה עמו 10 שנים ולא ילדה" משמע שלא ילדה כלל, אבל ילדה ולד של קיימא אף ששהתה אחר 10 שנים ולא ילדה, אף זקנה – אין כופין אותו להוציא, ואם ירצה לקיים פו"ר ישא אחרת.

• **ריב"ש** – כתב כהרשב"א אלא שחילק, דווקא שלא הוחזקה עקרה ואפשר שתלד עוד, אבל זקנה שאין לה עוד תקנה כיון שעוד לא קיים פו"ר – כופין אותו להוציא.
כ"פ הרמ"א(א/ג, קנד/י).

• **ריב"ש(י"א)** – בכל גוונא כופים אותו להוציא.

3. ריב"ש: לא ראינו מכמה דורות שב"ד כופה

להוציא אישה ששהתה עם בעלה 10 שנים ולא ילדה, או שנשא זקנה או קנה, או בת כהן לע"ה – משום שאין ב"ד מדקדקים בענייני זיווגים, שאל"כ היה צריך לכפות רוב הנשים לצאת מבעליהם. ולכן העלימו עיניהם בענייני זיווגים אם שניהם רוצים ואין בהם משום ערווה.

1. 10 שנים ולא ילדה

רשב"א: ילדה לו בנים ומתו, מונים 10 שנים משעה שמתו ולא מהלידה האחרונה.

כ"כ נמ"י ושלטי גיבורים בשם הירושלמי.

יוציא ויתן כתובה

ב"ש: לרו"פ אף שאינה טוענת "אינו יורה כחץ" נותן לה כתובתה, אא"כ יטען הבעל שהיא פולטת שכבת זרע שאז היא צריכה לטעון שאינו יורה כחץ, שאל"כ תפסיד כתובתה ואף שהוא מגרשה.

כ"ד הרי"ף והרא"ש.

ולרמב"ם – כל שאינה טוענת אינו יורה כחץ לא מקבלת כתובה.

ותימה על המחבר שפסק כאן סתם "ויתן כתובה" אף שלא טענה כן?

או ישא אישה אחרת

פ"ת(ת' נו"ב): שהתה עם בעלה 10 שנים אחר מות בנה ולא ילדה, והבעל רוצה לעלות לא"י אולי שם יזכה להבנתו, ואשתו לא רוצה, ואינה מסכימה לקבל גט אא"כ תקבל סכום כסף, האם מותר לבעלה לשאת אישה אחרת? **תשובה:** יש להתיר לו לשאת אישה על אשתו ע"פ היתר 100 רבנים מג' מדינות, ול"ד דווקא רבנים אלא אף לומדים.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

ד. ועוד שמא לא ימצא אישה אחרת שתאפשר לו ללמוד תורה.
ה. ועוד שמא לא יבנה מאישה אחרת.
כ"פ הבאה"ט (שו"ת שב יעקב) – אין מוטל כלל על הבעל ואפילו מצווה ליכא להוציא אשתו שלא ילדה בזה"ז.

אין עולים למניין 10 שנים.
ג. **אף לדעת נמ"י** – דס"ל שרק חולה שאינו משמש אינו עולה למניין, וגם ס"ל שאף בחו"ל נוהג דין 10 שנים – יש מקום להתיר לקיימה: שהרי אין אדם מחויב לבזבז הון רב על מצוות עשה (ב"י או"ח תרנ"ו והרמ"א שם), וכאן מצוות פו"ר לא גרע משאר מצוות עשה, ולכן כיון שכתובתה מרובה אינו חייב לגרשה.

קנד - יא

1. הלך בסחורה בתוך י' שנים, א. או שהיה הבעל חולה, או שהיתה היא חולה, ב. אף על פי שמשמשים יחד, או שהיו חבושים בבית האסורים - אין עולים להם אותו זמן מהמנין.

השו"ע והרמ"א: לא חילקו ביו א"י לחו"ל (כהרא"ש).
והב"ש – פסק כהרמב"ן, שאם הלך מחו"ל לא"י מונים 10 שנים מיום ביאתו לא"י.

1. הלך לסחורה

ב"ש(טור): ואם עלה לא"י מונים מיום ביאתו לארץ (כהרמב"ן).

ב. אע"פ שמשמשים

ט"ז: לפי שתולים שהעוון שגרם להיות חולים או חבושים גם מנע אותם מלהוליד. כ"כ הרא"ש.

אין עולים להם

פ"ת(מעיל צדקה): ברור שימי נידה שאין משמשים בהם לא גורע ממניין 10 שנים, שהרי הגמרא לא פירטה כן כמו שפירטה בחולה וחו"ש וכו'.
[פ"ת – ולפענ"ד ה"מ בימיהם אבל בימנו שממתינה 5 ימים ואח"כ סופרת ז' נקיים (כמ"ש ביו"ד קצו/י) – אינם עולים לחשבון. מ"מ מסתימת הפוסקים מבואר שגם ימים אלו עולים לחשבון].

אולם אפשר שאישה שיש לה וסת יותר מסדרי הנשים הוי כחולה שאין עולה למניין.
וגם ברור שא"צ לשמש בכל לילה, אלא כעונת כל אדם, ואם ביטל עונה צריך להשלים.

1. יבמות(סד): חלה הוא או היא או שניהם חבושים בבית הסוהר – אין להם למניין 10 שנים.
רמב"ם: או שהלך הוא לסחורה בתוך 10 שנים לא עולין למניין.
כ"כ ה"ה(ירושלמי).

ב. הרא"ש: בחולי שמנעם מתשמיש פשיטא שאינו עולה, אלא אף שמשמשים וראויים להתעבר אלא שאינם כשאר בנ"א. וכן החבושים בבית הסוהר אף שמשמשים מטותיהם – אינו עולה למניין, שאנו תולים שהעוון שגרם להיותם חולים מנעם גם מלהוליד.

ישיבת חו"ל האם עולה למנינים?

יבמות(סד): ת"ר נשא אישה ולא ילדה לו 10 שנים יוציא וייתן כתובה. זכר לדבר "וַתִּקַּח שָׂרִי אֵשֶׁת אַבְרָם אֶת הָגָר הַמִּצְרִית שִׁפְחָתָהּ מִקֵּץ עֶשְׂרִי שָׁנִים לְשִׁבְתָּ אַבְרָם בְּאַרְץ כְּנָעַן וַתֵּתֶן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִישָׁהּ לוֹ לְאִשָּׁה", ללמדך שאין ישיבת חו"ל עולה למניין 10 שנים.

שיטות הפוסקים:

- **הרא"ש(י"א)** – בחו"ל אין כופין להוציא אחר 10 שנים שלא ילדה, שתלין בעונש ישיבת חו"ל.
כ"כ הראב"ן, ראבי"ה, סמ"ג ורי"ו.
- **והרא"ש** – אף בחו"ל כופין להוציא, שלא מסתבר שיבטל מפו"ר בסברא רעועה כזו, שהרי רוב הנשים מתעברות בחו"ל, ורק כשיש לתלות כגון חולי או בית הסוהר תולים.
- **והרמב"ן** – אין מונים ישיבת חו"ל רק לענין זה שאם עלה לא"י נותנים לו 10 שנים ואח"כ יוציא.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

קנד - יב

1. הפילה, מונה מיום שהפילו.

2. אם הפילה וחזרה והפילה שלש פעמים, הוחזקה לנפילים, ויוציא ויתן כתובה, ומ"מ מותרת להינשא לאחר.

1. יבמות(סד): משנה – הפילה מונה 10 שנים משעה שהפילה.

2. שם(סה): הפילה וחזרה והפילה וחזרה והפילה – הוחזקה לנפילים.

א. פרש"י: הוחזקה לנפלים – ויוציא ויתן כתובה שמא לא זכה להיבנות ממנה. כ"ד הרי"ף.

ב. טור – מ"מ מותרת להינשא לאחר (דשםא הוא לא זכה להיבנות ממנה כמו בשהתה 10 שנים – ביאור הגר"א).

2. ג' פעמים

ב"ש: אף שבעיניים אלו מחמירים שבב"פ הוי חזקה (כרבי) כאן בעינן ג"פ לפי שהרבה נשים מפילות תחילת עיבורן (נמ"י).

מותרת להינשא לאחר

באה"ט(שלטי גיבורים): ולא תינשא אלא למי שקיים פו"ר.

קנד - יג

הוא אומר: "הפילה בתוך עשר", כדי שתשב עמו; והיא אומרת: "לא הפלתי" - היא נאמנת.

יבמות(סה): הוא אומר: הפילה תוך 10 שנים והיא אומרת: לא הפלתי:

א"ר אמי - אף בזו היא נאמנת, דאם הפילה לא היתה מחזיקה עצמה בעקרה.

היא נאמנת

ב"ש: והיינו כשאין חשש שנתנה עיניה באחר, כגון שב"ד כופין להוציא (נמ"י).

ותימה – הרי מיירי שעברו 10 שנים (אלא שהמחלקות בניהם אם הפילה תוך עשר או לא). וא"כ אין חשש שנתנה עיניה באחר?

ואפשר שס"ל שמה שאחר 10 שנים לא חוששים שנתנה עיניה באחר ה"מ שכל העשר שנים לא נתעברה ושתקה כל אותו זמן אז אין חוששים.

אבל כאן שאפשר שנתעברה תוך 10 שנים חוששים שמא נתנה עיניה באחר, שהרי לא שתקה 10 שנים בלא וולד.

באה"ט: ואם יש עדים שהפילה, אפילו אישה מעידה, שוב אינה נאמנת.

נאמנת

בנה"ג: כאשר הוא רוצה להוציא מפני שלא ילדה 10 שנים והיא אומרת שהפילה - אינה נאמנת, שהרי אין הטעם שלא מחזקת עצמה בעקרה אם הפילה. מיהו אם יש עדות אפילו של נשים שהפילה – נאמנת.

קנד - יד

(pe): הוא אומר: הפילה שנים, והיא אומרת: הפלתי ג' - היא

נאמנת.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

קנד - טו

קנ"ד - טו: בכל זה משביעה שבועת היסט שלא הפילה, או שהפילה ג', שבטענה זו יתחייב ליתן לה כתובה.

שבועת היסט

אף שהמחלקות אינה על הכתובה, מ"מ לפי דבריו עדיין לא הגיע זמן פרעון הכתובה שלא עברו 10 שנים שלא ילדה גם חייבת שבועה, כמ"ש בחו"מ (עג/ד): לזה שטען שעדיין לא הגיע זמן הפרעון שחייב המלוה שובעה.

ב"ש: כיון שיש כאן טענת ברי שלו שמכחיש אותה, היא צריכה להישבע כדי לקבל כתובה.

קנד - טז

1. שהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה, והוציאה - מותרת להינשא עם השני. שהתה עם השני עשר שנים ולא ילדה - דינה עמו כדינה עם הראשון.

קנד - יז

2. גירשה (השני), לא תינשא לשלישי. א. ואם נשאת לשלישי, תצא שלא בכתובה, א"כ יש לו אישה אחרת, או שקיים מצות פריה ורביה. ב. ואם הכיר בה, יש לה כתובה.

2. לא תינשא לשלישי

ב"ש: דקי"ל בנישואין כרבי שאחר ב"פ הוי חזקה (יבמות סד): אבל לענין ממון קי"ל כרשב"ג שג"פ הוי חזקה, ולכן יש לה כתובה מהשני שעדיין לא הוחזקה (תו"ס).

תצא שלא בכתובה

ב"ש: היינו תצא מיד, ואפילו הכיר בה אסור לו כיון שלא קיים פו"ר ואין לו אישה אחרת.

אבל לענין כתובה יש לחלק (כמ"ש התו"ס): ואם הכיר בה יש לה כתובה, ואם לא הכיר בה אין לה, דהוי כמקח טעות.

ואם נישאת למי שקיים פו"ר או שיש לו אישה אחרת משמע שצריך לתת כתובה אפילו לא הכיר בה ול"א דהוי מקח טעות.

1. שם(סד): משנה - גרשה מותרת להינשא שלני, ורשאי השני לשהות עמה 10 שנים.

טור - שהתה עם השני 10 שנים דינה כדין הראשון (שמוציאה בכתובה).

2. שם(סד): מותרת לשני - אבל לשליש לא, מני רבי היא דאמר ב"פ הוי חזקה.

א. שם(סה): ת"ר - נישאת לראשון ולא היו לה בנים, לשני ולא היו לה בנים, לשישי לא תינשא למי שאין לו בנים. עברה ונישאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה.

ב. תו"ס והרא"ש - כתב בה"ג: מיירי שלא הכיר בה שאינה יולדת, אבל הכיר בה ועכ"ז נשאה - יש לה כתובה.

קנד - יח

1. שהתה עם השלישי עשר שנים לא ילדה, א. אם לא גבתה כתובה מהראשונים - לא תגבה. ואם גבתה - לא תחזיר.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

1. לא תגבה

ב"ש: דעה זו סוברת שטענת "השתא דכחשי" לא מועילה להוציא ממון (שטענתה אינה טענת ברי). והנמ"י והמרדכי כתבו – אפילו עדיין לא גבתה מבעלים ראשונים יכולה לגבות אחר גירושה מהשלישי, שטענת "השתא דכחשי" טענת ודאי היא ולא ספר.

א. ואם גבתה לא תחזיר

ב"ש: ואם תפסה לא מקרי גבתה, ותחזיר כיון שאין טענתה ברי (כ"מ מהרא"ש).

1. **(שם):** נישאת לשלישי ולא ילדה האם יכולים בעלים ראשונים לתבוע חזרה את הכתובה שקיבלה, שהרי נתגלה למפרע שהיא עקרה? מסתבר שיכולה ומר "השתא הוא דכחשי" (עכשיו חליתי ולא הייתי עקרה מתחילה).
א. **הרא"ש** – מ"מ אם עדיין לא גבתה כתובה מבעלים קודמים – לא יכולה לגבותם.

קנד - יט

יבמות (קכ.): הוציאה השלישי בלא כתובה, ונשאת לרביעי וילדה - אינה יכולה לגבות כתובה מהשלישי, דשמא עתה נתרפאה.

קנד - כ

1. **כל הנושא אשה בעבירה, א. אפילו באיסור דרבנן כגון שניות - כופין אותו להוציא.**

א. **ירושלמי** – אפילו באיסור דרבנן כגון שניות כופין להוציא.

1א. כגון שניות

אה"ע(טו/יח): אשת אחי אביו מן האם, ואשת אחי אמו בין מן האם בין מן האב, אינן אסורות אלא מדרבנן.

1. **כתובות(עז.):** אמר רב יהודה אמר רב אסי אין מעשין אלא לפסולות. כי אמריתה קמיה דשמואל אמר: כגון אלמנה לכהן גדול וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר. אבל נשא אישה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה - אין כופין אותו.
ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל - אפילו נשא אישה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה כופין אותו.

קנד - כא

1. **כל אלו שאמרו להוציא, כופין אפי' בשוטים.**
א. **וי"א** שכל מי שלא נאמר בו בגמרא בפירוש כופין להוציא, אלא יוציא בלבד - אין כופין בשוטים אלא אומרים לו: חכמים חייבוך להוציא, ואם לא תוציא מותר לקורתך עברייך.
ב. **הגה** - וכיון דאיכא פלוגתא דרבנותא, ראוי להחמיר שלא לכופ בשוטים, שלא יהא הגט מעושה (טור בשם הרא"ש).
2. **אבל אם יש לו אישה בעבירה, לכו"ע כופין בשוטים.**
3. **ארכ"ל:** וכל מקום שאין כופין בשוטים, אין מנדין אותו ג"כ (לפי שנידוי חמור ממלקות).

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

א. מרדכי' ר"ת, מהרי"ק: ומכל מקום יכולין לגזור על כל ישראל שלא לעשות לו שום טובה או לישא וליתן עמו, פנ'מין לאפ: או למול בניו או לקברו (ובד"מ – לקוברו), עד שיגרש. ובכל חומרא שירצו ב"ד יכולין להחמיר בכהאי גוונא, ומלבד שלא ינדו אותו.

4. ריב"ש: אבל מי שאינו מקיים עונה, יכולין לנדו ולחרימו שיקיים עונה או שיגרש, כי אין זה כפייה, רק לקיים עונתו, וכן כל כיוצא בזה.

5. נדב"ר: לכן מי שגירש אשתו בגט כשר, ויצא קצת לעז על הגט – מותר לכופו לתת גט אחר.

6. מרדכי: ובכל מקום דאיכא פלוגתא אם כופין או לא, אע"ג דאין כופין לגרש, מכל מקום כופין אותו ליתן כתובה מיד, וכן הנדוניא דאנעלת ליה.

ות' שב יעקב – חולק על הב"ש. והראיה מהרמ"א (א/י) אם הוא מהדין לגרשה ואינה רוצה לקבל הגט ישא אישה אחרת. משמע אבל לא יגרשנה בע"כ. **ובספר ב"מ** – אין ראיה מהרמ"א, דשם מיירי שא"א לגרשה, כגון שהיא שוטה או אינה כאן (ובאמת אם בריאה והיא כאן יוכל לגרשה בע"כ). **אומנם ת' נו"ב** – אין להתיר לגרשה בע"כ. כ"ד ת' יקותיאל – כיון שיש ספק אם רד' החרים אף בכה"ג שלא קיים פו"ר, ומספק א"א לגרשה בע"כ. כ"ד הרש"ל.

מעיל צדקה: האם יש תקנה שיתחייב וישתעבד הבעל לאישה שאחר שיגרשנה ושישא אחרת ותלד לו ויגרשנה, יחזור וישא את הראשונה, וכן מתנה אם השנייה? יכול להחזירה אחר שיגרש השנייה. אף שמגרש אשתו איילונית לא יחזיר, כאן אין דינה כאיילונית, וכה"ג אף רשאי לגרש אשתו שנייה בע"כ כיון שהתנה עמה תחילה.

3 א. יכולים לגזור על כל ישראל

ובספר גבורת אנשים: הביא בשם הריב"ל שהאידנא הרחקות אלו חשובות כנודיו ואין לעשות כן לו שום הרחקה.

4. שאינו מקיים עונה (ריב"ש)

ספר גבורת אנשים: ותימה, הרי הריב"ש לשיטתו שאין כופין להוציא על אי קיום עונה ולכן מביא תקנה לנדו ולקיים עונה, אבל הרמ"א שפסק כהמחבר (ס"ג) שכופין אותו להוציא, מה לנו לכופו לקיים עונה! מ"מ להלכה בימנו מורד בתשמיש אין כופין אותו להוציא, אא"כ בבאה מחמת טענה "חוטרא לידה".

1. הרי"ף: בכל מקום שכתוב בש"ס "וציא" כופין להוציא אפילו בשוטים.

כ"פ רש"י – שהה עמה 10 שנים ולא ילדה כופין אותו בשוטים להוציא.

א. אבל ר"ת – כשכתוב "כופין להוציא" כופין בשוטים, אבל כשכתוב רק "כופין" אינו בשוטים.

ב. הרא"ש: כיון שיש מחלוקת בדבר, ראוי להחמיר לא לכופ בשוטים כדי שלא יהא גט מעושה.

1 ב. ראוי להחמיר

ב"ש: ואלו שכופין בשוטים להוציא (מקום שכתוב "כופין להוציא"):

א. הנושא אישה בעבירה (כתובת עז. – ס"כ).

ב. מוכה שחין, בעל פוליוס, מקמץ, מצרף נחושת, בורסי (כתובת עז. – סעיפים א, ב).

ג. באה מחמת טענה "חוטרא לידה" (יבימות סה: – ס"ו):

לפי התו"ס – כופין בשוטים. ולפי הרשב"א – אין כופין.

ד. שהה עמה 10 שנים ולא ילדה (בסעיף י):

לפי הרי"ף והרמב"ם – כופין בשוטים.

לפי ת' ריב"ש – אין כופין בזה"ז.

וכל שכופין מחמתה אין לה תוספת כתובה. אבל כשב"ד כופה לגרש כשלא ילדה יש לה תוספת כתובה.

ראוי להחמיר

ב"ש: אף בזמן הזה שיש חרם רבנו גרשום שלא לגרש בעל כרוחה מ"מ אם לא ילדה 10 שנים יכול לגרשה בע"כ.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

קנד - כב

צריך להטיל חרם על כל העומדים בשעת נתינת הגט, (וכן הרא"ה):

שלא להוציא לעז על הגט.

(ומזכירין שר"ת גזר בכנופיא עם תלמידיו על מי שמוציא לעז על הגט הניתן).

העומדים

משפטי שמואל: יזהיר הדיין שלא תתייחד עמו ולא תדור בשכונתו.

סדר הגט: המנהג לקרוע הגט אחר נתינה

קנד - כג

1. אם נשבע הבעל ליתן גט - טוב שיתירו לו קודם, שלא יהא דומה לאונס. א. אך ערבון יתן, אם ירצה. ועיין לעיל סימן קל"ד סעיף ד'.

2. הגה - ובגט משומד אין צריכין לשאול אם נשבע או נדר, מאחר דצריך לגרש מדינא, אך שואלין אותו אם מגרש ברצון, וכן שואלין לאשתו.

א. אבל אם נתן הבעל ערבות וגירש - אין זה אונס (פירוש נתן משכון שיגרש אשתו ואם לא יפסיד משכנו), שהרי תלה גיטו בדבר אחר, שיכול להפסיד המשכון ולא יגרש.

אם עבר וגירש בלא שיתירו לו

ריטב"א: איש שנשבע לגרש אשתו וגירשה קודם שהתירו לו שבועתו, ואח"כ מערער לפסול הגט (שהיה אונס), אינה טענה לפסול הגט בדיעבד, שלא מצינו אונס בגט רק באונס הבא מאחר, אבל שבועה זו הוא הביא על עצמו. ומה שצריך שיתירו לו ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד הוי גט. כ"כ ת' הר"י בן הרא"ש.

1. גיטין(מו.): מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו: "יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם לא אגרשך, וגירשה" - הוי גט. מ"מ התירו חכמים שיחזירנה (אם ירצה).

משמע שגט כזה אינו מעושה (שהרי היא מגורשת).

וכתבו רבותינו הצרפתים (היינו הרב פרץ): אבל נשבע (לאפוקי נדר) לתת לה גט - צריך שיתירו לו שלא יהא כאונס (שאם יגרש מחמת השבועה הוי כמו אונס).

והסביר הרב מימון נואר - טעמו, בנדר כיון שתלה הגט בדבר אחר (יאסרו הפירות) לא מיקרי אונס, שהרי יכול שלא לגרשה ולא לאכול פירות.

אבל לגרש דומה לאונס שתלה הגט בשבועתו ואינו יכול שלא לגרש, שהרי יעבור על שבועתו.

הלכות גיטין

סימן קנ"ד: למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אישה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו.

קנ"ד - כד

1. הר"י הלוי בן חביב: מי שקבל עליו נזירות שמשון לגרש את אשתו - מותר לגרש, ואין בו משום מגרש באונס. וטוב לגרשה בשני גיטין, ויתנם לה אח"ז.

נזירות שמשון

ט"ז: נזירות שמשעון אין לה התרה, ולכן טוב לתת שני גיטין, האחד לפטור מהנזירות ובשני לעיקר הגט (שהגט אינו באונס).

בשני גיטין

רדב"ז: מי שקיבל עליו חרם "בעולם הזה ובעולם הבא" אם לא יגרש את אשתו, נחלקו הפוסקים האם מותר להתיר לו כדי שיוכל לגרש את אשתו בלא אונס? **י"א** – שאפשר להתיר לו שיוכל לגרשה בלא אונס, שאל"כ הוי גט מעושה. **וי"א** – שאין להתיר לו חרם כזה, משום שאין לו התרה.

להלכה: יגרש (בלא התרה) ויצא י"ח החרם, שהרי מהתורה מגורשת כיון שהוא עצמו הביא עליו. ואם אח"כ יחזור וישאנו מוטב, ואם לאו יכתוב לה גט אחר מרצונו (שעכשיו אין אונס החרם) לצאת י"ח האחרונים. ה"ה מי שנדר נזירות שמשון אם לא יגרש אשתו, שאין לו התרה, יעשה כן. **מ"מ פ"ת** – חולק על הרדב"ז, קי"ל כהרמ"א (יו"ד רכח/מה) שפסק כמהר"ם פדוואה שאפשר להתיר חרם כזה כדי שיוכל לקיים מצווה, וכגון נדר שהודר ברבים.